

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Σ.Μ.Π.Ε.)

επί του

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2014 – 2020

[Δεύτερο σχέδιο – υποβολή 03.09.2014]

A. ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	5
B. ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	10
B.1. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΠΟ ΟΡΙΣΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	10
B.2 Η ΟΔΗΓΙΑ 2001/42/ΕΚ.....	13
B.3 Η ΚΟΙΝΗ ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΥΠΕΧΩΔΕ / ΕΥΠΕ / ΟΙΚ. 107017 / 28.8.2006.....	17
B.4 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΠΕ.....	18
B.5 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ Ε.Π. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	24
B.6 ΠΟΡΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ (ΠΕΠ) ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ – ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΗΠΕΙΡΟΥ 2007-2013 ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	25
Γ. ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	29
Γ 1. ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	29
Γ2. ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2014 – 2020 ΜΕ ΆΛΛΑ ΣΧΕΔΙΑ Η ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	31
Γ 2.1 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΛΕΓΕΤΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ, ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	31
Γ 2.2 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΛΕΓΕΤΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ, ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ.....	33
Γ 2.3 ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ‘ΕΥΡΩΠΗ 2020’.....	39
Γ 2.4 ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΛΕΓΕΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ.....	42
Γ 2.5 ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΛΕΓΕΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΕΠΜ.....	43
Γ 2.6 Αποτίμηση της σχέσης του ΕΠ με άλλα σχετικά μέσα και Προγράμματα σε περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.....	45
Δ. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2014-2020.....	46
Δ1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΝΑ ΣΥΜΒΑΛΕΙ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΝΗ, ΒΙΩΣΙΜΗ ΚΑΙ ΔΙΧΩΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ.....	46
Δ2. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΠ ΤΗΣ ΠΣΤΕ, ΤΩΝ ΤΟΜΕΑΚΩΝ ΕΠ ΚΑΙ ΆΛΛΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΠΣΤΕ.....	47
Δ3. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΠ ΣΤΕ ΣΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ «ΕΥΡΩΠΗ 2020».....	52
Δ4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ).....	54
Δ4.1 Γενικός Στόχος 1 «Προώθηση της επιχειρηματικότητας της Ανταγωνιστικότητας και της Εξωστρέφειας της Περιφερειακής Οικονομίας».....	72
Δ4.1.1 Άξονας προτεραιότητας 1 «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας».....	72
Δ4.1.2 Άξονας προτεραιότητας 2 «Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών».....	77
Δ4.1.3 Άξονας προτεραιότητας 3 «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων».....	81
Δ4.2 Γενικός Στόχος 2: «Διασφάλιση του περιβάλλοντος, της Αειφορίας, της ανάπτυξης και βελτίωση της ποιότητας ζωής».....	86
Δ4.2.1 Άξονας προτεραιότητας 4 «Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς».....	86
Δ4.2.2 Άξονας προτεραιότητας 5 «Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων».....	90
Δ4.2.3 Άξονας προτεραιότητας 6 «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων».....	94
Δ4.3 Γενικός Στόχος 3 «Ολοκλήρωση των μεταφορικών υποδομών και Δικτύων».....	102
Δ4.3.1 Άξονας προτεραιότητας 7 «Προαγωγή των βιώσιμων μεταφορών και εξάλειψη των σημείων συμφόρησης σε υποδομές βασικών δικτύων».....	102
Δ4.4 Γενικός Στόχος 4 «Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού – ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής».....	105
Δ4.4.1 Άξονας προτεραιότητας 8 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας».....	105
Δ4.4.2 Άξονας προτεραιότητας 9 «Επένδυση στην εκπαίδευση, κατάρτιση και επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση».....	117

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος
περιόδου 2014-2020

Δ5 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΔΑΦΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	119
Δ 6 ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ	120
Δ 7 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ)	122
Δ 8 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΕΔΑΦΙΚΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ (ΟΕΕ)	123
Δ 9 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΝΟΜΕΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	125
Ε. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	136
Ε.1. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ 1: ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΛΥΣΗ (NO PLAN OR PROGRAMME)	137
Ε.2 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ 2: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΧΩΡΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ (UNPLANNED GROWTH) 137	
Ε.3 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ 3: ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2007- 2013 ΣΤΑ ΙΔΙΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΜΕ ΤΗΝ ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (CURRENT SITUATION)	137
Ε.4 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ 4: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΒΑΣΕΙ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ (PLANNED GROWTH).....	138
<i>Ε.4.1.ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΕΠ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....</i>	<i>138</i>
ΣΤ. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	148
ΣΤ.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ - ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ	148
ΣΤ.2. Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ	152
<i>ΣΤ.2.1. Περιφερειακή ενότητα Βοιωτίας .....</i>	<i>152</i>
<i>ΣΤ.2.2. Περιφερειακή ενότητα Ευβοίας.....</i>	<i>153</i>
<i>ΣΤ.2.3. Περιφερειακή ενότητα Ευρυτανίας.....</i>	<i>154</i>
<i>ΣΤ.2.4. Περιφερειακή ενότητα Φθιώτιδας.....</i>	<i>155</i>
<i>ΣΤ.2.5. Περιφερειακή ενότητα Φωκίδας.....</i>	<i>156</i>
ΣΤ.2 ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	156
<i>ΣΤ.2.1 Θερμοκρασία .....</i>	<i>157</i>
<i>ΣΤ.2.2 Βροχοπτώσεις .....</i>	<i>157</i>
ΣΤ.3 ΓΕΩΛΟΓΙΑ & ΥΔΡΟΓΕΩΛΟΓΙΑ.....	158
<i>ΣΤ.3.1 Μορφολογία .....</i>	<i>158</i>
<i>ΣΤ.3.2 Γεωλογικές Συνθήκες.....</i>	<i>159</i>
<i>ΣΤ.3.4 Σεισμικότητα .....</i>	<i>159</i>
<i>ΣΤ.3.5 Υδρογεωλογία.....</i>	<i>161</i>
<i>ΣΤ.3.6 Έδαφολογικά στοιχεία.....</i>	<i>163</i>
ΣΤ.4 ΥΔΡΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	171
<i>ΣΤ.4.1 Επιφανειακά νερά.....</i>	<i>171</i>
ΣΤ.5 ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ, ΧΛΩΡΙΔΑ ΚΑΙ ΠΑΝΙΔΑ	176
<i>ΣΤ.5.1 Οικοσυστήματα.....</i>	<i>176</i>
<i>ΣΤ.5.2 Χλωρίδα.....</i>	<i>176</i>
<i>ΣΤ.5.3 Πανίδα.....</i>	<i>177</i>
<i>ΣΤ.5.4 Προστατευόμενες περιοχές.....</i>	<i>178</i>
<i>ΣΤ.5.5 Περιοχές ευπρόσβλητες στη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης.....</i>	<i>190</i>
<i>ΣΤ.5.6 Περιοχές ευαίσθητες σύμφωνα με τα οριζόμενα στην Οδηγία 91/271/ΕΚ.....</i>	<i>193</i>
<i>ΣΤ.5.7. Υγρότοποι.....</i>	<i>196</i>
<i>ΣΤ.5.8 Τοπίο.....</i>	<i>196</i>
ΣΤ.6 ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	196
<i>ΣΤ.6.1 Δημογραφικές συνθήκες.....</i>	<i>196</i>
<i>ΣΤ.6.2 Διοικητική διαίρεση – Περιφερειακές Ενότητες.....</i>	<i>198</i>
<i>ΣΤ.6.3 . Ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού.....</i>	<i>199</i>
<i>ΣΤ.6.4 Απασχόληση - ανεργία.....</i>	<i>199</i>
<i>ΣΤ. 6.5 Οικιστική Δομή.....</i>	<i>201</i>
ΣΤ.6.6 ΧΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΛΥΨΗ ΓΗΣ	203
<i>ΣΤ.6.6.1 Χρήσεις γης.....</i>	<i>203</i>
<i>Σ.Τ.6.6.2. Εκπαίδευση.....</i>	<i>211</i>
<i>ΣΤ.6.6.2. Υγεία.....</i>	<i>212</i>
<i>ΣΤ.6.6.2. Θεσμικές και νομοθετικές ρυθμίσεις.....</i>	<i>213</i>
<i>ΣΤ 6.6.3 Γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας.....</i>	<i>218</i>
ΣΤ 6.7 ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ	219
<i>ΣΤ 6.7.1 Δίκτυο συγκοινωνιών.....</i>	<i>219</i>
<i>ΣΤ 6.7.2 Δίκτυα ύδρευσης, αποχέτευσης και διάθεσης απορριμμάτων.....</i>	<i>222</i>

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος
περιόδου 2014-2020

ΣΤ 6.8 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΙ ΤΟΜΕΙΣ – ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	228
ΣΤ 6.8.1. Πρωτογενής τομέας παραγωγής	228
ΣΤ 6.8.2 Δευτερογενής Τομέας	234
ΣΤ 6.8.3 Τριτογενής τομέας	238
ΣΤ 6.8.4 Ορυκτός Πλούτος	241
ΣΤ 6.8.5 Μακροοικονομικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	242
ΣΤ 6.9 ΙΣΤΟΡΙΚΑ & ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	246
4.12 ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΙΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	251
4.12.1 Ατμοσφαιρική ρύπανση	251
4.12.2 Πιέσεις εδάφους - υπεδάφους	251
4.12.3 Πιέσεις στα νερά	257
Αξιολόγηση ποιοτικής κατάστασης επιφανειακών υδάτων	258
Αξιολόγηση ποιοτικής κατάστασης υπόγειων υδάτων	259
Ζ ΕΚΤΙΜΗΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	263
Z.1 ΓΕΝΙΚΑ	263
Z.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	263
Z.3 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ	265
Z.4 ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	274
Z.4.1 Άξονας Προτεραιότητας 1 «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας»	274
5.4.2 Άξονας προτεραιότητας 2 «Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών»	282
5.4.3 Άξονας προτεραιότητας 3 «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων»	288
5.4.4 Άξονας προτεραιότητας 4 «Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς»	292
5.4.5 Άξονας προτεραιότητας 5 «Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων»	297
5.4.6 Άξονας προτεραιότητας 6 «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων»	301
5.4.7 Άξονας προτεραιότητας 7 «Προαγωγή των βιώσιμων μεταφορών και εξάλειψη των σημείων συμφόρησης σε υποδομές βασικών δικτύων»	306
5.4.8 Άξονας προτεραιότητας 8 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας»	310
5.4.9 Άξονας προτεραιότητας 9 «Επένδυση στην εκπαίδευση, κατάρτιση και επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση»	316
Η. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ	320
9.4 ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ	320
9.5 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ	321
9.1 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΟΡΟΙ	322
Ι. ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ	325
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	326

A. ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση στοχεύει στην υψηλού επιπέδου προστασία του Περιβάλλοντος εκτιμώντας τις επιπτώσεις που μπορεί να έχουν ορισμένα σχέδια και προγράμματα και υιοθετώντας μέτρα αντιμετώπισης στο πρώιμο αυτό στάδιο λήψης αποφάσεων. Η στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (ΣΠΕ) είναι μια δυναμική διαδικασία η οποία στοχεύει στην εκπλήρωση του στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης δια μέσου της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης στο κατά το δυνατόν έγκυρο στάδιο της διαδικασίας σχεδιασμού πολιτικών, σχεδίων και προγραμμάτων. Η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) αποτελεί τον πυρήνα της διαδικασίας Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και έχει θεσμοθετηθεί στη χώρα μας με την ΚΥΑ 107017/28.8.2006 (Φ.Ε.Κ. 1225/Β/5-9-2006) στα πλαίσια εναρμόνισης με την οδηγία 2001/42/ΕΚ για την «εκτίμηση των περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων». Οι προδιαγραφές της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων με τις οποίες συμμορφώνεται η παρούσα μελέτη αναφέρονται στο Παράρτημα ΙΙΙ της ΚΥΑ αυτής, ενώ η διαδικασία της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης καθορίζεται στο άρθρο 7. Η μελέτη στοχεύει στην εκτίμηση των επιπτώσεων που μπορεί να επιφέρει η εφαρμογή των δράσεων που προβλέπονται από το Επιχειρησιακό Σχέδιο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας για την περίοδο 2014-2020. Κατά την κατάρτιση του ΕΠ της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 η εκπόνηση της ΣΜΠΕ διεξάγεται παράλληλα με τη διαμόρφωση του προγραμματισμού καθιστώντας εφικτή την ενσωμάτωση των πορισμάτων της μελέτης στις τελικές επιλογές του Επιχειρησιακού Προγράμματος.

Η παρούσα μελέτη αποτελεί τη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΕΠ) της Περιφέρειας Αττικής για την προγραμματική Περίοδο 2014-2020.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας για την περίοδο 2014-2020 καλύπτει γεωγραφικά την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας η οποία χρηματοδοτικά εντάσσεται στις περιφέρειες «σε μετάβαση»

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας βρίσκεται στο κέντρο του ηπειρωτικού κορμού της χώρας συνορεύοντας βόρεια με τη Θεσσαλία, δυτικά με τη Δυτική Ελλάδα και νότια με την Αττική. Ανατολικά βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος και τον Ευβοϊκό Κόλπο, ενώ νότια από τον Κορινθιακό Κόλπο.

Στην Περιφέρεια υφίσταται μεγάλη ποικιλία και σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας, σε ένα περιβάλλον πλούσιο σε βιότοπους, υγρά τοπους, καθώς και προστατευόμενες περιοχές CORINE και NATURA 2000. Χαρακτηρίζεται ως ένα πλούσιο υδατικό διαμέρισμα, καθώς σε αυτό ανήκει μια πληθώρα ποταμών, χειμάρρων και λιμνών.

Αναφορικά με τη διάρθρωση της οικονομίας, η Περιφέρεια εξακολουθεί να παρουσιάζει έντονη εξάρτηση από τον *πρωτογενή τομέα παραγωγής*, παρά τις τάσεις μετατόπισης του εργατικού δυναμικού στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα παραγωγής, κυρίως λόγω των δυσμενών επιπτώσεων από την εφαρμογή της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.), αλλά και των σημαντικών μειονεκτημάτων που χαρακτηρίζουν την πρωτογενή παραγωγή της περιοχής (πολυτεμαχισμένος κλήρος, δυσμενής ηλικιακή διάρθρωση εργατικού δυναμικού του πρωτογενή τομέα, έλλειψη τεχνολογικού εκσυγχρονισμού, καινοτομίας, κ.ά.). Ο *δευτερογενής τομέας παραγωγής* χαρακτηρίζεται από την παρουσία μεγάλων βιομηχανικών και εμπορικών ομίλων στο μεταποιητικό τομέα (τον συνδεδεμένο με την εξορυκτική δραστηριότητα), σημαντικών κλάδων έντασης τεχνολογίας (είδη διατροφής, μοντέρνα υφαντουργία, επεξεργασία αλουμινίου κ.ά.) και νέων ανταγωνιστικών δυναμικών κλάδων, που ενσωματώνουν την υψηλή τεχνολογία και παρουσιάζουν αξιόλογες εξαγωγικές επιδόσεις. Ο *τριτογενής τομέας παραγωγής* αποτελεί τον κύριο παράγοντα της παραγωγικής και αναπτυξιακής φυσιογνωμίας της Περιφέρειας. Η κύρια δραστηριότητα προέρχεται από το λιανικό και χονδρικό εμπόριο και τις μεταφορές. Αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχουν αξιόλογες δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, λόγω των σημαντικών φυσικών και πολιτιστικών πόρων που διαθέτει η υπό μελέτη περιοχή.

Το ποσοστό ανεργίας την τελευταία διετία στην Περιφέρεια διαμορφώνεται σε επίπεδα πάνω από τον εθνικό μέσο όρο, κατατάσσοντας έτσι την περιοχή στην πρώτη θέση μεταξύ των Περιφερειών της χώρας, από την άποψη προβλημάτων ανεργίας και υποαπασχόλησης. Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού, η Περιφέρεια φαίνεται να στερείται ανθρώπινων πόρων υψηλής εξειδίκευσης, καθώς σημαντικό τμήμα του πληθυσμού χαρακτηρίζεται από χαμηλό μορφωτικό επίπεδο.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Η Περιφέρεια διαθέτει ισχυρή μεταφορική υποδομή στον άξονα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, αφού διασχίζεται κατά μήκος της από τον υπό ολοκλήρωση Διεθνή Αυτοκινητόδρομο Πάτρα - Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Εύζωνοι (ΠΑΘΕ), καθώς και από τη διεθνή σιδηροδρομική γραμμή Αθήνα - Θεσσαλονίκη, τμήματα του Διεθνούς Ευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (ΔΕΔΜ). Το μεταφορικό δίκτυο υποστηρίζεται από λιμάνια και πορθμεία μικρής δυναμικότητας, αλλά με σημαντικές δυνατότητες αναβάθμισης.

Αναφορικά με τις κοινωνικές υποδομές, η κατάσταση στον τομέα της υγείας διαμορφώνεται σε χαμηλότερο επίπεδο από το αντίστοιχο εθνικό. Ενώ έχουν γίνει σημαντικές βελτιώσεις τα τελευταία χρόνια, το επίπεδο των υπηρεσιών υγείας - πρόνοιας εξακολουθεί να υστερεί σημαντικά, με αποτέλεσμα ο τομέας αυτός να χρήζει περαιτέρω ενίσχυσης.

Όσον αφορά στις τεχνικές υποδομές, παρατηρείται βελτίωση στον τομέα της ύδρευσης και αποχέτευσης, σε εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού και διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων, στις τηλεπικοινωνίες και στον τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ).

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας καταλαμβάνει ένα κρίσιμο εδαφικό τμήμα της ηπειρωτικής χώρας, καθώς βρίσκεται στον ενδιάμεσο χώρο μεταξύ Αθήνας, Θεσσαλονίκης και Πάτρας και περιλαμβάνει πόλεις που διαδραματίζουν ρόλο κυρίαρχων διεθνών πυλών της ελληνικής χερσονήσου. Με αυτό τον τρόπο, η περιοχή έχει τη δυνατότητα ενσωμάτωσής της σε ένα ευρύτερο αναπτυξιακό «μέτωπο», αξιοποιώντας τις επιδόσεις του μητροπολιτικού κέντρου της Αθήνας, με το οποίο γειτνιάζει.

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας, το πλούσιο και πολύμορφο φυσικό και πολιτιστικό της περιβάλλον κ.λπ., συνθέτουν μια χωρική ενότητα με αξιολογες αναπτυξιακές προοπτικές, στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης, οι οποίες μπορούν να αναδειχθούν μέσα από την ανάληψη κατάλληλων δράσεων, προσανατολισμένων στην κατεύθυνση της βελτίωσης της ποιότητας ζωής, της οικονομικής ευημερίας και της κοινωνικής συνοχής.

Η συνολική στρατηγική της ΠΣΤΕ, όπως αποτυπώνεται στα σχετικά κείμενα και στις προπαρασκευαστικές εκθέσεις που υποβλήθηκαν, έχει ως όραμα την:

«Ισόρροπη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας μέσω της βελτίωσης του επιχειρηματικού και επενδυτικού περιβάλλοντος, με σεβασμό στο περιβάλλον και στον πολίτη».

Η υλοποίηση του οράματος αυτού επιδιώκεται μέσω των παρακάτω στόχων και προτεραιοτήτων:

ΓΣ1: Προώθηση της επιχειρηματικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της περιφερειακής οικονομίας

Οι βασικές προτεραιότητες του ΓΣ1 είναι:

- ✓ Παραγωγή/προσθήκη νέας γνώσης στο τοπικό παραγωγικό κύκλωμα.
- ✓ Βελτίωση του ανταγωνισμού, του επιχειρηματικού και επενδυτικού κλίματος στην ΠΣΤΕ και στήριξη των ΜΜΕ – προώθηση νέων επιχειρήσεων.
- ✓ Βελτίωση της στρατηγικής / ανταγωνιστικής θέσης και της ελκυστικότητας της ΠΣΤΕ ως τόπου άσκησης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων – προσέλκυση νέων επενδύσεων.
- ✓ Ενίσχυση της τεχνολογικής και καινοτομικής επιχειρηματικότητας.
- ✓ Δημιουργία τοπικών και υπερτοπικών συνεργασιών για την προώθηση της Ε&Τ και την εισαγωγή της καινοτομίας.
- ✓ Βιώσιμη διαχείριση και αξιοποίηση των φυσικών πόρων των ορεινών όγκων της Στερεάς Ελλάδας.
- ✓ Αναπροσανατολισμός της αγροτικής παραγωγής και της αλιείας - Αναβάθμιση της καινοτομικής βάσης, ενίσχυση της εξωστρέφειας και βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα.
- ✓ Στήριξη και αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης της περιφερειακής οικονομίας – Διαφοροποίηση των παραγόμενων προϊόντων, με εξειδίκευση ανά περιοχή.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- ✓ Βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης και της ελκυστικότητας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, ως τουριστικού προορισμού εθνικής και διεθνούς εμβέλειας.

ΓΣ2: Διασφάλιση του περιβάλλοντος, της αειφορίας της ανάπτυξης και βελτίωση της ποιότητας ζωής

Στο πλαίσιο του ΓΣ2, ως προτεραιότητες ορίστηκαν οι εξής:

- ✓ Διατήρηση και προστασία των ορεινών όγκων, των θαλασσών, των προστατευόμενων περιοχών και του φυσικού περιβάλλοντος.
- ✓ Εξυγίανση και αποκατάσταση των επιβαρυσμένων περιοχών – Οργάνωση χώρων υποδοχής παραγωγικών δραστηριοτήτων.
- ✓ Παρακολούθηση της ποιότητας του περιβάλλοντος.
- ✓ Ανάδειξη της εξοικονόμησης ενέργειας και των ΑΠΕ σε παράγοντες περιβαλλοντικής προστασίας.
- ✓ Προώθηση περιβαλλοντικών τεχνολογιών και της οικονομίας χαμηλών ρύπων.
- ✓ Παροχή πόσιμου και καθαρού νερού της οικισμούς και της κατοίκους της Περιφέρειας.
- ✓ Προστασία υπόγειων και επιφανειακών νερών – εμπλουτισμός υπόγειων υδροφορέων – περιορισμός της κατασπατάλησης υδάτινων πόρων – εξυγίανση εδαφών.
- ✓ Κάλυψη των αναγκών διαχείρισης λυμάτων.
- ✓ Εφαρμογή σύγχρονης και ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων.
- ✓ Ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος της Στερεάς Ελλάδας και προβολή της πολιτιστικής της φυσιογνωμίας.
- ✓ Διαμόρφωση στρατηγικού προσανατολισμού για ολοκληρωμένες πολιτιστικές δράσεις σε τοπικό και υπερ-τοπικό επίπεδο / ανάπτυξη συνεργασιών

ΓΣ3: Ολοκλήρωση των μεταφορικών υποδομών και δικτύων

Ως προτεραιότητες του ΓΣ3 ορίστηκαν:

- ✓ Βελτίωση του οδικού δικτύου.
- ✓ Βελτίωση του σιδηροδρομικού δικτύου.
- ✓ Βελτίωση των συνδέσεων των τοπικών δικτύων με ΔΕΔ-Μ.
- ✓ Βελτίωση των λιμενικών υποδομών.
- ✓ Διείσδυση των δικτύων ΤΠΕ στις μεταφορές.
- ✓ Ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών.
- ✓ Ανάπτυξη βιώσιμων μεταφορών στα αστικά κέντρα.

ΓΣ4: Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού – ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής

Οι προτεραιότητες του ΓΣ4 είναι οι εξής:

- ✓ Αποτελεσματική σύνδεση του ανθρώπινου δυναμικού με την περιφερειακή αγορά εργασίας της Στερεάς Ελλάδας.
- ✓ Ενίσχυση της δια βίου μάθησης.
- ✓ Ενίσχυση των συστημάτων κατάρτισης.
- ✓ Ανάπτυξη ικανοτήτων/δεξιοτήτων του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- ✓ Ολοκλήρωση υποδομών εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων – αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.
- ✓ Ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης
- ✓ Ενίσχυση και προστασία ευπαθών ομάδων πληθυσμού.
- ✓ Ενεργός ένταξη στον εργασιακό και κοινωνικό βίο ομάδων θιγόμενων από κοινωνικό διαχωρισμό και αποκλεισμό.
- ✓ Καταπολέμηση όλων των μορφών διακρίσεων και άνισης μεταχείρισης.
- ✓ Ενδυνάμωση των υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας, υγείας, παιδείας και πολιτισμού, με παράλληλη αντιμετώπιση της άνισης χωρικής κατανομής, προσφοράς και άνισης πρόσβασης.
- ✓ Αναβάθμιση υπηρεσιών και ενίσχυση ομάδων πληθυσμού σε προβληματικές περιοχές

ΓΣ5: Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας

Στις βασικές προτεραιότητες του στόχου συμπεριλαμβάνονται οι εξής:

- ✓ Προώθηση εκπόνησης και εφαρμογής αποτελεσματικού χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού.
- ✓ Τόνωση της συμμετοχής πολιτών και συλλογικών φορέων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων – Ενίσχυση της διαφάνειας.
- ✓ Συστηματική ενημέρωση και πληροφόρηση των πολιτών.
- ✓ Ενίσχυση των τοπικών δικτύων συνεργασίας με ενίσχυση της ικανότητας της περιφέρειας για στρατηγικές παρεμβάσεις.
- ✓ Βελτίωση της διοικητικής εξυπηρέτησης των πολιτών – Εφαρμογή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης – ανάπτυξη συστημάτων αξιολόγησης.
- ✓ Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού της δημόσιας διοίκησης.

ΓΣ6: Προώθηση της χωρικής συνοχής και συνεργασίας

Οι κεντρικές προτεραιότητες του στόχου είναι:

- ✓ Ενίσχυση της διαπεριφερειακής και διακρατικής συνεργασίας.
- ✓ Μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.
- ✓ Εκπόνηση και εφαρμογή σχεδίων για θεματική ενδοπεριφερειακή συνεργασία.
- ✓ Ένταξη της ΠΣΤΕ και των πόλεων της σε ευρωπαϊκά, εθνικά και διεθνή δίκτυα συνεργασίας και ανταλλαγών.
- ✓ Ανάπτυξη των ενδοπεριφερειακών υποδομών.

Οι άξονες προτεραιότητας στους οποίους θα αναπτυχθεί το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας είναι οι ακόλουθοι:

ΑΠ 1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας

ΑΠ 2: Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών

ΑΠ 3: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων

ΑΠ4: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ΑΠ 5: Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων

ΑΠ6: Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων

ΑΠ7: Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων

ΑΠ 8: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας

ΑΠ 9: Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση

Στη συνέχεια εξετάστηκαν οι επιπτώσεις που θα έχει η υλοποίηση των δράσεων που αναφέρονται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας κατά την προγραμματική Περίοδο 2014-2020 ως προς η βιοποικιλότητα την χλωρίδα, πανίδα και δάση της περιοχής, το έδαφος και τα νερά, την ατμόσφαιρα, τον θόρυβο, τις περιβαλλοντικές υποδομές, την Ποιότητα ζωής και την κοινωνική συνοχή του πληθυσμού της Περιφέρειας, το τοπίο, την βιώσιμη κινητικότητα και το πολεοδομικό πλαίσιο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.

Οι επιπτώσεις της εφαρμογής των δράσεων που προβλέπονται στο ΕΠ της Στερεάς Ελλάδας για την περίοδο 2014-2020 στο φυσικό περιβάλλον, τη βιοποικιλότητα, τη χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής αναμένεται από ουδέτερες έως θετικές με την εφαρμογή δράσεων προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

Αντίστοιχα οι δράσεις που προβλέπονται στο ΕΠ της ΠΣΤΕ στο έδαφος και στα υγρά της περιοχής της Στερεάς Ελλάδας αφού εφαρμόζονται δράσεις προστασίας της περιοχής από φυσικά φαινόμενα, πλημμύρες και προστασία από τη ρύπανση αστικής, βιομηχανικής και γεωργικής προέλευσης.

Η εφαρμογή δράσεων περιορισμού της κλιματικής αλλαγής και της μετάβασης της Περιφέρειας της Στερεάς Ελλάδας σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα αναμένεται να συμβάλει σημαντικά στη βελτίωση της ατμοσφαιρικής κατάστασης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας αλλά και του ακουστικού της Περιβάλλοντος.

Οι περιβαλλοντικές υποδομές της Περιφέρειας δεν αναμένεται να υποστούν πιέσεις από την εφαρμογή των δράσεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος της ΠΣΤΕ.

Η ποιότητα ζωής και η κοινωνική συνοχή της ΠΣΤΕ αναμένεται να βελτιωθεί σημαντικά μέσω της εφαρμογής δράσεων του άξονα προτεραιότητας για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας όπως επίσης της επένδυσης στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση.

Η πολιτιστική κληρονομιά και το τοπίο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας θα παραμείνει αλώβητη από την εφαρμογή των κυρίως «άυλων» δράσεων του Ε.Π. της ΠΣΤΕ.

Τέλος, αναμένεται να υπάρξουν θετικές επιπτώσεις στον τομέα της βιώσιμης κινητικότητας, μέσω της προώθησης ΜΜΜ και αποθάρρυνσης της χρήση ΙΧ οχημάτων στην Περιφέρεια, όπως επίσης δεν αναμένονται πιέσεις στο πολεοδομικό πλαίσιο της ΠΣΤΕ αφού δεν αναμένονται εκτεταμένες απαλλοτριώσεις, αλλαγές χρήσεων γης, ανάγκη για εκτός ή εντός σχεδίου δόμηση στην Περιφέρεια.

Όπως αναλύεται στο κεφάλαιο της εκτίμησης των επιπτώσεων του σχεδίου οι επιπτώσεις από την εφαρμογή του σχεδίου είναι θετικές σε όλους τους τομείς του περιβάλλοντος οι οποίοι εξετάστηκαν. Κατά συνέπεια δεν αναμένεται η λήψη μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων από την εφαρμογή των δράσεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.

B. ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η παρούσα μελέτη αποτελεί τη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας για την περίοδο 2014-2020.

Η μελέτη συντάχθηκε σύμφωνα με την ΚΥΑ 107017 (ΦΕΚ 1225B/5-9-2006) η οποία αποτελεί τη μεταφορά στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ της ΕΕ σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων. Η Οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την εκτίμηση των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ορισμένων Σχεδίων ή Προγραμμάτων ή αλλιώς Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (ΣΠΕ), ενσωματώνει την Περιβαλλοντική διάσταση ως εργαλείο πρόληψης σε ανώτερα ή προγενέστερα στάδια λήψης αποφάσεων και σχεδιασμού, σχεδίων και προγραμμάτων, που διαμορφώνουν τα επιμέρους έργα και δραστηριότητες. Η συγκεκριμένη οδηγία αποτελεί υποστηρικτικό εργαλείο, προληπτικού χαρακτήρα που φιλοδοξεί να επεκτείνει την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και τη συμμετοχή του ενδιαφερόμενου κοινού και των φορέων εκπροσώπησής του σε λειτουργίες και διαδικασίες ανωτέρου επιπέδου όπως σχέδια και προγράμματα.

Στη μελέτη δίνονται στοιχεία της αρχής σχεδιασμού του σχεδίου, περιγράφονται τα χαρακτηριστικά του σχεδίου με ιδιαίτερη αναφορά στο βαθμό στον οποίο το σχέδιο θέτει ένα πλαίσιο για έργα και άλλες δραστηριότητες είτε όσον αφορά στο χαρακτήρα, το μέγεθος και τις συνθήκες λειτουργίας τους, είτε στη χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων και γενικότερα στα περιβαλλοντικά προβλήματα που συνδέονται με το εν λόγω πρόγραμμα. Αναφέρεται στη σχέση του σχεδίου με την εφαρμογή της κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας για το περιβάλλον, στη σημασία του σχεδίου για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων με σκοπό την προαγωγή της αειφόρου ανάπτυξης. Επιπρόσθετα η μελέτη αναφέρεται στην κατάσταση του υπάρχοντος περιβάλλοντος, τις αναμενόμενες επιπτώσεις (συνεργιστικές ή μη) και τα πιθανά μέτρα αντιμετώπισης αυτών των επιπτώσεων.

Η σύνταξη της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικού Προελέγχου του Τοπικού Ρυμοτομικού Σχεδίου στη θέση «Λιβάδι» του Δήμου Ιωαννιτών έγινε από το Γραφείο Περιβαλλοντικών Μελετών ENVIPOLE ΕΠΕ. Αναλυτικά η ομάδα μελέτης περιλαμβάνει τους:

ΟΜΑΔΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

Κεχαγιά Ελένη	Περιβαλλοντολόγος Παν. Αιγαίου	Συντονίστρια μελέτης Οικολογία, ανθρωπογενές περιβάλλον.
Μακρής Γιώργος	Γεωπόνος Μηχανικός Περιβάλλοντος MSc	Φυσικό περιβάλλον, έδαφος χλωρίδα- πανίδα, κλιματολογικά γεωλογία και υδρογεωλογία.
Κορίλη Σοφία	Σχεδιάστρια	Χαρτογραφική αποτύπωση

B1. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΠΟ ΟΡΙΣΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ορισμένα σχέδια και προγράμματα, δηλαδή οργανωμένα σύνολα έργων, δραστηριοτήτων και παρεμβάσεων είναι δυνατόν να συνοδεύονται κατά την υλοποίησή τους και αργότερα, από δυσμενείς μεταβολές στο περιβάλλον. Περί τα τέλη της δεκαετίας του '80, όπου προτάθηκε για πρώτη φορά ο όρος της ΣΠΕ υποδήλωνε δράσεις, οι οποίες ελάμβαναν μέρος σε ανώτερο ιεραρχικά επίπεδο από εκείνο των σημειακών έργων, όπως τα προγράμματα, τα σχέδια και οι πολιτικές. Έτσι λοιπόν γίνεται κατανοητό ότι η στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση αποτελεί ουσιαστικά εκείνη τη διαδικασία υψηλού επιπέδου, η οποία επεκτείνει την έννοια και τις αρχές μιας ΕΠΕ (Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων), και οι οποίες

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

συνήθως εφαρμόζονται σε πολιτικές που έχουν χωροταξικές επιπτώσεις, σχέδια, προγράμματα και ομάδες έργων. Κατά συνέπεια, η ΣΠΕ παρέχει πρωτίστως τη δυνατότητα να αποφευχθεί κάθε είδους εκπόνηση και εφαρμογή ακατάλληλων σχεδίων, προγραμμάτων και έργων και βοηθά στην εκ των προτέρων αναγνώριση αυτών. Σε αυτό το πλαίσιο, γίνεται μια εκτίμηση των εναλλακτικών προτάσεων του έργου και αναγνώριση των αθροιστικών συνεπειών του. Καθώς οι διεθνείς και οι ευρωπαϊκές κοινότητες αύξησαν το ενδιαφέρον τους για ορθότερη περιβαλλοντική διαχείριση, αλλά και για ανάπτυξη με αιεφορικά χαρακτηριστικά, διαπιστώθηκε ότι η εκτίμηση και ο περιορισμός των επιπτώσεων σε επίπεδο έργων και δραστηριοτήτων δεν ήταν πάντοτε δυνατόν να προστατεύσουν επιτυχώς το περιβάλλον. Η αποσπασματικότητα της εστίασης μόνο στο επίπεδο των έργων φαινόταν καθαρότερα σε ζητήματα αθροιστικών και συνεργιστικών επιπτώσεων, αλλά και στον μακροπρόθεσμο ορίζοντα της λειτουργίας των έργων κατά τον οποίο εμφανίζονταν δυσμενείς για το περιβάλλον τάσεις που δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν εκ των προτέρων. Οι διαπιστώσεις αυτές οδήγησαν στην αναζήτηση μιας μεθόδου που να προλαμβάνει εξ' αρχής τέτοιες δυσμενείς καταστάσεις, που τις περισσότερες φορές οφείλονταν σε συγκεχυμένο προγραμματισμό ενός συνόλου έργων και όχι σε ελλιπή σχεδιασμό ή περιβαλλοντικές αβλεψίες των μεμονωμένων στοιχείων του συνόλου αυτού. Η εκτίμηση των επιπτώσεων στις αρχικές φάσεις εκπόνησης του σχεδίου ή του προγράμματος αποτελεί την προσφορότερη τέτοια μέθοδο. Ο επιδιωκόμενος στόχος της είναι η ισότιμη και ορθολογική συνεκτίμηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων αρκετά νωρίς στη διαδικασία σχεδιασμού, ώστε στις αποφάσεις για την τελική μορφή του σχεδίου ή του προγράμματος να έχει ενσωματωθεί η μέριμνα για την προστασία του περιβάλλοντος.

Για να καταστεί αποτελεσματική η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από ορισμένα σχέδια και προγράμματα, θα πρέπει να πραγματοποιείται στο επίπεδο εκείνο που έπεται της διατύπωσης των κεντρικών κατευθύνσεων και στόχων και προηγείται των επιπέδων εξειδίκευσης και εφαρμογής. Στο επίπεδο αυτό, λαμβάνονται οι περισσότερες αποφάσεις γενικής φύσεως, οι οποίες έχουν συνήθως δύο χαρακτηριστικά:

- αφορούν κυρίως σε θέματα προσανατολισμού και οριστικοποίησης του πλαισίου για τα επόμενα στάδια υλοποίησης του προγράμματος, παρά σε συγκεκριμένα ζητήματα σχεδιασμού των επιμέρους έργων και δραστηριοτήτων που θα ενταχθούν στο πρόγραμμα,
- ενδεχόμενη ανατροπή ή μεταβολή των αποφάσεων αυτών στο μέλλον, συνοδεύεται από υψηλό έως δυσβάστακτο κόστος, συνήθως με την έννοια της ανατροπής ολόκληρων τμημάτων προγραμματισμού ή αυτή της παραίτησης από τη μεγάλη πλειοψηφία των στόχων του προγράμματος.

Ακριβώς αυτά τα δύο χαρακτηριστικά είναι εκείνα που δίνουν στις αποφάσεις το στρατηγικό τους χαρακτήρα, και για το λόγο αυτό, το επίπεδο λήψης τους αποκαλείται «στρατηγικό». Έτσι, η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων που πραγματοποιείται σε αυτό το επίπεδο εκπόνησης του προγράμματος συνήθως ονομάζεται «Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση» (ΣΠΕ).

Για την πληρέστερη κατανόηση των γενικών αρχών της ΣΠΕ, των αναγκών που η διαδικασία αυτή καλείται να καλύψει και των θεσμικών εργαλείων προς την κατεύθυνση αυτή, ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανάδυση της ΣΠΕ μέσα από την εξέλιξη του Ευρωπαϊκού περιβαλλοντικού κερτημένου. Τα σημαντικότερα σημεία αυτής της ανάδυσης παρουσιάζονται στις ενότητες που ακολουθούν.

Η αρχή της πρόληψης. Η αρχή της πρόληψης αντικατέστησε, στην πρώτη θέση των περιβαλλοντικών αρχών, την αρχή του ρυπαίνοντος. Το γεγονός αυτό οφείλεται σε μια σειρά λόγων, όπως είναι

- η ευρεία συνειδητοποίηση πληθώρας περιβαλλοντικών προβλημάτων, πολλά των οποίων έχουν αποκτήσει καθολικό χαρακτήρα και οι αρχικές τους αιτίες είναι διάσπαρτες, σύνθετες ή δύσκολο να εντοπισθούν, ώστε να τυγχάνει εφαρμογής η αρχή του ρυπαίνοντος,
- η σημαντική πολλές φορές μείωση της «φέρουσας ικανότητας» των διαφόρων οικοσυστημάτων,
- οι εκτεταμένες επιδράσεις που προκαλούν ιδιαίτερα τα μεγάλα έργα και τα προγράμματα στους παράγοντες και μεταβλητές του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και
- η υιοθέτηση σε διεθνές επίπεδο της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Με την αρχή της πρόληψης, μετατοπίστηκε το βάρος της περιβαλλοντικής προστασίας από την αποκατάσταση, την καταστολή ή την αποτροπή στην πρόληψη.

Η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από έργα και δραστηριότητες. Μέσα στις πρώτες εφαρμογές της αρχής της πρόληψης περιλαμβάνεται η Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων από έργα και δραστηριότητες (ΕΠΕ), η οποία συνίσταται στην πρόβλεψη και την εκ των προτέρων αποφυγή των επιπτώσεων στο περιβάλλον από την υλοποίηση και λειτουργία μεμονωμένων έργων και δραστηριοτήτων. Ειδικότερα, τα αποτελέσματα της ΕΠΕ χρησιμοποιούνται ως εργαλείο για τη λήψη αποφάσεων αναφορικά με τη δυνατότητα αδειοδότησης των περισσότερων έργων ή δραστηριοτήτων, αλλά και με τις προϋποθέσεις περιβαλλοντικής συμβατότητας που θα πρέπει να ικανοποιεί ο σχεδιασμός τους. Στο επίπεδο αυτό η ΕΠΕ παρέχει λεπτομερή πληροφόρηση για τις επιπτώσεις όμως, δεδομένης της εστίασής της σε μεμονωμένα έργα, δεν παρέχει η δυνατότητα ολοκληρωμένης πρόληψης.

Η ΕΠΕ πραγματοποιείται για έργα που η πιθανότητα να προκαλέσουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον είναι υπαρκτή. Θεωρείται πλέον ενοποιημένο κομμάτι της διαδικασίας σχεδιασμού έργων, που ξεκινά με την αξιολόγηση εναλλακτικών λύσεων και καταλήγει σε συμμετοχή του κοινού και σε ενδεχόμενη αναθεώρηση του έργου. Η διαδικασία ΕΠΕ περιλαμβάνει μία ή περισσότερες επιστημονικές Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, τις ενέργειες για τη δημοσιοποίηση και την αξιολόγησή τους και τέλος την ένταξή των πορισμάτων της μελέτης, των διαβουλεύσεων και της αξιολόγησης στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Η ΕΠΕ αναφέρεται κατ' εξοχήν στον τρόπο με τον οποίο ένα προτεινόμενο έργο πρέπει να πραγματοποιηθεί, ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Ερωτήματα όπως εάν, πού και ποιος τύπος ανάπτυξης πρέπει να επιλεγεί αποτελούν το αντικείμενο προηγούμενων διαδικασιών πολιτικής. Και συχνά, αυτές οι αποφάσεις εμφανίζονται με ελάχιστη ή καμία περιβαλλοντική ανάλυση.

Οι αρχικές δεσμεύσεις γύρω από το ζήτημα της ΣΠΕ περιλαμβάνονται στην «έκθεση Brundtland» *"Το κοινό μας μέλλον"* (WCED, 1987) και στην Agenda 21, ενώ συγκεκριμένες σχετικές αναφορές περιελήφθησαν στην αρχική Στρατηγική της Λισσαβόνας και διατηρήθηκαν κατά την αναθεώρησή της. Από την εισαγωγή της ΕΠΕ, περίπου 20 έτη πριν, ο κόσμος έχει αλλάξει κατά πολύ. Ο γενικός στόχος της βιώσιμης ανάπτυξης παρουσιάζεται ως η νέα πρόκληση και η περιβαλλοντική ποιότητα συχνά επιδεινώνεται παρά τα θεσμικά και πρακτικά μέτρα σε επίπεδο έργων. Έτσι, τα τελευταία χρόνια, κατέστη εμφανές ότι η προσέγγιση από έργο σε έργο της ΕΠΕ δεν εξασφαλίζει επαρκώς την περιβαλλοντική ποιότητα και δεν είναι αρκεί είτε για να καλύψει έντονα περιβαλλοντικά προβλήματα που προκύπτουν ως αποτελέσματα προγραμματικών σχεδιασμών, είτε να αποτελέσει την προληπτική ασπίδα για μεγάλους χρονικούς ορίζοντες. Ειδικά στο ζήτημα της ανεπαρκούς κάλυψης των προγραμματικών σχεδιασμών, συνειδητοποιήθηκε ότι η διαδικασία ΕΠΕ εφαρμοζόταν στα τελικά στάδια υλοποίησης και συχνά δεν υπήρχαν άλλες δυνατότητες πρόληψης των επικείμενων επιπτώσεων παρά μόνο η ανατροπή του προγράμματος· τότε όμως ήταν ήδη αργά. Μετά την επανάληψη τέτοιων καταστάσεων, έγινε φανερό ότι για την αποτελεσματική, μακροχρόνια και υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος είναι αναγκαία η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών διαστάσεων σε ανώτερα επίπεδα της λήψης αποφάσεων που διαμορφώνουν το πλαίσιο για τις μετέπειτα άδειες σχετικά με την εκτέλεση έργων, δηλαδή σε επίπεδο στρατηγικού σχεδιασμού και προγραμματισμού.

Έτσι η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων πολιτικών, σχεδίων και προγραμμάτων εμφανίστηκε γύρω στο 1995 σε διάφορες χώρες όπως ο Καναδάς και η Ολλανδία και διάφορους οργανισμούς, όπως η Διεθνής Τράπεζα, με την ονομασία Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (ΣΠΕ).

Μετά από ένα σχετικά μεγάλο διάστημα προβληματισμού και ανάγνωσης των διεθνών εξελίξεων, η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε τη διαδικασία της ΣΠΕ, εφαρμόζοντας στην πράξη τις, διατυπωμένες σε επίπεδο πολιτικής, δεσμεύσεις για υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος.

Με την ώριμη πλέον μορφή της, η ΣΠΕ είναι μια δυναμική διαδικασία και στοχεύει στην εκπλήρωση του στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης διαμέσου της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης στο κατά το δυνατόν έγκαιρο στάδιο της διαδικασίας σχεδιασμού πολιτικών, σχεδίων και προγραμμάτων. Με τη λογική ότι όταν οι αποφάσεις στηρίζονται σε περιβαλλοντικά θεμελιωμένες στρατηγικές, οι ενέργειες που

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ακολουθούν είναι εξίσου περιβαλλοντικά αποδεκτές, αυξάνεται η βεβαιότητα ότι η ανάπτυξη και η γενικότερη επέμβαση στο περιβάλλον δεν θα είναι επιβλαβής.

Η ΣΠΕ δεν αντικαθιστά την ΕΠΕ αλλά λειτουργεί συμπληρωματικά σε ένα προγενέστερο, ανώτερο επίπεδο σχεδιασμού και προγραμματισμού της περιβαλλοντικής διαχείρισης. Κατά τη διαδικασία ΕΠΕ η εκτίμηση γίνεται σε τελικό στάδιο στο οποίο οι κυριότερες παράμετροι του έργου (όπως η τοποθεσία) έχουν αποφασιστεί και δεν είναι δυνατόν να αλλάξουν και την αδυναμία να εξεταστούν εναλλακτικές λύσεις. Κατά τη διαδικασία ΣΠΕ συντίθεται δηλαδή μια νέα μορφή πολιτικής, ένα ενδυναμωμένο και αποτελεσματικό σύστημα εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε στρατηγικό επίπεδο, σε στενή πάντοτε σχέση με τη λειτουργική βιωσιμότητα, και όχι με πολιτικές χαμηλής αποτελεσματικότητας και υψηλού προστατευτισμού (π.χ. πράσινες πολιτικές και οικολογικές παρεμβάσεις αντίστοιχα). Η ΣΠΕ είναι μια πολυεπίπεδη διαδικασία που καλύπτει διαφορετικά επίπεδα του περιβαλλοντικού σχεδιασμού. Η λογική της αναπτύσσεται στα εξής σημεία και κάνει προφανή την αναγκαιότητά της:

- Διαμορφώνει τις περιβαλλοντικές διαστάσεις σε όλα τα επίπεδα λήψης απόφασης.
- Συμβάλει αποφασιστικά στον καθορισμό της ανάγκης και του βαθμού επίτευξης των κυβερνητικών πρωτοβουλιών και προτάσεων.
- Αποφεύγει τον αποκλεισμό των επιλογών και των ευκαιριών που προκύπτουν όταν γίνεται η εκτίμηση σε επίπεδο μόνο έργων.
- Καθιερώνει το κατάλληλο πλαίσιο για τις ΜΠΕ σε έργα.

B.2 Η ΟΔΗΓΙΑ 2001/42/ΕΚ

Η έννοια της στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης, δηλαδή της εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, εισήχθη με την κοινοτική οδηγία 2001/42/ΕΚ (αποκαλούμενη και οδηγία ΣΠΕ). Με την οδηγία αυτή, που αποτελεί τη συνέχεια της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ (οδηγίας ΕΠΕ) «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 2001 (Επ. Εφ. L 197/21.7.2001 σ. 30–37) όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 97/11., εισήχθη στην Ελληνική έννομη τάξη η έννοια της στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης, δηλαδή της εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων και καθιερώνεται η υποχρέωση των κρατών-μελών να εκτιμούν τις επιπτώσεις στο περιβάλλον από σχέδια και προγράμματα που αποτελούν το «πλαίσιο» πραγματοποίησης επιμέρους έργων και δραστηριοτήτων. Η Οδηγία για τη Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση, η οποία υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, έρχεται να καλύψει την ανάγκη υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος, καθώς και ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής πολιτικής στις τομεακές πολιτικές κατά την προετοιμασία και θέσπιση σχεδίων και προγραμμάτων. Στο κείμενο της Οδηγίας δεν υιοθετείται ο όρος «Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση», παρά μόνο ο – εν πολλοίς ισοδύναμος – όρος της «εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από σχέδια και προγράμματα».

Η **Οδηγία 2001/42/ΕΚ** (ΕΕ, 2001) σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων Προγραμμάτων και Σχεδίων ή Οδηγία για τις Στρατηγικές Περιβαλλοντικές Εκτιμήσεις (ΣΠΕ) (ΕΕ, 2001), αποφεύγει την αναφορά σε πολιτικές και έχει **αντικειμενικό στόχο την προώθηση της Αειφόρου Ανάπτυξης ή άλλως Βιώσιμης Ανάπτυξης, με την υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος και την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων στην προετοιμασία και θέσπιση σχεδίων και προγραμμάτων**. Το νεωτεριστικό στοιχείο το οποίο εμφανώς κομίζει η οδηγία 2001/42/ΕΚ συνίσταται στο ότι επιβάλλει την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής παραμέτρου, ένα ή περισσότερα επίπεδα πριν και πιο πάνω από εκείνο της οδηγίας 85/337/ΕΚ. Η επιστημονική αξιολόγηση των περιβαλλοντικών κινδύνων δεν μπορεί πλέον να είναι μονοδιάστατη αλλά *πολυεπίπεδη*, όπως πολυεπίπεδο είναι και το σύγχρονο σύστημα λήψης των αποφάσεων.

Η στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση (ΣΠΕ) συνίσταται στην ex ante έρευνα των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και των εναλλακτικών λύσεων μέσω επιστημονικής μελέτης, στην υποβολή του σχεδίου/προγράμματος και της εν λόγω μελέτης σε διαδικασίες διαβούλευσης και δημοσιότητας

—ενδεχομένως διασυννοριακής— και στην τελική έγκριση των κρατικών επιλογών αφού **πρώτα ληφθούν υπόψη τα πορίσματα της διαβούλευσης.** Έχοντας κατά νου τη γενική αυτή περιγραφή του μηχανισμού στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης ενδείκνυται να γίνουν οι ακόλουθες διευκρινίσεις:

Στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας υπάγονται, σύμφωνα με το άρθρο 2 αυτής, τα σχέδια και προγράμματα που πληρούν σωρευτικώς τις ακόλουθες προϋποθέσεις: πρώτον, εκπονούνται ή/και εγκρίνονται από μία αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή εκπονούνται από μία αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση και, δεύτερον, απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων. Στα πιο πάνω σχέδια και προγράμματα περιλαμβάνονται και εκείνα που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καθώς και οι τροποποιήσεις τους. Τα κατά τα ανωτέρω σχέδια και προγράμματα καταλαμβάνονται από τις ρυθμίσεις της οδηγίας εφόσον ενδέχεται να έχουν σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Τα σχέδια αποτυπώνουν συνήθως μία προς εφαρμογή πολιτική, τη στιγμή που τα προγράμματα είναι κατ' αρχήν σαφέστερα και καταγράφουν έναν αριθμό προς εκτέλεση έργων. Προϋπόθεση ώστε τα συγκεκριμένα κείμενα να εμπίπτουν καταρχήν στο πεδίο της οδηγίας είναι να εκπονούνται, να εγκρίνονται ή να τροποποιούνται από έναν φορέα δημόσιας εξουσίας —με τη λειτουργική έννοια του όρου— και να έχουν διττά υποχρεωτικό χαρακτήρα, με την έννοια ότι η υιοθέτησή τους προβλέπεται δεσμευτικά από εθνική πράξη και το περιεχόμενό τους οριστικοποιεί, σε στρατηγικό επίπεδο, τις επιλογές των αρμοδίων φορέων.

Οι βασικές αρχές της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (στο εξής ΣΠΕ) θα μπορούσαν να συνοψιστούν στα παρακάτω:

- Η ΣΠΕ αποτελεί ένα εργαλείο για τη βελτίωση της στρατηγικής δράσης:

Ως αποτέλεσμα μιας ΣΠΕ θα μπορούσαν να τροποποιηθούν οι στόχοι, τα μέσα επίτευξης των στόχων αυτών και ο τρόπος εφαρμογής της προτεινόμενης δράσης. Για το λόγο αυτό, η ΣΠΕ θα πρέπει να ενσωματωθεί σε αρχικό στάδιο της διαδικασίας λήψης απόφασης, ώστε να διασφαλίζει τον εντοπισμό όλων των εύλογων εναλλακτικών δυνατοτήτων και των πιθανών τροποποιήσεων της στρατηγικής δράσης.

- Η ΣΠΕ θα πρέπει να προάγει την συμμετοχή κοινού και άλλων αρχών στη διαδικασία λήψης απόφασης:

Με τον τρόπο αυτό η ΣΠΕ αφήνει τη παλιά μονομερή προσέγγιση της διαδικασίας λήψης απόφασης για την υιοθέτηση μιας συμμετοχικής διαδικασίας, με ιδιαίτερο σημείο της την εμπλοκή του κοινού.

- Η ΣΠΕ πρέπει να είναι γενική και «εστιασμένη»:

Επειδή πρόκειται για διαδικασία που εμπλέκεται στα αρχικά στάδια σχεδιασμού, η ΣΠΕ δεν θα πρέπει να είναι τόσο λεπτομερής όσο η Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων έργων, ούτε μπορεί να συμπεριλαμβάνει μια τεράστια συλλογή στοιχείων βάσης.

- Η ΣΠΕ πρέπει να συμβάλλει στον εντοπισμό της βέλτιστης εναλλακτικής δυνατότητας για τη στρατηγική δράση:

Έτσι, θα πρέπει να αναγνωρίζονται και αξιολογούνται οι διάφορες εναλλακτικές δυνατότητες ενός σχεδίου ή προγράμματος με σκοπό την εύρεση της βέλτιστης περιβαλλοντικά εφαρμόσιμης επιλογής.

- Η ΣΠΕ πρέπει να στοχεύει στην βελτιστοποίηση των θετικών επιρροών και στην ελαχιστοποίηση και αποκατάσταση των αρνητικών επιπτώσεων:

Η ΣΠΕ για παράδειγμα πρέπει να διασφαλίζει ότι οι στρατηγικές δράσεις δεν θα υπερβαίνουν τα όρια εκείνα που οδηγούν σε μη αναστρέψιμες βλάβες στο περιβάλλον.

Στόχοι της οδηγίας, κατά το άρθρο 1 αυτής, είναι:

- η υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος και η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών θεωρήσεων στην προετοιμασία και υιοθέτηση σχεδίων και προγραμμάτων με σκοπό την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Η διασφάλιση ότι ενδεχόμενες περιβαλλοντικές επιπτώσεις συνεκτιμώνται στο στάδιο εκπόνησης σχεδίων και προγραμμάτων και πριν από την έγκρισή τους.
- Η εξασφάλιση ασφαλούς πλαισίου ανάπτυξης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, με τη συμπερίληψη των περιβαλλοντικών πληροφοριών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.
- Η πρόβλεψη σειράς διαδικασιών, αναγκαίων για την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας περιβάλλοντος.
- η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών θεωρήσεων στην προετοιμασία και υιοθέτηση σχεδίων και προγραμμάτων με σκοπό την προώθηση βιώσιμης ανάπτυξης.

Οι στόχοι αυτοί συνδέουν την οδηγία με τους γενικούς στόχους της πολιτικής της Κοινότητας για το περιβάλλον, όπως αυτοί θεσπίζονται στα άρθρα 2, 6 και 174 της Συνθήκης. (Γιαννακούρου Τ.)

Στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας υπάγονται, σύμφωνα με το άρθρο 2 αυτής, τα σχέδια και προγράμματα που πληρούν σωρευτικώς τις ακόλουθες προϋποθέσεις: πρώτον, εκπονούνται ή/και εγκρίνονται από μία αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή εκπονούνται από μία αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση και, δεύτερον, απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων. Στα πιο πάνω σχέδια και προγράμματα περιλαμβάνονται και εκείνα που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καθώς και οι τροποποιήσεις τους.

Στην οδηγία (πεδίο εφαρμογής) καθορίζονται αφενός οι κατηγορίες σχεδίων και προγραμμάτων που υπόκεινται de facto (χωρίς περιθώριο εκτίμησης) σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων και αφετέρου οι κατηγορίες των σχεδίων και προγραμμάτων εκείνων για τις οποίες παρέχεται στα κράτη-μέλη διαδικασία επιλογής (screening). Στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας υπάγονται, σύμφωνα με το άρθρο 2 αυτής, τα σχέδια και προγράμματα που πληρούν σωρευτικώς τις ακόλουθες προϋποθέσεις: πρώτον, εκπονούνται ή/και εγκρίνονται από μία αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή εκπονούνται από μία αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση και δεύτερον, απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων. Στα πιο πάνω σχέδια και προγράμματα στα οποία περιλαμβάνονται και εκείνα που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καθώς και οι τροποποιήσεις τους.

Σε ότι αφορά την πρώτη κατηγορία σχεδίων και προγραμμάτων, δηλαδή αυτά που υπάγονται υποχρεωτικά σε διαδικασία εκτίμησης, αυτή περιλαμβάνει:

- Αφενός, τα σχέδια και προγράμματα τα οποία εκπονούνται για τη γεωργία, δασοπονία, αλιεία, ενέργεια, βιομηχανία, μεταφορές, διαχείριση αποβλήτων, διαχείριση υδάτινων πόρων, τηλεπικοινωνίες, τουρισμό, χωροταξία ή χρήση του εδάφους και τα οποία καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων που απαριθμούνται στα παραρτήματα I και II της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ.
- Αφετέρου, τα σχέδια και προγράμματα για τα οποία, λόγω των συνεπειών που ενδέχεται να έχουν σε ορισμένους τόπους, απαιτείται εκτίμηση των 92/43/ΕΟΚ (οδηγία για τους οικότοπους)

Σε ότι αφορά τη δεύτερη κατηγορία σχεδίων και προγραμμάτων, δηλαδή αυτά για τα οποία παρέχεται στα κράτη-μέλη περιθώριο επιλογής (screening) για το αν θα υπαχθούν σε διαδικασία ΣΠΕ, αυτή περιλαμβάνει:

- Τα σχέδια και προγράμματα που καθορίζουν τη χρήση μικρών περιοχών σε τοπικό επίπεδο.
- Τις τροποποιήσεις ή σσονος σημασίας των ήδη εγκεκριμένων σχεδίων και προγραμμάτων και
- Τα σχέδια και προγράμματα που, αν και καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων, δεν υπάγονται στους περιοριστικά οριζόμενους τομείς της παρ. 2 του άρθρου 3.

Τα τέσσερα επίπεδα της διαδικασίας ΣΠΕ που προβλέπονται στην Οδηγία είναι:

- η διερεύνηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων, μέσω μιας επιστημονικής μελέτης εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από το προτεινόμενο σχέδιο ή πρόγραμμα,
- η διαβούλευση με τους πολίτες και τα κατά περίπτωση όμορα κράτη – μέλη,

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- η ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της περιβαλλοντικής διερεύνησης και διαβούλευσης στην προς έγκριση μορφή του σχεδίου ή προγράμματος,
- η παρακολούθηση των μελλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος.

Το σημείο της Οδηγίας ΣΠΕ με τη χαρακτηριστικά μεγαλύτερη ελευθερία ερμηνείας είναι το πεδίο εφαρμογής, δηλαδή ο καθορισμός του είδους και του μεγέθους των σχεδίων και προγραμμάτων που θα πρέπει να υποβληθούν σε ΣΠΕ. Το κείμενο της Οδηγίας ΣΠΕ παρέχει, κατά κοινή ομολογία, σημαντική ελευθερία στην ερμηνεία του, πολλή περισσότερη από την πλειοψηφία των Ευρωπαϊκών Οδηγιών και σαφώς μεγαλύτερη από αυτό της Οδηγίας ΕΠΕ. Βέβαια, το γεγονός αυτό δικαιολογείται από τα δεδομένα ότι:

- η ποικιλία των σχεδίων και προγραμμάτων που χρειάζεται να υποβληθούν σε ΣΠΕ χαρακτηρίζεται από μεγάλο εύρος και σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών – μελών,
- όμοια μεγάλο εύρος έχει διαμορφωθεί και στην ποικιλία των μηχανισμών εκπόνησης σχεδίων και προγραμμάτων.

Η παροχή σημαντικού εύρους ελευθερίας για την ερμηνεία της Οδηγίας ΣΠΕ, δικαιολογείται επίσης από την εννοιολογική ευρύτητα των θεμάτων που ρυθμίζει. Για παράδειγμα, σε αντίθεση με τον όρο «έργο» που διακρίνεται από επαρκή σαφήνεια, οι όροι «σχέδιο» και «πρόγραμμα» δεν έχουν παγιωμένη εννοιολογική οριοθέτηση, με αποτέλεσμα τα θεωρούμενα ως «προγράμματα» σε ένα κράτος – μέλος να μοιάζουν με τις «πολιτικές» ενός άλλου.

Η Οδηγία ΣΠΕ δεν διευκρινίζει ρητά την έννοια των σχεδίων και προγραμμάτων αλλά καθορίζει δύο ιδιότητές τους που τα ξεχωρίζουν από παρεμφερή σύνολα στόχων και ομάδων έργων. Οι ιδιότητες αυτές, οι οποίες πρέπει να είναι παρούσες αθροιστικά, είναι:

- η οργανωμένη εκπόνηση και έγκριση, δηλαδή η ιδιότητα της εκπόνησης ή και έγκρισης από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή της εκπόνησης από μια αρχή και της έγκρισης μέσω νομοθετικής διαδικασίας,
- η εκ των προτέρων απαίτηση του σχεδιασμού, βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων.

Σε αντίθεση με την Οδηγία ΕΠΕ, στην οποία προβλέπονταν αναλυτικά τα έργα και οι δραστηριότητες που απαιτούνται να υποβληθούν σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η Οδηγία ΣΠΕ ρυθμίζει το συγκεκριμένο θέμα, καθορίζοντας ορισμένα χαρακτηριστικά, τα οποία πρέπει να διακρίνουν ένα σχέδιο ή πρόγραμμα, ή τις τροποποιήσεις τους, για να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι

- ο τομέας του σχεδίου ή προγράμματος, ο οποίος θα πρέπει να είναι ένας ή περισσότεροι από τους τομείς γεωργίας, δασοπονίας, αλιείας, ενέργειας, βιομηχανίας, μεταφορών, διαχείρισης υγρών αποβλήτων, διαχείρισης στερεών αποβλήτων, διαχείρισης υδάτινων πόρων, τηλεπικοινωνιών, τουρισμού, πολεοδομίας και χωροταξίας ή χρήσης γης
- ο καθορισμός, από το σχέδιο ή πρόγραμμα, του πλαισίου για μελλοντικές άδειες έργων που απαιτούν ΕΠΕ,
- οι σημαντικές ενδεχόμενες συνέπειές τους σε περιοχές που προστατεύονται για το φυσικό τους περιβάλλον.

Πέραν των ιδιοτήτων αυτών, επαφίεται στα κράτη – μέλη η τελική απόφαση για τον καθορισμό συγκεκριμένων ειδών ή ομάδων σχεδίων και προγραμμάτων για τα οποία απαιτείται ΣΠΕ.

Σε αντιδιαστολή με την ελευθερία του ορισμού του πεδίου εφαρμογής, η Οδηγία ΣΠΕ είναι πολύ σαφής ως προς την τελική της επιδίωξη, την ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της περιβαλλοντικής εκτίμησης και διαβούλευσης στην προς έγκριση μορφή του σχεδίου ή προγράμματος.

Πιο αναλυτικά, στο πρώτο άρθρο της Οδηγίας **2001/42/ΕΚ** καθιερώνονται οι **στόχοι** και συγκεκριμένα η εξασφάλιση της υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος και η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στην προετοιμασία και θέσπιση σχεδίων και προγραμμάτων με σκοπό την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Στο δεύτερο άρθρο παρέχονται οι **ορισμοί** των εννοιών "**Προγράμματα και Σχέδια**"

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

"Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (ΣΠΕ)", και "Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ)".

Σύμφωνα με το τρίτο άρθρο 3 της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ, διευκρινίζεται στα κράτη μέλη το **πεδίο εφαρμογής** της και συγκεκριμένα ο τύπος των Προγραμμάτων και Σχεδίων που θα υποβάλλονται σε Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ). Το συγκεκριμένο άρθρο αναφέρει 11 τομείς Προγραμμάτων ή Σχεδίων, συνδέει τις διατάξεις της εν λόγω Οδηγίας με την εφαρμογή των Οδηγιών "για τους Οικοτόπους" και "Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων από ορισμένα Έργα και Προγράμματα" δηλώνει την ανάγκη για κατ' αρχήν αξιολόγηση των πιθανών σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή των Π.Σ. καθώς και τα είδη των Π.Σ. τα οποία εξαιρούνται από την εκπόνηση ΣΜΠΕ

Στο τέταρτο άρθρο της Οδηγίας αναφέρονται οι **γενικές υποχρεώσεις** που αφορούν στη διαδικασία ΣΠΕ, η οποία θα πρέπει να εφαρμοστεί κατά την διάρκεια της εκπόνησης και πριν από την έγκρισή του Π.Σ. Οι απαιτήσεις της Οδηγίας είτε θα ενσωματωθούν στις υφιστάμενες διαδικασίες έγκρισης των κρατών μελών είτε θα θεσπιστούν νέες διαδικασίες. Η διαδικασία της ΣΜΠΕ θα πρέπει να εφαρμοστεί σε διάφορα επίπεδα του ιεραρχημένου συστήματος σχεδιασμού, για να αποφευχθεί η επανάληψη της διαδικασίας της, ενώ παράλληλα πρέπει να διεξάγονται διαβουλεύσεις με τις αρμόδιες αρχές σχετικά με την έκταση και το επίπεδο λεπτομερειών των πληροφοριών που πρέπει να περιλαμβάνονται στην ΣΜΠΕ

Σύμφωνα με το άρθρο πέντε της Οδηγίας, επιβάλλεται η εκπόνηση **Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ)** στην οποία περιγράφονται οι σημαντικότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις του Προγράμματος ή του Σχεδίου καθώς και οι λογικές εναλλακτικές δυνατότητες λαμβανομένων υπόψη των στόχων και του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του. Οι πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται γι' αυτό το σκοπό περιέχονται στο παράρτημα Ι της Οδηγίας. Το άρθρο έξι της Οδηγίας αναφέρεται στις **διαβουλεύσεις** με τις αρχές και το κοινό κατά την δημοσίευση του προκαταρκτικού Προγράμματος ή Σχεδίου και της περιβαλλοντικής μελέτης που το συνοδεύει. Το έβδομο άρθρο της Οδηγίας καθορίζει την έναρξη των **διασυνοριακών διαβουλεύσεων** στην περίπτωση που ένα κράτος μέλος κρίνει ότι η εφαρμογή ενός εκπονούμενου Προγράμματος ή Σχεδίου, το οποίο αφορά την επικράτειά του, ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον σε άλλο κράτος μέλος.

Σύμφωνα με το όγδοο άρθρο ορίζεται ότι κατά την **διαδικασία λήψης αποφάσεων** θα πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν τα συμπεράσματα της ΣΜΠΕ και τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων κατά την προετοιμασία και πριν από την έγκριση του Π.Σ. Στο ένατο άρθρο, διευκρινίζεται ότι η **ενημέρωση σχετικά με την απόφαση** για έγκριση του Π.Σ. θα πρέπει να αφορά στην δημοσίευση του Προγράμματος ή του Σχεδίου και μιας "**Συνοπτικής Δήλωσης**" στην οποία θα περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο ελήφθησαν υπ' όψιν η ΣΜΠΕ, οι γνώμες που εκφράστηκαν κατά την περίοδο των διαβουλεύσεων, η επιλογή των εναλλακτικών λύσεων, καθώς και τα μέτρα που αποφασίστηκαν για την παρακολούθηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Το Άρθρο δέκα αφορά στον **Έλεγχο (Παρακολούθηση - Monitoring)** που ακολουθεί μετά την έγκριση του Προγράμματος ή Σχεδίου και κατά την διάρκεια εφαρμογής του που έχει σχέση με την παρακολούθηση των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ώστε να εντοπισθούν εγκαίρως και να ληφθούν κατάλληλα μέτρα για τις απρόβλεπτες δυσμενείς επιπτώσεις οι οποίες δεν εντοπίστηκαν κατά την διαδικασία ΣΠΕ. Το ενδέκατο άρθρο αναφέρεται στη **Σχέση της Οδηγίας με την υπόλοιπη κοινοτική νομοθεσία**: Η εφαρμογή της Οδηγίας είναι δυνατόν να συμβαδίζει με διατάξεις άλλων νομοθετικών κειμένων με παρόμοιο περιεχόμενο, δεν θίγει όμως οποιεσδήποτε απαιτήσεις της Οδηγίας για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων από έργα και προγράμματα (85/337/ΕΚ). Σύμφωνα με το Άρθρο 12 που αφορά σε **ενημέρωση, εκθέσεις και επανεξέταση**, τα κράτη μέλη και η Επιτροπή ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με την κτηθείσα πείρα από την εφαρμογή της Οδηγίας και πραγματοποιείται έλεγχος της ποιότητας των ΣΜΠΕ από την Επιτροπή. Τα υπόλοιπα άρθρα 13, 14 και 15 αναφέρονται στη **εφαρμογή** της Οδηγίας, την ημερομηνία **έναρξης ισχύος** της καθώς και τους **αποδέκτες** αντίστοιχα.

B.3 Η ΚΟΙΝΗ ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΥΠΕΧΩΔΕ / ΕΥΠΕ / ΟΙΚ. 107017 / 28.8.2006

Το εθνικό περιβαλλοντικό δίκαιο της Ελλάδας εναρμονίστηκε με την Οδηγία ΣΠΕ μέσω της Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΚΥΑ) με α.π. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/28.8.2006 για την «εκτίμηση των

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ» (ΦΕΚ 1225B), η οποία για λόγους συντομίας αναφέρεται ως ΚΥΑ-ΣΠΕ εφεξής. Πρόκειται για μια πιστή μεταφορά της Οδηγίας ΣΠΕ στα μέτρα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ελληνικής πραγματικότητας, στην οποία τηρείται τόσο ο διπλός στόχος όσο και τα τέσσερα επίπεδα της διαδικασίας. Τα νέα, ειδικότερα στοιχεία της ΚΥΑ-ΣΠΕ σε σχέση με την Οδηγία είναι:

- ο σαφέστερος καθορισμός του πεδίου εφαρμογής, στο οποίο εντάσσονται συγκεκριμένα είδη σχεδίων και προγραμμάτων, όπως Επιχειρησιακά προγράμματα του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και άλλα σχέδια και προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, Ειδικά ή Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, καθώς και σημαντικός αριθμός άλλων συγκεκριμένων ειδών σχεδίων και προγραμμάτων,
- η θέσπιση της διαδικασίας περιβαλλοντικού προελέγχου, ώστε να διαπιστώνεται εάν για ένα σχέδιο ή πρόγραμμα απαιτείται όντως να τηρηθεί η διαδικασία ΣΠΕ,
- η ρύθμιση του τρόπου διαβούλευσης, τόσο στο εσωτερικό όσο και διασυνοριακά,
- ο καθορισμός των απαιτήσεων από την περιβαλλοντική μελέτη, για την οποία εισάγεται ο όρος «Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων» (ΣΜΠΕ).

Η εφαρμογή της ΚΥΑ 107017/28.08.2006 επιβάλλει την εκπόνηση Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) για προγράμματα, η οποία καθορίζει, περιγράφει και εκτιμά τις σημαντικές άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις από την εφαρμογή του σχεδίου/προγράμματος σε ανθρώπους, χλωρίδα και πανίδα, έδαφος, ύδατα, αέρα, κλίμα, τοπίο, ακίνητη περιουσία και πολιτιστική κληρονομιά, καθώς και την αλληλεπίδραση μεταξύ αυτών των παραγόντων. Σκοπός της ΚΥΑ 107017/28.8.2006 (ΦΕΚ 1225/Β/5-9-2006) είναι να ενσωματώνεται η περιβαλλοντική διάσταση πριν την υιοθέτηση σχεδίων και προγραμμάτων, με τη θέσπιση των αναγκαίων μέτρων, όρων και διαδικασιών προκειμένου να αξιολογηθούν και να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις που ενδέχεται να έχουν στο περιβάλλον ορισμένα Σχέδια και Προγράμματα και να προωθηθεί η αειφόρος ανάπτυξη και μια υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος ενώ ενσωματώνονται οι περιβαλλοντικοί παράμετροι στην προετοιμασία και θέσπιση σχεδίων και προγραμμάτων. Προωθείται η αρχή της βιώσιμης/αειφόρου ανάπτυξης επίσης καθορίζεται η διαδικασία ΣΠΕ με την εκπόνηση Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και οι διαδικασίες διαβούλευσης με το κοινό και τους αρμόδιους. Μέσω της Εκτίμησης των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Σχεδίων ή Προγραμμάτων γίνεται η διερεύνηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των προτάσεων, η προσέγγισή τους σε στρατηγικό επίπεδο και τέλος η ανάδειξη της βέλτιστης επιλογής ανάμεσα στις προτεινόμενες εναλλακτικές λύσεις υπογραμμίζοντας τους λόγους επιλογής μιας συγκεκριμένης λύσης. Η Στρατηγική Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αποτελεί ένα εργαλείο βελτίωσης των Σχεδίων και των Προγραμμάτων ενσωματώνοντας την περιβαλλοντική διάσταση στην κατάρτιση τους και εστιάζοντας στην ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών κινδύνων και επιπτώσεων και στη μεγιστοποίηση των περιβαλλοντικών οφελών από τις προτεινόμενες παρεμβάσεις. Αποτελεί, δηλαδή η διαδικασία της ΣΠΕ το μέσο για την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης πριν την υιοθέτηση σχεδίων και τη λήψη αποφάσεων εξασφαλίζοντας πως, λαμβάνονται υπ' όψιν οι σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις ανθρώπινων δράσεων και πρωτοβουλιών σε επίπεδο σχεδιασμού και προγραμματισμού.

B.4 Διαδικασία ΣΠΕ

Η διαδικασία ΣΠΕ αποτελεί το μέσο για την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων κατά την διάρκεια της λήψης αποφάσεων εξασφαλίζοντας πως λαμβάνονται υπόψη οι σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις ανθρώπινων δράσεων και πρωτοβουλιών σε επίπεδο σχεδιασμού και προγραμματισμού. Η διαδικασία ΣΠΕ, σύμφωνα με το κείμενο της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ (Άρθρο 2β), περιλαμβάνει τις παρακάτω θεματικές ενότητες:

1. Εκπόνηση "Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων" (ΣΜΠΕ),
2. Διεξαγωγή διαβουλεύσεων,
3. Συνεκτίμηση της περιβαλλοντικής μελέτης και των αποτελεσμάτων των διαβουλεύσεων κατά τη λήψη αποφάσεων, και

4. Παροχή πληροφοριών σχετικά με την απόφαση.

Η ΣΜΠΕ αποτελεί κεντρικό τμήμα της διαδικασίας ΣΠΕ και αναφέρεται στην τεχνική πλευρά της εφαρμογής της, δημοσιεύεται κατά το πέρας αυτής και αποτελεί μία από τις δύο μορφές έγγραφης τεκμηρίωσης της ΣΠΕ (η δεύτερη είναι η Συνοπτική Δήλωση). Η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) καθορίζει, περιγράφει και εκτιμά τις σημαντικές άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις από την εφαρμογή ενός σχεδίου ή προγράμματος σε ανθρώπους, χλωρίδα και πανίδα, έδαφος, ύδατα, αέρα, κλίμα, τοπίο, ακίνητη περιουσία και πολιτιστική κληρονομιά, καθώς και την αλληλεπίδραση μεταξύ αυτών των παραγόντων.

Ο Πίνακας Β.4.1-1 παραθέτει συνοπτικά το περιεχόμενο των άρθρων της Οδηγίας.

Πίνακας Β.4.1-1 Σύντομη περιγραφή των διατάξεων της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ ανά άρθρο *

Άρθρα	Περιεχόμενα άρθρων
1	Καθιερώνονται οι στόχοι της Οδηγίας και συγκεκριμένα η εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος και η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στην προετοιμασία και θέσπιση σχεδίων και προγραμμάτων με σκοπό την προώθηση βιώσιμης ανάπτυξης
2	Παρέχονται οι ορισμοί των εννοιών 'σχέδια και προγράμματα', 'εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων' και το 'κοινό'.
3	Διευκρινίζεται το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας και συγκεκριμένα ο τύπος των Π.Σ. που θα υποβάλλονται σε ΣΜΠΕ. Το άρθρο αναφέρει 11 τομείς Π.Σ., συνδέει τις διατάξεις της παρούσας Οδηγίας με την εφαρμογή των Οδηγιών 'για τους Οικοτόπους' και 'Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων από ορισμένα Έργα και Προγράμματα', δηλώνει την ανάγκη για κατ' αρχήν αξιολόγηση των πιθανών σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή των Π.Σ. καθώς και τα είδη των Π.Σ. τα οποία εξαιρούνται από την εκπόνηση ΣΜΠΕ.
4	Γενικές υποχρεώσεις: Η διαδικασία ΣΠΕ θα πρέπει να εφαρμοστεί κατά την διάρκεια της εκπόνησης και πριν από την έγκρισή του Π.Σ. Οι απαιτήσεις Οδηγίας είτε θα ενσωματωθούν στις υφιστάμενες διαδικασίες έγκρισης των κρατών μελών είτε θα θεσπιστούν νέες διαδικασίες. Για να αποφευχθεί η επανάληψη της διαδικασίας ΣΜΠΕ, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός της εφαρμογής της διαδικασίας ΣΜΠΕ σε διάφορα επίπεδα του ιεραρχημένου συστήματος σχεδιασμού.
5	Εκπόνηση Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) στην οποία περιγράφονται οι σημαντικότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις του Π.Σ. καθώς και οι λογικές εναλλακτικές δυνατότητες λαμβανομένων υπόψη των στόχων και του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του Π.Σ. Η Οι πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται γι' αυτό το σκοπό περιέχονται στο παράρτημα Ι της Οδηγίας. Θα πρέπει να διεξάγονται διαβουλεύσεις με τις αρμόδιες αρχές σχετικά με την έκταση και το επίπεδο λεπτομερειών των πληροφοριών που πρέπει να περιλαμβάνονται στην ΣΜΠΕ.
6	Έναρξη διαβουλεύσεων με αρχές και το κοινό κατά την δημοσίευση του προκαταρκτικού Π.Σ. και της περιβαλλοντικής μελέτης που το συνοδεύει.
7	Έναρξη διασυνοριακών διαβουλεύσεων στην περίπτωση που ένα κράτος μέλος κρίνει ότι η εφαρμογή ενός εκπονούμενου Π.Σ., το οποίο αφορά την επικράτειά του, ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον σε άλλο κράτος μέλος.
8	Κατά την διαδικασία λήψης αποφάσεων θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα συμπεράσματα της ΣΜΠΕ και τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων κατά την προετοιμασία και πριν από την έγκριση του Π.Σ.
9	Η ενημέρωση σχετικά με την απόφαση για έγκριση του Π.Σ. θα πρέπει να αφορά στην δημοσίευση του Π.Σ. και μιας 'συνοπτικής δήλωσης' στην οποία θα περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο ελήφθησαν υπόψη η ΣΜΠΕ, οι γνώμες που εκφράστηκαν κατά την περίοδο των διαβουλεύσεων, η επιλογή των εναλλακτικών λύσεων και τα μέτρα που αποφασίστηκαν για την

Άρθρα	Περιεχόμενα άρθρων
	παρακολούθηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
10	Έλεγχος: Την έγκριση του Π.Σ. και κατά την διάρκεια εφαρμογής του, ακολουθεί η παρακολούθηση των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων ώστε να εντοπισθούν εγκαίρως και να ληφθούν κατάλληλα μέτρα για τις απρόβλεπτες δυσμενείς επιπτώσεις οι οποίες δεν εντοπίστηκαν κατά την διαδικασία ΣΠΕ.
11	Σχέση με την υπόλοιπη κοινοτική νομοθεσία: Η εφαρμογή της Οδηγίας είναι δυνατόν να συμβαδίζει με διατάξεις άλλων νομοθετικών κειμένων με παρόμοιο περιεχόμενο, δεν θίγει όμως οποιεσδήποτε απαιτήσεις της Οδηγίας για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων από έργα και προγράμματα (85/337/ΕΟΚ).
12	Ενημέρωση, εκθέσεις και επανεξέταση: Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με την κτηθείσα πείρα από την εφαρμογή της Οδηγίας. Πραγματοποιείται έλεγχος της ποιότητας των ΣΜΠΕ από την Επιτροπή. Πριν από τις 21 Ιουλίου 2006 (και ανά επταετία), η Επιτροπή υποβάλλει μια πρώτη έκθεση σχετικά με την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της Οδηγίας στην οποία ενδεχομένως θα περιλαμβάνονται προτάσεις για επέκταση του πεδίου εφαρμογής της σε Π.Σ. τα οποία εξαιρούνται από το παρόν κείμενο της Οδηγίας (ειδική αναφορά σε Π.Σ. τα οποία εξαιρούνται σύμφωνα με το άρθρο 3 της Οδηγίας και εντάσσονται στις τρέχουσες Περιόδους προγραμματισμού των Διαρθρωτικών Ταμείων).
13	Εφαρμογή της Οδηγίας Ένα Π.Σ. μπορεί να μην υπόκειται στις διατάξεις της Οδηγίας στην περίπτωση όπου η 'πρώτη τυπική προπαρασκευαστική πράξη' είναι προγενέστερη της ημερομηνίας αυτής και τα οποία εγκρίνονται μετά την πάροδο περισσότερων από 2 ετών από αυτήν την ημερομηνία.
14	Ημερομηνία έναρξης ισχύος της Οδηγίας είναι η ημέρα της δημοσίευσής της στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (21-7-2001).
15	Αποδέκτες: Η Οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη.
	<ul style="list-style-type: none"> ● Π.Σ. = Πρόγραμμα ή Σχέδιο, ● ΣΜΠΕ = Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, ● ΣΠΕ: Διαδικασία Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης.

Πηγή: ΕΕ, 2001

Οι ελάχιστες πληροφορίες τις οποίες θα πρέπει να περιέχει η ΣΜΠΕ σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 1 και οι οποίες περιέχονται στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ είναι:

α) Η περιγραφή σε γενικές γραμμές του περιεχομένου, των κύριων στόχων του σχεδίου ή προγράμματος και της σχέσης με άλλα σχετικά σχέδια και προγράμματα,

β) Οι σχετικές πτυχές της τρέχουσας κατάστασης του περιβάλλοντος και η βάση αυτής πιθανή εξέλιξη εάν δεν εφαρμοστεί το σχέδιο ή πρόγραμμα,

γ) Τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των περιοχών που ενδέχεται να επηρεαστούν σημαντικά,

δ) Τα τυχόν υφιστάμενα περιβαλλοντικά προβλήματα που αφορούν το σχέδιο ή πρόγραμμα συμπεριλαμβανομένων, κατά κύριο λόγο, εκείνων που αφορούν περιοχές ιδιαίτερης περιβαλλοντικής σημασίας, όπως περιοχές που χαρακτηρίζονται σύμφωνα με τις Οδηγίες 79/409/ΕΚ και 92/43/ΕΚ,

ε) Οι στόχοι περιβαλλοντικής προστασίας που έχουν τεθεί σε διεθνές ή κοινοτικό επίπεδο ή σε επίπεδο κρατών μελών, οι οποίοι αφορούν το σχέδιο ή πρόγραμμα, και ο

τρόπος με τον οποίο οι στόχοι αυτοί καθώς και τα περιβαλλοντικά ζητήματα έχουν ληφθεί υπόψη κατά την προετοιμασία του,

στ) Οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων, όπως η βιοποικιλότητα, ο πληθυσμός, η υγεία των ανθρώπων, η πανίδα, η χλωρίδα, το έδαφος, τα ύδατα, ο αέρας,

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

οι κλιματικοί παράγοντες, τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, η πολιτιστική κληρονομιά συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς, το τοπίο και οι σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων,

ζ) Τα προβλεπόμενα μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, εξουδετέρωση οποιωνδήποτε σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος,

η) Η παρουσίαση σε γενικές γραμμές των λόγων για τους οποίους επελέγησαν οι εξετασθείσες εναλλακτικές δυνατότητες και η περιγραφή του τρόπου διενέργειας της εκτίμησης, με μνεία των τυχόν δυσκολιών (όπως τεχνικά ελαττώματα ή έλλειψη τεχνογνωσίας) που προέκυψαν κατά τη συγκέντρωση των απαιτούμενων πληροφοριών,

θ) Περιγραφή των προβλεπόμενων μέτρων σχετικά με τον έλεγχο (παρακολούθηση - monitoring) σύμφωνα με το άρθρο 10 και τέλος

ι) Μια μη τεχνική περίληψη των πληροφοριών που παρέχονται βάσει των ανωτέρω θεμάτων.

Στον πίνακα Β.4.1-2 περιγράφονται οι ελάχιστες πληροφορίες οι οποίες θα πρέπει να περιέχονται σε μια ΣΜΠΕ.

Πίνακας Β.4.1-2 Ελάχιστες πληροφορίες τις οποίες θα πρέπει να περιέχει η ΣΜΠΕ *

η περιγραφή σε γενικές γραμμές του περιεχομένου, των κύριων στόχων του σχεδίου ή προγράμματος και της σχέσης με άλλα σχετικά σχέδια και προγράμματα,

οι σχετικές πτυχές της τρέχουσας κατάστασης του περιβάλλοντος και η βάσει αυτής πιθανή εξέλιξη εάν δεν εφαρμοστεί το σχέδιο ή πρόγραμμα,

τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των περιοχών που ενδέχεται να επηρεαστούν σημαντικά,

τα τυχόν υφιστάμενα περιβαλλοντικά προβλήματα που αφορούν το σχέδιο ή πρόγραμμα συμπεριλαμβανομένων, κατά κύριο λόγο, εκείνων που αφορούν περιοχές ιδιαίτερης περιβαλλοντικής σημασίας, όπως περιοχές που χαρακτηρίζονται σύμφωνα με τις οδηγίες 79/409/ΕΟΚ και 92/43/ΕΟΚ,

οι στόχοι περιβαλλοντικής προστασίας που έχουν τεθεί σε διεθνές ή κοινοτικό επίπεδο ή σε επίπεδο κρατών μελών, οι οποίοι αφορούν το σχέδιο ή πρόγραμμα, και ο τρόπος με τον οποίο οι στόχοι αυτοί καθώς και τα περιβαλλοντικά ζητήματα έχουν ληφθεί υπόψη κατά την προετοιμασία του,

οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων όπως η βιοποικιλότητα, ο πληθυσμός, η υγεία των ανθρώπων, η πανίδα, η χλωρίδα, το έδαφος, τα ύδατα, ο αέρας, οι κλιματικοί παράγοντες, τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, η πολιτιστική κληρονομιά συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς, το τοπίο και οι σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων,

τα προβλεπόμενα μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, εξουδετέρωση οποιωνδήποτε σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος,

η παρουσίαση σε γενικές γραμμές των λόγων για τους οποίους επελέγησαν οι εξετασθείσες εναλλακτικές δυνατότητες και η περιγραφή του τρόπου διενέργειας της εκτίμησης, με μνεία των τυχόν δυσκολιών (όπως τεχνικά ελαττώματα ή έλλειψη τεχνογνωσίας) που προέκυψαν κατά τη συγκέντρωση των απαιτούμενων πληροφοριών,

περιγραφή των προβλεπόμενων μέτρων σχετικά με τον έλεγχο σύμφωνα με το άρθρο 10,

μια μη τεχνική περίληψη των πληροφοριών που παρέχονται βάσει των ανωτέρω θεμάτων.

* Οι παραπάνω πληροφορίες αναφέρονται στο άρθρο 5 παράγραφος 1 και περιέχονται στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ.

Πηγή: ΕΕ, 2001

Η σύνταξη της παρούσας ΣΜΠΕ, η οποία αφορά στη μελέτη των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του ΕΠ της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και το οποίο στην προκειμένη περίπτωση αντιπροσωπεύει το "Πρόγραμμα ή Σχέδιο", έγινε σύμφωνα με τις ως άνω απαιτήσεις και το περιεχόμενό της αναπτύσσεται στα Κεφάλαια που ακολουθούν. Αξιολογούμενο όμως το Πρόγραμμα ως προς τις επιπτώσεις του στο περιβάλλον, η όλη διαδικασία επιβάλλει και την όσο το δυνατόν καλύτερη γνώση της επικρατούσας κατάστασης του περιβάλλοντος, σε όλο το χωρικό πεδίο εφαρμογής του.

Για την εφαρμογή της Οδηγίας 2001/42 «για τη Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση» κατά την κατάρτιση των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της περιόδου 2014 – 2020, εκδόθηκε στις 12 Ιουλίου 20136 η με Α.Π 30941/ΕΥΣΣΑΑΠ 1605 εγκύκλιος η οποία απευθύνθηκε στις Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης ή στις λοιπές αρμόδιες αρχές που έχουν την ευθύνη για την κατάρτιση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Ε.Π.) με θέμα την διεξαγωγή της εκ των προτέρων αξιολόγησης και της στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης των Περιφερειακών Προγραμμάτων της περιόδου 2014-2020.

Με βάση την εγκύκλιο αυτή οι απαιτήσεις, που απορρέουν από την Οδηγία 2001/42 και την εναρμόνισή της στο Εθνικό δίκαιο και οι οποίες θα αξιολογηθούν κατά την υποβολή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014 - 2020 από τις αρμόδιες Υπηρεσίες Περιβάλλοντος της ΕΕ είναι:

1. Η ύπαρξη της ΣΜΠΕ.
2. Η διεξαγωγή διαβουλεύσεων με τις Υπηρεσίες, που ενδιαφέρονται για περιβαλλοντικά θέματα εκ της εφαρμογής των Προγραμμάτων λόγω αρμοδιότητας.
3. Η διεξαγωγή διαβουλεύσεων με το ενδιαφερόμενο κοινό.
4. Η λήψη αποφάσεων σχετικά με την περιβαλλοντική έγκριση (Περιβαλλοντική Δήλωση/Απόφαση) του ΕΠ.
5. Η ενημέρωση των αρμοδίων Υπηρεσιών και του ενδιαφερόμενου κοινού, που συμμετείχαν στη διαβούλευση, σχετικά με την Περιβαλλοντική Δήλωση/Απόφαση του ΕΠ.
6. Η ενημέρωση των αρμοδίων Υπηρεσιών και του ενδιαφερόμενου κοινού σχετικά με το οριστικό κείμενο του ΕΠ, που υιοθετήθηκε μετά την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών δεδομένων (της Περιβαλλοντικής Δήλωσης/Απόφασης).

Στη ΣΜΠΕ εντοπίζονται, περιγράφονται και αξιολογούνται οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις που θα έχει στο περιβάλλον η εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, καθώς και λογικές εναλλακτικές δυνατότητες, σε περιεκτική μορφή, λαμβανομένων υπόψη των στόχων και του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του σχεδίου ή προγράμματος. Η ΣΜΠΕ περιλαμβάνει τις πληροφορίες που ευλόγως μπορεί να απαιτούνται για την εκτίμηση των ενδεχόμενων σημαντικών επιπτώσεων που θα έχει στο περιβάλλον η εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες γνώσεις και μεθόδους εκτίμησης, το περιεχόμενο και το επίπεδο λεπτομερειών του σχεδίου ή του προγράμματος, το στάδιο της διαδικασίας εκπόνησής του και το βαθμό στον οποίο οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις δύνανται να αξιολογηθούν καλύτερα σε διαφορετικά επίπεδα σχεδιασμού ώστε να αποφεύγεται η επανάληψη εκτίμησής τους.

Κατά τη σύνταξη της ΣΜΠΕ, σύμφωνα και με τη σχετική βιβλιογραφία, θα πρέπει πρώτα να καθοριστούν οι Ειδικοί Στόχοι της Μελέτης και οι πληροφορίες που θα πρέπει να παρέχει αυτή (scoring-στόχευση). Στην ανάπτυξη της μεθοδολογίας της μελέτης θα περιλαμβάνεται:

1. Ο προσδιορισμός των Περιβαλλοντικών Στόχων (Environmental Objectives) και των Δεικτών (Indicators), με τους οποίους θα ασχοληθεί η ΣΜΠΕ. Για κάθε μια από τις περιβαλλοντικές παραμέτρους που αφορά το σχέδιο θα ορισθούν κατάλληλοι Περιβαλλοντικοί Στόχοι (environmental objectives) οι οποίοι θα προσεγγισθούν με κατάλληλους Δείκτες (Indicators). Οι στόχοι αυτοί είναι μια έκφραση της επιθυμητής κατάστασης ή εξέλιξης ή επίπτωσης της συγκεκριμένης περιβαλλοντικής

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

παραμέτρου στην οποία αναφέρεται. Οι δείκτες κάθε στόχου είναι μετρήσιμες γενικώς ποσότητες που αντιπροσωπεύουν το στόχο. Οι δείκτες μπορούν σε ορισμένες περιπτώσεις να λάβουν διάφορες οριακές τιμές. Σημειώνεται ότι οι Περιβαλλοντικοί Στόχοι και οι Δείκτες που διερευνώνται θα καθοριστούν όχι με τη λογική της πλήρους κάλυψης της περιβαλλοντικής παραμέτρου, αλλά με τη λογική της αντιπροσωπευτικής κάλυψης, σύμφωνα με τους στόχους της ΣΜΠΕ.

2. Ο προσδιορισμός των κύριων Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, τις οποίες θα εξετάσει στη συνέχεια η ΣΜΠΕ.
3. Οι εναλλακτικές λύσεις που ενδεχομένως θα εκτιμηθούν στην ΣΜΠΕ.
4. Η Μεθοδολογική Προσέγγιση της ανάλυσης της μελέτης, όπως καθορισμός της περιοχής έρευνας-μελέτης, η διερεύνηση και διαθεσιμότητα δεδομένων, ο προσδιορισμός αναγκαίων ερευνών για συμπλήρωση υπαρχόντων στοιχείων ή την ανάγκη μελετών υποβάθρου, τις μεθόδους πρόβλεψης που θα χρησιμοποιηθούν, τα κριτήρια σημαντικότητας, τον τρόπο παρουσίασης των παραπάνω.
5. Την αιτιολόγηση της τυχόν μη εξέτασης ορισμένων περιβαλλοντικών θεμάτων-επιπτώσεων στη μελέτη.

Η διαδικασία για την έγκριση των ΣΜΠΕ έχει ως ακολούθως:

- Η ΣΜΠΕ υποβάλλεται στην Αναθέτουσα Αρχή, όπου αξιολογείται ως προς την τήρηση των όρων της σύμβασης και σχολιάζεται σε σχέση με τον αναπτυξιακό προγραμματισμό.
- Ακολούθως, προωθείται στο ΥΠΕΧΩΔΕ (ΕΥΠΕ), προκειμένου να εξεταστεί για την πληρότητα, την επάρκεια και την ποιότητα της και θα κοινοποιηθεί στην ΕΥΣΣΑΑΠ του ΥΠΟΙΟ.
- Στη συνέχεια, η ΕΥΠΕ/ΥΠΕΧΩΔΕ προωθεί τη διαδικασία ΣΠΕ.
- Στο ΥΠΕΧΩΔΕ θα προωθηθούν οι ΣΜΠΕ, που αφορούν συνολικά στο ΕΠ.

Σύμφωνα με το έγγραφο της Εθνικής Αρχής Συντονισμού, Ειδικής Υπηρεσίας, Στρατηγικής, Σχεδιασμού & Αξιολόγησης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων με αρ. Πρωτ. ΕΥΣΣΑΑΠ 1599/22-5-2014 με θέμα «: **Διαδικασία Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και κατάρτιση Προγραμμάτων προγραμματικής περιόδου 2014 – 2020**» αναφέρεται ότι:

«κατά την κατάρτιση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του νέου ΕΣΠΑ, θα πρέπει να εφαρμοστεί η **Οδηγία 2001/42 «για τη Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση»** όπως έχει εναρμονιστεί στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 107017 /5.9.2006.

1. Συνοπτικά, ο στόχος της εφαρμογής της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΠΕ)

Στο πλαίσιο της κατάρτισης των Προγραμμάτων 2014 – 2020, η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση αποτελεί μια διαδικασία «παράλληλη και συμπληρωματική» με την εκπόνηση των Προγραμμάτων και την εκ των προτέρων αξιολόγηση, η οποία θα ολοκληρωθεί με την κατάρτιση του τελικού σχεδίου της ΣΜΠΕ και την έκδοση της ΚΥΑ έγκρισής της.

Με βάση το θεσμικό πλαίσιο, που διέπει τη Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση και την επικοινωνία με τις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, **κατά την επίσημη υποβολή των Προγραμμάτων**, θα πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί και να υποβληθούν για κάθε Πρόγραμμα που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ΚΥΑ 107017/5.9.2006 τα παρακάτω :

- Η μη τεχνική περίληψη της ΣΜΠΕ του Προγράμματος
- Η δημόσια διαβούλευση
- Η διαβούλευση με τις περιβαλλοντικές αρχές της χώρας
- Τα συμπεράσματα της διαβούλευσης
- Το σχέδιο της έκθεσης της εκ των προτέρων αξιολόγησης στην οποία θα αποτυπώνεται πώς έχουν ληφθεί υπόψη τα κύρια συμπεράσματα της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΜΠΕ και διαβούλευση) στην κατάρτιση του Προγράμματος

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Αρμόδια Αρχή για τη διενέργεια της διαδικασίας της ΣΠΕ είναι η Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος (ΕΥΠΕ) του ΥΠΕΚΑ. Για την ολοκλήρωση της διαδικασίας της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης των Προγραμμάτων, θα πρέπει να γίνουν τα παρακάτω βήματα :

- Υποβολή αίτησης συνοδευόμενη από το φάκελο της ΣΜΠΕ σε δέκα (10) αντίτυπα από την αρμόδια Υπηρεσία για τη ΣΠΕ του Προγράμματος
- Εξέταση και αξιολόγηση του φακέλου από την ΕΥΠΕ. Στη φάση αυτή, η ΕΥΠΕ μπορεί να επιστρέψει το φάκελο στην αρμόδια Υπηρεσία με παρατηρήσεις για τις διορθώσεις που πρέπει να γίνουν.
- Διαβίβαση του φακέλου από την ΕΥΠΕ, αφού διαπιστωθεί ότι είναι πλήρης, στις αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες που προβλέπονται στο άρθρο 7 της ΚΥΑ 107017 για να εκφράσουν τη γνώμη τους και τις τυχόν παρατηρήσεις τους επί του περιεχομένου του φακέλου εντός 45 ημερών.
- Δημοσιοποίηση του επικαιροποιημένου τελικού σχεδίου της ΣΜΠΕ από την αρμόδια υπηρεσία, ώστε να λάβει γνώση το ενδιαφερόμενο κοινό και να διατυπώσει τις απόψεις του εφόσον το επιθυμεί εντός 30 ημερών.»

B.5 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ Ε.Π. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας συντάχθηκε σύμφωνα με τις με Α.Π 30941/ΕΥΣΣΑΑΠ 1605 και Α.Π. ΕΥΣΣΑΑΠ 1599/22-5-2014 εγκυκλίους της Εθνικής Αρχής Συντονισμού, Ειδικής Υπηρεσίας, Στρατηγικής, Σχεδιασμού & Αξιολόγησης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων ΕΥΣΣΑΑΠ, τις απαιτήσεις της ΚΥΑ 107017/28.8.2006 «Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ.....» και της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001 «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων».

Τα επιμέρους βήματα της Μεθοδολογίας που ακολουθείται στην παρούσα ΣΜΠΕ παρουσιάζονται επιγραμματικά στη συνέχεια:

- Περιγράφονται οι άξονες προτεραιότητας του προγράμματος και αντιστοιχίζονται οι στόχοι
- Περιγράφονται οι περιβαλλοντικοί τομείς ενδιαφέροντος (π.χ. βιοποικιλότητα, υδάτινοι πόροι, κλπ)
- Προσδιορίζονται οι περιβαλλοντικοί στόχοι και δείκτες βάσει των οποίων θα αξιολογηθούν οι επιπτώσεις στο περιβάλλον του προγράμματος και επιλέγονται οι πλέον συναφείς και σημαντικοί. Η θεώρηση των δεικτών στην ανάλυση των επιπτώσεων οδηγεί και σε μια πρώτη προσέγγιση των δεικτών παρακολούθησης των επιπτώσεων αυτών
- Αξιολογούνται η υφιστάμενη κατάσταση, οι τάσεις και οι αναμενόμενες εξελίξεις σε περίπτωση μη υλοποίησης του προγράμματος
- Καθορίζονται η έκταση και ο χαρακτήρας ανάλυσης των επιπτώσεων που αντιστοιχούν σε εναλλακτικές δυνατότητες του προγράμματος
- Κατάληξη μέσα από ένα πίνακα συναξιολόγησης προτεραιοτήτων και περιβαλλοντικών στόχων σε εκείνους που παρουσιάζουν μια συμβατότητα και επιβάλλεται η περαιτέρω ανάλυσή τους
- Αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (σημαντικές μόνο) με βάση τους περιβαλλοντικούς δείκτες και σε σχέση με τα προτεινόμενα μέτρα και δράσεις
- Αξιολόγηση σωρευτικών επιπτώσεων του προγράμματος λαμβάνοντας υπόψη τους δείκτες, τους στόχους και αναλύοντας τις επιπτώσεις για τα μέτρα και τις επιλέξιμες δράσεις
- Καθορισμός σωρευτικών επιπτώσεων του προγράμματος ανά περιβαλλοντικό τομέα/στόχο και παρουσίαση των συνολικών σωρευτικών επιπτώσεων στους κύριους τομείς του περιβάλλοντος

- Με βάση τους σημαντικούς δείκτες, ως καθορίστηκαν, προτείνεται πρόγραμμα παρακολούθησης των επιπτώσεων κατά την εφαρμογή του προγράμματος.

Β.6 ΠΟΡΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ (ΠΕΠ) ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ – ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΗΠΕΙΡΟΥ 2007-2013 ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.

Για την αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη υλοποίηση των έργων που εντάσσονται στα επιχειρησιακά προγράμματα του ΕΣΠΑ 2007-2013 δημιουργήθηκε και λειτουργεί ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (Ο.Π.Σ.). Η λειτουργία αυτή τηρεί τα προβλεπόμενα στο εγκεκριμένο και από την Ε.Ε. Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου.

Η πρόοδος της οικονομικής υλοποίησης του ΠΕΠ Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου (ΘΣΗ) 2007-2013 μέχρι 31/8/13, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΠΣ, και πιο συγκεκριμένα για την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας παρουσιάζεται αναλυτικά.

Στερεά Ελλάδα

Το μέρος του ΠΕΠ που υλοποιείται στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας εμφανίζει ικανοποιητικούς ρυθμούς οικονομικής και φυσικής υλοποίησης. Και εδώ, σημαντικό ζήτημα αποτελεί η διαπίστωση μεγάλης υπερδέσμευσης, που ανέρχεται σε ποσοστό 171,11% της συνολικά διαθέσιμης συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης. Αυτή η υψηλή υπερδέσμευση οφείλεται στις διαδοχικές εγκεκριμένες υπερδεσμεύσεις που πραγματοποιήθηκαν στη διάρκεια της μέχρι σήμερα υλοποίησης σε όλους τους Άξονες Προτεραιότητας που υλοποιούνται στην Περιφέρεια, με αποτέλεσμα τα σχετικά ποσοστά να διαμορφώνονται σε 168,98% στον ΑΠ 2 (Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας Στερεάς Ελλάδας), 185,56% στον ΑΠ 5 (Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής Στερεάς Ελλάδας) και 163,54% στον ΑΠ 8 (Ψηφιακή Σύγκλιση και επιχειρηματικότητα Στερεάς Ελλάδας), στον οποίο όμως μέρος της εμφανιζόμενης υπερδέσμευσης ενδέχεται να είναι πλασματική, λόγω πιθανής εγκατάλειψης ενός αριθμού επενδυτικών σχεδίων από τους δικαιούχους, λόγω μιας σειράς προβλημάτων που είναι συνακόλουθα της οικονομικής κρίσης (σχετική διαδικασία διαχειριστικής τακτοποίησης του Άξονα βρίσκεται σε εξέλιξη).

Η υλοποίηση μίας σειράς έργων - γεφυρών, τα οποία βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο υλοποίησης, όπως π.χ. έργα στον τομέα των μεταφορών, παράλληλα με την υλοποίηση παρεμβάσεων σε τομείς όπως η εκπαίδευση, όπου τα έργα δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερα μεγάλες δυσκολίες, η υγεία και ο πολιτισμός, συμβάλλουν στην διαμόρφωση μιας εικόνας ταχείας υλοποίησης, τόσο στον ΑΠ 2 που συνδέεται με την βελτίωση της προσπελασιμότητας, όσο και στον ΑΠ 5 που περιλαμβάνει παρεμβάσεις για την βιώσιμη ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην Περιφέρεια. Από την άλλη πλευρά, χαμηλοί παραμένουν οι ρυθμοί υλοποίησης σε ορισμένους ΚΘΠ, ιδιαίτερα αυτούς που συνδέονται με παρεμβάσεις στον τομέα της Ψηφιακής Σύγκλισης, είτε πρόκειται για μεμονωμένα έργα που υλοποιούνται στην Περιφέρεια, είτε για οριζόντια έργα τμήμα των προϋπολογισμού των οποίων έχει κατανομηθεί σε αυτήν. Επιπλέον, ορισμένοι ΚΘΠ παραμένουν ουσιαστικά ανενεργοί, αφού παρά την αρχική εγγραφή πόρων σε αυτούς δεν υπάρχουν ενταγμένα έργα. Η χρηματοοικονομική τακτοποίηση του Προγράμματος, με την αντιμετώπιση της υπερδέσμευσης που παρατηρείται, παράλληλα με την εξυγίανση του, όσον αφορά την ανάκληση έργων τα οποία παραμένουν ανενεργά, στον βαθμό που δεν αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο της τρέχουσας αναθεώρησης του ΠΕΠ, αποτελούν πρώτες προτεραιότητες για την συνέχεια.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΠΣ (31/8/13), η πρόοδος υλοποίησης του ΠΕΠ κατά το μέρος που αφορά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (Άξονες Προτεραιότητας 2, 5, 8 και 11) έχει ως εξής:

ΑΠ 2: Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Στερεάς Ελλάδας

Στον ΑΠ έχουν ενταχθεί 49 έργα, από τα οποία τα 18 έχουν ήδη ολοκληρωθεί (17,0% της συνολικής δημόσιας δαπάνης που αντιστοιχεί στα ενταγμένα έργα του Άξονα). Ο ΚΘΠ 23 «Περιφερειακές / Τοπικές Οδοί» συγκεντρώνει την πλειονότητα των ενταγμένων έργων (με χρηματοδοτική βαρύτητα 55,6% του συνόλου της συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης των ενταγμένων έργων στον Άξονα), ενώ μικρότερη συνολική χρηματοδοτική βαρύτητα αντιπροσωπεύουν τα έργα τα οποία έχουν ενταχθεί στους

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ΚΘΠ 22 «Εθνικές Οδοί» (19,63%) και 30 «Λιμένες» (10,77%), στους οποίους εντάσσονται, μεταξύ άλλων, έργα-γέφυρες, καθώς και έργα που περιλαμβάνονται στον κατάλογο των έργων προτεραιότητας ΕΣΠΑ, η έγκαιρη υλοποίηση των οποίων αποτελεί κρίσιμη παράμετρο για την επίτευξη των στόχων του Άξονα. Έργα εντάσσονται και στους ΚΘΠ 35 «Φυσικό Αέριο», 11 «Τεχνολογίες Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών» και 16 «Σιδηρόδρομοι», οι οποίοι αθροιστικά συμμετέχουν κατά περίπου 13,33% στην συνολική δημόσια δαπάνη των ενταγμένων έργων, καθώς και σε κωδικούς με ακόμα μικρότερη συμμετοχή.

Η υλοποίηση των έργων του ΑΠ δεν παρουσιάζει ιδιαίτερα προβλήματα. Μέχρι 31/8/13, οι συμβάσεις στον Άξονα ανέρχονται στο 86,06% της συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης των ενταγμένων έργων, ενώ οι επιλέξιμες δαπάνες ανέρχονται στο 58,38% της δημόσιας δαπάνης των ενταγμένων έργων, 67,83% αυτής των συμβασιοποιημένων και 98,65% της προγραμματικά διαθέσιμης δημόσιας δαπάνης του ΑΠ.

ΑΠ 5: Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής Στερεάς Ελλάδας

Ο ΑΠ 5 εμφανίζει γενικά ικανοποιητικό ρυθμό φυσικής και οικονομικής ολοκλήρωσης. Μέχρι 31/8/13, οι συμβάσεις ανέρχονται σε 67,49% της συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης των ενταγμένων έργων, ενώ οι επιλέξιμες δαπάνες ανέρχονται στο 47,61% της δημόσιας δαπάνης των ενταγμένων έργων και 70,54% αυτής των συμβασιοποιημένων και 88,33% της προγραμματικά διαθέσιμης δημόσιας δαπάνης του ΑΠ.

Στον ΑΠ έχουν ενταχθεί 476 έργα, από τα οποία 123 έχουν ολοκληρωθεί ως προς το φυσικό τους αντικείμενο (38,7% της δημόσιας δαπάνης των ενταγμένων έργων). Ο ΚΘΠ 75 «Υποδομές Εκπαίδευσης» είναι αυτός με την μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα και περιλαμβάνει παρεμβάσεις, το μεγαλύτερο τμήμα των οποίων έχει ενταχθεί από τα πρώτα έτη της προγραμματικής περιόδου και η εφαρμογή τους δεν παρουσιάζει προβλήματα.

Υψηλή είναι και η χρηματοδοτική βαρύτητα του ΚΘΠ 61 «Ολοκληρωμένα Σχέδια για την αστική και αγροτική αναγέννηση», όπου περιλαμβάνεται και το έργο σύστασης Ταμείου Χαρτοφυλακίου JESSICA (δημόσιας δαπάνης 40.000.000 €) το οποίο δεν παρουσιάζει υλοποίηση και εκτιμάται ότι δεν θα υλοποιηθεί εντός της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου. Αντίστοιχα υψηλός ρυθμός απορρόφησης (74,55% επί των ενταγμένων έργων και 79,98% επί των συμβασιοποιημένων) παρατηρείται και στον ΚΘΠ 43 «Ενεργειακή αποδοτικότητα, αναγέννηση, διαχείριση ενέργειας», στον οποίο εντάσσεται το Ταμείο «Εξοικονομώ κατ' οίκον», δημόσιας δαπάνης 16.000.000€, το οποίο παρουσιάζει αυξανόμενους ρυθμούς υλοποίησης κατά το τελευταίο έτος.

Το μεγαλύτερο τμήμα (74,25%) της δημόσιας δαπάνης των έργων που εντάσσονται στον ΚΘΠ 76 «Υποδομές Υγείας» έχει συμβασιοποιηθεί. Ικανοποιητικούς ρυθμούς εξέλιξης παρουσιάζουν και τα έργα που εντάσσονται στον ΚΘΠ 45 «Διαχείριση και διανομή πόσιμου ύδατος», ενώ καθυστέρηση παρουσιάζεται στους ΚΘΠ 11, 13 και 14 που αφορούν στον τομέα της Ψηφιακής Σύγκλισης και οφείλεται κυρίως στην καθυστέρηση οριζόντιων έργων που αφορούν στο σύνολο της χώρας και στα οποία η Περιφέρεια συμμετέχει με επιμέρους πράξεις, μικρού προϋπολογισμού σε σχέση με το συνολικό κόστος των έργων αυτών. Από τους υπόλοιπους ΚΘΠ στους οποίους εντάσσονται έργα του Άξονα, υψηλός ρυθμός υλοποίησης καταγράφεται στους ΚΘΠ 58 «Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς» και ΚΘΠ 59 «Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών».

ΑΠ 8: Ψηφιακή Σύγκλιση και επιχειρηματικότητα Στερεάς Ελλάδας

Η πρόοδος της φυσικής και οικονομικής ολοκλήρωσης του ΑΠ 8 χαρακτηρίζεται ως σχετικά ικανοποιητική για το χρονικό σημείο υλοποίησης του ΠΕΠ. Μέχρι 31/8/13, οι συμβάσεις ανέρχονται σε 95,52% της συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης των ενταγμένων έργων, ενώ οι επιλέξιμες δαπάνες ανέρχονται στο 51,80% της δημόσιας δαπάνης των ενταγμένων έργων και 54,23% αυτής των συμβασιοποιημένων και 84,72% της προγραμματικά διαθέσιμης δημόσιας δαπάνης του ΑΠ.

Στον ΚΘΠ 8 «Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις» εντάσσονται μέχρι 31/8/13 έχουν ενταχθεί 1.521 έργα κρατικών ενισχύσεων, η δημόσια δαπάνη των οποίων υπερκαλύπτει ήδη το σύνολο των διαθέσιμων πόρων στον ΑΠ (112,92% της προγραμματικής δημόσιας δαπάνης). Ο συγκεκριμένος ΚΘΠ συγκεντρώνει την μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα από όλες τις θεματικές προτεραιότητες που υλοποιούνται στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (52,03% της συνολικής συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης για την

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Περιφέρεια και 30,40% της συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης των ενταγμένων μέχρι 31/8/13 έργων). Μεγαλύτερο βαθμό υλοποίησης παρουσιάζουν τα επενδυτικά σχέδια που έχουν ενταχθεί στο πλαίσιο των προσκλήσεων για την ενίσχυση επιστημόνων και ελεύθερων επαγγελματιών και για την ενίσχυση μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων του τριτογενή τομέα. Υψηλό ρυθμό υλοποίησης παρουσιάζουν επίσης τα επενδυτικά σχέδια που υλοποιούνται στα πλαίσια του Επενδυτικού Νόμου και τα Ειδικά και Πολυετή Επιχειρηματικά Σχέδια του Ν.3299/2004. Ο ΚΘΠ στο σύνολό του εμφανίζει απορρόφηση 54,82% της συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης των ενταγμένων έργων, μέτρια επίδοση που όμως είναι λίγο υψηλότερη από την αντίστοιχη επίδοση για το σύνολο του ΑΠ, ενώ αντιστοιχεί στο 61,91% της συνολικής προγραμματικής συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης του Άξονα.

Μικρότερος αριθμός έργων εντάσσονται επίσης στους ΚΘΠ 9 «Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις» και 14 «Υπηρεσίες και Εφαρμογές για ΜΜΕ», ενώ στον ΚΘΠ 5 «Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις και ομάδες επιχειρήσεων» εντάσσεται το Ταμείο Χαρτοφυλακίου JEREMIE (δημόσιας δαπάνης 4.000.000€) και η Σύσταση Ταμείου Χαρτοφυλακίου Επιχειρηματικότητας (δημόσιας δαπάνης 18.100.000€). Τα έργα που υλοποιούνται στο πλαίσιο του ΚΘΠ 9 παρουσιάζουν μικρό ύψος δαπανών, ενώ σε παρούσα φάση δεν είναι γνωστός ο αριθμός των επιχειρήσεων που έχουν κάνει χρήση των προϊόντων του JEREMIE. Μικρά δημόσια έργα έχουν ενταχθεί στον ΚΘΠ 57 «Συνδρομή στη βελτίωση τουριστικών υπηρεσιών», τα οποία παρουσιάζουν χαμηλό ύψος δαπανών. Τέλος, στον ΚΘΠ 15 «Άλλα Μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών» έχει ενταχθεί έργο δημόσιας δαπάνης 7.500.000€ για την Σύσταση Ταμείου Χαρτοφυλακίου JEREMIE για την Ψηφιακή Σύγκλιση.

ΑΠ 11: Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής Στερεάς Ελλάδας

Στο πλαίσιο της προετοιμασίας, εφαρμογής, παρακολούθησης και επιθεώρησης (ΚΘΠ 85), έχουν ενταχθεί 98 έργα, από τα οποία έχουν ολοκληρωθεί τα 41, ενώ στη θεματική προτεραιότητα που αφορά στην αξιολόγηση και μελέτες, πληροφορίες και επικοινωνία (ΚΘΠ 86) έχουν ενταχθεί 36 έργα, από τα οποία 13 έχουν ολοκληρωθεί. Δεν εντοπίζονται προβλήματα κατά την εφαρμογή του Άξονα.

Η πορεία υλοποίησης του ΠΕΠ έχει αναδείξει πολλαπλά προβλήματα διαχείρισης και παρακολούθησης που σχετίζονται με το σύστημα των εκχωρήσεων και τον συνεπαγόμενο κατακερματισμό προγραμματικών και διαχειριστικών αρμοδιοτήτων. Η ενίσχυση της διαχειριστικής αρμοδιότητας των ΕΔΑ στο υπόλοιπο της διάρκειας υλοποίησης του ΠΕΠ στο πλαίσιο της αναθεώρησης, καθώς και η ουσιαστική αναβάθμιση των σήμερα πολύ ελλειπών διαδικασιών αλληλοενημέρωσης και συντονισμού μεταξύ όλων των φορέων που εμπλέκονται στον προγραμματισμό και στην υλοποίηση των παρεμβάσεων του ΠΕΠ παραμένουν μεταξύ των μεταβολών που θα μπορούσαν να έχουν σημαντική θετική συνεισφορά στην πρόοδο υλοποίησης του ΠΕΠ και στην επίτευξη των αναπτυξιακών του στόχων.

Σε ότι αφορά ειδικότερα προβλήματα και δυσχέρειες υλοποίησης του ΠΕΠ μέχρι 31/8/13 σημειώνονται, για την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, τα ακόλουθα:

Σε γενικές γραμμές, η υλοποίηση του τμήματος του ΠΕΠ που αφορά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας δεν παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα, τα οποία θα μπορούσαν να επιφέρουν είτε απώλεια πόρων, είτε σημαντική απόκλιση από τους ποσοτικούς και ποιοτικούς στόχους που έχουν τεθεί από τον προγραμματισμό. Σημειώνεται πάντως ότι το γεγονός ότι η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας εντάσσεται στις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης, είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη ενός συστήματος προγραμματισμού, διαχείρισης και παρακολούθησης των παρεμβάσεων ιδιαίτερα (και κατά μεγάλο μέρος αχρείαστα) σύνθετου, το οποίο δημιούργησε σημαντικά προβλήματα όσον αφορά τον συντονισμό και την αναγκαία αλληλοενημέρωση των φορέων που εμπλέκονται στην υλοποίηση των παρεμβάσεων αυτών, ενώ δημιούργησε πολλαπλά επίπεδα προγραμματισμού για την Περιφέρεια.

Ειδικότερα προβλήματα, εντοπίζονται κυρίως σε συγκεκριμένους ΚΘΠ και περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

Πάντον ΑΠ 5 και ειδικότερα στον ΚΘΠ 61 «Ολοκληρωμένα Σχέδια για την αστική και αγροτική αναγέννηση» εντάσσεται το έργο δημιουργίας του Ταμείου Χαρτοφυλακίου JESSICA, το οποίο αν και χρηματοοικονομικά εμφανίζεται ολοκληρωμένο, δεν παρουσιάζει πραγματική υλοποίηση, ενώ εκτιμάται ότι δεν μπορεί να

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ολοκληρωθεί στο πλαίσιο της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου. Τούτο, εκτός των επιπτώσεων που μπορεί να έχει ως προς την επίτευξη των στόχων του ΠΕΠ στον τομέα της αστικής ανάπτυξης, συνεπάγεται και σημαντική χρηματοοικονομική επιβάρυνση για το ΠΕΠ, αφού ουσιαστικά στον ΚΘΠ αυτόν οφείλεται το μεγαλύτερο τμήμα της υπερδέσμευσης του ΑΠ 5.

□Παυστέρηση υλοποίησης εμφανίζεται σε σημαντικό αριθμό έργων που εντάσσονται στους ΚΘΠ 10 «Υποδομή Τηλεπικοινωνιών», (ΑΠ 2), 11 «Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών» (ΑΠ 2, 5 και 8), 13 «Υπηρεσίες και εφαρμογές για τον πολίτη» (ΑΠ 2 και 5) και 14 «Υπηρεσίες και Εφαρμογές για ΜΜΕ» (ΑΠ 2, 5 και 8), ιδιαίτερα δε σε οριζόντια έργα που εντάσσονται στους κωδικούς αυτούς. Η εκκαθάριση των έργων αυτών από τους αρμόδιους φορείς θα συμβάλει στην αντιμετώπιση των σημαντικών υπερδεσμεύσεων που παρατηρούνται στους εν λόγω ΑΠ και στην ρεαλιστική εκτίμηση του ύψους των απαιτούμενων πόρων μέχρι το τέλος της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου για την ολοκλήρωση των έργων που τελικά θα υλοποιηθούν.

□Πε μία σειρά ΚΘΠ, ιδιαίτερα του ΑΠ 5, παρατηρείται ή μη ένταξη έργων μέχρι σήμερα. Πρόκειται για κωδικούς που περιλαμβάνουν παρεμβάσεις στους τομείς της ενέργειας (ΚΘΠ 39 έως 42) και του περιβάλλοντος (ΚΘΠ 44, ΚΘΠ 47 έως 51, ΚΘΠ 54). Το γεγονός ότι και μετά την προτεινόμενη αναθεώρηση οι κωδικοί αυτοί συνεχίζουν να δεσμεύουν χρηματοδοτικούς πόρους, επιβάλλει την ανάγκη οριστικοποίησης των έργων που θα ενταχθούν σε αυτές τις θεματικές προτεραιότητες και εκκαθάρισης του Προγράμματος από έργα που δεν θα υλοποιηθούν, ώστε να εντοπισθούν τυχόν δυνατότητες μεταφοράς πόρων σε άλλους κωδικούς που παρουσιάζουν περαιτέρω ανάγκες χρηματοδότησης.

□ΠΗ εφαρμογή των παρεμβάσεων ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας που εντάσσονται στον ΑΠ 8 επηρεάζεται ιδιαίτερα από τις συνθήκες της τρέχουσας οικονομικής κρίσης που επιδρά στην ρευστότητα και στην δανειοληπτική ικανότητα των επιχειρήσεων που ενισχύονται, με αποτέλεσμα την εγκατάλειψη ενός αριθμού εγκεκριμένων επενδυτικών σχεδίων από τους δικαιούχους. Στην παρούσα φάση γίνεται η οριστικοποίηση των έργων τα οποία δεν πρόκειται να ολοκληρωθούν και η τακτοποίηση των δεδομένων του ΑΠ με βάση τα στοιχεία της πραγματικής υλοποίησης. Σημειώνεται ότι αντίστοιχοι παράγοντες με τους προαναφερθέντες θα μπορούσαν να επηρεάσουν την υλοποίηση των παρεμβάσεων που θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο του νέου κύκλου ενίσχυσης των ΜΜΕ, που βρίσκεται σε εξέλιξη.

Γ. ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γ 1. ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η συνολική στρατηγική της ΠΣΤΕ έχει ως όραμα την **«Ισόρροπη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας μέσω της βελτίωσης του επιχειρηματικού και επενδυτικού περιβάλλοντος, με σεβασμό στο περιβάλλον και στον πολίτη».**

Η υλοποίηση του οράματος αυτού επιδιώκεται μέσω των παρακάτω στόχων και προτεραιοτήτων:

ΓΣ1: Προώθηση της επιχειρηματικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της περιφερειακής οικονομίας

Οι βασικές προτεραιότητες του ΓΣ1 είναι:

- ✓ Παραγωγή/προσθήκη νέας γνώσης στο τοπικό παραγωγικό κύκλωμα.
- ✓ Βελτίωση του ανταγωνισμού, του επιχειρηματικού και επενδυτικού κλίματος στην ΠΣΤΕ και στήριξη των ΜΜΕ – προώθηση νέων επιχειρήσεων.
- ✓ Βελτίωση της στρατηγικής / ανταγωνιστικής θέσης και της ελκυστικότητας της ΠΣΤΕ ως τόπου άσκησης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων – προσέλκυση νέων επενδύσεων.
- ✓ Ενίσχυση της τεχνολογικής και καινοτομικής επιχειρηματικότητας.
- ✓ Δημιουργία τοπικών και υπερτοπικών συνεργασιών για την προώθηση της Ε&Τ και την εισαγωγή της καινοτομίας.
- ✓ Βιώσιμη διαχείριση και αξιοποίηση των φυσικών πόρων των ορεινών όγκων της Στερεάς Ελλάδας.
- ✓ Αναπροσανατολισμός της αγροτικής παραγωγής και της αλιείας - Αναβάθμιση της καινοτομικής βάσης, ενίσχυση της εξωστρέφειας και βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα.
- ✓ Στήριξη και αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης της περιφερειακής οικονομίας – Διαφοροποίηση των παραγόμενων προϊόντων, με εξειδίκευση ανά περιοχή.
- ✓ Βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης και της ελκυστικότητας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, ως τουριστικού προορισμού εθνικής και διεθνούς εμβέλειας.

ΓΣ2: Διασφάλιση του περιβάλλοντος, της αειφορίας της ανάπτυξης και βελτίωση της ποιότητας ζωής

Στο πλαίσιο του ΓΣ2, ως προτεραιότητες ορίστηκαν οι εξής:

- ✓ Διατήρηση και προστασία των ορεινών όγκων, των θαλασσών, των προστατευόμενων περιοχών και του φυσικού περιβάλλοντος.
- ✓ Εξυγίανση και αποκατάσταση των επιβαρυσμένων περιοχών – Οργάνωση χώρων υποδοχής παραγωγικών δραστηριοτήτων.
- ✓ Παρακολούθηση της ποιότητας του περιβάλλοντος.
- ✓ Ανάδειξη της εξοικονόμησης ενέργειας και των ΑΠΕ σε παράγοντες περιβαλλοντικής προστασίας.
- ✓ Προώθηση περιβαλλοντικών τεχνολογιών και της οικονομίας χαμηλών ρύπων.
- ✓ Παροχή πόσιμου και καθαρού νερού της οικισμούς και της κατοίκους της Περιφέρειας.
- ✓ Προστασία υπόγειων και επιφανειακών νερών – εμπλουτισμός υπόγειων υδροφορέων – περιορισμός της κατασπατάλησης υδάτινων πόρων – εξυγίανση εδαφών.
- ✓ Κάλυψη των αναγκών διαχείρισης λυμάτων.
- ✓ Εφαρμογή σύγχρονης και ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- ✓ Ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος της Στερεάς Ελλάδας και προβολή της πολιτιστικής της φυσιογνωμίας.
- ✓ Διαμόρφωση στρατηγικού προσανατολισμού για ολοκληρωμένες πολιτιστικές δράσεις σε τοπικό και υπερ-τοπικό επίπεδο / ανάπτυξη συνεργασιών

ΓΣ3: Ολοκλήρωση των μεταφορικών υποδομών και δικτύων

Ως προτεραιότητες του ΓΣ3 ορίστηκαν:

- ✓ Βελτίωση του οδικού δικτύου.
- ✓ Βελτίωση του σιδηροδρομικού δικτύου.
- ✓ Βελτίωση των συνδέσεων των τοπικών δικτύων με ΔΕΔ-Μ.
- ✓ Βελτίωση των λιμενικών υποδομών.
- ✓ Διείσδυση των δικτύων ΤΠΕ στις μεταφορές.
- ✓ Ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών.
- ✓ Ανάπτυξη βιώσιμων μεταφορών στα αστικά κέντρα.

ΓΣ4: Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού – ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής

Οι προτεραιότητες του ΓΣ4 είναι οι εξής:

- ✓ Αποτελεσματική σύνδεση του ανθρώπινου δυναμικού με την περιφερειακή αγορά εργασίας της Στερεάς Ελλάδας.
- ✓ Ενίσχυση της δια βίου μάθησης.
- ✓ Ενίσχυση των συστημάτων κατάρτισης.
- ✓ Ανάπτυξη ικανοτήτων/δεξιοτήτων του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού.
- ✓ Ολοκλήρωση υποδομών εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων – αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.
- ✓ Ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης
- ✓ Ενίσχυση και προστασία ευπαθών ομάδων πληθυσμού.
- ✓ Ενεργός ένταξη στον εργασιακό και κοινωνικό βίο ομάδων θιγόμενων από κοινωνικό διαχωρισμό και αποκλεισμό.
- ✓ Καταπολέμηση όλων των μορφών διακρίσεων και άνισης μεταχείρισης.
- ✓ Ενδυνάμωση των υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας, υγείας, παιδείας και πολιτισμού, με παράλληλη αντιμετώπιση της άνισης χωρικής κατανομής, προσφοράς και άνισης πρόσβασης.
- ✓ Αναβάθμιση υπηρεσιών και ενίσχυση ομάδων πληθυσμού σε προβληματικές περιοχές

ΓΣ5: Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας

Στις βασικές προτεραιότητες του στόχου συμπεριλαμβάνονται οι εξής:

- ✓ Προώθηση εκπόνησης και εφαρμογής αποτελεσματικού χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού.
- ✓ Τόνωση της συμμετοχής πολιτών και συλλογικών φορέων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων – Ενίσχυση της διαφάνειας.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- ✓ Συστηματική ενημέρωση και πληροφόρηση των πολιτών.
- ✓ Ενίσχυση των τοπικών δικτύων συνεργασίας με ενίσχυση της ικανότητας της περιφέρειας για στρατηγικές παρεμβάσεις.
- ✓ Βελτίωση της διοικητικής εξυπηρέτησης των πολιτών – Εφαρμογή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης – ανάπτυξη συστημάτων αξιολόγησης.
- ✓ Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού της δημόσιας διοίκησης.

ΓΣ6: Προώθηση της χωρικής συνοχής και συνεργασίας

Οι κεντρικές προτεραιότητες του στόχου είναι:

- ✓ Ενίσχυση της διαπεριφερειακής και διακρατικής συνεργασίας.
- ✓ Μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.
- ✓ Εκπόνηση και εφαρμογή σχεδίων για θεματική ενδοπεριφερειακή συνεργασία.
- ✓ Ένταξη της ΠΣΤΕ και των πόλεων της σε ευρωπαϊκά, εθνικά και διεθνή δίκτυα συνεργασίας και ανταλλαγών.
- ✓ Ανάπτυξη των ενδοπεριφερειακών υποδομών.

Γ2. ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2014 – 2020 ΜΕ ΑΛΛΑ ΣΧΕΔΙΑ Η ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Γ 2.1 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΛΕΓΕΝΤΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ, ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.

Για τη κατάρτιση του ΕΠ έχει προηγηθεί:

- Ανάλυση των χαρακτηριστικών, των αναπτυξιακών δυνατοτήτων και της ικανότητας της Περιφέρειας, ιδίως σε σχέση με τις βασικές προκλήσεις που προσδιορίστηκαν στη στρατηγική της Ένωσης για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, στα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων, κατά περίπτωση, στις ειδικές συστάσεις για κάθε χώρα που έχουν εκδοθεί δυνάμει του άρθρου 121 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ και στις σχετικές συστάσεις του Συμβουλίου που έχουν εκδοθεί δυνάμει του άρθρου 148 παράγραφος 4 της ΣΛΕΕ
- Αξιολόγηση των κυριότερων προκλήσεων που πρέπει να αντιμετωπιστούν στην Περιφέρεια
- Υιοθέτηση του στόχου της εδαφικής συνοχής και προώθηση της έξυπνης, διατηρήσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης στους τομείς:
  - α) του ρόλου των πόλεων, των αστικών και αγροτικών περιοχών, των αλιευτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και των περιοχών που αντιμετωπίζουν ειδικά γεωγραφικά ή δημογραφικά μειονεκτήματα
  - β) των ιδιαίτερων προκλήσεων για τις αραιοκατοικημένες και τις ορεινές περιοχές
  - γ) των ζυξέων υπαίθρου-πόλης όσον αφορά την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και υψηλής ποιότητας υποδομές και υπηρεσίες και τα προβλήματα στις περιοχές με υψηλή συγκέντρωση κοινωνικά περιθωριοποιημένων κοινοτήτων.

Ως προς τη συμβολή των ΕΔΕΤ στην στρατηγική της Ένωσης για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και συνοχή με την οικονομική διακυβέρνηση της Ένωσης:

- Το ΕΠ υιοθετεί τους ΘΣ και σε αντιστοιχία με αυτούς αναπτύσσει τους Άξονες Προτεραιότητάς του και επικεντρώνει την υποστήριξη, σύμφωνα με το άρθρο 18 του Κανονισμού και τους Κανονισμούς

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

για κάθε Ταμείο, στη θεματική συγκέντρωση ώστε να εξασφαλιστεί η αποδοτικότητα των δαπανών. Παρομοίως οι Ειδικοί Στόχοι του ΕΠ εξειδικεύουν μία Επενδυτική Προτεραιότητα.

- Το ΕΠ ιεραρχεί τις δαπάνες με στόχο την ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένων των δαπανών για την εκπαίδευση, την έρευνα, την καινοτομία και την ενεργειακή απόδοση, καθώς και των δαπανών για την ευκολότερη πρόσβαση των ΜΜΕ στη χρηματοδότηση, τη διασφάλιση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και τη διαχείριση φυσικών πόρων και της δράσης για την κλιματική αλλαγή, καθώς και για τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης. Στο πλαίσιο των δυνατοτήτων του και λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της Περιφέρειας προγραμματίζει δράσεις ΕΚΤ στο πλαίσιο των ειδικών στόχων των ΑΠ 8 και 9 του ΕΠ.
- Το ΕΠ έχει επιλέξει και εξειδικεύσει τους θεματικούς στόχους για τη σχεδιαζόμενη χρήση των ΕΔΕΤ ώστε αυτά να συμβάλουν πιο αποτελεσματικά στη στρατηγική της Ένωσης για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Ως προς την ολοκληρωμένη προσέγγιση και τις ρυθμίσεις για τη χρήση των ΕΔΕΤ και ειδικότερα με:

Α) Το συντονισμό και τη συμπληρωματικότητα:

- οι τομείς παρέμβασης όπου τα ΕΔΕΤ συνδυάζονται με συμπληρωματικό τρόπο, αφορούν στους Ειδικούς Στόχους του ΑΠ 9 καθώς και στη Προώθηση της Χωρικής Συνοχής και Συνεργασίας όπου αποτυπώνεται στο ΓΣ 6 ο οποίος εξυπηρετείται οριζόντια μέσω όλων των ΑΠ. Οι υπόλοιποι ΑΠ σε ότι αφορά στο ΕΠ είναι μονοταμειακοί. Απαιτείται να καθοριστούν οι Διαδικασίες Συντονισμού και Συμπληρωματικότητας των δράσεων των Τομεακών Προγραμμάτων, που πρόκειται να υλοποιηθούν στην Περιφέρεια, με αυτές του ΠΕΠ.
- Οι ειδικοί στόχοι του ΕΠ έχουν καθοριστεί κατόπιν συνεργασιών με τα Τομεακά και άλλα Περιφερειακά ΕΠ για την εξασφάλιση συντονισμού και την αποφυγή επικαλύψεων.
- Οι Ειδικοί Στόχοι του ΕΠ δεν προβλέπουν τη χρήση κοινών λύσεων ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, οι οποίες μπορούν να βοηθήσουν τους αιτούντες και τους δικαιούχους, και «υπηρεσίας μίας στάσης», μεταξύ άλλων για την παροχή συμβουλών σχετικά με τις ευκαιρίες ενίσχυσης που διατίθενται μέσω καθενός από τα ΕΔΕΤ.

Β) Ενθάρρυνση ολοκληρωμένων προσεγγίσεων:

- Το ΕΠ προβλέπει συνδυασμό των ΕΔΕΤ σε ολοκληρωμένα πακέτα σε τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο, που είναι ειδικά προσαρμοσμένα για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων εδαφικών προκλήσεων, προκειμένου να υποστηριχθεί η επίτευξη των στόχων που ορίζονται στο σύμφωνο εταιρικής σχέσης και τα προγράμματα για την Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στην Εδαφική Ανάπτυξη.
- Κατά την υλοποίηση της δράσης «Ολοκληρωμένη εδαφική επένδυση (ΟΕΕ)» προβλέπονται ΟΧΕ που σύμφωνα με το άρθρο 36, για την ολοκληρωμένη αξιοποίηση των θεματικών στόχων, θα χρηματοδοτηθούν από τους διάφορους άξονες προτεραιότητας και τομεακά προγράμματα με πόρους από το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ. Δεν προβλέπεται συμπληρωματική χρηματοδοτική υποστήριξη από το ΤΣ, το ΕΓΤΑΑ ή το ΕΤΘΑ. Προβλέπονται διακρατικές και διαπεριφερειακές συνεργασίες για τη μεταφορά τεχνογνωσίας και τεχνολογίας, καθώς και για την ενίσχυση της επιχειρησιακής ικανότητας της ΠΣΤΕ ως φορέα στον τομέα της ΕΤΑΚ, στον ΕΣ 1 του ΑΠ 1.

Γ) Συντονισμός και συνέργειες των ΕΔΕΤ με άλλες πολιτικές και μέσα της Ένωσης:

- Το ΕΠ προβλέπει την συμπληρωματική αξιοποίηση πόρων από τα ταμεία ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ κυρίως σύμφωνα με τα προτεινόμενα από τη RIS3.
- Το ΕΠ προβλέπει την αξιοποίηση του Ορίζοντα 2020 και συνέργειες ή ενέργειες προώθησης σχετικές με τα προγράμματα LIFE, COSME, «ERASMUS+» και το Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία («EaSI»). Προβλέπονται έργα του Προγράμματος «Συνδέοντας την Ευρώπη» (CEF) από Τομεακό Πρόγραμμα χωρίς να αναφέρεται στον τρόπο υλοποίησης αυτών.

Δ) Οριζόντιες αρχές και εγκάρσιοι στόχοι πολιτικής:

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Το ΕΠ ενσωματώνει την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι Ειδικοί Στόχοι κατευθύνουν τις επενδύσεις προς την πλέον αποδοτική χρήση των πόρων και προς βιώσιμες επιλογές. Το ΕΠ δεν προβλέπει επενδύσεις που ενδέχεται να έχουν σημαντικές περιβαλλοντικές ή κλιματικές επιπτώσεις.
- Το ΕΠ λαμβάνει υπόψη τις δυνατότητες μετριασμού της κλιματικής αλλαγής και προσαρμογής σε αυτή των επενδύσεων μέσω του ΕΣ «Πρώθηση επενδύσεων διαχείριση υδάτινου δυναμικού για πρόληψη καταστροφών και αντιμετώπισης κινδύνων από διάβρωση ακτών» και του ΕΣ «Ενίσχυση των υποδομών για την πρόληψη ή αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, με έμφαση στις αντιπλημμυρικές επενδύσεις».
- Το ΕΠ είναι συνεπές με την ιεράρχηση της διαχείρισης των υδάτινων πόρων σύμφωνα με την οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου με την «Πρώθηση της εφαρμογής συστημάτων και υποδομών διαχείρισης υδάτινων πόρων, με έμφαση στη διασφάλιση της ποιότητας». Η δημόσια παρέμβαση στον τομέα της διαχείρισης αποβλήτων υλοποιείται από Τομεακό Πρόγραμμα.
- Το ΕΠ εξειδικεύει τις δράσεις του στην κατεύθυνση της προώθησης της ισότητας.
- Παρομοίως, προβλέπονται επενδύσεις για την τόνωση της απασχόλησης, την αύξηση της παραγωγικότητας και της οικονομικής επίδοσης μέσω επενδύσεων στην εκπαίδευση, στις ΤΠΕ και στην έρευνα και καινοτομία. Δίδεται έμφαση, στο πλαίσιο των δυνατοτήτων του ΕΠ, στην καταλληλότητα και στην ποιότητα των δομών κοινωνικής υποστήριξης.

Ε) Ρυθμίσεις για να αντιμετωπισθούν καίριες εδαφικές προκλήσεις

- Το ΕΠ με την επιλογή και το συνδυασμό των θεματικών στόχων, καθώς και την επιλογή των αντίστοιχων επενδυτικών και ενωσιακών προτεραιοτήτων και με τους ειδικούς στόχους που έχει θέσει επιχειρεί να αποτυπώσει τις ανάγκες και τις δυνατότητες για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη της Περιφέρειας.

Γ 2.2 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΛΕΓΕΝΤΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ, ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ

Άξονας Προτεραιότητας 1

Αν και δεν είναι εγκαταστημένα στην Περιφέρεια μεγάλα Πανεπιστήμια ή άλλοι Ερευνητικοί Φορείς, επιχειρείται μέσω των ΕΣ 1 και 2 η αξιοποίηση όσων λειτουργούν καθώς και η αξιοποίηση της εγγύτητας με αντίστοιχα Ιδρύματα της Αττικής. Ο πρωτογενής τομέας της Περιφέρειας είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένος ειδικότερα στην γεωργία και τις υδατοκαλλιέργειες. Στην Περιφέρεια δραστηριοποιούνται δεκάδες βιομηχανικές επιχειρήσεις ιδιαίτερα στο τρίγωνο Οινόφυτα-Σχηματάρι-Χαλκίδα και στη περιοχή της Λαμίας καθώς και εκατοντάδες ΜΜΕ. Η Περιφέρεια διαθέτει πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό πλούτο και δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης τους Τουρισμού. Στο ΕΠ επιχειρείται ο συνδυασμός των ανωτέρω, στους άξονες,

- της έρευνας και καινοτομίας στους κλάδους που αποτυπώθηκαν στην RIS3
- της αύξησης της συμμετοχής των ιδιωτικών επιχειρήσεων σε δραστηριότητες ΕΤΑΚ
- της ενδυνάμωσης του συστήματος ΕΤΑΚ

η υλοποίηση των οποίων επιδιώκεται να υποστηριχθούν από τους ΕΣ 1 και 2.

Μέσω των ειδικών στόχων 1 και 2 επιδιώκονται ως κύρια αποτελέσματα για το ΕΤΠΑ:

- Ανάπτυξη συστάδων παραγωγικών δραστηριοτήτων, κοινοπραξιών, πόλων καινοτομίας, πλατφορμών ή άλλων δομών με συμμετοχή επιχειρήσεων και ερευνητικών και εκπαιδευτικών οργανισμών

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων που παράγουν προϊόντα νέα στην αγορά και νέα προς την επιχείρηση

Οι επιλεγμένοι θεματικοί στόχοι του ΑΠ 1 και οι προτεραιότητες είναι συνεπείς με το ΣΕΣ. Οι Ειδικοί Στόχοι του Προγράμματος είναι μερικώς συνεπείς με τα επιδιωκόμενα από τα Ταμεία Αποτελέσματα.

Άξονας Προτεραιότητας 2

Στο πλαίσιο του Θεματικού Στόχου 2 επιδιώκεται, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και του εξωστρεφούς προσανατολισμού των επιχειρήσεων ΤΠΕ μέσω της ανάπτυξης προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ, όπως και του ηλεκτρονικού εμπορίου και η διάδοση των εφαρμογών ΤΠΕ για την ενίσχυση της παροχής ηλεκτρονικών υπηρεσιών, με έμφαση στις δημόσιες και στις υπηρεσίες γενικότερου ενδιαφέροντος προς τους πολίτες

Μέσω του συγκεκριμένου άξονα προτεραιότητας επιδιώκεται:

- Η επιχειρηματική καινοτομία και η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με βάση τις Ψηφιακές Τεχνολογίες.
- Οι Δημόσιες υποδομές ψηφιακών υπηρεσιών (ευρυζωνικότητα και υπολογιστικές υποδομές) να αποτελέσουν βασικούς καταλύτες της μεγέθυνσης της οικονομίας.
- Η ανοικτή ηλεκτρονική διακυβέρνηση στην άσκηση δημοσίων πολιτικών για ποιοτικές υπηρεσίες..
- Η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της δημιουργίας νέων θέσεων απασχόλησης.
- Αύξηση αριθμού επιχειρήσεων που υποβάλλουν προσφορά ηλεκτρονικά μέσω ενός ηλεκτρονικού συστήματος δημόσιων προμηθειών (e-procurement).
- Αύξηση του αριθμού δικαιολογητικών που ανταλλάσσεται μέσω διαλειτουργίας συστημάτων
- Αύξηση στο ποσοστό έξυπνων εφαρμογών στον ευρύτερο δημόσιο τομέα (πολυκαναλικές, κλπ)
- Αύξηση αριθμού συνόλων δεδομένων που είναι διαθέσιμα ανοικτά και των εφαρμογών που τα αξιοποιούν
- Αύξηση του ποσοστού και του αριθμού των υπηρεσιών που παρέχονται ηλεκτρονικά στους πολίτες και τις επιχειρήσεις

Οι επιλεγμένοι θεματικοί στόχοι του ΑΠ 2 και οι προτεραιότητες είναι συνεπείς με το ΣΕΣ. Δεδομένων των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών προτείνεται να εξεταστούν συνέργειες του ΕΣ 4 με τον ΑΠ 8 (ΘΣ 9) στις δράσεις ΕΚΤ και συμπληρωματικά στις ΕΤΠΑ.

Άξονας Προτεραιότητας 3

Μέσω του 3ου Άξονα Προτεραιότητας επιδιώκεται:

- Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ μέσω αύξησης της παραγωγικότητας και της καινοτομίας και της αξιοποίησης νέων ιδεών στους επιλεγμένους τομείς της RIS3
- Η αύξηση της επιχειρηματικότητας, με την ίδρυση νέων επιχειρήσεων στους τομείς της RIS3, καθώς και με την αναδιάρθρωση βιώσιμων υφιστάμενων επιχειρήσεων, με έμφαση τις εξαγωγές ή την υποκατάσταση εισαγωγών στους τομείς της βιομηχανίας, του τουρισμού και των υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις
- Η προώθηση της ένταξης των ΜΜΕ της περιοχής σε εθνικά και διεθνή δίκτυα και αλυσίδες παραγωγής και διανομής, με έμφαση σε διεθνώς εμπορεύσιμα αγαθά και υπηρεσίες, με την αξιοποίηση οικονομικών κλίμακας, εξειδίκευσης και τεχνογνωσίας
- Βελτίωση των δεικτών εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας
- Αύξηση παραγωγικών επενδύσεων σε επιλεγμένους εμπορεύσιμους τομείς μέσω καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών

- Αύξηση αριθμού επιχειρήσεων με δραστηριότητες σε πεδία του θεματικού τουρισμού.

Οι επιλεγμένοι θεματικοί στόχοι του ΑΠ 3 και οι προτεραιότητες είναι συνεπείς με το ΣΕΣ. Οι Ειδικοί Στόχοι είναι συνεπείς με τα επιδιωκόμενα από τα Ταμεία Αποτελέσματα.

Άξονας Προτεραιότητας 4

Στο πλαίσιο των παραπάνω ειδικών στόχων του τέταρτου άξονα προτεραιότητας ΕΠ ΣΤΕ συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων:

- Του περιορισμού της κατανάλωσης συμβατικής ενέργειας μέσω της εφαρμογής προγραμμάτων μείωσης της κατανάλωσης και αύξησης της ενεργειακής απόδοσης, της αξιοποίησης των ΑΠΕ
- Την προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας με απώτερο στόχο τη μείωση των ρύπων και του θορύβου στα αστικά κέντρα της.
- Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των κτηρίων και χρήση ΑΠΕ (π.χ. θερμικά ηλιακά), με έμφαση στα δημόσια κτήρια.
- Υλοποίηση παρεμβάσεων για εξοικονόμηση ενέργειας, ενεργειακή αποδοτικότητα και χρήση ΑΠΕ στις κατοικίες
- Προαγωγή της βιώσιμης αστικής κινητικότητας με τη διασύνδεση μεταξύ των μέσων μαζικής μεταφοράς και την ενίσχυση ήπιων τρόπων μεταφοράς (πεζή, ποδήλατο κλπ.)
- Προώθηση ολοκληρωμένων πολεοδομικών/αστικών παρεμβάσεων για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη και την προώθηση ευρύτερης αστικής αναζωογόνησης
- Κατασκευή – ολοκλήρωση έργων καθαρών αστικών και προαστιακών μεταφορών στα κύρια αστικά κέντρα της χώρας με επέκταση των δικτύων ηλεκτροκίνητων μέσων μεταφορών σταθερής τροχιάς
- Αύξηση της συμμετοχής των ΑΠΕ (ως ποσοστό επί της μεικτής τελικής κατανάλωσης από 13,83% το 2013 στο 20% το 2020.
- Συμβολή στη μείωση της κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας κατά 2,85 Mtoe το 2020 σε σχέση με την κατανάλωση του 2005.
- Αύξηση της χρήσης συστημάτων βιώσιμης αστικής κινητικότητας και μέσων μαζικής μεταφοράς
- Μείωση των ετήσιων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα

Οι επιλεγμένοι θεματικοί στόχοι του ΑΠ 4 και οι προτεραιότητες είναι συνεπείς με το ΣΕΣ.

Άξονας Προτεραιότητας 5

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας με την υλοποίηση του άξονα προτεραιότητας 5 επιδιώκει την προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, την πρόληψη και τη διαχείριση κινδύνων και πιο αναλυτικά:

- Ενίσχυση των επενδύσεων για την πρόληψη και αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, όπως των πλημμυρών, εξασφάλιση της ανθεκτικότητας του δομημένου και φυσικού περιβάλλοντος.
- Η πρόληψη κινδύνων και η αντιμετώπιση προβλημάτων του παράκτιου περιβάλλοντος.
- Υποστήριξη και αναβάθμιση των υποδομών και των εξοπλισμών των φορέων και των μονάδων πολιτικής προστασίας και προώθηση ολοκληρωμένων σχεδίων για πρόληψη, αποκατάσταση και διαχείριση κινδύνων και καταστροφών.
- Σταδιακή προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
- Μείωση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, των κινδύνων και των καταστροφών από φυσικές ή απρόβλεπτες αιτίες στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον Βελτίωση ποιοτικά και ποσοτικά της άμεσης ανταπόκρισης στη διαχείριση κινδύνων

Άξονας Προτεραιότητας 6

Η Περιφέρεια στον Άξονα Προτεραιότητας 6 επιδιώκει την προστασία του περιβάλλοντος και την προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων. Ο Τομέας του Περιβάλλοντος έχει στόχο να αποτελέσει πεδίο επενδύσεων και μετάβασης μεσοπρόθεσμα σε ένα σταθερότερο παραγωγικό υπόδειγμα, περισσότερο αειφόρο, συμμετοχικό, κοινωνικά δίκαιο με μικρότερης έντασης καταναλωτικά πρότυπα, προσαρμοσμένα καλύτερα στις παραγωγικές δυνατότητες της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας.

Οι προτεραιότητες του ΕΠ της ΣΤΕ που τίθενται στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 είναι:

- Η πλήρης εφαρμογή των υποχρεώσεων που απορρέουν από την νομοθεσία της ΕΕ, ειδικά για τη ολοκληρωμένη διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων και των υδάτων καθώς και την προστασία του εδάφους, της βιοποικιλότητας και της ατμόσφαιρας, καθώς και η εφαρμογή προγραμμάτων για πρόληψη της παραγωγής αποβλήτων, για επαναχρησιμοποίηση κ.α.
- Η προώθηση επενδύσεων και άλλων παρεμβάσεων για την πλήρη αποκατάσταση μολυσμένων βιομηχανικών και εξορυστικών περιοχών.
- Η ολοκληρωμένη διαχείριση των Λεκανών απορροής ποταμών της ΠΣΤΕ και η βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων, των δασών και των θαλασσών.
- Η αποτελεσματική προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση των οικοσυστημάτων των περιοχών NATURA, που υφίστανται σημαντικές πιέσεις.
- Η προστασία και η αειφορική οικονομική αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Η ολοκλήρωση του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού στην ΠΣΤΕ, καθώς και η προώθηση της χωροταξίας στο θαλάσσιο και παράκτιο χώρο.
- Υδατικοί Πόροι: Προστασία και βιώσιμη διαχείριση των υδατικών πόρων, Διασφάλιση καλής ποιότητας των υδάτων κολύμβησης, Προστασία του περιβάλλοντος από τα αστικά λύματα, Αποδοτική χρήση υδατικών αποθεμάτων για τη βελτίωση της επάρκειας και της ποιότητας του νερού και Προστασία θαλάσσιου περιβάλλοντος.
- Φυσικό Περιβάλλον - Βιοποικιλότητα – Δάση: Ολοκλήρωση του δικτύου Natura 2000 και διασφάλιση της διατήρησης και χρηστής διαχείρισής του, προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων, η αποκατάσταση και διατήρηση των οικοσυστημάτων που εξαρτώνται από την γεωργία και τη δασοκομία καθώς και των θαλασσίων οικοσυστημάτων που δέχονται πιέσεις από την αλιεία
- Χωροταξικός Σχεδιασμός και Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη - Αστική Αναζωογόνηση: Βελτίωση ποιότητας ζωής στο αστικό και περιαστικό περιβάλλον, Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας με την προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων, προώθηση της θαλάσσιας χωροταξίας και ολοκληρωμένη διαχείριση παράκτιας ζώνης, μείωση της ατμοσφαιρικής και της θαλάσσιας ρύπανσης και μείωση του θορύβου,
- Ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς: Προστασία και ανάδειξη μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, Αύξηση Μουσειακών Υποδομών - Πιστοποίηση των μουσείων, Ανάδειξη της φυσιογνωμίας, της εικόνας και της ιστορίας των πόλεων στο πλαίσιο της ανάδειξης και προβολής της πολιτιστικής και άυλης κληρονομιάς

Οι επιλεγμένοι θεματικοί στόχοι του ΑΠ 6 και οι προτεραιότητες είναι συνεπείς με το ΣΕΣ. Οι Ειδικοί Στόχοι είναι συνεπείς με τα επιδιωκόμενα από τα Ταμεία Αποτελέσματα.

Άξονας Προτεραιότητας 7

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Η Περιφέρεια στον Αξονα Προτεραιότητας 7 επιδιώκει την προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων. Οι προτεραιότητες του ΕΠ της ΣΤΕ που τίθενται στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 είναι:

- Η ολοκλήρωση των κεντρικών εθνικών αξόνων (οδικού και σιδηροδρομικού), που είναι ενταγμένα στα ΔΕΔ-Μ., η οποία θα προωθηθεί μέσω του σχετικού τομεακού ΕΠ.
- Η ολοκλήρωση ή/και βελτίωση των διασυνδέσεων των περιφερειακών μεταφορικών δικτύων με τα διερχόμενα ΔΕΔ-Μ.
- Η βελτίωση του περιφερειακού δικτύου μεταφορών με στόχο την ενδυνάμωση της ισόρροπης χωρικής ανάπτυξης.
- Η προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών, ειδικά μέσω της διασύνδεσης των λιμένων της περιοχής και των ΒΙΠΕ με το σιδηροδρομικό δίκτυο.
- Η βελτίωση της οδικής ασφάλειας μέσω της εφαρμογής ολοκληρωμένου σχεδίου για την εξάλειψη μελανών σημείων στο οδικό δίκτυο της ΠΣΤΕ.
- Η ανάδειξη της περιοχής Οινόης-Σχηματαρίου σε εθνικό και διεθνές διαμετακομιστικό κέντρο.
- Ολοκλήρωση της ανάπτυξης «βασικών» αξόνων του εθνικού συστήματος μεταφορών, βελτίωση της ποιότητας υπηρεσιών μετακίνησης προσώπων και μεταφοράς προϊόντων, βελτίωση δεικτών πολυτροπικότητας στις μεταφορές, βελτίωση της ασφάλειας σε όλα τα υποσυστήματα των Μεταφορών.
- Αύξηση της διείσδυσης φυσικού αερίου, αξιοποίηση του δυναμικού ΑΠΕ από τα διασυνδεδεμένα νησιά και μείωση του κόστους ηλεκτρικής ενέργειας σε αυτά, βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης υποδομών δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ενέργειας, βελτίωση της ευστάθειας του συστήματος, μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα,

Οι επιλεγμένοι θεματικοί στόχοι του ΑΠ 7 και οι προτεραιότητες είναι συνεπείς με το ΣΕΣ. Οι Ειδικοί Στόχοι είναι συνεπείς με τα επιδιωκόμενα από τα Ταμεία Αποτελέσματα.

Αξονας Προτεραιότητας 8

Η Περιφέρεια στον Αξονα Προτεραιότητας 8 επιδιώκει την προώθηση της βιώσιμης απασχόλησης υψηλής ποιότητας και την υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων. Οι προτεραιότητες του ΕΠ της ΣΤΕ που τίθενται στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 είναι:

- Η στήριξη της αυτοαπασχόλησης, των μικρών επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας, με έμφαση στην επιχειρηματικότητα των γυναικών, των νέων, των ελεύθερων επαγγελματιών κ.α.
- Η αναβάθμιση και προσαρμογή του ανθρώπινου δυναμικού στο νέο περιβάλλον και η ενδυνάμωση των υπηρεσιών και των μηχανισμών για τη βελτίωση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας.
- Η υποστήριξη της κινητικότητας στο χώρο της εργασίας (κλαδική κα γεωγραφική)
- Προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στην αλλαγή
- Αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία επιχειρήσεων
- Προώθηση της αυτοαπασχόλησης και της επιχειρηματικότητας των νέων σε επιχειρήσεις κυρίως κοινωνικού χαρακτήρα και σε οικονομικούς τομείς με συγκριτικό πλεονέκτημα και δυναμική αύξησης των θέσεων απασχόλησης
- Αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των ανέργων, αναζητούντων εργασία και εργαζομένων σε δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης που οδηγούν σε πιστοποίηση γνώσεων
- Δράσεις αναβάθμισης της κατάρτισης σε θέματα διαχείρισης των πόρων, φυσικού περιβάλλοντος, πολιτισμού.

Οι επιλεγμένοι θεματικοί στόχοι του ΑΠ 8 και οι προτεραιότητες είναι συνεπείς με τους γενικούς στόχους του ΣΕΣ.

Άξονας Προτεραιότητας 9

Η Περιφέρεια στον Άξονα Προτεραιότητας 9 επιδιώκει την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και την καταπολέμηση της φτώχειας. Η Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης θα εξειδικευθεί έως τα τέλη του 2014 σε Περιφερειακά Στρατηγικά Σχέδια Κοινωνικής Ένταξης, τα οποία θα βασίζονται σε Τοπικά Σχέδια Κοινωνικής Ένταξης με έμφαση στις αγροτικές περιοχές. Τα εν λόγω Τοπικά Σχέδια θα προκύψουν από την χαρτογράφηση της εκάστοτε περιοχής αναφορικά με τα χαρακτηριστικά της φτώχειας, τις ομάδες –στόχο, τις παρεχόμενες υπηρεσίες και τις ανάγκες του πληθυσμού, ώστε να είναι εφικτή η ολιστική παρέμβαση που εμπεριέχει α) το στάδιο της προστασίας, β) την ενεργοποίηση και γ) την προώθηση στην απασχόληση και την κοινωνική ένταξη.

Περαιτέρω, σχεδιάζεται η ανάπτυξη και λειτουργία Τοπικών Κοινωνικών Συμπράξεων μεταξύ νομικών προσώπων δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, που υλοποιούν δράσεις κοινωνικής φροντίδας και αλληλεγγύης με σκοπό το συλλογικό σχεδιασμό, τη συνέργεια και συμπληρωματικότητα.

Η ολοκλήρωση των διαδικασιών αυτών θα επιτρέψει την ανάπτυξη ενός πλέγματος παρεμβάσεων, μέσω των οποίων θα υποστηρίζονται οι «Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού» και οι «Ειδικές Ομάδες Πληθυσμού», όπως έχουν οριστεί στο Νόμο 4019/2011, αλλά και τη διεύρυνση τους στις οποίες θα περιλαμβάνονται ομάδες, όπως νοικοκυριά χωρίς κανένα εργαζόμενο, ωφελούμενοι της πιλοτικής εφαρμογής του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, ανασφάλιστοι με χαμηλό εισόδημα κλπ. Ειδικότερα στους ωφελούμενους της πιλοτικής εφαρμογής του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος θα παρέχεται περαιτέρω υποστήριξη μέσω της ενίσχυσης της πρόσβασής τους σε ποιοτικές υπηρεσίες και μέτρα ενίσχυσης της απασχολησιμότητας τους. Συγκεκριμένα, οι εν λόγω ωφελούμενοι θα αποτελούν ομάδα-στόχο των παρεμβάσεων ΕΚΤ, ώστε να διασφαλιστεί για όλους η κοινωνική ένταξη και ενεργή συμμετοχή τους στην κοινότητα και ειδικότερα για τα άτομα που δύναται να εργασθούν, η πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας.

Οι παρεμβάσεις στον Α.Π. 9 αποτελούν συνισταμένη εθνικών στρατηγικών όπως η Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης, η εθνική στρατηγική για τους Ρομά, η εθνική στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών, το Στρατηγικό Σχέδιο την ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας και η Πρωτοβουλία “Health in Action”, με κοινό χαρακτηριστικό της συνεκτικής και στοχευμένης εφαρμογής με βάση τις ανάγκες τόσο των επιμέρους ομάδων στόχου, όσο και των περιφερειακών και τοπικών συνθηκών, μόχλευσης δυνάμεων (social engineering) και συστηματικής μεταφοράς τεχνογνωσίας (capacity building). Συνέργειες θα αναζητηθούν και με τις δράσεις του Ταμείου Απόρων μεγιστοποιώντας την αποτελεσματικότητα των Περιφερειακών Στρατηγικών Κοινωνικής Ένταξης. Οι επιλεγμένοι θεματικοί στόχοι του ΑΠ 9 και οι προτεραιότητες είναι συνεπείς με το ΣΕΣ. Οι Ειδικόι Στόχοι είναι συνεπείς με τα επιδιωκόμενα από τα Ταμεία Αποτελέσματα.

Άξονας Προτεραιότητας 10

Η Περιφέρεια στον Άξονα Προτεραιότητας 10 επιδιώκει την επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση,

Η ΠΣΤΕ θεωρεί ότι, με δεδομένη την στενότητα των πόρων, θα πρέπει να γίνουν επιλογές και να ενισχυθούν δράσεις που θα παράγουν αποτέλεσμα (π.χ. ενίσχυση των υποδομών για νηπιαγωγεία σε όλη την ΠΣΤΕ, ενίσχυση στις άλλες βαθμίδες για εξοπλισμούς, επίλυση σημειακών προβλημάτων κτιριακών εγκαταστάσεων κλπ.) Σύμφωνα με το ΣΕΣ η αναβάθμιση του συστήματος της σχολικής εκπαίδευσης θα εστιάσει:

- στην ενδυνάμωση των δομών (υπηρεσιών και σχολείων) για να χειρίζονται την εισαγωγή και εμπέδωση παιδαγωγικών καινοτομιών και βελτιώσεων του εκπαιδευτικού έργου, καθώς και

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- στην ανάπτυξη των βασικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων, έτσι ώστε οι μαθητές και νέοι να βελτιώσουν σημαντικά την ικανότητά τους να μαθαίνουν δια βίου, μειώνοντας τον κίνδυνο ανεργίας και περιθωριοποίησής τους.
- Δημιουργία / αναβάθμιση υποδομών τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης
- Ενίσχυση σχέσεων και μεταφορά γνώσης από τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα και δημόσιους ερευνητικούς οργανισμούς σε ιδιωτικές επιχειρήσεις μέσα από ειδικά τομεακά δίκτυα /πλατφόρμες προσελκύνοντας (επιχειρηματικό) κεφάλαιο και στήριξη από ιδιώτες επενδυτές .

Επιπλέον απαιτείται:

- η περαιτέρω αναβάθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, με έμφαση στη σύνδεση τους με την οικονομία και τις επιχειρήσεις, με την εισαγωγή σχημάτων πρακτικής άσκησης και μαθητείας, έτσι ώστε να ενισχυθεί η απασχόληση (κυρίως των νέων), και να προωθηθεί η κοινωνική ένταξη και η καταπολέμηση της φτώχειας, καθώς και
- η ενίσχυση της δια βίου μάθησης με την προσφορά προγραμμάτων που να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες της παραγωγής και της αγοράς εργασίας και με την εισαγωγή σχημάτων διασφάλισης της ποιότητας.

Οι επιλεγμένοι θεματικοί στόχοι του ΑΠ 10 και οι προτεραιότητες είναι συνεπείς με το ΣΕΣ. Οι Ειδικόί Στόχοι είναι συνεπείς με τα επιδιωκόμενα από τα Ταμεία Αποτελέσματα.

Γ.2.3 ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ 'ΕΥΡΩΠΗ 2020'

Στόχος της στρατηγικής Ευρώπη 2020 είναι η προαγωγή μιας ανάπτυξης: **έξυπνης**, με αποτελεσματικότερες επενδύσεις στην εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία· **βιώσιμης**, χάρη στην αποφασιστική μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα· και **χωρίς αποκλεισμούς**, με ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στη μείωση της φτώχειας.

Η στρατηγική επικεντρώνεται σε πέντε φιλόδοξους στόχους στους τομείς της **απασχόλησης, της καινοτομίας, της εκπαίδευσης, της μείωσης της φτώχειας και του κλίματος/της ενέργειας.**

Έξυπνη Ανάπτυξη

ΕΕ θα δώσει ώθηση στην **έξυπνη ανάπτυξη** μέσω τεσσάρων εμβληματικών πρωτοβουλιών:

1. Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη
2. Δημιουργία ενιαίας ψηφιακής αγοράς βασισμένης στο γρήγορο/πολύ γρήγορο Διαδίκτυο και σε διαλειτουργικές εφαρμογές:
  - έως το 2013: όλοι να έχουν ευρυζωνική πρόσβαση
  - έως το 2020: όλοι να έχουν πρόσβαση σε Διαδίκτυο πολύ υψηλότερων ταχυτήτων (30 Mbps ή μεγαλύτερες)
  - έως το 2020: το 50% τουλάχιστον των ευρωπαϊκών νοικοκυριών να έχει πρόσβαση σε διαδικτυακές συνδέσεις άνω των 100 Mbps.
3. Ένωση Καινοτομίας
  - επανεστίαση της πολιτικής για την Ε&Α και την καινοτομία στις κυριότερες προκλήσεις της κοινωνίας μας, όπως η κλιματική αλλαγή, η ενεργειακή απόδοση και η αποτελεσματική χρήση των πόρων, η υγεία και οι δημογραφικές μεταβολές
  - ενίσχυση κάθε κρίκου της αλυσίδας καινοτομίας, από τη βασική έρευνα έως την εμπορία.

4. Νεολαία σε κίνηση

- βοήθεια στους σπουδαστές και στους ασκούμενους για να σπουδάσουν στο εξωτερικό
- περισσότερα εφόδια στους νέους για να διευκολυνθεί η ένταξή τους στην αγορά εργασίας
- ενίσχυση των επιδόσεων και της παγκόσμιας αίγλης των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων
- βελτίωση όλων των επιπέδων εκπαίδευσης και κατάρτισης (ακαδημαϊκή αριστεία, ισότητα ευκαιριών)

Το ΕΠ συμβάλει στην Έξυπνη ανάπτυξη επιχειρώντας τη βελτίωση των επιδόσεων της ΕΕ στους παρακάτω τομείς:

- εκπαίδευση (ενθάρρυνση των ατόμων για μάθηση, σπουδές και βελτίωση των δεξιοτήτων τους)
- έρευνα/καινοτομία (δημιουργία νέων προϊόντων/υπηρεσιών που ευνοούν την ανάπτυξη και την απασχόληση και συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προκλήσεων)
- ψηφιακή κοινωνία (αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών)

Μέσω των Ειδικών Στόχων το ΕΠ συμβάλει τόσο στους Εθνικούς όσο και στους στόχους της Ευρώπης 2020 για την **έξυπνη ανάπτυξη** που είναι:

1. Οι συνδυασμένες δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις να φθάσουν στο 3% του ΑΕΠ της ΕΕ (και να βελτιωθούν οι συνθήκες για την Ε&Α και την καινοτομία)
2. Το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών και των ανδρών ηλικίας 20-64 ετών να φθάσει το 75% (70% για την Ελλάδα) έως το 2020– το οποίο θα επιτευχθεί με την ένταξη περισσότερων ατόμων στην αγορά εργασίας, κυρίως γυναικών, νέων, εργαζόμενων μεγαλύτερης ηλικίας, καθώς και νόμιμων μεταναστών
3. Να βελτιωθεί το επίπεδο εκπαίδευσης, ειδικότερα:
  - να μειωθεί το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου σε ποσοστό κατώτερο του 10% (9,7% για την Ελλάδα)
  - να αυξηθεί σε τουλάχιστον 40% (32% για την Ελλάδα) το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ή ισοδύναμη)

Βιώσιμη Ανάπτυξη

Η ΕΕ θα τονώσει τη **βιώσιμη ανάπτυξη** μέσω δύο εμβληματικών πρωτοβουλιών:

1. Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους της

Για να ενισχυθεί η μετάβαση προς μια αποτελεσματική στη χρήση των πόρων οικονομία, με χαμηλές εκπομπές άνθρακα, είναι αναγκαία η αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση πόρων και ενέργειας με:

- τη μείωση των εκπομπών CO₂
- την προώθηση μεγαλύτερης ενεργειακής ασφάλειας
- τη μείωση του βαθμού εκμετάλλευσης φυσικών πόρων για τα προϊόντα που χρησιμοποιούμε και καταναλώνουμε

2. Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης

Η ΕΕ χρειάζεται μια βιομηχανική πολιτική που θα βοηθά τις επιχειρήσεις, κυρίως τις μικρές, να ανταποκρίνονται στις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης, της οικονομικής κρίσης και της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Αυτό θα επιτευχθεί:

- στηρίζοντας την επιχειρηματικότητα, για να γίνουν οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις πιο ανταγωνιστικές και αποτελεσματικές

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- συνεκτιμώντας όλους τους κρίκους της ολοένα πιο παγκοσμιοποιημένης αλυσίδας αξίας, από την πρόσβαση στις πρώτες ύλες έως τις υπηρεσίες μετά την πώληση.

Η πολιτική αυτή μπορεί να καταρτιστεί μόνο μέσω της στενής συνεργασίας με επιχειρήσεις, συνδικαλιστικές οργανώσεις, πανεπιστημιακούς φορείς, ΜΚΟ και οργανώσεις καταναλωτών.

Το ΕΠ συμβάλει στην Βιώσιμη ανάπτυξη επιχειρώντας τη βελτίωση των επιδόσεων της ΕΕ στους παρακάτω τομείς

- οικοδόμηση μιας πιο ανταγωνιστικής οικονομίας χαμηλών εκπομπών άνθρακα που κάνει αποτελεσματική και βιώσιμη χρήση των πόρων της
- προστασία του περιβάλλοντος, μείωση των εκπομπών και αποτροπή της απώλειας βιοποικιλότητας
- αξιοποίηση της πρωτοπορίας της Ευρώπης στην ανάπτυξη νέων πράσινων τεχνολογιών και μεθόδων παραγωγής
- βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ιδίως για τις ΜΜΕ

Μέσω των ανωτέρω ΕΣ το ΕΠ συμβάλει τόσο στους Εθνικούς όσο και στους στόχους της Ευρώπης 2020 για τη βιώσιμη ανάπτυξη που είναι:

1. Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% (4% για την Ελλάδα) σε σχέση με τα επίπεδα του 1990 έως το 2020. Η ΕΕ είναι έτοιμη να προχωρήσει σε περαιτέρω μείωση κατά 30% με την προϋπόθεση ότι και οι άλλες αναπτυγμένες χώρες θα αναλάβουν ανάλογες δεσμεύσεις και ότι οι αναπτυσσόμενες θα συμβάλουν ανάλογα με τις ικανότητές τους, στο πλαίσιο μιας ευρύτερης παγκόσμιας συμφωνίας.
2. Αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην τελική κατανάλωση ενέργειας στο 20% (18% για την Ελλάδα)
3. Αύξηση της ενεργειακής απόδοσης κατά 20% (2,85% για την Ελλάδα)

Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς

Η ΕΕ θα δώσει ώθηση στην **χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη** μέσω δύο εμβληματικών πρωτοβουλιών:

1. της ατζέντας για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας που απευθύνεται:

- σε μεμονωμένα άτομα, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να αποκτούν νέες δεξιότητες, να προσαρμόζονται στις αλλαγές της αγοράς εργασίας και να αλλάζουν με επιτυχία επάγγελμα
- στην κοινωνία στο σύνολό της, εκσυγχρονίζοντας τις αγορές εργασίας ώστε να αυξηθεί το επίπεδο απασχόλησης, να μειωθεί η ανεργία, να αυξηθεί η παραγωγικότητα του εργατικού δυναμικού και να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα των κοινωνικών προτύπων μας

2. της ευρωπαϊκής πλατφόρμας κατά της φτώχειας

- διασφάλιση οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής
- εγγύηση του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ατόμων που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να ζουν αξιοπρεπώς και να συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνία
- παροχή βοήθειας στους πολίτες για να ενταχθούν στις κοινότητες όπου ζουν, να μορφωθούν, να βρουν δουλειά και να έχουν πρόσβαση σε κοινωνικά οφέλη

Με την περιφερειακή ανάπτυξη και τις επενδύσεις προάγεται επίσης η ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, καθώς μειώνονται οι ανισότητες μεταξύ των περιφερειών και τα οφέλη της ανάπτυξης φθάνουν σε κάθε γωνιά της ΕΕ.

Το ΕΠ συμβάλει στην χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη επιχειρώντας τη βελτίωση των επιδόσεων της ΕΕ στους παρακάτω τομείς

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- αύξηση του ποσοστού απασχόλησης στην Ευρώπη – περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας, ιδίως για τις γυναίκες, τους νέους και τους εργαζομένους μεγαλύτερης ηλικίας
- βοήθεια στα άτομα όλων των ηλικιών να προετοιμαστούν και να μπορέσουν να διαχειριστούν τις αλλαγές, μέσω επενδύσεων σε δεξιότητες και επαγγελματική κατάρτιση
- διασφάλιση ότι ολόκληρη η ΕΕ θα αποκομίσει τα οφέλη της ανάπτυξης (ΕΣ για όλη τη Περιφέρεια)

Μέσω των ανωτέρω ΕΣ το ΕΠ συμβάλει τόσο στους Εθνικούς όσο και στους στόχους της Ευρώπης 2020 για την χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη που είναι:

1. Το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών και των ανδρών ηλικίας 20-64 ετών να φθάσει στο 75% (70% για την Ελλάδα) έως το 2020– ιδίως με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στην αγορά εργασίας των γυναικών, των νέων, των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας και χαμηλής ειδίκευσης, καθώς και των νόμιμων μεταναστών (έμμεσος αντίκτυπος).
2. Να βελτιωθεί το επίπεδο εκπαίδευσης, ειδικότερα:
  - να μειωθεί το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου σε ποσοστό κατώτερο του 10% (9,7% για την Ελλάδα) (έμμεσος αντίκτυπος)
  - να αυξηθεί σε τουλάχιστον 40% (32% για την Ελλάδα) το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών που ολοκληρώνουν την τριτοβάθμια ή ισοδύναμη εκπαίδευση (έμμεσος αντίκτυπος)
3. Να μειωθεί κατά τουλάχιστον 20 εκατομμύρια (450.000 για την Ελλάδα) ο αριθμός των ατόμων που ζουν σε συνθήκες φτώχειας ή απειλούνται με φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό (άμεσος αντίκτυπος).

Γ.2.4 ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΛΕΓΕΝΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ.

Οι ειδικές συστάσεις ανά χώρα είναι έγγραφα που καταρτίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για κάθε χώρα, στα οποία αναλύεται η οικονομική κατάσταση της χώρας και προτείνονται μέτρα που πρέπει να λάβει μέσα στους επόμενους 18 μήνες. Οι συστάσεις αυτές είναι προσαρμοσμένες στα δεδομένα του κράτους μέλους και αφορούν ευρύ φάσμα θεμάτων, όπως η κατάσταση των δημόσιων οικονομικών, η μεταρρύθμιση των συνταξιοδοτικών συστημάτων, τα μέτρα για τη δημιουργία απασχόλησης και την καταπολέμηση της ανεργίας, οι στόχοι για την εκπαίδευση και την καινοτομία, κ.λπ. Οι ειδικές συστάσεις ανά χώρα που καταρτίζει η Επιτροπή εγκρίνονται σε ανώτατο πολιτικό επίπεδο από τους ηγέτες των κρατών μελών στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Τον Μάρτιο του 2012 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο συμφώνησαν σε ένα δεύτερο Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής με τις ελληνικές αρχές. Για να αποφευχθεί η αλληλοεπικάλυψη με τα μέτρα μεταρρυθμίσεων που προβλέπονται στο πρόγραμμα, η Επιτροπή δεν εξέδωσε πρόσθετες συστάσεις για την Ελλάδα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

Στο πλαίσιο του παρόντος εξετάζεται η συνέπεια του ΕΠ με το Μνημόνιο Οικονομικών και Χρηματοπιστωτικών πολιτικών στους τομείς που το αφορά και στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της αυτοδιοίκησης.

Οι στόχοι του μνημονίου ως προς την Αγορά εργασίας, εκπαίδευση και κοινωνικές πολιτικές δεν διαφέρουν από αυτούς της «Στρατηγικής 2020», ωστόσο κρίνεται ότι η συνεχής και μεγάλη πτώση της απασχόλησης έχει αυξήσει την απόσταση για την επίτευξή του. Ο στόχος αυτός θα εξεταστεί ακολούθως στο αντίστοιχο κεφάλαιο.

Το ΕΠ επιχειρεί να συμβάλει στην έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, στην έξυπνη επιχειρηματικότητα και στην έξυπνη εξειδίκευση. Μέσω αυτών προτίθεται να συμβάλει στη δημιουργία

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

θέσεων απασχόλησης στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων -κανόνων που ορίζονται από τις κυβερνητικές αποφάσεις.

Το ΕΠ περιλαμβάνει μέτρα για την ανάπτυξη κοινωνικών επιχειρήσεων σύμφωνα με την Πρωτοβουλία της Επιτροπής SBI για την κοινωνική επιχειρηματικότητα καθώς και ένα πλέγμα δράσεων του ΑΠ 9 Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας το οποίο αναπτύσσει σε οκτώ ειδικούς στόχους από τον 21 έως τον 28. Το ΕΠ συμβάλει τον εκσυγχρονισμό των σχολείων σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης μέσω του ΕΣ-29.

Γ.2.5 ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΛΕΓΕΝΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΕΠΜ

Στόχος για την απασχόληση και βασικά μέτρα για την επίτευξή του.

Στόχος ποσοστού απασχόλησης: 70% του πληθυσμού μεταξύ 20 και 64 θα πρέπει να απασχολείται. Τα Βασικά Μέτρα Πολιτικής περιλαμβάνονται σε μία εκτενή ατζέντα μεταρρυθμίσεων η οποία εφαρμόζεται ώστε να υποστηρίξει την βελτίωση της παραγωγικότητας και να αντιμετωπίσει τα εμπόδια στην αγορά εργασίας όπως:

- εμπόδια από την πλευρά της ζήτησης
- εμπόδια που σχετίζονται με την ένταξη/επανένταξη/διατήρηση συγκεκριμένων ομάδων στην αγορά εργασίας (νέοι , γυναίκες, μεγαλύτερης ηλικίας εργαζόμενοι)
- το επίπεδο αποτελεσματικότητας των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης (ΟΑΕΔ)
- την αναντιστοιχία ζητούμενων και προσφερόμενων προσόντων
- την αδήλωτη εργασία

Για την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος της χώρας έχουν επιλεγεί κεντρικά και επομένως εφαρμοστέα στο πλαίσιο της στρατηγικής και της Περιφέρειας, οι πέντε χρηματοδοτικές προτεραιότητες με συγκέντρωση των πόρων σε επιλεγμένους θεματικούς στόχους και επενδυτικές προτεραιότητες που ακολουθώντας εξειδικεύτηκαν σε Ειδικούς Στόχους.

Οι ΕΣ του ΕΠ επιδιώκουν έμμεσα και άμεσα τη δημιουργία απασχόλησης μέσω:

- της δημιουργίας περιβάλλοντος φιλικού προς τις επιχειρήσεις που προσελκύει επενδύσεις
- της αγροτικής ανάπτυξης και της αλιείας για τη δημιουργία ενός ισχυρού και ανταγωνιστικού αγροδιατροφικού συστήματος, με την παράλληλη προαγωγή της επιχειρηματικότητας στις αγροτικές περιοχές
- της ανάπτυξης και αξιοποίησης των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και την ενεργό κοινωνική ενσωμάτωση η οποία αποτελεί υψίστης σημασίας χρηματοδοτική προτεραιότητα, το πλαίσιο της οποίας περιλαμβάνει:
  1. τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της αναβάθμισης δεξιοτήτων, ώστε το ανθρώπινο δυναμικό να προσαρμόζεται ταχύτερα στις εξελισσόμενες ανάγκες της αγοράς εργασίας ,
  2. τη στήριξη της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης,
  3. τη προώθηση της ενεργητικής ένταξης στην αγορά εργασίας

Προς την κατεύθυνση αυτή, το ΕΠ συμβάλλοντας στην εθνική πολιτική απασχόλησης για την επόμενη προγραμματική περίοδο, μέσω των ΕΣ επιχειρεί να επιτύχει τους ακόλουθους βασικούς στόχους:

- ενίσχυση της κινητικότητας στην αγορά εργασίας,
- αναβάθμιση της απασχολησιμότητας του ανθρώπινου δυναμικού,
- αξιοποίηση της κοινωνικής οικονομίας,

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- ανάπτυξη συστήματος πρόβλεψης της επαγγελματικής διάρθρωσης της απασχόλησης και αναγνώρισης αναγκών σε δεξιότητες.

Στόχος για την Ε&Α & βασικά μέτρα πολιτικής για την επίτευξή του

Όσον αφορά στην βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη έχουν εντοπιστεί πέντε βασικοί τομείς στρατηγικής σημασίας για τη χώρα και οι οποίοι αποτελούν εθνικές προτεραιότητες. Αυτοί αφορούν:

- 1) Γεωργικά προϊόντα διατροφής,
- 2) Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών,
- 3) Υλικά / Χημικές ουσίες,
- 4) Ενέργεια-Περιβάλλον, και
- 5) Υγεία / Βιοϊατρική.

Επιπρόσθετα θα υποστηριχθούν, η εφαρμοσμένη οικονομική και κοινωνική έρευνα όπως και η έρευνα σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά οι οποίες θεωρούνται επίσης εθνικής σημασίας. Το ΕΠ συμβάλει στην Ε&Α υιοθετώντας ΕΣ οι οποίοι έχουν τους ακόλουθους στόχους:

- Ενίσχυση και υποστήριξη του επιστημονικού / ερευνητικού προσωπικού και των υποδομών της έρευνας.
- Ενθάρρυνση των δεσμών μεταξύ της επιστημονικής / ερευνητικής κοινότητας των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών.
- Στήριξη διμερών και ευρωπαϊκών και διεθνών συνεργασιών, και

Περιβαλλοντικοί Στόχοι και βασικά μέτρα για την επίτευξη τους.

Οι στόχοι για το Περιβάλλον στο πλαίσιο του πακέτου 20-20-20 είναι:

- Συμμετοχή των Ανανεώσιμων Πηγών στο ενεργειακό ισοζύγιο κατά 20%.
- Μείωση της κατανάλωσης ενέργειας κατά 15% ως προς τα προβλεπόμενα επίπεδα για το 2020 μέσω βελτιώσεων στην ενεργειακή αποδοτικότητα.
- Μείωση των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου κατά 4% (σε σχέση με τα επίπεδα του 2005).

Το ΕΠ συμβάλει στην επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων υιοθετώντας ΕΣ οι οποίοι έχουν τους ακόλουθους στόχους:

- Χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης δημόσιων κτηρίων και υποδομών
- Προώθηση σχεδίων βιώσιμης αστικής κινητικότητας
- Ενίσχυση των οικο-καινοτομικών επενδύσεων
- Επιπρόσθετες μονάδες φυσικού αερίου

Στόχος για την Παιδεία & βασικά μέτρα πολιτικής για την επίτευξή του

Στόχος για την Παιδεία: Το ποσοστό ατόμων που εγκαταλείπει πρόωρα το σχολείο θα πρέπει να είναι κάτω από 10% και τουλάχιστον 32% της νέας γενιάς θα πρέπει να έχει πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Το ΕΠ συμβάλει στην επίτευξη των στόχων για την Παιδεία υιοθετώντας τον ΕΣ Βελτίωσης των υποδομών εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης.

Στόχος για τη Φτώχεια & βασικά μέτρα πολιτικής για την επίτευξή του

Στόχος για τη φτώχεια: 450.000 άτομα λιγότερα σε κίνδυνο φτώχειας. Το ΕΠ συμβάλει στην επίτευξη των στόχων για την Φτώχεια υιοθετώντας ΕΣ οι οποίοι έχουν τους ακόλουθους στόχους:

- Αναβάθμιση υποδομών και υπηρεσιών υγείας και κοινωνικών υποδομών
- Προώθηση επενδυτικών σχεδίων σε υποβαθμισμένες αστικές και αγροτικές περιοχές

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Αύξηση των επενδύσεων των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας
- Προώθηση επενδύσεων στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης (σε συνδυασμό με 9νι ΕΚΤ)
- Αύξηση συμμετοχής στην αγορά εργασίας των ατόμων που πλήττονται από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό, ιδίως της κατηγορίας μειονεκτούντων ατόμων
- Ενδυνάμωση της λειτουργίας και των δράσεων των δομών κοινωνικής ενσωμάτωσης περιθωριοποιημένων ομάδων με έμφαση στους ρομά, τους μετανάστες και τους άστεγους (σε συνεργασία με ΕΤΠΑ 9β)
- Υποστήριξη της λειτουργίας δομών που προάγουν την ισότητα των ευκαιριών, ειδικά των γυναικών
- Υποστήριξη δομών, δικτύων και δράσεων κοινωνικής πρόνοιας και αλληλεγγύης, με έμφαση στη φροντίδα και την υγεία
- Ενίσχυση της λειτουργίας υφιστάμενων και δημιουργία νέων ΚΟΙ.Σ.Π.Ε, καθώς και της δικτύωσης και συνεργασίας μεταξύ κοινωνικών επιχειρήσεων
- Προώθηση σχεδίων ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης

Γ.2.6 Αποτίμηση της σχέσης του ΕΠ με άλλα σχετικά μέσα και Προγράμματα σε περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Στο σχέδιο του ΠΕΠ γίνεται αναφορά στην σχέση του με άλλα σχετικά μέσα και Προγράμματα σε περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, όπως στον Πίνακα που ακολουθεί χωρίς προς το παρόν να αναφέρονται οι διαδικασίες αξιοποίησης και ωρίμανσης των σχετικών συνεργασιών. Ο Σύμβουλος Αξιολόγησης εκτιμά ότι θα ήταν χρήσιμη η σχετική αναφορά.

Πίνακας Γ.2.6-1: Συμβολή του ΕΠ ΠΣΤΕ, των τομεακών ΕΠ και άλλων Ταμείων στην προώθηση της συνολικής στρατηγικής της ΠΣΤΕ

Γενικοί Στόχοι	Θεματικοί Στόχοι του ΕΠ ΠΣΤΕ	Τομεακά ΕΠ	Ταμεία και ειδικά Προγράμματα και Πρωτοβουλίες της ΕΕ
ΓΣ1: Προώθηση της επιχειρηματικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της περιφερειακής οικονομίας	<p>ΘΣ1: Ενίσχυση της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας</p> <p>ΘΣ2: Ενίσχυση της πρόσβασης και της χρήσης καθώς και της ποιότητας των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας</p> <p>ΘΣ3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων - ΜΜΕ, του γεωργικού τομέα (για το ΕΓΤΑΑ) και της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών (για το ΕΤΘΑ)</p> <p>ΘΣ8: Προώθηση της βιώσιμης απασχόλησης υψηλής ποιότητας και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων</p>	<p>«Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία»</p> <p>«Αγροτική Ανάπτυξη»</p> <p>«Θάλασσα και Αλιεία»</p>	<p>HORIZON 2020</p> <p>Πρόγραμμα COSME για τις ΜΜΕ</p> <p>Ταμείο υποστήριξης ΜΜΕ «Institution for Growth»</p> <p>New SME Initiative της ΕΤΕπ</p>
ΓΣ2: Διασφάλιση του περιβάλλοντος, της αειφορίας της ανάπτυξης	<p>ΘΣ4: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του</p>	<p>«Υποδομές, Μεταφορών, Περιβάλλον και</p>	<p>Ταμείο Συνοχής</p>

και βελτίωση της ποιότητας ζωής	άνθρακα σε όλους τους τομείς ΘΣ5: Προώθηση της προσαρμογής στις κλιματικές αλλαγές, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνου ΘΣ6: Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση βιώσιμης (αποδοτικής) χρήσης των πόρων	Αειφόρος Ανάπτυξη» «Αγροτική Ανάπτυξη» «Θάλασσα και Αλιεία»	Πρόγραμμα LIFE
ΓΣ3: Ολοκλήρωση των μεταφορικών υποδομών και δικτύων	ΘΣ7: Προώθηση βιώσιμων μεταφορών και άρση των δυσχερειών σε κομβικά δίκτυα υποδομών	«Υποδομές, Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη»	«Συνδέοντας την Ευρώπη»
ΓΣ4: Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού – ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής	ΘΣ8: Προώθηση της βιώσιμης απασχόλησης υψηλής ποιότητας και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων ΘΣ9: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας ΘΣ10: Επένδυση στην εκπαίδευση, στις δεξιότητες και στη δια-βίου μάθηση	«Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»	«Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων» Πρόγραμμα της ΕΕ για την Απασχόληση και την Κοινωνική Οικονομία (EaSI)
ΓΣ5: Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας	ΘΣ2: Ενίσχυση της πρόσβασης και της χρήσης καθώς και της ποιότητας των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας	«Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα»	
ΓΣ6: Προώθηση της χωρικής συνοχής και συνεργασίας	Εξυπηρετείται οριζόντια μέσω όλων των ΘΣ, με κύριο χαρακτηριστικό του την πολυ-ταμειακότητα και πολυ-τομειακότητα.	Όλα τα τομιακά Ε.Π.	Επιχειρησιακά Προγράμματα «Ευρωπαϊκής Συνεργασίας» Εδαφικής

Δ. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2014-2020

Δ1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΝΑ ΣΥΜΒΑΛΕΙ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΝΗ, ΒΙΩΣΙΜΗ ΚΑΙ ΔΙΧΩΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ.

Ο συνολικός αναπτυξιακός σχεδιασμός της ΠΣΤΕ και η κατάρτιση του Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΕΠ) της ΠΣΤΕ για την περίοδο 2014-2020 λαμβάνουν χώρα σε μία ιδιαίτερα δύσκολη εποχή. Η κρίση δημόσιου χρέους και η παρατεταμένη ύφεση προκάλεσαν νέα προβλήματα προς αντιμετώπιση και θέτουν νέους περιορισμούς στην αναπτυξιακή πολιτική. Η περιφερειακή οικονομία, όπως και η εθνική, βιώνει τον φαύλο κύκλο της ύφεσης και της συρρίκνωσης της παραγωγής, των επενδύσεων, των εισοδημάτων και της ζήτησης, ενώ παράλληλα μειώθηκε η απασχόληση και οξύνθηκαν τα κοινωνικά προβλήματα, όπως η μακροχρόνια ανεργία και η ανεργία των νέων, ο κοινωνικός αποκλεισμός και διαχωρισμός και η φτώχεια.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Η αντιμετώπιση της ύφεσης και των κοινωνικών προβλημάτων από την περιφερειακή πολιτική απαιτεί πόρους για επενδύσεις, για αλλαγή του παραγωγικού προτύπου, για σύγχρονες υποδομές, για παρεμβάσεις στους τομείς του περιβάλλοντος, της εκπαίδευσης και της κοινωνικής προστασίας. Οι διαθέσιμοι, όμως, πόροι έχουν περιοριστεί δραστικά, καθώς και οι δυνατότητες μόχλευσης ιδιωτικής ή/και εξωτερικής χρηματοδότησης. Αυτό σημαίνει, ότι οι πόροι των ΕΔΕΤ είναι οι πλέον καθοριστικοί για την αντιμετώπιση όλων των αναφερθέντων προβλημάτων, γεγονός που καθιστά όσο ποτέ αναγκαία την ορθολογική και πλέον αποδοτική χρήση τους στο πλαίσιο του νέου Ε.Π. Η επιλογή των αναπτυξιακών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών δράσεων που θα ενσωματώνει, θα πρέπει να είναι τέτοιες, ώστε να μεγιστοποιούν το παραγόμενο αποτέλεσμα εντός της Περιφέρειας.

Στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου, η ΠΣΤΕ χαρακτηρίζεται ως «περιφέρεια σε μετάβαση», ενώ στην προηγούμενη (2007-2013) ανήκε στις περιφέρειες «σταδιακής εισόδου». Θα πρέπει να επισημανθεί ότι αυτό συμβαίνει, επειδή το επίπεδο ανάπτυξης μιας Περιφέρειας αφορά στο μέσο κατά κεφαλή ακαθάριστο περιφερειακό προϊόν και όχι στο μέσο κατά κεφαλή ακαθάριστο εισόδημα. Ειδικότερα, η ΠΣΤΕ βρίσκεται λίγο υψηλότερα από τον εθνικό μέσο όρο, ενώ εκτός της Περιφερειακής Ενότητας (ΠΕ) Βοιωτίας, οι υπόλοιπες ΠΕ της ΠΣΤΕ βρίσκονται χαμηλότερα από τον εθνικό μέσο όρο. Αυτό σημαίνει ότι η ΠΕ Βοιωτίας ανεβάζει το μέσο όρο της ΠΣΤΕ και δημιουργεί την εικόνα μιας σχετικά αναπτυγμένης Περιφέρειας, ενώ στην πραγματικότητα οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες είναι σχετικά μεγάλες. Ακόμη, όμως, και το επίπεδο ανάπτυξης της Βοιωτίας είναι πλασματικό και οφείλεται στις πολλές βιομηχανικές επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες και παράγουν τα προϊόντα τους στην ευρύτερη περιοχή της, τα παραγόμενα εισοδήματα, όμως, σε μεγάλο βαθμό «διαφεύγουν» προς την Αττική και, επομένως, δεν συμβάλλουν ανάλογα με το μέγεθος τους στο τοπικό εισόδημα και στην τοπική ανάπτυξη.

Προκειμένου το παρόν ΕΠ της ΠΣΤΕ να συμβάλει στη γενικότερη ανάπτυξη της περιοχής, οφείλει να είναι εναρμονισμένο με τη συνολική στρατηγική της ΠΣΤΕ, να προάγει τους γενικούς στόχους και να υιοθετεί τις προτεραιότητές της. Ασφαλώς, το ΕΠ, λόγω των ευρωπαϊκών και εθνικών θεσμικών και οικονομικών περιορισμών, δεν δύναται από μόνο του να προωθήσει όλους του στόχους της περιφερειακής αναπτυξιακής στρατηγικής. Για το λόγο αυτό, η περιφερειακή πολιτική θα επιδιώξει τη βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων και δράσεων των τομεακών προγραμμάτων, άλλων Κοινοτικών πρωτοβουλιών, των πόρων του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ, καθώς και τη ενεργοποίηση μηχανισμών για την προσέλκυση και αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων.

Το ΕΠ δεν συνιστά μόνον το σημαντικότερο εργαλείο για την περιφερειακή ανάπτυξη και τη συνοχή της ΠΣΤΕ. Παράλληλα, σύμφωνα με το νέο αναπτυξιακό μοντέλο και θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ, αποτελεί και μέσο για την προώθηση κεντρικών ευρωπαϊκών επιλογών, όπως είναι οι στόχοι και οι δείκτες της Στρατηγικής της ΕΕ «Ευρώπη 2000» για μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, καθώς και για την προώθηση των στόχων του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ). Το ΕΠΜ αποτελεί το εθνικό σχέδιο για την επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», μετατρέποντας τους ευρωπαϊκούς στόχους σε εθνικούς και υιοθετώντας συγκεκριμένα μέτρα συντονισμού και ευθυγράμμισης της εθνικής οικονομικής πολιτικής και της πολιτικής απασχόλησης προς τους στόχους αυτούς.

Δ2. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΠ ΤΗΣ ΠΣΤΕ, ΤΩΝ ΤΟΜΕΑΚΩΝ ΕΠ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΠΣΤΕ

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (ΠΣΤΕ) κατέχει κεντροβαρή θέση στον ελλαδικό χώρο και ενδιάμεση θέση μεταξύ των δύο μεγαλύτερων αναπτυξιακών πόλων της χώρας (Αττική, Θεσσαλονίκη). Από την περιοχή διέρχεται ο κύριος εθνικός άξονας ανάπτυξης (αναπτυξιακό S βορρά-νότου), γεγονός που δημιουργεί σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης. Η άμεση γειτνίαση με τον ισχυρότερο πόλο ανάπτυξης της Ελλάδας, την Αττική, συνεπάγεται την αποκόμιση σημαντικών αναπτυξιακών ωφελειών, αλλά και πολλών προβλημάτων. Οι ωφέλειες αφορούν στην αύξηση της ζήτησης των παραγόμενων από την Περιφέρεια προϊόντων και υπηρεσιών, την χωροθέτηση παραγωγικών δραστηριοτήτων, την εγγύτητα στα κέντρα λήψης αποφάσεων, τη δυνατότητα αξιοποίησης ερευνητικών φορέων και εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού, την αξιοποίηση των μεταφορικών υποδομών της Αττικής, κ.α. Τα προβλήματα και οι κίνδυνοι συνδέονται με την αλόγιστη χρήση φυσικών πόρων της Στερεάς Ελλάδας για κάλυψη αναγκών της Αττικής, τη μόνιμη

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

μετακίνηση αξιόλογου ανθρώπινου δυναμικού προς την Αττική, τη μεταφορά ρυπογόνων δραστηριοτήτων από την Αττική προς την ΠΣΤΕ, την αδυναμία ανταγωνισμού των τοπικών αγορών κ.α. Το βασικό συμπέρασμα, που προέκυψε από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της ΠΣΤΕ, είναι ότι αποτελεί μια περιοχή με σημαντικές ενδοπεριφερειακές ανισότητες και έντονο οικονομικό δυισμό, με προβλήματα χωρικής συνοχής, με αναδυόμενα περιβαλλοντικά προβλήματα και με χαμηλή ανταγωνιστικότητα. Από την άλλη, η ΠΣΤΕ διαθέτει σημαντικές βιομηχανικές συγκεντρώσεις, πολύ αξιόλογους φυσικούς, κοινωνικούς και πολιτιστικούς πόρους, σημαντική πρωτογενή παραγωγή και πλούσιους τουριστικούς πόρους, παράγοντες που δημιουργούν ευκαιρίες ανάπτυξης σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Από την ανάλυση της τομεακής και κλαδικής διάρθρωσης της απασχόλησης, διαπιστώνεται ότι ένα σημαντικό ποσοστό πληθυσμού της ΠΣΤΕ απασχολείται στον πρωτογενή τομέα, διατηρώντας το συγκεκριμένο τομέα ως βασική πηγή εισοδήματος, παρά τη συνεχή φθίνουσα πορεία του. Ο δευτερογενής τομέας είναι ιδιαίτερα δυναμικός στη ΠΣΤΕ, καθώς η ύπαρξη σημαντικών κοιτασμάτων ορυκτών πρώτων υλών σε διάφορες περιοχές της Περιφέρειας έχει ως συνέπεια τη λειτουργία εξορυκτικών και βιομηχανικών μονάδων, στις οποίες εργάζεται μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Επιπλέον, η βιομηχανική συγκέντρωση στο τρίγωνο Οινόφυτα-Σχηματάρι-Χαλκίδα έχει σαν αποτέλεσμα το ποσοστό απασχόλησης στο δευτερογενή τομέα, στις περιοχές της Βοιωτίας και της Εύβοιας, να είναι ιδιαίτερα υψηλό. Ο τριτογενής τομέας χαρακτηρίζεται από χαμηλό βαθμό ανάπτυξης και παραγωγικότητας, με ορισμένους μόνον δυναμικούς κλάδους όπως ο τουρισμός, οι μεταφορές και η εκπαίδευση.

Η συνολική στρατηγική της ΠΣΤΕ, όπως αποτυπώνεται στα σχετικά κείμενα και στις προπαρασκευαστικές εκθέσεις που υποβλήθηκαν, έχει ως όραμα την:

«Ισόρροπη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας μέσω της βελτίωσης του επιχειρηματικού και επενδυτικού περιβάλλοντος, με σεβασμό στο περιβάλλον και στον πολίτη».

Η υλοποίηση του οράματος αυτού επιδιώκεται μέσω των παρακάτω στόχων και προτεραιοτήτων:

ΓΣ1: Προώθηση της επιχειρηματικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της περιφερειακής οικονομίας

Οι βασικές προτεραιότητες του ΓΣ1 είναι:

- ✓ Παραγωγή/προσθήκη νέας γνώσης στο τοπικό παραγωγικό κύκλωμα.
- ✓ Βελτίωση του ανταγωνισμού, του επιχειρηματικού και επενδυτικού κλίματος στην ΠΣΤΕ και στήριξη των ΜΜΕ – προώθηση νέων επιχειρήσεων.
- ✓ Βελτίωση της στρατηγικής / ανταγωνιστικής θέσης και της ελκυστικότητας της ΠΣΤΕ ως τόπου άσκησης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων – προσέλκυση νέων επενδύσεων.
- ✓ Ενίσχυση της τεχνολογικής και καινοτομικής επιχειρηματικότητας.
- ✓ Δημιουργία τοπικών και υπερτοπικών συνεργασιών για την προώθηση της Ε&Τ και την εισαγωγή της καινοτομίας.
- ✓ Βιώσιμη διαχείριση και αξιοποίηση των φυσικών πόρων των ορεινών όγκων της Στερεάς Ελλάδας.
- ✓ Αναπροσανατολισμός της αγροτικής παραγωγής και της αλιείας - Αναβάθμιση της καινοτομικής βάσης, ενίσχυση της εξωστρέφειας και βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα.
- ✓ Στήριξη και αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης της περιφερειακής οικονομίας – Διαφοροποίηση των παραγόμενων προϊόντων, με εξειδίκευση ανά περιοχή.
- ✓ Βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης και της ελκυστικότητας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, ως τουριστικού προορισμού εθνικής και διεθνούς εμβέλειας.

ΓΣ2: Διασφάλιση του περιβάλλοντος, της αειφορίας της ανάπτυξης και βελτίωση της ποιότητας ζωής

Στο πλαίσιο του ΓΣ2, ως προτεραιότητες ορίστηκαν οι εξής:

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- ✓ Διατήρηση και προστασία των ορεινών όγκων, των θαλασσών, των προστατευόμενων περιοχών και του φυσικού περιβάλλοντος.
- ✓ Εξυγίανση και αποκατάσταση των επιβαρυσμένων περιοχών – Οργάνωση χώρων υποδοχής παραγωγικών δραστηριοτήτων.
- ✓ Παρακολούθηση της ποιότητας του περιβάλλοντος.
- ✓ Ανάδειξη της εξοικονόμησης ενέργειας και των ΑΠΕ σε παράγοντες περιβαλλοντικής προστασίας.
- ✓ Προώθηση περιβαλλοντικών τεχνολογιών και της οικονομίας χαμηλών ρύπων.
- ✓ Παροχή πόσιμου και καθαρού νερού της οικισμούς και της κατοίκους της Περιφέρειας.
- ✓ Προστασία υπόγειων και επιφανειακών νερών – εμπλουτισμός υπόγειων υδροφορέων – περιορισμός της κατασπατάλησης υδάτινων πόρων – εξυγίανση εδαφών.
- ✓ Κάλυψη των αναγκών διαχείρισης λυμάτων.
- ✓ Εφαρμογή σύγχρονης και ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων.
- ✓ Ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος της Στερεάς Ελλάδας και προβολή της πολιτιστικής της φυσιογνωμίας.
- ✓ Διαμόρφωση στρατηγικού προσανατολισμού για ολοκληρωμένες πολιτιστικές δράσεις σε τοπικό και υπερ-τοπικό επίπεδο / ανάπτυξη συνεργασιών

ΓΣ3: Ολοκλήρωση των μεταφορικών υποδομών και δικτύων

Ως προτεραιότητες του ΓΣ3 ορίστηκαν:

- ✓ Βελτίωση του οδικού δικτύου.
- ✓ Βελτίωση του σιδηροδρομικού δικτύου.
- ✓ Βελτίωση των συνδέσεων των τοπικών δικτύων με ΔΕΔ-Μ.
- ✓ Βελτίωση των λιμενικών υποδομών.
- ✓ Διείσδυση των δικτύων ΤΠΕ στις μεταφορές.
- ✓ Ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών.
- ✓ Ανάπτυξη βιώσιμων μεταφορών στα αστικά κέντρα.

ΓΣ4: Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού – ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής

Οι προτεραιότητες του ΓΣ4 είναι οι εξής:

- ✓ Αποτελεσματική σύνδεση του ανθρώπινου δυναμικού με την περιφερειακή αγορά εργασίας της Στερεάς Ελλάδας.
- ✓ Ενίσχυση της δια βίου μάθησης.
- ✓ Ενίσχυση των συστημάτων κατάρτισης.
- ✓ Ανάπτυξη ικανοτήτων/δεξιοτήτων του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού.
- ✓ Ολοκλήρωση υποδομών εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων – αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.
- ✓ Ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης
- ✓ Ενίσχυση και προστασία ευπαθών ομάδων πληθυσμού.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- ✓ Ενεργός ένταξη στον εργασιακό και κοινωνικό βίο ομάδων θιγόμενων από κοινωνικό διαχωρισμό και αποκλεισμό.
- ✓ Καταπολέμηση όλων των μορφών διακρίσεων και άνισης μεταχείρισης.
- ✓ Ενδυνάμωση των υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας, υγείας, παιδείας και πολιτισμού, με παράλληλη αντιμετώπιση της άνισης χωρικής κατανομής, προσφοράς και άνισης πρόσβασης.
- ✓ Αναβάθμιση υπηρεσιών και ενίσχυση ομάδων πληθυσμού σε προβληματικές περιοχές

ΓΣ5: Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας

Στις βασικές προτεραιότητες του στόχου συμπεριλαμβάνονται οι εξής:

- ✓ Προώθηση εκπόνησης και εφαρμογής αποτελεσματικού χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού.
- ✓ Τόνωση της συμμετοχής πολιτών και συλλογικών φορέων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων – Ενίσχυση της διαφάνειας.
- ✓ Συστηματική ενημέρωση και πληροφόρηση των πολιτών.
- ✓ Ενίσχυση των τοπικών δικτύων συνεργασίας με ενίσχυση της ικανότητας της περιφέρειας για στρατηγικές παρεμβάσεις.
- ✓ Βελτίωση της διοικητικής εξυπηρέτησης των πολιτών – Εφαρμογή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης – ανάπτυξη συστημάτων αξιολόγησης.
- ✓ Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού της δημόσιας διοίκησης.

ΓΣ6: Προώθηση της χωρικής συνοχής και συνεργασίας

Οι κεντρικές προτεραιότητες του στόχου είναι:

- ✓ Ενίσχυση της διαπεριφερειακής και διακρατικής συνεργασίας.
- ✓ Μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.
- ✓ Εκπόνηση και εφαρμογή σχεδίων για θεματική ενδοπεριφερειακή συνεργασία.
- ✓ Ένταξη της ΠΣΤΕ και των πόλεων της σε ευρωπαϊκά, εθνικά και διεθνή δίκτυα συνεργασίας και ανταλλαγών.
- ✓ Ανάπτυξη των ενδοπεριφερειακών υποδομών.

Το ΕΠ της ΠΣΤΕ, σύμφωνα με τους νέους Κανονισμούς της Πολιτικής Συνοχής, το Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο (ΚΣΠ-CSF) των πέντε Διαρθρωτικών Ταμείων 2014-2020, τις Κατευθύνσεις της Ευρ. Επιτροπής για την Ελλάδα, αλλά και τα άλλα ευρωπαϊκά και εθνικά προγραμματικά κείμενα (π.χ. το σχέδιο του νέου ΕΣΠΑ), είναι ευθυγραμμισμένο, όσον αφορά στόχους, πεδία παρέμβασης και δράσεις, με συγκεκριμένους Θεματικούς Στόχους και συγκεκριμένες Επενδυτικές Προτεραιότητες των ΕΔΕΤ. Επίσης, η προώθηση των παραπάνω ΓΣ και προτεραιοτήτων δεν θα επιδιωχθεί, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, μόνον μέσω των περιορισμένων πόρων του ΕΠ της ΠΣΤΕ, αλλά και μέσω προγραμμάτων και χρηματοδοτήσεων των τομεακών ΕΠ, του Ταμείου Συνοχής και άλλων πρωτοβουλιών. Ειδικότερα, τονίζεται η μεγάλη σημασία που έχει για την ΠΣΤΕ η αξιοποίηση των πόρων των τομεακών ΕΠ «Αγροτική Ανάπτυξη» και «Θάλασσα και Αλιεία», καθώς και οι πόροι που αναλογούν στην ΠΣΤΕ από το Ταμείο Συνοχής.

Επίσης, με βάση τον εθνικό και περιφερειακό σχεδιασμό της περιόδου 2014-2020, η προώθηση ορισμένων στόχων θα επιδιωχθεί πρωτίστως από τομεακά προγράμματα (π.χ. ο στόχος της ενίσχυσης της απασχόλησης και της αναβάθμισης της διοικητικής ικανότητας). Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται συνοπτικά η συνάφεια των ΓΣ της συνολικής στρατηγικής της ΠΣΤΕ με τους θεματικούς στόχους που υιοθετεί το ΕΠ της ΠΣΤΕ, καθώς και με άλλα σχετικά ΕΠ και Ταμεία.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Στον πίνακα Δ2-1 παρουσιάζεται συνοπτικά η συμβολή του Επιχειρησιακού Προγράμματος της ΠΣΤΕ καθώς και των επιμέρους Τομεακών Προγραμμάτων και άλλων Ταμείων στην προώθηση της συνολικής στρατηγικής της ΠΣΤΕ.

Πίνακας Δ2-1 Συνοπτικός Πίνακας για τη συμβολή του ΕΠ ΠΣΤΕ, των τομεακών ΕΠ και άλλων Ταμείων στην προώθηση της συνολικής στρατηγικής της ΠΣΤΕ

Γενικοί Στόχοι	Θεματικοί Στόχοι του ΕΠ ΠΣΤΕ	Τομεακά ΕΠ	Ταμεία και ειδικά Προγράμματα
ΓΣ1: Προώθηση της επιχειρηματικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της περιφερειακής οικονομίας	<p>ΘΣ1: Ενίσχυση της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας</p> <p>ΘΣ2: Ενίσχυση της πρόσβασης και της χρήσης καθώς και της ποιότητας των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας</p> <p>ΘΣ3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων - ΜΜΕ, του γεωργικού τομέα (για το ΕΓΤΑΑ) και της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών (για το ΕΤΘΑ)</p>	<p>«Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία»</p> <p>«Αγροτική Ανάπτυξη»</p> <p>«Θάλασσα και Αλιεία»</p>	
ΓΣ2: Διασφάλιση του περιβάλλοντος, της αειφορίας της ανάπτυξης και βελτίωση της ποιότητας ζωής	<p>ΘΣ4: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς</p> <p>ΘΣ5: Προώθηση της προσαρμογής στις κλιματικές αλλαγές, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνου</p> <p>ΘΣ6: Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση βιώσιμης (αποδοτικής) χρήσης των πόρων</p>	<p>«Υποδομές, Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη»</p> <p>«Αγροτική Ανάπτυξη»</p> <p>«Θάλασσα και Αλιεία»</p>	Ταμείο Συνοχής
ΓΣ3: Ολοκλήρωση των μεταφορικών υποδομών και δικτύων	ΘΣ7: Προώθηση βιώσιμων μεταφορών και άρση των δυσχερειών σε κομβικά δίκτυα υποδομών	«Υποδομές, Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη»	«Συνδέοντας την Ευρώπη»
ΓΣ4: Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού – ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής	<p>ΘΣ9: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας</p> <p>ΘΣ10: Επένδυση στην εκπαίδευση, στις δεξιότητες και στη δια-βίου μάθηση</p>	«Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»	«Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων»
ΓΣ5: Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας		«Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα»	
ΓΣ6: Προώθηση της χωρικής συνοχής και συνεργασίας	Εξυπηρετείται οριζόντια μέσω όλων των ΘΣ, με κύριο χαρακτηριστικό του την πολυ-ταμειακότητα και πολυ-	Όλα τα τομεακά Ε.Π.	Επιχειρησιακά Προγράμματα «Ευρωπαϊκής Εδαφικής

Δ3. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΠ ΣΤΕ ΣΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ «ΕΥΡΩΠΗ 2020»

Το 2010 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθέτησε τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020». Με την εν λόγω αναπτυξιακή στρατηγική η ΕΕ επιδιώκει να καταστεί μέχρι το 2020 σε μία έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία. Πρόκειται για τρεις αλληλοσυμπληρούμενες προτεραιότητες προκειμένου η ΕΕ και τα κράτη μέλη της να επιτύχουν υψηλά επίπεδα απασχόλησης, παραγωγικότητας και κοινωνικής συνοχής. Ειδικότερα, η ΕΕ έθεσε προς επίτευξη πέντε κεντρικούς στόχους για την απασχόληση, την καινοτομία, την εκπαίδευση, την κοινωνική ένταξη και για την ενέργεια και το κλίμα. Στο πλαίσιο των Εθνικών Προγραμμάτων Μεταρρύθμισης (ΕΠΜ) κάθε κράτος μέλος έχει υιοθετήσει τους δικούς του εθνικούς στόχους και τις συγκεκριμένες δράσεις σε κάθε έναν από αυτούς τους τομείς. Οι δράσεις αυτές συμπεριλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, αυξημένες επενδύσεις στην εκπαίδευση, έρευνα και καινοτομία (για μια έξυπνη ανάπτυξη), στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και στη μείωση των ρύπων (για μια αειφορική ανάπτυξη) καθώς και στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (για μια ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς).

Για την προώθηση των στόχων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» τα κράτη μέλη συμφώνησαν να ενεργοποιήσουν τους πόρους των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ). Έτσι, το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (νέο ΕΣΠΑ) 2014-2020 περιλαμβάνει την εξειδίκευση και συγκεκριμένη εφαρμογή στις ειδικές ανάγκες του συνόλου της χώρας και των περιφερειών της των Κανονισμών των ΕΔΕΤ, στοχεύοντας παράλληλα στην προώθηση των στόχων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»

Συνεπώς, η Στρατηγική αυτή προσφέρει το πλαίσιο εντός του οποίου διαμορφώνεται το περιεχόμενο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ) της νέας προγραμματικής περιόδου της πολιτικής συνοχής 2014-2020. Κάθε ΕΠ που θα χρηματοδοτείται από τα ΕΔΕΤ οφείλει να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Το ΕΠ της ΠΣΤΕ ευθυγραμμίζεται με τις αρχές και στόχους της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», με τους στόχους του Κοινού Στρατηγικού Πλαισίου 2014-2020, τις επιδιώξεις του ΕΠΜ και εναρμονίζεται πλήρως με τις κατευθύνσεις του νέου ΕΣΠΑ της χώρας, ενώ συγχρόνως αποτελεί, όπως αναπτύχθηκε στην προηγούμενη ενότητα, σημαντικό εργαλείο για την επίτευξη των στόχων της αναπτυξιακής στρατηγικής της ΠΣΤΕ. Ως εκ τούτου, οι διαθέσιμοι στην ΠΣΤΕ πόροι των ΕΔΕΤ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 θα αξιοποιηθούν για την επίτευξη των κεντρικών στόχων βιώσιμη ανάπτυξη, απασχόληση, καινοτομία, κλίμα/ενέργεια και κοινωνική ένταξη, με παράλληλη προώθηση των οριζόντιων στόχων, όπως είναι η προστασία της φύσης και του περιβάλλοντος, η ισότητα ανδρών και γυναικών, η μη διάκριση και η αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης.

Ο σαφής προσανατολισμός της ΠΣΤΕ στα εν λόγω πεδία παρέμβασης οφείλει να συμβάλει ουσιαστικά στην έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Η μέγιστη αξιοποίηση συνεργειών μεταξύ των επί μέρους Ταμείων και η βελτιστοποίηση των αποτελεσμάτων για την ΠΣΤΕ επιτάσσουν μία πολυθεματική και πολυταμειακή προσέγγιση του ΕΠ. Μόνο στο πλαίσιο μιας εναρμονισμένης και συνδυαστικής ενεργοποίησης των ΕΔΕΤ είναι εφικτή η προώθηση των πολύπλοκων και πολυδιάστατων Θεματικών Στόχων και Επενδυτικών Προτεραιοτήτων της πολιτικής συνοχής. Για την ενδυνάμωση της αναπτυξιακής πορείας της ΠΣΤΕ και την προσαρμογή του παραγωγικού της προτύπου θα πρέπει να υποστηριχθεί, πρωτίστως, η επενδυτική και καινοτομική δραστηριότητα σ' όλους τους τομείς της περιφερειακής οικονομίας, με μεγαλύτερη έμφαση στους τομείς με ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και στις δράσεις ΕΤΑΚ, που προτείνει η Περιφερειακή Καινοτομική Στρατηγική (RIS 3).

Συνεπώς, για τον επαναπροσδιορισμό του παραγωγικού προτύπου της ΠΣΤΕ προς την κατεύθυνση της καινοτομίας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας είναι καθοριστικής σημασίας η ενσωμάτωση των προτάσεων της RIS3 στο ΕΠ ΣΤΕ. Έτσι, οι νέες επενδύσεις θα πρέπει να εστιάζουν στην ενίσχυση της Ε&ΤΑ, της καινοτόμου επιχειρηματικότητας, των παραγωγικών δομών και υποδομών, στην προαγωγή της

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

εξωστρέφειας του περιφερειακού παραγωγικού συστήματος, καθώς και στη βελτίωση των ανθρώπινων πόρων. Η «ευφυής» στρατηγική δύναται να εφαρμοστεί και σε άλλα πεδία παρέμβασης όπως είναι οι ΤΠΕ, η ενέργεια, το περιβάλλον, ο τουρισμός, οι μεταφορές, η αστική ανάπτυξη και η απασχόληση. Οι προκλήσεις του διεθνούς ανταγωνισμού και της οικονομικής κρίσης, σε συνδυασμό με τις προκλήσεις της κοινωνίας της γνώσης και της διαρθρωτικής αλλαγής επιβάλλουν πολιτικές και δράσεις για τη συνεχή αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και για διεύρυνση των δυνατοτήτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης. Επιπροσθέτως, τα αυξανόμενα κοινωνικά προβλήματα όπως η φτώχεια, ο κοινωνικός αποκλεισμός, η μακροχρόνια ανεργία, η μετανάστευση και οι κοινωνικές ανισότητες εγείρουν επιτακτικά το αίτημα για ειδικά προγράμματα και αποτελεσματικές παρεμβάσεις του ΕΚΤ. Τέλος, τα ειδικά προβλήματα των αστικών, αγροτικών, ορεινών, διασυνοριακών και άλλων περιοχών δύνανται να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικότερα μέσω εξειδικευμένων ολοκληρωμένων προγραμμάτων. Για το λόγο αυτό το ΕΠ της ΠΣΤΕ αξιοποιεί τα νέα εργαλεία της πολιτικής συνοχής για την ολοκληρωμένη βιώσιμη χωρική ανάπτυξη, όπως την Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ) στο πλαίσιο του ΘΣ 9 και την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση.

Συνοψίζοντας, από τις παραπάνω αναφορές συμπεραίνεται ότι μέσω του ΕΠ ΣΤΕ 2014-2020, καθώς και μέσω της αξιοποίησης των πόρων και δράσεων όλων εθνικών/τομεακών ΕΠ, δεν προωθείται μόνον η συνολική αναπτυξιακή στρατηγική της ΠΣΤΕ. Συγχρόνως, προωθούνται σε περιφερειακό επίπεδο και οι κεντρικοί στόχοι της Στρατηγικής Ευρώπη 2020, οι στόχοι του ΕΠΜ, οι αρχές και οι βασικοί στόχοι του Κοινού Στρατηγικού Πλαισίου 2014-2020, οι στόχοι και επενδυτικές προτεραιότητες που περιέχονται στις συστάσεις των Υπηρεσιών της Επιτροπής για την Ελλάδα, καθώς και οι προτεραιότητες του νέου ΕΣΠΑ 2014-2020 της χώρας.

Η στρατηγική του ΕΠ ΣΤΕ ευθυγραμμίζεται πλήρως με τους Θεματικούς Στόχους (ΘΣ) των ΕΔΕΤ 2014-2020, τους οποίους επιλέγει βάσει των αναπτυξιακών αναγκών της, αλλά και βάσει του υπερκείμενου εθνικού σχεδιασμού (ΕΣΠΑ, ΕΠΜ). Κατά συνέπεια, η ΠΣΤΕ επιλέγει τους κάτωθι ΘΣ, ο καθένας από τους οποίους αντιστοιχεί σε έναν Άξονα Προτεραιότητας (ΑΠ):

- ✓ ΘΣ 1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας (ΑΠ 1)
- ✓ ΘΣ 2: Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΑΠ 2)
- ✓ ΘΣ 3: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΑΠ 3)
- ✓ ΘΣ 4: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς (ΑΠ 4)
- ✓ ΘΣ 5: Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων (ΑΠ 5)
- ✓ ΘΣ 6: Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων (ΑΠ 6)
- ✓ ΘΣ 7: Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων (ΑΠ 7)
- ✓ ΘΣ 9: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας (ΑΠ 8)
- ✓ ΘΣ 10: Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση (ΑΠ 9)

Στον παρακάτω γράφημα αποτυπώνεται η συσχέτιση μεταξύ ΘΣ, ΑΠ και Επενδυτικών Προτεραιοτήτων των Κανονισμών του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ από τη μια και των στόχων της αναπτυξιακής στρατηγικής της ΠΣΤΕ από την άλλη

Δ4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ)

Η αιτιολόγηση των ΘΣ και των επενδυτικών προτεραιοτήτων που ακολουθεί στις παρακάτω υποενότητες βασίζεται στις αναπτυξιακές ανάγκες και προτεραιότητες της ΠΣΤΕ, όπως αυτές προέκυψαν από την ανάλυση της υφιστάμενης κοινωνικοοικονομικής και περιβαλλοντικής κατάστασης, της ανάλυσης SWOT, καθώς και από τις διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών.

Οι άξονες προτεραιότητας στους οποίους θα αναπτυχθεί το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας είναι οι ακόλουθοι:

- ΑΠ 1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας
- ΑΠ 2: Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών
- ΑΠ 3: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- ΑΠ4: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς
- ΑΠ 5: Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων
- ΑΠ6: Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων
- ΑΠ7: Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων
- ΑΠ 8: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας
- ΑΠ 9: Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση

**Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος
περιόδου 2014-2020**

Στον πίνακα Δ4.1-1 δίνεται η επισκόπηση της επενδυτικής Στρατηγικής του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και στον πίνακα Δ4.1-2 αιτιολογείται η επιλογή των στόχων και των επενδυτικών προτεραιοτήτων του συγκεκριμένου Επιχειρησιακού Προγράμματος

Πίνακας Δ4.1-1: Επισκόπηση της επενδυτικής στρατηγικής για το επιχειρησιακό πρόγραμμα

Άξονας προτεραιότητας	Θεματικός στόχος	Επενδυτικές προτεραιότητες	Ειδικά στόχοι που αντιστοιχούν στην επενδυτική προτεραιότητα
<p>ΑΠ 1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας</p>	<p>(1) Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας</p>	<p>1α) Ενίσχυση των υποδομών έρευνας και καινοτομίας (Ε&Κ) και των ικανοτήτων ανάπτυξης αριστείας στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας και της προαγωγής των κέντρων ικανότητας, ιδίως των κέντρων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος</p> <p>1β) Προώθηση των επιχειρηματικών επενδύσεων στην έρευνα και καινοτομία, και διασύνδεση και συνέργεια ανάμεσα στις επιχειρήσεις, τα κέντρα Ε&Κ και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ιδιαιτέρως όσον αφορά την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, τη μεταφορά τεχνολογίας, την κοινωνική καινοτομία και τις εφαρμογές παροχής δημοσίων υπηρεσιών, την ενθάρρυνση της ζήτησης, τη δικτύωση, τα clusters, την ανάπτυξη καινοτομίας μέσω ευφυούς εξειδίκευσης υποστηρίζοντας την τεχνολογική έρευνα, τις πλοτικές γραμμές, τις ενέργειες έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, τις προηγμένες ικανότητες παραγωγής και πρώτης παραγωγής βασικών τεχνολογιών (KET) και διάδοσης των τεχνολογιών γενικής εφαρμογής</p>	<p>ΕΣ-1 Ενίσχυση ερευνητικών μονάδων της ΠΣΤΕ για αύξηση της εφαρμοσμένης έρευνας σε τομείς περιφερειακού ενδιαφέροντος (RIS3)</p> <p>ΕΣ-2 Αύξηση των συνεργατικών ερευνητικών και τεχνολογικών επενδύσεων των λειτουργουσών επιχειρήσεων στους προτεινόμενους από την RIS3 τομείς</p>
<p>ΑΠ 2: Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών πληροφοριών και των επικοινωνιών</p>	<p>(2) Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών πληροφοριών και των επικοινωνιών</p>	<p>2β) Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ενίσχυσης της ζήτησης για ΤΠΕ</p>	<p>ΕΣ-3 Αύξηση των εφαρμογών ΤΠΕ στις επιχειρήσεις με σκοπό την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας (με προτεραιότητα τους κλάδους της RIS3)</p>
<p>ΑΠ 3: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων</p>	<p>(3) Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων</p>	<p>2γ. ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία</p> <p>3α) Προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμικοιτίδων επιχειρήσεων</p> <p>3β) Ανάπτυξη και εφαρμογή νέων επιχειρηματικών μοντέλων για ΜΜΕ, ιδίως σε σχέση με τη διεθνοποίηση</p> <p>3γ. Στήριξη της δημιουργίας και της επέκτασης προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών</p>	<p>ΕΣ-4 Αύξηση των εφαρμογών ΤΠΕ στη διοίκηση και σε κλάδους παροχής υπηρεσιών</p> <p>ΕΣ-5 Ενίσχυση της ίδρυσης νέων καινοτόμων επιχειρήσεων (με προτεραιότητα τους κλάδους της RIS3)</p> <p>ΕΣ-6 Υποστήριξη συνεργατικών σχημάτων ΜΜΕ, με έμφαση στις εξαγωγές</p> <p>ΕΣ-7 Ανάπτυξη νέων προϊόντων ή διαφοροποίηση προϊόντων με έμφαση στην ποιότητα στην ποιοτική αναβάθμιση,</p>

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Άξονας προτεραιότητας	Θεματικός στόχος	Επενδυτικές προτεραιότητες	Ειδικοί στόχοι που αντιστοιχούν στην επενδυτική προτεραιότητα
			την τυποποίηση και την πιστοποίηση των προϊόντων και επιχειρήσεων
		<p>36. στήριξης της ικανότητας των ΜΜΕ να αναπτύσσονται σε περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς αγορές, και να συμμετέχουν σε διαδικασίες καινοτομίας·</p> <p>4γ) Στήριξης της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης</p>	<p>ΕΣ-8 Ενίσχυση της αναδιάρθρωσης και του τεχνολογικού εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων</p> <p>ΕΣ-9 Χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης δημόσιων κτηρίων και υποδομών</p>
<p>ΑΠ4: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς</p>	<p>(4) Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς</p>	<p>4ε. προαγωγή στρατηγικών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για όλους τους τύπους περιοχών, ιδιαίτερα για τις αστικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της αειφόρου πολυτροπικής αστικής κινητικότητας και των μέτρων προσαρμογής σχετικά με τον περιορισμό των επιπτώσεων·</p>	<p>ΕΣ-10 Προώθηση σχεδίων βιώσιμης αστικής κινητικότητας</p>
<p>ΑΠ 5: Προώθηση στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων</p>	<p>5) Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων</p>	<p>4ζ) προώθηση της χρήσης συμπαραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού με υψηλή απόδοση βάσει της ζήτησης για χρησιμη θερμότητα</p> <p>5α) Στήριξη επενδύσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένων των βασιζόμενων στο οικοσύστημα προσαρμογών</p> <p>5β) Προαγωγή επενδύσεων για την αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, εξασφάλιση ανθεκτικότητας στις καταστροφές και ανάπτυξη συστημάτων διαχείρισης καταστροφών</p>	<p>ΕΣ-11 Αύξηση της συμπαραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού</p> <p>ΕΣ-12 Προώθηση επενδύσεων διαχείριση οδάτινου δυναμικού για πρόληψη καταστροφών και αντιμετώπισης κινδύνων από διάβρωση ακτών</p> <p>ΕΣ-13 Ενίσχυση των υποδομών για την πρόληψη ή αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, με έμφαση στις ανυπλήρωτες επενδύσεις</p>

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Άξονας προτεραιότητας	Θεματικός στόχος	Επενδυτικές προτεραιότητες	Ειδικοί στόχοι που αντιστοιχούν στην επενδυτική προτεραιότητα
<p>ΑΠ6: Προστασία του περιβάλλοντος και πρόωθη αποδοτικότητα των πόρων</p>	<p>(6) Προστασία του περιβάλλοντος και πρόωθη αποδοτικότητα πόρων</p>	<p>6β. επενδύσεις στον τομέα των υδάτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις</p> <p>6γ) Διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς</p> <p>6δ) Προστασία και αποκατάσταση βιοποικιλότητας και του εδάφους και προαγωγή των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων μέσω και του δικτύου NATURA 2000 και των «πράσινων» υποδομών</p> <p>6ε) Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, για την ανάπλαση των πόλεων, αναζωογόνησης και απολύμανσης των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την πρόωθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου</p> <p>6ζ) Στήριξη της βιομηχανικής μετάβασης προς μια οικονομία με αποδοτική χρήση των πόρων, προώθησης της πράσινης ανάπτυξης, της οικολογικής καινοτομίας και της διαχείρισης περιβαλλοντικών επιδόσεων στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα</p>	<p>ΕΣ-14 Προώθηση της εφαρμογής συστημάτων και υποδομών διαχείρισης υδάτινων πόρων, με έμφαση στη διασφάλιση της ποιότητας</p> <p>ΕΣ-15 Προστασία και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών πόρων, ιδίως για τουριστικούς σκοπούς</p> <p>ΕΣ-16 Στήριξη επενδύσεων αποκατάστασης του περιβάλλοντος, με έμφαση στις βιομηχανικές και εξορμητικές περιοχές</p> <p>ΕΣ-17 Περιβαλλοντική αναβάθμιση και ανάκτηση οικιστικού ιστού υποβαθμισμένων αστικών περιοχών</p> <p>ΕΣ-18 Ενίσχυση των οικο-καινοτομικών επενδύσεων</p>
<p>ΑΠ7: Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές δικτύων</p>	<p>(7) Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων</p>	<p>7β) Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων στην υποδομή ΔΕΔ-Μ, συμπεριλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων</p> <p>7γ) Ανάπτυξη και βελτίωση συστημάτων μεταφοράς φλικίων προς το περιβάλλον (συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων χαμηλού θορύβου) και των συστημάτων χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, συμπεριλαμβανομένων και των οδών εσωτερικής ναυσιπλοΐας και των</p>	<p>ΕΣ-19 Αναβάθμιση των ενδοπεριφερειακών οδικών αξόνων και σύνδεση τους με ΔΕΔ-Μ</p> <p>ΕΣ-20 Ανάπτυξη και βελτίωση συστημάτων μεταφοράς για την προαγωγή της βιώσιμης περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με έμφαση στα εναλλακτικά συστήματα</p>

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Άξονας προτεραιότητας	Θεματικός στόχος	Επενδυτικές προτεραιότητες	Ειδικοί στόχοι που αντιστοιχούν στην επενδυτική προτεραιότητα
<p>ΑΠ 8: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας</p>	<p>9) Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας</p>	<p>θαλάσσιων μεταφορών, των λιμένων, των πολυτροπικών συνδέσεων και των υποδομών αερολιμένων, με σκοπό την προαγωγή μίας βιώσιμης περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας</p> <p>9α) Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μείωσης των ανισοτήτων όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, και πρόωθησης της κοινωνικής ένταξης με τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα και με τη μετάβαση από θεσμικές υπηρεσίες σε υπηρεσίες σε επίπεδο κοινότητας (ΕΤΠΑ)</p> <p>9β) Παροχή στήριξης για φυσική, οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση υποβαθμισμένων κοινοτήτων εντός αστικών και αγροτικών περιοχών</p> <p>9γ. Παροχή στήριξης για κοινωνικές επιχειρήσεις</p> <p>9δ. επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων</p> <p>9ι) Ενεργός ένταξη, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας (ΕΚΤ)</p> <p>9ιι) Κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά</p> <p>9ιιι) Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και προώθηση της ισότητας των ευκαιριών</p>	<p>ΕΣ-21 Αναβάθμιση υποδομών και υπηρεσιών υγείας και κοινωνικών υποδομών</p> <p>ΕΣ-22 Προώθηση επενδυτικών σχεδίων σε υποβαθμισμένες αστικές και αγροτικές περιοχές</p> <p>ΕΣ-23 Αύξηση των επενδύσεων των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας</p> <p>ΕΣ-24 Προώθηση επενδύσεων στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης (σε συνδυασμό με 9νι ΕΚΤ)</p> <p>ΕΣ-25 Αύξηση συμμετοχής στην αγορά εργασίας των ατόμων που πλήττονται από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό, ιδίως της κατηγορίας μειονεκτούντων ατόμων</p> <p>ΕΣ-26 Ενδυνάμωση της λειτουργίας και των δράσεων των δομών κοινωνικής ενσωμάτωσης περιθωριοποιημένων ομάδων με έμφαση στους ρομά, τους μετανάστες και τους άστεγους (σε συνεργασία με ΕΤΠΑ 9β)</p> <p>ΕΣ-27 Υποστήριξη της λειτουργίας δομών που παράγουν την ισότητα των ευκαιριών, ειδικά των γυναικών</p>

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Άξονας προτεραιότητας	Θεματικός στόχος	Επενδυτικές προτεραιότητες	Ειδικοί στόχοι που αντιστοιχούν στην επενδυτική προτεραιότητα
ΑΠ 9: Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση	(10) Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση	<p>9iv) Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος</p> <p>9v) Προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καθώς και την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση</p> <p>9vi) Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων.</p>	<p>ΕΣ-28 Υποστήριξη δομών, δικτύων και δράσεων κοινωνικής πρόνοιας και αλληλεγγύης, με έμφαση στη φροντίδα και την υγεία</p> <p>ΕΣ-29 Ενίσχυση της λειτουργίας υφιστάμενων και δημιουργία νέων ΚΟΙ.Σ.Π.Ε, καθώς και της δικτύωσης και συνεργασίας μεταξύ κοινωνικών επιχειρήσεων</p> <p>ΕΣ-30 Προώθηση σχεδίων ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης (σε συνεργασία με 96 ΕΤΠΑ)</p>
ΑΠ 9: Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση	(10) Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση	<p>10α.) επενδύσεις στην εκπαίδευση την κατάρτιση, και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και διά βίου μάθηση με την ανάπτυξη υποδομών, κατάρτισης και εκπαίδευσης</p>	<p>ΕΣ-31 Βελτίωση των υποδομών εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης</p>

Πίνακας Δ4.1-2: Αιτιολόγηση της επιλογής των θεματικών στόχων και των επενδυτικών προτεραιοτήτων

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ
<p>(1) Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας</p>	<p>1α) Ενίσχυση των υποδομών έρευνας και καινοτομίας (Ε&Κ) και των ικανοτήτων ανάπτυξης αριστείας στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας και της προαγωγής των κέντρων ικανότητας, ιδίως των κέντρων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος</p> <p>1β) Προώθηση των επιχειρηματικών επενδύσεων στην έρευνα και καινοτομία, και διασύνδεση και συνεργασία ανάμεσα στις επιχειρήσεις, τα κέντρα Ε&Κ και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ιδιαίτερος όσον αφορά την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, τη μεταφορά τεχνολογίας, την κοινωνική καινοτομία και τις εφαρμογές παροχής δημοσίων υπηρεσιών, την ενθάρρυνση της ζήτησης, τη δικτύωση, τα clusters, την ανάπτυξη καινοτομίας μέσω ευφυούς εξειδίκευσης υποστηρίζοντας την τεχνολογική έρευνα, τις πιλοτικές γραμμές, τις ενέργειες έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, τις προηγμένες ικανότητες παραγωγής και πρώτης παραγωγής βασικών τεχνολογιών (KET) και διάδοσης των τεχνολογιών γενικής εφαρμογής</p> <p>2β) Ανάπτυξης προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ενίσχυσης της ζήτησης για ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> Οι δομές και υποδομές Ε&Α στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας είναι πολύ περιορισμένες. Επίσης, το ποσοστό των σχετικών δαπανών ως προς το περιφερειακό ΑΕΠ απέχει πολύ από το στόχο του 3% που θέτει η Στρατηγική ΕΥΡΩΠΗ 2020. Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα. Η χώρα στοχεύει στην αύξηση των εθνικών δαπανών για Ε&Α στο 2% του ΑΕΠ μέχρι το 2020 (ΕΠΜ). Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ. Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις της Περιφέρειας, ιδίως οι ΜΜΕ, υστερούν σε σχέση με την τεχνολογία και δεν διαθέτουν ίδιες υποδομές για την έρευνα και την ανάπτυξη. Υπάρχει μια πολύ χαμηλή διασύνδεση και συνεργασία μεταξύ δημόσιων ερευνητικών κέντρων και πανεπιστημίων από τη μια και της τοπικής παραγωγής από την άλλη. Συνεπώς, η τεχνολογική ενίσχυση, συνεργασία και μεταφορά τεχνολογίας είναι απαραίτητες σε όλα τα επίπεδα. Θα πρέπει να ενισχυθεί το καινοτομικό περιεχόμενο των επιλεγμένων κλάδων της RIS3, ενώ παράλληλα υφίσταται αναγκαιότητα για την ίδρυση νέων επιχειρήσεων με τεχνολογικό προσανατολισμό. Δεν υπάρχουν στην Περιφέρεια καινοτομικά δίκτυα. Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα. Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ. Η ανάπτυξη και διάδοση των ΤΠΕ αποτελεί στόχο της στρατηγικής παρέμβασης για την Ε&Α της RIS3. Θα πρέπει να ενισχυθεί η σχετική παραγωγή και ζήτηση από τις ΜΜΕ. Οι ΤΠΕ θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου και στην εφαρμογή επιχειρηματικών μοντέλων μέσω του Διαδικτύου.
<p>(2) Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών</p>		

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ
	<p>2γ) Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα. • Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ. • Χαμηλό βαθμός εφαρμογών ΤΠΕ για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση • Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης των ΤΠΕ σε νέες εφαρμογές • Περιλαμβάνεται στις προτεραιότητες για την Ελλάδα των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Εταιρικό Σύμφωνο με την Ελλάδα. • Η ΕΠ συνάδει με τους στόχους του νέου ΕΣΠΑ.
<p>(3) Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων</p>	<p>3α) Προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Οι δείκτες επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια υπολείπονται του εθνικού μέσου όρου. Η ίδρυση νέων επιχειρήσεων στη βάση νέων ιδεών και νέου προσανατολισμού είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση της ύφεσης, αλλά και για την αλλαγή του παραγωγικού προτύπου της Στερεάς Ελλάδας. Η τεχνολογική βάση των επιχειρήσεων της περιοχής είναι σε χαμηλό επίπεδο. • Ανάγκη στήριξης των επλεγμένων κλάδων της RIS3 καθώς και της νέας επιχειρηματικότητας στις αγροτικές, ορεινές και παράκτιες περιοχές. • Χαμηλός βαθμός επιχειρηματικότητας σε κλάδους έντασης γνώσης και τεχνολογίας καθώς και σε ορισμένες κατηγορίες του πληθυσμού (π.χ. νεανική και γυναικεία επιχειρηματικότητα, αποφοίτων ΑΕΙ/ΤΕΙ, μεταναστών). • Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα. • Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ
	<p>3β) Ανάπτυξη και εφαρμογή νέων επιχειρηματικών μοντέλων για ΜΜΕ, ιδίως σε σχέση με τη διεθνοποίηση</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Κυριαρχία ΜΜΕ επιχειρήσεων στην παραγωγή και απασχόληση της Περιφέρειας, με έντονη τοπικότητα, δηλαδή με χαμηλό βαθμό εξωστρέφειας. Χαμηλός βαθμός εξαγωγών ή υποκατάστασης εισαγωγών. • Ανάγκη για δικτύωση των ΜΜΕ σε τοπικό, υπερτοπικό και διεθνές επίπεδο, καθώς και ένταξή τους σε ευρύτερες αλυσίδες εφοδιασμού, παραγωγής και διάθεσης. • Προώθηση συστάδων ΜΜΕ και συνεργασιών μεταξύ ΜΜΕ από διαφορετικούς κλάδους. • Δυνατότητες αξιοποίησης οικονομικών κλίμακας, αύξησης της παραγωγής και των εξαγωγών στους επιλεγμένους κλάδους της RIS.

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ
		<ul style="list-style-type: none"> • Περιορισμένες δυνατότητες εσωτερικής και εξωτερικής χρηματοδότησης επενδυτικών σχεδίων. • Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα. • Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.
	<p>3γ) Στήριξη της δημιουργίας και της επέκτασης προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Χαμηλός βαθμός παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας. • Χαμηλές επιδόσεις στην παραγωγή προϊόντων έντασης γνώσης και τεχνολογίας. • Χαμηλές επιδόσεις στην καινοτομία προϊόντων και διαδικασιών. • Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης οικονομικών κλίμακας. • Περιλαμβάνεται στις προτεραιότητες για την Ελλάδα των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Εταιρικό Σύμφωνο με την Ελλάδα. • Η ΕΠ συνάδει με τους στόχους του νέου ΕΣΠΑ.
	<p>3δ) Στήριξη της ικανότητας των ΜΜΕ να αναπτύσσονται σε περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς αγορές, και να συμμετέχουν σε διαδικασίες καινοτομίας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Χαμηλός βαθμός παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας. • Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης οικονομικών κλίμακας. • Περιλαμβάνεται στις προτεραιότητες για την Ελλάδα των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Εταιρικό Σύμφωνο με την Ελλάδα. • Η ΕΠ συνάδει με τους στόχους του νέου ΕΣΠΑ και ειδικότερα με τις κατευθύνσεις για εξωστρέφεια και καινοτομικότητα των επιχειρήσεων • Η εξωστρέφεια των επιχειρήσεων της περιφέρειας, ιδιαίτερα των ΜΜΕ, είναι πολύ χαμηλή και περιορίζεται σε λίγους μόνον κλάδους. Το μερίδιο των εξαγωγών ως προς το περιφερειακό ΑΕΠ εξακολουθεί να είναι πολύ χαμηλό.
<p>(4) Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς</p>	<p>4γ) Στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης ΑΠΕ σε δημόσια κτίρια και υποδομές, χαμηλή ενεργειακή απόδοση. • Μειωμένη πρόβλεψη σε πόρους για σχετικές ενδύσεις. • Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα. • Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ
	<p>4ε) Προαγωγή στρατηγικών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για όλους τους τύπους περιοχών, ιδιαίτερα για τις αστικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της αειφόρου πολυτροπικής αστικής κινητικότητας και των μέτρων προσαρμογής σχετικά με τον περιορισμό των επιπτώσεων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Σημαντικός βαθμός ρύπων στα μεγάλα αστικά κέντρα και στις βιομηχανικές περιοχές • Οι αστικές μεταφορές και η καύση υδρογονανθράκων από τα νοικοκυριά αποτελούν τους σημαντικότερους ρυπαντές στα αστικά κέντρα. • Η ΕΠ συνάδει με τους στόχους του νέου ΕΣΠΑ.
	<p>4ζ) Προώθηση της χρήσης συμπαραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού με υψηλή απόδοση θάσει της ζήτησης για χρήσιμη θερμότητα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Η περιοχή διαθέτει, μεταξύ άλλων, μεγάλα γεωθερμικά πεδία. • Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης υπαρχουσών δυνατοτήτων. • Θετική εμπειρία με επενδύσεις συμπαραγωγής. • Υπάρχει ζήτηση από δημόσιες εγκαταστάσεις. • Η ΕΠ συνάδει με τους στόχους του νέου ΕΣΠΑ.
<p>5) Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων</p>	<p>5α) Στήριξη επενδύσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένων των βασισόμενων στο οικοσύστημα προσεγγίσεων</p> <p>5β) Προαγωγή επενδύσεων για την αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, εξασφάλιση ανθεκτικότητας στις καταστροφές και ανάπτυξη συστημάτων διαχείρισης καταστροφών</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη πολλών ποταμών, από εκτενείς παράκτιες περιοχές, σημαντικές για κατοικία, τουρισμό και υδατοκαλλιέργειες, καθώς και από περιορισμένα περιαστικά δάση. Η κλιματική αλλαγή προκαλεί φυσικές καταστροφές (π.χ. πλημμύρες και διαβρώσεις των ακτών) και θέτει σε κίνδυνο αστικές, αγροτικές και παράκτιες περιοχές, αλλά και υποδομές (π.χ. δίκτυα μεταφορών και ενέργειας). Συνεπώς, υπάρχει ανάγκη για επενδύσεις πρόληψης και διαχείρισης των κινδύνων. • Επενδύσεις για δασώσεις (π.χ. περιαστικές), για την αποκατάσταση ρεμάτων και εκβολών χειμάρρων και ποταμών, κ.α. δύνανται να ενισχύσουν αφενός το οικοσύστημα και αφετέρου την προστασία από κινδύνους της κλιματικής αλλαγής. • Η προληπτική και κατασταλτική διαχείριση καταστροφών προϋποθέτει την ύπαρξη επενδύσεων για την αναβάθμιση δομών και υποδομών, αλλά και του εξοπλισμού των αρμόδιων φορέων. • Η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται και από την ύπαρξη δασικών συστημάτων, ειδικά στις ορεινές περιοχές. Ένας σοβαρός ειδικός κίνδυνος είναι αυτός των πυρκαγιών. Για την αντιμετώπιση του κινδύνου απαιτούνται επενδύσεις για πρόληψη. • Η Περιφέρεια είναι εκτεθειμένη και στον κίνδυνο της διάβρωσης των ακτών.

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ
	<p>6β) Επενδύσεις στον τομέα των υδάτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κекτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιοριστεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Παρατηρούνται καθυστερήσεις στην εφαρμογή του κекτημένου της Ένωσης στον τομέα της διαχείρισης των υδάτινων πόρων. • Ανάγκη για ολοκληρωμένη διαχείριση υδάτινων πόρων. • Κίνδυνοι ρύπανσης των επιφανειακών υδάτων και του υδροφόρου ορίζοντα – εμφάνιση υφαλμύρωσης υδάτων παράκτιων περιοχών, λόγω υπεράντλησης του υδροφορέα. • Κίνδυνοι για την ποιότητα του πόσιμου νερού, κυρίως λόγω της ρύπανσης των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων, αλλά και λόγω ανεπάρκειας ή ακαταλληλότητας των εγκαταστάσεων. • Σημαντικές απώλειες κατά την μεταφορά του πόσιμου ύδατος. • Η ΕΠ περιλαμβάνεται στις προτεραιότητες των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Εταιρικό Σύμφωνο με της Ελλάδα • Η ΕΠ αντιστοιχεί και τους στόχους του νέου ΕΣΠΑ
<p>(6) Προστασία του περιβάλλοντος και πρόωθηση της αποδοτικότητας των πόρων</p>	<p>6γ) Διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Η ΠΣΤΕ διαθέτει μοναδικό οικοπολιτιστικό απόθεμα (π.χ. αρχαιότητες και μνημεία από όλες τις ιστορικές περιόδους, αρχιτεκτονική και βιομηχανική κληρονομιά, αισθητικά δάση και τοπία κ.α.). • Υπάρχει ανάγκη για προστασία και ανάδειξη αυτών και για τουριστική αξιοποίηση. • Η ΕΠ περιλαμβάνεται στις προτεραιότητες των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Εταιρικό Σύμφωνο με της Ελλάδα • Η ΕΠ συνάδει με τους στόχους του νέου ΕΣΠΑ
	<p>6δ) Προστασία και αποκατάσταση βιοποικιλότητας και του εδάφους και προαγωγή των υπηρεσιών των</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Η ΠΣΤΕ, συνολικά, διαθέτει υψηλή ποιότητας και πολυποίκιλο φυσικό περιβάλλον. Η υψηλή ποικιλότητα των οικοσυστημάτων αποτυπώνεται στο μεγάλο αριθμό προστατευόμενων περιοχών, όπως π.χ. NATURA.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ οικουστημάτων μέσω και του δικτύου NATURA 2000 και των «πράσινων» υποδομών	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ
	<p>6ε) Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, για την ανάπτυξη των πόλεων, αναζωογόνησης και απολύμανσης των υποθαμμιζόμενων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου</p> <p>6ζ) Στήριξη της βιομηχανικής μετάβασης προς μια οικονομία με αποδοτική χρήση των πόρων, προώθησης της πράσινης ανάπτυξης, της οικολογικής καινοτομίας και της διαχείρισης περιβαλλοντικών επιδόσεων στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Το φυσικό περιβάλλον της ΠΣΤΕ, σε ορισμένες περιοχές δέχεται πιέσεις από βιομηχανικές, εξορμητικές, τουριστικές και αγροτικές δραστηριότητες και συνεπώς χρήζει προστασίας. • Το σημαντικότερο πρόβλημα ρύπανσης βρίσκεται στην περιοχή της Βοιωτίας, στον ποταμό Ασωπό και επηρεάζει και την Αττική. Όσον αφορά στην ποιότητα των υδάτων του ποταμού Ασωπού και των υπόγειων υδάτων στα Οινόφυτα, υψηλές συγκεντρώσεις ρύπων, συμπεριλαμβανομένου του χρωμίου, καθιστούν υποχρεωτική τη λήψη των αναγκαίων διορθωτικών μέτρων στο πλαίσιο των σχεδίων και των προγραμμάτων βάσει της οδηγίας πλαισίου για το νερό. Σημειώνεται, ότι η ρύπανση των υπόγειων νερών έχει προκαλέσει δυσμενείς επιπτώσεις στη δημόσια υγεία, στο οικοσύστημα, στο κόστος ζωής των κατοίκων και στην τοπική οικονομία. • Μέσω «πράσινων» υποδομών δύναται να επιτευχθεί αφενός η προστασία της βιοποικιλότητας, αφετέρου η αειφορική οικονομική αξιοποίησή της. • Ανάγκη για διαχείριση της σύγκρουσης στις παράκτιες περιοχές μεταξύ της προστασίας των οικοσυστημάτων και της οικιστικής-τουριστικής ανάπτυξης. • Η ΕΠ περιλαμβάνεται στις προτεραιότητες των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Εταιρικό Σύμφωνο με της Ελλάδα. • Η ΕΠ συνάδει με τους στόχους του νέου ΕΣΠΑ • Επιβαρημένο αστικό περιβάλλον στα μεγάλα αστικά κέντρα της Περιφέρειας. Απουσία επαρκών ελεύθερων χώρων και ύπαρξη υποβαθμισμένων περιοχών. • Ύπαρξη μόλυνσης εκτάσεων σε βιομηχανικές, αγροτικές και εξορμητικές περιοχές. • Ύπαρξη εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών και άλλων κτιρίων σε αστικές περιοχές προς αξιοποίηση. • Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα. • Υπάρχει ανάγκη για προστασία και στήριξη της βιομηχανικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια με όρους οικολογικής καινοτομίας και επίτευξης περιβαλλοντικών στόχων • Η ΕΠ περιλαμβάνεται στις προτεραιότητες των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Εταιρικό Σύμφωνο με της Ελλάδα

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ
<p>7) Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων</p>	<p>7β) Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων στην υποδομή ΔΕΔ-Μ, συμπεριλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Η ΕΠ συνάδει με τους στόχους του νέου ΕΣΠΑ • Στην κατεύθυνση αυτή αναπτυξιακές ανάγκες για την ΠΣΤΕ αποτελούν η εφαρμογή του Χωροταξικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού και η αποτελεσματική ενίσχυση των μηχανισμών και θεσμών άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας, μέσω και της ενίσχυσης των αντίστοιχων διοικητικών δομών
<p>7) Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων</p>	<p>7γ) Ανάπτυξη και βελτίωση συστημάτων μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον (συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων χαμηλού θορύβου) και των συστημάτων χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, συμπεριλαμβανομένων και των οδών εσωτερικής ναυσιπλοΐας και των θαλάσσιων μεταφορών, των λιμένων, των πολυτροπικών συνδέσεων και των υποδομών αερολιμένων, με σκοπό την προαγωγή μίας βιώσιμης περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Λόγω της μειωμένης χωρικής συνοχής υπάρχει ανάγκη για ανάπτυξη του ενδοπεριφερειακού οδικού δικτύου και για σύνδεση αυτού με ΔΕΔ-Μ. • Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα. • Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.
<p>9) Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας</p>	<p>9α) Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μείωσης των ανισοτήτων όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, και προώθησης της κοινωνικής ένταξης με τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα και με τη μετάβαση από θεσμικές</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Προβλήματα στα μεγάλα αστικά κέντρα από μεταφορικά μέσα με συμβατικά καύσιμα. • Περαιτέρω δυνατότητες ανάπτυξης των λιμένων της περιοχής, της διασύνδεσής τους με τα χερσαία δίκτυα, αλλά και μεταξύ τους με την προώθηση των θαλάσσιων μεταφορών. • Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα.
		<ul style="list-style-type: none"> • Διαπιστώνεται άνιση χωρική κατανομή και άνιση κοινωνική πρόσβαση αναφορικά με υποδομές υγείας και άλλες υπηρεσίες γενικού ενδιαφέροντος. Ιδιαίτερα θιγόμενες περιοχές είναι οι ορεινές, απομακρυσμένες και αραιοκατοικημένες. • Η κρίση διέυρυνε τις ευπαθείς ομάδες πληθυσμού χωρίς πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας. Απαιτούνται καινοτόμες μέθοδοι και καινοτόμα μοντέλα, καθώς και νέες επενδύσεις υπέρ των θιγόμενων περιοχών και ομάδων πληθυσμού. . • Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ και του ΕΠΜ.

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ <i>υπηρεσίες σε υπηρεσίες σε επίπεδο κοινότητας (ΕΤΠΑ)</i>	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ
	<p>9β) Παροχή στήριξης για φυσική, οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση υποβαθμισμένων κοινοτήτων εντός αστικών και αγροτικών περιοχών (ΕΤΠΑ)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Υπάρχουν αστικές και αγροτικές περιοχές που βιώνουν οικονομική, κοινωνική και δημογραφική παρακμή. Η αναζωογόνηση αυτών δύναται να επιτευχθεί μέσω της ολοκληρωμένης προσέγγισης. Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.
	<p>9γ) Παροχή στήριξης για κοινωνικές επιχειρήσεις (ΕΤΠΑ)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Το πρόσφατο θεσμικό πλαίσιο για νέες μορφές κοινωνικών επιχειρήσεων και η ίδρυση πολλών νέων στην Περιφέρεια δημιουργεί τις συνθήκες και την ανάγκη για στήριξη σε επίπεδο εξοπλισμού Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.
<p>9δ) Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων</p>		<ul style="list-style-type: none"> Η ανάπτυξη ορισμένων ειδικών περιοχών προϋποθέτει την πολυτομεακή και πολυταμειακή ολοκληρωμένη προσέγγιση, που θα στηρίζεται στον εκ των κάτω προς τα άνω σχεδιασμό. Προς αυτή την κατεύθυνση συνηγορεί και η εμπειρία της πρωτοβουλίας LEADER. Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα. Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ
	<p>9j) <i>Ενεργός ένταξη, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και της ενεργού συμμετοχής και της θελτώσης της απασχολησιμότητας (ΕΚΤ)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Το συνολικό ποσοστό απασχόλησης της Περιφέρειας βρίσκεται κάτω από το μ.ο. της χώρας, και υπολείπεται κατά πολύ του 75%, που είναι ο στόχος της Στρατηγικής της Λισαβόνας ή του 70% που είναι ο εθνικός στόχος. • Αύξηση του ποσοστού της ανεργίας, ειδικά των νέων και των μακροχρόνια ανέργων, λόγω της παρατεταμένης ύφεσης. • Μεγάλα προβλήματα πρόσβασης στην εργασία, εμφανίζουν ειδικές κατηγορίες του πληθυσμού όπως οι νέοι, οι γυναίκες, οι ηλικιωμένοι, οι ανειδίκευτοι, οι μετανάστες, οι ρομά, κ.α. • Η αγορά εργασίας παρουσιάζει αύξηση των ευέλικτων μορφών της προσωρινής και μερικής απασχόλησης των γυναικών, μείωση των αυτοαπασχολούμενων ανδρών και μείωση των βοηθών πλήρους απασχόλησης στην οικογενειακή επιχείρηση • Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται σε όσους έχουν τελειώσει μερικές τάξεις δημοτικού, ακολουθούν τα άτομα που δεν έχουν πάει καθόλου σχολείο και τα άτομα που έχουν απολυτήριο τριτάξιου γυμνασίου. • Το ποσοστό ανεργίας των ατόμων με ξένη υπηκοότητα, είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο των Ελλήνων υπηκόων. • Η ΕΠ περιλαμβάνεται στις προτεραιότητες των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Εταιρικό Σύμφωνο με της Ελλάδα. • Η ΕΠ συνάδει με τους στόχους του ΕΠΜ και του νέου ΕΣΠΑ.

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ
	<p>9ii) Κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Στην Περιφέρεια υπάρχουν περιθωριοποιημένες ομάδες όπως Ρομά, μετανάστες, άτομοι κ.α. που υφίστανται κοινωνικό και οικονομικό αποκλεισμό, αλλά και φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας. • Μέσω της κοινωνικής ενσωμάτωσης των περιθωριοποιημένων ομάδων θα μπορούσε να επιτευχθεί η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των εν λόγω ομάδων, η κοινωνική συνοχή και σταθερότητα. • Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα. • Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.
	<p>9iii) Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Εκτός από τις παραδοσιακές ομάδες του πληθυσμού που θίγονται από διακρίσεις, λόγω της κρίσης και της μετανάστευσης έχει διευρυνθεί ο αριθμός των ομάδων/ατόμων που είναι θύματα διακρίσεων. • Η οικονομική κρίση έχει περιορίσει σε σημαντικό βαθμό την αρχή της ισότητας των ευκαιριών. • Αποτελεί οριζόντια αρχή της πολιτικής συνοχής.
	<p>9iv) Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Πολλοί άνθρωποι στην περιφέρεια δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να αποκτήσουν βασικές υγειονομικές και άλλες κοινωνικές υπηρεσίες (π.χ. μακροχρόνια άνεργοι, πρώην ασφαλισμένο, νέοι, μετανάστες, ρομά, άστεγοι, πολύτεκνοι κ.α.). Λόγω της κρίσης αυξήθηκε και ο αριθμός των ψυχικώς πασχόντων. • Απαιτούνται ειδικά προγράμματα και νέα μοντέλα παροχής υπηρεσιών και δράσεις ιατρικής πρόληψης. • Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα. • Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.
	<p>9v) Προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καδώς και</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Η κοινωνική οικονομία δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη στην Περιφέρεια. Οι

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση.	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ κοινωνικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν προβλήματα πρόσβασης στη χρηματοδότηση, σε δημόσιους διαγωνισμούς, στη στελέχωση κ.α. Υπάρχουν περιθώρια ανάπτυξης και λόγω της κρίσης. Ήδη υπάρχουν νέες μορφές οργάνωσης και νέα πεδία παρέμβασης.
		<ul style="list-style-type: none"> • Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα. • Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.
	9vi) Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων	<ul style="list-style-type: none"> • Η ανάπτυξη ορισμένων ειδικών περιοχών προϋποθέτει την πολυτομεακή και πολυταμειακή ολοκληρωμένη προσέγγιση, που θα στηρίζεται στον εκ των κάτω προς τα άνω σχεδιασμό. Προς αυτή την κατεύθυνση συνηγορεί και η εμπειρία της πρωτοβουλίας LEADER, όπως και άλλων (π.χ. ΤΟΠΕΚΟ, ΤΟΠΣΑ). • Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα. • Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.
(10) Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση	10α) Επενδύσεις στην εκπαίδευση, την κατάρτιση, και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και διά βίου μάθηση με την ανάπτυξη υποδομών, κατάρτισης και εκπαίδευσης (ΕΤΠΑ)	<ul style="list-style-type: none"> • Υπάρχει ανάγκη για επέκταση και βελτίωση των υποδομών εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης και δια βίου μάθησης, για την αναβάθμιση των σχετικών υπηρεσιών και του ανθρώπινου δυναμικού. • Μεγάλα περιθώρια υπάρχουν στους τομείς των εργαστηρίων, βιβλιοθηκών, εξοπλισμών για την ανάπτυξη τεχνικών δεξιοτήτων, των εφαρμογών των ΤΠΕ στην εκπαίδευση, της ψηφιακής μάθησης, κ.α. • Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα. • Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

Δ4.1 Γενικός Στόχος 1 «Πρώθηση της επιχειρηματικότητας της Ανταγωνιστικότητας και της Εξωστρέφειας της Περιφερειακής Οικονομίας

Μέσω της ενίσχυσης των ερευνητικών υποδομών της ΠΣΤΕ επιδιώκεται αφενός η αναβάθμιση και αξιοποίηση των περιφερειακών ερευνητικών υποδομών και αφετέρου η προαγωγή της συνεργασίας μεταξύ αυτών και των τοπικών επιχειρήσεων. Με τον τρόπο αυτό αναμένεται αύξηση του καινοτομικού περιεχομένου της τοπικής παραγωγής στους κλάδους εξειδίκευσης που προτείνονται από την RIS3, με θετικά αποτελέσματα στην ποιοτική βελτίωση και διαφοροποίηση των παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών, στην ανάπτυξη νέων προϊόντων και στην εφαρμογή νέων μεθόδων παραγωγής, με απώτερο στόχο την άνοδο του επιπέδου της παραγωγικότητας, ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των ωφελούμενων επιχειρήσεων. Συγχρόνως, μέσω των δράσεων του ΕΣ 1 θα δημιουργηθεί ένας μηχανισμός για την μεταφορά τεχνολογίας και τεχνογνωσίας και για την αξιοποίηση των προγραμμάτων του HORIZON. Τέλος, αναμένεται αύξηση της συνολικής δημόσιας δαπάνης για ΕΤΑΚ και συμβολή στους εθνικούς και ευρωπαϊκούς στόχους, στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020.

Για την ενίσχυση και αναδιάρθρωση της παραγωγικής της βάσης, στο πλαίσιο της συνολικής της αναπτυξιακής στρατηγικής η ΠΣΤΕ έθεσε ως προτεραιότητες:

- Την ανάπτυξη της τεχνολογικής της βάσης και την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών έντασης γνώσης και τεχνολογίας σε επιλεγμένους κλάδους, οι οποίοι σύμφωνα με τη RIS3 εμφανίζουν συγκριτικά πλεονεκτήματα και προοπτικές δυναμικής ανάπτυξης.
- Την ανάπτυξη των ψηφιακών υποδομών και την διάδοση των εφαρμογών των ΤΠΕ στην παραγωγή και ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών, όπως και στη δημόσια διοίκηση και στην τοπική αυτοδιοίκηση.
- Την ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας, ιδίως στον τομέα των ΜΜΕ, και της εξωστρέφειας των τοπικών επιχειρήσεων, ώστε να υπάρξουν περισσότερες επενδύσεις, ιδίως σε καινοτομικούς τομείς και αύξηση της διάθεσης αγαθών και υπηρεσιών σε υπερτοπικές και διεθνείς αγορές.

Όπως θα δειχτεί αμέσως παρακάτω, πρόκειται για προτεραιότητες, οι οποίες ευθυγραμμίζονται με τους στόχους της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και τους στόχους και τις προτεραιότητες των ΕΔΕΤ 2014-2020.

Δ4.1.1 Άξονας προτεραιότητας 1 «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας»

Επενδυτικές προτεραιότητες

1α) Ενίσχυση των υποδομών έρευνας και καινοτομίας (Ε&Κ) και των ικανοτήτων ανάπτυξης αριστείας στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας και της προαγωγής των κέντρων ικανότητας, ιδίως των κέντρων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος

Η ΠΣΤΕ χαρακτηρίζεται από χαμηλές επιδόσεις στον τομέα της ΕΤΑΚ. Οι συνολικές δαπάνες στο εν λόγω τομέα απέχουν πολύ από τους εθνικούς και ευρωπαϊκούς δείκτες της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Γενικά, η ΠΣΤΕ χαρακτηρίζεται από περιορισμένες δομές και υποδομές ΕΤΑΚ, καθώς και από περιορισμένη συμμετοχή των επιχειρήσεων σε σχετικές δραστηριότητες.

Η ΕΤΑΚ έχει αναγορευτεί σ' έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες της ανταγωνιστικότητας και διαδραματίζει ολοένα και σημαντικότερο ρόλο για την οικονομική ανάπτυξη και τις διαδικασίες προστιθέμενης αξίας και, συνεπώς, για την ανάπτυξη των περιφερειακών οικονομιών. Στη βάση αυτής της διαπίστωσης, αναγορεύτηκε η «καινοτομία» σε κεντρικό στόχο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Ειδικότερα, η ΕΕ έθεσε ως στόχο την αύξηση, μέχρι το 2020,

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

των δαπανών για Ε&Α στο 3% του ΑΕΠ της Ένωσης. Η ΠΣΤΕ υπολείπεται δραματικά αυτού του στόχου (απόκλιση -79,51%).

Σύμφωνα με την μελέτη της ΠΣΤΕ για την περιφερειακή στρατηγική καινοτομίας (RIS3), οι συνολικές δημόσιες δαπάνες για Ε&Α την περίοδο 2007-13 ανέρχονταν σε μόλις 9,2 εκ. ευρώ. Ως προς την κλαδική κατανομή αυτών των δαπανών, παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση στις ΤΠΕ (25,2%), στο Περιβάλλον (16,9%) και στα Προηγμένα Υλικά-Νανοτεχνολογία-Νανοεπιστήμες και Μικροηλεκτρονική (16,1%), ενώ χαμηλές είναι οι αντίστοιχες δαπάνες στους τομείς της Γεωργίας-Κτηνοτροφίας-Αλιείας-Τροφίμων και Βιοτεχνολογίας (9,7%) και Ενέργειας (7,6%).

Εκτός από τις δημόσιες δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη, η ΠΣΤΕ υστερεί έναντι του μ.ο. της ΕΕ σε όλους τους σχετικούς δείκτες, όπως: Συνολικές δαπάνες για Ε&Α (% του ΑΕΠ), κατά κεφαλή δαπάνη επιχειρήσεων για Ε&Α, κατά κεφαλή δαπάνη δημόσιων ερευνητικών οργανισμών για Ε&Α, κατά κεφαλή Πανεπιστημιακή δαπάνη για Ε&Α, ερευνητές ως ποσοστό του συνόλου των απασχολούμενων, ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού, πληθυσμός με γνώσεις τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού και αιτήσεις πατεντών ανά εκατομμύριο κατοίκους. Αποκλίσεις πάνω από το -90% του Κοινοτικού μέσου όρου εμφανίζουν οι δείκτες κατά κεφαλή πανεπιστημιακή δαπάνη για Ε&Α και αιτήσεις πατεντών ανά εκατομμύριο κάτοικοι. Σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο η ΠΣΤΕ υστερεί σ' όλους τους δείκτες, με εξαίρεση τους δείκτες κατά κεφαλή δαπάνη επιχειρήσεων για Ε&Α και αιτήσεις πατεντών ανά εκατομμύριο κατοίκους. Συνεπώς, η Περιφέρεια δεν διαθέτει επαρκές ενδογενές δυναμικό, δομές και τους αναγκαίους πόρους για την προώθηση της τεχνολογικής προόδου, της καινοτομίας και της οικονομίας της γνώσης. Αυτό εξηγεί σε μεγάλο βαθμό και την εξάρτηση της παραγωγής της από τον τριτογενή και πρωτογενή τομέα, από την παραδοσιακή βιομηχανία και την εξόρυξη.

Εκτός από τις παραπάνω υστερήσεις, που εντόπισε και τεκμηρίωσε η σχετική μελέτη για την RIS3 της ΠΣΤΕ, και άλλες σχετικές μελέτες και έρευνες ανέδειξαν μια σειρά από αδυναμίες στον τομέα της Ε&Α και καινοτομίας, όπως:

- Απουσία επαρκών δομών και υποδομών Ε&Α στην Περιφέρεια, τόσο στο δημόσιο, όσο και στον ιδιωτικό τομέα.
- Συγκέντρωση της κύριας ερευνητικής δραστηριότητας στις περιοχές με βιομηχανικές συγκεντρώσεις και με εγκατεστημένα ΑΕΙ/ΤΕΙ και ερευνητικές δομές.
- Κυριαρχία στην περιοχή της οικονομίας εντάσεως εργασίας, πρώτων υλών και κεφαλαίου, με μέση ή χαμηλή τεχνολογική ένταση.
- Τομείς και κλάδοι της περιοχής με σημαντική εξειδίκευση ή ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, όπως είναι ο αγροδιατροφικός και η τουριστική βιομηχανία βρίσκονται σχεδόν εξ ολοκλήρου εκτός των διαδικασιών Ε&Α και καινοτομίας.
- Ανυπαρξία μηχανισμών εξωτερικής χρηματοδότησης και απουσία επαρκών ίδιων κεφαλαίων των επιχειρήσεων και ειδικά των ΜΜΕ, για δραστηριότητες Ε&Α των επιχειρήσεων.
- Απουσία δικτύων συνεργασίας και συστάδων μεταξύ επιχειρήσεων ή επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων, καθώς και μη συμμετοχή σε διεθνή καινοτομικά ή παραγωγικά δίκτυα και αλυσίδες των τοπικών επιχειρήσεων.
- Υστέρηση στην ποιότητα και επέκταση των ευρυζωνικών υποδομών σε σχέση με τους στόχους του Ψηφιακού Θεματολογίου 2020.

Όλα τα παραπάνω δεικνύουν τις διαρθρωτικές αδυναμίες της Περιφέρειας στον τομέα της Ε&Α. Για το μέλλον, επιτακτική είναι η ανάγκη για εντατικοποίηση των δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας (ΕΤΑΚ) της ΠΣΤΕ. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τον επιχειρηματικό τομέα της περιφερειακής οικονομίας και τη δικτύωσή του με δημόσιους ερευνητικούς φορείς. Όμως, αυτό συνεπάγεται από την μία την αναγκαιότητα για αύξηση των

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

δημόσιων δαπανών για Ε&Α ως ποσοστό του ΑΕΠ της Περιφέρειας και από την άλλη την εξεύρεση πόρων για τις ερευνητικές και τεχνολογικές επενδύσεις των επιχειρήσεων, οι οποίες αντιμετωπίζουν οξύτατο πρόβλημα εσωτερικής και εξωτερικής χρηματοδότησης.

Ειδικότερα, το περιφερειακό σύστημα καινοτομίας καλείται να αναπτύξει τα στοιχεία της διαχείρισης, παραγωγής, μεταφοράς και αξιοποίησης της γνώσης, στο πλαίσιο της έξυπνης εξειδίκευσης, που προτείνεται στη RIS3. Οι προτεινόμενοι τομείς εξειδίκευσης προτεραιότητας για την εφαρμογή της RIS3 είναι:

- Αγροδιατροφικός τομέας (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία και υδατοκαλλιέργειες),
- Βιομηχανία εμπειρίας, με εφαρμογές σ' όλες τις φάσεις του τουριστικού κυκλώματος και
- Μέταλλο και βιομηχανικά προϊόντα.

Στόχοι της στρατηγική παρέμβασης για την Ε&ΤΑ της RIS3 της ΠΣΤΕ είναι:

α) Δημιουργία νέας γνώσης

Η δημιουργία νέας γνώσης μπορεί να προέλθει μέσω συνεργατικής βιομηχανικής έρευνας σε αναδυόμενες τεχνολογικές περιοχές. Υπάρχουν πολλά σχήματα δυναμικής συνεργασίας, όπως μεταξύ δημόσιων ερευνητικών φορέων, μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, καθώς και μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων. Η συνεργατική έρευνα οφείλει να εστιάζει σε συγκεκριμένες ανάγκες και παραγωγικές φάσεις στους αναφερθέντες τομείς εξειδίκευσης. Επίσης, η παραγωγή γνώσης προϋποθέτει την ανάπτυξη των εξειδικευμένων ερευνητικών υποδομών και την ενεργοποίηση του κατάλληλου ερευνητικού δυναμικού, καθώς και την χρηματοδοτική στήριξη σχεδίων εφαρμοσμένης έρευνας.

Η επιλογή των πράξεων θα γίνει μέσα από μία ανοικτή, διαφανή και σαφώς προσδιορισμένη διαγωνιστική διαδικασία, της οποίας οι πόροι, προϋποθέσεις και κριτήρια θα είναι σαφώς καθορισμένα και αντικειμενικά. Προτεραιότητα θα δοθεί στην εφαρμοσμένη έρευνα και σε πράξεις που προάγουν την ΕΤΑΚ σε τομείς ενδιαφέροντος της RIS3 και εμφανίζουν πολλαπλασιαστικά οφέλη για το σύνολο της περιφερειακής οικονομίας. Σχέδια για την παραγωγή νέων προϊόντων ή διαδικασιών με εξωστρεφή προσανατολισμό θα τυγχάνουν υψηλότερης βαθμολογίας. Το ίδιο ισχύει και για σχέδια που συμπεριλαμβάνουν διεθνή συνεργασία, μεταφορά τεχνολογίας και μόχλευση ιδιωτικών πόρων ή πόρων από άλλα προγράμματα και πρωτοβουλίες (π.χ. HORIZON). Τέλος, ιδιαίτερη θητικά θα αξιολογείται η κάλυψη των οριζώντιων αρχών των ΕΔΕΤ.

Με βάση τα παραπάνω, ως ειδικός στόχος (ΕΣ) του Ε.Π. της ΠΣΤΕ τίθεται:

ΕΣ-1 Ενίσχυση ερευνητικών μονάδων της ΠΣΤΕ για αύξηση της εφαρμοσμένης έρευνας σε τομείς περιφερειακού ενδιαφέροντος (RIS3)

Στο πλαίσιο του **ΕΣ 1** θα επιδιωχθεί η ενίσχυση των επενδύσεων των φορέων ΕΤΑΚ, προκειμένου να συμβάλουν στην τεχνολογική αναβάθμιση της περιφερειακής οικονομίας, κατά προτεραιότητα στους τομείς περιφερειακού ενδιαφέροντος βάσει των προτεραιοτήτων της περιφερειακής στρατηγικής καινοτομίας έξυπνης εξειδίκευσης (RIS3). Παραδείγματα δράσεων είναι:

- ✓ Ο σχεδιασμός και ανάπτυξη «Συστήματος Σχεδιασμού και Μεταφοράς καινοτομιών στην Τοπική Οικονομία» και δημιουργία πλατφόρμας καινοτομίας
- ✓ Διακρατικές και διαπεριφερειακές συνεργασίες για τη μεταφορά τεχνογνωσίας και τεχνολογίας, καθώς και για την ενίσχυση της επιχειρησιακής ικανότητας της ΠΣΤΕ ως φορέα στον τομέα της ΕΤΑΚ.
- ✓ Ενίσχυση υποδομών έρευνας σε περιφερειακό επίπεδο

Μέσω των δράσεων επιδιώκεται η επέκταση και αναβάθμιση των περιφερειακών δομών και υποδομών έρευνας, η ενεργοποίηση του ερευνητικού δυναμικού και η απόκτηση κατάλληλου

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

επιστημονικού και εργαστηριακού εξοπλισμού για την εκτέλεση της εφαρμοσμένης έρευνας, όπως και για την μεταφορά και διάχυση αυτής στην κατεύθυνση της.

Οι παραπάνω δράσεις απευθύνονται πρωτίστως σε ερευνητικούς φορείς, ως δικαιούχους, της ΠΣΤΕ (π.χ. ακαδημαϊκά ιδρύματα ή ερευνητικά κέντρα, φορέας διαχείρισης περιφερειακού συστήματος μεταφοράς καινοτομίας).

Ωφελούμενοι από τις παραπάνω δράσεις είναι το ερευνητικό προσωπικό και οι επιχειρήσεις της περιοχής, ενώ η περιοχή στόχου είναι το σύνολο της ΠΣΤΕ.

Παραδείγματα δράσεων είναι:

- Ανάπτυξη εργαστηριακών υποδομών στην EBETAM και στο ΤΕΙ για την παροχή υπηρεσιών όπως:

οι εργαστηριακές δοκιμές και ελέγχους προϊόντων σύμφωνα με εθνικές, ευρωπαϊκές και διεθνείς προδιαγραφές, προκειμένου να στηριχθεί η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και η εξωστρέφεια των επιχειρήσεων.

ο ανάπτυξη και πιστοποίηση νέων προϊόντων, σύνθετων υλικών και καινοτομιών που θα επαυξήσουν το τεχνολογικό περιεχόμενο των προϊόντων και θα προσδώσουν υψηλή προστιθέμενη αξία.

ο ανάπτυξη συμπληρωματικών τεχνολογιών και υλικών για την παραγωγή ειδικών προϊόντων για ειδικές εφαρμογές στους τομείς προτεραιότητας.

- Δημιουργία μηχανισμού υποστήριξης εντός της EBETAM όλων των ενδιαφερομένων για την αξιοποίηση του HORIZON.

Μέσω των δράσεων επιδιώκεται η επέκταση και αναβάθμιση των περιφερειακών δομών και υποδομών έρευνας, η ενεργοποίηση του ερευνητικού δυναμικού και η απόκτηση κατάλληλου επιστημονικού και εργαστηριακού εξοπλισμού για την εκτέλεση της εφαρμοσμένης έρευνας, όπως και για την μεταφορά και διάχυση αυτής.

Οι παραπάνω δράσεις απευθύνονται πρωτίστως σε ερευνητικούς φορείς, ως δικαιούχους, της ΠΣΤΕ (π.χ. EBETAM, ακαδημαϊκά ιδρύματα (π.χ. ΤΕΙ)

Ωφελούμενοι από τις παραπάνω δράσεις είναι το ερευνητικό προσωπικό και οι επιχειρήσεις της περιοχής, ενώ η περιοχή στόχου είναι το σύνολο της ΠΣΤΕ.

1β) Προώθηση των επιχειρηματικών επενδύσεων στην έρευνα και καινοτομία, και διασύνδεση και συνέργεια ανάμεσα στις επιχειρήσεις, τα κέντρα Ε&Κ και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ιδιαιτέρως όσον αφορά την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, τη μεταφορά τεχνολογίας, την κοινωνική καινοτομία και τις εφαρμογές παροχής δημοσίων υπηρεσιών, την ενθάρρυνση της ζήτησης, τη δικτύωση, τα clusters, την ανάπτυξη καινοτομίας μέσω ευφυούς εξειδίκευσης υποστηρίζοντας την τεχνολογική έρευνα, τις πιλοτικές γραμμές, τις ενέργειες έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, τις προηγμένες ικανότητες παραγωγής και πρώτης παραγωγής βασικών τεχνολογιών (KET) και διάδοσης των τεχνολογιών γενικής εφαρμογής

Οι επενδύσεις ΕΤΑΚ των επιχειρήσεων της ΠΣΤΕ βρίσκονται σε χαμηλό επίπεδο, όπως και οι επιδόσεις τους στην ανάπτυξη και παραγωγή καινοτόμων αγαθών και υπηρεσιών. Επίσης, ο βαθμός διασύνδεσης μεταξύ ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων είναι πολύ χαλαρός, όπως και η διε-επιχειρησιακή τεχνολογική συνεργασία. Μέσω της συγκεκριμένης επενδυτικής δραστηριότητας θα δημιουργηθούν εφαρμογές και υλοποίηση της γνώσης μέσω δίκτυων, συστάδες (clusters) και δομές μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας τα οποία λειτουργούν ως κινητήριες δυνάμεις της επικοινωνίας και συνεργασίας και ενισχύουν επιχειρηματικές διαδικασίες καινοτομίας. Δίκτυα και clusters συχνά φέρνουν για πρώτη φορά σε επαφή δυνητικούς εταίρους, αυξάνουν την περιφερειακή προστιθέμενη αξία και ενδυναμώνουν την ενδοπεριφερειακή και υπερπεριφερειακή συνεργασία και διάχυση. Οι επιχειρήσεις της Περιφέρειας είναι, κυρίως, ΜΜΕ και απέχουν πολύ από καινοτομικές διαδικασίες. Συνεπώς, μέσω συνεργασιών, μεταφοράς τεχνολογίας και εξωτερικής στήριξης δύνανται να ευαισθητοποιηθούν και ενταχθούν στον κόσμο της καινοτομίας.

Παράλληλα, η εφαρμογή της γνώσης μπορεί να προαχθεί και με άλλες άμεσες παρεμβάσεις στην επιχείρηση, όπως είναι μεμονωμένα καινοτομικά σχέδια ή συνεργατικά μεταξύ π.χ. δύο

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

επιχειρήσεων, αλλά και μεταξύ μεμονωμένων επιχειρήσεων και δημόσιων ερευνητικών φορέων. Η συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και εξωτερικών ερευνητικών δομών είναι καθοριστική, δεδομένου ότι οι ΜΜΕ δεν διαθέτουν δομές ή πόρους για καινοτομικές εφαρμογές. Λόγω των μεγάλων προβλημάτων των ΜΜΕ για χρηματοδότηση με ίδια ή ξένα κεφάλαια, απαραίτητη είναι η στήριξή τους για την υλοποίηση των καινοτομιών περιλαμβάνοντας την ανάπτυξη προϊόντων, μεταφορά τεχνολογίας κ.α.

Για την προώθηση του στόχου της εφαρμογής της γνώσης, το ΕΠ της ΠΣΤΕ ορίζει ως ΕΣ:

ΕΣ-2 Αύξηση των συνεργατικών ερευνητικών και τεχνολογικών επενδύσεων των λειτουργουσών επιχειρήσεων στους προτεινόμενους από την RIS3 τομείς

Μέσω του ΕΣ 2 θα επιδιωχθεί η κινητοποίηση του ιδιωτικού τομέα, ώστε αφενός να αναπτυχθεί η ενδογενής ικανότητα των επιχειρήσεων για δραστηριότητες ΕΤΑΚ και αφετέρου να προαχθεί η ερευνητική συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων, όπως και μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών φορέων.

Για την επίτευξη του ΕΣ 2 θα υλοποιηθούν δράσεις, όπως:

- ✓ Κρατικές ενισχύσεις για προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων ΕΤΑΚ στους τομείς της βιομηχανίας εμπειρίας, της αγροδιατροφής (συμπεριλαμβανομένης της υδατοκαλλιέργειας), της βιομηχανίας μετάλλου, της περιβαλλοντικής επιχειρηματικότητας κλπ. (RIS3)
- ✓ Ενισχύσεις για την μεταφορά επιχειρηματικής αριστείας και για διάθεση κουπονιών καινοτομίας σε πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις.
- ✓ Ενισχύσεις για την προώθηση των ερευνητικών συνεργασιών και συμπράξεων μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών φορέων ή μεταξύ επιχειρήσεων.

Βασικά κριτήρια επιλογής των ενισχυόμενων σχεδίων είναι η μόχλευση ιδιωτικών επενδύσεων σε δράσεις ΕΤΑΚ, η προέλευσή τους από τους επιλεγμένους τομείς της RIS3, η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητα της δράσης για την επιχείρηση και την περιφερειακή οικονομία.

Οι ωφελούμενοι των παραπάνω δράσεων είναι οι επιχειρήσεις της περιοχής, καθώς και οι ερευνητές και οι ερευνητικοί φορείς. Δικαιούχοι είναι οι επιχειρήσεις και οι ερευνητικοί φορείς, ενώ το σύνολο της ΠΣΤΕ είναι η περιοχή στόχου.

Στους στόχους της RIS περιλαμβάνονται και συμβουλευτικές δράσεις για την ανάπτυξη ικανοτήτων των ΜΜΕ, ώστε να είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται πώς η καινοτομία και η Ε&Α μπορούν να τις βοηθήσουν στη δημιουργία αξίας. Επίσης, σημαντική κρίνεται η ευαισθητοποίηση και η υποστήριξη των ΜΜΕ, ώστε να κάνουν τα πρώτα βήματά τους για την ανάπτυξη καινοτόμων λύσεων σε τεχνικές και επιχειρηματικές προκλήσεις. Για το σκοπό αυτό θα χρησιμοποιηθέν πόροι από την τεχνική βοήθεια, καθώς και η συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ευρωπαϊκούς και εθνικούς φορείς.

Για την επίτευξη του ΕΣ 2 θα υλοποιηθούν δράσεις με βάση τη RIS3, όπως:

- Ενισχύσεις για προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων ΕΤΑΚ στους τομείς της βιομηχανίας εμπειρίας, της αγροδιατροφής (συμπεριλαμβανομένης της υδατοκαλλιέργειας), της βιομηχανίας μετάλλου, της περιβαλλοντικής επιχειρηματικότητας κλπ. (RIS3)
- Ενισχύσεις για τη δημιουργία clusters σε πεδία συγκέντρωσης παραγωγικού δυναμικού με προοπτικές ανάπτυξης καινοτομιών όπως π.χ. στο μέταλλο στην αγροδιατροφή και στον τουρισμό
- Δράσεις ανάπτυξης νέων προϊόντων και διαδικασιών μέσα από συμβουλευτικές υπηρεσίες και μεταφορά τεχνολογίας χρησιμοποιώντας μεθόδους όπως π.χ. τα κουπόνια καινοτομίας σε πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις.
- Ενισχύσεις για την προώθηση των ερευνητικών συνεργασιών και συμπράξεων μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών φορέων (π.χ. ΤΕΙ/ΑΕΙ, ΕΒΕΤΑΜ) ή μεταξύ επιχειρήσεων.

Βασικά κριτήρια επιλογής των ενισχυόμενων σχεδίων είναι η μόχλευση ιδιωτικών επενδύσεων σε δράσεις ΕΤΑΚ, η προέλευσή τους από τους επιλεγμένους τομείς της RIS3, η

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητα της δράσης για την επιχείρηση και την περιφερειακή οικονομία.

Οι ωφελούμενοι των παραπάνω δράσεων είναι οι επιχειρήσεις της περιοχής, καθώς και οι ερευνητές και οι ερευνητικοί φορείς. Δικαιούχοι είναι οι επιχειρήσεις και οι ερευνητικοί φορείς, ενώ το σύνολο της ΠΣΤΕ είναι η περιοχή στόχου.

Συμπερασματικά, με την αξιοποίηση των επενδυτικών προτεραιοτήτων του ΘΣ 1, η ΠΣΤΕ προωθεί την περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και ανάπτυξή της, σύμφωνα με τη γενική στρατηγική της και τη RIS3, ενώ ταυτοχρόνως συνεισφέρει στην επίτευξη του στόχου «έξυπνη ανάπτυξη» της Στρατηγικής Ευρώπη 2020. Η καινοτομική στρατηγική της ΠΣΤΕ προσανατολίζεται σε παρεμβάσεις οι οποίες παράγουν τη μέγιστη δυνατή προστιθέμενη αξία για τη Στρατηγική Ευρώπη 2020. Πέραν τούτου, οι παρεμβάσεις είναι εναρμονισμένες με τους στόχους για την ΕΤΑΚ του ΕΠΜ, με τις αρχές και τους στόχους του ΚΣΠ (CSF), καθώς και με τις συστάσεις των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα.

Ειδικοί στόχοι που αντιστοιχούν στην επενδυτική προτεραιότητα

ΕΣ-1 Ενίσχυση ερευνητικών μονάδων της ΠΣΤΕ για αύξηση της εφαρμοσμένης έρευνας σε τομείς περιφερειακού ενδιαφέροντος (RIS3)

ΕΣ-2 Αύξηση των συνεργατικών ερευνητικών και τεχνολογικών επενδύσεων των λειτουργουσών επιχειρήσεων στους προτεινόμενους από την RIS3 τομείς

Η επιλογή των σχεδίων θα γίνεται μετά από ανοικτή προκήρυξη, με διαφανή, σαφή και αντικειμενικά κριτήρια και όρους. Βασικά κριτήρια της επιλογής από την αρμόδια αρχή και επιτροπή θα είναι η σαφής στόχευση των σχεδίων, η συμβολή τους στην τεχνολογική ενδυνάμωση των ωφελούμενων, το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα (π.χ. διαφοροποίηση και ποιοτική αναβάθμιση υφιστάμενου προϊόντος, ανάπτυξη νέων προϊόντων ή διαδικασιών), ο βαθμός συνεργασίας και η ποιότητα των εταίρων του συνεργατικού σχήματος, καθώς και η μόχλευση ιδιωτικών επενδύσεων ΕΤΑΚ. Η συμμετοχή στο συνεργατικό σχήμα διεθνών εταίρων ή/και ερευνητικών φορέων θα αξιολογείται θετικά, καθώς και ο βαθμός συμβολής των σχεδίων στην τοπική ανάπτυξη, στην εξωστρέφεια και στην ανταγωνιστικότητα. Βασική προϋπόθεση των σχεδίων είναι η προαγωγή των οριζόντιων αρχών των ΕΔΕΤ.

Δ4.1.2 Άξονας προτεραιότητας 2 «Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών»

Σύμφωνα με την έρευνα για την RIS3, συγκριτικά χαμηλές είναι και οι επιδόσεις της ΠΣΤΕ στις υποδομές και στη χρήση των ΤΠΕ. Ειδικότερα, οι σχετικοί δείκτες είναι: Χρήση Η/Υ (36,2%), χρήση διαδικτύου (36,5%), νοικοκυριά με πρόσβαση στο διαδίκτυο (32,1%), χρήση Ηλεκτρονικά Διαθέσιμων Δημόσιων Υπηρεσιών (61,5). Πλην του τελευταίου δείκτη, σ' όλους τους άλλους υπολείπεται της Αττικής, καθώς και των σχετικών δεικτών της ΕΕ.

Ένας περαιτέρω στόχος της στρατηγική παρέμβασης για την Ε&ΤΑ της RIS3 της ΠΣΤΕ είναι η «ανάπτυξη και διάδοση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)». Σύμφωνα με τη στρατηγική της RIS3, η τεχνολογική ανάπτυξη της Περιφέρειας είναι απαραίτητο να υποστηρίζεται από σύγχρονα δίκτυα και υπηρεσίες ΤΠΕ. Η αγορά ΤΠΕ είναι από τις πλέον δυναμικές παγκοσμίως και προσφέρει συνεχώς νέες υπηρεσίες και καινοτόμες εφαρμογές. Η αξιοποίηση από τις επιχειρήσεις των ΤΠΕ προϋποθέτει μεταξύ άλλων την συνεχή επέκταση και αναβάθμιση των υποδομών ΤΠΕ, τη διάδοση της χρήσης αυτών, καθώς και τη δυνατότητα λήψης και παροχής υπηρεσιών μέσω ηλεκτρονικών διασυνδέσεων. Σε μια εποχή ιδιαίτερα περιορισμένης πρόσβασης στην εξωτερική χρηματοδότηση, αλλά λόγω της ύφεσης και σε ίδια κεφάλαια, η στήριξη μέσω του Ε.Π. των εφαρμογών ΤΠΕ κρίνεται ως απαραίτητη. Πέραν τούτου, η αξιοποίηση του ηλεκτρονικού εμπορίου και πολλών νέων μοντέλων αξιοποίησης του

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

διαδικτύου θα συνέβαλε στην ανάπτυξη της ηλεκτρονικής επιχειρηματικότητας και στην εξωστρέφεια των επιχειρήσεων της περιοχής. Παράλληλα, επιχειρήσεις της ΠΣΤΕ και ειδικά οι ΜΜΕ, που εμπλέκονται στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών ΠΤΕ, θα μπορούσαν να επωφεληθούν περισσότερο από μία αύξηση της ζήτησης στην περιοχή ή να συμμετάσχουν σε διεθνή δίκτυα παραγωγής και διάθεσης.

Επίσης, ιδιαίτερα σημαντική για την ανάπτυξη της περιοχής και για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων είναι περαιτέρω προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στη διοίκηση, αλλά και στην ηλεκτρονική παροχή σύγχρονων υπηρεσιών. Δεδομένου ότι σύντομα αναμένεται η εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, αλλά και του Εθνικού Σχεδίου Ευρυζωνικότητας, με αποτέλεσμα να καλυφθούν, σε σημαντικό βαθμό, οι σχετικές ανάγκες και της ΠΣΤΕ, η περιφερειακή στρατηγική στο πλαίσιο του Ε.Π. εστιάζει, κυρίως, στην ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ, στην ενίσχυση της ζήτησης και των σύγχρονων εφαρμογών ΤΠΕ, ιδιαίτερα από τις επιχειρήσεις των επιλεγμένων κλάδων της RIS3. Η αξιοποίηση από τις δημόσιες υπηρεσίες και επιχειρήσεις των ΤΠΕ προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, τη συνεχή επέκταση και αναβάθμιση των υποδομών ΤΠΕ, τη διάδοση της χρήσης αυτών, καθώς και τη δυνατότητα λήψης και παροχής υπηρεσιών μέσω ηλεκτρονικών διασυνδέσεων.

Συνεπώς, με βάση τα παραπάνω, στο πλαίσιο του παρόντος ΕΠ, η ΠΣΤΕ επιδιώκει:

- Την ενδυνάμωση Ενίσχυση της προσφοράς και ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ, με έμφαση σε καινοτόμες εφαρμογές και για την οριζόντια υποστήριξη των επιλεγμένων κλάδων της RIS3, όπως και του συνόλου της οικονομίας.
- Τη διάδοση των εφαρμογών ΤΠΕ για την ενίσχυση της παροχής ηλεκτρονικών υπηρεσιών, με έμφαση στις δημόσιες και στις υπηρεσίες γενικότερου ενδιαφέροντος, προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

Επίσης επιδιώκεται η αύξηση της χρήσης ΤΠΕ στην οργάνωση, διοίκηση, παραγωγή και διάθεση αγαθών και υπηρεσιών ΤΠΕ από τις επιχειρήσεις της ΠΣΤΕ των τομέων προτεραιότητας της RIS3. Μέσω των ενισχύσεων αναμένεται αφενός η οργανωσιακή, επιχειρησιακή και παραγωγική ενδυνάμωση των επιχειρήσεων και αφετέρου η αύξηση της ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών από τις επιχειρήσεις του σκέλους της προσφοράς, με θετική επίδραση στην ανάπτυξή τους. Επίσης, πέραν της ενδυνάμωσης της παραγωγικής και διαχειριστικής ικανότητας των επιχειρήσεων επιδιώκεται η προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών μέσω των ΤΠΕ και συνεπώς η αύξηση της εξωστρέφειας τους. Απώτερη επιδίωξη του ΕΣ3 είναι η βελτίωση της παραγωγής, διάθεσης και ανταγωνιστικότητας των παραγωγικών επιχειρήσεων της ΠΣΤΕ και η συμβολή του στην επίτευξη των αντίστοιχων στόχων της εθνικής οικονομίας.

Για την προώθηση των προτεραιοτήτων αυτών, το ΕΠ της ΠΣΤΕ ευθυγραμμίζεται με το ΘΣ 2 και επιλέγει τους παρακάτω ΕΣ:

ΕΣ-3 Αύξηση των εφαρμογών ΤΠΕ στις επιχειρήσεις με σκοπό την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας (με προτεραιότητα τους κλάδους της RIS3)

ΕΣ-4 Αύξηση των εφαρμογών ΤΠΕ στη διοίκηση και σε κλάδους παροχής υπηρεσιών

Οι παραπάνω ΕΣ εξυπηρετούνται από τη συμπερίληψη στο ΕΠ των κάτωθι Επενδυτικών Προτεραιοτήτων του ΘΣ 2:

2β. «Ανάπτυξης προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ενίσχυσης της ζήτησης για ΤΠΕ»

2γ. «Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία»

Μέσω αξιοποίησης των ως άνω επενδυτικών προτεραιοτήτων προάγονται αφενός οι περιφερειακοί στόχοι της γενικής αναπτυξιακής στρατηγικής και της RIS3, καθώς και οι στόχοι και προτεραιότητες της ΕΕ, του ΕΠΜ και του νέου ΕΣΠΑ.

Επενδυτικές Προτερότητες

2β) Ανάπτυξης προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ενίσχυσης της ζήτησης για ΤΠΕ

Στο πλαίσιο του **ΕΣ 3**, από τη μια επιδιώκεται η ανάπτυξη της προσφοράς προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και από την άλλη η ζήτηση. Η ενίσχυση της προσφοράς ΤΠΕ συμβάλλει στην περαιτέρω ανάπτυξη του ίδιου του κλάδου, ενώ συγχρόνως λειτουργεί υποστηρικτικά για τη βελτίωση της παραγωγικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων στους τομείς προτεραιότητας της RIS3.

Ο ΕΣ 3 προωθείται μέσω παροχής ενισχύσεων σε επιχειρήσεις ΤΠΕ προκειμένου να αναβαθμίσουν τις παραγωγικές ικανότητες και την προσφορά σχετικών αγαθών, εφαρμογών και υπηρεσιών σε τομείς όπως:

- ✓ Τουρισμός-πολιτισμός
- ✓ Αγροδιατροφικός – γεωργία ακριβείας
- ✓ Αλιεία-υδατοκαλλιέργειες
- ✓ Ηλεκτρονικό εμπόριο
- ✓ Ηλεκτρονικές θεματικές αγορές
- ✓ Παραγωγικές διεργασίες
- ✓ Ενέργειας και περιβάλλοντος
- ✓ Διασφάλισης ποιότητας
- ✓ Λήψης αποφάσεων
- ✓ Κ.α

Ομοίως, για την βελτίωση της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων απαραίτητη κρίνεται η αξιοποίηση των σύγχρονων ΤΠΕ στην παραγωγή και διάθεση προϊόντων. Κατά συνέπεια, στο πλαίσιο του ΕΣ 3 έμφαση δίδεται σε δράσεις, όπως:

- ✓ Εφαρμογές ΤΠΕ στη βιομηχανική και αγροτική παραγωγή, στον τουρισμό και στον πολιτισμό.
- ✓ Εφαρμογές ΤΠΕ στη διάθεση αγαθών και υπηρεσιών και στις εξαγωγές
- ✓ Εφαρμογές ΤΠΕ στην κοινωνική και «πράσινη» οικονομία.

Οι άμεσα ωφελούμενοι από την εφαρμογή των παραπάνω δράσεων είναι επιχειρήσεις και επαγγελματικοί φορείς των επιχειρήσεων ΤΠΕ, της μεταποίησης, του πρωτογενούς τομέα, του τουρισμού, του πολιτισμού και του εμπορίου. Έμμεσα ωφελούμενοι είναι οι εργαζόμενοι και γενικά οι κάτοικοι της Περιφέρειας.

Οι κύριοι δικαιούχοι είναι οι επιχειρήσεις και οι φορείς αυτών στο σύνολο της ΠΣΤΕ.

Μετά το σχετικό ανοικτό και διαφανή διαγωνισμό η αρμόδια επιτροπή θα αξιολογεί τις πράξεις στη βάση σαφών και αντικειμενικών κριτηρίων. Τα βασικά κριτήρια επιλογής περιλαμβάνουν: τη συνάφεια των ωφελούμενων με τους κλάδους της RIS3, το πεδίο εφαρμογής των ΤΠΕ (παραγωγή, διάθεση, οργάνωση), την έκταση και ποιότητα της εφαρμογής, το βαθμό συνεργασίας μεταξύ τοπικών επιχειρήσεων εφαρμογής (ζήτησης) και τοπικών επιχειρήσεων παραγωγής ή διάθεσης (προσφοράς) στην ανάπτυξη νέων ή εξειδικευμένων εφαρμογών, τη συμβολή της εφαρμογής στην ποιοτική αναβάθμιση των προϊόντων και υπηρεσιών και στη

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

διάθεση αυτών στις αγορές, καθώς και στη συνολική παραγωγικότητα, εξωστρέφεια και ανταγωνιστικότητά τους. Η μόχλευση ιδιωτικών πόρων και η οικονομική δυνατότητα των ωφελουμένων θα ενισχύει την επιλεξιμότητα των σχεδίων. Η τήρηση των οριζόντιων αρχών των ΕΔΕΤ είναι βασικό κριτήριο επιλογής.

2γ) Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία

Η ΠΣΤΕ, όπως και το σύνολο της χώρας, υστερεί στους τομείς της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και της ηλεκτρονικής παροχής υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος. Μέσω των δράσεων του ΕΣ4 επιδιώκεται αφενός η διεύρυνση της προσφοράς ηλεκτρονικών υπηρεσιών από τους φορείς της περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις και αφετέρου η αύξηση των προσφερόμενων υπηρεσιών σε τομείς όπως τουρισμός, πολιτισμός, υγεία, εκπαίδευση, περιβάλλον κ.α. Στα αναμενόμενα αποτελέσματα περιλαμβάνονται η βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας της τοπικής αυτοδιοίκησης, η μείωση της γραφειοκρατίας, η αύξηση της διαφάνειας, η μείωση του κόστους για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, καθώς και η αύξηση των προσφερόμενων υπηρεσιών γενικού ενδιαφέροντος στους πολίτες, με έμφαση σε όσους αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα πρόσβασης στις υπηρεσίες αυτές και ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού. Συνεπώς, άμεσα θα είναι οι θετικές επιδράσεις στην ποιότητα ζωής των πολιτών, στην ανάπτυξη του κλάδου των ΤΠΕ και έμμεσες στην παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα του περιφερειακού συστήματος οικονομικής δράσης.

Οι ΤΠΕ επιτρέπουν ολοένα και περισσότερο την ηλεκτρονική παροχή μιας σειράς υπηρεσιών, ειδικά στους τομείς της δημόσιας διοίκησης και αυτοδιοίκησης, της εκπαίδευσης, του πολιτισμού, της υγείας κ.α. Η ηλεκτρονική διακυβέρνηση βελτιώνει και επιταχύνει την παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, ενώ ορισμένοι κλάδοι δύνανται να διευρύνουν την ποιότητα, την ταχύτητα εξυπηρέτησης και τη διεύρυνση του κύκλου εργασιών τους μέσω των ΤΠΕ.

Για την υλοποίηση του **ΕΣ 4** επιλέγονται, ενδεικτικά δράσεις όπως:

- ✓ Ενισχύσεις για την προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης
- ✓ Ενισχύσεις εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονικό πολιτισμό και τουρισμό, εκπαίδευση, υγεία κ.α. από δημόσιους και ιδιώτικους φορείς.
- ✓ Ψηφιοποίηση πολιτιστικού περιεχομένου με σκοπό να αξιοποιηθεί στη συνέχεια σε δράσεις ολοκληρωμένης τουριστικής προβολής, καθώς και δημόσιων δεδομένων.
- ✓ Ενισχύσεις για εφαρμογές ΤΠΕ ανάπτυξης και προβολής επωνυμίας ταυτότητας.

Άμεσα ωφελούμενοι/δικαιούχοι των δράσεων είναι δημόσιοι φορείς, η τοπική αυτοδιοίκηση, επιχειρήσεις και οργανισμοί στο σύνολο της ΠΣΤΕ.

Η επιλογή των πράξεων μετά τη σχετική προκήρυξη θα στηρίζεται στις αρχές της διαφάνειας, της σαφήνειας και της αντικειμενικότητας. Επίσης, θα λαμβάνονται υπόψη κριτήρια επιλογής, όπως είναι το είδος της εφαρμογής και οι προσφερόμενες υπηρεσίες, το ποσοστό κάλυψης του πληθυσμού, η βιωσιμότητα των σχεδίων, η ίδια συμμετοχή των ωφελουμένων, η εξυπηρέτηση ειδικών ομάδων του πληθυσμού, η συμβολή τους στην καταπολέμηση του ψηφιακού αναλφαριθμητισμού και στην πρόσβαση ατόμων με δυσκολίες, η συμβολή τους στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη κ.α. Η ανταπόκριση στις οριζόντιες αρχές των ΕΔΕΤ είναι βασική κατευθυντήρια γραμμή.

Δ4.1.3 Άξονας προτεραιότητας 3 «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων»

Η παραγωγή, απασχόληση και οικονομική ευημερία της ΠΣΤΕ εξαρτάται καθοριστικά από την επιχειρηματική δράση, ιδίως των ΜΜΕ, οι οποίες υπερβαίνουν το 90% των επιχειρήσεων της Περιφέρειας. Όμως, οι δείκτες επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια υπολείπονται του εθνικού μέσου όρου, ενώ λόγω της ύφεσης εμφανίζουν σημαντική και σταθερή επιδείνωση. Η ίδρυση νέων επιχειρήσεων στη βάση νέων ιδεών και νέου προσανατολισμού είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση της ύφεσης, αλλά και για την αλλαγή του παραγωγικού προτύπου της Στερεάς Ελλάδας. Η τεχνολογική βάση των επιχειρήσεων της περιοχής, προπάντων των ΜΜΕ, είναι σε χαμηλό επίπεδο. Χαμηλός βαθμός επιχειρηματικότητας διαπιστώνεται σε κλάδους έντασης γνώσης και τεχνολογίας, καθώς και σε ορισμένες κατηγορίες του πληθυσμού (π.χ. νεανική και γυναικεία επιχειρηματικότητα, αποφοίτων ΑΕΙ/ΤΕΙ, μεταναστών). Οι στόχοι της βελτίωσης της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας καθιστούν αναγκαία τη στήριξη των επιλεγμένων κλάδων της RIS3, καθώς και της νέας επιχειρηματικότητας στις αγροτικές, ορεινές και παράκτιες περιοχές.

Επίσης, η παραγωγή και διάθεση των ΜΜΕ της ΠΣΤΕ εμφανίζει έντονη τοπικότητα, δηλαδή χαμηλό βαθμό εξωστρέφειας. Η περιορισμένη εξωστρέφεια σχετίζεται αφενός με τις πολύ περιορισμένες εξαγωγές των ΜΜΕ της ΠΣΤΕ σε άλλες χώρες και αφετέρου με το χαμηλό βαθμό ένταξης των ΜΜΕ της περιοχής σε διεθνή δίκτυα και αλυσίδες παραγωγής ή διάθεσης αγαθών και υπηρεσιών ή καινοτομίας. Συνεπώς, υπάρχουν σημαντικά περιθώρια αύξησης των εξαγωγών, υποκατάστασης των εισαγωγών, δικτύωσης των ΜΜΕ σε τοπικό, υπερτοπικό και διεθνές επίπεδο, καθώς και ένταξής τους σε ευρύτερες αλυσίδες εφοδιασμού, παραγωγής και διάθεσης. Στην κατεύθυνση αυτή θα συνέβαλαν δράσεις όπως είναι η προώθηση συστάδων ΜΜΕ και συνεργασιών μεταξύ ΜΜΕ από διαφορετικούς κλάδους, οι συμπράξεις για αξιοποίηση οικονομικών κλίμακας, αύξησης της παραγωγής και των εξαγωγών στους επιλεγμένους κλάδους της RIS3.

Στο πλαίσιο αυτό ως ΕΣ του ΕΠ της ΠΣΤΕ ορίζονται:

ΕΣ-5 Ενίσχυση της ίδρυσης νέων καινοτόμων επιχειρήσεων (με προτεραιότητα τους κλάδους της RIS3)

ΕΣ-6 Υποστήριξη συνεργατικών σχημάτων ΜΜΕ, με έμφαση στις εξαγωγές

ΕΣ-7 Ανάπτυξη νέων προϊόντων ή διαφοροποίηση προϊόντων με έμφαση στην ποιοτική αναβάθμιση, την τυποποίηση και την πιστοποίηση των προϊόντων και επιχειρήσεων

ΕΣ-8 Ενίσχυση της αναδιάρθρωσης και του τεχνολογικού εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων

Οι στόχοι αυτοί είναι πλήρως ευθυγραμμισμένοι με τις Επενδυτικές Προτεραιότητες (α), (β), (γ) και (δ) αντίστοιχα του ΘΣ 3:

3α. «Προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων»

3β. «Ανάπτυξη και εφαρμογή νέων επιχειρηματικών μοντέλων για ΜΜΕ, ιδίως σε σχέση με τη διεθνοποίηση».

3γ. «Στήριξη της δημιουργίας και της επέκτασης προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών»

3δ. «Στήριξη της ικανότητας των ΜΜΕ να αναπτύσσονται σε περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς αγορές, και να συμμετέχουν σε διαδικασίες καινοτομίας»

Οι παραπάνω ΕΣ και επενδυτικές προτεραιότητες της ΠΣΤΕ βρίσκονται σε άμεση συσχέτιση με τους στόχους της έξυπνης και βιώσιμης ανάπτυξης και, ειδικότερα, με την εμβληματική

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

πρωτοβουλία «Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης » της Στρατηγικής Ευρώπη 2020. Επίσης, ευθυγραμμίζονται πλήρως με τους στόχους της γενικής περιφερειακής στρατηγικής, καθώς και τους στόχους της RIS3.

Επενδυτικές προτεραιότητες

3(α): Προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων

Μέσω του ΕΣ5 επιδιώκεται η αύξηση των δεικτών επιχειρηματικότητας με την ενίσχυση της ίδρυσης νέων καινοτόμων επιχειρήσεων, με έμφαση στους τομείς που προτείνει η RIS3. Η ίδρυση νέων επιχειρήσεων δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά μέσο προκειμένου να υπάρξει αναστροφή της τάσης συρρίκνωσης της επιχειρηματικότητας λόγω της ύφεσης, αναδιάρθρωση του παραγωγικού προτύπου της περιφερειακής οικονομίας, αύξηση της απασχόλησης και των εισοδημάτων, πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στο σύνολο της οικονομίας και αύξηση του περιφερειακού ΑΕΠ. Λόγω της έμφασης στην καινοτομία και στην εστίαση στους κλάδους της RIS3 αναμένεται βελτίωση της εξειδίκευσης της περιφερειακής οικονομίας σε κλάδους με συγκριτικά πλεονεκτήματα και κατ' επέκταση η αύξηση της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας.

Η ΠΣΤΕ υστερεί στους δείκτες επιχειρηματικότητας. Η παρατεταμένη οικονομική κρίση προκάλεσε την μείωση των επενδύσεων, το κλείσιμο πολλών επιχειρήσεων και την επιβράδυνση του ρυθμού ίδρυσης των νέων ιδρύσεων. Για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης και προκειμένου η ΠΣΤΕ να προωθήσει την επιχειρηματικότητα και την ίδρυση νέων επιχειρήσεων σε επιλεγμένους κλάδους (RIS3), θα επιδιώξει την υλοποίηση του **ΕΣ 5** μέσω ενδεικτικών δράσεων όπως:

- ✓ Ενισχύσεις για την ίδρυση ΜΜΕ στους επιλεγμένους τομείς της RIS3
- ✓ Αξιοποίηση σχολαζουσών υποδομών για την ανάπτυξη και ολοκληρωμένη υποστήριξη νέων επιχειρήσεων (business incubators) για την επιχειρηματική καινοτομία και την νεανική επιχειρηματικότητα
- ✓ Οργάνωση χώρων υποδοχής παραγωγικών δραστηριοτήτων.
- ✓ Προώθηση επιχειρήσεων έντασης γνώσης μέσω spin-offs και spin-outs

Κατά προτεραιότητα θα ενισχυθούν επενδυτικά σχέδια με μόχλευση ιδιωτικών κεφαλαίων στους επιλεγμένους τομείς της RIS3, επενδυτικά σχέδια με εξωστρεφή προσανατολισμό, με αξιοποίηση της νέας γνώσης και της νέας επιχειρηματικότητας.

Οι δράσεις στο πλαίσιο του ΕΣ5 απευθύνονται σε νέες ή/και υφιστάμενες ΜΜΕ, σε μεμονωμένους ερευνητές/ιδιώτες/επιχειρηματίες ή σε ομάδες αυτών που επιθυμούν να εκμεταλλευθούν επιχειρηματικά την ιδέα τους. Επίσης, αποδέκτες των ενισχύσεων είναι φορείς υφιστάμενων ή νέων επιχειρηματικών ή τεχνολογικών πάρκων ή θερμοκοιτίδων κ.α.

Δικαιούχοι των ενισχύσεων είναι οι επιχειρήσεις, φορείς αυτών, επιχειρηματικά και τεχνολογικά πάρκα, ΑΕΙ/ΤΕΙ, στο σύνολο της ΠΣΤΕ.

Η επιλογή των πράξεων θα γίνει μέσα από μία ανοικτή και διαφανή διαδικασία, με αντικειμενικά κριτήρια και σαφείς προϋποθέσεις από την αρμόδια επιτροπή του φορέα διαχείρισης του ΠΕΠ. Κατά προτεραιότητα θα ενισχυθούν επενδυτικά σχέδια με μόχλευση ιδιωτικών κεφαλαίων στους επιλεγμένους τομείς της RIS3, επενδυτικά σχέδια με εξωστρεφή προσανατολισμό, με αξιοποίηση της νέας γνώσης και της νέας επιχειρηματικότητας. Επίσης, θα λαμβάνεται υπόψη η βιωσιμότητα των πράξεων, ο δυναμισμός των ωφελούμενων, η συμβολή τους στην επίτευξη της περιφερειακής στρατηγικής καθώς και στους στόχους και προτεραιότητες της ευρωπαϊκής και εθνικής στρατηγικής. Οι προς επιλογή πράξεις θα πρέπει να ικανοποιούν τις οριζόντιες αρχές.

3(β): Ανάπτυξη και εφαρμογή νέων επιχειρηματικών μοντέλων για ΜΜΕ, ιδίως σε σχέση με τη διεθνοποίηση

Η σύγχρονη διεθνής οικονομία χαρακτηρίζεται από τη διεθνοποίηση της παραγωγής και της διάθεσης αγαθών και υπηρεσιών, καθώς και από τη δημιουργία σχετικών αλυσίδων προστιθέμενης αξίας και διείσδυσης στις αγορές. Οι επιχειρήσεις της ΠΣΤΕ, ειδικά οι ΜΜΕ, εμφανίζουν έντονη τοπικότητα καθώς και χαμηλό βαθμό εξαγωγών και διακλαδικών ή ενδοκλαδικών διασυνδέσεων. Σύμφωνα με τη συνολική στρατηγική για την ανάπτυξη της Περιφέρειας όπως και σύμφωνα με την RIS3, βασική κατεύθυνση στην αξιοποίηση της ΕΤΑΚ είναι η ανάπτυξη νέων συνεργατικών επιχειρηματικών μοντέλων, η δημιουργία αλυσίδων προστιθέμενης αξίας και η εξωστρέφεια των επιχειρήσεων στο πλαίσιο π.χ. εξαγωγικών συμπράξεων. Η ανάπτυξη των επιχειρήσεων της ΠΣΤΕ προϋποθέτει τη διεύρυνση των αγορών τους, δηλαδή την επέκταση της διάθεσης των προϊόντων και υπηρεσιών τους στην εθνική ή /και διεθνή αγορά. Μόνον έτσι θα μπορέσουν να αναπτύξουν και να αξιοποιήσουν οικονομίες κλίμακας και να ενταχθούν σε εθνικά ή/και διεθνή δίκτυα και αλυσίδες πωλήσεων και καινοτομίας. Επίσης, με τον τρόπο αυτό η οικονομία της ΠΣΤΕ θα επωφελείτο από τον πολλαπλασιασμό των εξαγωγών. Συνεπώς, μέσω του **ΕΣ 6** επιδιώκεται η δημιουργία δικτύων επιχειρηματικής συνεργασίας με σκοπό την αύξηση των πωλήσεων σε άλλες αγορές, με πρώτο στόχο την αύξηση των εξαγωγών. Για το σκοπό αυτό πρόκειται να υπάρξουν ενισχύσεις στήριξης των ΜΜΕ και των συμπράξεων τους προκειμένου να διεισδύσουν σε νέες αγορές, αλλά και βελτίωσης του γενικότερου πλαισίου των εξαγωγών. Ειδικότερα, οι δράσεις προς επίτευξη του ΕΣ 8 συμπεριλαμβάνουν:

- ✓ Ενίσχυση χωρικών επιχειρηματικών συνεργασιών σε επιλεγμένες αλυσίδες αξίας – Clusters μεταξύ αγροδιατροφικών, τουριστικών, περιβαλλοντικών – πράσινων βιομηχανιών, ΤΠΕ κ.α
- ✓ Προώθηση της συνεργασίας μεταξύ τουριστικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων κλάδων όπως του αγροδιατροφικού, του πολιτισμού, της υγείας, των μεταφορών κ.α.
- ✓ Προώθηση τουριστικών επενδύσεων για διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος και για επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.
- ✓ Δημιουργία εξαγωγικών συστάδων.
- ✓ Ενίσχυση επιχειρηματικών συμπράξεων για την ενσωμάτωση των επιχειρήσεων τους σε διεθνείς αλυσίδες διάθεσης.
- ✓ Δημιουργία δικτύων προβολής και διάθεσης, καθώς και άλλων δράσεων που καθιστούν τα τοπικά προϊόντα ανταγωνιστικά στη διεθνή αγορά
- ✓ Δημιουργία ή ενίσχυση δομών υποστήριξης των εξαγωγών στους κλάδους περιφερειακής εξειδίκευσης (π.χ. ανάδειξη της έκθεσης της Λαμίας σε κέντρο προβολής εθνικής και ευρωπαϊκής εμβέλειας.

Προτεραιότητα στις ενισχύσεις τυγχάνουν τα συνεργατικά επιχειρηματικά σχήματα στους επιλεγμένους τομείς της RIS3, τα καινοτομία clusters καθώς και τα οριζόντια ή κάθετα clusters για την προώθηση της παραγωγής ή/και των πωλήσεων.

Ωφελούμενοι/δικαιούχοι των παραπάνω δράσεων μπορεί να είναι υπάρχουσες και υπό σύσταση επιχειρήσεις των επιλεγμένων κλάδων της RIS3 που σχηματίζουν οριζόντια ή/και κάθετα clusters, οι υπάρχουσες και υπό σύσταση επιχειρήσεις άλλων κλάδων οι οποίοι συνδέονται άμεσα και συνεισφέρουν στην αλυσίδα αξίας στην οποία κυριαρχούν οι επιχειρήσεις των κλάδων του πυρήνα εξειδίκευσης, υπάρχουσες και υπό σύσταση επιχειρήσεις των κλάδων που συμμετέχουν στη διαμόρφωση του τουριστικού προϊόντος της ΠΣΤΕ με έμφαση στις κάθετες ή/και οριζόντιες συμπράξεις.

3(γ): Στήριξη της δημιουργίας και της επέκτασης προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών.

Η στήριξη των υφιστάμενων επιχειρήσεων (κυρίως των κλάδων της RIS3) είναι αναγκαίος προκειμένου οι επιχειρήσεις να αυξήσουν την ικανότητά τους, ώστε να παράξουν νέα ή διαφοροποιημένα προϊόντα και υπηρεσίες και για να βελτιώσουν και να πιστοποιήσουν την ποιότητα αυτών. Η επιδίωξη αυτή αναμένεται να έχει θετικά αποτελέσματα όπως είναι οι παραγωγικές ιδιωτικές επενδύσεις, η απόκτηση ταυτότητας των παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών και η βελτίωση της πρόσβασης τους σε νέες απαιτητικές αγορές και, συνεπώς, η αύξηση του κύκλου εργασιών τους, της παραγωγής, της απασχόλησης και της ανάπτυξης του συνόλου της περιφερειακής οικονομίας. Η αναβάθμιση της ποιότητας, η πιστοποίηση αυτής και η απόκτηση ταυτότητας θα έχει ιδιαίτερα θετικά αποτελέσματα στον κλάδο της αγροδιατροφής και του τουρισμού, όπου διαπιστώνεται ένα σημαντικό έλλειμμα.

Στο ιδιαίτερα ανταγωνιστικό εθνικό και διεθνές περιβάλλον η επιβίωση ή η περαιτέρω ανάπτυξη των επιχειρήσεων εξαρτάται καθοριστικά από την ικανότητά τους να παράγουν ποιοτικά και πιστοποιημένα προϊόντα και υπηρεσίες σε ανταγωνιστικές τιμές. Η πιστοποίηση και τυποποίηση προϊόντων είναι ιδιαίτερα σημαντική στον αγροδιατροφικό τομέα, όπως και στον τουρισμό. Κατά συνέπεια, ο ΕΣ 7 τέθηκε προκειμένου οι επιχειρήσεις της ΠΣΤΕ να αυξήσουν τις ικανότητές τους στην παραγωγή νέων προϊόντων, στη διαφοροποίηση υφιστάμενων καθώς και στη συνεχή αναβάθμιση της ποιοτικής και πιστοποιημένης παραγωγής. Μόνον έτσι τα προϊόντα και οι υπηρεσίες της περιοχής θα μπορέσουν να αποκτήσουν ταυτότητα και πρόσβαση σε νέες αγορές. Στην κατεύθυνση αυτή ιδιαίτερη σημασία προσλαμβάνει η ενσωμάτωση προηγμένων τεχνολογιών στις ΜΜΕ των κλάδων του πυρήνα εξειδίκευσης σύμφωνα με τη μεθοδολογία RIS3, με στόχο την παραγωγή νέων ή/και την αναβάθμιση των προσφερόμενων προϊόντων. Παράλληλα, θα πρέπει να τονιστεί ότι απαιτείται βελτίωση και των άλλων μη τεχνολογικών παραγόντων της ανταγωνιστικότητας.

Για την προώθηση του ΕΣ 7 ενδείκνυνται δράσεις όπως:

- Ενισχύσεις του τεχνολογικού εκσυγχρονισμού των ΜΜΕ, με προτεραιότητα στους επιλεγμένους τομείς της RIS3, για την ανάπτυξη νέων προϊόντων ή υπηρεσιών ή/και για ποιοτική αναβάθμιση αυτών, καθώς και για τη διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης των επιχειρήσεων.
- Ενισχύσεις για την ποιοτική αναβάθμιση, την πιστοποίηση και τυποποίηση των προϊόντων.
- Ενισχύσεις για την ανάπτυξη νέων/διαφοροποίηση προϊόντων και υπηρεσιών.
- Ύργανωση χώρων υποδοχής παραγωγικών δραστηριοτήτων

Οι άμεσα ωφελούμενοι/δικαιούχοι των ως άνω δράσεων είναι οι επιχειρήσεις των επιλεγμένων κλάδων της RIS3, που επιδιώκουν τη βελτίωση της ποιότητας, την τυποποίηση, πιστοποίηση και τη διαφοροποίηση /και την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών μέσω επενδύσεων σε νέες τεχνολογίες, καθώς και επιχειρήσεις άλλων κλάδων οι οποίες στοχεύουν στη βελτίωση προϊόντων και υπηρεσιών με σαφή προσανατολισμό στην ανάπτυξη και διάθεση νέων αγαθών και υπηρεσιών.

Η περιοχή στόχου είναι το σύνολο της ΠΣΤΕ.

Επιπλέον θα προταχθούν πράξεις που συμβάλλουν στην διαφοροποίηση, ποιοτική αναβάθμιση και πιστοποίηση των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών και διαθέτουν σαφή πλάνο για την αναδιάρθρωση της επιχείρησής τους καθώς και για τη διείσδυση σε νέες αγορές.

3δ) Στήριξη της ικανότητας των ΜΜΕ να αναπτύσσονται σε περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς αγορές, και να συμμετέχουν σε διαδικασίες καινοτομίας

Μέσω των ενισχύσεων αναμένεται η ισχυρότερη ένταξη των επιχειρήσεων σε υπερτοπικά και διεθνή δίκτυα παραγωγής και διάθεσης προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς και η αξιοποίηση οικονομιών κλίμακας. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, της εξωστρέφειας και της απασχόλησης είναι τα κύρια επιδιωκόμενα αποτελέσματα.

Η δημιουργία, συνεχής διατήρηση και περαιτέρω ανάπτυξη παραγωγικής δυναμικότητας είναι βασική προϋπόθεση για την οικονομική μεγέθυνση. Στο ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον η συνεχής διαρθρωτική και τεχνολογική προσαρμογή των επιχειρήσεων είναι βασική προϋπόθεση για τη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητάς τους. Κατά συνέπεια, η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και ειδικά των ΜΜΕ είναι ζωτικής σημασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη της ΠΣΤΕ.

Λόγω και της κρίσης, οι ΜΜΕ της ΠΣΤΕ αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα, όπως αυτό της εξωτερικής και εσωτερικής χρηματοδότησης νέων επενδύσεων, του εξωτερικού ανταγωνισμού και της πτώσης της εσωτερικής ζήτησης. Οι παραπάνω λόγοι οδηγούν πολλές επιχειρήσεις της Περιφέρειας στην έξοδο από την παραγωγή ή την μεταφορά των δραστηριοτήτων τους σε άλλες χώρες.

Κατά συνέπεια, προκειμένου οι επιχειρήσεις της περιοχής να επιβιώσουν και να διατηρήσουν την ικανότητά τους να αναπτύσσονται στις αγορές θα πρέπει να ενισχυθούν, ώστε να αναδιαρθρώσουν την παραγωγή τους στην κατεύθυνση νέων προϊόντων και υπηρεσιών, ορισμένα από τα οποία θα πρέπει να απευθύνονται σε νέους πελάτες και νέες αγορές.

Με βάση τα παραπάνω τέθηκε ο **ΕΣ-8**. Η υλοποίηση του στόχου αυτού θα επιδιωχθεί με πόρους του ΕΤΠΑ. Οι πόροι θα κατευθυνθούν στον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και στην αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων μέσω νέων επενδύσεων, καθώς επίσης και στις αναγκαίες επιχειρηματικές υποδομές, για την υποστήριξη των ΜΜΕ.

Με τον τρόπο αυτό αναμένεται αφενός η αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και αφετέρου η βελτίωση της ικανότητάς τους να διατηρηθούν στις υφιστάμενες αγορές και να επεκταθούν σε νέες.

Ως ενδεικτικές δράσεις αναφέρονται:

- ✓ Ενίσχυση σχεδίων αναδιάρθρωσης, τεχνολογικού και οργανωσιακού εκσυγχρονισμού ΜΜΕ με στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας.
- ✓ Ενίσχυση σχεδίων επέκτασης μεταποιητικών και τουριστικών επιχειρήσεων με στόχο τη διεξόδυση σε νέες αγορές.
- ✓ Στήριξη σχεδίων επιχειρηματικών υποδομών, εφόσον είναι αναγκαίες για την υποστήριξη των ΜΜΕ.
- ✓ Προώθηση κοινών επενδύσεων από ΜΜΕ για κάθετη ή οριζόντια επίτευξη οικονομιών κλίμακας.
- ✓ Δημιουργία συστάδων επιχειρήσεων για παραγωγή και διάθεση καινοτόμων προϊόντων/υπηρεσιών στους επιλεγμένους κλάδους της RIS3.
- ✓ Στήριξη για τη διασύνδεση ή από κοινού υλοποίηση σχεδίων μεταξύ των τουριστικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων από άλλους κλάδους (π.χ. αγροδιατροφικό).

Στις ομάδες στόχου, δικαιούχων συμπεριλαμβάνονται οι μεταποιητικές και τουριστικές επιχειρήσεις της περιοχής και τοπικοί φορείς αρμόδιοι για δημιουργία υποστηρικτικών επιχειρηματικών υποδομών. Η περιοχή στόχου είναι το σύνολο της ΠΣΤΕ

Η επιλογή των πράξεων θα γίνει μέσα από μία ανοικτή και διαφανή διαδικασία, με αντικειμενικά κριτήρια και σαφείς προϋποθέσεις από την αρμόδια επιτροπή του φορέα διαχείρισης του ΠΕΠ.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Κατά προτεραιότητα θα ενισχυθούν επενδυτικά σχέδια με μόχλευση ιδιωτικών κεφαλαίων στους επιλεγμένους τομείς της RIS3, επενδυτικά σχέδια με εξωστρεφή προσανατολισμό, με αξιοποίηση της νέας γνώσης και της νέας επιχειρηματικότητας. Επίσης, θα λαμβάνεται υπόψη η βιωσιμότητα των πράξεων, ο δυναμισμός των ωφελούμενων, η συμβολή τους στην επίτευξη της περιφερειακής στρατηγικής καθώς και στους στόχους και προτεραιότητες της ευρωπαϊκής και εθνικής στρατηγικής. Οι προς επιλογή πράξεις θα πρέπει να ικανοποιούν τις οριζόντιες αρχές των ΕΔΕΤ. Επιπλέον θα προταχθούν πράξεις που συμβάλλουν στην διαφοροποίηση, ποιοτική αναβάθμιση και πιστοποίηση των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών και διαθέτουν σαφή πλάνο για την αναδιάρθρωση της επιχείρησής τους καθώς και για τη διείσδυση σε νέες αγορές.

Δ4.2 Γενικός Στόχος 2: «Διασφάλιση του περιβάλλοντος, της Αειφορίας, της ανάπτυξης και βελτίωση της ποιότητας ζωής»

Η προστασία και αποκατάσταση του περιβάλλοντος, η προστασία και ανάδειξη του πλούσιου οικοπολιτιστικού αποθέματος της περιοχής, ο περιορισμός της χρήσης παραδοσιακών ενεργειακών πηγών και η εξοικονόμηση ενέργειας, η αποκατάσταση μολυσμένων περιοχών κ.α. αποτελούν προτεραιότητες της περιφερειακής στρατηγικής για μια βιώσιμη ανάπτυξη. Οι προτεραιότητες αυτές, όπως παρατίθεται στα παρακάτω, προωθούνται στο πλαίσιο του ΕΠ ΣΤΕ, αξιοποιώντας τις επενδυτικές προτεραιότητες των ΕΔΕΤ και λαμβάνοντας υπόψη τους σχετικούς εθνικούς και ευρωπαϊκούς στόχους.

Δ4.2.1 Άξονας προτεραιότητας 4 «Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς»

Η Στρατηγική Ευρώπη 2020 έχει ως κεντρικό στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω της δημιουργίας μιας ανταγωνιστικής οικονομίας χαμηλών ρύπων με την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης, της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ, καθώς και την ανάπτυξη και εφαρμογή αντιρρυπαντικών τεχνολογιών.

Η Στερεά Ελλάδα απέχει πολύ από την επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για την κλιματική αλλαγή και την ενεργειακή βιωσιμότητα μέσω της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% (ή και 30%, εφόσον οι συνθήκες το επιτρέπουν), εξασφάλιση του 20% της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και αύξηση κατά 20% της ενεργειακής απόδοσης.

Συνολικά, η περιοχή χαρακτηρίζεται από την χαμηλή εκπομπή αερίων του θερμοκηπίου. Προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης παρατηρούνται μόνον στα μεγαλύτερά της αστικά κέντρα και στις βιομηχανικές της περιοχές. Στον τομέα της ενέργειας, στα χαρακτηριστικά της περιοχής συγκαταλέγονται η ύπαρξη ορισμένων ενεργοβόρων βιομηχανιών και ο χαμηλός βαθμός αξιοποίησης ΑΠΕ από τις επιχειρήσεις, ειδικά από τις ΜΜΕ και τις αγροτικές επιχειρήσεις καθώς και από τα δημόσια κτίρια και τις δημόσιες υποδομές. Επίσης, περιορισμένη είναι μέχρι σήμερα η εφαρμογή παρεμβάσεων για την μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης και την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης στο δημόσιο τομέα.

Από την άλλη, η ύπαρξη υψηλού δυναμικού Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) στην ΠΣΤΕ (π.χ. αιολικής, γεωθερμικής, ηλιακής, υδροδυναμικής) αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής. Συγκεκριμένα, το υψηλό αιολικό δυναμικό της Νότιας Εύβοιας, το υδροδυναμικό της Φωκίδας και της Ευρυτανίας, καθώς και τα γεωθερμικά δυναμικά της Φθιώτιδας και της Εύβοιας, μπορούν να αποτελέσουν σημαντική προοπτική ανάπτυξης της περιοχής στον ενεργειακό τομέα.

Με βάση τα παραπάνω και προκειμένου η ΠΣΤΕ να καλύψει τα αναπτυξιακά της κενά και να προωθήσει τα σχετικά πλεονεκτήματά της ορίζει ως προτεραιότητες:

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Τον περιορισμό της κατανάλωσης συμβατικής ενέργειας μέσω της εφαρμογής προγραμμάτων μείωσης της κατανάλωσης και αύξησης της ενεργειακής απόδοσης, της αξιοποίησης των ΑΠΕ και της προώθησης σχεδίων συμπαραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας.
- Την προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας με απώτερο στόχο τη μείωση των ρύπων και του θορύβου στα αστικά κέντρα της.

Με βάση τα παραπάνω, αλλά και τις κατανομές πόρων και δράσεων μεταξύ περιφερειακών και τομεακών προγραμμάτων, το ΕΠ της ΠΣΤΕ προκειμένου να συμβάλει στους σχετικούς στόχους της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» θέτει τους εξής ΕΣ:

ΕΣ-9 Χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης δημόσιων κτηρίων και υποδομών

ΕΣ-10 Προώθηση σχεδίων βιώσιμης αστικής κινητικότητας

ΕΣ-11 Αύξηση της συμπαραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού

Για την επίτευξη των στόχων αυτών θα αξιοποιηθούν οι Επενδυτικές Προτεραιότητες (γ), (ε) και (ζ) του ΘΣ 4:

4γ) «Στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης»

4ε) «Προαγωγή στρατηγικών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για όλους τους τύπους περιοχών, ιδιαίτερα για τις αστικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της αειφόρου πολυτροπικής αστικής κινητικότητας και των μέτρων προσαρμογής σχετικά με τον περιορισμό των επιπτώσεων»

4ζ) «Προώθηση της χρήσης συμπαραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού με υψηλή απόδοση βάσει της ζήτησης για χρήσιμη θερμότητα»

Με τις επενδύσεις που θα προωθηθούν στο πλαίσιο των παραπάνω επενδυτικών προτεραιοτήτων το ΕΠ ΣΤΕ συνεισφέρει στην επίτευξη των ενεργειακών και περιβαλλοντικών στόχων της Στρατηγικής Ευρώπη 2020. Ταυτοχρόνως, συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων του ΕΠΜ, του ΕΣΠΑ και στον οριζόντιο στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης των ΕΔΕΤ.

Επενδυτικές προτεραιότητες

4γ) στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας εμφανίζει υψηλές προοπτικές που καθιστούν τον τομέα των ΑΠΕ σημαντικό πεδίο για στήριξη από την αναπτυξιακή στρατηγική. Μέχρι σήμερα έχουν εκτελεσθεί μεμονωμένες δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας και προώθησης των καθαρών μορφών ενέργειας. Παρ' όλα αυτά δεν έχει αξιοποιηθεί ακόμη σε μεγάλο βαθμό η δυναμική των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ηλιακής, αιολικής, γεωθερμικής κλπ) σε δημόσια κτίρια και υποδομές.

Μέσω της ενεργειακής βελτίωσης κτηρίων και υποδομών και μέσω της αύξησης της χρήσης ΑΠΕ επιδιώκονται:

- Η μείωση της κατανάλωσης συμβατικής ενέργειας με συνέπεια τη μείωση των εκλυόμενων ρύπων του θερμοκηπίου και η συμβολή της ΠΣΤΕ στους στόχους της κλιματικής αλλαγής.
- Η μείωση του ενεργειακού κόστους και η αύξηση των διαθέσιμων εισοδημάτων.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Η μείωση του κόστους των δημόσιων και δημοτικών υποδομών θα οδηγήσει σε μείωση των επιβαρύνσεων των πολιτών με ανταποδοτικά τέλη, με θετικές επιπτώσεις για το εισόδημά τους.
- Η αξιοποίηση του άφθονου δυναμικού ΑΠΕ της περιοχής.
- Η αύξηση των σχετικών επενδύσεων και η τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας.
- Η βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών.

Ο **ΕΣ 9** αναφέρεται στην προώθηση της κάλυψης των ενεργειακών αναγκών των υποδομών και κτηρίων δημοσίου χαρακτήρα από ανανεώσιμες πηγές. Επίσης, προβλέπεται η εφαρμογή συστημάτων καταγραφής και έξυπνης διαχείρισης της καταναλούμενης ενέργειας. Τύποι δράσεων που θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν είναι:

- Βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης με ανακαίνιση των δημοσίων κτιρίων, εφαρμογές κριτηρίων βιοκλιματικού σχεδιασμού σε νέα και υφιστάμενα κτίρια, επεμβάσεις στο κέλυφος, και στα λειτουργικά χαρακτηριστικά του κτιρίου.
- Προώθηση έργων επίδειξης.
- Προώθηση κεντρικών θερμικών ηλιακών συστημάτων σε δημόσια κτίρια και δημόσιες υποδομές

Ωφελούμενοι/Δικαιούχοι των δράσεων δύναται να είναι οποιοσδήποτε δημόσιος φορέας, φορέας τοπικής αυτοδιοίκησης καθώς και οι εποπτευόμενοι τους φορείς στο σύνολο της ΠΣΤΕ.

Η διαγωνιστική διαδικασία θα βασίζεται στις αρχές της διαφάνειας, της σαφήνειας και της αντικειμενικότητας. Τα κριτήρια επιλογής από την επιτροπή που θα συστήσει ο φορέας διαχείρισης θα λαμβάνουν υπόψη, κυρίως, τη μείωση της κατανάλωσης συμβατικής ενέργειας, τη μείωση των σχετικών ρύπων, το είδος της παρέμβασης, τη βιωσιμότητα της πράξης, την περιοχή παρέμβασης (π.χ. αστική ή αγροτική), τον φορέα παρέμβασης, το μέγεθος του κτηρίου ή της υποδομής, τις επιπτώσεις που θα έχει στα οικονομικά του φορέα και των πολιτών, τη συμβολή του στις περιφερειακές, εθνικές και ευρωπαϊκές σχετικές στρατηγικές κ.α. Οι πράξεις πρέπει να υπηρετούν τους οριζόντιους στόχους των ΕΔΕΤ.

4ε) Προαγωγή στρατηγικών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για όλους τους τύπους περιοχών, ιδιαίτερα για τις αστικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της αειφόρου πολυτροπικής αστικής κινητικότητας και των μέτρων προσαρμογής σχετικά με τον περιορισμό των επιπτώσεων

Η ΠΣΤΕ δεν αντιμετωπίζει μεγάλο πρόβλημα εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Το όποιο πρόβλημα εμφανίζεται κυρίως στα αστικά κέντρα και σε ορισμένες βιομηχανικές περιοχές. Τα αστικά κέντρα της περιοχής είναι μεσαίου ή μικρού μεγέθους και κατά συνέπεια το πρόβλημα των ρύπων εντοπίζεται κυρίως σε πόλεις όπως η Λαμία και η Χαλκίδα, και λιγότερο σε άλλες, λόγω της αυξημένης κυκλοφορίας των οχημάτων. Πέραν των επιπτώσεων στο αστικό περιβάλλον (ρύποι και σωματίδια) και στην υγεία των κατοίκων, η κυκλοφορία των οχημάτων προκαλεί σημαντικό οικονομικό κόστος. Η συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση των πόλεων της ΠΣΤΕ κινείται σε επίπεδα χαμηλότερα σε σύγκριση με αρκετές ευρωπαϊκές πόλεις. Η αστική κινητικότητα και προσβασιμότητα αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα λόγω της κυκλοφοριακής συμφόρησης, την ελλιπή πολιτική στάθμευσης και το χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης των μέσων μαζικής μεταφοράς.

Η βελτίωση της αστικής κινητικότητας δύναται να επιτευχθεί με τη λήψη μιας δέσμης μέτρων στα πεδία: χωροταξικός και συγκοινωνιακό σχεδιασμός, διαχείριση κυκλοφορίας, αναπλάσεις για ήπιες μορφές κυκλοφορίας, τεχνολογίες και μέτρα για το περιβάλλον, καθώς και μέτρα οριζόντιας δράσης (π.χ. θεσμικά).

Επίσης, σημαντικό ρόλο στην επιτυχή εφαρμογή των Σχεδίων Αστικής Κινητικότητας – με στόχο τη μείωση των εκπομπών CO₂ – μπορεί να παίξουν δράσεις ενημέρωσης & ευαισθητοποίησης των πολιτών των αστικών κέντρων, σχετικά με τη χρήση εναλλακτικών μέσων μεταφοράς, όπως

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

π.χ. το λεωφορείο, το ποδήλατο, το περπάτημα, ώστε να μειωθεί η συχνότητα χρήσης ΙΧ και να αμβλυνθεί το πρόβλημα της στάθμευσης.

Μέσω του ΕΣ-10 θα καταβληθεί προσπάθεια ώστε οι πόλεις της ΠΣΤΕ να γίνουν πόλεις ελεύθερης ροής με καθαρότερο περιβάλλον. Μέρος των απαιτούμενων παρεμβάσεων θα υλοποιηθεί μέσω της αξιοποίησης των πόρων του ΕΤΠΑ, δεδομένου ότι οι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης που έχουν την ευθύνη της προώθησης των σχεδίων αστικής κινητικότητας αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα στη χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων.

Οι ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Διαχείριση της κυκλοφορίας με έξυπνα συστήματα μεταφορών (π.χ. Κέντρο Διαχείρισης Κυκλοφορίας) - Προώθηση διαλειτουργικότητας μεταξύ Κέντρου Διαχείρισης Κυκλοφορίας και Μέσων Μαζικής Μεταφοράς αλλά και με τα άλλα συστήματα (στάθμευση κ.λπ.).
- Διασύνδεση των μέσων μαζικής μεταφοράς με ήπιους τρόπους μεταφοράς (π.χ. πεζή, ποδήλατο),
- Επιλεκτική καταλυτική αναγωγή και φίλτρα σωματιδίων σε δημόσια πετρελαιοκίνητα οχήματα.
- Εισαγωγή φυσικού αερίου σε περισσότερα λεωφορεία, διερεύνηση αξιοποίησής του και σε άλλα δημόσια βαρέα οχήματα - Περαιτέρω ενθάρρυνση της χρήσης υβριδικών οχημάτων στα ΜΜΜ
- Τεχνολογίες περιορισμού εκπομπών στα καύσιμα, με προώθηση «Καθαρών» καυσίμων με χαμηλή περιεκτικότητα σε θείο όπως Βιοντίζελ και Βιοαιθανόλης.
- Δράσεις ενημέρωσης & ευαισθητοποίησης των κατοίκων των αστικών κέντρων περί πολυτροπικής αστικής κινητικότητας.
- Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών στα μεγάλα αστικά κέντρα (Λαμία, Χαλκίδα),
- Προώθηση ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων για την υποστήριξη της αστικής κινητικότητας.

Οι άμεσα ωφελούμενες ομάδες στόχου είναι οι αρμόδιες τοπικές αρχές, οργανισμοί και επιχειρήσεις που κατέχουν και διαχειρίζονται τα μέσα μαζικής μεταφοράς, ενώ έμμεσα οι εταιρείες παραγωγής και εμπορίας ΜΜΜ, οι εταιρίες ανάπτυξης και διάθεσης ευφύων συστημάτων διαχείρισης της κυκλοφορίας, επιχειρήσεις ΤΠΕ και φυσικά οι πολίτες. Στους δυνητικούς δικαιούχους συμπεριλαμβάνονται ΟΤΑ, Οργανισμοί και επιχειρήσεις ΜΜΜ στα μεγάλα αστικά κέντρα της ΠΣΤΕ.

Προτεραιότητα θα τυχάνουν: ολοκληρωμένα σχέδια πολυτροπικής αστικής κινητικότητας, το μέγεθος του αστικού κέντρου, η συμβολή των πράξεων στη μείωση των ρύπων και του θορύβου, η έκταση και το είδος της παρέμβασης, η συμβολή του στην προώθηση των μαζικών μεταφορών, στη μείωση του κόστους λειτουργίας τους και στην εξοικονόμηση του χρόνου και του κόστους των μετακινήσεων των πολιτών.

4ζ) Προώθηση της χρήσης συμπαραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού με υψηλή απόδοση βάσει της ζήτησης για χρήσιμη θερμότητα

Η Συμπαραγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας (ΣΗΘ), η οποία βασίζεται στην ταυτόχρονη παραγωγή εκμεταλλεύσιμης ή αξιοποιήσιμης ηλεκτρικής και θερμικής ενέργειας, από την ίδια ενεργειακή πηγή, δύναται να συμβάλει στη μείωση των ρύπων και στην εξοικονόμηση ενέργειας. Ως πηγή ενέργειας σε μονάδες συμπαραγωγής μπορεί να χρησιμοποιηθεί οποιοδήποτε ενεργειακή πηγή. Στα αστικά κέντρα, κυρίαρχη είναι πλέον η χρήση του φυσικού αερίου για οικονομικούς και περιβαλλοντικούς λόγους. Με την αξιοποίηση της θερμικής ενέργειας, η απόδοση μιας εγκατάστασης συμπαραγωγής μπορεί να φθάσει ή και να ξεπεράσει το 90%. Ως εκ

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

τούτου η συμπαραγωγή προσφέρει εξοικονόμηση ενέργειας που κυμαίνεται μεταξύ 15 έως 40%, σε σύγκριση με τη διάθεση ηλεκτρικής και θερμικής ενέργειας από συμβατικούς ηλεκτροπαραγωγικούς σταθμούς και λέβητες, αντίστοιχα. Η αξιοποίηση της συμπαραγωγής στην ΠΣΤΕ είναι πολύ περιορισμένη, παρά τα θετικά βήματα που έγιναν από την Πολιτεία (π.χ νέος ενεργειακοί νόμοι, Κοινοτικές Οδηγίες, Κοινοτικές Πρωτοβουλίες, χρηματοδοτήσεις από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα) και παρά τα μεγάλα πλεονεκτήματα για την οικονομία και το περιβάλλον και παρά τις μεγάλες δυνατότητες της ΠΣΤΕ, ειδικά στον τομ΄εα της γεωθερμίας. Προκειμένου η ΠΣΤΕ να αξιοποιήσει τη ΣΗΘ υιοθέτησε τον ΕΣ-11.

Ενδεικτική δράση για την προώθηση του ΕΣ-11 είναι:

Προώθηση συστημάτων συμπαραγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας (ΣΗΘ) και τηλεθέρμανσης σε συνδυασμό με ΑΠΕ σε δημόσιες υποδομές (π.χ. κολυμβητήρια, γήπεδα και γυμναστήρια, σχολεία, νοσοκομεία, ΑΕΙ/ΤΕΙ, μεγάλα δημόσια κτίρια κ.λπ.)

Στις ομάδες στόχου/δικαιούχους περιλαμβάνονται όλοι οι δημόσιοι φορείς που διαθέτουν μεγάλες κτιριακές εγκαταστάσεις και υποδομές, οι οποίες καταναλώνουν μεγάλες ποσότητες ηλεκτρισμού και θερμότητας (π.χ. ΟΤΑ, Δημόσια κτίρια και υποδομές, σχολεία, νοσοκομεία, γυμναστήρια και γήπεδα, ΑΕΙ/ΤΕΙ, κολυμβητήρια) στο σύνολο της ΠΣΤΕ

Δ4.2.2 Άξονας προτεραιότητας 5 «Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων»

Η Στρατηγική Ευρώπη 2020 θέτει σε κεντρική θέση το στόχο της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής και των συνεπειών της, κυρίως μέσω παρεμβάσεων για τη μείωση των ρύπων τα θερμοκηπίου, αλλά και μέσω παρεμβάσεων για την πρόληψη και καταστολή των καταστροφών, πού οφείλονται στην κλιματική αλλαγή.

Η κλιματική αλλαγή επιφέρει επαναλαμβανόμενα ακραία καιρικά φαινόμενα, τα οποία ολοένα και συχνότερα προκαλούν φυσικές καταστροφές (π.χ. ξηρασίες, πλημμύρες, παγετούς, διαβρώσεις των εδαφών και των ακτών κ.α.). Συχνά προκαλούνται μεγάλες καταστροφές στις αστικές, αγροτικές και παράκτιες περιοχές, αλλά και στις δημόσιες υποδομές. Η ΠΣΤΕ χαρακτηρίζεται από εκτεταμένες παράκτιες περιοχές, από επικλινή εδάφη, από την ύπαρξη ποταμών και χειμάρρων, αλλά και από την έλλειψη περιαστικών δασών στις μεγάλες πόλεις της. Συνεπώς, υπάρχει ανάγκη για επενδύσεις πρόληψης και διαχείρισης των κινδύνων, όπως π.χ. επενδύσεις για αντιπλημμυρικά έργα, δασώσεις, αποκατάσταση ρεμάτων και εκβολών χειμάρρων και ποταμών κ.α., οι οποίες δύνανται να ενισχύσουν αφενός το οικοσύστημα και αφετέρου την προστασία από κινδύνους της κλιματικής αλλαγής. Η ΠΣΤΕ χαρακτηρίζεται και από την ύπαρξη σημαντικών δασικών συστημάτων, ειδικά στις ορεινές περιοχές και από εθνικούς δρυμούς. Ένας σοβαρός ειδικός κίνδυνος είναι αυτός των πυρκαγιών. Για την αντιμετώπιση του κινδύνου απαιτούνται επενδύσεις για πρόληψη και καταστολή. Τέλος, στο πλαίσιο αυτό αναγκαία κρίνεται και η αναβάθμιση των συστημάτων διαχείρισης των καταστροφών (π.χ. πολιτική προστασία, οχήματα, εξοπλισμοί, ΤΠΕ κ.α.), αλλά και της σχετικής εφαρμοσμένης έρευνας.

Με βάση τα παραπάνω, αλλά και τις κατανομές των παρεμβάσεων μεταξύ περιφερειακού και τομιακού ΕΠ, οι προτεραιότητες που θέτει η ΠΣΤΕ για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής είναι:

- Προώθηση των επενδύσεων για τη διαχείριση του υδάτινου δυναμικού, με σκοπό την πρόληψη από φυσικές καταστροφές που προκαλούνται από την κλιματική αλλαγή.
- Ενίσχυση των επενδύσεων για την πρόληψη και αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, όπως τα πλημμυρών εξασφάλιση της ανθεκτικότητας σε καταστροφές και ανάπτυξη συστημάτων διαχείρισης καταστροφών.

ΕΣ-12 Προώθηση επενδύσεων διαχείρισης υδάτινου δυναμικού για πρόληψη καταστροφών και αντιμετώπισης κινδύνων από διάβρωση ακτών

ΕΣ-13 Ενίσχυση των υποδομών για την πρόληψη ή αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, με έμφαση στις αντιπλημμυρικές επενδύσεις

Οι παραπάνω ΕΣ είναι πλήρως εντεταγμένοι στη λογική και στόχευση του ΘΣ 5 και προωθούνται με την αξιοποίηση των κάτωθι επενδυτικών προτεραιοτήτων:

5α) «Στήριξη επενδύσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένων των βασιζόμενων στο οικοσύστημα προσεγγίσεων»

5β) «Προαγωγή επενδύσεων για την αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, εξασφάλιση ανθεκτικότητας στις καταστροφές και ανάπτυξη συστημάτων διαχείρισης καταστροφών»

Επενδυτική προτεραιότητα

5α) Στήριξη επενδύσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένων των βασιζόμενων στο οικοσύστημα προσεγγίσεων.

Οι ήδη υπάρχουσες δυσμενείς περιβαλλοντικές συνθήκες αναμένεται τα επόμενα χρόνια να ενταθούν, ιδιαίτερα για τους κατοίκους των αστικών περιοχών, με τις υπόλοιπους τύπους περιοχών, ωστόσο να δέχονται και αυτοί σημαντικές αυξανόμενες πιέσεις (ακραίες μεταβολές όσον αφορά τη θερμοκρασία και τις βροχοπτώσεις, υψηλότερο ρίσκο εμφάνισης πυρκαγιών, ερημοποίηση εκτάσεων κλπ). Οι σημαντικότεροι κίνδυνοι προέρχονται από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη στάθμη της θάλασσας και στις βροχοπτώσεις, με συνέπεια να προκαλούνται επαναλαμβανόμενες πλημμύρες και διαβρώσεις ακτών. Μέσω επενδύσεων για την προστασία έναντι πλημμυρών και κατά της διάβρωσης των ακτών, καθώς και μέσω της διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού ποταμών και χειμάρρων επιδιώκεται η αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής στην περιοχή και η πρόληψη καταστροφών από την άνοδο της θερμοκρασίας. Στα αναμενόμενα αποτελέσματα συμπεριλαμβάνονται η προστασία των αστικών και παράκτιων περιοχών, η πρόληψη καταστροφών, που θα είχαν με αρνητικές συνέπειες στα παράκτια οικοσυστήματα, στην οικονομία των περιοχών αυτών και στους φυσικούς και τουριστικούς τους πόρους. Πέραν τούτου οι επενδύσεις θα επιδράσουν πολλαπλασιαστικά στην οικονομία της περιοχής. Σύμφωνα με μελέτες η αδράνεια στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής θα επιφέρει ακόμα μεγαλύτερο πλήγμα στην οικονομία της χώρας, οδηγώντας την σε σίγουρο αδιέξοδο λόγω της μεγάλης οικονομικής εξάρτησης της χώρας από το φυσικό της περιβάλλον. Η κλιματική δράση και η εκπόνηση ενός σχεδίου προσαρμογής δύναται να αποτελέσει, εκτός των προφανών οφελών, ευκαιρία για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας και την εξασφάλιση της μεσο-μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας της οικονομίας, μιας οικονομίας που θα στηρίζεται στην χαμηλή κατανάλωση άνθρακα.

Η ΠΣΤΕ χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη σημαντικών επιφανειακών υδάτων, ενώ διαθέτει μία ιδιαίτερα εκτενή παράκτια γραμμή. Λόγω της κλιματικής αλλαγής οι ποσότητες και η ποιότητα των υδάτων αυτών υφίσταται συχνά απότομες διακυμάνσεις, με συνέπεια την διατάραξη του υδάτινου ισοζυγίου, αλλά και την πρόκληση σημαντικών καταστροφών. Η Οδηγία 2000/60/ΕΚ συνδυάζει ποιοτικούς, οικολογικούς και ποσοτικούς στόχους για την προστασία υδάτινων οικοσυστημάτων και την καλή κατάσταση όλων των υδατικών πόρων και θέτει ως κεντρική ιδέα την ολοκληρωμένη διαχείριση τους στη γεωγραφική κλίμακα των Λεκανών Απορροής Ποταμών. Επιπλέον, επαναπροσδιορίζει την έννοια της Λεκάνης Απορροής, η οποία περιλαμβάνει τα εσωτερικά επιφανειακά (ποταμοί, λίμνες), τα υπόγεια ύδατα, τα μεταβατικά (δέλτα, εκβολές ποταμών) και τα παράκτια οικοσυστήματα. Στο πλαίσιο της μεταφοράς της εν λόγω Οδηγίας

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

στην εσωτερική έννομη τάξη καθορίστηκαν τα σχέδια διαχείρισης περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού ανά υδατικό διαμέρισμα, τα μέτρα των σχεδίων αυτών καθώς και τα προγράμματα παρακολούθησης.

Επίσης, οι παράκτιες περιοχές της ΠΣΤΕ αντιμετωπίζουν όλο και μεγαλύτερα προβλήματα διάβρωσης, δηλαδή σταδιακής καταστροφής του εδάφους από τη θάλασσα και σταδιακή εισχώρηση αυτής στη στεριά. Η διάβρωση των παράκτιων ζωνών έχει πολύ σοβαρές επιπτώσεις για το περιβάλλον και τις ανθρώπινες δραστηριότητες και μπορεί να καταστρέψει παράκτια οικοσυστήματα, κατοικίες και υποδομές, απειλώντας την ασφάλεια του πληθυσμού και την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων, όπως του τουρισμού και της γεωργίας. Ένα από τα αίτια της διάβρωσης των ακτών είναι τα ακραία καιρικά φαινόμενα και η κλιματική αλλαγή, καθώς και ανθρωπογενή αίτια (π.χ. κατασκευή φραγμάτων ποταμών, μεγάλων έργων υποδομής, οικιστική ανάπτυξη, καταστροφή των δασών). Λόγω της ανόδου της στάθμης της θάλασσας, των αλλαγών στις βροχοπτώσεις και της αύξησης της συχνότητας και σφοδρότητας ακραίων καιρικών φαινομένων αναμένεται επιδείνωση του προβλήματος.

Με βάση τα παραπάνω η ΠΣΤΕ θέτει τον **ΕΣ-12**, η προώθηση του οποίου επιχειρείται μέσω της διάθεσης πόρων των ΕΤΠΑ. Ειδικότερα, θα επιδιωχθεί η επέκταση των λεκανών απορροής και των εκβολών των ποταμών και η βελτίωση της διαχείρισης των υδάτων και των ακτών, ώστε να περιοριστούν οι κίνδυνοι φυσικών και περιβαλλοντικών καταστροφών.

Οι ενδεικτικές δράσεις είναι:

- Εφαρμογή των Σχεδίων Διαχείρισης και του σχετικού Προγράμματος Μέτρων για τις περιοχές λεκάνης απορροής ποταμού.
- Διαχείριση εκβολών ποταμών.
- Εφαρμογή σχεδίων για την αποκατάσταση ή προστασία λεκανών απορροής (π.χ. λιμνών) που βρίσκονται σε κίνδυνο.
- Βελτίωση της διαχείρισης του εδάφους, συγκράτησης του επιφανειακού νερού και προστασίας του περιβάλλοντος, με τη στήριξη πρακτικών που αποτρέπουν την αποσάθρωση του εδάφους, όπως διατήρηση φυσικής κάλυψης με πράσινο κλπ.
- Υποστήριξη ολοκληρωμένων σχεδίων διαχείρισης των παράκτιων ζωνών ανά «ιζηματικό κελί».

Στις ομάδες στόχου/δικαιούχων περιλαμβάνονται όλοι οι αρμόδιοι φορείς διαχείρισης υδάτινων πόρων, όπως οι ΟΤΑ α' και β' βαθμού, Περιφερειακή Διοίκηση, Δ/ση Υδάτων Αποκεντρωμένης Διοίκησης, φορείς διαχείρισης κ.α. στο σύνολο της ΠΣΤΕ.

Οι πράξεις που θα προκύψουν στο πλαίσιο της διαγωνιστικής διαδικασίας θα αξιολογηθούν, κυρίως, στη βάση των εξής αρχών:

- Τεχνική αποτελεσματικότητα της παρέμβασης, σημασία κινδύνου/προβλήματος, οφέλη από την παρέμβαση στη βάση μιας πολυκριτηριακής αξιολόγησης, βαθμός αντιμετώπισης του κινδύνου, βιωσιμότητα της παρέμβασης, εύρος γεωγραφικής κάλυψης και κάλυψης του πληθυσμού, περιβαλλοντική συμβατότητα, κ.α.
- Ύπαρξη επιστημονικών μελετών και ερευνών που να δεικνύουν το βαθμό επικινδυνότητας.

5β) Προαγωγή επενδύσεων για την αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, εξασφαλίζοντας την ανθεκτικότητα σε καταστροφές και αναπτύσσοντας συστήματα διαχείρισης καταστροφών

Η κλιματική αλλαγή και κυρίως τα φαινόμενα των ακραίων και σφοδρών καιρικών φαινομένων και η αλλαγή των βροχοπτώσεων σε συνδυασμό με ανθρωπογενείς παρεμβάσεις (π.χ. καταστροφή δασών, τεχνικά έργα, αστικοποίηση,) προκαλεί στην ΠΣΤΕ, συχνά, καταστροφικές πλημμύρες, κυρίως στα αστικά κέντρα και σε ορισμένες αγροτικές περιοχές, καθώς και πυρκαγιές. Οι συνέπειες των πλημμυρών είναι σημαντικές για τη ζωή, το φυσικό περιβάλλον, την

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

οικονομία και τις υποδομές της περιοχής. Για το λόγο αυτό η ΠΣΤΕ θέτει τον ΕΣ-13, προκειμένου να λάβει προληπτικά μέτρα κατά του ειδικού αυτού κινδύνου. Οι πόροι του ΕΤΠΑ θα διοχετευτούν σε δράσεις όπως:

- Σχέδια διαχείρισης κινδύνων από πλημμύρες ανά λεκάνη απορροής ποταμού.
- Επενδύσεις για τη διαμόρφωση – διευθέτηση κοιτών ποταμών / χειμάρρων / λιμνών, για την ενίσχυση αναχωμάτων προστασίας ποταμών, χειμάρρων και λιμνών κ.α.
- Κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων σε αστικές και περιαστικές περιοχές
- Μελέτη και προώθηση έργων προστασίας (π.χ. θωρακίσεις, πρόβολοι, ύφαλοι, κυματοθραύστες), έργων επαννάμωσης και σταθεροποίησης της ακτής.
- Έργα προστασίας των ακτών (π.χ. θωρακίσεις, πρόβολοι, ύφαλοι, κυματοθραύστες), και έργα επαννάμωσης και σταθεροποίησης της ακτής στις περιοχές με φαινόμενα διάβρωσης ή σε περιοχές που απειλούνται από την άνοδο της στάθμης της θάλασσας (π.χ. παράκτια ζώνη Μαλιακού, παράκτια ζώνη ανατολικής και βόρειας Εύβοιας, παράκτιες περιοχές Φωκίδας όπως είναι τα δελταϊκά πεδία Τρανορέματος, Σεργούλας και Γλυφάδας).
- Επενδύσεις για τη διαμόρφωση – διευθέτηση κοιτών ποταμών / χειμάρρων / λιμνών, για την ενίσχυση αναχωμάτων προστασίας ποταμών, χειμάρρων και λιμνών κ.α
- Επενδύσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση πυρκαγιών

Οι ομάδες στόχου/τύποι δικαιούχων είναι οι ΟΤΑ α' και β' βαθμού, ΝΠΔΔ, κ.α. στο σύνολο της ΠΣΤΕ.

Στην ΠΣΤΕ υπάρχουν συχνά φυσικές καταστροφές οι οποίες οφείλονται σε ανθρωπογενείς δραστηριότητες (π.χ. πυρκαγιές) ή σε φυσικούς παράγοντες όπως είναι οι σεισμοί. Όπως τονίστηκε στην ενότητα 1, η ΠΣΤΕ χαρακτηρίζεται από υψηλή σεισμικότητα, ειδικά στις ανατολικές περιοχές της, λόγω του ρήγματος της Αταλάντης, γεγονός που επιτάσσει την ανάπτυξη μηχανισμών διαχείρισης των συνεπειών των σεισμών, αλλά και της προληπτικής δράσης (π.χ. αντισεισμικές κατασκευές, ενίσχυση στατικής κτιρίων, χώροι υποδοχής πληθυσμού κ.α.). Τέλος, οι μεγάλες βιομηχανικές συγκεντρώσεις καθώς και οι «βαριές» εξορυκτικές δραστηριότητες αποτελούν εν δυνάμει πηγές βιομηχανικών καταστροφών.

Παράλληλα, ο θεσμός της Πολιτικής Προστασίας (Νόμος 3013/2002) έχει ως σκοπό την «προστασία της ζωής, υγείας και περιουσίας των πολιτών από φυσικές, τεχνολογικές και λοιπές καταστροφές που προκαλούν καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης, κατά τη διάρκεια ειρηνικής περιόδου». Ο όρος περιλαμβάνει την πρόληψη, την προετοιμασία, την έγκαιρη προειδοποίηση, την άμεση επέμβαση, τη διαχείριση των συνεπειών και την αποκατάσταση. Η εκπόνηση μιας εθνικής στρατηγικής πολιτικής προστασίας αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο καθορισμού των διαδικασιών διαχείρισης κάθε μορφής ειδικών καταστάσεων.

Σε επίπεδο Κεντρικής Διοίκησης η διαχείριση του κινδύνου οργανώνεται με βάση τις αρμοδιότητες των Υπουργείων και τις διοικητικές διαιρέσεις της χώρας. Οι κίνδυνοι αξιολογούνται από τις αρμόδιες οργανικές μονάδες των Υπουργείων. Σε επίπεδο Αποκεντρωμένης Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού αποδίδεται κατά κανόνα η εφαρμογή των νόμων και των κανονισμών που εκδίδονται για τη διαχείριση του κινδύνου που προέρχεται από φυσικούς ή ανθρωπογενείς παράγοντες, η συντήρηση των υποδομών και τέλος η διαχείριση τοπικών μικρής έκτασης περιστατικών. Την αλυσίδα αυτή της διοίκησης, τόσο από θεσμικής όσο και από τεχνικής πλευράς συμπληρώνει η συμβολή των Σωμάτων Ασφάλειας (ΕΛΑΣ, ΠΣ, ΛΣ) και των Ενόπλων Δυνάμενων, η οποία ειδικά για τα Σώματα Ασφάλειας έχει και ρόλο μονάδων πρώτης απόκρισης σε περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών. Είναι σαφές ότι σε ένα τέτοιο σύστημα οργάνωσης η συνεργασία, η συνέργεια, όπως επίσης και η διαλειτουργικότητα μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων αποτελούν τις κύριες παραμέτρους για την εφαρμογή ενός επιτυχημένου Κύκλου Πολιτικής Προστασίας στη χώρα.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Στα πλαίσια αυτά κρίνεται ιδιαίτερα κρίσιμη η συγκρότηση αποτελεσματικών δομών και μηχανισμών, ιδιαίτερα εάν λάβουμε υπόψη ότι τα περιστατικά συνδρομής της Πολιτικής Προστασίας συνεχώς αυξάνονται. Σχετικές δράσεις είναι η διαμόρφωση ολοκληρωμένων σχεδίων διαχείρισης κρίσεων, η δημιουργία μηχανισμών αντιμετώπισης κινδύνων που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή (πλημμύρες, δασικές πυρκαγιές, διάβρωση ακτών και εδαφών κλπ), η δημιουργία και ενημέρωση του αναγκαίου θεσμικού πλαισίου λειτουργίας και η προμήθεια του απαραίτητου εξοπλισμού. Δικαιούχοι των δράσεων αυτών είναι οι ΟΤΑ καθώς και εθελοντικοί φορείς που αποδεδειγμένα συμβάλουν στο έργο της πολιτικής προστασίας.

Δ4.2.3 Άξονας προτεραιότητας 6 «Προστασία του περιβάλλοντος και πρόωθηση της αποδοτικότητας των πόρων»

Η ΠΣΤΕ χαρακτηρίζεται από το εκτενές και ποιοτικό φυσικό της περιβάλλον. Λόγω της κυριαρχίας των ημιορεινών (32% της συνολικής έκτασης) και των ορεινών περιοχών (47% της συνολικής έκτασης) η περιοχή διαθέτει εκτενή δασικά συστήματα, με πλούσια βιοποικιλότητα. Η Περιφέρεια διαθέτει φυσικές και τεχνητές λίμνες, ποτάμια και σημαντικές λεκάνες απορροής. Σε γενικές γραμμές, σε κανένα υδατικό σώμα της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας δεν παρατηρείται ποιοτικό ή ποσοτικό πρόβλημα σε σχέση με τα ύδατα. Στην Ανατολική Στερεά Ελλάδα και ειδικά στις περιοχές με βιομηχανική και εξορυκτική δραστηριότητα, παρατηρούνται ποιοτικά προβλήματα που σχετίζονται με τη μόλυνση από βιομηχανικά απόβλητα, φυτοφάρμακα και κτηνοτροφικά απόβλητα, καθώς και προβλήματα υφαλμύρωσης. Αναφορικά με τις Προστατευόμενες Περιοχές, η ΠΣΤΕ αποτελεί μια περιοχή με ιδιαίτερα πλούσιο φυσικό περιβάλλον, καθώς περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό οικοσυστημάτων. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στη Στερεά Ελλάδα υπάρχουν 27 περιοχές που είναι ενταγμένες στο Δίκτυο Natura 2000.

Επίσης, η ΠΣΤΕ περιλαμβάνει ιδιαίτερα σημαντικό οικο-πολιτιστικό απόθεμα που αποτελείται από ιστορικούς χώρους και μνημεία (π.χ. Δελφοί, Ερέτρια, Θήβα, κάστρα Άμφισσας και Λαμίας, φρούριο Χαλκίδος, το συμβολικό χώρο των Θερμοπυλών), εκκλησίες και μονές, λαογραφικό πλούτο, πολιτιστικές υποδομές όπως μουσεία και πινακοθήκες, καθώς και σημαντική βιομηχανική και αρχιτεκτονική κληρονομιά, όπως και σημαντικά τοπία.

Σε γενικές γραμμές, η αξιοποίηση των πολιτιστικών πόρων της ΠΣΤΕ μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της με τη συμπληρωματική της δράση προς τον τουρισμό. Η γενικότερη αξιοποίηση και ανάδειξη των οικο-πολιτιστικών πόρων μπορεί να περιλαμβάνει ενέργειες όπως η δικτύωση, η ενοποίηση και ανάδειξη των αρχαιολογικών και άλλων πολιτιστικών χώρων, η καθιέρωση πολιτιστικών διαδρομών κλπ.

Στη ΠΣΤΕ υπάρχουν Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ) στις περισσότερες περιοχές. Σημαντικό έλλειμμα παρατηρείται στις περιοχές με βιομηχανική, εξορυκτική και κτηνοτροφική δραστηριότητα, καθώς και σε οικισμούς μεταξύ 2.000-10.000 κατοίκων. Γενικά, παρά τις θετικές προσπάθειες που έχουν γίνει, υπάρχουν ακόμα ελλείψεις που πρέπει άμεσα να αντιμετωπιστούν, δεδομένης της Κοινοτικής, αλλά και της ελληνικής νομοθεσίας.

Στον τομέα των στερεών αποβλήτων, παρά το γεγονός ότι η ΠΣΤΕ διαθέτει εγκεκριμένο Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ), η πλειονότητα των χώρων στους οποίους γίνεται η διάθεση των απορριμμάτων δεν καλύπτει, σε γενικές γραμμές, τις απαιτήσεις της ελληνικής και της Κοινοτικής νομοθεσίας. Χαρακτηριστικό γεγονός είναι η ύπαρξη σημαντικού αριθμού ΧΥΤΑ σε περιοχές με υδροπερατούς σχηματισμούς, με συνέπεια τη μόλυνση των υπόγειων υδροφορέων.

Συνοπτικά, οι κύριες προκλήσεις και οι ευκαιρίες στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος είναι οι εξής:

- Η ΠΣΤΕ εμφανίζει καθυστερήσεις στην πλήρη εφαρμογή της σχετικής ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Πολλά προβλήματα εμφανίζουν οι βιομηχανικές της περιοχές.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Υπάρχουν μεγάλα περιθώρια στον τομέα της ανακύκλωσης και επανάχρησης υλικών.
- Καθυστερήσεις υπάρχουν και στην εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας στον τομέα της διαχείρισης των υδάτινων πόρων.
- Παρατηρείται αλόγιστη χρήση του νερού στον αγροτικό τομέα και εν μέρει στο βιομηχανικό.
- Υπάρχει ρύπανση υδροφορέα, επιφανειακών και θαλάσσιων υδάτων, κυρίως στις βιομηχανικές και στις πεδινές αγροτικές περιοχές.
- Παρατηρούνται πιέσεις στη βιοποικιλότητα και στην ποιότητα του εδάφους από την ανθρωπογενή δραστηριότητα, ειδικά στις αγροτικές και παράκτιες περιοχές.
- Επιβαρημένο αστικό περιβάλλον στα μεγάλα αστικά κέντρα της Περιφέρειας. Απουσία επαρκών ελεύθερων χώρων και ύπαρξη υποβαθμισμένων περιοχών.
- Ύπαρξη μόλυνσης εδαφών και υδάτων σε βιομηχανικές (π.χ. Ασωπός), αγροτικές και εξορुकτικές περιοχές.

Σε σύνδεση με τα παραπάνω, αλλά και τις κατανομές μεταξύ περιφερειακού και τομειακού ΕΠ, οι ΕΣ του ΕΠ της ΣΤΕ, στον τομέα της προστασίας και ανάδειξης του περιβάλλοντος και της αποδοτικότητας των πόρων είναι:

ΕΣ-14 Προώθηση της εφαρμογής συστημάτων και υποδομών διαχείρισης υδάτινων πόρων, με έμφαση στη διασφάλιση της ποιότητας

ΕΣ-15 Προστασία και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών πόρων, ιδίως για τουριστικούς σκοπούς

ΕΣ-16 Στήριξη επενδύσεων αποκατάστασης του περιβάλλοντος, με έμφαση στις βιομηχανικές και εξορुकτικές περιοχές

ΕΣ-17 Περιβαλλοντική αναβάθμιση και ανάκτηση οικιστικού ιστού υποβαθμισμένων αστικών περιοχών

ΕΣ-18 Ενίσχυση των οικο-καινοτομικών επενδύσεων

Οι ΕΣ είναι απολύτως εναρμονισμένοι με τις Επενδυτικές Προτεραιότητες (β), (γ), (δ), (ζ), (ε) του ΘΣ 6:

6β) «Επενδύσεις στον τομέα των υδάτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιοριστεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις»

6 γ) «Διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς»

6δ) «Προστασία και αποκατάσταση βιοποικιλότητας και του εδάφους και προαγωγή των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων μέσω και του δικτύου NATURA 2000 και των «πράσινων» υποδομών»

6ε) «Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, για την ανάπλαση των πόλεων, αναζωογόνησης και απολύμανσης των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου»

6ζ) στήριξη της βιομηχανικής μετάβασης προς μια οικονομία με αποδοτική χρήση των πόρων, προώθησης της πράσινης ανάπτυξης, της οικολογικής καινοτομίας και της διαχείρισης περιβαλλοντικών επιδόσεων στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα

Μέσω των επενδύσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο των παραπάνω επενδυτικών προτεραιοτήτων το ΕΠ ΠΣΤΕ θα συμβάλλει στην προώθηση του στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης της Στρατηγικής Ευρώπη 2020, των στόχων του ΕΠΜ, καθώς και των στόχων της γενικής αναπτυξιακής πολιτικής της ΠΣΤΕ.

Επενδυτική προτεραιότητα

6β) Επενδύσεις στον τομέα των υδάτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις

Η ΠΣΤΕ χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη σημαντικών επιφανειακών υδάτων, ενώ διαθέτει μία ιδιαίτερα εκτενή παράκτια γραμμή. Λόγω της κλιματικής αλλαγής οι ποσότητες και η ποιότητα των υδάτων αυτών υφίσταται συχνά απότομες διακυμάνσεις, με συνέπεια την διατάραξη του υδάτινου ισοζυγίου, αλλά και την πρόκληση σημαντικών καταστροφών. Η Οδηγία 2000/60/ΕΚ συνδυάζει ποιοτικούς, οικολογικούς και ποσοτικούς στόχους για την προστασία υδάτινων οικοσυστημάτων και την καλή κατάσταση όλων των υδατικών πόρων και θέτει ως κεντρική ιδέα την ολοκληρωμένη διαχείριση τους στη γεωγραφική κλίμακα των Λεκανών Απορροής Ποταμών. Επιπλέον, επαναπροσδιορίζει την έννοια της Λεκάνης Απορροής, η οποία περιλαμβάνει τα εσωτερικά επιφανειακά (ποταμοί, λίμνες), τα υπόγεια ύδατα, τα μεταβατικά (δέλτα, εκβολές ποταμών) και τα παράκτια οικοσυστήματα. Στο πλαίσιο της μεταφοράς της εν λόγω Οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη καθορίστηκαν τα σχέδια διαχείρισης περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού ανά υδατικό διαμέρισμα, τα μέτρα των σχεδίων αυτών καθώς και τα προγράμματα παρακολούθησης.

Μία από τις βασικές υποχρεώσεις της χώρας μας είναι η εφαρμογή του Κοινοτικού κεκτημένου για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων. Παρόλο που η χώρα μας υιοθέτησε την Οδηγία 2000/60/ΕΚ για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων, υπάρχουν σημαντικές καθυστερήσεις στην υλοποίησή της. Αυτό ισχύει και για τις περιφέρειες της χώρας. Ειδικότερα, η ΠΣΤΕ αντιμετωπίζει ειδικά προβλήματα που αφορούν τόσο στην ποιότητα, όσο και στην διαθέσιμη ποσότητα υδάτων. Καταρχάς παρατηρείται συχνά μία υποβάθμιση της ποιότητας του νερού, σε ορισμένες δε περιπτώσεις και ρύπανση αυτού λόγω της ανθρωπογενούς δραστηριότητας (π.χ. ρύπανση από αγροτική και βιομηχανική δραστηριότητα). Για παράδειγμα, η αγροτική δραστηριότητα προκαλεί σε ορισμένες περιοχές νιτρορύπανση, ενώ η υπεράντληση των υπόγειων υδάτων έχει προκαλέσει σε παράκτιες περιοχές το πρόβλημα της υφαλμύρωσης. Επίσης, παρατηρούνται μεγάλες σπατάλες νερού κυρίως από τη γεωργία και τη βιομηχανία, ενώ λόγω της παλαιότητας των συστημάτων διανομής πόσιμου νερού, παρατηρούνται μεγάλες διαρροές και απώλειες, καθώς και κίνδυνοι για την υγεία των πολιτών λόγω παλαιότητας ή ακατάλληλων υλικών των αγωγών μεταφοράς πόσιμου νερού.

Τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα της Ε.Π. 6β είναι:

- Η εφαρμογή του Κοινοτικού κεκτημένου για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων (Οδηγία 2000/60/ΕΚ)
- Προώθηση των σχεδίων διαχείρισης λεκανών απορροής,
- Αποφυγή απότομων διακυμάνσεων της ποσότητας και ποιότητας των υδάτων, διασφάλιση του υδάτινου ισοζυγίου και αποφυγή σημαντικών περιβαλλοντικών και οικονομικών καταστροφών,
- Διασφάλιση της ποιότητας και της ποσότητας πόσιμου νερού, με θετικές συνέπειες για την υγεία των πολιτών και την οικονομία των νοικοκυριών.
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής, των συνθηκών διαβίωσης και της παραγωγικής ικανότητας της περιοχής.

Για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων θα αξιοποιηθούν πόροι του ΕΤΠΑ στο πλαίσιο του **ΕΣ-14**, στο πλαίσιο δράσεων όπως:

- Προώθηση σχεδίων ολοκληρωμένης διαχείρισης ύδατος

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Ενίσχυση της ορθολογικής-αποδοτικής διαχείρισης επιφανειακών και υπόγειων υδάτων
- Εφαρμογή σύγχρονων τεχνολογιών και εξοπλισμών για την προστασία της ποιότητας των υδάτων και για τον περιορισμό της σπατάλης και των διαρροών.
- Επενδύσεις για την υλοποίηση των έργων και των μέτρων που προβλέπονται στα εγκεκριμένα Σχέδια Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών Υδατικών Διαμερισμάτων Ανατολικής Στερεάς όπως Σπερχειού (GR18), της Εύβοιας (GR19), ΒΑ Παραλίας Καλλιδρόμου (GR22), Βοιωτικού Κηφισού (GR23), Άμφισσας (GR24), Ασωπού (GR25) και των Σποράδων (GR35) και Δυτικής Στερεάς όπως του Μόρνου (GR 21).
- Έργα για την προστασία λιμνών (π.χ. Υλίκης, Παραλίμνη, Λ. Μόρνου κ.α.).
- Έργα για την προστασία και παρακολούθηση της ποιότητας των υδάτων.
- Έργα για τη μείωση της κατανάλωσης ύδατος.
- Έργα για τη μείωση απωλειών από συστήματα αποθήκευσης, υδροληψία και διανομής ύδατος.
- Επενδύσεις για την ανάπτυξη και βελτίωση των υποδομών εξαγωγής, επεξεργασίας, αποθήκευσης και διανομής πόσιμου νερού

Ανάπτυξη και βελτίωση υποδομών εξαγωγής, επεξεργασίας, αποθήκευσης και διανομής νερού για ανθρώπινη κατανάλωση, καθώς και δράσεις διασφάλισης και παρακολούθησης της ποιότητας του πόσιμου νερού.

Ομάδες στόχου/δικαιούχοι είναι πρωτίστως οι ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού, οι ΔΕΥΑ, η Δ/ση Υδάτων Αποκεντρωμένης Διοίκησης κ.α. στο σύνολο της ΠΣΤΕ.

Οι πράξεις που θα υποβληθούν στο πλαίσιο μιας διαφανούς και αντικειμενικής διαδικασίας, θα αξιολογηθούν από αρμόδια επιτροπή, που θα συστήσει ο φορέας διαχείρισης του ΕΠ, λαμβάνοντας υπόψη κριτήρια όπως:

- Προώθηση της εφαρμογής του Κοινοτικού κεκτημένου για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων (Οδηγία 2000/60/ΕΚ),
- Εναρμόνιση της πράξης με τα προτεινόμενα μέτρα των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής της περιοχής,
- Ποσοστά γεωγραφικής και πληθυσμιακής κάλυψης,
- Μέθοδος, τεχνολογία και αποτελεσματικότητα της παρέμβασης,
- Αειφορικότητα της παρέμβασης,
- Είδος και ένταση του προβλήματος,
- Συμβολή της παρέμβασης στην υγεία και στην ποιότητα ζωής των πολιτών,
- Τεχνική και οικονομική επάρκεια του φορέα υλοποίησης,
- Ανταπόκριση στις οριζόντιες αρχές των ΕΔΕΤ.

6γ) Διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς

Η αειφορική διαχείριση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς αποκτά σήμερα ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο της χάραξης αναπτυξιακής πολιτικής, στοιχείο που αποτυπώνεται στον προσοδευτικά αυξανόμενο αριθμό πολιτικών, προγραμμάτων και έργων προστασίας, ανάδειξης και αξιοποίησής της και αντανακλά την κατανόηση του ρόλου των φυσικών και πολιτιστικών πόρων ως μοχλού ανάπτυξης, αλλά και διαφύλαξης της ταυτότητας περιφερειακών και αστικών χωρικών ενότητων.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Η ΠΣΤΕ διαθέτει πλούσια και πολυποίκιλη φυσική και πολιτιστική κληρονομία. Στο οικοπολιτιστικό απόθεμα της περιοχής συμπεριλαμβάνονται μυθολογικές περιοχές, αρχαίες πόλεις, μνημεία της ρωμαϊκής και βυζαντινής εποχής, σημαντικά θρησκευτικά και νεότερα ιστορικά μνημεία, αστική και αγροτική αρχιτεκτονική κληρονομιά, παραδοσιακοί οικισμοί, σύγχρονη πολιτισμική δράση, εθνικά πάρκα και δρυμοί, αισθητικά δάση και τοπία, λίμνες κ.α. Η προστασία και ανάδειξη του εν λόγω αποθέματος είναι καθοριστική για τη διατήρηση της ταυτότητας της περιοχής, για την ποιότητα της ζωής των κατοίκων, για την ελκυστικότητά της ως τόπου κατοίκησης και τουρισμού κ.α. Η πολιτιστική και φυσική κληρονομιά της ΠΣΤΕ δέχεται πιέσεις από την αστικοποίηση, την άναρχη τουριστική ανάπτυξη, τις συγκρούσεις χρήσεων γης, την περιβαλλοντική ρύπανση κ.α. Από την άλλη, υπάρχουν πολλά περιθώρια για την οικονομική αξιοποίηση του αποθέματος αυτού.

Για όλους τους παραπάνω λόγους η ΠΣΤΕ υιοθέτησε τον **ΕΣ-15**, ο οποίος θα προωθήσει με πόρους του ΕΤΠΑ. Εξάλλου, μέσω της αύξησης του αριθμού των προστατευόμενων και αναδεικνυόμενων φυσικών και πολιτιστικών πόρων η ΠΣΤΕ αναμένει αύξηση των επισκεπτών και κατ' επέκταση των εισοδημάτων του τουριστικού κλάδου.

Ως ενδεικτικές δράσεις αναφέρονται:

- Έργα προστασίας, αποκαταστάσεις και ανάδειξης πολιτιστικών και ιστορικών μνημείων.
- Έργα προστασίας, αποκαταστάσεις και ανάδειξης σημαντικών μνημείων της φύσης και των τοπίων
- Δημιουργία οικοπολιτιστικών διαδρομών και δικτύων.
- Εκπόνηση Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Τουριστικής και Πολιτιστικής Ανάπτυξης και η προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, με έμφαση στη φύση και στον πολιτισμό.

Μέσω των δράσεων του ΕΣ 15 επιδιώκονται τα εξής βασικά αποτελέσματα:

- Η προστασία και αειφορική διαχείριση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς,
- Η διατήρηση της ταυτότητας της περιοχής και η βελτίωση της ελκυστικότητάς,
- Η αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων,
- Η οικονομική αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς για την ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού και νέων εισοδημάτων,
- Η θετική συμβολή στις επενδύσεις και στην περιφερειακή ανάπτυξη , για την ελκυστικότητά της ως τόπου κατοίκησης και τουρισμού κ.α. Η πολιτιστική και φυσική κληρονομιά της ΠΣΤΕ δέχεται πιέσεις από την αστικοποίηση, την άναρχη τουριστική ανάπτυξη, τις συγκρούσεις χρήσεων γης, την περιβαλλοντική ρύπανση κ.α. Από την άλλη, υπάρχουν πολλά περιθώρια για την οικονομική αξιοποίηση του αποθέματος αυτού.

Στις ομάδες στόχου περιλαμβάνονται ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού, εφορίες αρχαιοτήτων, βυζαντινών μνημείων και νεωτέρων μνημείων, πολιτιστικοί φορείς, Υπουργείο Πολιτισμού, μουσεία, δασικές υπηρεσίες, τουριστικές επιχειρήσεις, επισκέπτες της ΠΣΤΕ κ.α. , ενώ στους δικαιούχους οι ΟΤΑ, εφορίες αρχαιοτήτων, βυζαντινών μνημείων και νεωτέρων μνημείων, πολιτιστικοί φορείς, Υπουργείο Πολιτισμού. Επιλέξιμη είναι η συνολική ΠΣΤΕ.

Η επιλογή των πράξεων, πλην των γενικών αρχών που αναφέρονται και στην (6β), θα λαμβάνει υπόψη:

- Τη σημασία και αναγνώριση του προστατευμένου μνημείου της φύσης ή του πολιτισμού. Προτεραιότητα έχουν τα μνημεία που ανήκουν στην παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά,
- Την ανταπόκριση της παρέμβασης στις αρχές της αειφορίας,

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Τη συμβολή της παρέμβασης στην τουριστική ανάπτυξη και στη δημιουργία θέσεων εργασίας,
- Τη βιωσιμότητα της παρέμβασης,
- Τη μόχλευση πρόσθετων πόρων.
- Την αξιοπιστία του ωφελούμενου.

6δ) Προστασία και αποκατάσταση βιοποικιλότητας και του εδάφους και προαγωγή των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων μέσω και του δικτύου NATURA 2000 και των «πράσινων» υποδομών

Η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης περιλαμβάνει ως ειδικό στόχο τη διατήρηση και προστασία της βιοποικιλότητας και των βασικών πόρων. Η ΠΣΤΕ διαθέτει ένα ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό περιοχών με υψηλή οικολογική αξία, οι οποίες προστατεύονται από ειδικές συνθήκες και νόμους. Οι περιοχές NATURA καταλαμβάνουν σημαντική έκταση στην ΠΣΤΕ, ενώ η βιοποικιλότητα της περιοχής είναι σημαντική και απαντάται σε όλα τα οικολογικά υποσυστήματα (δάση, ποταμοί, λίμνες, θάλασσα). Όμως, η βιοποικιλότητα της ΠΣΤΕ δέχεται πιέσεις από ανθρωπογενή δραστηριότητα (π.χ. βιομηχανική, αγροτική και κτηνοτροφική δραστηριότητα, υλοτομία, εξόρυξη, τεχνικά έργα, ρύπανση, υπερ-αλίευση, λαθροθηρία, φυσικές καταστροφές όπως είναι οι πυρκαγιές, οικιστική ανάπτυξη κ.α.). Επίσης, παρατηρούνται ελλείψεις σε αποτελεσματικούς μηχανισμούς περιβαλλοντικής προστασίας και σε ενέργειες πρόληψης, παρακολούθησης και προστασίας της βιοποικιλότητας. Παράλληλα, η ρύπανση του ποταμού Ασωπού στη Βοιωτία (και Αττική) έχει προκαλέσει πολύ σοβαρές βλάβες στο οικοσύστημα, στα ύδατα και στην υγεία των κατοίκων της περιοχής αναφοράς, ενώ προβλήματα εμφανίζουν οι βιομηχανικές και εξορυκτικές περιοχές. Συνεπώς, υπάρχει ανάγκη για αποκατάσταση των ρυπασμένων περιοχών και για μια ολοκληρωμένη διαχείριση των οικοσυστημάτων και για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω «πράσινων» υποδομών, ώστε να επιτευχθεί αφενός η προστασία της βιοποικιλότητας, αφετέρου η αειφορική οικονομική αξιοποίησή της.

Στη βάση των παραπάνω η ΠΣΤΕ υιοθετεί τον **ΕΣ-16**, η υλοποίηση του οποίου θα επιδιωχθεί με αξιοποίηση των πόρων του ΕΤΠΑ.

Οι ενδεικτικές δράσεις συμπεριλαμβάνουν:

- Άμεση αποκατάσταση του περιβάλλοντος στον Ασωπό ποταμό
- Αποκατάσταση στις βιομηχανικές και εξορυκτικές περιοχές
- Εφαρμογή ολοκληρωμένων σχεδίων διαχείρισης για κάθε ειδική / προστατευόμενη περιοχή
- Επενδύσεις για αποκατάσταση, διατήρηση και αξιοποίηση της βιοποικιλότητας, συμπεριλαμβανομένων των οικοτόπων NATURA 2000
- Δημιουργία και/ή διατήρηση ζωνών άγριας πανίδας σε δασικές περιοχές
- Καταγραφή, προστασία, διατήρηση και χρήση των φυτικών και ζωικών γενετικών πόρων (π.χ. ντόπιες ποικιλίες) με στόχο τη προστασία τους

Τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα των παρεμβάσεων είναι:

- Η αποτελεσματική προστασία της βιοποικιλότητας και του φυσικού περιβάλλοντος,
- Η αποκατάσταση βλαβών στο οικοσύστημα, στα ύδατα και στο έδαφος,
- Η προστασία της υγείας των πολιτών και η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής τους.
- Η βελτίωση της ελκυστικότητας της περιοχής για κατοικία και επενδύσεις

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Στις ομάδες στόχου ανήκουν ΟΤΑ, αρμόδια υπουργεία, δασικές υπηρεσίες, λιμενικό σώμα, Περιφερειακή διοίκηση, ερευνητικές μονάδες, ειδικοί επιστήμονες, αγρότες αλιείς, κ.α., ενώ στους δικαιούχους περιλαμβάνονται ΟΤΑ Α και Β΄ βαθμού, ΝΠΔΔ, φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών κ.α. με έμφαση στις ρυπασμένες και προστατευόμενες περιοχές, περιοχές Natura και σε άλλες ειδικές περιοχές (π.χ. δασικές) στο σύνολο της Περιφέρειας.

Ιδιαίτερη βαρύτητα για την επιλογή των πράξεων θα έχουν:

- Η εναρμόνιση των σχεδίων παρέμβασης με την Κοινοτική νομοθεσία για τις περιοχές NATURA και για το περιβάλλον γενικότερα,
- Η αποτελεσματικότητα και αειφορικότητα της παρέμβασης,
- Η μέθοδος και η τεχνολογία της παρέμβασης,
- Η εμπειρία και αξιοπιστία του φορέα υλοποίησης της παρέμβασης,
- Η ένταση του προς επίλυση προβλήματος και η καλυπτόμενη έκταση,
- Η οικολογική αξία της περιοχής παρέμβασης

6ε) Ανάλυση δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, για την ανάπλαση των πόλεων, αναζωογόνησης και απολύμανσης των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου

Τα σχετικά μεγάλα αστικά κέντρα της ΠΣΤΕ αντιμετωπίζουν μία σειρά από προβλήματα, με σημαντικότερο ίσως πρόβλημα την υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος, λόγω της ατμοσφαιρικής και ηχητικής ρύπανσης. Κύρια πηγή και των δύο μορφών ρύπανσης είναι οι ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Παράλληλα, οι μεγάλες πόλεις της περιοχής χαρακτηρίζονται από σημαντικές ελλείψεις πράσινων υποδομών, αστικών και περιαστικών δασών, τα οποία θα μπορούσαν να βελτιώσουν το πρόβλημα του περιβάλλοντος. Επίσης, συχνά παρατηρείται το φαινόμενο της έλλειψης επαρκών ελευθέρων δημόσιων χώρων, τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για αναψυχή και για δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου. Σε ορισμένες πόλεις υπάρχουν περιοχές με εμφανή οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική και οικιστική υποβάθμιση. Τέλος, υπάρχουν και εγκαταλελειμμένες βιομηχανικές περιοχές με μόλυνση του εδάφους, με επικίνδυνα κτίρια και με αισθητική υποβάθμιση.

Για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και για την αναβάθμιση της λειτουργία, εικόνας και ελκυστικότητας των πόλεων της Περιφέρειας, απαιτούνται μία σειρά από συντονισμένες παρεμβάσεις πρόληψης και αποκατάστασης. Για το λόγο αυτό υιοθετείται ο **ΕΣ 17**. Ο συγκεκριμένος στόχος αναφέρεται στην προώθηση των προσπαθειών διασφάλισης υψηλότερης ποιότητας αστικού περιβάλλοντος και καλύτερης ποιότητας ζωής για τους κατοίκους των αστικών περιοχών μέσω της εκπόνησης Ολοκληρωμένων Σχεδίων Αστικής Ανάπτυξης. Στο πλαίσιο των σχεδίων αυτών περιλαμβάνεται η βελτίωση της περιβαλλοντικής συμπεριφορά και της ποιότητας του εσωτερικού κλίματος στον δομημένο χώρο, η μείωση του αστικού θορύβου, η βελτίωση του αστικού τοπίου μέσω της αναβάθμισης των περιβαλλοντικών συνθηκών στους ανοικτούς δημόσιους χώρους και στους κοινόχρηστους χώρους των κτιρίων καθώς και η βελτίωση της διαχείρισης της ενέργειας και των φυσικών πόρων στην αστική κλίμακα.

Ο ΕΣ 17 θα μπορούσε να προωθηθεί μέσω δράσεων όπως:

- Εκπόνηση και εφαρμογή ολοκληρωμένων σχεδίων αστικής αναζωογόνησης.
- Προώθηση ειδικών σχεδίων αναπλάσεων, ανάκτησης και αξιοποίησης ελευθέρων χώρων.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Ενίσχυση σχεδίων για αποκατάσταση ή αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών περιοχών και κτιρίων
- Εγκατάσταση συστημάτων μέτρησης της αστικής ρύπανσης και του θορύβου, καθώς και συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης.
- Προώθηση αντιρρυπαντικών τεχνολογιών σε δημόσια κτίρια και υποδομές.
- Καταγραφή, μελέτη και εφαρμογή συστημάτων αντιμετώπισης του θορύβου (π.χ. εγκατάσταση ηχοπετασμάτων, ηχομόνωση των προσόψεων).
- Δημιουργία ποδηλατοδρόμων και πεζοδρόμων, χώρων πρασίνου κλπ.

Επιδιώκονται κυρίως τα εξής:

- Η βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και της ελκυστικότητας των πόλεων,
- Η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και επισκεπτών της περιοχής,
- Η ανάκτηση ελευθέρων δημόσιων χώρων, η οποία ευνοεί νέες επενδύσεις για αναψυχή και για δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου,
- Η αξιοποίηση κτιριακού αποθέματος για νέες οικονομικές χρήσεις,
- Η αύξηση της αξίας των ακινήτων της περιοχής παρέμβασης,
- Η τόνωση της τοπικής ανάπτυξης μέσω των επενδύσεων σε υποδομές και των επενδύσεων σε νέες δραστηριότητες.

Ομάδες στόχου είναι ΟΤΑ, δημοτικές επιχειρήσεις και οργανισμοί, δημόσιο, ΝΠΔΔ, ερευνητικά ινστιτούτα, οι κάτοικοι των μεγάλων πόλεων της ΠΣΤΕ, ενώ δικαιούχοι είναι ΟΤΑ, δημοτικές επιχειρήσεις και οργανισμοί, δημόσιο, ΝΠΔΔ, ερευνητικά ινστιτούτα κά, στα μεγάλα στικά κέντρα της ΠΣΤΕ.

Εκτός από τις γενικές αρχές, θα προταχθούν πράξεις οι οποίες:

- Αναφέρονται σε αστικές περιοχές με αποδεδειγμένα σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα,
- Συμβάλλουν στην αναβάθμιση της εικόνας της πόλης και στην ποιότητα ζωής των κατοίκων,
- Είναι σε θέση να προσελκύσουν νέες επενδύσεις και να συνεισφέρουν στην τοπική ανάπτυξη,
- Υλοποιούνται από φορείς αξιόπιστους και με εμπειρία,
- Εισάγουν νέες ιδέες και καινοτομίας,
- Διασφαλίζουν τη βιωσιμότητα της παρέμβασης.

6ζ) Στήριξη της βιομηχανικής μετάβασης προς μια οικονομία με αποδοτική χρήση των πόρων, προώθησης της πράσινης ανάπτυξης, της οικολογικής καινοτομίας και της διαχείρισης περιβαλλοντικών επιδόσεων στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα

Η αποδοτική χρήση των πόρων, τόσο για την προστασία του περιβάλλοντος, όσο και τη βελτίωση της οικονομικής αποδοτικότητας αποτελεί κεντρική επιδίωξη της Στρατηγικής Ευρώπη 2020. Ομοίως, από την ανάλυση της πρώτης ενότητας, κατέστη σαφές ότι συνιστά και προτεραιότητα της περιφερειακής στρατηγικής της ΠΣΤΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Κατά συνέπεια υιοθετήθηκε ο **ΕΣ 18**, ο οποίος μέσω των πόρων του ΕΤΠΑ θα προωθήσει ενδεικτικές δράσεις όπως:

- Ενίσχυση επενδύσεων για την ορθολογική διαχείριση των πόρων, εξοικονόμηση εισροών υλικών και για την επανάκτηση αυτών ανάπτυξη κα χρήσης νέων υλικών.
- Προώθηση επενδύσεων στον τομέα τα «πράσινης» ανάπτυξης και των περιβαλλοντικών τεχνολογιών.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Συμπράξεις ερευνητικών μονάδων και επιχειρήσεων για την προώθηση σχεδίων οικο-καινοτομίας.
- Υποστήριξη σχεδίων ανάπτυξης και εφαρμογών της οικο-καινοτομίας

Μέσω της υλοποίησης του ΕΣ 6Ζ1 αναμένονται:

- Η αύξηση των επενδύσεων για την ορθολογική διαχείριση των πόρων, για εξοικονόμηση εισροών υλικών και για την επανάκτηση αυτών, καθώς και για την ανάπτυξη κα χρήσης νέων υλικών, θα μειώσει το κόστος παραγωγής, θα συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος, θα διευρύνει και θα ενισχύσει την τοπική ανάπτυξη,
- Η ανάπτυξη της «πράσινης» επιχειρηματικότητας, της έρευνας και της οικο-καινοτομίας θα έχουν θετικές επιπτώσεις στην οικονομία και στο περιβάλλον της περιοχής,
- Η βελτίωση της απασχόλησης και της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

Ομάδες στόχου είναι ο επιχειρήσεις και φορείς του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα και οι ερευνητές μονάδες οικο-καινοτομίας. Δικαιούχοι είναι επιχειρήσεις και δημόσιοι φορείς στο σύνολο της ΠΣΤΕ.

Μέσα από τη διαγωνιστική διαδικασία θα επιλεγούν εκείνες οι πράξεις που ανταποκρίνονται καλύτερα στις αρχές της αποτελεσματικότητας, αποδοτικότητας και προσθετικότητας των πόρων. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην παραγόμενη καινοτομία, στην εφαρμοζόμενη τεχνολογία, στη βιωσιμότητα της πράξης, στη συμβολή της στην επιχειρηματικότητα και στην απασχόληση της περιοχής κ.α.

Δ4.3 Γενικός Στόχος 3 «Ολοκλήρωση των μεταφορικών υποδομών και Δικτύων»

Δ4.3.1 Άξονας προτεραιότητας 7 «Προαγωγή των βιώσιμων μεταφορών και εξάλειψη των σημείων συμφόρησης σε υποδομές βασικών δικτύων»

Η Στρατηγική Ευρώπη 2020, στο πλαίσιο του στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης, προωθεί τη βελτίωση και επέκταση των μεταφορικών δικτύων και των βιώσιμων μεταφορών, ώστε τα μεταφορικά δίκτυα να συμβάλουν στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Η γενική αναπτυξιακή στρατηγική της ΠΣΤΕ θέτει ως κεντρικό στόχο την αξιοποίηση κεντροβαρούς της θέσης στον Ελλαδικό χώρο με την περαιτέρω ανάπτυξη των μεταφορικών της δικτύων για τη βελτίωση της διεθνούς και ενδοπεριφερειακής κινητικότητας και προσπελασιμότητας. Ο στόχος αυτός είναι απολύτως συναφής με το στόχο των βιώσιμων μεταφορών της ευρωπαϊκής στρατηγικής.

Από τη ΠΣΤΕ διέρχεται ο βασικός οδικός άξονας Πατρών – Αθήνας – Θεσσαλονίκης – Ευζώνων (ΠΑΘΕ) που αποτελεί τμήμα του Διεθνούς Ευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών και συμβάλλει σε σημαντικό βαθμό στην αύξηση της προσπελασιμότητας της περιοχής, καθώς και στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της. Δεν πρέπει, όμως, να παραβλεφτεί το γεγονός ότι οι περιοχές της Φωκίδας, Ευρυτανίας και το μεγαλύτερο τμήμα της Εύβοιας δεν επηρεάζονται σημαντικά από τον ΠΑΘΕ και η σύνδεσή τους με τους άλλες περιοχές της ΠΣΤΕ δεν είναι ικανοποιητική, αφού παρά τις μικρές γεωγραφικές αποστάσεις, η ορεινότητα δεν διευκολύνει τη σύνδεση των ορεινών οικισμών, τόσο μεταξύ τους, όσο με τους οικισμούς των άλλων περιοχών.

Η ΠΣΤΕ διασχίζεται, επίσης, από την Εθνική Οδό Λαμίας – Άμφισσας – Ναυπάκτου – Πάτρας, ενώ οι ενδοπεριφερειακές και διαπεριφερειακές μετακινήσεις γίνονται μέσω του δευτερεύοντος οδικού δικτύου που βρίσκεται αναφορικά με την ποιότητα του οδοστρώματος και τα γεωμετρικά του χαρακτηριστικά, σε γενικές γραμμές, σε μέτρια έως κακή κατάσταση. Η ολοκλήρωση των έργων της κατασκευής του οδικού άξονα Ε65, που συνδέει τη Λαμία με την Εγνατία Οδό, αποτελεί ιδιαίτερη ευκαιρία για την ανάδειξη της περιοχής ως μεταφορικού κόμβου της χώρας.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Παρά τις διαρθρωτικές και λειτουργικές αδυναμίες που παρατηρούνται στην ανάπτυξη του σιδηροδρομικού δικτύου, η Περιφέρεια έχει στρατηγικό ρόλο καθώς από την περιοχή διέρχεται το σιδηροδρομικό δίκτυο που αναπτύσσεται κατά μήκος του βασικού άξονα Πειραιώς – Αθηνών – Θεσσαλονίκης – Ειδομένης (Άξονας Βορρά – Νότου) και συμπληρώνεται από τις διακλαδώσεις του από Οινόη προς Χαλκίδα και από Λιανοκλάδι προς το λιμάνι της Στυλίδας.

Οι οδικές και σιδηροδρομικές υποδομές που προαναφέρθηκαν, λειτουργούν με συμπληρωματικό τρόπο με τα επιβατικά και εμπορικά λιμάνια, που υπάρχουν στην ΠΣΤΕ, όπως π.χ. τα λιμάνια της Χαλκίδας και του Αλιβερίου. Γενικότερα, οι ακτοπλοϊκές μεταφορές δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένες στην ΠΣΤΕ, και το μεταφορικό έργο υλοποιείται, κυρίως, με χρήση των οδικών υποδομών. Υπάρχουν όμως, σημαντικά περιθώρια για την ανάπτυξη των θαλάσσιων και των συνασμένων μεταφορών.

Για τη νέα προγραμματική περίοδο και με σκοπό την προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων (ΘΣ 7), ορίζονται οι εξής ειδικοί στόχοι:

ΕΣ-19 Αναβάθμιση των ενδοπεριφερειακών οδικών αξόνων και σύνδεση τους με ΔΕΔ-Μ

ΕΣ-20 Ανάπτυξη και βελτίωση συστημάτων μεταφοράς για την προαγωγή της βιώσιμης περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με έμφαση στα εναλλακτικά συστήματα

ΟΙ ΕΣ θα υποστηριχθούν από τις Επενδυτικές Προτεραιότητες (β) και (γ) του ΘΑ 7:

7β) «Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων στην υποδομή ΔΕΔ-Μ, συμπεριλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων»

7γ) «Ανάπτυξη και βελτίωση συστημάτων μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον (συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων χαμηλού θορύβου) και των συστημάτων χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, συμπεριλαμβανομένων και των οδών εσωτερικής ναυσιπλοΐας και των θαλάσσιων μεταφορών, των λιμένων, των πολυτροπικών συνδέσεων και των υποδομών αερολιμένων, με σκοπό την προαγωγή μίας βιώσιμης περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας»

Επενδυτική προτεραιότητα

7β) Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων στην υποδομή ΔΕΔ-Μ, συμπεριλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων

Τα Διευρωπαϊκά δίκτυα και οι μεγάλες υπερπεριφερειακές υποδομές δεν μπορούν να αξιοποιηθούν πλήρως από την Περιφερειακή οικονομία αν δεν ολοκληρωθεί το ενδοπεριφερειακό μεταφορικό δίκτυο για να ενισχυθεί η περιφερειακή κινητικότητα. Ταυτόχρονα, η ενίσχυση των συνδυασμένων μεταφορών μπορεί να ενισχύσει περαιτέρω την περιφερειακή οικονομία. Κύριος στόχος της ΠΣΤΕ είναι η ολοκλήρωση του περιφερειακού μεταφορικού δικτύου για την καλύτερη διάχυση των αναπτυξιακών προοπτικών σε όλη την Περιφέρεια. Η ενίσχυση των μεταφορών θα μπορέσει να δώσει μια ώθηση σε όλες τις περιοχές της Περιφέρειας για να αξιοποιήσουν τις ενδογενείς αναπτυξιακές τους δυνατότητες. Επίσης, η κατασκευή και ολοκλήρωση των συνδέσεων με τα ΔΕΔ-Μ, η ολοκλήρωση της παράκαμψης περιοχών που μέχρι σήμερα τέμνονται από τα μεταφορικά δίκτυα ενισχύει την ασφάλεια των μετακινήσεων και επιφέρει αύξηση της κινητικότητας. Στην συγκεκριμένη επενδυτική προτεραιότητα μπορεί να υπάρξει η ανάγκη για χρηματοδότηση έργων – γεφυρών από το τρέχον Πρόγραμμα.

Ενδεικτικοί τύποι δράσεων στο πλαίσιο του **ΕΣ 19** είναι:

- Αναβάθμιση περιφερειακού μεταφορικού δικτύου και συνδέσεων με ΔΕΔ-Μ
- Αναβάθμιση επιπέδου ασφάλειας οδικών μεταφορών

Επιδιώκονται:

- Η μείωση του χρόνου και του κόστους των μετακινήσεων,
- Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της περιφερειακής οικονομίας,
- Η αναβάθμιση της ασφάλειας των μετακινήσεων και η αύξηση της κινητικότητας,
- Η μείωση του κόστους λόγω ατυχημάτων,
- Η ενίσχυση της χωρικής συνοχής.

Ομάδες στόχου είναι οι κάτοικοι και οι επιχειρήσεις της Περιφέρειας, καθώς και όλοι οι διερχόμενοι. Κύριοι δικαιούχοι είναι η Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση, Υπουργεία και οι δήμοι, ενώ επιλέξιμη είναι η συνολική ΠΣΤΕ.

Οι πράξεις επιλέγονται μετά από μία ανοικτή και διαφανή και ανοικτή διαδικασία από μία αρμόδια επιτροπή, την οποία συστήνει ο δικαιούχος, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, στη βάση αντικειμενικών κριτηρίων επιλογής και με την προϋπόθεση ότι η πράξη λαμβάνει υπό τις οριζόντιες αρχές των ΕΔΕΤ.

Πέραν των ανωτέρω γενικών και θεσμικών αρχών και προϋποθέσεων, θα αξιολογούνται εξής:

- Η συμβολή της πράξης στην επίτευξη των στόχων της ευρωπαϊκής, εθνικής και περιφερειακής στρατηγικής για την ανάπτυξη των ΔΕΔ και τις βιώσιμες μεταφορές,
- Η συμβολή της στην επίτευξη των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων,
- Οι επιπτώσεις της πράξης στην τοπική οικονομική ανάπτυξη,
- Η τεχνική και οικονομική επάρκεια του φορέα υλοποίησης,
- Η αναλογικότητα της δαπάνης σε σχέση με το έργο.

7γ) Ανάπτυξη και βελτίωση συστημάτων μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον (συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων χαμηλού θορύβου) και των συστημάτων χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, συμπεριλαμβανομένων και των οδών εσωτερικής ναυσιπλοΐας και των θαλάσσιων μεταφορών, των λιμένων, των πολυτροπικών συνδέσεων και των υποδομών αερολιμένων, με σκοπό την προαγωγή μίας βιώσιμης περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας.

Το παραγωγικό σύστημα της Περιφέρειας δεν διαθέτει εκείνες τις υποδομές που μπορούν να το ολοκληρώσουν τοπικά και να βοηθήσουν στην αναβάθμιση της αποτελεσματικότητάς του. Στο πλαίσιο του **ΕΣ 20** απαιτούνται ενέργειες που θα ενισχύουν την δυνατότητα των τοπικών επιχειρήσεων να έχουν πρόσβαση σε ολοκληρωμένες μεταφορικές υπηρεσίες. Ταυτόχρονα, λείπουν ορισμένες υποδομές με έμφαση κυρίως στον τουρισμό που μπορούν επίσης να δώσουν αναπτυξιακή ώθηση στην Περιφέρεια. Επίσης, η εισαγωγή συστημάτων διαχείρισης της κυκλοφορίας μπορεί να άρει σημαντικές καθυστερήσεις στην κίνηση των οχημάτων.

Ενδεικτικές παρεμβάσεις μπορεί να είναι:

- Αναβάθμιση λιμένων περιφέρειας σε εμπορικά λιμάνια (σε συνδυασμό με την αναβάθμιση των βιομηχανικών περιοχών -συνδυασμένες μεταφορές)
- Αναβάθμιση λιμένων που δύνανται να ενισχυθούν ως προορισμών κρουαζιέρας
- Αναβάθμιση σιδηροδρομικού σταθμού στο χώρο της Περιφέρειας ως εμπορευματικού σταθμού
- Ανάπτυξη και αναβάθμιση δικτύου μαρινών
- Προώθηση τοπικών συνδυασμένων και εναλλακτικών μεταφορών
- Εισαγωγή συστημάτων διαχείρισης της κυκλοφορίας

Δ4.4 Γενικός Στόχος 4 «Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού – ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής»

Δ4.4.1 Άξονας προτεραιότητας 8 «Πρώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας»

Η ΠΣΤΕ αντιμετωπίζει μια σειρά από κοινωνικά προβλήματα, τα οποία διαταράσσουν την κοινωνική της συνοχή. Τα εν λόγω κοινωνικά προβλήματα έχουν οξυνθεί τα τελευταία χρόνια λόγω της παρατεταμένης οικονομικής ύφεσης. Συνεπώς, η αποκατάσταση και διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής είναι αναγκαίος αυτοτελής στόχος, όπως εξάλλου επιτάσσει και η Στρατηγική Ευρώπη 2020, καθώς και βασική προϋπόθεση της κοινωνικής και οικονομικής σταθερότητας και της οικονομικής ανάπτυξης.

Ειδικότερα, η ΠΣΤΕ αντιμετωπίζει αυξανόμενα κοινωνικά προβλήματα κα προκλήσεις, όπως είναι η ανεργία όλων των μορφών, η εξάπλωση της φτώχειας, ο κοινωνικός αποκλεισμός και διαχωρισμός, η διεύρυνση των ευπαθών κοινωνικών ομάδων, με παράλληλη αύξηση των μειονεκτούντων ατόμων, ατόμων χωρίς πρόσβαση σε προσιτές κοινωνικές υπηρεσίες και υπηρεσίες υγείας, κ.α. Παράλληλα, συχνά τα κοινωνικά προβλήματα έχουν μία χωρική διάσταση, με την έννοια ότι εμφανίζονται περισσότερο οξυμένα όχι μόνον σε ειδικές κοινότητες αλλά και σε ειδικές περιοχές (αστικές και αγροτικές). Η εξειδίκευση των δράσεων για την αντιμετώπιση της φτώχειας, προϋποθέτουν την ύπαρξη μιας Εθνικής Στρατηγικής για τη φτώχεια, η οποία όμως, μέχρι στιγμής, δεν έχει υιοθετηθεί. Παρόλα αυτά, στο πλαίσιο του ΕΠ της ΠΣΤΕ επιλέγονται οι επενδυτικές προτεραιότητες κα οι ΕΣ και οι ενδεικτικές δράσεις, οι οποίες θα ενσωματωθούν στην υπό διαμόρφωση σχετική Περιφερειακή Στρατηγική ενώ θα εναρμονιστούν με την Εθνική Στρατηγική για τη φτώχεια.

Μια αποτελεσματική κοινωνική πολιτική δεν πρέπει να περιορίζεται, όμως, μόνον σε κατασταλτικές παρεμβάσεις, για την άμβλυση ενός κοινωνικού προβλήματος. Ασφαλώς, χρειάζονται οι πολιτικές πρόνοιες και αλληλεγγύης, όπως και οι αντίστοιχες δομές κα υποδομές. Όμως, συγχρόνως και προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα βαθύτερα αίτια των κοινωνικών προβλημάτων, απαιτούνται και δομικές παρεμβάσεις, που θα επιλύσουν στο βαθμό του εφικτού το αίτιο του προβλήματος. Συνεπώς, δεν επαρκούν μόνον οι δράσεις μέσω του ΕΚΤ για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων της ΠΣΤΕ. Απαιτούνται και συνδυασμένες και εναρμονισμένες δράσεις του ΕΤΠΑ, οι οποίες μέσω τα κατάλληλων επενδύσεων θα δημιουργήσουν καλύτερες συνθήκες σταθερής και αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης και εργασία, και θα περιορίσουν τις ανάγκες για διορθωτικές κοινωνικές παρεμβάσεις.

Με βάση τα παραπάνω, στο πλαίσιο του ΕΠ και του ΑΠ 8, για μια πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων επιλέγεται η συνδυασμένη αξιοποίηση των επενδυτικών προτεραιοτήτων του ΘΣ 9 - ΕΚΤ, για αμιγώς κοινωνικές παρεμβάσεις κα για τη στήριξη της λειτουργίας των κοινωνικών δομών και υποδομών, και των επενδυτικών προτεραιοτήτων του ΘΣ9-ΕΤΠΑ για παρεμβάσεις ενίσχυσης των υποδομών και της ανάπτυξης. Η ενεργός ένταξη στην αγορά εργασίας, η κοινωνική ενσωμάτωση και η καταπολέμηση των διακρίσεων θα επιδιωχθεί με τη συνδυαστική εφαρμογή των επενδυτικών προτεραιοτήτων 9i, 9ii και 9iii του ΕΚΤ και 9β του ΕΤΠΑ. Η ολοκληρωμένη τοπική ανάπτυξη ειδικών περιοχών θα προωθηθεί με την παράλληλη και συμπληρωματική εφαρμογή των επενδυτικών προτεραιοτήτων 9vi του ΕΚΤ και 9δ του ΕΤΠΑ. Η βελτίωση του συστήματος υγείας και της πρόσβασης σ' αυτό αξιοποιεί τις επενδυτικές προτεραιότητες 9iv του ΕΚΤ και 9α του ΕΤΠΑ. Η ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας για την βελτίωση του συστήματος προσφοράς κοινωνικών υπηρεσιών και

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

για την αύξηση της απασχόλησης επιδιώκεται με τη συνδυαστική εφαρμογή των επενδυτικών προτεραιοτήτων 9ν του ΕΚΤ και 9γ του ΕΤΠΑ.

Από τα παραπάνω καθίσταται πρόδηλη η χρησιμότητα του ΑΠ 8, καθώς και ο πολυθεματικός και πολυταμειακός χαρακτήρας του.

Με βάση τα παραπάνω, για την άμβλυση των ανισοτήτων στην κατανομή των υποδομών υγείας κλπ., για την προώθηση νέων μοντέλων παροχής υπηρεσιών υγείας και για τη βελτίωση της πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας απαιτούνται νέες επενδύσεις και προγράμματα.

Στο πλαίσιο αυτό ως ΕΣ του ΕΠ της ΠΣΤΕ τίθενται:

ΕΣ-21 Αναβάθμιση υποδομών και υπηρεσιών υγείας και κοινωνικών υποδομών

ΕΣ-22 Προώθηση επενδυτικών σχεδίων σε υποβαθμισμένες αστικές και αγροτικές περιοχές

ΕΣ-23 Αύξηση των επενδύσεων των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας

ΕΣ-24 Προώθηση επενδύσεων στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης (σε συνδυασμό με 9νι ΕΚΤ)

ΕΣ-25 Αύξηση συμμετοχής στην αγορά εργασίας των ατόμων που πλήττονται από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό, ιδίως της κατηγορίας μειονεκτούντων ατόμων

ΕΣ-26 Ενδυνάμωση της λειτουργίας και των δράσεων των δομών κοινωνικής ενσωμάτωσης περιθωριοποιημένων ομάδων με έμφαση στους ρομά, τους μετανάστες και τους άστεγους (σε συνέργεια με ΕΤΠΑ 9β)

ΕΣ-27 Υποστήριξη της λειτουργίας δομών που προάγουν την ισότητα των ευκαιριών, ειδικά των γυναικών

ΕΣ-28 Υποστήριξη δομών, δικτύων και δράσεων κοινωνικής πρόνοιας και αλληλεγγύης, με έμφαση στη φροντίδα και την υγεία

ΕΣ-29 Ενίσχυση της λειτουργίας υφιστάμενων και δημιουργία νέων ΚΟΙ.Σ.Π.Ε, καθώς και της δικτύωσης και συνεργασίας μεταξύ κοινωνικών επιχειρήσεων

ΕΣ-30 Προώθηση σχεδίων ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης (σε συνεργασία με 9δ ΕΤΠΑ)

Ο ΕΣ αυτός συνάδει με τις Επενδυτικές Προτεραιότητες (α), (β), (γ), (9δ) του ΘΑ 9 του ΕΤΠΑ, σε συνέργεια με την επενδυτική προτεραιότητα 9i), 9ii), 99iii), 9iv), 9v), 9vi) του ΕΚΤ και ΘΣ 10 (ΕΤΠΑ):

9 α) «Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μείωσης των ανισοτήτων όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, και προώθησης της κοινωνικής ένταξης με τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα και με τη μετάβαση από θεσμικές υπηρεσίες σε υπηρεσίες σε επίπεδο κοινότητας»

9β) «Παροχή στήριξης για φυσική, οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση υποβαθμισμένων κοινοτήτων εντός αστικών και αγροτικών περιοχών»

9γ) «Παροχή στήριξης για κοινωνικές επιχειρήσεις»

9δ) «Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων»

9i) Ενεργός ένταξη, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας (ΕΚΤ)

9ii. «Κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά».

9iii) «Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών»

9iv. «Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος»

9v. «Προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καθώς και την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση»

9vi) «Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων».

«Επενδύσεις στην εκπαίδευση, την κατάρτιση, και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και διά βίου μάθηση με την ανάπτυξη υποδομών, κατάρτισης και εκπαίδευσης»

Επενδυτική προτεραιότητα

9α) Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μείωσης των ανισοτήτων όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, και προώθησης της κοινωνικής ένταξης με τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα και με τη μετάβαση από θεσμικές υπηρεσίες σε υπηρεσίες σε επίπεδο κοινότητας

Λόγω της παρατεταμένης οικονομικής ύφεσης, στην ΠΣΤΕ παρατηρείται δραματική πτώση του διαθέσιμου εισοδήματος και η αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού (πάνω από το 30%) που απειλείται από τον κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Παράλληλα, έχει αυξηθεί το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλό δείκτη ένταξης εργασίας, ενώ λόγω της διεύρυνσης της ανεργίας και της φτώχειας αυξήθηκε το ποσοστό του ανασφάλιστου πληθυσμού, και περιορίστηκε η πρόσβασή του σε υπηρεσίες υγείας και άλλες υπηρεσίες γενικού ενδιαφέροντος.

Παράλληλα, προβλήματα υφίστανται και στην κατανομή των υποδομών υγείας, σε βάρος των ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών. Συνεπώς, για τη βελτίωση των υπηρεσιών στον κλάδο της υγείας, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες που αφορούν τους απομακρυσμένους (κυρίως ορεινούς) οικισμούς, καθώς και τους οικισμούς με σημαντική αύξηση του πληθυσμού τους κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Ακόμη, σε επίπεδο δευτεροβάθμιας φροντίδας, θα πρέπει να υπάρξει συμπλήρωση και ενίσχυση του δυναμικού από άποψη κλινών ή/και κλινικών, ανανέωση του ιατρικού εξοπλισμού, καλύτερη δικτύωση των υποδομών υγείας και χρήση νέων τεχνολογιών (π.χ. τηλεϊατρικής). Επίσης, για την εξυπηρέτηση των αυξημένων ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, απαιτείται η προώθηση νέων μοντέλων όπως είναι οι «εξειδικευμένες» δομές υγείας, π.χ. για τη διαχείριση του πόνου, μονάδες τεχνητού νεφρού, κέντρα αποκατάστασης και αποθεραπείας, Μονάδες Ημερήσιας Νοσηλείας στις περιοχές που δεν υπάρχουν, ανάπτυξη Κέντρων Ψυχικής Υγείας κ.α.

Τα τελευταία χρόνια υπήρξε σημαντική αναβάθμιση των υποδομών υγείας στην ΠΣΤΕ. Παρόλα αυτά συνεχίζουν να υπάρχουν ανάγκες ολοκλήρωσης των έργων υποδομής σε υφιστάμενες ομάδες, καθώς και ανάγκες για αναβάθμισης και βελτίωση υποδομών και εξοπλισμών. Παράλληλα, υπάρχουν περιοχές (π.χ. ορεινές) με προβλήματα πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας. Επίσης, εκκρεμεί η ολοκλήρωση έργων που έχουν δρομολογηθεί κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013. Πέραν τούτου υπάρχουν ανάγκες για τη δημιουργία νέων υποδομών για ειδικές κατηγορίες ασθενών, αλλά και για την ανάπτυξη υποδομών υγείας σε ειδικές περιοχές του ύπαιθρου χώρου με περιορισμένη προσφορά.

Για τους λόγους αυτούς υιοθετήθηκε ο **ΕΣ 21**. Μέσω των δράσεων του στόχου αναμένεται η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών καθώς και η πιο ισορροπημένη κατανομή τους.

Οι ενδεικτικές δράσεις συμπεριλαμβάνουν:

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Επέκταση και αναβάθμιση υφιστάμενων δομών και υποδομών υγείας κυρίως των ορεινών, νησιωτικών και απομακρυσμένων περιοχών.
- «Εξειδικευμένες» δομές υγείας, π.χ. για τη διαχείριση του πόνου, μονάδες τεχνητού νεφρού, κέντρα αποκατάστασης και αποθεραπείας
- Κέντρα Υγείας Αστικού Τύπου και κοινωνικά ιατρεία στα μεγάλα αστικά κέντρα της Περιφέρειας (π.χ. Λαμία, Χαλκίδα, Λειβαδιά)
- Μονάδες Ημερήσιας Νοσηλείας στις περιοχές που δεν υπάρχουν
- Μετανοσοκομειακοί ξενώνες σε επιλεγμένες περιοχές για τους ψυχικά ασθενείς
- Ανάπτυξη Κέντρων Ψυχικής Υγείας σε Τομείς Ψυχικής Υγείας που υστερούν
- Αναβάθμιση υποδομών υγείας στον αγροτικό χώρο και στις ορεινές περιοχές όπως των περιφερειακών ιατρείων της Περιφέρειας
- Ολοκλήρωση Κέντρων Υγείας
- Υποδομές στέγασης, χώροι υγιεινής, one stop shops / Κέντρα Κοινότητας με διευρυμένες υπηρεσίες και κινητές μονάδες για ευπαθείς ομάδες, ρομά, κ.λπ.
- Κέντρα φιλοξενίας ευάλωτων ατόμων (π.χ. μεταναστών, ασυνόδευτων ανηλίκων, γυναικών θυμάτων βίας, ηλικιωμένων, αστέγων κ.α.)
- Δημιουργία Τράπεζας Τροφίμων στην Περιφέρεια της Στ. Ελλάδας

Επιδιώκονται, τα εξής αποτελέσματα:

- Η αναβάθμιση και διεύρυνση του δικτύου κοινωνικών υποδομών, και ειδικότερα των υποδομών υγείας
- Η άμβλυση των ανισοτήτων πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας, ειδικά των κατοίκων απομακρυσμένων περιοχών
- Η αναβάθμιση της υγείας του πληθυσμού και της ποιότητας ζωής του

Ομάδες στόχου είναι Νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας, ειδικές μονάδες νοσηλείας, κέντρα ψυχικής υγείας, δημοτικά και κοινωνικά ιατρεία, κέντρα αποκατάστασης, ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, ρομά, μετανάστες κ.α. , ενώ δικαιούχοι είναι οι ΟΤΑ, ΔΥΠΕ, Μονάδες υγείας, σ' ολόκληρη την ΠΣΤΕ.

Η επιλογή των πράξεων, κατά κανόνα, θα προκύπτει μέσα από μια διαφανή διαγωνιστική διαδικασία μετά από σχετική πρόσκληση. Η αρμόδια επιτροπή θα αξιολογεί τις προτάσεις στη βάση εκ των προτέρων εγκεκριμένων, αντικειμενικών κριτηρίων. Εν συνεχεία οι υποβληθείσες πράξεις θα κατατάσσονται με βάση τη βαθμολογία που θα λαμβάνουν. Οι πράξεις που θα υποβάλλονται οφείλουν να πληρούν τα κάτωθι γενικά κριτήρια:

- Εκπλήρωση των τυπικών προϋποθέσεων υποβολής και ενίσχυσης
- Η ποιότητα των προτάσεων και η συμβολή τους στην επίτευξη του ειδικού στόχου του ΠΕΠ.
- Η ποιότητα και ικανότητα του φορέα να υλοποιήσει αποτελεσματικά την πράξη
- Η αναλογικότητα της σχέσης μεταξύ κόστους και οφέλους
- Η διασφάλιση της χρηματοδότησης
- Ο εξυπηρετούμενος πληθυσμός
- Κατάλληλη ενσωμάτωση στην πρόταση των οριζόντιων στόχων του ΕΠ, ειδικότερα της ισότητας ανδρών και γυναικών και της μη διάκρισης.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Ειδικότερα κριτήρια για την επιλογή των πράξεων της ως άνω επενδυτικής προτεραιότητας θα ισχύσουν η συμβολή των επενδύσεων στη βελτίωση των υποδομών υγείας και στη μείωση των ανισοτήτων πρόσβασης.

9β) Παροχή στήριξης για φυσική, οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση υποβαθμισμένων κοινοτήτων εντός αστικών και αγροτικών περιοχών

Εντός της ΠΣΤΕ υπάρχουν περιοχές στα αστικά κέντρα και στις αγροτικές περιοχές που είναι έντονα υποβαθμισμένες, με αρνητικές συνέπειες για τους κατοίκους τους. Κατά κανόνα, οι περιοχές υφίστανται της συνέπειες της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, της έλλειψης πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες και της οικονομικής δυσπραγίας. Στην ΠΣΤΕ υπάρχουν ορεινές και αγροτικές περιοχές με χαρακτηριστικά εγκατάλειψης (π.χ. πληθυσμιακή συρρίκνωση, γήρανση του πληθυσμού, ανεργία). Παράλληλα, λόγω και της κρίσης υπάρχουν περιοχές στα μεγάλα αστικά κέντρα με προβλήματα υποβάθμισης (π.χ. κοινωνικής και οικονομικής, αλλά και περιβαλλοντικής). Μέσω ειδικών αναπτυξιακών παρεμβάσεων θα μπορούσε να επιδιωχθεί η αποκατάσταση και αναζωογόνηση των περιοχών αυτών. Για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων υιοθετήθηκε ο ΕΣ 22, ο οποίος προωθεί σχέδια με πόρους του ΕΤΠΑ.

Ενδεικτικές δράσεις του **ΕΣ 22**:

- Προώθηση επενδύσεων για αναβάθμιση τεχνικών και περιβαλλοντικών υποδομών.
- Αναβάθμιση/διεύρυνση υποδομών πρόνοια και αλληλεγγύης.
- Προώθηση οικονομικών επενδύσεων.

Ωφελούμενοι από τις δράσεις; Αυτές είναι οι κάτοικοι και οι επιχειρήσεις υποβαθμισμένων κοινοτήτων καθώς και οι ΟΤΑ. Δικαιούχοι μπορεί να είναι ΟΤΑ, επιχειρήσεις, οργανισμοί πρόνοιας, ΜΚΟ κ.α. σε υποβαθμισμένες περιοχές.

9γ) Παροχή στήριξης για κοινωνικές επιχειρήσεις

Στην ΠΣΤΕ δημιουργούνται κοινωνικές επιχειρήσεις που κάνουν χρήση των διατάξεων της πρόσφατης νομοθεσίας για την προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Στο πλαίσιο της ανάπτυξης και ενίσχυσης του τύπου αυτού επιχειρηματικότητας, η στήριξη για τη προαγωγή της κοινωνικής οικονομίας αναμένεται να έχει σημαντικά κοινωνικά και οικονομικά οφέλη των συμμετεχόντων. Η στήριξη με αρχικό εξοπλισμό και στοιχεία οργάνωσης των επιχειρήσεων αποδεικνύονται απαραίτητα για την προώθηση του θεσμού.

Οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας αποτελούν πλέον ζωτικό τμήμα της οικονομίας και της απασχόλησης, προσφέροντας υπηρεσίες του τρίτου τομέα της οικονομίας, σε πεδία όπως η κοινωνική πρόνοια, το περιβάλλον, η υγεία, η εκπαίδευση, ο πολιτισμός, ο αθλητισμός, η παραγωγή παραδοσιακών και άλλων προϊόντων (π.χ. ειδικοί συνεταιρισμοί) κ.α. Λόγω της παρατεταμένης οικονομικής κρίσης έχουν δημιουργηθεί σημαντικά κενά στην προσφορά υπηρεσιών κοινωνικής υποστήριξης, τα οποία δύνανται να καλύψουν οι εν λόγω επιχειρήσεις. Επίσης, η μείωση της ανεργίας μπορεί να επέλθει από τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων π.χ. από ανέργους. Συνεπώς, υπάρχει ανάγκη για υποστήριξη της δράσης των κοινωνικών επιχειρήσεων, δεδομένου ότι αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα χρηματοδότησης.

Μέσω των δράσεων του **ΕΣ 23** επιδιώκεται η ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και η αύξηση της απασχόλησης.

Για την προώθηση του ΕΣ 23 προβλέπονται ενδεικτικές δράσεις του ΕΣ περιλαμβάνουν:

- Την στήριξη των επενδύσεων των επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Τη δημιουργία Περιφερειακού Ταμείου Μικροχρηματοδοτήσεων - Μικροπιστώσεων για τις Κοινωνικές επιχειρήσεις
- Την ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας (start ups στήριξη κοινωνικών επιχειρήσεων)
- Τη στήριξη για ανάπτυξη της κοινωνικής καινοτομίας μέσω συστάδων κοινωνικών επιχειρήσεων

Ομάδες στόχου/δικαιούχοι είναι οι υφιστάμενες και νέες επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας, άνεργοι, σύλλογοι, εθελοντικές ομάδες κ.α. στο σύνολο της ΠΣΤΕ.

9δ) Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων

Στην ΠΣΤΕ υπάρχουν ειδικές περιοχές, με σχεδόν μόνιμα οικονομικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά κ.α. μειονεκτήματα. Τέτοιες περιοχές μπορεί να είναι ορεινές, απομακρυσμένες, περιοχές με βιομηχανική παρακμή, αγροτικές, περιοχές με έντονα δημογραφικά προβλήματα, αστικές με έντονη υποβάθμιση κ.α. Για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη αυτών των περιοχών, η νέα πολιτική συνοχής προσφέρει τη δυνατότητα στήριξης μέσω των νέων μέσω εδαφικής ανάπτυξης όπως είναι οι ολοκληρωμένες αστικές παρεμβάσεις και τα σχέδια Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ), τα οποία σε μεγάλο βαθμό στηρίζονται στη θετική εμπειρία του Leader. Η εμπειρία αυτή, όπως και άλλων προγραμμάτων, έδειξε ότι ολοκληρωμένες πολυθεματικές παρεμβάσεις δύνανται να καλύψουν σημαντικές ανάγκες των τοπικών κοινοτήτων και να ενισχύσουν την ενδογενή τοπική ανάπτυξη. Συμπερασματικά, η προώθηση της ανάπτυξης ειδικών χωρικών ενοτήτων, μέσω νέων ολοκληρωμένων παρεμβάσεων θα μπορούσε να βελτιώσει το δημογραφικό, την απασχόληση, την ποιότητα ζωής και την τοπική οικονομία.

Η ΠΣΤΕ επιλέγει να προωθήσει την ολοκληρωμένη τοπική ανάπτυξη, αξιοποιώντας τα νέα χωρικά εργαλεία. Απώτερος στόχος της είναι, στη βάση της χωρικής ανάλυσης, να υποστηρίξει σχέδια για την ανάπτυξη ειδικών περιοχών, π.χ. ορεινών, αγροτικών, παράκτιων, περιοχών σε παρακμή κ.α.

Ο **ΕΣ 24** θα χρησιμοποιηθεί για να χρηματοδοτηθούν δράσεις τύπου ΕΤΠΑ, που θα συμπεριληφθούν στα ολοκληρωμένα προγράμματα ανάπτυξης τα οποία θα ενισχυθούν στο πλαίσιο των δράσεων που θα έχουν την μορφή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων (CLLD) σε συνδυασμό με την ΕΠ 9(θ) (βλέπε παρακάτω).

Ωφελούμενοι των δράσεων είναι οι συμμετέχοντες σ' αυτές καθώς και οι κάτοικοι και επιχειρήσεις των περιοχών που θα επιλεγούν. Δικαιούχοι είναι οι τοπικές συμπράξεις και ομάδες δράσεις που θα δημιουργηθούν στις περιοχές που θα προκριθούν.

9ι) Ενεργός ένταξη, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας

Το συνολικό ποσοστό απασχόλησης της ΠΣΤΕ βρίσκεται κάτω από το 60% και υπολείπεται κατά πολύ του 75%, που είναι ο στόχος της Στρατηγικής της Λισσαβόνας ή του 70% που είναι ο εθνικός στόχος. Παράλληλα, λόγω της παρατεταμένης ύφεσης η συνολική περιφερειακή ανεργία βρίσκεται γύρω στο 30%, ενώ των νέων προσεγγίζει το 60%. Τα ποσοστά αυτά κατατάσσουν την ΠΣΤΕ στις περιφέρειες της Ευρώπης με τα μεγαλύτερα προβλήματα ανεργίας. Άλλα αρνητικά φαινόμενα είναι η μεγάλη αύξηση των μακροχρόνια άνεργων (περ. 70%) και η αύξηση των ευέλικτων μορφών της προσωρινής και μερικής απασχόλησης των γυναικών, μείωση των αυτοαπασχολούμενων ανδρών και μείωση των βοηθών πλήρους απασχόλησης στην οικογενειακή επιχείρηση. Υψηλά ποσοστά ανεργίας παρατηρούνται σε ειδικές κατηγορίες του πληθυσμού, όπως είναι τα άτομα με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, οι μετανάστες, οι ρομά, κ.α.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Συμπερασματικά, στον τομέα της απασχόλησης παρατηρείται μια διεύρυνση της ανεργίας και μια μείωση της απασχόλησης, ενώ συγχρόνως διευρύνονται οι ομάδες του πληθυσμού που αντιμετωπίζουν συγκριτικά μεγαλύτερο πρόβλημα πρόσβασης στην αγορά εργασίας. Έτσι, η ΠΣΤΕ απομακρύνεται σταθερά από τους στόχους της Στρατηγικής Ευρώπη 2020, αλλά και από τους αντίστοιχους εθνικούς στόχους.

Η ένταξη στην αγορά εργασίας και εν γένει στον οικονομικό βίο ατόμων ευπαθών κοινωνικών ομάδων, οι οποίες έχουν διευρυνθεί σημαντικά μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης, δύναται να αντιμετωπιστεί μέσα από μια ενεργό πολιτική απασχόλησης και κοινωνικής ενσωμάτωσης, καθώς και δράσεων κοινωνικής πρόνοιας και αλληλεγγύης.

Μέσω της υλοποίησης του **ΕΣ 25** αναμένεται η αύξηση των ατόμων που θα ενταχθούν στην αγορά εργασίας.

Ενδεικτικές δράσεις είναι:

- Ολοκληρωμένες δράσεις / παρεμβάσεις για ευπαθείς ομάδες οι οποίες μπορούν να περιλαμβάνουν πλέγμα δράσεων (συμβουλευτική, mentoring, επαγγελματικός προσανατολισμός, απασχόληση, κατάρτιση, ευαισθητοποίηση, δημοσιότητα κλπ)
- Δράσεις προώθησης στην απασχόληση (τύπου NEE, ΝΘΕ) για ευπαθείς ομάδες
- Στοχευμένα προγράμματα κατάρτισης συνδεδεμένα με πρακτική άσκηση για ευπαθείς ομάδες σε κλάδους αιχμής της οικονομίας της Περιφέρειας / τοπικής οικονομίας, τα οποία οδηγούν σε πιστοποίηση
- Παροχή υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας παιδιών (παιδικοί / βρεφικοί / βρεφονηπιακοί σταθμοί, ΚΔΑΠ, κλπ) για άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών σε νοικοκυριά που απειλούνται από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό
- Στοχευμένα μέτρα ενίσχυσης της διαχειριστικής ικανότητας και της ενθάρρυνσης της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών

Επιδιώκονται, κυρίως, τα εξής αποτελέσματα:

- Η μείωση του αριθμού των ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού
- Η πρόληψη και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού ευπαθών, ειδικών και λοιπών ομάδων πληθυσμού
- Η αύξηση της απασχόλησης και η καταπολέμηση της ανεργίας
- Η βελτίωση της ποιότητας ζωής και της κοινωνικής συνοχής

Ομάδες στόχου είναι όλες οι ευπαθείς ομάδες που βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό και διαχωρισμό, ενώ δικαιούχοι μπορεί να είναι ΟΤΑ, ΓΓΦ, ΚΕΚ, Κοινωνικές επιχειρήσεις, ΜΚΟ, ειδικοί οργανισμοί κοινωνικής πρόνοιας κ.α. στο σύνολο της ΠΣΤΕ.

9ii) Κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά

Στην ΠΣΤΕ υπάρχουν μικρές περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες όπως οι ρομά και οι μετανάστες. Οι ρομά αντιμετωπίζουν μία σειρά από προβλήματα όπως η έλλειψη εκπαίδευσης και κατάρτισης, η ανεργία, η εξαφάνιση πολλών παραδοσιακών επαγγελμάτων, η αδυναμία πρόσβασης σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, η μη συμμετοχή στις τοπικές υποθέσεις, κ.α. Οι κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες αντιμετωπίζουν κατά κανόνα φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας. Η κοινωνική ενσωμάτωση των περιθωριοποιημένων ομάδων θα συνέβαλε στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των εν λόγω ομάδων και στην κοινωνική συνοχή και σταθερότητα.

Στην ΠΣΤΕ, περάν των ρομά, υπάρχουν και άλλες περιθωριοποιημένες κοινότητες όπως είναι οι μετανάστες, οι άστεγοι κ.α. Για την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής είναι απολύτως αναγκαία η

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ενσωμάτωση των κοινοτήτων αυτών στον κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό βίο. Η ενσωμάτωση αυτή δύναται να επιτευχθεί μέσα μία ολοκληρωμένη πολιτική, η οποία θα αξιοποιεί παρεμβάσεις κατάρτισης, εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, θα προωθεί την απασχόληση καθώς και της συμμετοχή στις τοπικές υποθέσεις των εν λόγω κοινοτήτων, ενώ παράλληλα θα βελτιώνει την ποιότητα ζωής τους μέσω της λειτουργίας δομών πρόνοιας και αλληλεγγύης.

Έτσι, μέσω των παρεμβάσεων του **ΕΣ 26** αναμένεται βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και αύξηση του πληθυσμού των ομάδων αυτών με συμμετοχή στην κοινωνικοοικονομική ζωή.

Ενδεικτικές δράσεις για την προώθηση του ΕΣ 26 είναι:

- Λειτουργία κέντρων υποδοχής αστέγων με πρόβλεψη κινητών μονάδων
- Λειτουργία one stop shops / Κέντρων Κοινότητας ευπαθών ομάδων με διευρυμένες υπηρεσίες και κινητές μονάδες
- Λειτουργία χώρων Υγιεινής (Δημόσια λουτρά, κοινόχρηστοι χώροι πλυντηρίων)
- Προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας και σε ενήλικες μετανάστες, ρομά κ.α. εκτός δομών εκαπίδευσης
- Προγράμματα κατάρτισης και απόκτησης δεξιοτήτων
- Δημιουργία και Ανάπτυξη Δομών Ολοκληρωμένης Υποστήριξης Ρομά και άλλων ομάδων στους Τομείς Ιατροκοινωνικής Φροντίδας- Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης - Συμβουλευτικής Απασχόλησης και ίδρυσης επιχειρήσεων
- Δημιουργία και Ανάπτυξη Δικτύων και Κοινωνικών Συμμαχιών για την Ευαισθητοποίηση και Ενημέρωση σε θέματα κοινωνικής ένταξης των περιθωριοποιημένων ομάδων
- Δράσεις Ολοκληρωμένης Υποστήριξης Ρομά στους Τομείς Ιατροκοινωνικής Φροντίδας- Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης -Συμβουλευτικής Απασχόλησης - Εκπαίδευσης και Κατάρτισης
- Προγράμματα για την κινητοποίηση και ενεργό συμμετοχή των ΡΟΜΑ στις διαδικασίες Τοπικής Διακυβέρνησης

Τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα είναι:

- Η αναβάθμιση των δεξιοτήτων των ατόμων από περιθωριοποιημένες κοινότητες και ενίσχυση της απασχολησιμότητάς

τους

- Η αναβάθμιση ή δημιουργία νέων δομών και υποδομών κοινωνικής στήριξης και πρόνοιας
- Η πολιτισμική,κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων
- Η βελτίωση της ποιότητας ζωής και της κοινωνικής συνοχής

Τα ειδικότερα κριτήρια για την επιλογή πράξεων της παρούσας επενδυτικής προτεραιότητας είναι:

- Το είδος και η υφή της παρέμβασης, με προτεραιότητα στις ολοκληρωμένες παρεμβάσεις
- Η συμβολή της πράξης στην προώθηση των στόχων της Εθνικής Στρατηγικής για τους Ρομά
- Ο καλυπτόμενος πληθυσμός

9iii) Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και προώθηση της ισότητας των ευκαιριών

Η προώθηση των ίσων ευκαιριών αποτελεί θεμελιώδη οριζόντια αρχή της πολιτικής συνοχής, ενώ η ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς είναι ένας από τους τρεις κεντρικούς στόχους της

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Στρατηγικής Ευρώπη 2020. Στην ΠΣΤΕ, εκτός από τις παραδοσιακές ομάδες του πληθυσμού που θίγονται από διακρίσεις, λόγω της κρίσης και της μετανάστευσης έχει διευρυνθεί ο αριθμός των ομάδων/ατόμων που είναι θύματα διακρίσεων, ρατσισμού και ξενοφοβίας. Συνεπώς, η οικονομική κρίση έχει περιορίσει σε σημαντικό βαθμό την αρχή της ισότητας των ευκαιριών και της ισότιμης συμμετοχής στο οικονομικό και κοινωνικό γίγνεσθαι.

Η καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων για οποιοδήποτε λόγο και η δημιουργία συνθηκών ισότιμης πρόσβασης στον κοινωνικοοικονομικό βίο είναι βασική προτεραιότητα της ευρωπαϊκής, της εθνικής και της περιφερειακής πολιτικής. Λόγω της κρίσης αλλά και της μετανάστευσης παρατηρούνται φαινόμενα διεύρυνσης των διακρίσεων, καθώς και των θιγόμενων ομάδων και ατόμων. Για την καταπολέμηση των διακρίσεων και δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για βελτίωση των ευκαιριών μειονεκτούντων ατόμων υιοθετήθηκε ο **ΕΣ 27**, ο οποίος προωθείται μέσω δράσεων όπως:

- Προγράμματα Αναβάθμισης δεξιοτήτων των στελεχών και των φορέων Κοινωνικής Υποστήριξης. Ανάπτυξη Νέων Μεθοδολογικών εργαλείων - μεταφορά Τεχνογνωσίας για την αναβάθμιση των πολιτικών ένταξης
- Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης για παιδιά και εφήβους με νοητική υστέρηση ή/και αναπηρίες
- Βρεφονηπιακοί Σταθμοί Ολοκληρωμένης Φροντίδας
- Κέντρα Δημέρευσης ατόμων με αναπηρία
- Συμβουλευτικά κέντρα και ξενώνες φιλοξενίας κακοποιημένων γυναικών
- Ενέργειες ευαισθητοποίησης τοπικής κοινωνίας και φορέων

Μέσω του ΕΣ 27 επιδιώκεται

- Η καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων για οποιοδήποτε λόγο
- Η δημιουργία συνθηκών ισότιμης πρόσβασης στον κοινωνικοοικονομικό βίο
- Η ενίσχυση της απασχολησιμότητας των ΑΜΕΑ, των γυναικών και άλλων ατόμων που φροντίζουν παιδιά ή ανήμπορα

άτομα μέσω της δημιουργίας νέων υποδομών φροντίδας

- Η βελτίωση της ποιότητας ζωής και της κοινωνικής συνοχής.

Ομάδες στόχου είναι μετανάστες, ρομά, ΑΜΕΑ, πρώην φυλακισμένοι, άτομα με εξάρτηση, παιδιά, έφηβοι, γυναίκες, τοπικοί φορείς, ΜΚΟ κ.α., ενώ δικαιούχοι είναι οι ΟΤΑ και οι κοινωνικές δομές τους, η ΓΓΙΦ, Κοινωνικές επιχειρήσεις, ΜΚΟ, οργανισμοί πρόνοιας κα. στο σύνολο της ΠΣΤΕ.

Τα ειδικότερα κριτήρια για την επιλογή πράξεων της παρούσας επενδυτικής προτεραιότητας είναι:

- Η συμβολή της πράξης στην αύξηση της απασχολησιμότητας
- Ο καλυπτόμενος πληθυσμός από τις ευπαθείς ομάδες

9iv) Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος.

Λόγω της οικονομικής κρίσης και της διεύρυνσης των ομάδων που πλήττονται από τη φτώχεια αυξήθηκε ο αριθμός των ατόμων χωρίς πρόσβαση σε ζωτικής σημασίας υπηρεσίες γενικού συμφέροντος, όπως η υγεία. Επίσης, στις παραδοσιακές ευπαθείς κοινωνικές ομάδες (π.χ.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

μετανάστες, ρομά, πάσχοντες από ψυχική ασθένεια) προστέθηκαν και νέες (π.χ. μακροχρόνια άνεργοι, φτωχοί, άστεγοι). Υπάρχει ανάγκη για υποστήριξη αυτών των ομάδων μέσω νέων δράσεων (π.χ. νέα μοντέλα παροχής υπηρεσιών υγείας, ειδικά προγράμματα για μετανάστες και ψυχικά πάσχοντες). Τέλος, ιδιαίτερη σημασία στο τομέα της υγείας έχει η πρόληψη, μέσω ειδικών προγραμμάτων αγωγής και προαγωγής σε θέματα υγείας.

Η διεύρυνση των ατόμων που ζουν κάτω από τα όρια της φτώχειας έχει αυξηθεί σημαντικά και στην ΠΣΤΕ, λόγω της παρατεταμένης οικονομικής κρίσης. Έτσι, ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός ατόμων αντιμετωπίζει πρόβλημα πρόσβασης σε μία σειρά από υπηρεσίες (π.χ. υγείας, κοινωνικές), με αποτέλεσμα να περιθωριοποιείται συνεχώς. Για το λόγο αυτό, απαιτούνται παρεμβάσεις για υποστήριξη αυτών των ατόμων μέσω νέων δράσεων (π.χ. νέα μοντέλα παροχής υπηρεσιών υγείας, ειδικά προγράμματα για μετανάστες και ψυχικά πάσχοντες κ.α.). Επίσης, ακόμη μεγαλύτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί σε δράσεις ιατρικής πρόληψης.

Για το λόγο αυτό τέθηκε ο **ΕΣ 28**, που προωθείται μέσω δράσεων όπως:

- Υποστήριξη λειτουργίας Κέντρων Φιλοξενίας (για μετανάστες – αιτούντες άσυλο)
- Λειτουργία Εθνικού Δικτύου Δομών αντιμετώπισης της φτώχειας (κοινωνικά παντοπωλεία, κλπ)
- Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων
- Δίκτυο Προστασίας Υγείας του Πληθυσμού
- Δράσεις επιμόρφωσης και κατάρτισης προσωπικού που απασχολούνται σε δομές / υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας
- Δράσεις αποιδρυματοποίησης παιδιών
- Προώθηση και ανάπτυξη του Εθελοντισμού σε τοπικό επίπεδο (ενίσχυση της προσφοράς δωρεάν παροχής υπηρεσιών από Ιατρούς όλων των Ειδικοτήτων, καθώς και ενίσχυση των προσπαθειών για δωρεάν φαρμακευτική περίθαλψη, Κοινωνικό Ιατρείο, Κοινωνικό Φαρμακείο, κλπ)
- Περαιτέρω ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας υγείας με λειτουργία Τοπικών Σταθμών Φροντίδας και περίθαλψης
- Εισιτήριο Υγείας ελεύθερης πρόσβασης σε υπηρεσίες ΠΦΥ (health voucher)
- Προγράμματα Επανακατάρτισης Στελεχών και επαγγελματιών Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας
- Εκπαίδευση/κατάρτιση προσωπικού που θα απασχοληθεί σε κοινοτικές υπηρεσίες στη βάση πιστοποίησης προσόντων

Επιδιώκονται τα κάτωθι αποτελέσματα:

- Η βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας
- Η προώθηση του δικτύου πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας
- Η βελτίωση των όρων πρόσβασης ατόμων (από ευπαθείς ομάδες) σε υπηρεσίες υγείας και σε άλλες κοινωνικές υπηρεσίες
- Η ενίσχυση του συστήματος ιατρικής πρόληψης
- Η διατήρηση της υγείας των πολιτών σε ικανοποιητικό επίπεδο
- Η μείωση του κόστους των υπηρεσιών υγείας και η αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού

Ομάδες στόχου είναι άποροι, άνεργοι χωρίς ασφάλιση, άστεγοι, ψυχικά ασθενείς, μετανάστες, ηλικιωμένοι, γιατροί, κοινωνικοί φορείς, ΟΤΑ κ.α. Στους δικαιούχους συμπεριλαμβάνονται ΟΤΑ,

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ΜΚΟ, ΓΠΦ, κοινωνικές επιχειρήσεις, οργανισμοί πρόνοιας, μονάδες υγείας, ΚΗΦΗ, Ιδρύματα κ.α., ενώ επιλέξιμη είναι η συνολική ΠΣΤΕ.

Τα ειδικότερα κριτήρια για την επιλογή πράξεων της παρούσας επενδυτικής προτεραιότητας είναι:

- Η συμβολή της πράξης στην προώθηση των στόχων του ΠΕΔΥ
- Ο καλυπτόμενος πληθυσμός από τις ευπαθείς ομάδες

9ν) Προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καθώς και την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση

Εκτιμάται ότι το 10% των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, με 11 εκ. θέσεις εργασίας και 5,9% εργαζόμενους συνολικά απασχολούνται στην Κοινωνική Οικονομία. Η ΠΣΤΕ υπολείπεται στα ποσοστά αυτά, υπάρχουν όμως σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης. Για παράδειγμα, για την αντιμετώπιση της κρίσης δημιουργήθηκαν και δημιουργούνται πολλές νέες κοινωνικές επιχειρήσεις και κοινωνικές συμπράξεις. Επίσης, οι συνεταιρισμοί παλαιού και νέου τύπου (π.χ. ΚΟΙΣΠΕ) στην ΠΣΤΕ μπορούν να επεκταθούν σε πάρα πολλούς τομείς (π.χ. υγεία, περιβάλλον, ενέργεια, εμπόριο, εκπαίδευση, πολιτισμό, αγροτική και βιοτεχνική παραγωγή, εθελοντισμό κ.α.). Θα πρέπει, όμως, να αντιμετωπιστούν προβλήματα όπως αυτό της χρηματοδότησης και της τεχνικής στήριξης.

Για την ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας και συμπληρωματικά προς την επενδυτική προτεραιότητα 9ν) του ΕΤΠΑ, υιοθετήθηκε ο **ΕΣ 29**, οποίος θα χρηματοδοτήσει μέσω του ΕΚΤ δράσεις όπως:

- Ενίσχυση Επιχειρήσεων Κοινωνικής Οικονομίας (τύπου start – up)
- Δράσεις δικτύωσης Επιχειρήσεων Κοινωνικής Οικονομίας
- Ανάπτυξη Θερμοκοιτίδων Κοινωνικών Επιχειρήσεων
- Στήριξη για ανάπτυξη καινοτόμων συστάδων επιχειρήσεων Κοινωνικής Οικονομίας (clusters)
- Ενίσχυση υφιστάμενων και δημιουργία νέων ΚΟΙ.Σ.Π.Ε.

Επιδιώκεται:

- Η δημιουργία νέων και η υποστήριξη υφιστάμενων επιχειρήσεων
- Η αύξηση των κοινωνικών επενδύσεων και της απασχόλησης
- Η βελτίωση των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών
- Η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής

Ομάδα στόχου/δικαιούχοι είναι οι κοινωνικές επιχειρήσεις και οι συμπράξεις αυτών στο σύνολο της ΠΣΤΕ.

Τα ειδικότερα κριτήρια για την επιλογή πράξεων της παρούσας επενδυτικής προτεραιότητας είναι:

- Η συμβολή της πράξης στις ενδύσεις των κοινωνικών επιχειρήσεων
- Η συμβολή της πράξης στην αύξηση ή βελτίωση της προσφοράς κοινωνικών υπηρεσιών
- Η συμβολή της ενίσχυσης στην αύξηση της απασχόλησης

9νι) Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Η ΠΣΤΕ απέχει σημαντικά από το στόχο απασχόλησης της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» (75%). Συγκεκριμένα, το 2011 στην Περιφέρεια το ποσοστό απασχόλησης του πληθυσμού 20-64 ετών ανήλθε στο 59,7%, στην Ελλάδα στο 59,9%, ενώ στην ΕΕ27 στο 68,6%. Στις γυναίκες απασχολούμενες της ΠΣΤΕ παρουσιάζεται σημαντικά μικρότερο ποσοστό απασχόλησης έναντι των ανδρών (45,7% έναντι 72,5% για τους άνδρες). Λόγω της παρατεταμένης ύφεσης τα ποσοστά αυτά έχουν επιδεινωθεί κατά τα τελευταία 2 έτη. Παράλληλα, η υψηλή ανεργία (γύρω στο 30%) ωθεί ολοένα και περισσότερους ανθρώπους εκτός του οικονομικού και κοινωνικού βίου. Τα ποσοστά ανεργίας των νέων (18-24 ετών) έχουν ξεπεράσει το 50%, ενώ πάνω από τα 2/3 των ανέργων είναι μακροχρόνια άνεργοι.

Στην ΠΣΤΕ υπάρχουν ειδικές χωρικές ενότητες (π.χ. υποβαθμισμένες αστικές περιοχές, μειονεκτικές ορεινές και αγροτικές περιοχές) που αντιμετωπίζουν πολλαπλά προβλήματα, τα οποία απαιτούν μία ολοκληρωμένη προσέγγιση. Όπως τονίστηκε παραπάνω, τα άτομα που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας αυξήθηκαν σημαντικά κατά το διάστημα 2009-2014. Από την άλλη, η εμπειρία του Leader και των Τοπικών Σχεδίων για την Απασχόληση (ΤοπΣΑ) έδειξε ότι ολοκληρωμένες πολυθεματικές παρεμβάσεις δύνανται να καλύψουν σημαντικές ανάγκες των τοπικών κοινοτήτων και να ενισχύσουν την ενδογενή τοπική ανάπτυξη.

Ο ΕΣ 30 (ΕΚΤ), είναι συμπληρωματικός του ΕΣ 24 (ΕΤΠΑ) και θα προωθήσει ολοκληρωμένες κοινωνικές παρεμβάσεις σε μειονεκτικές περιοχές, με ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών, με σκοπό την προώθηση της ενεργού ένταξης, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της κατάρτισης, της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας

Ο ειδικός στόχος θα χρηματοδοτήσει Ολοκληρωμένες πολυθεματικές παρεμβάσεις στο πλαίσιο σχεδίων ΤΑΠΟΚ (CLLD), σε συνδυασμό με τις επενδύσεις από το ΕΤΠΑ (βλέπε ΕΠ 9δ ανωτέρω), με έμφαση στην κάλυψη αναγκών των τοπικών κοινοτήτων και στην ενίσχυση της ενδογενούς τοπικής ανάπτυξης.

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα της υλοποίησης των δράσεων του ΕΣ 9vi1 είναι:

- Η επιτάχυνση της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης μέσω ολοκληρωμένων παρεμβάσεων
- Η αύξηση των επενδύσεων και της απασχόλησης, καθώς και ανάπτυξη των κοινωνικών δομών
- Η συγκράτηση του πληθυσμού σε περιοχές με φαινόμενα ερήμωσης
- Η κοινωνική ένταξη και συνοχή
- Η βελτίωση της ποιότητας ζωής περιοχών με μειονεκτήματα

Ενδεικτικές δράσεις

- Ολοκληρωμένες κοινωνικές παρεμβάσεις σε μειονεκτικές περιοχές, με ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών με σκοπό την προώθηση της ενεργού ένταξης, με την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας
- Ομάδες στόχου:

ΟΤΑ, οργανισμοί πρόνοιας, άνεργοι, ευπαθείς ομάδες

Τύποι δικαιούχων:

Συμπράξεις ΟΤΑ, ΜΚΟ, ιδιωτικού τομέα

Περιοχές στόχου:

Οι ειδικές περιοχές που υποδεικνύονται από τη χωρική ανάλυση

Ωφελούμενοι των δράσεων είναι οι συμμετέχοντες σ' αυτές καθώς και οι κάτοικοι και επιχειρήσεις των περιοχών που θα επιλεγούν. Δικαιούχοι είναι οι τοπικές συμπράξεις και ομάδες δράσεις που θα δημιουργηθούν στις περιοχές που θα προκριθούν.

Τα ειδικότερα κριτήρια για την επιλογή πράξεων της παρούσας επενδυτικής προτεραιότητας είναι:

- Ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας της παρέμβασης
- Η μόχλευση πρόσθετων επενδυτικών πόρων
- Η συμβολή του σχεδίου στην τοπική ανάπτυξη και απασχόληση
- Η καλυπτόμενη έκταση και ο εξυπηρετούμενος πληθυσμός

Δ4.4.2 Άξονας προτεραιότητας 9 «Επένδυση στην εκπαίδευση, κατάρτιση και επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση»

Στόχος της χώρας είναι να προσεγγίσει τους δείκτες εκπαίδευσης της στρατηγικής Ευρώπη 2020 (πρώρη εγκατάλειψη της σχολικής εκπαίδευσης 9,7%, τριτοβάθμια εκπαίδευσης 32%). Η Περιφέρεια εμφανίζει ένα συγκριτικά υψηλό ποσοστό νέων 18-24 ετών που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση (15,5%). Το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας ανέρχεται σε 11,4% και σε επίπεδο ΕΕ27 σε 12,8%. Επίσης, το ποσοστό του πληθυσμού (30-34 ετών) με τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι κάτω του 25%. Η συμμετοχή στη δια βίου μάθηση, εκφραζόμενη ως ποσοστό των ενηλίκων (25-64 ετών), ανέρχεται μόλις στο 1% στην Περιφέρεια, όταν το αντίστοιχο ποσοστό συμμετοχής σε επίπεδο χώρας ανέρχεται σε 2,9% και σε επίπεδο ΕΕ27 σε 9%. Συνεπώς, οι επιδόσεις της ΠΣΤΕ υπολείπονται των σχετικών εθνικών και ευρωπαϊκών στόχων αυτών.

Σε γενικές γραμμές, το επίπεδο εκπαίδευσης και οι σχετικές υποδομές της ΠΣΤΕ κρίνονται, σε σύγκριση με το μέσο όρο της χώρας ως ικανοποιητικές. Παρόλα αυτά διαπιστώνονται προβλήματα όπως, για παράδειγμα, η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, σημαντικά ποσοστά αναλφάβητων, χαμηλή συμμετοχή στην επαγγελματική και τεχνική εκπαίδευση, μειωμένη συμμετοχή στη δια βίου εκπαίδευση, προβληματική πρόσβαση στο σχολείο παιδιών από απομακρυσμένες περιοχές, κ.α. Η οικονομική κρίση προκάλεσε το πρόβλημα του υποσιτισμού πολλών μαθητών στο σχολείο, η δε μεγάλη μείωση των λειτουργικών και επενδυτικών δαπανών των εκπαιδευτικών υποδομών θέτει σε κίνδυνο την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Επιπλέον, η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού αποτελεί βασικό στόχο για την έξοδο από την κρίση και την αλλαγή του παραγωγικού προτύπου της ΠΣΤΕ. Τα ποσοστά ανεργίας είναι υψηλότερα στους έχοντες χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και στους ανειδίκευτους. Η ΠΣΤΕ υστερεί σημαντικά στην επαγγελματική και στη συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση. Υψηλής ποιότητας υποδομές εκπαίδευσης είναι η βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, ιδιαίτερα στους τομείς των εργαστηρίων βιβλιοθηκών, εξοπλισμών για την ανάπτυξη τεχνικών δεξιοτήτων, των ΤΠΕ και της ψηφιακής μάθησης, εργαστηρίων κ.α. Η ΠΣΤΕ θεωρεί ότι, με δεδομένη την στενότητα των πόρων, θα πρέπει να γίνουν επιλογές και να ενισχυθούν δράσεις που θα παράγουν αποτέλεσμα (π.χ. ενίσχυση των υποδομών για νηπιαγωγεία σε όλη την ΠΣΤΕ, ενίσχυση στις άλλες βαθμίδες για εξοπλισμούς, επίλυση σημειακών προβλημάτων κτιριακών εγκαταστάσεων κλπ.)

Κεντρικός στόχος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας αποτελεί η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού μέσω της βελτίωσης των υποδομών της εκπαίδευσης. Η ανάπτυξη αυτή προϋποθέτει την ύπαρξη σύγχρονων υποδομών όπως κτιρίων, εποπτικών μέσων, εξοπλισμών για την ανάπτυξη ειδικών δεξιοτήτων, ΤΠΕ και υποδομών για την ψηφιακή μάθηση, βιβλιοθηκών, κ.α. Παράλληλα, ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην επαγγελματική εκπαίδευση, για την κάλυψη των αναγκών της περιφερειακής οικονομίας σε παραδοσιακά και νέα επαγγέλματα, αλλά και για την απορρόφηση των αποφοίτων της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, οι οποίοι λόγω της κρίσης αναζητούν νέες διεξόδους.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Οι εκπαιδευτικές υποδομές της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας κρίνονται, σε γενικές γραμμές, ως ικανοποιητικές. Ωστόσο, διαπιστώνονται ανάγκες για νέες κτιριολογικές υποδομές, για βελτίωση ή επέκταση υφιστάμενων, για ανάπτυξη υποστηρικτικών υποδομών κ.α. Με δεδομένη τη στενότητα των πόρων, η κατασκευή νέων κτιρίων θεωρείται αδύνατη. Για το λόγο αυτό η Περιφέρεια δίδει έμφαση σε δράσεις βελτίωσης ή επέκτασης των υποδομών μέσω σημειακών παρεμβάσεων, καθώς και σε υποδομές «γνώσης» όπως ο εξοπλισμός με λειτουργικούς Η/Υ και οι σχολικές βιβλιοθήκες. Όσον αφορά την ανώτατη εκπαίδευση, υπάρχουν ακόμα σημαντικές ανάγκες (πέραν αυτών που αφορούν τον εξοπλισμό εργαστηρίων κλπ.), διότι στη Στερεά Ελλάδα υπάρχουν νέα, λιγότερο ή περισσότερο, ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που έχουν ακόμα ελλείψεις σε κτίρια, ενώ παράλληλα γίνονται προσπάθειες περαιτέρω ανάπτυξης (νέα τμήματα), που θα δημιουργήσουν και νέες ανάγκες.

Συνεπώς, στο πλαίσιο του ΕΣ, προβλέπονται δράσεις όπως:

- Βελτίωση ή επέκταση υφιστάμενων κτιριακών υποδομών σ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης
- Δημιουργία ή περαιτέρω ανάπτυξη ειδικών εργαστηριακών υποδομών και απόκτηση εξοπλισμών για βελτίωση δεξιοτήτων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, με έμφαση στις υποδομές επαγγελματικής εκπαίδευσης
- Προώθηση των ψηφιακών υποδομών στην εκπαίδευση

Οι δράσεις απευθύνονται σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και ειδικά στις δομές επαγγελματικής εκπαίδευσης όπως είναι τα ΕΠΑΛ και τα ΙΕΚ. Οι ενδεικτικοί ωφελούμενοι των παραπάνω δράσεων μπορεί να είναι ενήλικοι, γονείς, άτομα με κοινωνικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, ευπαθείς ομάδες κ.α. Δικαιούχοι είναι ΟΤΑ, εκπαιδευτικές μονάδες, διευθύνσεις εκπαίδευσης κα. στο σύνολο της ΠΣΤΕ.

Τα αναμενόμενα κύρια αποτελέσματα είναι:

- Η αναβάθμιση υποδομών τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης
- Η βελτίωση του περιβάλλοντος και των συνθηκών μάθησης
- Η αναβάθμιση του ανθρωπίνου δυναμικού και η προσαρμογή αυτού στις διαρθρωτικές αλλαγές

Στο πλαίσιο αυτό ως ΕΣ του ΕΠ της ΠΣΤΕ τίθεται:

ΕΣ-31 Βελτίωση των υποδομών εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης

Ο ΕΣ αυτός συνάδει με την Επενδυτική Προτεραιότητα 10 (α),:

10α) Επενδύσεις στην εκπαίδευση την κατάρτιση, και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και διά βίου μάθηση με την ανάπτυξη υποδομών, κατάρτισης και εκπαίδευσης

Η επιλογή των πράξεων, κατά κανόνα, θα προκύπτει μέσα από μια διαφανή διαγωνιστική διαδικασία μετά από σχετική πρόσκληση. Η αρμόδια επιτροπή

θα αξιολογεί τις προτάσεις στη βάση εκ των προτέρων εγκεκριμένων, αντικειμενικών κριτηρίων. Εν συνεχεία, οι υποβληθείσες πράξεις θα κατατάσσονται

με βάση τη βαθμολογία που θα λαμβάνουν. Οι πράξεις που θα υποβάλλονται οφείλουν να πληρούν τα κάτωθι γενικά κριτήρια:

- Εκπλήρωση των τυπικών προϋποθέσεων υποβολής και ενίσχυσης
- Η ποιότητα των προτάσεων και η συμβολή τους στην επίτευξη του ειδικού στόχου του ΠΕΠ

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Η ποιότητα και ικανότητα του φορέα να υλοποιήσει αποτελεσματικά την πράξη
- Η αναλογικότητα της σχέσης μεταξύ κόστους και οφέλους
- Η διασφάλιση της χρηματοδότησης
- Ο εξυπηρετούμενος πληθυσμός

Κατάλληλη ενσωμάτωση στην πρόταση των οριζόντιων στόχων του ΕΠ, ειδικότερα της ισότητας ανδρών και γυναικών και της μη διάκρισης.

Δ5 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΔΑΦΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη χωρική ανάπτυξη επιλέγεται για να εξειδικευθούν οι επιμέρους επιλογές του Προγράμματος σε εκείνες τις περιοχές της Περιφέρειας που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα έντονες οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές, δημογραφικές και φυσικές προκλήσεις.

Η Περιφέρεια, παρ' ό,τι είναι μία από τις παραγωγικότερες της χώρας, διακρίνεται από ισχυρές ενδο-περιφερειακές ανισότητες. Οι ορεινές περιοχές της καταλαμβάνουν 47% της συνολικής έκτασης, 269 από τα 597 Δημοτικά Διαμερίσματα της και 18% του συνολικού πληθυσμού της, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της Ευρυτανίας, η ορεινή Φωκίδα και η νότια Εύβοια αντιμετωπίζουν μόνιμα προβλήματα προσπελασιμότητας λόγω δυσμενούς γεωμορφολογίας. Στο 29% των περιοχών καταγραφής, το μέσο φορολογούμενο εισόδημα είναι κάτω του 75% του μέσου εθνικού, στο 71% είναι κάτω του 90%, στο 14% είναι κάτω του ορίου της φτώχειας, στο 60% μειώθηκε στην τριετία 2009-2012. Η μακρόχρονη επέκταση της βιομηχανικής δραστηριότητας της Αττικής οδήγησε σε υψηλή βιομηχανική συγκέντρωση στις Δ.Ε. Οινόφυτων, Σχηματαρίου, Αυλίδος και Θηβαίων (πηγή εισοδήματος και απασχόλησης άλλοτε αλλά πρόσφατα περιοχή με αυξανόμενη ανεργία αφενός, με επείγουσα ανάγκη παραγωγικής αναδιάρθρωσης, περιβαλλοντικής αποκατάστασης και αναβάθμισης αφετέρου) και μεγάλο μέρος της έκτασης της Περιφέρειας καλύπτεται από περιοχές μεταλλευτικής δραστηριότητας, κύριας ή αποκλειστικής. Το αστικό της δίκτυο περιλαμβάνει μόλις τέσσερα αστικά κέντρα με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων (Λαμία, Χαλκίδα, Λιβαδειά και Θήβα), όλα στην ανατολική πεδινή περιοχή, σε μια συνεχή διαδικασία συγκέντρωσης πληθυσμού εκεί και μείωσης πληθυσμού των οικισμών κάτω των 5.000 κατοίκων. Στην πεδινή περιοχή συγκεντρώνεται 57% του πληθυσμού ενώ τα 2/3 του είναι εγκατεστημένα στην παράκτια ζώνη (ως και 10 χλμ. μακριά από την ακτογραμμή).

Ουσιαστικά η Περιφέρεια χωρίζεται σε τρεις διακριτές ζώνες:

- περισσότερο ανεπτυγμένες περιοχές κατά μήκος του γραμμικού άξονα ανάπτυξης (Οινόφυτα – Σχηματάρι – Χαλκίδα - Λαμία)
- περιοχή με άμεση εξάρτηση από το ευρύτερο παραγωγικό και οικονομικό σύστημα της Αττικής
- προβληματικές κυρίως ορεινές ζώνες.

Χωρικά αδιαφοροποίητη παρέμβαση στην Περιφέρεια θα συνεπαγόταν συντήρηση του μακρόχρονου αναπτυξιακού δυϊσμού της προς βλάβη τόσο των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών της όσο και της δυνατότητας συνολικά της Περιφέρειας να ανταποκριθεί στις προκλήσεις και να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της «Ευρώπη 2020». Κατά συνέπεια, η προσέγγιση είναι διττή:

- Αντιμετώπιση μειονεκτημάτων που περιορίζουν την αναπτυξιακή δυναμική
- Ανάδειξη - διαμόρφωση συγκριτικών πλεονεκτημάτων προς όφελος της βιώσιμης ανάπτυξης.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Η προσέγγιση αξιοποιεί εμπειρία που έχει αναπτυχθεί κατά τις προηγούμενες περιόδους και περιλαμβάνει παρεμβάσεις και μέσω Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων, και μέσω Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων, τόσο για τον υπαίθρο χώρο όσο και στα πλαίσια της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης, στα πλαίσια των Θεματικών Στόχων «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας», «Ενίσχυση της πρόσβασης σε ΤΠΕ και της χρήσης και ποιότητάς τους», «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων», «Πρώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων», «Προστασία του περιβάλλοντος και πρώθηση της αποδοτικότητας των πόρων», «Πρώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων», «Πρώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας».

Δ 6 ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Στον αγροτικό χώρο της Περιφέρειας ως προκλήσεις προκύπτουν η παραγωγική ανασυγκρότηση, η βελτίωση του αγροτικού χώρου για καλύτερη ποιότητα ζωής και η ενίσχυση των τάσεων επιστροφής στην υπαίθρο, η ορθή διαχείριση των φυσικών πόρων σε συνδυασμό με την καταπολέμηση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, η διαφοροποίηση της αγροτικής και της αλιευτικής οικονομίας σε κατεύθυνση όπως διασύνδεση με τις υπηρεσίες τουρισμού και πολιτισμού, και η αναβάθμιση του τοπικού ανθρώπινου κεφαλαίου. Το εργαλείο της ΤΑΠΤοΚ (CLLD) επιλέγεται για να ενισχυθεί το τοπικό δυναμικό ώστε να μπορέσει να αντιμετωπίσει αποτελεσματικότερα συγκεκριμένες προκλήσεις σε περιοχές με κοινωνικά και χωρικά μειονεκτήματα. Στόχος είναι να δημιουργηθούν ιδιαίτερα εστιασμένες στρατηγικές που θα υποστηρίξουν τις δυνατότητες ενδογενούς ανάπτυξης, θα ενισχύσουν την καλλιέργεια ικανοτήτων σε τοπικό επίπεδο και θα προωθήσουν τη συμπλήρωση και διαφοροποίηση της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας. Βάση του αναπτυξιακού προτύπου της περιφέρειας τα κοινωνικά και χωρικά μειονεκτήματα προσδιορίζονται σε περιοχές που παρουσιάζουν μεγάλη υστέρηση σε εισοδήματα, χαμηλή επιχειρηματικότητα και απασχόληση, έλλειψη σε υποδομές υγείας και κοινωνικής μέριμνας. Ως κατάλληλες περιοχές αναγνωρίζονται αυτές που ανταποκρίνονται σε όλα ή στα περισσότερα από τα ακόλουθα κριτήρια

- κατά κεφαλήν εισόδημα χαμηλότερο του 75% του μέσου όρου της χώρας, μειούμενο στην τριετία 2009-2012 και εγγύς ή κατώτερο του ορίου της φτώχειας
- υψηλή εξάρτηση απασχόλησης και ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας από τον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία, δασοκομία, αλιεία) ή τον εξορυκτικό τομέα
- ορεινό ανάγλυφο ή ημιορεινό με προβλήματα προσβασιμότητας, ανάπτυξης δικτύων ΤΠΕ και εξυπηρέτησης από κοινωνικές υπηρεσίες
- ιδιαίτερα ισχυρή δημογραφική γήρανση και αρνητικοί δείκτες αντικατάστασης του ενεργού πληθυσμού.

Οι περιοχές μπορούν να περιλαμβάνουν:

- θύλακες διάσπαρτων φθινόντων οικισμών
- εκτεταμένες ζώνες ασύμβατων χρήσεων (γεωργία / τουρισμός / εξόρυξη
- κοινωνικούς θύλακες
- πόλους διεθνούς φήμης τοπικού προϊόντος / υπηρεσίας
- περιοχές που ορίζονται με βάση την ευαισθησία περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων (του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών).

Εν εξελίξει εμπειρογνωμοσύνη εντοπίζει ως καταρχήν κατάλληλες περιοχές τον ορεινό όγκο της Ευρυτανίας, την ευρύτερη περιοχή Τεχνητής Λίμνης Μόρνου / Ορεινή Φωκίδα, τις ζώνες χωροθέτησης της εξορυκτικής βιομηχανίας και μεταλλουργίας (Μαντούδι-Λίμνη, Δίστομο-Αντίκυρα, Λάρυμνα).

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Οι περιοχές εφαρμογής θα οριστούν με λειτουργικά και όχι δικαιοδοτικά κριτήρια, δεν θα μπορούν να είναι μικρότερες του καλλικράτειου Δήμου και θα ισχύει το κανονιστικό κριτήριο του ελάχιστου πληθυσμού, ώστε να υπάρξει επικέντρωση προσπάθειας και μεγαλύτερη αποδοτικότητα της παρέμβασης και να διασφαλιστεί η ύπαρξη ικανότητας σχεδιασμού και υλοποίησης. Στις περιοχές αυτές θα σχεδιασθούν Τοπικές Στρατηγικές Ανάπτυξης (ΤΣΑ) με κύριους στόχους:

- συνδυασμένη βιώσιμη διαχείριση φυσικών πόρων και βελτίωση / διαφοροποίηση της τοπικής παραγωγής
- βελτίωση της ελκυστικότητας του αγροτικού χώρου και της εκεί ποιότητας ζωής
- συνδυασμένη ενίσχυση ανταγωνιστικότητας - επιχειρηματικότητας και γνώσεων – δεξιοτήτων
- διασύνδεση τουρισμού, τοπικής παραγωγής και προστασίας του περιβάλλοντος
- ενίσχυση των συνεργασιών και της δικτύωσης
- στήριξη βασικών υποδομών καθώς και προσβασιμότητας σε ΤΠΕ
- καταπολέμηση των ανισοτήτων στην απασχόληση και στο εισόδημα και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Οι ΤΣΑ θα περιλαμβάνουν παρεμβάσεις που θα αναφέρονται σε ορισμένα ή σε όλα από τα ακόλουθα πεδία:

- Βελτίωση ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και του γεωργικού τομέα (για το ΕΓΤΑΑ) και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας (για το ΕΤΘΑ) – όλες οι Επενδυτικές Προτεραιότητες
- Ενίσχυση της πρόσβασης σε ΤΠΕ και της χρήσης και ποιότητάς τους - όλες οι ΕΠ
- Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προαγωγή της αποδοτικής χρήσης των πόρων - ΕΠ γ και δ
- Προαγωγή βιώσιμων μεταφορών και εξάλειψη των σημείων συμφόρησης σε υποδομές βασικών δικτύων – ΕΠ β
- Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε μορφής διακρίσεων - ΕΠ ΕΤΠΑ γ, ΕΚΤ ε.

Λόγω των περιορισμένων διαθέσιμων πόρων (ο αρχικός σχεδιασμός της Περιφέρειας για κατανομή 25% των πόρων των ΕΔΕΤ στην ΤΑΠΤοΚ οδηγεί σε τελικό ύψος πόρων κάτω των 25 εκ. €), οι ΤΣΑ θα είναι περιορισμένες σε αριθμό και θα ενισχυθούν με πόρους των ΕΠ Αγροτική Ανάπτυξη και Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση, που προορίζονται για περιφερειακή κατανομή. Ο σχεδιασμός των ΤΣΑ και η επιλογή των περιοχών εφαρμογής θα γίνει σε συνεργασία με τις αρχές διαχείρισης αυτών των Προγραμμάτων και το χρηματοδοτούμενο από το ΠΕΠ μέρος των ΤΣΑ θα συμπληρωθεί με δράσεις και πόρους από:

- το Πεδίο 6β του ΕΓΤΑΑ
- το Θ.Σ. Προώθηση απασχόλησης και υποστήριξη κινητικότητας εργατικού δυναμικού του ΕΚΤ

ώστε να προκύψουν ολοκληρωμένες ενιαίες ΤΣΑ με φορέα υλοποίησης Τοπική Ομάδα Δράσης (ΤΟΔ) που θα πληροί τα κριτήρια του Γενικού Κανονισμού και του Κανονισμού του ΕΓΤΑΑ.

Τη συνολική διαχειριστική ευθύνη θα αναλάβει η Διαχειριστική Αρχή του ΠΕΠ, με ειδική Επιτροπή Καθοδήγησης στην οποία θα μετέχουν με καθοριστικό ρόλο εκπρόσωποι των ΔΑ των ΕΠ Αγροτική Ανάπτυξη και Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Καθήκοντα της Επιτροπής θα είναι ο ορισμός κοινών κριτηρίων επιλογής, η αξιολόγηση των ΤΣΑ, η χρηματοδοτική παρακολούθηση σε επίπεδο Ταμείου και Προγράμματος.

Κριτήρια επιλογής των ΤΣΑ θα είναι:

- η εξειδίκευση της στρατηγικής βάσει συνθετικής διάγνωσης για κάθε περιοχή
- η συνάφεια και βάσει των στόχων, των επιδιώξεων και της Στρατηγικής του ΠΕΠ
- η συνάφεια με τους Θεματικούς Στόχους του ΠΕΠ και η δυνατότητα ενσωμάτωσης / εξειδίκευσης δράσεων σε Επενδυτικές Προτεραιότητες
- ο προσδιορισμός δεικτών - αναμενόμενων αποτελεσμάτων σε επίπεδο ΠΕΠ
- οι συνέργιες - συντονισμός με τα ΕΠ των ΕΓΤΑΑ και ΕΚΤ
- η διαχειριστική επάρκεια κι τεχνική ετοιμότητα της ΤΟΔ
- η δυνατότητα μόχλευσης πόρων.

Η συνολική διαδικασία επιλογής θα ακολουθήσει τα εξής βήματα:

- Προκαταρκτική αναγνώριση κατάλληλων περιοχών από εν εξελίξει εμπειρογνωμοσύνη
- Διαβούλευση σε κλίμακα Περιφέρειας και με τις ΔΑ των άλλων ΕΠ για οριστικοποίηση καταρχήν κατάλληλων περιοχών και των κριτηρίων τελικής επιλογής
- Πρόσκληση σε ΟΤΔ για την υποβολή σχεδίων ΤΣΑ, αξιολόγηση και επιλογή τους.

Δ 7 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ)

Προσέγγιση για βιώσιμη αστική ανάπτυξη εφαρμόστηκε στις περιόδους 2000-6 και 2007-13 χωρίς ιδιαίτερα ολοκληρωμένο χαρακτήρα. Προκλήσεις οικονομικές, περιβαλλοντικές, κλιματικής αλλαγής, δημογραφικές και κοινωνικές, εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν οι περισσότερες αστικές περιοχές της Περιφέρειας. Με βάση την τυπολογία Eurostat, αστικές περιοχές χαμηλής πυκνότητας ορίζονται οι ΔΕ Λεβαδέων, Χαλκιδέων, Νέας Αρτάκης, Καρπενησίου, Λαμιέων, Ιτέας ενώ ως ευρύτερες αστικές περιοχές αναγνωρίζονται οι Δήμοι Λεβαδέων, Χαλκιδέων, Καρπενησίου και Λαμιέων. Με βάση τον ορισμό ΕΣΥΕ προ του 2011, ως αστικές περιοχές αναγνωρίζονται οι ΔΕ Λεβαδέων, Χαλκιδέων, Λαμιέων και Θηβαίων. Σχέδια Ολοκληρωμένης Αστικής Ανάπτυξης 2000-6 και 2007-13 εφαρμόστηκαν σε Λαμία, Χαλκίδα, Θήβα, Λιβαδειά, Άμφισσα και Καρπενήσι. Με βάση τα κριτήρια και τις κατευθύνσεις του ΕΣΠΑ και των Κανονισμών, εν εξελίξει εμπειρογνωμοσύνη εντοπίζει καταρχάς ως περιοχές που απαιτούν ισχυρότερη από άλλες παρέμβαση τη Χαλκίδα και την ευρύτερη λειτουργική της περιοχή (προσελκύει πληθυσμό και οικονομική δραστηριότητα από την Αττική και χρήζει συγκράτησης - αναδιοργάνωσης), τη Λαμία (παραδοσιακός πόλος υποστήριξης του συνόλου των παραγωγικών δραστηριοτήτων του βόρειου τμήματος της Περιφέρειας) και το δίπολο Θήβας Λιβαδειάς. Το υπό έγκριση Χωροταξικό Σχέδιο διαπιστώνει ανάγκη υποστήριξης της ανάπτυξης των αστικών κέντρων Λαμίας, Θήβας, των δικτύων Άμφισσας-Ιτέας-Δελφών και Τιθορέας-Αμφίκλειας-Ελάτειας, και των διπόλων Αιδηψού-Ιστιαίας, Λίμνης-Μαντουδίου, Αλιβερίου-Κύμης, Λιβαδειάς-Ορχομενού.

Ως κύριοι στόχοι για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη στην Περιφέρεια ορίζονται:

- η στοχευόμενη αναπτυξιακή παρέμβαση με σαφείς προτεραιότητες για αποκατάσταση του οικονομικού ιστού των πόλεων ώστε να αντιμετωπιστούν τα μακροπρόθεσμα προβλήματα και να ασκηθεί και κινητήριος αναπτυξιακός ρόλος στην ευρύτερη περιοχή επιρροής τους

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- η αντιστροφή της κοινωνικής και πολύπλευρης περιβαλλοντικής υποβάθμισης περιοχών τους, ζωνών συγκέντρωσης μειονεκτικών κοινωνικών ομάδων και εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών / βιοτεχνικών / επαγγελματικών ζωνών
- η αντιστροφή της αστικής διάχυσης και της συνακόλουθης περιβαλλοντικής υποβάθμισης και συνεχούς δαπανηρής επέκτασης των δικτύων υποδομών
- η άμεση αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης, στο επίπεδο της αναζωογόνησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, της επανεκπαίδευσης και του αναπροσανατολισμού των ανθρώπινων πόρων και της ανασυγκρότησης των κοινωνικών υποδομών και δικτύων.

Η Περιφέρεια κρίνει απαραίτητο, στο βαθμό που διατεθούν επαρκείς πόροι, σε επιλεγμένες περιοχές να χρηματοδοτηθούν Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στους Θ.Σ. «Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων», «Πρώθηση βιώσιμων μεταφορών», «Προστασία περιβάλλοντος και πρώθηση αποδοτικότητας των πόρων», «Ενίσχυση πρόσβασης, χρήσης και ποιότητας τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών», «Πρώθηση κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας». Το 5% των πόρων ΕΔΕΤ του ΠΕΠ είναι εξαιρετικά χαμηλό και επομένως ΣΒΑΑ θα εφαρμοστούν εφόσον συνοδευθούν από πόρους και δράσεις από τα ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία», «Υποδομές μεταφορών, περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη», «Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού, εκπαίδευση & δια βίου μάθηση», στους αντίστοιχους Θ.Σ. και στον «Πρώθηση απασχόλησης και υποστήριξη κινητικότητας εργαζομένων».

Ως εργαλείο προκρίνεται αυτό της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης. Οι Δήμοι θα αναλάβουν την ευθύνη της τελικής αξιολόγησης και επιλογής των συγκεκριμένων έργων.

Με βάση τα κριτήρια και τις κατευθύνσεις του ΕΣΠΑ, εν εξελίξει εμπειρογνωμοσύνη εντοπίζει ως περιοχές που απαιτούν ισχυρότερη από άλλες παρέμβαση τη Χαλκίδα και την ευρύτερη λειτουργική της περιοχή (προσελκύει πληθυσμό και οικονομική δραστηριότητα από την Αττική και χρήζει συγκράτησης - αναδιοργάνωσης), τη Λαμία (παραδοσιακός πόλος υποστήριξης του συνόλου των παραγωγικών δραστηριοτήτων του βόρειου τμήματος της Περιφέρειας) και το δίπολο Θήβας Λιβαδειάς. Το υπό έγκριση Περιφερειακό Πλαίσιο Χωρικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης διαπιστώνει ανάγκη υποστήριξης της ανάπτυξης των αστικών κέντρων Λαμίας, Θήβας, των δικτύων Άμφισσας-Ιτέας-Δελφών και Τιθορέας-Αμφίκλειας-Ελάτειας, και των διπόλων Αιδηψού-Ιστιαίας, Λίμνης-Μαντουδίου, Αλιβερίου-Κύμης, Λιβαδειάς-Ορχομενού.

Οι πόροι των ΕΔΕΤ του ΠΕΠ είναι εξαιρετικά χαμηλό για τις ανάγκες και επομένως ΒΑΑ θα εφαρμοστεί με την παράλληλη συνοδεία πόρων και δράσεων των ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία», «Υποδομές μεταφορών, περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη», «Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού, εκπαίδευση & δια βίου μάθηση», στους αντίστοιχους Θ.Σ. Στην περίπτωση αυτή, θα χρηματοδοτηθούν Ολοκληρωμένες Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης μέσω του εργαλείου της ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης. Η επιλογή, έγκριση και χρηματοδότηση τους θα γίνει με κριτήρια που θα αφορούν στην καταλληλότητα της στρατηγικής, στη συμβολή στην επίτευξη των αποτελεσμάτων του Προγράμματος, και στη διαχειριστική επάρκεια, τεχνική ετοιμότητα και ικανότητα μόχλευσης πόρων του φορέα. Θα είναι υπό τη διαχειριστική ευθύνη της Διαχειριστικής Αρχής, με την κατάλληλη συμμετοχή αρχών του προγραμμάτων που θα συγχρηματοδοτήσουν και θα τηρείται χρηματοδοτικός πίνακας διακριτός κατά ΕΔΕΤ. Οι Δήμοι θα αναλάβουν την ευθύνη της τελικής αξιολόγησης και επιλογής των συγκεκριμένων έργων.

Δ 8 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΕΔΑΦΙΚΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ (ΟΕΕ)

Το εργαλείο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ-ΙΤΙ) θα χρησιμοποιηθεί για την εφαρμογή Στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης αλλά και σε περιοχές με ομοιογενή χαρακτηριστικά και κοινά προβλήματα, με στόχο την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση πολλαπλών προκλήσεων, την ανασύνταξη των τοπικών παραγωγικών συστημάτων, τη σύνδεση σε ενιαίο

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

στρατηγικό ορίζοντα των παρεμβάσεων που είναι τοπικά αναγκαίες για την αντιμετώπιση των οξύτερων εκδηλώσεων της κρίσης και αυτών που είναι αναγκαίες για την καταπολέμηση των παραγόντων που δημιουργούν τις μακροπρόθεσμες στενώσεις, τη μέγιστη δυνατή μόχλευση και αποδοτικότητα πόρων.

Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις προκρίνονται εντός της Περιφέρειας αλλά και δια-περιφερειακά.

ΟΧΕ είναι σκόπιμη στην περιοχή Νότιας Βοιωτίας / Δυτικής Εύβοιας, που χαρακτηρίζεται από συγκέντρωση μεγάλου αριθμού μεταποιητικών μονάδων την Αττική υπό μορφή άτυπων βιομηχανικών συγκεντρώσεων με απουσία υποδομών και δικτύων. Η τάση είχε σημαντικότερες επιπτώσεις, καθώς ο αγροτικός χώρος μετασηματίστηκε απρογραμματίστα και χωρίς λήψη ρυθμιστικών μέτρων σε χώρο εγκατάστασης ρυπογόνων, ενεργοβόρων και υδροβόρων βιομηχανιών. Οι τεράστιες πιέσεις είχαν ως αποτέλεσμα έντονη περιβαλλοντική υποβάθμιση (με σημαντικότερη αυτή της ρύπανσης του Ασωπού), πίεση για αστική ανάπτυξη που δεν μπόρεσε να ικανοποιηθεί στους υφιστάμενους υποδοχείς, ανάπτυξη λειτουργικά προβληματικών και κοστοβόρων δικτύων. Η κρίση επέτεινε τα προβλήματα: η αποβιομηχάνιση είχε ως αποτέλεσμα δημιουργία θυλάκων ανεργίας, δραστική μείωση του επιπέδου διαβίωσης, εγκατάλειψη χώρων και δημιουργία brownfields. Είναι σκόπιμη μια ολοκληρωμένη στρατηγική που να συσχετίζει δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος, πρόληψης κινδύνων, φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών, δημιουργίας - οργάνωσης επιχειρηματικών υποδομών και ενίσχυσης της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής των αστικών κέντρων.

Ως περιοχή εφαρμογής ορίζεται η περιοχή Οινοφύτων - Σχηματαρίου, Ξυνόβρυσης, Θήβας. Ειδικά για εφαρμογή δράσεων διαχείρισης αποβλήτων, ορίζεται η ΛΑΠ Ασωπού που συνεχίζει εντός της Αττικής. Για την αποτελεσματικότερη υλοποίηση της ΟΧΕ πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα διαπεριφερειακής υλοποίησης στο πλαίσιο Προγραμματικής Συμφωνίας των δύο Περιφερειών και του ΥΠΕΚΑ. Βασικές επενδυτικές προτεραιότητες και δράσεις αποτελούν:

Θ.Σ.5. Προαγωγή προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων».

Ε.Π. β: Δράσεις για πρόληψη καταστροφών, τεχνολογικών κινδύνων και ατυχημάτων, αντιπλημμυρικά έργα σε αστικές και περιοχές υψηλών βιομηχανικών συγκεντρώσεων.

Θ.Σ.6. Διατήρηση και προστασία περιβάλλοντος, προαγωγή αποδοτικής χρήσης πόρων».

Ε.Π. β: Δράσεις για διαχείριση βιομηχανικών Αποβλήτων (συλλογικές εγκαταστάσεις και δίκτυα). Μέτρα διαχείρισης υδάτων στην ΛΑΠ Ασωπού που έχουν προσδιοριστεί στο Σχέδιο Διαχείρισης Υδάτων ΥΔ GR07.

Ε.Π. δ: Μέτρα για προστασία αστικού περιβάλλοντος από ρύπανση σε τοπικό επίπεδο.

Ε.Π. ζ: Ανάπτυξη πράσινων βιομηχανικών υποδομών. Ανακαίνιση υποδομών προς προσαρμογή απαξιωμένου κτιριακού αποθέματος στις ανάγκες νέων βιομηχανιών. Δημιουργία συμβιωτικών βιομηχανικών σχημάτων για διαχείριση εκρών, μείωση και επανάχρηση αποβλήτων και αποτελεσματική χρήση ενέργειας.

Λόγω των περιορισμένων πόρων των ΕΔΕΤ στο ΠΕΠ, προτείνεται η συνόδευση των ΟΧΕ της Περιφέρειας από πόρους και δράσεις από τα ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία», «Υποδομές μεταφορών, περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» (Θ.Σ. 6, ΕΠ β), «Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού, εκπαίδευση & δια βίου μάθηση» (Θ.Σ. 8).

Σε διαπεριφερειακή κλίμακα προτείνεται ο από κοινού με τις όμορες Περιφέρειες σχεδιασμός ΟΧΕ για τους Διαπεριφερειακούς Ορεινούς Χώρους Φωκίδας-Ευρυτανίας-Αιτωλοακαρνανίας και Ευρυτανίας-Καρδίτσας-Φθιώτιδας, ως περιοχές με ομοιογενή εδαφικά, οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις.

Η διαχειριστική ευθύνη των ΟΧΕ προτείνεται να δοθεί στη ΔΑ του ΠΕΠ, με καθήκοντα τον οριστικό ορισμό των περιοχών, την αξιολόγηση των Στρατηγικών για Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση / Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη και τη χρηματοδοτική παρακολούθηση (σε περίπτωση δια-

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

περιφερειακής Ο.Χ.Ε., Κοινή Επιτροπή Καθοδήγησης.). Η ένταξη στο Πρόγραμμα θα ακολουθήσει διαβούλευση με τις αρμόδιες στην περιοχή αρχές και ως Φορέας πρότασης προκρίνεται Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης, με κριτήρια επιλογής του τη διαχειριστική επάρκεια, την τεχνική ετοιμότητα, την αντιπροσωπευτικότητα και τη δυνατότητα μόχλευσης πόρων.

Δ 9 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΝΟΜΕΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ο συνολικός προϋπολογισμός (ΔΔ) του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδα με βάση την κατανομή των πόρων της 3ης εγκυκλίου ανέρχεται σε 190.052.426€ (95.026.213€ κοινοτική συνδρομή). Το ύψος της Κοινοτικής συνδρομής επηρεάστηκε αφενός από το γεγονός ότι η ΠΣΤΕ εντάσσεται στις αναπτυγμένες περιφέρειες και αφετέρου από την κατανομή των πόρων σε εθνικό επίπεδο, δηλαδή από την κατανομή μεταξύ τομεακών και περιφερειακών προγραμμάτων. Επιπροσθέτως, η κεντρική διοίκηση (ΥΠΑΑΝ) προέβη και στην κατανομή των πόρων ανά Θεματικό Στόχο (ΘΣ), στο πλαίσιο της συνολικής αρχιτεκτονικής του ΕΣΠΑ (ΣΕΣ) 2014-2020. Η συνολική αρχιτεκτονική του ΕΣΠΑ επηρεάζει, όμως, και την κατανομή των πόρων μεταξύ των επενδυτικών προτεραιοτήτων και κατ' επέκταση των ειδικών στόχων, δεδομένου ότι ορισμένες επενδυτικές προτεραιότητες θα προωθηθούν αποκλειστικά μέσω των τομεακών ΕΠ. Υπάρχουν, βέβαια, και επενδυτικές προτεραιότητες οι οποίες υλοποιούνται τόσο από τα ΠΕΠ, όσο και από τα τομεακά ΕΠ. Αυτό δεν ισχύει στην περίπτωση του ΘΣ 11, ο οποίος θα υλοποιηθεί αποκλειστικά μέσω του τομεακού ΕΠ.

Οι συνολικοί διαθέσιμοι πόροι του ΕΠ της ΠΣΤΕ είναι ιδιαίτερα περιορισμένοι σε σχέση με τις αναπτυξιακές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανάγκες της περιοχής.

Όπως ήδη έχει αναφερθεί, η ΠΣΤΕ κατατάσσεται στις αναπτυγμένες περιφέρειες λόγω της χωροθέτησης των βιομηχανιών της Αττικής στην περιοχή των Οινοφύτων και όχι λόγω της ενδογενούς ανάπτυξής της. Για το λόγο αυτό, και προκειμένου να αντιμετωπιστεί η αρνητική «στατιστική επίδραση», είναι απαραίτητο να υπάρξει σημαντική χρηματοδότηση παρεμβάσεων στην ΠΣΤΕ από τα τομεακά ΕΠ και τις σχετικές πρωτοβουλίες της ΕΕ.

Λαμβάνοντας υπόψη το συνολικό σχεδιασμό των ΕΠ της Ελλάδας και τους διαθέσιμους πόρους και περιορισμούς, η ΠΣΤΕ προέβη στην κατανομή των πόρων μεταξύ των επί μέρους επενδυτικών προτεραιοτήτων των ΘΣ, με γνώμονα την ιεράρχηση των αναγκών και των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων της συνολικής στρατηγικής.

Ειδικότερα:

Στο **ΘΣ 01 (ΑΠ 01)** αναλογεί το 2,92% της συνολικής χρηματοδότησης του ΕΠ από πόρους της ΕΕ, το οποίο κατανέμεται μεταξύ των επενδυτικών προτεραιοτήτων 1α και 1β, με μεγαλύτερη συμμετοχή της 1β, δηλαδή των πόρων υπέρ των επενδύσεων ΕΤΑΚ των επιχειρήσεων. Το συνολικό ποσό για τη χρηματοδότηση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας κρίνεται απολύτως περιορισμένο, δεδομένου ότι οι αναγκαίοι πόροι για την προώθηση των επιλεγμένων κλάδων της RS3 και για τη στροφή του τοπικού παραγωγικού συστήματος σε προϊόντα και υπηρεσίες έντασης γνώσης και τεχνολογίας είναι πολλαπλάσιοι των διατιθέμενων. Συνεπώς, θα πρέπει να υπάρξουν σημαντικές εισροές στο πεδίο της ΕΤΑΚ από τα τομεακά ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία», «Αγροτική Ανάπτυξη», «Θάλασσα και Αλιεία», καθώς και από προγράμματα της ΕΕ όπως το HORIZON.

Στο **ΘΣ 02 (ΑΠ 02)** αντιστοιχεί, επίσης, το 2,92% της συνολικής χρηματοδότησης. Για τις εφαρμογές ΤΠΕ των επιχειρήσεων (επενδυτική προτεραιότητα 2β) διατίθενται, συγκριτικά, περισσότεροι πόροι, προκειμένου να προωθηθούν οι στόχοι της RIS3. Βάσει των αναγκών της ΠΣΤΕ είναι απαραίτητο να υπάρξουν αυξημένες χρηματοδοτήσεις από το σχετικό τομεακό ΕΠ.

Στο **ΘΣ 03 (ΑΠ 03)** αναλογεί το 8,75% της συνολικής χρηματοδότησης. Με βάση τις προτεραιότητες και εντοπισμένες ανάγκες της περιφερειακής στρατηγικής οι διαθέσιμοι πόροι της ΕΕ κατανέμονται με σειρά προτεραιότητας στις επενδυτικές προτεραιότητες 3γ, 3α και 3δ. Και στην περίπτωση αυτή, το συνολικό ύψος των διαθέσιμων πόρων κρίνεται ιδιαίτερα

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

περιορισμένο για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των ΜΜΕ της ΠΣΤΕ. Κατά συνέπεια απαραίτητη είναι η ενίσχυση των επιχειρήσεων από πόρους του τομειακού ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία», από άλλα τομειακά ΕΠ και από τις πρωτοβουλίες της ΕΕ για τις ΜΜΕ.

Στο **ΘΣ 04 (ΑΠ 04)** διατίθεται το 7,68% της συνολικής χρηματοδότησης του ΕΠ. Με σειρά προτεραιότητας προκρίνεται η χρηματοδότηση των επενδυτικών προτεραιοτήτων 4γ και 4ε, δεδομένου ότι οι ανάγκες για ενεργειακή απόδοση και για χρήση ΑΠΕ είναι συγκρητικά εντονότερες, σε σχέση με την ανάγκη για βελτίωση της αστικής κινητικότητας.

Ο **ΘΣ 05 (ΑΠ 05)** συμμετέχει στη συνολική χρηματοδότηση με 6,85%. Λόγω των καταγεγραμμένων πολλαπλών ειδικών κινδύνων στην ΠΣΤΕ, υψηλότερη συμμετοχή στη χρηματοδότηση έχει η επενδυτική προτεραιότητα 5β έναντι της 5α.

Στο **ΘΣ 06 (ΑΠ 06)** κατανέμεται το 6,85% της συνολικής χρηματοδότησης. Στη βάση των καταγεγραμμένων αναγκών και των προτεραιοτήτων της ΠΣΤΕ οι πόροι κατανέμονται ιεραρχικά μεταξύ των επενδυτικών προτεραιοτήτων 6γ, 6ε/6ζ, 6β και 6δ.

Στο **ΘΣ 07 (ΑΠ 07)** αναλογεί το μεγαλύτερο ποσοστό της χρηματοδότησης της ΕΕ, ήτοι 27,76%, προφανώς λόγω των αναγκών για ολοκλήρωση των σημαντικών οδικών αξόνων, αλλά και λόγω του υψηλού κόστους των συγκεκριμένων έργων. Λόγω της φύσης των παρεμβάσεων, μεγαλύτερη συγκέντρωση εμφανίζει η προτεραιότητα 7β, που αφορά στα συγκρητικά μεγαλύτερα έργα μεταφορικής υποδομής, από ότι η επενδυτική προτεραιότητα 7γ.

Ο **ΘΣ 08 (ΑΠ 08)** συμμετέχει στη χρηματοδότηση του ΠΕΠ με 1,63%, εμφανίζοντας το χαμηλότερο ποσοστό μεταξύ όλων των ΘΣ. Είναι εμφανές, ότι αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι δράσεις για την απασχόληση στις περιφέρειες θα υλοποιηθούν, κυρίως, από το θεματικό ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση». Λόγω του χαμηλού ύψους των πόρων και με βάση την εθνική κατανομή, αλλά και τις ανάγκες της ΠΣΤΕ, επελέγησαν οι επενδυτικές προτεραιότητες 8iii και 8ν, με ισοδύναμη συμμετοχή.

Στον **ΘΣ 09 (ΑΠ 09)** αναλογεί το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό χρηματοδότησης του ΠΕΠ, ήτοι 26,30 % (αθροιστικά από ΕΤΠΑ και ΕΚΤ). Με φθίνουσα σειρά το διαθέσιμο ποσό του ΘΣ 9 κατανέμεται μεταξύ των επενδυτικών προτεραιοτήτων 9α και 9δ, όσον αφορά στους πόρους του ΕΤΠΑ και 9vi, 9iii, 9ν και 9i/9ii/9iv, αναφορικά με το ΕΚΤ. Η κατανομή στηρίχθηκε στις ανάγκες και προτεραιότητες της ΠΣΤΕ για υποδομές υγείας και κοινωνικές υποδομές, καθώς και για ενίσχυση της ολοκληρωμένης τοπικής κοινωνικής ανάπτυξης, της καταπολέμησης των διακρίσεων και της ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής.

Τέλος, στο **ΘΣ 10 (ΑΠ10)** αντιστοιχεί το 6,50% της συνολικής χρηματοδότησης. Οι πόροι της επενδυτικής προτεραιότητας 10 είναι απολύτως αναγκαίοι για τη βελτίωση των υποδομών εκπαίδευσης και την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού επιπέδου στην ΠΣΤΕ.

Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η προτεινόμενη από το Σχέδιο του Προγράμματος κατανομή των πόρων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας ανά Άξονα Προτεραιότητας / Θεματικό Στόχο.

Το 52% του προϋπολογισμού του Προγράμματος κατευθύνεται στους Άξονες Προτεραιότητας 7 (26,09%) και 9 (19,80%) ενώ το 8,22% στον ΑΠ3.

Άξονας προτεραιότητας	Ταμείο	Κατηγορία Περιφέρειας	Θεματικός στόχος	Στήριξη της Ένωσης	Εθνική συμμετοχή	Συνολική χρηματοδότηση	%
ΑΠ 1	ΕΤΠΑ	ΣΕ ΜΕΤΑΒΑΣΗ	ΘΣ1	2.604.285	2.604.285	5.208.570	2,74%
ΑΠ 2	ΕΤΠΑ	ΣΕ ΜΕΤΑΒΑΣΗ	ΘΣ2	2.604.285	2.604.285	5.208.570	2,74%
ΑΠ 3	ΕΤΠΑ	ΣΕ ΜΕΤΑΒΑΣΗ	ΘΣ3	7.812.854	7.812.854	15.625.708	8,22%
ΑΠ 4	ΕΤΠΑ	ΣΕ ΜΕΤΑΒΑΣΗ	ΘΣ4	6.861.683	6.861.683	13.723.366	7,22%
ΑΠ 5	ΕΤΠΑ	ΣΕ ΜΕΤΑΒΑΣΗ	ΘΣ5	6.120.714	6.120.714	12.241.428	6,44%
ΑΠ 6	ΕΤΠΑ	ΣΕ ΜΕΤΑΒΑΣΗ	ΘΣ6	6.120.714	6.120.714	12.241.428	6,44%
ΑΠ 7	ΕΤΠΑ	ΣΕ ΜΕΤΑΒΑΣΗ	ΘΣ7	24.794.483	24.794.483	49.588.966	26,09%
ΑΠ 8	ΕΚΤ	ΣΕ ΜΕΤΑΒΑΣΗ	ΘΣ8	1.548.332	1.548.332	3.096.665	1,63%
ΑΠ 9	ΕΚΤ	ΣΕ ΜΕΤΑΒΑΣΗ	ΘΣ9	18.817.030	18.817.030	37.634.059	19,80%

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

	ΕΤΠΑ	ΣΕ ΜΕΤΑΒΑΣΗ		5.809.084	5.809.084	11.618.168	6,11%
ΑΠ 10	ΕΤΠΑ	ΣΕ ΜΕΤΑΒΑΣΗ	ΘΣ10	5.809.084	5.809.084	11.618.168	6,11%
ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ				1.748.949	1.748.949	3.497.898	1,84%
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΠΙΔΟΣΗΣ				5.596.636	5.596.636	11.193.272	5,89%
Σύνολο	-	-	-	95.026.213	95.026.213	190.052.426	100,00%

Από τη χρηματοδοτική κατανομή μπορεί να εξαχθούν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- 2 άξονες προτεραιότητας εμφανίζουν αυξημένη χρηματοδοτική βαρύτητα, οι ΑΠ7 και ΑΠ9. Οι άξονες αυτοί σχετίζονται με έργα υποδομών μεταφορών και παρεμβάσεις (ΑΠ7) για τη φτώχεια, την πρόνοια, την υγεία και την κοινωνική ένταξη (ΑΠ9)
- 3 άξονες εμφανίζουν ιδιαίτερα μειωμένη χρηματοδοτική βαρύτητα, οι ΑΠ1, ΑΠ2 και ΑΠ8. Οι άξονες αυτοί σχετίζονται με τους δύο από τους τρεις άξονες που αφορούν πρωτίστως στην υποστήριξη της έξυπνης εξειδίκευσης (ΑΠ1 και ΑΠ2) και τον άξονα που σχετίζεται με την απασχόληση και την κατάρτιση (ΑΠ8).
- Οι υπόλοιποι άξονες εμφανίζουν βαρύτητα που κυμαίνεται από 6% έως 8%, φιλοδοξώντας να χρηματοδοτήσουν παρεμβάσεις που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα αναπτυξιακών αναγκών.

Ο προϋπολογισμός αυτός κρίνεται ιδιαίτερα χαμηλός, παρά το ποσοστό αυξημένης εθνικής συμμετοχής στο 50%, και δεν επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες της Περιφέρειας η οποία μόνο στατιστικά εμφανίζει πλούτο. Επιπρόσθετα, η κατανομή του προϋπολογισμού αυτού σε 10 θεματικούς στόχους δυσχεραίνει περαιτέρω την αποτελεσματικότητα της χρηματοδότησης. Η χρηματοδοτική κατανομή εκτιμάται ότι δεν επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες που προκύπτουν από τη Στρατηγική της Περιφέρειας. Είναι επιτακτική η ανάγκη μόχλευσης και άλλων πόρων που θα υποστηρίξουν συμπληρωματικά την ικανοποίηση πολλαπλών αναγκών της ΠΣΤΕ.

- Η αυξημένη χρηματοδοτική βαρύτητα του ΑΠ7 αφορά κυρίως σε δημόσια έργα μεταφορών που έχουν ιδιαίτερα αυξημένο Π/Υ, γεγονός που ισοσταθμίζει πρακτικά το ύψος της χρηματοδότησης.
- Η αυξημένη χρηματοδοτική βαρύτητα του ΑΠ8, καλύπτει σε μεγάλο βαθμό δράσεις εμπροσθοβαρείς, επιδιώκοντας την άμεση αντιμετώπιση αναγκών των ευπαθών ομάδων και αυτών που πλήττονται από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.
- Οι υπόλοιποι ΑΠ ισοκατανέμουν πόρους για να καλύψουν μέρος των παρεμβάσεων που περιλαμβάνουν, ενώ προβληματίζει ιδιαίτερα το χαμηλό ποσοστό των ΑΠ1, ΑΠ2 και ΑΠ8 για την υποστήριξη της έξυπνης εξειδίκευσης.
- Επιπρόσθετα, προβληματίζει ιδιαίτερα και η κατανομή των πόρων για το ΘΣ6 καθώς με τον καθορισμένο Π/Υ επιχειρείται να καλυφθούν σειρά αναγκών της Περιφέρειας. Στο πλαίσιο του ΘΣ9, ανάγκες που καλύπτουν το ευρωπαϊκό κεκτημένο στον τομέα των απορριμμάτων και των υδάτων καλύπτονται και από το τομεακό /Πρόγραμμα και το Ταμείο Συνοχής.

Στον Πίνακα Δ.9.2 -1 που ακολουθεί γίνεται αναλυτική αναφορά την χρηματοδοτική κατανομή του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Άξονας Προτεραιότητας	Ταμείο	Χρηματοδότηση ΕΕ (σε €)	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα	Κατηγορία Παρέμβασης (1-123)	% στον ΕΣ	Κατανομή Π/Υ ανα Κατηγορία Παρέμβασης
ΑΠ 1 - Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας	ΕΤΠΑ	500.000,00 €	1 - "Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας"	ΕΤΠΑ (1α) - Ενίσχυση των υποδομών έρευνας και καινοτομίας (E&K) και των ικανοτήτων ανάπτυξης αριστείας στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας και της προαγωγής των κέντρων ικανότητας, ιδίως των κέντρων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος	Υποδομή έρευνας και καινοτομίας (δημόσιες)	50%	250.000,00 €
ΑΠ 1 - Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας	ΕΤΠΑ	2.270.516,00 €	1 - "Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας"	ΕΤΠΑ (1β) - Προώθηση των επιχειρηματικών επενδύσεων στην έρευνα και καινοτομία, και διασύνδεση και συνέργεια ανάμεσα στις επιχειρήσεις, τα κέντρα E&K και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ιδιαιτέρως όσον αφορά την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, τη μεταφορά τεχνολογίας, την κοινωνική καινοτομία και τις εφαρμογές, παροχής δημοσίων υπηρεσιών, την ενθάρρυνση της ζήτησης, τη δικτύωση, τα clusters, την ανάπτυξη καινοτομίας μέσω ευφυούς εξειδίκευσης υποστηρίζοντας την τεχνολογική έρευνα, τις πλυστικές γραμμές, τις ενεργείες έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, τις προηγμένες ικανότητες παραγωγής και πρώτης παραγωγής βασικών τεχνολογιών (KET) και διάδοσης των τεχνολογιών γενικής εφαρμογής	Στήριξη συνεργατικών σχηματισμών (cluster) και επιχειρηματικών δικτύων κατ' εσχόλην προς όφελος ΜΜΕ	65%	1.475.835,40 €
ΑΠ 1 - Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας	ΕΤΠΑ	2.270.516,00 €	1 - "Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας"	ΕΤΠΑ (1β) - Προώθηση των επιχειρηματικών επενδύσεων στην έρευνα και καινοτομία, και διασύνδεση και συνέργεια ανάμεσα στις επιχειρήσεις, τα κέντρα E&K και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ιδιαιτέρως όσον αφορά την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, τη μεταφορά τεχνολογίας, την κοινωνική καινοτομία και τις εφαρμογές, παροχής δημοσίων υπηρεσιών, την ενθάρρυνση της ζήτησης, τη δικτύωση, τα clusters, την ανάπτυξη καινοτομίας μέσω ευφυούς εξειδίκευσης υποστηρίζοντας την τεχνολογική έρευνα, τις πλυστικές γραμμές, τις ενεργείες έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, τις προηγμένες ικανότητες παραγωγής και πρώτης παραγωγής βασικών τεχνολογιών (KET) και διάδοσης των τεχνολογιών γενικής εφαρμογής	Διεργασίες έρευνας και καινοτομίας σε ΜΜΕ (συμπεριλαμβανομένων συστημάτων κουπονιών, διεργασιών, σχεδιασμού, υπηρεσιών και καινοτομικής καινοτομίας)	35%	794.680,60 €
ΑΠ 2 - Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών	ΕΤΠΑ	2.070.516,00 €	2 - "Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών"	ΕΤΠΑ (2β) - Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ενίσχυσης της ζήτησης για ΤΠΕ	Υπηρεσίες και εφαρμογές ΤΠΕ για τις ΜΜΕ (συμπεριλαμβανομένου του ηλεκτρονικού εμπορίου, της ηλεκτρονικής επιχειρηματικότητας και διεργασιών δικτύωσης επιχειρήσεων), ζωντανά εργαστήρια, επιχειρηματίες στο διαδίκτυο και υπό σύσταση ΤΠΕ επιχειρήσεις)	67%	1.387.245,72 €
ΑΠ 2 - Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών	ΕΤΠΑ	2.070.516,00 €	2 - "Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών"	ΕΤΠΑ (2β) - Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ενίσχυσης της ζήτησης για ΤΠΕ	Παραγωγική επένδυση που συνδέεται με τη συνεργασία μεταξύ μεγάλων επιχειρήσεων και ΜΜΕ για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών στον τομέα της τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ), του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ενίσχυσης της ζήτησης για ΤΠΕ	33%	683.270,28 €

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Άξονας Προτεραιότητας	Ταμείο	Χρηματοδότηση ΕΕ (σε €)	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα	Κατηγορία Παρέμβασης (1-123)	% στον ΕΣ	Κατανομή Π/Υ ανα Κατηγορία Παρέμβασης
ΑΠ 3 - Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	ΕΤΠΑ	700.000,00 €	3 - "Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων"	ΕΤΠΑ (1B) - Ενίσχυση των υποδομών έρευνας και καινοτομίας (E&K) και των ικανοτήτων ανάπτυξης αριστείας στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας και της προαγωγής των κέντρων ικανότητας, ιδίως των κέντρων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος	Υπηρεσίες και εφαρμογές ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (συμπεριλαμβανομένων των ηλεκτρονικών προμηθειών, μέτρων ΤΠΕ για τη στήριξη της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης, την κυβερνοασφάλεια, μέτρα για την αξιοπιστία και το ιδιωτικό απόρρητο, την ηλεκτρονική δικαιοσύνη και ηλεκτρονική δημοκρατία)	43%	301.000,00 €
		2.493.464,00 €					
ΑΠ 3 - Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	ΕΤΠΑ	4.200.000,00 €	3 - "Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων"	ΕΤΠΑ (3α) - Προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυση της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμοκοιτιδίων επιχειρήσεων	Επιχειρησιακή ανάπτυξη ΜΜΕ, στήριξη στην επιχειρηματικότητα και φυτωρίων επιχειρήσεων [συμπεριλαμβανομένης της στήριξης σε τεχνολογικούς και παράγωγες εταιρείες (spin offs και spin outs)]	25%	623.366,00 €
		2.493.464,00 €					
ΑΠ 3 - Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	ΕΤΠΑ	4.200.000,00 €	3 - "Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων"	ΕΤΠΑ (3γ) - Στήριξη της δημιουργίας και της επέκτασης προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών	Διεργασίες έρευνας και καινοτομίας σε ΜΜΕ (συμπεριλαμβανομένων συστημάτων κουπονιών, διεργασιών, σχεδιασμού, υπηρεσιών και κοινωνικής καινοτομίας)	35%	872.712,40 €
		2.493.464,00 €					
ΑΠ 3 - Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	ΕΤΠΑ	4.200.000,00 €	3 - "Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων"	ΕΤΠΑ (3γ) - Στήριξη της δημιουργίας και της επέκτασης προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών	Γενική παραγωγική επένδυση στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)	40%	997.385,60 €
		2.493.464,00 €					
ΑΠ 3 - Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	ΕΤΠΑ	4.200.000,00 €	3 - "Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων"	ΕΤΠΑ (3γ) - Στήριξη της δημιουργίας και της επέκτασης προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών	Γενική παραγωγική επένδυση στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)	50%	2.100.000,00 €
		2.493.464,00 €					
ΑΠ 3 - Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	ΕΤΠΑ	4.200.000,00 €	3 - "Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων"	ΕΤΠΑ (3γ) - Στήριξη της δημιουργίας και της επέκτασης προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών	Ανάπτυξη και προβολή των τουριστικών στοιχείων ενεργητικού στις ΜΜΕ	25%	1.050.000,00 €
		2.493.464,00 €					
ΑΠ 3 - Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	ΕΤΠΑ	4.200.000,00 €	3 - "Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων"	ΕΤΠΑ (3γ) - Στήριξη της δημιουργίας και της επέκτασης προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών	Ανάπτυξη και προβολή των εμπορικών τουριστικών υπηρεσιών στις ή για τις ΜΜΕ	25%	1.050.000,00 €
		2.493.464,00 €					

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Άξονας Προτεραιότητας	Ταμείο	Χρηματοδότηση ΕΕ (σε €)	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα	Κατηγορία Παρέμβασης (1-123)	% στον ΕΣ	Κατανομή Π/Υ ανα Κατηγορία Παρέμβασης
ΑΠ 4 - Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς	ΕΤΠΑ	1.618.083,00 €	4 - "Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς"	ΕΤΠΑ (36) - Στήριξη της ικανότητας των ΜΜΕ να αναπτύσσονται σε περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς αγορές, και να συμμετέχουν σε διαδικασίες καινοτομίας	Προηγμένες υπηρεσίες στήριξης για ΜΜΕ και ομάδες ΜΜΕ (συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών διαχείρισης, μάρκετινγκ και σχεδιασμού)	100%	1.618.083,00 €
		5.109.763,50 €		ΕΤΠΑ (4γ) - Στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης	Ενεργειακή απόδοση με ανακαίνιση της δημόσιας υποδομής, έργα επίδειξης και υποστηρικτικά μέτρα	100%	5.109.763,50 €
ΑΠ 5 - Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων	ΕΤΠΑ	2.189.899,50 €	5 - "Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων"	ΕΤΠΑ (4ε) - Προαγωγή στρατηγικών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για όλους τους τύπους περιοχών, ιδιαίτερα για τις αστικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της πρόωθησης της αειφόρου πολυτροπικής αστικής κινητικότητας και των μέτρων προσαρμογής σχετικά με τον περιορισμό των επιπτώσεων	Έξυπνα συστήματα μεταφορών (συμπεριλαμβανομένης της εισαγωγής της διαχείρισης της ζήτησης, συστημάτων διοδίων, συστημάτων παρακολούθησης, ελέγχου και πληροφοριών ΤΠ)	45%	985.454,78 €
		1.511.398,00 €		ΕΤΠΑ (5α) - Στήριξη επενδύσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένων των βασισμένων στο οικοσύστημα προεγγύσεων	Υποδομή για καθαρές αστικές μεταφορές και προώθησή τους (συμπεριλαμβανομένου του εξοπλισμού και του τροχαίου υλικού)	40%	875.959,80 €
ΑΠ 5 - Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων	ΕΤΠΑ	5.000.000,00 €	5 - "Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων"	ΕΤΠΑ (5β) - Προαγωγή επενδύσεων για την αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, εξασφαλίζοντας την ανθεκτικότητα σε καταστροφές και αναπτύσσοντας συστήματα διαχείρισης καταστροφών	Ποδηλατόδρομοι και μονοπάτια	15%	328.484,93 €
		1.511.398,00 €		ΕΤΠΑ (5β) - Προαγωγή επενδύσεων για την αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, εξασφαλίζοντας την ανθεκτικότητα σε καταστροφές και αναπτύσσοντας συστήματα διαχείρισης καταστροφών	Προσαρμογή σε μέτρα για την κλιματική αλλαγή και πρόληψη και διαχείριση κινδύνων σχετικών με το κλίμα, π.χ. διάβρωση, πυρκαγιές, πλημμύρες, καταιγίδες και ξηρασία, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης της ευαισθητοποίησης, της πολιτικής προστασίας και συστημάτων και υποδομών διαχείρισης καταστροφών	100%	1.511.398,00 €
		5.000.000,00 €		ΕΤΠΑ (5β) - Προαγωγή επενδύσεων για την αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, εξασφαλίζοντας την ανθεκτικότητα σε καταστροφές και αναπτύσσοντας συστήματα διαχείρισης καταστροφών	Πρόληψη και διαχείριση κινδύνων για φυσικούς κινδύνους μη σχετιζόμενους με το κλίμα (π.χ. σεισμοί) και κινδύνων που συνδέονται με ανθρώπινες δραστηριότητες (π.χ. τεχνολογικά ατυχήματα), συμπεριλαμβανομένης της αύξησης της ευαισθητοποίησης, της πολιτικής προστασίας	10%	500.000,00 €

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Άξονας Προτεραιότητας	Ταμείο	Χρηματοδότηση ΕΕ (σε €)	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα	Κατηγορία Παρέμβασης (1-123)	% στον ΕΣ	Κατανομή Π/Υ ανα Κατηγορία Παρέμβασης
ΑΠ 6 - Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων	ΕΤΠΑ	520.911,00 €	6 - "Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων"	ΕΤΠΑ (6β) - Επενδύσεις στον τομέα των υδάτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιοριστεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις	και συστημάτων και υποδομών διαχείρισης καταστροφών	90%	4.500.000,00 €
		2.604.559,00 €		ΕΤΠΑ (6γ) - Διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	Προστασία, ανάπτυξη και προβολή στοιχείων δημόσιας πολιτιστικής κληρονομιάς	100%	2.604.559,00 €
ΑΠ 6 - Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων	ΕΤΠΑ	330.228,00 €	6 - "Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων"	ΕΤΠΑ (66) - Προστασία και αποκατάσταση βιοποικιλότητας και του εδάφους και προαγωγή των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων μέσω και του δικτύου NATURA 2000 και των «πράσινων» υποδομών	Προστασία, αναστήλωση και βιώσιμη χρήση των περιοχών Natura 2000	70%	231.159,60 €
		1.427.850,00 €		ΕΤΠΑ (6ε) - Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, για την ανάπλαση των πόλεων, αναζωογόνηση και απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου	Προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας, προστασία της φύσης και πράσινη υποδομή	30%	99.068,40 €
					Πρωτοβουλίες τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία κοινοτήτων σε αστικές και αγροτικές περιοχές	100%	1.427.850,00 €

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Άξονας Προτεραιότητας	Ταμείο	Χρηματοδότηση ΕΕ (σε €)	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα	Κατηγορία Παρέμβασης (1-123)	% στον ΕΣ	Κατανομή Π/Υ ανα Κατηγορία Παρέμβασης
ΑΠ 7 - Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων	ΕΤΠΑ	1.627.850,00 €	7 - "Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων"	ΕΤΠΑ (6z) - Στήριξη της βιομηχανικής μετάβασης προς μια οικονομία με αποδοτική χρήση των πόρων, προώθηση της πράσινης ανάπτυξης, της οικολογικής καινοτομίας και της διαχείρισης περιβαλλοντικών επιδόσεων στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα	Αποκατάσταση βιομηχανικών χώρων και μολυσμένης γης	100%	1.627.850,00 €
		18.463.977,00 €		ΕΤΠΑ (7β) - Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτεύοντων κόμβων στην υποδομή ΔΕΔ-Μ, συμπεριλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων	Άλλοι ανακατασκευασμένοι ή βελτιωμένοι δρόμοι (αυτοκινητόδρομοι, εθνικοί, περιφερειακοί ή τοπικοί)	40%	7.385.590,80 €
ΑΠ 7 - Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων	ΕΤΠΑ	7.913.133,00 €		ΕΤΠΑ (7γ) - Ανάπτυξη και βελτίωση συστημάτων μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον (συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων χαμηλού θορύβου) και των συστημάτων χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, συμπεριλαμβανομένων και των οδών εσωτερικής ναυτιλίας και των θαλάσσιων μεταφορών, των λιμένων, των πολυτροπικών συνδέσεων και των υποδομών αερολιμένων, με σκοπό την προαγωγή μίας βιώσιμης περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας	Δευτερεύουσες οδικές συνδέσεις με το οδικό δίκτυο και τους κόμβους ΔΕΔ-Μ (νέα κατασκευή)	40%	7.385.590,80 €
				ΕΤΠΑ (7γ) - Ανάπτυξη και βελτίωση συστημάτων μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον (συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων χαμηλού θορύβου) και των συστημάτων χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, συμπεριλαμβανομένων και των οδών εσωτερικής ναυτιλίας και των θαλάσσιων μεταφορών, των λιμένων, των πολυτροπικών συνδέσεων και των υποδομών αερολιμένων, με σκοπό την προαγωγή μίας βιώσιμης περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας	Άλλοι εθνικοί και περιφερειακοί δρόμοι (νέα κατασκευή)	20%	3.692.795,40 €
ΑΠ 8 - Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας		618.332,00 €		(8iii) - Αυτοασαχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων των καινοτομικών καινοτόμων πολύ μικρών, μικρών και μεσάσιων επιχειρήσεων	Πολυτροπικές μεταφορές	22%	1.740.889,26 €
		930.000,00 €		(8v) - Προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στις αλλαγές	Άλλοι θαλάσσιοι λιμένες	27%	2.136.545,91 €
					Φυσικό αέριο	51%	4.035.697,83 €
					Αυτοασαχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων των καινοτομικών πολύ μικρών, μικρών και μεσάσιων επιχειρήσεων	100%	618.332,00 €
					Προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στην αλλαγή	100%	930.000,00 €

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Άξονας Προτεραιότητας	Ταμείο	Χρηματοδότηση ΕΕ (σε €)	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα	Κατηγορία Παρέμβασης (1-123)	% στον ΕΣ	Κατανομή Π/Υ ανα Κατηγορία Παρέμβασης
ΑΠ 9 - Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας	ΕΤΠΑ	4.000.000,00 €	9 - "Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας"	ΕΤΠΑ (9α) - Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μείωσης των ανισοτήτων όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, και προώθησης της κοινωνικής ένταξης με τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα και με τη μετάβαση από θεσμικές υπηρεσίες σε υπηρεσίες σε επίπεδο κοινότητας (ΕΤΠΑ)	Υποδομή για προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα	40%	1.600.000,00 €
		2.179.877,00 €		ΕΤΠΑ (9β) - Παροχή στήριξης για φυσική, οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση υποβαθμισμένων κοινοτήτων εντός αστικών και αγροτικών περιοχών	Υποδομές στον τομέα της υγείας	30%	1.200.000,00 €
	4.036.536,00 €	9 - "Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας"	ΕΚΤ (9i) - Ενεργός ένταξη, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας (ΕΚΤ)	Άλλες κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη	30%	1.200.000,00 €	
	1.036.536,00 €		ΕΚΤ (9ii) - Κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά	Πρωτοβουλίες τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία κοινοτήτων σε αστικές και αγροτικές περιοχές	100%	2.179.877,00 €	
ΕΚΤ	ΕΚΤ	1.036.536,00 €	9 - "Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας"	ΕΚΤ (9i) - Ενεργός ένταξη, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας (ΕΚΤ)	Ενεργητική ένταξη, μεταξύ άλλων και με σκοπό την προώθηση των ίσων ευκαιριών και της δραστηρίως συμμετοχής και τη βελτίωση της απασχολησιμότητας	100%	4.036.536,00 €
				3.091.340,00 €	ΕΚΤ (9iii) - Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών	Κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά	40%
ΕΚΤ	ΕΚΤ	1.036.536,00 €	9 - "Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας"	ΕΚΤ (9ii) - Κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά	Μείωση και πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης σε καλής ποιότητας προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων (τυπικών, άτυπων και μη τυπικών) δυνατοτήτων μάθησης για την επανένταξη στην εκπαίδευση και κατάρτιση	40%	414.614,40 €
					3.091.340,00 €	ΕΚΤ (9iii) - Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών	Ενεργητική ένταξη, μεταξύ άλλων και με σκοπό την προώθηση των ίσων ευκαιριών και της δραστηρίως συμμετοχής και τη βελτίωση της απασχολησιμότητας
ΕΚΤ	ΕΚΤ	3.091.340,00 €	9 - "Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας"	ΕΚΤ (9iii) - Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών	Ανάπτυξη ικανοτήτων για όλους τους φορείς που παρέχουν εκπαίδευση, διά βίου μάθηση, κατάρτιση και απασχόληση καθώς και κοινωνικές πολιτικές, μεταξύ άλλων μέσω τομεακών και εδαφικών συμφώνων για κινητοποίηση υπέρ των μεταρρυθμίσεων σε	40%	1.236.536,00 €

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Άξονας Προτεραιότητας	Ταμείο	Χρηματοδότηση ΕΕ (σε €)	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα	Κατηγορία Παρέμβασης (1-123)	% στον ΕΣ	Κατανομή Π/Υ ανα Κατηγορία Παρέμβασης
					εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο		
					Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και προώθηση των ίσων ευκαιριών	20%	618.268,00 €
					Εκσυγχρονισμός των θεσμικών φορέων της αγοράς εργασίας, όπως των ιδιωτικών και δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης, με καλύτερη αντιστοίχιση προς τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των δράσεων ενίσχυσης μέσω προγραμμάτων κινητικότητας και καλύτερης συνεργασίας ανάμεσα σε θεσμικούς φορείς και σχετικούς παράγοντες	40%	1.236.536,00 €
					Ενίσχυση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας	70%	2.125.575,20 €
		3.036.536,00 €		ΕΚΤ (9iv) - Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος	Προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ενσωμάτωσης σε κοινωνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική και αλληλέγγυο οικονομία ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση	30%	910.960,80 €
					Προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ενσωμάτωσης σε κοινωνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική και αλληλέγγυο οικονομία ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση	50%	1.527.402,50 €
		3.054.805,00 €		ΕΚΤ (9v) - Προσγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καθώς και την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλέγγυης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση	Αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων των καινοτομικών πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων	50%	1.527.402,50 €

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Άξονας Προτεραιότητας	Ταμείο	Χρηματοδότηση ΕΕ (σε €)	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα	Κατηγορία Παρέμβασης (1-123)	% στον ΕΣ	Κατανομή Π/Υ ανα Κατηγορία Παρέμβασης
ΑΠ 10 - Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση		4.561.277,00 €		ΕΚΤ (9vi) - Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων	Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία κοινοτήτων	100%	4.561.277,00 €
			10 - "Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση"	ΕΠΠΑ (10α) - Επενδύσεις στην εκπαίδευση την κατάρτιση, και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και διά βίου μάθηση με την ανάπτυξη υποδομών, κατάρτισης και εκπαίδευσης	Εκπαιδευτική υποδομή για επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και εκπαίδευση ενηλίκων	30%	1.853.963,10 €
	ΕΠΠΑ	6.179.877,00 €			Εκπαιδευτική υποδομή για τριτοβάθμια εκπαίδευση	30%	1.853.963,10 €
					Εκπαιδευτική υποδομή για σχολική εκπαίδευση (δημοτικό και γενική δευτεροβάθμια)	40%	2.471.950,80 €

Ε. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

Σύμφωνα με την Οδηγία 2001/42/ΕΚ (άρθρο 5), απαιτείται στη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) να μελετηθούν “οι λογικές εναλλακτικές δυνατότητες, λαμβανομένων υπόψη των στόχων και του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του Προγράμματος ή Σχεδίου (Π.Σ)” καθώς και οι σημαντικότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις της επιλεγόμενης προς εφαρμογή εναλλακτικής δυνατότητας, έτσι ώστε με τη θέσπιση των αναγκαίων μέτρων, όρων και διαδικασιών για την αξιολόγηση και εκτίμηση των επιπτώσεων, που ενδέχεται να έχει στο περιβάλλον, να προωθείται η αειφόρος ανάπτυξη και μία υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος.

Οι εναλλακτικές δυνατότητες θα πρέπει να είναι ρεαλιστικές και πραγματοποιήσιμες και να παρουσιάζουν τρόπους διαφορετικής προσέγγισης εφαρμογής του Επιχειρησιακού Προγράμματος, οι οποίοι όμως να πληρούν τις αναπτυξιακές απαιτήσεις του.

Όπως έχει περιγραφεί και σε προηγούμενα Κεφάλαια οι Στόχοι του Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΠΕΠ) της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας 2014-2020, εντάσσονται στο πλαίσιο του γενικότερου Εθνικού Αναπτυξιακού Σχεδιασμού και στο πλαίσιο της Πολιτικής της Συνοχής και της Στρατηγικής της Λισαβόνας (ΣΤΛ), η οποία θα συμβάλλει στη μεγέθυνση της οικονομίας στην περιοχή προγραμματισμού και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων.

Ο Γενικός Αναπτυξιακός Στόχος της ΠΣΤΕ είναι η Ισορροπη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας μέσω της βελτίωσης του επιχειρηματικού και επενδυτικού περιβάλλοντος, με σεβασμό στο περιβάλλον και στον πολίτη».

Ως εκ τούτου, λόγω του ότι τίθενται συγκεκριμένοι προς επίτευξη αναπτυξιακοί στόχοι, οι οποίοι βρίσκονται στα πλαίσια της Εθνικής και Κοινοτικής πολιτικής, είναι εύλογο ότι οι εναλλακτικές δυνατότητες εφαρμογής του Προγράμματος είναι περιορισμένες.

Στην παρούσα παράγραφο εξετάζονται τέσσερις (4) εναλλακτικές δυνατότητες εφαρμογής (Scenarios) του Επιχειρησιακού Προγράμματος, έτσι ώστε σύμφωνα με την Οδηγία 2001/42/ΕΚ, να τεκμηριωθούν περιβαλλοντικά οι λόγοι επιλογής του προς εφαρμογή σχεδίου.

Οι εναλλακτικές δυνατότητες οι οποίες εξετάστηκαν είναι:

- Μηδενική λύση (No Plan or Programme)
- Ανάπτυξη χωρίς Κεντρικό Στρατηγικό Σχεδιασμό (Unplanned Growth)
- Σχεδιασμός του Αναπτυξιακού Προγράμματος της περιόδου 2014-2020 στα ίδια πρότυπα με την τρέχουσα προγραμματική περίοδο (Current situation)
- Προγραμματισμένη Ανάπτυξη βάσει Κεντρικού Στρατηγικού Σχεδιασμού (Planned Growth).

E.1. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ 1: ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΛΥΣΗ (NO PLAN OR PROGRAMME)

Η μηδενική λύση αντιστοιχεί στην κατάσταση η οποία τείνει να δημιουργηθεί στο ορατό προσεχές μέλλον χωρίς την υπό εξέταση παρέμβαση που αφορά στην εφαρμογή του ΕΠ, που ουσιαστικά σημαίνει τη μη εφαρμογή τίποτα καινούργιου ή/και σταματώ ότι ήδη εκτελείται.

Η μη εφαρμογή του ΕΠ θα έχει σαν αποτέλεσμα τη μη υλοποίηση ενός μέρους της Συνολικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής της ΠΣΤΕ, της οποίας Κεντρικός Στρατηγικός Αναπτυξιακός Στόχος είναι η διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της, η επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και κοινωνικής ανάπτυξης και η αύξηση της παραγωγικότητας για την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών της περιοχής προγραμματισμού.

E.2 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ 2: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΧΩΡΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ (UNPLANNED GROWTH)

Σύμφωνα με αυτή την εναλλακτική δυνατότητα, οι δράσεις οι οποίες πρόκειται να υλοποιηθούν στα πλαίσια εφαρμογής του Προγράμματος δεν γίνονται με βάση ένα Κεντρικό Στρατηγικό Αναπτυξιακό Σχεδιασμό, αλλά αποσπασματικά με “εμβολιαστικές λύσεις” (ad hoc basis). Με τον τρόπο αυτό, μπορεί να αντιμετωπίζονται σε τοπικό επίπεδο, σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως η διάθεση στερεών και υγρών αποβλήτων, η διαχείριση των υδάτινων πόρων (π.χ. αύξηση αριθμού γεωτρήσεων, απόληψη ύδατος από μία περιοχή που θα έχει επιπτώσεις στις πηγές μίας άλλης). Στο ίδιο πλαίσιο επίσης μπορεί να κινηθεί και η επιλογή κατασκευής συγκεκριμένου οδικού δικτύου, το οποίο θα αναπτύσσει άνισα τις επί μέρους χωρικές ενότητες της Περιφέρειας, όπως είναι η επιλογή κατασκευής αυτοκινητόδρομων έναντι ανάπτυξης του ενδοπεριφερειακού οδικού δικτύου, με αποτέλεσμα την εξυπηρέτηση μεν των αστικών κέντρων αλλά την αποδυνάμωση της υπαίθρου.

E.3 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ 3: ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2007-2013 ΣΤΑ ΙΔΙΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΜΕ ΤΗΝ ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (CURRENT SITUATION)

Σύμφωνα με αυτή την εναλλακτική δυνατότητα, θα πρέπει να εφαρμοστεί η Στρατηγική Ανάπτυξης η οποία ακολουθήθηκε κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2007-2013.

Ε.4 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ 4: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΒΑΣΕΙ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ (PLANNED GROWTH)

Οι δράσεις του ΕΠ Στερεάς Ελλάδας συστηματοποιούνται σε **έξι Γενικούς Στόχους** προκειμένου να επιτευχθεί η συνέργια τόσο μεταξύ τους όσο με τις παρεμβάσεις άλλων προγραμμάτων και να εξυπηρετηθεί ο Γενικός Αναπτυξιακός στόχος του προγράμματος.

- Γενικός Στόχος 1:** Προώθηση της επιχειρηματικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της περιφερειακής οικονομίας.
- Γενικός Στόχος 2:** Διασφάλιση του περιβάλλοντος, της αειφορίας της ανάπτυξης και βελτίωση της ποιότητας ζωής
- Γενικός Στόχος 3:** Ολοκλήρωση των μεταφορικών υποδομών και δικτύων
- Γενικός Στόχος 4:** Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού – ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής
- Γενικός Στόχος 5:** Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της Περιφέρειας
- Γενικός Στόχος 6:** Προώθηση της χωρικής συνοχής και συνεργασίας

Πολλές από τις δράσεις του ΠΕΠ στοχεύουν στην ολοκλήρωση ημιτελών έργων και δεν προβλέπεται να ολοκληρωθούν μέχρι τέλους της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου.

Ωστόσο πολλές δράσεις στοχεύουν στην αξιοποίηση ανεκμετάλλετων ως σήμερα ισχυρών σημείων της Περιφέρειας και στην αντιμετώπιση κινδύνων που ελλοχεύουν οι οποίοι μπορούν να συνοψιστούν ως ακολούθως::

- Έντονος ανταγωνισμός σε τομείς της παραγωγής από χώρες της Ε.Ε. μετά τις διευρύνσεις του 2004 και του 2007.
- Είσοδος νέων ανταγωνιστών (εκτός Ε.Ε) στην τουριστική αγορά.
- Άσκηση σημαντικών πιέσεων στις χρήσεις γης και στο φυσικό και οικιστικό περιβάλλον από την εποχική τουριστική δραστηριότητα.
- Τάσεις κυριαρχίας διάσπαρτου μοντέλου ανάπτυξης οικονομικών δραστηριοτήτων και διάχυτου προτύπου οικιστικής ανάπτυξης.
- Άναρχη τουριστική ανάπτυξη με κίνδυνο, σε περίοδο ύφεσης, σοβαρού κλονισμού της οικονομίας πολλών επαγγελματικών τάξεων.
- Διαρροή επιστημονικού στελεχειακού δυναμικού, λόγω έλλειψης ευκαιριών.
- Εξαρτήσεις της παραγωγικής / επιχειρηματικής βάσης από τις κρατικές ενισχύσεις και τις δημόσιες επενδύσεις εν γένει.
- Υψηλός και αυξανόμενος δείκτης γήρανσης του πληθυσμού.
- Ραγδαία μείωση των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα.
- Αυξανόμενη εισροή οικονομικών μεταναστών και κίνδυνος μεγέθυνσης του κοινωνικού αποκλεισμού, που δημιουργούν ανάγκες ενσωμάτωσής τους στην τοπική οικονομία και κοινωνία.
- Αυξητικές τάσεις της ανεργίας κατά τα τελευταία 10-15 χρόνια, με ιδιαίτερη έμφαση στους νέους, τις γυναίκες και τα άτομα περιορισμένων προσόντων.

Ε.4.1.ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΕΠ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Α.Π. 1 Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας

1α) Ενίσχυση των υποδομών έρευνας και καινοτομίας (Ε&Κ) και των ικανοτήτων ανάπτυξης αριστείας στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας και της προαγωγής των κέντρων ικανότητας, ιδίως των κέντρων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Οι δομές και υποδομές Ε&Α στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας είναι πολύ περιορισμένες. Επίσης, το ποσοστό των σχετικών δαπανών ως προς το περιφερειακό ΑΕΠ απέχει πολύ από το στόχο του 3% που θέτει η Στρατηγική ΕΥΡΩΠΗ 2020.
- Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα.
- Η χώρα στοχεύει στην αύξηση των εθνικών δαπανών για Ε&Α στο 2% του ΑΕΠ μέχρι το 2020 (ΕΠΜ).

Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

1β) Προώθηση των επιχειρηματικών επενδύσεων στην έρευνα και καινοτομία, και διασύνδεση και συνέργεια ανάμεσα στις επιχειρήσεις, τα κέντρα Ε&Κ και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ιδιαιτέρως όσον αφορά την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, τη μεταφορά τεχνολογίας, την κοινωνική καινοτομία και τις εφαρμογές παροχής δημοσίων υπηρεσιών, την ενθάρρυνση της ζήτησης, τη δικτύωση, τα clusters, την ανάπτυξη καινοτομίας μέσω ευφυούς εξειδίκευσης υποστηρίζοντας την τεχνολογική έρευνα, τις πιλοτικές γραμμές, τις ενέργειες έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, τις προηγμένες ικανότητες παραγωγής και πρώτης παραγωγής βασικών τεχνολογιών (KET) και διάδοσης των τεχνολογιών γενικής εφαρμογής.

- Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις της Περιφέρειας, ιδίως οι ΜΜΕ, υστερούν σε σχέση με την τεχνολογία και δεν διαθέτουν ίδιες υποδομές για την έρευνα και την ανάπτυξη. Υπάρχει μια πολύ χαμηλή διασύνδεση και συνεργασία μεταξύ δημόσιων ερευνητικών κέντρων και πανεπιστημίων από τη μια και της τοπικής παραγωγής από την άλλη. Συνεπώς, η τεχνολογική ενίσχυση, συνεργασία και μεταφορά τεχνολογίας είναι απαραίτητες σε όλα τα επίπεδα.
- Θα πρέπει να ενισχυθεί το καινοτομικό περιεχόμενο των επιλεγμένων κλάδων της RIS3, ενώ παράλληλα υφίσταται αναγκαιότητα για την ίδρυση νέων επιχειρήσεων με τεχνολογικό προσανατολισμό.
- Δεν υπάρχουν στην Περιφέρεια καινοτομικά δίκτυα.
- Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα.
- Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

Α.Π.2 Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών

2β) Ανάπτυξης προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ενίσχυσης της ζήτησης για ΤΠΕ

- Η ανάπτυξη και διάδοση των ΤΠΕ αποτελεί στόχο της στρατηγικής παρέμβασης για την Ε&Α της RIS3.
- Θα πρέπει να ενισχυθεί η σχετική παραγωγή και ζήτηση από τις ΜΜΕ.
- Οι ΤΠΕ θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου και στην εφαρμογή επιχειρηματικών μοντέλων μέσω του Διαδικτύου.
- Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα.
- Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

2γ) *Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία*

- Χαμηλό βαθμός εφαρμογών ΤΠΕ για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση
- Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης των ΤΠΕ σε νέες εφαρμογές
- Περιλαμβάνεται στις προτεραιότητες για την Ελλάδα των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Εταιρικό Σύμφωνο με της Ελλάδα.

Η ΕΠ συνάδει με τους στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

.

A.Π.3 Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

3α) *Προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων.*

- Οι δείκτες επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια υπολείπονται του εθνικού μέσου όρου. Η ίδρυση νέων επιχειρήσεων στη βάση νέων ιδεών και νέου προσανατολισμού είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση της ύφεσης, αλλά και για την αλλαγή του παραγωγικού προτύπου της Στερεάς Ελλάδας. Η τεχνολογική βάση των επιχειρήσεων της περιοχής είναι σε χαμηλό επίπεδο.
- Ανάγκη στήριξης των επιλεγμένων κλάδων της RIS3 καθώς και της νέας επιχειρηματικότητας στις αγροτικές, ορεινές και παράκτιες περιοχές.
- Χαμηλός βαθμός επιχειρηματικότητας σε κλάδους έντασης γνώσης και τεχνολογίας καθώς και σε ορισμένες κατηγορίες του πληθυσμού (π.χ. νεανική και γυναικεία επιχειρηματικότητα, αποφοίτων ΑΕΙ/ΤΕΙ, μεταναστών).
- Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα.
- Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ

3β) *Ανάπτυξη και εφαρμογή νέων επιχειρηματικών μοντέλων για ΜΜΕ, ιδίως σε σχέση με τη διεθνοποίηση.*

- Κυριαρχία ΜΜΕ επιχειρήσεων στην παραγωγή και απασχόληση της Περιφέρειας, με έντονη τοπικότητα, δηλαδή με χαμηλό βαθμό εξωστρέφειας. Χαμηλός βαθμός εξαγωγών ή υποκατάστασης εισαγωγών.
- Ανάγκη για δικτύωση των ΜΜΕ σε τοπικό, υπερτοπικό και διεθνές επίπεδο, καθώς και ένταξή τους σε ευρύτερες αλυσίδες εφοδιασμού, παραγωγής και διάθεσης.
- Προώθηση συστάδων ΜΜΕ και συνεργασιών μεταξύ ΜΜΕ από διαφορετικούς κλάδους.
- Δυνατότητες αξιοποίησης οικονομιών κλίμακας, αύξησης της παραγωγής και των εξαγωγών στους επιλεγμένους κλάδους της RIS.
- Περιορισμένες δυνατότητες εσωτερικής και εξωτερικής χρηματοδότησης επενδυτικών σχεδίων.
- Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα.
- Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

3γ) Στήριξη της δημιουργίας και της επέκτασης προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών

- Χαμηλός βαθμός παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας.
- Χαμηλές επιδόσεις στην παραγωγή προϊόντων έντασης γνώσης και τεχνολογίας.
- Χαμηλές επιδόσεις στην καινοτομία προϊόντων και διαδικασιών.
- Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης οικονομιών κλίμακας.
- Περιλαμβάνεται στις προτεραιότητες για την Ελλάδα των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Εταιρικό Σύμφωνο με της Ελλάδα.
- Η ΕΠ συνάδει με τους στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

3δ) Στήριξη της ικανότητας των ΜΜΕ να αναπτύσσονται σε περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς αγορές, και να συμμετέχουν σε διαδικασίες καινοτομίας

- Χαμηλός βαθμός παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας.
- Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης οικονομιών κλίμακας.
- Περιλαμβάνεται στις προτεραιότητες για την Ελλάδα των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Εταιρικό Σύμφωνο με της Ελλάδα.
- Η ΕΠ συνάδει με τους στόχους του νέου ΕΣΠΑ και ειδικότερα με τις κατευθύνσεις για εξωστρέφεια και καινοτομικότητα των επιχειρήσεων
- Η εξωστρέφεια των επιχειρήσεων της περιφέρειας, ιδιαίτερα των ΜΜΕ, είναι πολύ χαμηλή και περιορίζεται σε λίγους μόνον κλάδους. Το μερίδιο των εξαγωγών ως προς το περιφερειακό ΑΕΠ εξακολουθεί να είναι πολύ χαμηλό.

Α.Π.4 Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς

4γ) Στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης

- Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης ΑΠΕ σε δημόσια κτίρια και υποδομές, χαμηλή ενεργειακή απόδοση.
- Μειωμένη πρόσβαση σε πόρους για σχετικές ενδύσεις.
- Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα.
- Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

4ε) Προαγωγή στρατηγικών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για όλους τους τύπους περιοχών, ιδιαίτερα για τις αστικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της αιφόρου πολυτροπικής αστικής κινητικότητας και των μέτρων προσαρμογής σχετικά με τον περιορισμό των επιπτώσεων.

- Σημαντικός βαθμός ρύπων στα μεγάλα αστικά κέντρα και στις βιομηχανικές περιοχές
- Οι αστικές μεταφορές και η καύση υδρογονανθράκων από τα νοικοκυριά αποτελούν τους σημαντικότερους ρυπαντές στα αστικά κέντρα.
- Η ΕΠ συνάδει με τους στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

4ζ) Προώθηση της χρήσης συμπαραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού με υψηλή απόδοση βάσει της ζήτησης για χρήσιμη θερμότητα

- Η παροχή διαθέτει, μεταξύ άλλων, μεγάλα γεωθερμικά πεδιά.
- Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης υπαρχουσών δυνατοτήτων.
- Θετική εμπειρία με επενδύσεις συμπαραγωγής.
- Υπάρχει ζήτηση από δημόσιες εγκαταστάσεις.
- Η ΕΠ συνάδει με τους στόχους του νέου ΕΣΠΑ

A.Π.5 Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων

5α) Στήριξη επενδύσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένων των βασιζόμενων στο οικοσύστημα προσεγγίσεων

- Η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη πολλών ποταμών, από εκτενείς παράκτιες περιοχές, σημαντικές για κατοικία, τουρισμό και υδατοκαλλιέργειες, καθώς και από περιορισμένα περιαστικά δάση. Η κλιματική αλλαγή προκαλεί φυσικές καταστροφές (π.χ. πλημμύρες και διαβρώσεις των ακτών) και θέτει σε κίνδυνο αστικές, αγροτικές και παράκτιες περιοχές, αλλά και υποδομές (π.χ. δίκτυα μεταφορών και ενέργειας). Συνεπώς, υπάρχει ανάγκη για επενδύσεις πρόληψης και διαχείρισης των κινδύνων.
- Επενδύσεις για δασώσεις (π.χ. περιαστικές), για την αποκατάσταση ρεμάτων και εκβολών χειμάρρων και ποταμών, κ.α. δύνανται να ενισχύσουν αφενός το οικοσύστημα και αφετέρου την προστασία από κινδύνους της κλιματικής αλλαγής.

5β) Προαγωγή επενδύσεων για την αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, εξασφάλιση ανθεκτικότητας στις καταστροφές και ανάπτυξη συστημάτων διαχείρισης καταστροφών

- Η προληπτική και κατασταλτική διαχείριση καταστροφών προϋποθέτει την ύπαρξη επενδύσεων για την αναβάθμιση δομών και υποδομών, αλλά και του εξοπλισμού των αρμόδιων φορέων.
- Η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται και από την ύπαρξη δασικών συστημάτων, ειδικά στις ορεινές περιοχές. Ένας σοβαρός ειδικός κίνδυνος είναι αυτός των πυρκαγιών. Για την αντιμετώπιση του κινδύνου απαιτούνται επενδύσεις για πρόληψη.
- Η Περιφέρεια είναι εκτεθειμένη και στον κίνδυνο της διάβρωσης των ακτών.

A.Π.6 Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων

6β) Επενδύσεις στον τομέα των υδάτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις

- Παρατηρούνται καθυστερήσεις στην εφαρμογή του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα της διαχείρισης των υδάτινων πόρων.
- Ανάγκη για ολοκληρωμένη διαχείριση υδάτινων πόρων.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Κίνδυνοι ρύπανσης των επιφανειακών υδάτων και του υδροφόρου ορίζοντα – εμφάνιση υφαλμύρωσης υδάτων παράκτιων περιοχών, λόγω υπεράντλησης του υδροφορέα.
- Κίνδυνοι για την ποιότητα του πόσιμου νερού, κυρίως λόγω της ρύπανσης των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων, αλλά και λόγω ανεπάρκειας ή ακαταλληλότητας των εγκαταστάσεων.
- Σημαντικές απώλειες κατά την μεταφορά του πόσιμου ύδατος.
- Η ΕΠ περιλαμβάνεται στις προτεραιότητες των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Εταιρικό Σύμφωνο με της Ελλάδα
- Η ΕΠ αντιστοιχεί και τους στόχους του νέου ΕΣΠΑ

6γ) Διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

- Η ΠΣΤΕ διαθέτει μοναδικό οικοπολιτιστικό απόθεμα (π.χ. αρχαιότητες και μνημεία από όλες τις ιστορικές περιόδους, αρχιτεκτονική και βιομηχανική κληρονομιά, αισθητικά δάση και τοπία κ.α.).
- Υπάρχει ανάγκη για προστασία και ανάδειξη αυτών και για τουριστική αξιοποίηση.
- Η ΕΠ περιλαμβάνεται στις προτεραιότητες των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Εταιρικό Σύμφωνο με της Ελλάδα
- Η ΕΠ συνάδει με τους στόχους του νέου ΕΣΠΑ

6δ) Προστασία και αποκατάσταση βιοποικιλότητας και του εδάφους και προαγωγή των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων μέσω και του δικτύου NATURA 2000 και των «πράσινων» υποδομών

- Η ΠΣΤΕ, συνολικά, διαθέτει υψηλής ποιότητας και πολυποίκιλο φυσικό περιβάλλον. Η υψηλή ποικιλότητα των οικοσυστημάτων αποτυπώνεται στο μεγάλο αριθμό προστατευόμενων περιοχών, όπως π.χ. NATURA.
- Το φυσικό περιβάλλον της ΠΣΤΕ, σε ορισμένες περιοχές δέχεται πιέσεις από βιομηχανικές, εξορυκτικές, τουριστικές και αγροτικές δραστηριότητες και συνεπώς χρήζει προστασίας.
- Το σημαντικότερο πρόβλημα ρύπανσης βρίσκεται στην περιοχή της Βοιωτίας, στον ποταμό Ασωπό και επηρεάζει και την Αττική. Όσον αφορά στην ποιότητα των υδάτων του ποταμού Ασωπού και των υπόγειων υδάτων στα Οινόφυτα, υψηλές συγκεντρώσεις ρύπων, συμπεριλαμβανομένου του χρωμίου, καθιστούν υποχρεωτική τη λήψη των αναγκαίων διορθωτικών μέτρων στο πλαίσιο των σχεδίων και των προγραμμάτων βάσει της οδηγίας πλαισίου για το νερό. Σημειώνεται, ότι η ρύπανση των υπόγειων νερών έχει προκαλέσει δυσμενείς επιπτώσεις στη δημόσια υγεία, στο οικοσύστημα, στο κόστος ζωής των κατοίκων και στην τοπική οικονομία.
- Μέσω «πράσινων» υποδομών δύναται να επιτευχθεί αφενός η προστασία της βιοποικιλότητας, αφετέρου η αειφορική οικονομική αξιοποίησή της.
- Ανάγκη για διαχείριση της σύγκρουσης στις παράκτιες περιοχές μεταξύ της προστασίας των οικοσυστημάτων και της οικιστικής-τουριστικής ανάπτυξης.
- Η ΕΠ περιλαμβάνεται στις προτεραιότητες των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Εταιρικό Σύμφωνο με της Ελλάδα.
- Η ΕΠ συνάδει με τους στόχους του νέου ΕΣΠΑ

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

6ε) *Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, για την ανάπτυξη των πόλεων, αναζωογόνησης και απολύμανσης των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου*

- Επιβαρημένο αστικό περιβάλλον στα μεγάλα αστικά κέντρα της Περιφέρειας. Απουσία επαρκών ελεύθερων χώρων και ύπαρξη υποβαθμισμένων περιοχών.
- Ύπαρξη μόλυνσης εκτάσεων σε βιομηχανικές, αγροτικές και εξορυστικές περιοχές.
- Ύπαρξη εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών και άλλων κτιρίων σε αστικές περιοχές προς αξιοποίηση.
- Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα.

6ζ) *Στήριξη της βιομηχανικής μετάβασης προς μια οικονομία με αποδοτική χρήση των πόρων, προώθησης της πράσινης ανάπτυξης, της οικολογικής καινοτομίας και της διαχείρισης περιβαλλοντικών επιδόσεων στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα*

- Υπάρχει ανάγκη για προστασία και στήριξη της βιομηχανικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια με όρους οικολογικής καινοτομίας και επίτευξης περιβαλλοντικών στόχων
- Η ΕΠ περιλαμβάνεται στις προτεραιότητες των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Εταιρικό Σύμφωνο με της Ελλάδα
- Η ΕΠ συνάδει με τους στόχους του νέου ΕΣΠΑ
- Στην κατεύθυνση αυτή αναπτυξιακές ανάγκες για την ΠΣΤΕ αποτελούν η εφαρμογή του Χωροταξικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού και η αποτελεσματική ενίσχυση των μηχανισμών και θεσμών άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας, μέσω και της ενίσχυσης των αντίστοιχων διοικητικών δομών

Α.Π.7 Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων

7β) *Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων στην υποδομή ΔΕΔ-Μ, συμπεριλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων*

- Λόγω της μειωμένης χωρικής συνοχής υπάρχει ανάγκη για ανάπτυξη του ενδοπεριφερειακού οδικού δικτύου και για σύνδεση αυτού με ΔΕΔ-Μ.
- Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα.
- Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

7γ) *Ανάπτυξη και βελτίωση συστημάτων μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον (συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων χαμηλού θορύβου) και των συστημάτων χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, συμπεριλαμβανομένων και των οδών εσωτερικής ναυσιπλοΐας και των θαλάσσιων μεταφορών, των λιμένων, των πολυτροπικών συνδέσεων και των υποδομών αερολιμένων, με σκοπό την προαγωγή μίας βιώσιμης περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας.*

- Προβλήματα στα μεγάλα αστικά κέντρα από μεταφορικά μέσα με συμβατικά καύσιμα.
- Περαιτέρω δυνατότητες ανάπτυξης των λιμένων της περιοχής, της διασύνδεσής τους με τα χερσαία δίκτυα, αλλά και μεταξύ τους με την προώθηση των θαλάσσιων μεταφορών.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα.

Α.Π.9 Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας.

9α) Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μείωσης των ανισοτήτων όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, και προώθησης της κοινωνικής ένταξης με τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα και με τη μετάβαση από θεσμικές υπηρεσίες σε υπηρεσίες σε επίπεδο κοινότητας (ΕΤΠΑ)

- Διαπιστώνεται άνιση χωρική κατανομή και άνιση κοινωνική πρόσβαση αναφορικά με υποδομές υγείας και άλλες υπηρεσίες γενικού ενδιαφέροντος. Ιδιαίτερα θιγόμενες περιοχές είναι οι ορεινές, απομακρυσμένες και αραιοκατοικημένες.
- Η κρίση διέυρνε τις ευπαθείς ομάδες πληθυσμού χωρίς πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας. Απαιτούνται καινοτόμες μέθοδοι και καινοτόμα μοντέλα, καθώς και νέες επενδύσεις υπέρ των θιγόμενων περιοχών και ομάδων πληθυσμού. .
- Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ και του ΕΠΜ.

9β) Παροχή στήριξης για φυσική, οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση υποβαθμισμένων κοινοτήτων εντός αστικών και αγροτικών περιοχών (ΕΤΠΑ)

- Υπάρχουν αστικές και αγροτικές περιοχές που βιώνουν οικονομική, κοινωνική και δημογραφική παρακμή.
- Η αναζωογόνηση αυτών δύναται να επιτευχθεί μέσω της ολοκληρωμένης προσέγγισης.
- Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

9γ) Παροχή στήριξης για κοινωνικές επιχειρήσεις: (ΕΤΠΑ)

- Το πρόσφατο θεσμικό πλαίσιο για νέες μορφές κοινωνικών επιχειρήσεων και η ίδρυση πολλών νέων στην Περιφέρεια δημιουργεί τις συνθήκες και την ανάγκη για στήριξη σε επίπεδο εξοπλισμού
- Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

9δ) Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων

- Η ανάπτυξη ορισμένων ειδικών περιοχών προϋποθέτει την πολυτομεακή και πολυταμειακή ολοκληρωμένη προσέγγιση, που θα στηρίζεται στον εκ των κάτω προς τα άνω σχεδιασμό. Προς αυτή την κατεύθυνση συνηγορεί και η εμπειρία της πρωτοβουλίας LEADER.
- Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα.
- Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

9ι) Ενεργός ένταξη, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας (ΕΚΤ)

- Το συνολικό ποσοστό απασχόλησης της Περιφέρειας βρίσκεται κάτω από το μ.ο. της χώρας, και υπολείπεται κατά πολύ του 75%, που είναι ο στόχος της Στρατηγικής της Λισσαβόνας ή του 70% που είναι ο εθνικός στόχος.
- Αύξηση του ποσοστού της ανεργίας, ειδικά των νέων και των μακροχρόνια ανέργων, λόγω της παρατεταμένης ύφεσης.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Μεγάλα προβλήματα πρόσβασης στην εργασία, εμφανίζουν ειδικές κατηγορίες του πληθυσμού όπως οι νέοι, οι γυναίκες, οι ηλικιωμένοι, οι ανειδίκευτοι, οι μετανάστες, οι ρομά, κ.α.
- Η αγορά εργασίας παρουσιάζει αύξηση των ευέλικτων μορφών της προσωρινής και μερικής απασχόλησης των γυναικών, μείωση των αυτοαπασχολούμενων ανδρών και μείωση των βοηθών πλήρους απασχόλησης στην οικογενειακή επιχείρηση
- Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται σε όσους έχουν τελειώσει μερικές τάξεις δημοτικού, ακολουθούν τα άτομα που δεν έχουν πάει καθόλου σχολείο και τα άτομα που έχουν απολυτήριο τριτάξιου γυμνασίου.
- Το ποσοστό ανεργίας των ατόμων με ξένη υπηκοότητα, είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο των Ελλήνων υπηκόων.
- Η ΕΠ περιλαμβάνεται στις προτεραιότητες των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Εταιρικό Σύμφωνο με της Ελλάδα.
- Η ΕΠ συνάδει με τους στόχους του ΕΠΜ και του νέου ΕΣΠΑ.

9ii) Κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά

- Στην Περιφέρεια υπάρχουν περιθωριοποιημένες ομάδες όπως Ρομά, μετανάστες, άποροι κ.α. που υφίστανται κοινωνικό και οικονομικό αποκλεισμό, αλλά και φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας.
- Μέσω της κοινωνικής ενσωμάτωσης των περιθωριοποιημένων ομάδων θα μπορούσε να επιτευχθεί η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των εν λόγω ομάδων, η κοινωνική συνοχή και σταθερότητα.
- Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα.
- Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

9iii) Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών

- Εκτός από τις παραδοσιακές ομάδες του πληθυσμού που θίγονται από διακρίσεις, λόγω της κρίσης και της μετανάστευσης έχει διευρυνθεί ο αριθμός των ομάδων/ατόμων που είναι θύματα διακρίσεων.
- Η οικονομική κρίση έχει περιορίσει σε σημαντικό βαθμό την αρχή της ισότητας των ευκαιριών.
- Αποτελεί οριζόντια αρχή της πολιτικής συνοχής.

9iv) Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος

- Πολλοί άνθρωποι στην περιφέρεια δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να αποκτήσουν βασικές υγειονομικές και άλλες κοινωνικές υπηρεσίες (π.χ. μακροχρόνια άνεργοι, πρώην ασφαλισμένο, νέοι, μετανάστες, ρομά, άστεγοι, πολύτεκνοι κ.α.). Λόγω της κρίσης αυξήθηκε και ο αριθμός των ψυχικώς πασχόντων.
- Απαιτούνται ειδικά προγράμματα και νέα μοντέλα παροχής υπηρεσιών και δράσεις ιατρικής πρόληψης.
- Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα.
- Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

9ν) Προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καθώς και την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση :

- Η κοινωνική οικονομία δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη στην Περιφέρεια. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν προβλήματα πρόσβασης στη χρηματοδότηση, σε δημόσιους διαγωνισμούς, στη στελέχωση κ.α. Υπάρχουν περιθώρια ανάπτυξης και λόγω της κρίσης. Ήδη υπάρχουν νέες μορφές οργάνωσης και νέα πεδία παρέμβασης.
- Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα.
- Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

9νι) Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων

- Η ανάπτυξη ορισμένων ειδικών περιοχών προϋποθέτει την πολυτομεακή και πολυταμειακή ολοκληρωμένη προσέγγιση, που θα στηρίζεται στον εκ των κάτω προς τα άνω σχεδιασμό. Προς αυτή την κατεύθυνση συνηγορεί και η εμπειρία της πρωτοβουλίας LEADER, όπως και άλλων (π.χ. ΤΟΠΕΚΟ, ΤΟΠΣΑ).
- Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα.
- Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

Α.Π.10 Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση

10α) Επενδύσεις στην εκπαίδευση, την κατάρτιση, και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και διά βίου μάθηση με την ανάπτυξη υποδομών, κατάρτισης και εκπαίδευσης **(ΕΤΠΑ)**

- Υπάρχει ανάγκη για επέκταση και βελτίωση των υποδομών εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης και δια βίου μάθησης, για την αναβάθμιση των σχετικών υπηρεσιών και του ανθρώπινου δυναμικού.
- Μεγάλα περιθώρια υπάρχουν στους τομείς των εργαστηρίων, βιβλιοθηκών, εξοπλισμών για την ανάπτυξη τεχνικών δεξιοτήτων, των εφαρμογών των ΤΠΕ στην εκπαίδευση, της ψηφιακής μάθησης, κ.α.
- Ανήκει στις προτεραιότητες που προτείνουν οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα.
- Βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τους βασικούς στόχους του νέου ΕΣΠΑ.

ΣΤ. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Στην παρούσα ενότητα γίνεται η διεξοδική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Η ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης δίνει μια ολοκληρωμένη εικόνα των προβλημάτων της περιοχής, των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και της αναπτυξιακής προοπτικής, αλλά και των προβλημάτων της περιοχής μελέτης. Στην ενότητα αυτή γίνεται αναφορά στα γεωγραφικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας, αναλύεται η φυσιογνωμία της αλλά και κάθε Περιφερειακής Ενότητας χωριστά, παρατίθενται τα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά της, η οικιστική της οργάνωση, οι χρήσεις γης και η χωροταξική της οργάνωση, η τοπική οικονομία, οι κοινωνικές και παραγωγικές δομές και οι τεχνικές υποδομές, τα δίκτυα της Περιφέρειας, το φυσικό και πολιτιστικό απόθεμά της, κ.λπ.

ΣΤ.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ - ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ

Η περιοχή της Στερεάς Ελλάδας σήμερα αποτελεί και περιφέρεια και γεωγραφικό διαμέρισμα της Ελλάδας. Στην περιφέρεια Στερεάς περιλαμβάνονται 5 περιφερειακές ενότητες ενώ στο γεωγραφικό διαμέρισμα Στερεάς Ελλάδας 7 νομοί.

Η **Στερεά Ελλάδα** ως γεωγραφικό διαμέρισμα της Ελλάδας, είναι το δεύτερο μεγαλύτερο σε έκταση το οποίο καταλαμβάνει έκταση 24,910 τ.χλμ και το πρώτο σε πληθυσμό με 4,591,568 κατοίκους και βρίσκεται στο κέντρο του ηπειρωτικού κορμού της χώρας. Αποτελείται από τους νομούς της Αιτωλοακαρνανίας, της Ευρυτανίας, της Φωκίδας, της Φθιώτιδας, της Βοιωτίας, της Εύβοιας και της Αττικής. Παραδοσιακά η Στερεά Ελλάδα φέρεται και με την ονομασία **Ρούμελη**, ενώ συχνά αναφέρεται ως **Κεντρική Ελλάδα**, λόγω της θέσης της στον χάρτη της χώρας και συνήθως δεν περιλαμβάνονταν η Αττική. Το γεωγραφικό διαμέρισμα δεν ταυτίζεται απόλυτα με τη σημερινή διοικητική Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, στην οποία δεν εντάσσονται η Αττική και η Αιτωλοακαρνανία (<http://el.wikipedia.org/wiki>).

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ως διοικητική οντότητα είναι μία από τις δεκατρείς Αυτοδιοικητικές Περιφέρειες της χώρας, η οποία δημιουργήθηκε σύμφωνα με το Νόμο 3852/2010 (ΦΕΚ 87/τ. Α') «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης». Πρόκειται για μια νέα Αυτοδιοικητική Αρχή, η οποία περιλαμβάνει τους πέντε Νομούς: Βοιωτίας, Ευβοίας, Ευρυτανίας, Φθιώτιδας και Φωκίδας, που ταυτίζονται με τις Περιφερειακές Ενότητες. Συνορεύει με τις περιφέρειες Θεσσαλία στα βόρεια, Δυτική Ελλάδα στα δυτικά και νοτιοδυτικά, και Αττική στα νοτιοανατολικά. Ο Κορινθιακός κόλπος βρίσκεται στα νότια και το Αιγαίο Πέλαγος στα ανατολικά και τον Ευβοϊκό Κόλπο, ενώ νότια από τον Κορινθιακό Κόλπο.. Η Περιφέρεια δεν ταυτίζεται απόλυτα με το γεωγραφικό διαμέρισμα της Στερεάς Ελλάδας, καθώς σε αυτή δεν εντάσσονται οι Νομοί Αττικής και Αιτωλοακαρνανίας. Η διοικητική Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ανήκει στο γεωγραφικό διαμέρισμα της Κεντρικής Ελλάδας, βρίσκεται στο νότιο τμήμα του ηπειρωτικού κορμού της χώρας και καταλαμβάνει συνολική έκταση 15.549 τετραγωνικά χιλιόμετρα (ποσοστό 11,8% επί της συνολικής έκτασης της χώρας), με 230 χιλιόμετρα μήκος και 95 χιλιόμετρα πλάτος, καθιστώντας την έτσι τη δεύτερη μεγαλύτερη σε έκταση ελληνική Περιφέρεια και περιλαμβάνει τους Νομούς Βοιωτίας με έκταση 2.952 τετραγωνικά χιλιόμετρα, Εύβοιας με έκταση 4.167 τετραγωνικά χιλιόμετρα, Ευρυτανίας με έκταση 1.869 τετραγωνικά χιλιόμετρα, Φθιώτιδας με έκταση 4.441 τετραγωνικά χιλιόμετρα και Φωκίδας με 2.120 τετραγωνικά χιλιόμετρα. που ταυτίζονται με τις περιφερειακές ενότητες ύστερα από την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης. Έδρα της Περιφέρειας είναι η Λαμία πρωτεύουσα του νομού Φθιώτιδας. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001 ο πληθυσμός της περιφέρειας ανέρχεται σε 605.329 κατοίκους. Πρωτεύουσα είναι η Λαμία που είναι η 41^η μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδας και αποτελεί ένα δυναμικά αναπτυσσόμενο αστικό κέντρο στο οποίο κινούνται καθημερινά 100.000 άνθρωποι. Μεγαλύτερη πόλη είναι η Χαλκίδα η 32η μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδας και η μεγαλύτερη στη Στερεά με πληθυσμό 53.584 κατοίκους και με δημοτικό πληθυσμό 92.202 κατοίκους. Τα κυριότερα αστικά κέντρα της Περιφέρειας είναι η Λαμία, η Χαλκίδα, η Λιβαδειά, η Θήβα, η

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Άμφισσα και το Καρπενήσι. Η περιοχή κατοικείται από την εποχή του λίθου, όπως δείχνουν τα ευρήματα στην Αλίαρτο, στη Χαλκίδα, στα Ψαχνά και σε άλλες περιοχές (<http://el.wikipedia.org/wiki>).

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας καταλαμβάνει ένα κρίσιμο εδαφικό τμήμα της ηπειρωτικής χώρας, καθώς βρίσκεται στον ενδιάμεσο χώρο μεταξύ Αθήνας, Θεσσαλονίκης και Πάτρας και περιλαμβάνει πόλεις που διαδραματίζουν ρόλο κυρίαρχων διεθνών πυλών της ελληνικής χερσονήσου και μεταξύ της Αθήνας και του αναδυόμενου αστικού διπόλου Ιωαννίνων – Ηγουμενίτσας στον Άξονα της Αδριατικής. Με αυτό τον τρόπο, η περιοχή έχει τη δυνατότητα ενσωμάτωσής της σε ένα ευρύτερο αναπτυξιακό «μέτωπο», αξιοποιώντας τις επιδόσεις του μητροπολιτικού κέντρου της Αθήνας, με το οποίο γειτνιάζει. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας, το πλούσιο και πολύμορφο φυσικό και πολιτιστικό της περιβάλλον κ.λπ., συνθέτουν μια χωρική ενότητα με αξιόλογες αναπτυξιακές προοπτικές, στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης, οι οποίες μπορούν να αναδειχθούν μέσα από την ανάληψη κατάλληλων δράσεων, προσανατολισμένων στην κατεύθυνση της βελτίωσης της ποιότητας ζωής, της οικονομικής ευημερίας και της κοινωνικής συνοχής.

Διαθέτει εξαιρετικά ενδιαφέροντα και πολύμορφα γεωμορφολογικά, κοινωνικοοικονομικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά που διαφέρουν από ενότητα σε ενότητα αλλά και μέσα σε κάθε ενότητα, δημιουργώντας ένα σύνολο με σημαντικά πλεονεκτήματα (πλούσια και αξιόλογη παραγωγική βάση – αγροτική παραγωγή και βιομηχανία – ορεινούς όγκους, λατομικές περιοχές, μεγάλα δάση, πεδιάδες, εσωτερικά και παραθαλάσσια νερά, ακτές ακόμα και νησί, σημαντικό φυσικό, πολιτιστικό και ιστορικό απόθεμα και δυνατότητες υπηρεσιών ειδικά στον τουρισμό και το εμπόριο). Στο σχήμα ΣΤ 1.1.-1 δίνεται γεωγραφικά η θέση της διοικητικής Περιφέρειας της Στερεάς Ελλάδας στον Ελλαδικό χώρο.

Σχήμα ΣΤ 1.1.1-1 Θέση της διοικητικής Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας στον Ελλαδικό χώρο (<http://el.wikipedia.org/wiki>)

Το νησιώτικο τμήμα περιλαμβάνει το νησί της Εύβοιας που εκτείνεται κατά μήκος της βορειοανατολικής ηπειρωτικής Στερεάς Ελλάδας και είναι το δεύτερο μεγαλύτερο νησί της χώρας και το έκτο της Μεσογείου με έκταση 3.654 τετραγωνικά χιλιόμετρα, το νησί της Σκύρου που είναι το νοτιότερο νησί των Βόρειων Σποράδων και αποτελεί το δέκατο ένατο μεγαλύτερο

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

νησί της Ελλάδας με έκταση 209,5 τετραγωνικά χιλιόμετρα, καθώς και ένα μεγάλο αριθμό νησιών και νησίδων.

Σύμφωνα με τα προσωρινά αποτελέσματα της απογραφής του 2011 (ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011), ο πληθυσμός της Περιφέρειας ανέρχεται σε 546.870 κατοίκους. Πρωτεύουσά της είναι η Λαμία, που αποτελεί ένα δυναμικά αναπτυσσόμενο αστικό κέντρο, στο οποίο κινούνται καθημερινά 100.000 άνθρωποι. Μεγαλύτερη πόλη είναι η Χαλκίδα, με πληθυσμό 53.584 κατοίκους και με δημοτικό πληθυσμό 92.202 κατοίκους (ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011).

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας είναι μία από τις πιο ορεινές της Ελλάδας. Το μεγαλύτερο τμήμα της Περιφέρειας είναι ορεινό ή ημιορεινό (ποσοστό 47,4% και 31,8% αντίστοιχα της συνολικής έκτασης) ενώ οι πεδινές περιοχές καταλαμβάνουν μόλις το 20,8% της συνολικής έκτασης. Οι ορεινές περιοχές είναι από τις πλέον μειονεκτικές περιοχές της χώρας, λόγω, μεταξύ άλλων, και των αντικειμενικών δυσκολιών που αφορούν στην πρόσβαση σε αυτές. Ωστόσο, υπάρχουν δίοδοι, που επιτρέπουν τη διέλευση μέσα από τους ορεινούς όγκους, οι οποίες έχουν αξιοποιηθεί. Το υπέδαφός της διαθέτει πλούσια κοιτάσματα μετάλλου (μαγνησίτης, σιδηρονικέλιο, βωξίτης, δολομίτης), μαρμάρου και χρωμίου, που όμως δεν αξιοποιούνται επαρκώς (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2012 - 2014).

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση με την Μητρόπολη της Αθήνας, καταλαμβάνει ένα εδαφικά κρίσιμο τμήμα του ηπειρωτικού κορμού της Ελλάδας στον ενδιάμεσο χώρο μεταξύ της Αθήνας, Θεσσαλονίκης, πόλεις οι οποίες αποτελούν κυρίαρχες διεθνείς πύλες της ελληνικής χερσονήσου αλλά και μεταξύ της Αθήνας και του αναδυόμενου βορειοδυτικού διδύμου Ιωάννινα- Ηγουμενίτσα στον άξονα της Αδρ ιατικής. Επιπλέον, διαθέτει εξαιρετικά ενδιαφέροντα και πολύμορφα γεωμορφολογικά, κοινωνικοοικονομικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά που διαφέρουν από ενότητα σε ενότητα αλλά και μέσα σε κάθε ενότητα, δημιουργώντας ένα σύνολο με σημαντικά πλεονεκτήματα. . Ιδιαίτερα οι νομοί Βοιωτίας, και, με μία έννοια, Εύβοιας, έχουν άμεση χωρική επαφή, και τμήματά τους αποτελούν λειτουργικά υποσύνολα της Μητροπολιτικής Περιοχής της Αθήνας (ΜΠΑ). Η σχέση και εγγύτητα με την Αττική και τη ΜΠΑ προσφέρει οφέλη, αλλά δημιουργεί και ζημίες.

Μέχρι στιγμής η εγγύτητα με την Αττική και ιδιαίτερα με το Μητροπολιτικό Κέντρο της Αθήνας φαίνεται να έχει αποφέρει αρνητικές επιπτώσεις στη Στερεά Ελλάδα όπως η δυσκολία συγκρότησης αυτόνομου περιφερειακού κέντρου, η μετακύλιση περιβαλλοντικών πιέσεων του λεκανοπεδίου προς την Στερεά Ελλάδα με την μεταφορά σε αυτήν ρυπογόνων δραστηριοτήτων, η χρήση φυσικών πόρων της Στερεάς Ελλάδας για κάλυψη αναγκών της Αττικής, η μόνιμη μετακίνηση του πλέον αξιόλογου ανθρώπινου δυναμικού προς την Αττική και αδυναμία ανταγωνισμού των τοπικών αγορών. Αντίθετα στις θετικές επιπτώσεις της γειτνίασης της περιφέρειας με το Μητροπολιτικό Κέντρο της Αθήνας μπορούν να λογιστούν η γρήγορη πρόσβαση από και προς τις μεταφορικές υποδομές της Αττικής (αεροδρόμιο, λιμάνια) και η αξιοποίηση των υποδομών αυτών, η ανάπτυξη της ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών που προσφέρει η Στερεά Ελλάδα και κυρίως η προώθηση της πρωτογενούς παραγωγής, η παροχή τουριστικών υπηρεσιών, η γρήγορη πρόσβαση σε υψηλού-μητροπολιτικού επιπέδου υπηρεσίες υγείας-πρόνοιας.

Στην Περιφέρεια υφίσταται μεγάλη ποικιλία και σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας, σε ένα περιβάλλον πλούσιο σε βιότοπους, υγρά τοπους, καθώς και προστατευόμενες περιοχές CORINE και NATURA 2000. Χαρακτηρίζεται ως ένα πλούσιο υδατικό διαμέρισμα, καθώς σε αυτό ανήκει μια πληθώρα ποταμών, χειμάρρων και λιμνών.

Το ποσοστό ανεργίας την τελευταία διετία στην Περιφέρεια διαμορφώνεται σε επίπεδα πάνω από τον εθνικό μέσο όρο, κατατάσσοντας έτσι την περιοχή στην πρώτη θέση μεταξύ των Περιφερειών της χώρας, από την άποψη προβλημάτων ανεργίας και υποαπασχόλησης. Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού, η Περιφέρεια φαίνεται να στερείται ανθρώπινων πόρων υψηλής εξειδίκευσης, καθώς σημαντικό τμήμα του πληθυσμού χαρακτηρίζεται από χαμηλό μορφωτικό επίπεδο.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Η Περιφέρεια διαθέτει ισχυρή μεταφορική υποδομή στον άξονα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, αφού διασχίζεται κατά μήκος της από τον υπό ολοκλήρωση Διεθνή Αυτοκινητόδρομο Πάτρα - Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Εύζωνοι (ΠΑΘΕ), καθώς και από τη διεθνή σιδηροδρομική γραμμή Αθήνα - Θεσσαλονίκη, τμήματα του Διεθνούς Ευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (ΔΕΔΜ). Το μεταφορικό δίκτυο υποστηρίζεται από λιμάνια και πορθμεία μικρής δυναμικότητας, αλλά με σημαντικές δυνατότητες αναβάθμισης

Αναφορικά με τις κοινωνικές υποδομές, η κατάσταση στον τομέα της υγείας διαμορφώνεται σε χαμηλότερο επίπεδο από το αντίστοιχο εθνικό. Ενώ έχουν γίνει σημαντικές βελτιώσεις τα τελευταία χρόνια, το επίπεδο των υπηρεσιών υγείας - πρόνοιας εξακολουθεί να υστερεί σημαντικά, με αποτέλεσμα ο τομέας αυτός να χρήζει περαιτέρω ενίσχυσης.

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος, σε άμεση γειτνίαση και ταχεία διασύνδεση μέσω των Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών (ΔΕΔ-Μ) με την Μητροπολιτική Αθήνα - Αττική, καταλαμβάνει ένα εδαφικά κρίσιμο τμήμα του ηπειρωτικού κορμού της Ελλάδος στον κομβικό ενδιάμεσο χώρο της ελληνικής χερσονήσου που την καθιστά κόμβο δικτύων υποδομών ευρωπαϊκού και εθνικού επιπέδου τόσο στους τομείς των μεταφορών στην Λειτουργική Αστική Περιοχή της Λαμίας όσο και της ενέργειας κυρίως στη κεντρική Εύβοια. Δυνατά σημεία της ταυτότητάς της στο διεθνή και ευρωπαϊκό και εθνικό περιφερειακό χώρο αποτελούν:

- Οι πολλαπλοί διάσπαρτοι πολιτιστικοί πόροι της, με προεξάρχοντες τους οργανωμένους πόλους Διεθνούς Πολιτιστικής Κληρονομιάς - UNESCO των Δελφών (Αρχαιολογικός Χώρος και το Δελφικό Τοπίο) και της Μονής του Οσίου Λουκά (Μνημείο και Πολιτιστικό Τοπίο) στον Ελικώνα, και τον διεθνούς συμβολισμού χώρο των Θερμοπυλών που αποτελούν διεθνείς τουριστικούς προορισμούς.
- η παραγωγική της συμμετοχή σε πρωτεύουσα θέση σε εθνικό επίπεδο στο δευτερογενή τομέα/μεταποίηση σε διασύνδεση κυρίως με την δραστηριότητα της Μητροπολιτικής Αθήνας – Αττικής με αναφορά την βιομηχανική δέσμη Σχηματάρι- Ριτσώνα / Θήβα – Θίσβη και σε διασύνδεση με τον δυναμικό παραγωγικό χώρο του Βοιωτικού Κηφισσού και της ευρύτερης περιοχής της Λαμίας.
- η κυρίαρχη της θέση σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο στη μεταλλουργική βιομηχανία, ιδίως τη συνδεδεμένη με το βωξίτη και την παραγωγή αλουμινίου κύρια στα νότια Φωκικά και Βοιωτικά παράλια και ορεινούς όγκους με κέντρο το βιομηχανικό οικιστικό κέντρο στα Ασπρα Σπίτια, με το σιδηρονικέλιο στη Βοιωτία και Εύβοια με κέντρο το βιομηχανικό οικιστικό κέντρο της Λάρυμνας, και με το μαγνησίτη στο αστικό δίδυμο Λίμνη-Μαντούδι.
- Η γεωργο-διατροφική της παραγωγή εγγύς της Μητροπολιτικής Αθήνας και οι δυναμικοί γεωργοκτηνοτροφικοί και υδατικοί της πόροι και περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας.
- Η κρίσιμη ενδιάμεση θέση της στα δίκτυα ενέργειας και η δεσπόζουσα θέση της στη παραγωγή καθαρής ενέργειας (ΑΠΕ, γεωθερμία), κρίσιμη παράμετρος ανταγωνιστικότητας και αειφορίας για τη παραγωγική διαδικασία ιδίως στον ενεργοβόρο δευτερογενή της τομέα.
- τα μεγάλα φυσικά ορεινά οικοσυστήματα και τοπία της και οι ιδιότυποι θαλάσσιοι και νησιωτικοί χώροι της, που αποτελούν αποθέματα βιοποικιλότητας ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος ή εναλλακτικών μορφών ενέργειας και αναψυχής και ορεινού και χειμερινού τουρισμού.
- Η πλούσια παραγωγική γεωργική γη με σημαντικότερη την πεδιάδα της Κωπαϊδίας
- Σημαντικοί υδάτινοι υπόγειοι και επιφανειακοί πόροι
- Τα μεγάλα φυσικά ορεινά οικοσυστήματα και τοπία, οι ιδιότυποι θαλάσσιοι και νησιωτικοί χώροι, που αποτελούν αποθέματα βιοποικιλότητας ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος ή εναλλακτικών μορφών ενέργειας και αναψυχής

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας είναι μια από τις παραγωγικότερες περιοχές της χώρας σε όλους τους τομείς, αλλά διακρίνεται από μεγάλη γεωγραφική, οικονομική και κοινωνική ανομοιογένεια. Έτσι μπορεί να διακριθεί στις ακόλουθες τρεις ζώνες:

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Αναπτυγμένες περιοχές κατά μήκος του άξονα ανάπτυξης (Εθνική Οδός, Οινόφυτα, Σχηματάρι, Χαλκίδα, Λαμία).

- Προβληματικές περιοχές, κυρίως στις ορεινές ζώνες.

- Τμήματα ορισμένων Περιφερειακών Ενοτήτων με άμεση εξάρτηση από την Περιφέρεια Αττικής.

Οι ορεινές εκτάσεις καταλαμβάνουν το 47,3% των συνολικών εκτάσεων της Περιφέρειας, ενώ ο πληθυσμός τους ανέρχεται σε 105.962 κατοίκους, καλύπτοντας το 18,2% του συνολικού πληθυσμού. Σε μεγάλα τμήματά της, όπως το μεγαλύτερο μέρος της Ευρυτανίας, το ορεινό τμήμα της Φωκίδας και το Νότιο τμήμα της Εύβας, παρατηρείται έλλειψη μεταφορικών και τεχνολογικών υποδομών, γεγονός που προκαλεί υστέρηση σε σχέση με το «αναπτυξιακό κέντρο» της Περιφέρειας, που διαρθρώνεται κυρίως στο γύρω από τον ΠΑΘΕ, νοτιότερο τμήμα της περιοχής μελέτης. Αξίζει να σημειωθεί πως η κατάσταση των οδικών δικτύων των εν λόγω περιοχών χαρακτηρίζεται από μέτρια ως κακή, ενώ το χειμώνα, η οδική επικοινωνία καθίσταται τις περισσότερες φορές αδύνατη. Παρόλα αυτά, έχουν κατά τόπους αρχίσει να σημειώνονται αντισταθμιστικές τάσεις αναφορικά με τη δυσμενή κατάσταση των ορεινών περιοχών, αφενός λόγω της σταδιακής ανάπτυξης του ορεινού τουρισμού και αφετέρου μιας τάσης δημιουργίας δεύτερης κατοικίας στις περιοχές αυτές.

Τα νησιά της Περιφέρειας είναι η Εύβοια, η οποία είναι κατά μεγάλο μέρος ενσωματωμένη στον ηπειρωτικό χώρο και η Σκύρος. Το μεγαλύτερο πρόβλημα εντοπίζεται στην απομόνωση της Σκύρου, τη διασύνδεσή της με την Εύβα και την ολοκληρωμένη ανάπτυξή της (Αναθεώρηση Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας 2000 - 2006).

Κατά την περίοδο 1991-1998 η οικονομική ανομοιογένεια, όσον αφορά στην εξέλιξη του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε επίπεδο Νομού, σταδιακά αμβλύνεται, καθώς διαφαίνεται τάση σύγκλισης των τεσσάρων Νομών της Περιφέρειας, πλην της Βοιωτίας, με διαχρονική θετική εξέλιξη της παραγωγικότητας για τους Νομούς Φθιώτιδας, Φωκίδας και Ευρυτανίας και αρνητική για το Νομό Ευβοίας (βλ. Χάρτη Χ-2 του Παραρτήματος II). Κύριος παράγοντας της εξέλιξης αυτής θεωρείται η χωρική συγκέντρωση βιομηχανικών επενδύσεων σε επιλεγμένες περιοχές του Νομού Φθιώτιδας και τουριστικών επενδύσεων στους Νομούς Ευρυτανίας και Φωκίδας.

Ο Νομός Βοιωτίας θεωρείται μακράν ο πρώτος Νομός της Περιφέρειας - όπως και της χώρας - από πλευράς παραγωγικότητας, λόγω της ισχυρής παρουσίας του εκσυγχρονισμένου δευτερογενούς τομέα, υστερεί όμως σημαντικά από πλευράς εισοδήματος (ως προς το δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο), όπως και ο Νομός Φθιώτιδας. Ο Νομός Ευβοίας κατέχει σχετικά καλή θέση ως προς την αντίστοιχη κατάταξη, ενώ οι άλλοι δυο Νομοί κατατάσσονται σχεδόν τελευταίοι.

ΣΤ.2. Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

ΣΤ.2.1. Περιφερειακή ενότητα Βοιωτίας

Ο Νομός Βοιωτίας συνορεύει βόρεια με το Νομό Φθιώτιδας, δυτικά με το Νομό Φωκίδας, νότια βρέχεται από τον Κορινθιακό κόλπο και συνορεύει με το Νομό Αττικής, ενώ ανατολικά βρέχεται από τον Ευβοϊκό κόλπο και συνορεύει με το Νομό Ευβοίας. Καλύπτει μία έκταση 2.952 τετραγωνικών χιλιομέτρων και έχει συνολικό πληθυσμό 117.730 κατοίκους, σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της απογραφής του 2011 από την Ελληνική Στατιστική Αρχή. Πρωτεύουσά του είναι η Λιβαδειά, ενώ σε αυτόν βρίσκονται και άλλα σημαντικά κέντρα όπως η Θήβα, ο Ορχομενός, τα Βάγια, το Σχηματάρι, τα Οινόφυτα, η Αλίαρτος, το Δίστομο και η Αράχοβα. Η Π.Ε. σύμφωνα με το νόμο 3852/2010(ΦΕΚ 87/Α/2010) «Νέα Αρχιτεκτονική

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» αποτελείται από τους δήμους Τανάγρας με έδρα το Σχηματάρι, Θηβαίων με έδρα τη Θήβα, Αλιάρτου με έδρα την Αλιάρτο, Ορχομενού με έδρα τον Ορχομενό, Λεβαδαίων με έδρα τη Λιβαδειά, Διστόμου - Αράχοβας - Αντίκυρας με έδρα το Δίστομο.

Η Λιβαδειά, ως πρωτεύουσα του Νομού αποτελεί εμπορικό και οικονομικό κέντρο της περιοχής. Η Θήβα είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη και παρέχει δυνατότητα πρόσβασης στην Εύβοια.

Χαρακτηριστικά της Βοιωτίας είναι ότι γειτνιάζει άμεσα με το Νομό της Αττικής και την πρωτεύουσα της χώρας, διαθέτει μεγάλες εκτάσεις γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας, ορεινούς όγκους ιδιαίτερου κάλλους, άφθονα επιφανειακά και υπόγεια νερά, βρέχεται από τις δυο πλευρές της από θάλασσα, διαθέτει ορυκτό πλούτο προς εξόρυξη και αξιοποίηση, πληθώρα βιομηχανικών μονάδων, διασχίζεται από κεντρικά δίκτυα μεταφοράς (ΠΑΘΕ15 - Σιδηρόδρομος), καθώς και από το δίκτυο φυσικού αερίου. Η οικονομία της βασίζεται κυρίως στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής και λιγότερο στον τριτογενή.

Η Βοιωτία είναι πεδινή και εύφορη περιοχή, ενώ διαθέτει και ορεινές εκτάσεις. Αναλυτικά, η κατανομή του εδάφους είναι 40% πεδινό, 38% ημιορεινό και 22% ορεινό. Οι μεγαλύτερες πεδιάδες που διαθέτει είναι της Κωπαΐδας (που σχηματίστηκε ύστερα από την αποξήρανση της ομώνυμης λίμνης), της Θήβας και της Χαιρώνειας. Οι πεδιάδες αυτές βρέχονται από μικρούς ποταμούς και χείμαρρους, οι κυριότεροι από τους οποίους είναι ο Ασωπός, στα δυτικά του Νομού, που πηγάζει από τον Κιθαιρώνα και εκβάλλει στον Ευβοϊκό κόλπο, ο Βοιωτικός Κηφισός που εκβάλλει στη λίμνη Υλίκη και το ρ. Λιβαδόστρας που εκβάλλει στον Κορινθιακό κόλπο. Μικρότεροι ποταμοί είναι οι παραπόταμοι του Κηφισού, Μόρνος και Μέλας. Επιπλέον, στο Νομό βρίσκονται οι λίμνες Υλίκη και Παραλίμνη, που τροφοδοτούν με τα νερά τους τη λίμνη του Μαραθώνα.

Τα λεκανοπέδια της Βοιωτίας περιβάλλονται από τα βουνά του Ελικώνα (με υψηλότερη κορυφή την Παλιοβούνα, 1.748 μέτρα), του Κιθαιρώνα (1.409 μέτρα), του Παρνασσού (2.400 μέτρα), της Νεραϊδολάκκωμας (1.678 μέτρα), του Μεσσάπιου (1.021 μέτρα), του Πτώου και του Χλωμού (1.081 μέτρα). Οι ακτές του Κορινθιακού κόλπου έχουν μεγάλο διαμελισμό και σχηματίζουν τα ακρωτήρια Αγιά, Μαύρος Κάβος και Μούντα, καθώς και πολλά μικρά νησιά μεταξύ των οποίων το Μακρονήσι και το Ελατονήσι. Στη Βοιωτία ανήκουν πολλές ακατοίκητες νησίδες, όπως η Άμπελος, το Δασκαλιό, το Τσαρούχι, ο Κασίδης, το Αλατονήσι, η Βρώμη, η Μακρόνησος, οι Αλκυονίδες Νήσοι, η Γράμμουσα, η Γάντζα, ο Πασάς, κ.ά. Στον Ευβοϊκό κόλπο σχηματίζονται τα στενά της Αυλίδας και του Ευρίπου, και ο όρμος Σκροπονερίου.

Στη Βοιωτία είναι εγκατεστημένες πλήθος βιομηχανικών μονάδων, οι οποίες όμως αναπτύχθηκαν άναρχα (Σχηματάρι και Οινόφυτα), χωρίς χωροταξικό σχεδιασμό και σχεδιασμό απαιτούμενων υποδομών (ΒΙΠΕ, ΒΙΟΠΑ, εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού κ.ά.), με αποτέλεσμα την εμφάνιση έντονων περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Η γειτνίαση με την Αθήνα έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία υψηλού πλασματικού ΑΕΠ λόγω της μεταφοράς εργαζομένων, οι οποίοι διαθέτουν το παραγόμενο εισόδημα εκτός Νομού, αλλά και την εισαγωγή από την Αθήνα γνώσης, καινοτομίας και τεχνολογίας.

ΣΤ.2.2. Περιφερειακή ενότητα Ευβοίας

Ο Νομός Ευβοίας περιλαμβάνει το ομώνυμο νησί - μια έκταση που οριοθετεί την Ανατολική Στερεά Ελλάδα - το νησί της Σκύρου, καθώς και μια πληθώρα μικρότερων νησιών. Είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση Νομός της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, ενώ η Εύβοια είναι το

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

δεύτερο μεγαλύτερο (μετά την Κρήτη) νησί της ελληνικής επικράτειας. Εκτείνεται κατά μήκος της βορειοανατολικής Στερεάς Ελλάδας και χωρίζεται από αυτήν από τον Ευβοϊκό κόλπο. Τα βόρεια και βορειοανατολικά παράλια της βρέχονται από το Αιγαίο πέλαγος. Η έκταση του Νομού είναι 4.167 τετραγωνικά χιλιόμετρα και ο συνολικός του πληθυσμός ανέρχεται στους 210.210 κατοίκους, σύμφωνα με τα προσωρινά αποτελέσματα της απογραφής του 2011 από την Ελληνική Στατιστική Αρχή. Πρωτεύουσα και έδρα του Νομού, καθώς και εμπορικό και βιομηχανικό κέντρο του νησιού είναι η Χαλκίδα, μια πόλη με ιστορικό παρελθόν, χτισμένη σε δεσπόζουσα θέση πάνω στη Βοιωτική και Ευβοϊκή ακτή, στο στενό του Ευρίπου. σύμφωνα με το νόμο 3852/2010(ΦΕΚ 87/Α/2010) «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» αποτελείται από τους δήμους Χαλκιδέων με έδρα τη Χαλκίδα, Διρφύων - Μεσσαπίων με έδρα τα Ψαχνά, Ερέτριας με έδρα την Ερέτρια, Καρύστου με έδρα την Κάρυστο, Ιστιαίας - Αιδηψού με έδρα την Ιστιαία, Μαντουδίου - Λίμνης - Αγίας Άννας με έδρα τη Λίμνη Ευβοίας, Κύμης - Αλιβερίου με έδρα το Αλιβέρι και ιστορική έδρα την Κύμη, Σκύρου με έδρα τη Σκύρο

Η Εύβοια, όπως και όλη η Στερεά Ελλάδα, είναι ορεινή. Στο κεντρικό της τμήμα δεσπόζει η οροσειρά Δίρφυς (1743 μέτρα), που προεκτείνεται προς τα δυτικά και σχηματίζει τα όρη Κανδήλι, Πυξαριά και Γερακοβούνι, καθώς και προς τα νοτιο-ανατολικά σχηματίζοντας τα όρη Σκοτεινή, Μακροβούνι, Ξεροβούνι, Κοτρώνι και Κοτύλαιο. Στην ίδια αυτή περιοχή υπάρχουν δύο σχετικά μεγάλα λεκανοπέδια, το Ληλάντιο πεδίο και ένα άλλο κοντά στην Κύμη. Στη νότια Εύβοια υπάρχει το όρος Όχη, ενώ η βόρεια είναι περισσότερο ομαλή και λοφώδης. Οι κυριότεροι ποταμοί της είναι ο Βούδωρος, ο οποίος εκβάλλει στο Αιγαίο πέλαγος και οι Λήλας, Ίμβαρσος και Ερασίνοσ, που εκβάλλουν στον Ευβοϊκό κόλπο. Οι σημαντικότεροι κόλποι της Εύβοιας είναι: στα βόρεια του Βατώνα, της Λίμνης και της Αιδηψού, νότια του Αλιβερίου, της Καρύστου και προς το Αιγαίο της Κύμης. Επίσης, κατά μήκος των ακτών της Εύβοιας απαντώνται πλήθος νησίδων, μεταξύ των οποίων είναι οι Λιχάδες, οι Πεταλιοί, η Μυρτώ, η Πρασούδα και το Ποντικονήσι.

Στην περιοχή εντοπίζεται μια πληθώρα αρχαιολογικών ευρημάτων, οικισμών και οχυρώσεων, αρχαία θέατρα και ναοί, θρησκευτικά μνημεία, πύργοι, φρούρια, καθώς και αρχαιολογικά και λαογραφικά μουσεία. Γενικότερα, η περιοχή της Εύβοιας προσφέρεται για ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού όπως οικολογικός, περιβαλλοντικός, ιαματικός, θαλάσσιος και συνεδριακός τουρισμός (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2012 - 2014).

ΣΤ.2.3. Περιφερειακή ενότητα Ευρυτανίας

Η Ευρυτανία βρίσκεται στη βορειοδυτική άκρη της Στερεάς Ελλάδας και αποτελεί την ορεινή περιοχή της Νότιας Πίνδου. Είναι ο μικρότερος σε έκταση Νομός της Περιφέρειας (1.869 τετραγωνικά χιλιόμετρα) και έχει πρωτεύουσα το Καρπενήσι. Συνορεύει με το Νομό Αιτωλοακαρνανίας στα νοτιοδυτικά, το Νομό Καρδίτσας στα βόρεια, το Νομό Φθιώτιδας στα ανατολικά και δυτικά με το Νομό Άρτας. Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της απογραφής του 2011, έχει συνολικό πληθυσμό 20.280 κατοίκους. Η Περιφερειακή Ενότητα Ευρυτανίας, σύμφωνα με το νόμο 3852/2010(ΦΕΚ 87/Α/2010) «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» αποτελείται από τους δήμους Καρπενησίου, με έδρα το Καρπενήσι και από το Δήμο Αγράφων με έδρα το Κερασοχώρι.

Η Ευρυτανία είναι μια κατεξοχήν ορεινή περιοχή και η μοναδική από τις πέντε της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας που δεν διαθέτει παράκτιο μέτωπο. Οι ορεινοί όγκοι των Αγράφων, του Τυμφρηστού ή Βελουχίου, της Οξιάς, της Καλιακούδας, της Χελιδόνας και του Παναϊτωλικού αποτελούν τον κύριο χώρο του Νομού. Η διάβρωση του εδάφους και οι μεγάλες κλίσεις διαμορφώνουν πολλές χαράδρες, οι οποίες διαρρέονται από τα κυριότερα

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

υδατορεύματα της περιοχής όπως: ο Αχελώος, ο Αγραφιώτης, ο Μέγδοβας, ο Τρικεριώτης, ο Καρπενησιώτης και ο Κρικελοπόταμος. Στην ανοιχτή λεκάνη που σχηματίζεται στα σημεία συμβολής των ποταμών αυτών σχηματίζεται το φράγμα των Κρεμαστών, με την ομώνυμη τεχνητή λίμνη. Αναφορικά με το κλίμα, αυτό χαρακτηρίζεται από δροσερό καλοκαίρι και πλούσιο σε βροχές και χιόνια φθινόπωρο και χειμώνα.

Η Ευρυτανία διαθέτει αναξιοποίητους πόρους, πλούσια χερσαία υδατικά συστήματα, φυσική ομορφιά και σημαντική πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά. Επιπλέον, θεωρείται μια από τις καθαρότερες περιοχές της Ευρώπης, με εξαιρετικής σημασίας φυσικό περιβάλλον, που την έχει αναδείξει σε πόλο έλξης χειμερινού τουρισμού (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2012 - 2014).

ΣΤ.2.4. Περιφερειακή ενότητα Φθιώτιδας

Ο Νομός Φθιώτιδας καταλαμβάνει το βορειανατολικό τμήμα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και συνορεύει με τους Νομούς Ευβοίας, μέσω του Ευβοϊκού κόλπου στα ανατολικά, Βοιωτίας και Φωκίδας στα νότια, Αιτωλοακαρνανίας στα νοτιοδυτικά, Ευρυτανίας και Καρδίτσας στα δυτικά, Λάρισας στα βόρεια και Μαγνησίας στα ανατολικά. Έχει έκταση 4.441 τετραγωνικά χιλιόμετρα, πρωτεύουσά του είναι η πόλη της Λαμίας, ενώ ξεχωριστή θέση κατέχουν οι Θερμοπύλες, τα Καμένα Βούρλα, ο Άγιος Κωνσταντίνος, η Στυλίδα, η Υπάτη, και το Πλατύστομο. Οι μόνιμοι κάτοικοι, σύμφωνα με τα προσωρινά αποτελέσματα της απογραφής του 2011, ανέρχονται σε 158.220. Η Περιφερειακή Ενότητα Φθιώτιδας σύμφωνα με το νόμο 3852/2010(ΦΕΚ 87/Α/2010) «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» αποτελείται από τους δήμους Αμφίκλειας - Ελάτειας με έδρα την Κάτω Τιθορέα, Λοκρών με έδρα την Αταλάντη, Δομοκού με έδρα το Δομοκό, Μόλου - Αγίου Κωνσταντίνου με έδρα τα Καμένα Βούρλα, Στυλίδας με έδρα τη Στυλίδα, Λαμιών με έδρα τη Λαμία, Μακρακώμης με έδρα τη Σπερχειάδα.

Η Φθιώτιδα αποτελεί χωρικά την «κεντρική» ενότητα της Στερεάς Ελλάδας και παρουσιάζει γεωγραφική πολυμορφία με ορεινούς όγκους, παράκτια ζώνη και πεδινές περιοχές. Ένα μεγάλο μέρος της έκτασής της στα νότια είναι ορεινό, με μερικές περιοχές χαμηλού υψομέτρου, αν και οι πεδιάδες βρίσκονται στα κεντρικά και βόρεια, στις κοιλάδες του Ασωπού και του Σπερχειού. Ο κύριος ποταμός του Νομού είναι ο Σπερχειός με μήκος 80 χιλιομέτρων, ο οποίος πηγάζει από τις χαράδρες του Τυμφρηστού και εκβάλλει στο Μαλιακό Κόλπο. Επιπλέον, η περιοχή διαρρέεται από πληθώρα μικρών ποταμών, με πιο γνωστό από αυτούς το Γοργοπόταμο.

Το σημαντικότερο χαρακτηριστικό της περιοχής είναι ότι διασχίζεται σε όλο το ανατολικό της μέρος από τον άξονα ΠΑΘΕ και αποτελεί κόμβο ανάπτυξης μεταφορικών δικτύων, ειδικά σε σχέση με τη σύνδεση του άξονα ΠΑΘΕ με την Ιόνια και Εγνατία Οδό. Το γεγονός αυτό έχει ήδη δώσει ώθηση στην ανάπτυξη βιομηχανικών και άλλων δραστηριοτήτων (μεταποιητικών, οικιστικών - παραθεριστικών, τουριστικών κ.ά.) κατά μήκος του ΠΑΘΕ, με δυσανάλογο τρόπο σε σχέση με την ενδοχώρα (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2012 - 2014).

Η περιοχή διαθέτει αξιόλογους πολιτιστικούς πόρους, με σημαντικότερο και πλέον αναγνωρίσιμο τις Θερμοπύλες. Επιπλέον, αξιοποιήσιμοι πόροι είναι το γεωθερμικό της πεδίο, καθώς και η πληθώρα των ιαματικών πηγών που διαθέτει (Υπάτη, Πλατύστομο, Θερμοπύλες, Αρχάνι, Καμένα Βούρλα, Σιδηροπηγές και Καλλυντική).

ΣΤ.2.5. Περιφερειακή ενότητα Φωκίδας

Ο Νομός Φωκίδας βρίσκεται στο κέντρο της χώρας, έχει πρωτεύουσα την Άμφισσα και συνορεύει ανατολικά με το Νομό Βοιωτίας, βόρεια με το Νομό Φθιώτιδας και δυτικά με το Νομό Αιτωλοακαρνανίας, ενώ νότια βρέχεται από τον Κορινθιακό κόλπο. Εκτείνεται σε έκταση 2.121 τετραγωνικών χιλιομέτρων, από τα οποία τα 36 είναι πεδινά, τα 560 δασώδη και τα υπόλοιπα ημιορεινά, με χαμηλή βλάστηση και πετρώδες έδαφος. Ο μόνιμος πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται στις 40.430 κατοίκους, σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της απογραφής του 2011.

Η Περιφερειακή Ενότητα Φωκίδας αποτελείται από το Δήμο Δελφών, με έδρα την Άμφισσα και ιστορική έδρα τους Δελφούς και από το Δήμο Δωρίδας, με έδρα το Λιδορίκι.

Ο Νομός Φωκίδας είναι από τους πιο ορεινούς Νομούς της Ελλάδας, με εναλλασσόμενο μορφολογικά τοπίο, αφού περιλαμβάνει τέσσερα από τα υψηλότερα βουνά της χώρας, τη Γκιώνα, τον Παρνασσό, τα Βαρδούσια και την Οίτη, με πετρώδες κατά κύριο λόγο έδαφος, ενώ ταυτόχρονα διαθέτει τη λίμνη του Μόρνου, από την οποία υδροδοτείται η Αθήνα.

Μοναδικές πλουτοπαραγωγικές πηγές του Νομού είναι η ελαιοκαλλιέργεια, ο ορυκτός πλούτος (βωξίτης), τα δάση, η κτηνοτροφία, η ιχθυοκαλλιέργεια και ο τουρισμός.

Η Φωκίδα αποτελεί μια ιδιαίτερου χαρακτήρα ενότητα της Στερεάς Ελλάδας, με συνδυασμό ορεινών και παράκτιων περιοχών και πρόσβαση, μέσω της Δυτικής Ελλάδας, στην Πελοπόννησο και το μεγάλο αστικό κέντρο της Πάτρας. Τα βασικά της χαρακτηριστικά αφορούν στα εξής (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2012 - 2014):

- Σε αυτήν βρίσκεται ο διεθνούς εμβέλειας προορισμός των Δελφών.
- Διαθέτει την ζωτικής σημασίας τεχνητή λίμνη του Μόρνου.
- Διακρίνεται από την απουσία οχλουσών δραστηριοτήτων και τους αδιατάρακτους φυσικούς της πόρους, με εξαίρεση την περιοχή μεταλλευτικών και εξορυκτικών δραστηριοτήτων.
- Διαθέτει πλούσιο και εκτεταμένο μέτωπο στον Κορινθιακό Κόλπο, με χαρακτηριστικό γνώρισμα τους παραδοσιακούς και εθνικής αναγνώρισης οικισμούς του Γαλαξιδίου και του Μοναστηρακίου.

ΣΤ.2 ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ανήκει στην ορεινή κλιματική περιοχή της χώρας. Γενικά χαρακτηριστικά της γνωρίσματα είναι οι πολλές βροχοπτώσεις, οι χαμηλές θερμοκρασίες, η μεγάλη περίοδος χιονοπτώσεων, η μεγάλη νέφωση και οι ισχυροί άνεμοι. Γενικά, ο χειμώνας είναι βαρύς και το καλοκαίρι δροσερό και μερικές φορές ψυχρό. Πιο συγκεκριμένα, στις ευρεία κατοικημένες παραλιακές περιοχές το κλίμα χαρακτηρίζεται μεσογειακό, με μέση ετήσια θερμοκρασία 18 οC. Στις ορεινές περιοχές το κλίμα είναι ψυχρό, με συχνές χιονοπτώσεις το χειμώνα και ήπιες θερμοκρασίες κατά τους καλοκαιρινούς μήνες και βαρύ χειμώνα με πολλά χιόνια (<http://www.minenv.gr/>). Στα δυτικά, τα παράλια και οι πεδιάδες δέχονται την επίδραση των δυτικών ανέμων, με αποτέλεσμα την αύξηση των βροχοπτώσεων κατά τους χειμερινούς μήνες που φτάνουν και συχνά ξεπερνούν τα 700 χιλιοστά. Αντιθέτως στις ανατολικές πεδινές και παράλιες περιοχές οι βροχοπτώσεις δεν ξεπερνούν τα 500 χιλιοστά το χρόνο. Τα περισσότερα χιόνια πέφτουν στα μεγάλα βουνά όπου και διατηρούνται ως το Μάιο ή και περισσότερο ακόμη.

Με βάση τα στοιχεία της Εθνικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας (Ε.Μ.Υ., 1999) της περιόδου 1955-1997 το τοπικό κλίμα στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας μπορεί να περιγραφεί σε

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

σημαντικό βαθμό με τα κλιματικά στοιχεία των σταθμών του δικτύου της Ε.Μ.Υ.: Αιδηψού, Αλιάρτου, Αράχοβας, Δομοκού, Καρπενησίου, Καρύστου, Κύμης, Λαμίας, Λιδωρικίου και Χαλκίδας που περιγράφονται στους παρακάτω πίνακες:

ΣΤ.2.1 Θερμοκρασία

Μ/Σ	Υψόμ. (m)	Μέσο ετήσιο ύψος βροχής (mm)	Μέση μέγιστη θερμ. θερμότερο υ μήνα (° C)	Μέση ελάχιστη θερμ. ψυχρότερου μήνα (° C)	Απολύτως μέγιστη θερμοκρ. (° C)	Απολύτως ελάχιστη θερμοκρ. (° C)	Μέση ετήσια σχετική υγρασία (%)	Μέγιστο υψος βροχής 24ώρου (mm)
Αιδηψός	1,5	613,1	31,1	6,9	39,2	- 7,6	58,8	161,6
Αλιάρτος	110,0	582,5	32,2	3,2	44,6	- 11,6	62,5	119,5
Αράχοβα	950,0	500,9	27,9	-0,1	39,4	- 11,0	69,7	120,0
Δομοκός	615,0	571,4	29,5	1,6	39,4	- 15,0	62,7	160,0
Καρπενήσι	1001,0	1087,0	26,4	-0,2	39,0	- 10,8	64,1	94,2
Κάρυστος	10,0	700,4	30,4	7,4	38,5	- 3,0	66,6	120,0
Κύμη	221,1	1031,9	28,0	5,2	40,1	- 5,6	61,7	134,0
Λαμία	14,3	573,8	32,3	3,5	46,5	- 7,0	65,3	153,8
Λιδόρικι	600,0	956,6	31,1	1,4	44,0	- 10,0	63,3	123,8
Χαλκίδα	5,0	390,2	27,6	1,3	45,0	- 8,4	64,8	98,0

(Πηγή: Ε.Μ.Υ. 1999: κλιματικά στοιχεία των σταθμών της Ε.Μ.Υ. περιόδου 1955-1997 τευχ. Α & Β)

ΣΤ.2.2 Βροχοπτώσεις

Μ/Σ	Μέσος ετήσιος αριθμός ημερών βροχής	Μέσος ετήσιος αριθμός ημερών χιονιού	Μέσος ετήσιος αριθμός ημερών χαλαζιού	Μέσος ετήσιος αριθμός ημερών ομίχλης	Μέσος ετήσιος αριθμός ημερών παγετού	Μέσος ετήσιος αριθμός ημερών ολικού παγετού	Μέσος ετήσιος αριθμός ημερών με ταχύτητα ανέμου ≥ από 6 Μποφόρ	Μέσος ετήσιος αριθμός ημερών με ταχύτητα ανέμου ≥ από 8 Μποφόρ
Αιδηψός	55,4	1,6	0,0	1,8	1,5	0,0	14,9	0,6
Αλιάρτος	86,1	5,2	0,5	12,7	24,1	0,2	9,2	0,8
Αράχοβα	60,8	11,6	0,7	3,9	53,4	2,4	18,9	0,1
Δομοκός	34,8	6,7	0,0	50,1	37,5	5,6	2,1	0,0
Καρπενήσι	95,8	24,5	1,2	7,7	52,1	2,5	18,5	4,5
Κάρυστος	65,0	2,0	0,4	0,3	0,6	0,0	45,8	5,1
Κύμη	81,8	5,2	1,3	0,8	4,2	0,1	25,8	2,4
Λαμία	100,1	4,7	0,5	4,9	16,4	0,1	16,4	0,1
Λιδόρικι	101,2	6,3	0,8	5,0	34,0	0,5	1,8	0,2

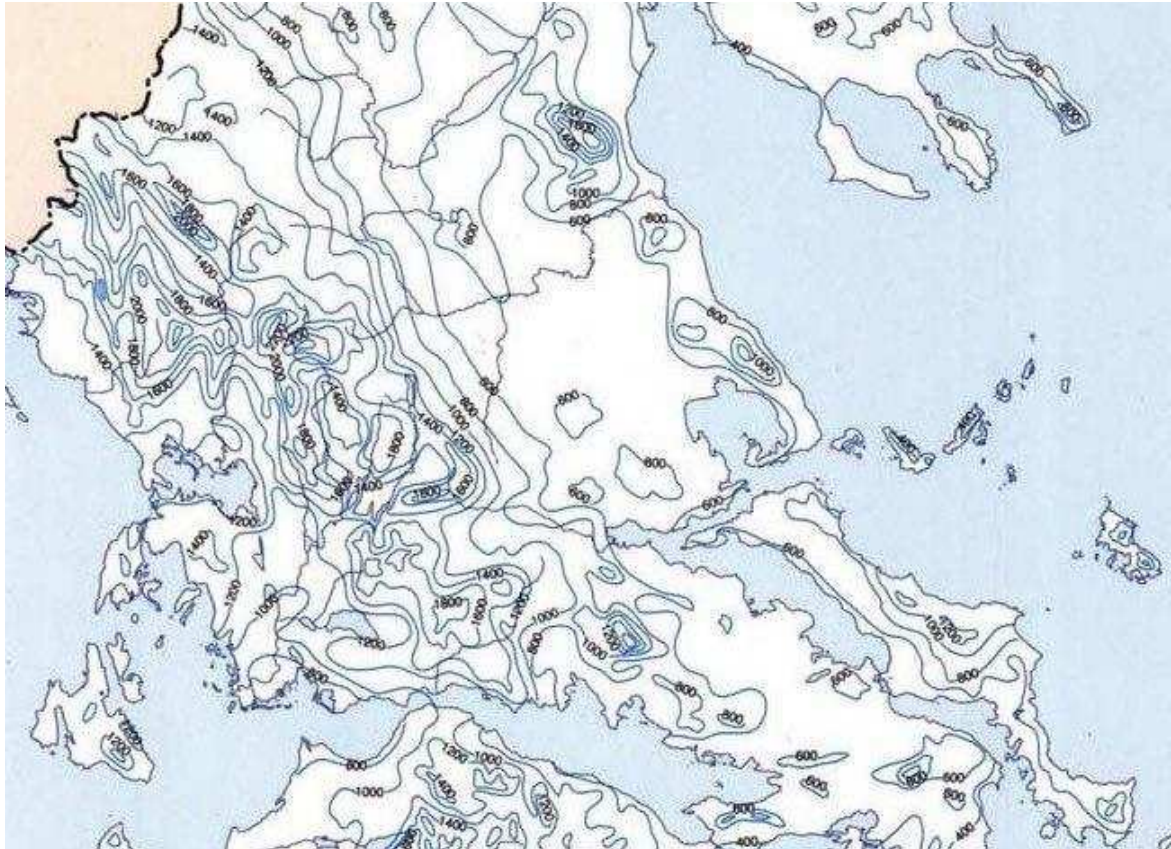

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Χαλκίδα	69,1	2,2	0,1	0,3	6,6	0,0	4,8	1,4
---------	------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Πηγή: Ε.Μ.Υ., Υπουργείο Γεωργίας

Στο Σχήμα 4.2.1-1 παρουσιάζονται βροχομετρικά στοιχεία της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας από το βροχομετρικό χάρτη Ελλάδας, με βάση τα στοιχεία στοιχεία από τη ΔΕΗ 1950-1974.

Σχήμα 4.2.1-1 Απόσπασμα Βροχομετρικού χάρτη Ελλάδας (Στοιχεία ΔΕΗ 1950-1974)

ΣΤ.3 ΓΕΩΛΟΓΙΑ & ΥΔΡΟΓΕΩΛΟΓΙΑ

ΣΤ.3.1 Μορφολογία

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας είναι εξαιρετικά πλούσια σε μορφολογικά χαρακτηριστικά αποτελούμενη από ηπειρωτικό και νησιωτικό τμήμα ενώ είναι ανοικτή στο Αιγαίο και στο Ιόνιο Πέλαγος μέσω εσωτερικών θαλασσών και μεγάλου μήκους ακτών. Προσφέρει έτσι μια μεγάλη ποικιλία τοπίων: πεδιάδες, οροπέδια, μεγάλα δάση και ψηλές βουνοκορφές, ορεινές αγροτικές καλλιέργειες και βοσκοτόπους εσωτερικά και παραθαλάσσια νερά και ακτές.

Το μεγαλύτερο τμήμα της Περιφέρειας είναι ορεινό ή ημιορεινό σε ποσοστό 47,4% και 31,8% αντίστοιχα της συνολικής έκτασής της, ενώ οι πεδινές εκτάσεις καταλαμβάνουν το 20,8% της συνολικής της έκτασης. Τα όρη με το μεγαλύτερο υψόμετρο είναι η Γκιώνα (2.510 m), ο Παρνασσός (2.457 m) και τα Βαρδούσια (2.437 m).

Οι κυριότερες λίμνες στην Περιφέρεια είναι η λίμνη Υλίκη, η τεχνητή λίμνη του Μόρνου και η λίμνη των Κρεμαστών.

Το υπέδαφος της Στερεάς Ελλάδας είναι πλούσιο σε κοιτάσματα μετάλλου (μαγνησίτης, σιδηρονικέλιο, βωξίτης, δολομίτης), σε μάρμαρο και χρώμιο, τα οποία δεν αξιοποιούνται επαρκώς.

ΣΤ.3.2 Γεωλογικές Συνθήκες

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας απαντώνται οι γεωτεκτονικές ζώνες της Πίνδου, του Παρνασσού, της Πελαγονικής και των Κυκλάδων.

Οι γεωλογικοί σχηματισμοί που απαντώνται στις παραπάνω ενότητες είναι κυρίως μεσοζωικοί ασβεστόλιθοι, δολομίτες, οφιόλιθοι, μάρμαρα, σχιστόλιθοι, φλύσχη και φλυσχοειδείς σχηματισμοί. Οι πεδιάδες και οι κοιλάδες καλύπτονται από νεογενή, πλειστοκαινικά και ολοκαινικά ιζήματα.

Φαινόμενα κατολισθήσεων - καθιζήσεων παρατηρούνται στον ορεινό χώρο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας ως αποτέλεσμα ασταθών γεωλογικών σχηματισμών (φλύσχη), μη κανονικών σε ένταση και ύψος κατακρημνισμάτων, (υψηλές και απότομες βροχοπτώσεις, παρατεταμένες χιονοπτώσεις και παγετός μεγάλης διάρκειας), καθώς και φαινομένων διάβρωσης από ανθρωπογενείς δραστηριότητες (υπερβόσκηση). Στο Σχήμα ΣΤ-4 παρουσιάζεται χάρτης κατολισθαίνοντων οικισμών στην περιοχή της Περιφέρειας ενώ ακολούθως περιγράφονται τα σημαντικότερα προβλήματα ανά γεωτεχνική ζώνη.

Ιόνιος Ζώνη: Τα γεωτεχνικά προβλήματα στη ζώνη αυτή είναι πολλαπλά και παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη ένταση στο βόρειο τμήμα. Τόσο η σύσταση των εδαφών και τα χαλαρά πετρώματα όσο και ιδιόζουσες υδρολογικές συνθήκες ευνοούν τις κατολισθητικές κινήσεις, που «αποδεικνύονται καταστροφικές κάτω από ισχυρή σεισμική φόρτιση».

Ζώνη Γαβρόβου - Τριπόλεως: Τα προβλήματα, όσον αφορά τις τεχνικογεωλογικές συνθήκες, εντοπίζονται στο βόρειο τμήμα της ζώνης και είναι ανάλογα με αυτά του Ιονίου. Στη νότια πλευρά τα προβλήματα εντοπίζονται κυρίως σε θραύσεις και ολισθήσεις των σχιστολιθικών σχηματισμών, των χαλαρών υλικών του «μανδύα» και στις καταπτώσεις βράχων.

Ζώνη Ωλονού - Πίνδου: Η ζώνη χαρακτηρίζεται από μεγάλη αστάθεια των σχηματισμών της. Η κατάσταση των πετρωμάτων είναι τέτοια που συχνά δημιουργούνται προβλήματα ολισθήσεων και καταπτώσεων βραχωδών μαζών.

Ζώνη Παρνασσού - Γκιώνας: Στην περιοχή αυτή συνήθεις είναι οι καταπτώσεις βράχων, οι θραύσεις και ολισθήσεις στα χαλαρά εδάφη, όμως οι γεωλογικές συνθήκες είναι καλύτερες σε σχέση με την προηγούμενη ζώνη.

Ζώνη Ανατολικής Ελλάδας ή Υποπελαγονική: Παρά τη μικρή κλίση των πρηνών στα οδικά έργα (π.χ. οδός Αθηνών-Αμφισσας) τα σαθρά πετρώματα ενεργοποιούνται με αποτέλεσμα θραύσεις και ολισθήσεις.

ΣΤ.3.4 Σεισμικότητα

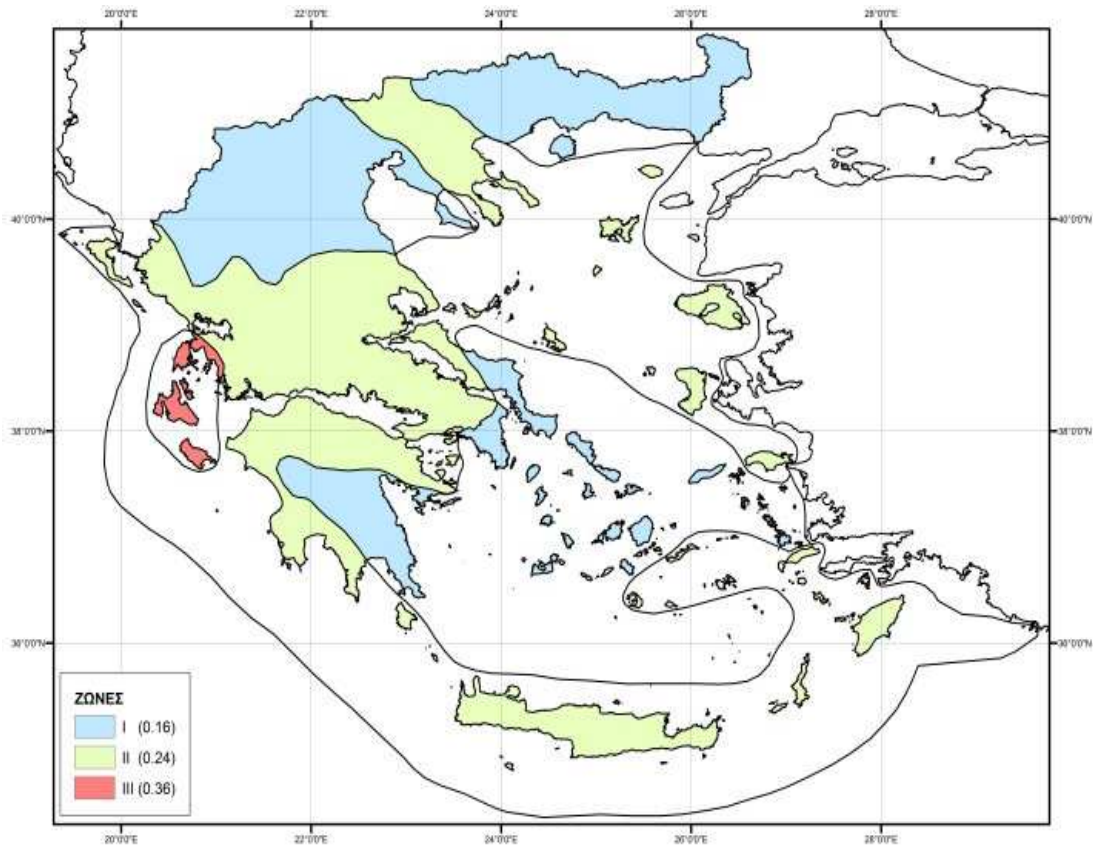
Πολλές περιοχές της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας προσβάλλονται από σεισμούς, αρκετές φορές καταστρεπτικούς. Από τις σύγχρονες μελέτες σεισμικής επικινδυνότητας του Ελληνικού χώρου (Δρακόπουλος - Μακρόπουλος 1982), οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι η περιοχή της Στερεάς Ελλάδας χαρακτηρίζεται από μία σημαντική διακύμανση σεισμικής επικινδυνότητας, με μέγιστο πιθανό αναμενόμενο μέγεθος της κλίμακας Richter $M_{max}=6.6$ έως 7.0, στα επόμενα 100 χρόνια.

Η ίδια περίπτωση διαπίστωση γίνεται και από το χάρτη των μέγιστων αναμενόμενων επιταχύνσεων (Σχήμα ΣΤ-6), όπου είναι προφανές το ευρύ φάσμα τιμών εδαφικής σεισμικής επιτάχυνσης $\gamma=80-280 \text{ cm/sec}^2$, με πιθανότητα 90% να μην γίνει υπέρβαση τους στα επόμενα 25 χρόνια, περίπου.

Το ίδιο συμβαίνει και στο χάρτη των μέγιστων εντάσεων, όπου εκτιμώνται τα μακροσεισμικά αποτελέσματα στην ΧΕ ΘΣΗ, όπου οι τιμές στην δωδεκαβάθμια κλίμακα Mercalli κυμαίνονται από V έως X.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Με βάση τον τροποποιημένο Ελληνικό Αντισεισμικό Κανονισμό (ΕΑΚ 2003) το σύνολο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας κατατάσσεται σύμφωνα με το Χάρτη Ζωνών Σεισμικής Επικινδυνότητας, στη ζώνη ΙΙ με συντελεστή σεισμικής επιτάχυνσης $\alpha=0,24$ (Σχήμα ΣΤ.3.4-1)

Σχήμα ΣΤ.3.4-1 Τροποποιημένος χάρτης σεισμικής επιτάχυνσης της Ελλάδος (Ο.Α.Σ.Π. 2003)

Από άποψη σεισμικής επικινδυνότητας τα εδάφη που καλύπτουν την ΧΕ ΘΣΗ κατατάσσονται σε πέντε κατηγορίες Α, Β, Γ, Δ και Χ, που περιγράφονται στον Πίνακα ΣΤ-3.4.-1.

Πίνακας ΣΤ-2: Κατηγορίες εδαφών από άποψη σεισμικής επικινδυνότητας σύμφωνα με τον Αντισεισμικό Κανονισμό (ΕΑΚ 2003).

Κατηγορία Α	Βραχώδεις ή ημιβραχώδεις σχηματισμοί εκτεινόμενοι σε αρκετή έκταση και βάθος, με την προϋπόθεση ότι δεν παρουσιάζουν έντονη αποσάθρωση.
	Στρώσεις πυκνού κοκκώδους υλικού με μικρό ποσοστό ιλυοαργιλικών προσμίξεων πάχους μικρότερου των 70 m.
	Στρώσεις πολύ σκληρής προσυμπιεσμένης αργίλου, πάχους μικρότερου των 70 m.
Κατηγορία Β	Εντόνως αποσαθρωμένα βραχώδη ή εδάφη που από μηχανική άποψη μπορούν να εξομοιωθούν με κοκκώδη.
	Στρώσεις κοκκώδους υλικού μέσης πυκνότητας πάχους μεγαλύτερου των 5 m ή μεγάλης πυκνότητας πάχους μεγαλύτερου των 70 m.
	Στρώσεις σκληρής προσυμπιεσμένης αργίλου πάχους μεγαλύτερου των 70 m.
Κατηγορία Γ	Στρώσεις κοκκώδους υλικού μικρής σχετικής πυκνότητας πάχους μεγαλύτερου των 5 m ή μέσης πυκνότητας πάχους μεγαλύτερου των 70 m.
	Ιλυοαργιλικά εδάφη μικρής αντοχής, σε πάχος μεγαλύτερο των 5 m.
Κατηγορία Δ	Έδαφος με μαλακές αργίλους υψηλού δείκτη πλαστικότητας ($I_p > 50$) συνολικού

	πάχους μεγαλύτερου των 10 m.
Κατηγορία Χ	Κατολισθαίνοντα εδάφη
	Εδαφικοί ή βραχώδεις σχηματισμοί στους οποίους υπάρχουν ή είναι δυνατόν να σχηματισθούν σπήλαια.
	Χαλαρά λεπτόκοκκα αμμουλώδη εδάφη υπό τον υδάτινο ορίζοντα, που ενδέχεται να ρευστοποιηθούν (εκτός αν ειδική μελέτη αποκλείσει τέτοιο κίνδυνο ή γίνει βελτίωση των μηχανικών τους ιδιοτήτων).
	Εδάφη που βρίσκονται δίπλα σε εμφανή τεκτονικά ρήγματα
	Απότομες κλιτείες καλυπτόμενες με προϊόντα χαλαρών πλευρικών κορημάτων.
	Χαλαρά κοκκώδη ή μαλακά ιλυοαργιλικά εδάφη, εφόσον έχει αποδειχθεί ότι είναι επικίνδυνα από άποψη δυναμικής συμπεκνώσεως ή απώλειας αντοχής.
	Πρόσφατες χαλαρές επιχωματώσεις. Οργανικά εδάφη.
	Εδάφη κατηγορίας Γ με επικινδύνως μεγάλη κλίση

ΣΤ.3.5 Υδρογεωλογία

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας βάσει των λεκανών απορροής των εσωτερικών υδάτων χωρίζεται σε τρία Υδατικά Διαμερίσματα σε αυτά της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (GR07), της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας (GR04) και της Θεσσαλίας (GR 08). Στο Υ.Δ. Δυτικής Στερεάς Ελλάδας ανήκει όλος ο Ν. Ευρυτανίας, τμήμα του Ν. Φωκίδας και μικρό τμήμα του Ν. Φθιώτιδος. Το Υ.Δ. Δυτικής Στερεάς Ελλάδας περιλαμβάνει ορισμένα από τα κυριότερα υδατικά σώματα της χώρας όπως των Αχελώο Ποταμό, τις Λίμνες του Μόρνου, Τριχωνίδας και Κρεμαστών και η Λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου. Το τμήμα που ανήκει στη Στερεά Ελλάδα αποτελεί το 30% της συνολικής έκτασης του ΥΔ και συντίθεται από τα ανάντη και ορεινά τμήματα της Λεκάνης απορροής.

Στο ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας ανήκουν οι Ν. Εύβοιας, Βοιωτίας, Φθιώτιδας (μεγαλύτερο μέρος) και το υπόλοιπο του Ν. Φωκίδας (42%) καθώς και τμήματα νομών που ανήκουν στις περιφέρειες Θεσσαλίας και Αττικής. Στο υδατικό διαμέρισμα της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας υπάρχουν ορισμένες υδρογεωλογικές ενότητες με σημαντικό υδατικό δυναμικό, οι οποίες παρουσιάζονται στη συνέχεια. Οι ενότητες αυτές αποτελούνται από άλλες μικρότερες, που διακινούν ποσότητες νερού, μέσα όμως στα πλαίσια της ευρύτερης ενότητας. Όλες οι ενότητες αναπτύσσονται στους ασβεστόλιθους της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας.

Καρστικό σύστημα Βοιωτικού Κηφισού-Υλίκης-Παραλίμνης

Το σύστημα αυτό αποτελείται από πέντε υδρογεωλογικές ενότητες, οι οποίες είναι τοποθετημένες κλιμακωτά κατά μήκος της λεκάνης του Βοιωτικού Κηφισού.

Η λεκάνη του Βοιωτικού Κηφισού περιλαμβάνει πλούσιους υπόγειους υδροφορείς, των οποίων τα ετήσια ρυθμιστικά αποθέματα μπορεί να φτάνουν, κατά τις εκτιμήσεις της μελέτης του ΙΓΜΕ, τα 500 hm³. Οι εκτιμήσεις αυτές βασίζονται τόσο στην κατάρτιση του ισοζυγίου του Βοιωτικού Κηφισού με το μαθηματικό προσδιοριστικό μοντέλο (BEMERMHN), για την περίοδο 1982-1993 (Παγούνης & Σμυρνιώτης, 1993), όσο και στην αξιοποίηση των υδραυλικών παραμέτρων που υπολογίστηκαν με δοκιμαστικές αντλήσεις (Παγούνης & Σμυρνιώτης, 1993). Το μεγαλύτερο μέρος (260 hm³) των αποθεμάτων των υπόγειων υδροφορέων εκφορτίζεται σε πηγές εντός της λεκάνης και κατά συνέπεια συνυπολογίζεται στα 337.1 hm³ της απορροής στη σήραγγα Καρδίτσας (αφού αφαιρεθεί κάποιο τμήμα που καταναλώνεται στα αρδευτικά έργα εντός της λεκάνης). Από τα υπόλοιπα υπόγεια νερά ένα μέρος διαφεύγει προς άλλες περιοχές (Ευβοϊκός Κόλπος, προσχωματικός υδροφορέας Θήβας-Βαγιών) ή αντλείται μέσω των γεωτρήσεων της περιοχής.

Υδρογεωλογικές ενότητες Άνω Ρου του Βοιωτικού Κηφισού. Βρίσκονται στους ασβεστόλιθους του βορειοδυτικού Παρνασσού, της βορειοδυτικής Γκιώνας και της νότιας Οίτης, και η συνολική τους έκταση εκτιμάται σε 370 km². Η εκφόρτιση των ενότιων αυτών γίνεται κυρίως μέσω των πηγών Λιλαίας-Πολύδροσου, μέσης ετήσιας παροχής 1.7 m³/s. Τα ρυθμιστικά αποθέματα υπολογίζονται σε 80 hm³ το χρόνο και τα γεωλογικά σε 590 hm³.

Υδρογεωλογικές ενότητες Μέσου Ρου Βοιωτικού Κηφισού. Σε αυτές περιλαμβάνονται δύο μεγάλες ενότητες, συνολικής έκτασης 690 km²: του κεντρικού βορειοανατολικού Παρνασσού και του ανατολικού Καλλιδρόμου. Οι ενότητες αυτές επικοινωνούν μεταξύ τους και αποτελούν ενιαίο υδροφορέα, που εκφορτίζεται στις πηγές Μέλανα-Πολυγύρας, μέσης ετήσιας παροχής 4.3 m³/s. Τα ρυθμιστικά αποθέματα υπολογίζονται σε 260 hm³ το χρόνο και τα γεωλογικά σε 2 800 hm³.

Υδρογεωλογικές ενότητες Κάτω Ρου. Σε αυτές περιλαμβάνονται οι υδροφορείς του βόρειου Ελικώνα και του Κάστρου, οι οποίοι είναι ανεξάρτητοι μεταξύ τους. Ο υδροφορέας του Βόρειου Ελικώνα εκφορτίζεται μέσω των πηγών Κρύα Λιβαδειάς, Αγίου Ιωάννη Λαφυστίου, Πέτρας Υψηλάντη, και Αλιάρτου, μέσης ετήσιας παροχής 1.4 m³/s. Τα ρυθμιστικά αποθέματα εκτιμώνται σε 115 hm³ το χρόνο, ενώ μεγάλες ποσότητες νερού μεταγγίζονται στη πεδιάδα της Κωπαΐδας και τους υδροφόρους σχηματισμούς της περιοχής Βαγίων-Θηβών. Ο καρστικός υδροφορέας του Κάστρου αποστραγγίζεται στις πηγές της Λάρυμνας, μέσης ετήσιας παροχής 0.8 m³/s, στις πηγές Σκορπονερίων και της ενδιάμεσης παράκτιας περιοχής. Τα ρυθμιστικά αποθέματα υπολογίζονται σε 45 hm³ το χρόνο.

Υδρογεωλογικές ενότητες Υλίκης-Παραλίμνης. Οι ενότητες αυτές αποτελούνται από ασβεστόλιθους που βρίσκονται στην περιοχή των λιμνών Υλίκης και Παραλίμνης. Το κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η μεγάλη υδροπερατότητα και η άμεση τροφοδοσία τους από τις λίμνες. Οι ενότητες αυτές εκφορτίζονται στις παράκτιες πηγές του Ευβοϊκού Κόλπου, αλλά και με υποθαλάσσιες αναβλύσεις, γεγονός που καθιστά αδύνατη την εκτίμηση της παροχής. Τα ρυθμιστικά αποθέματα υπολογίζονται σε 55 hm³ το χρόνο και τα γεωλογικά σε 485 hm³.

Υδρογεωλογικές ενότητες κλαστικών σχηματισμών. Αυτές σχηματίζονται στις ποτάμιες και λιμναίες αποθέσεις των πεδινών τμημάτων του Βοιωτικού Κηφισού και της πεδιάδας Θηβών-Βαγίων. Αποτελούνται από στρώματα άμμων και κροκάλων, με μεγάλη υδροπερατότητα. Τα ρυθμιστικά αποθέματα εκτιμώνται σε 40 hm³.

Καρστική ενότητα ΝΔ Παρνασσού Η ενότητα αυτή αποτελείται από την υδρογεωλογική λεκάνη της νοτιοδυτικής πλευράς του Παρνασσού. Εκφορτίζεται στο βόρειο Κορινθιακό Κόλπο μέσω των υφάλμυρων πηγών Κίρρας και Αγίου Ισιδώρου, ενώ τα ρυθμιστικά αποθέματα εκτιμώνται σε 200 hm³/έτος.

Καρστική ενότητα Γκιώνας Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει μία υδρογεωλογική λεκάνη που εντοπίζεται στην περιοχή κάτω από το βουνό Γκιώνα. Η λεκάνη εκφορτίζεται μέσω υφάλμυρων πηγών και υποθαλάσσιων αναβλύσεων στον Κόλπο της Ιτέας. Τα ρυθμιστικά αποθέματα της λεκάνης εκτιμώνται σε 200.250 hm³/έτος.

Καρστικό σύστημα νότιας Όθρυος Το σύστημα αυτό, που βρίσκεται στη λεκάνη του Σπερχειού, εκφορτίζεται μέσω των πηγών Αγίας Παρασκευής. Τα ρυθμιστικά αποθέματα του συστήματος εκτιμώνται σε 50 hm³/έτος.

Καρστικές ενότητες Σπερχειού Σε αυτές περιλαμβάνονται η ενότητα κεντρικής Οίτης με ρυθμιστικά αποθέματα 65 hm³/έτος, η ενότητα Οίτης Καλλιδρόμου με αποθέματα 21 hm³/έτος και η ενότητα βορειοδυτικής Όθρυος με αποθέματα 50 hm³/έτος.

Καρστική ενότητα Γαβρόβου Αναπτύσσεται σε ανθρακικούς σχηματισμούς της ζώνης του Γαβρόβου και εκφορτίζεται κατά κύριο λόγο από τις παραλίμνιες πηγές του Τρίκλινου, με συνολική εκτιμημένη παροχή περίπου 6,7 m³/s.

Ενότητα των ασβεστόλιθων της Πίνδου Αναπτύσσεται σε ανθρακικούς σχηματισμούς της ζώνης Πίνδου. Στην ενότητα αυτή εντάσσεται το καρστικό σύστημα Λάκμου-Τζουμέρκων, που

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

εκφορτίζεται στον Άραχθο και ανήκει στο Υδατικό Διαμέρισμα Ηπείρου. Κατά το υπόλοιπο τμήμα, το σύστημα εκφορτίζεται στις λεκάνες Αχελώου, Ευήνου και Μόρνου, τις παραλίμνιες και υπολίμνιες πηγές της Τριχωνίδας, και από παραθαλάσσιες ή υποθαλάσσιες πηγές (π.χ. Ναυπάκτου). Η συνολική εκτιμώμενη υπόγεια απορροή είναι της τάξεως των 70 m³/s.

Στον Πίνακα ΣΤ.4.2-3 παρουσιάζονται συγκεντρωτικά τα ρυθμιστικά αποθέματα των υδροφορέων του διαμερίσματος.

Πίνακας ΣΤ.4.2-3 Εκτίμηση ρυθμιστικών αποθεμάτων υδροφορέων

Υδροφορέας	Εισροή από άλλο υδροφορέα	Εκφόρτιση	Ετήσια ρυθμιστικά αποθέματα (hm ³)
Βοιωτικού Κηφισού, σύστημα Υλίκης-Παραλίμνης	Υπόγειες διαφυγές από Υλίκη	Πηγές, Ευβοϊκός Κόλπος, προσχωματικός υδροφορέας Θήβας-Βαγίων	555*
Νοτιοδυτικής πλευράς Παρνασσού		Κορινθιακός Κόλπος μέσω υφάλμυρων πηγών	200
Γκιώνας		Κόλπος Ιτέας μέσω υφάλμυρων πηγών	200
Σύστημα Νότιας Όθρυος		Πηγές	50
Προσχωματικός Σπερχειού		Μαλιακός Κόλπος	50
Καρστικές ενότητες Σπερχειού			136
Σύνολο			1191

* 500 Βοιωτ. Κηφισός + 55 Υλίκη

Τα ρυθμιστικά αποθέματα των υδροφορέων έχουν εκτιμηθεί με βάση τις παροχές των πηγών που εκφορτίζουν το κάθε σύστημα. Έτσι, το μεγαλύτερο ποσοστό της ποσότητας που αναφέρεται έχει ήδη υπολογιστεί στο επιφανειακό υδατικό δυναμικό, και ουσιαστικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο για ρυθμιστικούς σκοπούς.

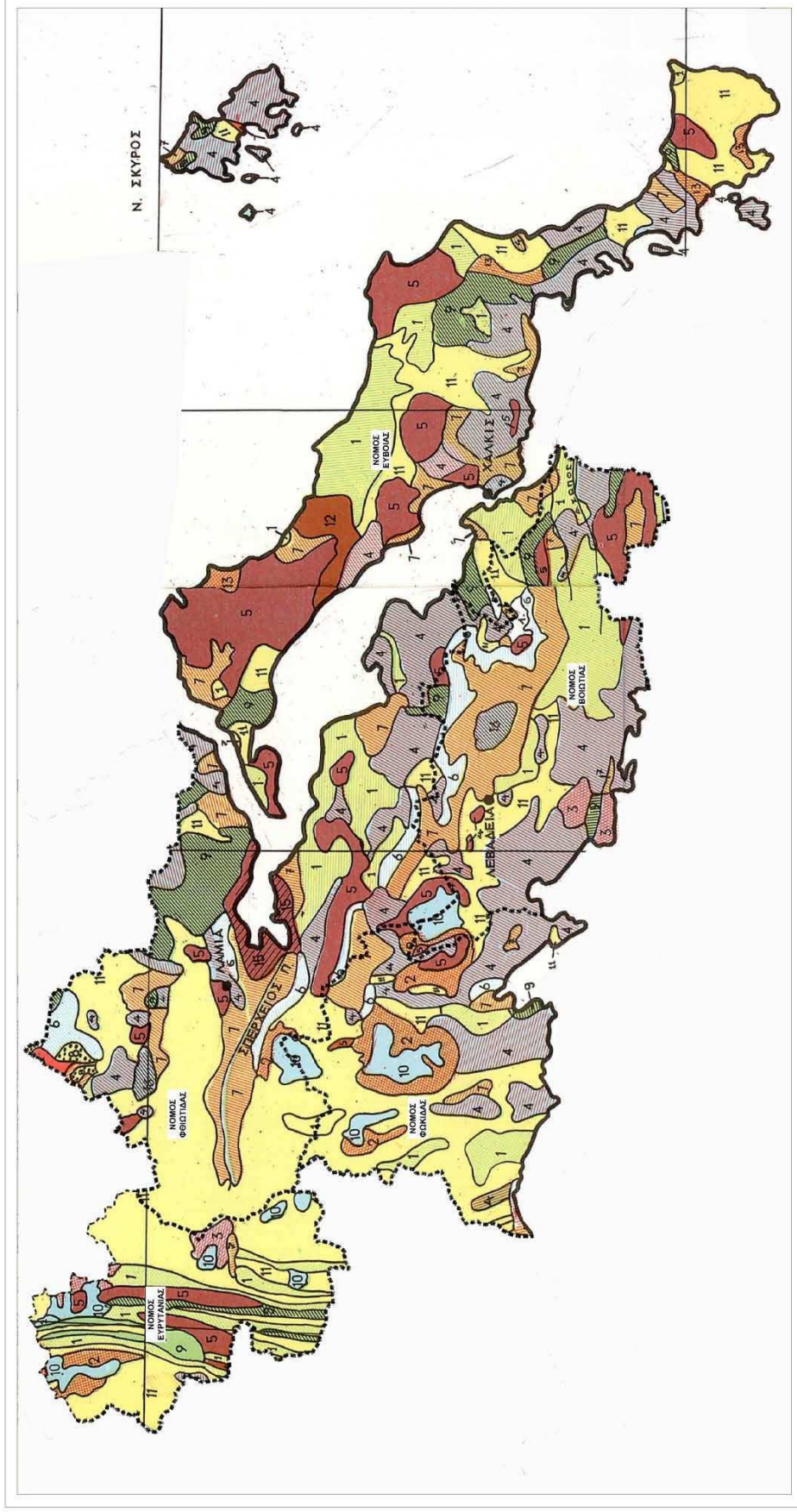
Οι ποσότητες που διαφεύγουν προς τη θάλασσα από τα συστήματα Υλίκης-Παραλίμνης, νοτιοδυτικής πλευράς Παρνασσού και προσχωματικού υδροφορέα Σπερχειού εκτιμώνται σε 210 hm³.

ΣΤ.3.6 Έδαφολογικά στοιχεία

Το έδαφος θεωρείται ένας σημαντικός φυσικός και πλουτοπαραγωγικός πόρος, τον οποίο χρησιμοποιεί ο άνθρωπος για να προσπορίσει βασικά αγαθά που θεωρούνται απαραίτητα για την διαβίωσή του, όπως τροφή, ξυλεία, κ.ά. Παράλληλα παράγει ή επηρεάζει σημαντικά την ποσότητα και την ποιότητα του παραγόμενου νερού, επηρεάζει σημαντικά, τόσο άμεσα όσο και έμμεσα τη βιοποικιλότητα και λόγω, της τεράστιας σημασίας που έχει το έδαφος για τον άνθρωπο, η προστασία του και η αποφυγή της υποβάθμισής του, πρέπει να αποτελεί σκοπό κάθε μορφής επέμβασης σ' αυτό, ώστε να εξασφαλίζονται οι βασικές λειτουργίες που ασκεί όπως: α) να στηρίζει τη βιολογική δραστηριότητα, β) να στηρίζει τη βιοποικιλότητα γ) να στηρίζει την θρέψη των φυτών, δ) να διασπά και να ακινητοποιεί τους ρύπους, ε) να επηρεάζει τον υδρολογικό κύκλο και στ) να επηρεάζει το φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Στα σχήματα ΣΤ.3.6-1 και ΣΤ.3.6-2 δίνονται δύο εκδόσεις του εδαφολογικού χάρτη της περιοχής της Στερεάς Ελλάδας καθώς και τα διευκρινιστικά υπομνήματα αυτών στους οποίους απαντώνται διάφοροι τύποι εδαφών που εντοπίζονται στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.

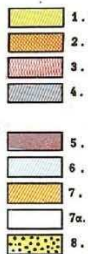
Σχήμα ΣΤ.3.6-1 Εδαφολογικός χάρτης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (Δ.Σ. Κατακουζηνού 1967)

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Α. ΕΔΑΦΗ ΠΕΡΙΕΧΟΝΤΑ ΑΝΘΡΑΚΙΚΑΣ ΒΑΣΕΙΣ ΚΕΚΟΡΕΣΜΕΝΑ ΔΙΑ ΔΙΔΥΝΑΜΩΝ ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΩΝ ΒΑΣΕΩΝ

Α. ΑΣΥΝΕΧΗ ΚΑΙ ΑΒΑΘΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΛΕΙΣΤΟΝ ΕΝ ΑΝΑΜΙΞΕΙ ΜΕΤΑ ΣΚΕΛΕΤΙΚΩΝ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΩΝ

1. 'Ασβεστολιθογενείς Ρεντζίναι
2. 'Ορφνά ασβεστολιθογενή δασικά
3. 'Ασβεστολιθογενείς Ρεντζίναι και 'Ορφνά δασικά
4. 'Ασβεστολιθογενείς Ρεντζίναι και 'Ορφνά μεσογειακά
- Β. ΣΥΝΕΧΗ ΜΕΤΡΙΟΥ Η ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΘΟΥΣ
5. Παργγευτές Ρεντζίναι, Ξηρορεντζίναι, Ορφνά δασικά και REGOSOLS
6. 'Αλλοθιγενή όρφνά και όρφνέρυθρα άλκαλικά μεσογειακά
7. 'Αλλουβιακά αποθέματα εν άναμίξει μετά REGOSOLS
- 7a. 'Αλλουβιακά αποθέματα εν άναμίξει μετά GRUMUSOLS
8. 'Υδρόμορφοι σχηματισμοί (Διώδες ή ήμιελώδες)

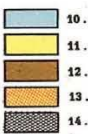
Β. ΕΔΑΦΗ ΑΝΕΥ ΑΝΘΡΑΚΙΚΩΝ ΒΑΣΕΩΝ ΚΕΚΟΡΕΣΜΕΝΑ ΔΙ' ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΩΝ ΒΑΣΕΩΝ

8. 'Ορφνά και 'Ορφνέρυθρα δασικά, μετρίου βάθους, εν άναμίξει μετά σκελετικών σχηματισμών.

Γ. ΕΔΑΦΗ ΑΝΕΥ ΑΝΘΡΑΚΙΚΩΝ ΒΑΣΕΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΝΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΠΟΣΑ ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΟΥ ΥΔΡΟΓΟΝΟΥ (Η)

Α. ΑΣΥΝΕΧΗ ΣΥΝΗΘΩΣ ΜΙΚΡΟΥ ΒΑΘΟΥΣ ΕΝ ΑΝΑΜΙΞΕΙ ΜΕΤΑ ΣΚΕΛΕΤΙΚΩΝ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΩΝ

10. 'Αλπικά χουμώδη, τύπου RANKER
11. Ποταμικά εν άναμίξει μετά όξινων όρφνων δασικών
12. 'Ορφνά όξινα μεσογειακά
- Β. ΣΥΝΕΧΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΥ ΒΑΘΟΥΣ
13. 'Αλλουβιακά όξινου αντίρρασης
14. Παλιά άλκαλικά τύπου SOLODI, εν άναμίξει μετ' άλλουβιακών σχηματισμών

Δ. ΥΔΑΤΟΓΕΝΗ ΕΔΑΦΗ

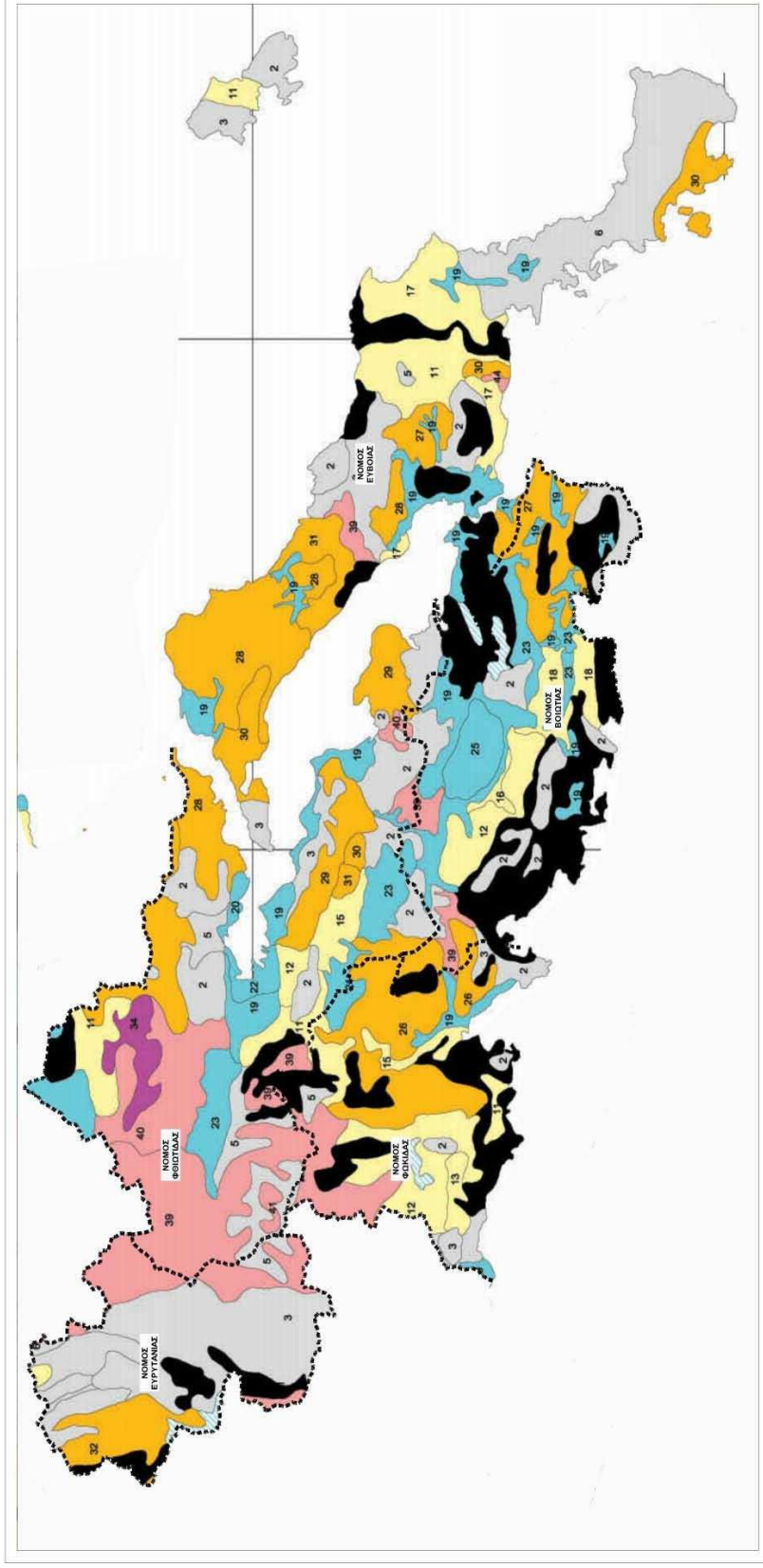
Α. ΑΛΛΟΜΟΡΦΑ ΕΔΑΦΗ

15. SOLONETZ-SOLONTSCHAK, εν άναμίξει μετ' άλλουβιακών έδαφών
  16. Τυρφώδη και χουμώδη, κολλώδη περιέχοντα γύψον ή περίσσειαν ύδατοδιαλυτών άλάτων των άλκαλιων
  - 16a. Τυρφώδη και χουμώδη, μη περιέχοντα περίσσειαν ύδατοδιαλυτών άλάτων
- Λίμνες
Ποταμοί

Σχήμα ΣΤ.3.6-2 Εδαφολογικός χάρτης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Σύμφωνα με την κατάταξη των εδαφών, κατά το σύστημα FAO, η ταξινόμηση των εδαφών στην Περιφέρεια είναι η ακόλουθη:

- **Fluvisols.** Αναφέρονται και ως προσχωσιγενή εδάφη. Τα εδάφη της τάξης των Fluvisols είναι χαρακτηριστικά εδάφη τα οποία έχουν προκύψει από ποταμοχειμάρειες αποθέσεις και κατά συνέπεια αναμένονται να εντοπίζονται κυρίως στα σημεία τα οποία τα εδάφη της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας διαρρέονται από ποταμούς. Έτσι εντοπίζονται στην περιοχή της Φθιώτιδας στο τμήμα του νομού το οποίο το διαρρέει ο ποταμός Σπερχείος, στη Βοιωτία στην περιοχή την οποία διαρρέει ο Βοιωτικός Κηφισός αλλά και ο Ασωπός ποταμός όπως επίσης εντοπίζονται σποραδικά στο κεντρικό και Βόρειο τμήμα του νομού Ευβοίας.
- **Regosols.** Εδάφη από ασταθή και μη ενοποιημένα υλικά. Τα εδάφη της τάξης Regosols απαντώνται σε μικρότερη έκταση στην περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας. Εδάφη της τάξης Regosols συναντώνται στο κεντρικό τμήμα του νομού Ευβοίας, καθώς και στα κεντρικά τμήματα των νομών Φωκίδας, Βοιωτίας καθώς και στο νότιο τμήμα του νομού Φθιώτιδας.
- **Vertisols.** Αυτά τα εδάφη έχουν 40% ή περισσότερο πηλό σε όλους τους οριζόντες και αναπτύσσουν ευρείες ρωγμές (Slickensides). Εντοπίζονται σε ένα πολύ μικρό τμήμα στα βόρεια του νομού Φθιώτιδας στην περιοχή του Δομοκού.
- **Cambisols.** Εδάφη της τάξης Cambisols συναντώνται αρκετά εκτεταμένα σε διάφορα σημεία της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας όπως στο βόρειο τμήμα καθώς και σποραδικά στο κεντρικό τμήμα του νομού Ευβοίας, στο νομό Φωκίδας στα σύνορά του με το νομό Βοιωτίας, στο νότιο τμήμα του νομού Φθιώτιδας αλλά και στο Βόρειο τμήμα του στα σύνορα με το νομό Μαγνησίας, στο νότιο τμήμα του νομού Βοιωτίας στα σύνορα με το νομό Αττικής και τέλος στο δυτικό τμήμα του νομού Ευρυτανίας στα σύνορα με το νομό Αιτωλοακαρνανίας.
- **Luvisols.** Τα εδάφη αυτά χαρακτηρίζονται από έντονο ερυθρωπό χρώμα (κοκκινοχώματα). Κατά κανόνα έχουν κοκκώδη δομή και αργιλοπηλώδη υφή. Απαντούν κυρίως στις παράκτιες πεδιάδες και πάνω σε μικρά οροπέδια. Είναι εδάφη τα οποία αποστραγγίζονται εύκολα και είναι εύκολα στην καλλιέργειά τους και παραγωγικά, ιδιαίτερα όταν έχουν ικανοποιητικό βάθος. Τέτοια εδάφη εντοπίζονται στο κεντρικό και το δυτικό τμήμα του νομού Φθιώτιδας, στα σύνορα με το νομό Ευρυτανίας και το νομό Φωκίδας ενώ σποραδικά και πιο αραιά εντοπίζονται στο νομό Βοιωτίας και στο κεντρικό τμήμα του νομού Ευβοίας.
- **Leptosols.** Είναι πετρώδη ή βραχώδη εδάφη τα οποία είναι γενικά ρηχά και υπέρκεινται βραχώδους σχηματισμού. Είναι ευρύτατα διαδεδομένα σε ορεινούς σχηματισμούς εντοπίζονται σε βραχώδεις περιοχές οι οποίες έχουν υποστεί διάβρωση και έχει απομακρυνθεί ο επιφανειακός εδαφικός ορίζοντας. Εδάφη αυτού του τύπου παρατηρούνται στον κύριο κορμό του Νομού Ευρυτανίας αλλά και στο νότιο και κεντρικό τμήμα του νομού Ευβοίας ενώ σε μικρότερη έκταση εντοπίζονται διάσπαρτα σε τμήματα του νομού Βοιωτίας και Φθιώτιδας.

Τέλος, παρατηρείται ότι μια ευρεία περιοχή της Περιφέρειας στα παράλια της στον Κορινθιακό κόλπο καθώς και στο ανατολικό τμήμα του νομού Βοιωτίας στο σύνορό του με το νομό Ευβοίας αποτελείται από βραχώδεις εκτάσεις (rock outcrops).

ΣΤ.4 ΥΔΡΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΣΤ.4.1 Επιφανειακά νερά

Με την απόφαση 706/167-2010 (ΦΕΚ 1383B/2-9-2010 & ΦΕΚ 1572B/28-9-2010), της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων «περί καθορισμού των Λεκανών Απορροής Ποταμών της χώρας και ορισμού των αρμόδιων Περιφερειών για τη διαχείριση και προστασία τους» επικυρώθηκαν οι σαράντα-πέντε (45) Λεκάνες Απορροής Ποταμών, οι οποίες υπάγονται σε δεκατέσσερις (14)

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Περιοχές Λεκανών Απορροής Ποταμών (που αντιστοιχούν στον όρο Υδατικά Διαμερίσματα του Άρθρου 3 του ΠΔ 51/2007).

«Λεκάνη απορροής ποταμού» ορίζεται η εδαφική έκταση από την οποία αποστραγγίζεται το σύνολο της απορροής (βροχόπτωση ή/ και χιονόπτωση) μιας περιοχής, μέσω του υδρογραφικού δικτύου της (διαδοχικών ρευμάτων, χειμάρρων, ποταμών, και πιθανώς λιμνών) και παροχετεύεται στη θάλασσα μέσω της εκβολής (ή δέλτα) ποταμού.

Η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας μοιράζεται ανάμεσα σε τρία Υδατικά διαμερίσματα αυτά της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (GR07), της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας (GR04) και της Θεσσαλίας (GR08). Πιο αναλυτικά, η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας στο μεγαλύτερο μέρος της έκτασής της ανήκει στο υδατικό διαμέρισμα της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (GR07) και πιο συγκεκριμένα σε αυτό το υδατικό διαμέρισμα ανήκει εξ ολοκλήρου ο νομός Εύβοιας μαζί με τη νήσο Σκύρο, ο νομός Βοιωτίας, τμήμα του Νομού Φθιώτιδας (83,1%) (το υπόλοιπο 17% του νομού Φθιώτιδας ανήκει στο υδατικό διαμέρισμα της Θεσσαλίας GR08 ενώ έκταση περίπου 4Km² ανήκει στο υδατικό διαμέρισμα της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας GR04) και τέλος το 42% της έκτασης του νομού Φωκίδας. Το υπόλοιπο 58% του νομού Φωκίδας ανήκει στο Υδατικό διαμέρισμα της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας (GR04) όπως επίσης στο ίδιο υδατικό διαμέρισμα ανήκει και το σύνολο της έκτασης του νομού Ευρυτανίας.

Το Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας, περιλαμβάνει τη Λεκάνη Απορροής του Σπερχειού (GR18), της Εύβοιας (GR19), ΒΑ Παραλίας Καλλιδρόμου (GR22), Βοιωτικού Κηφισού (GR23), Άμφισσας (GR24), Ασωπού (GR25) και των Σποράδων (GR35). Από το υδατικό διαμέρισμα της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας περιλαμβάνεται η λεκάνη απορροής του ποταμού Μόρνου αλλά και του παραπόταμου του Αχελώου Ταυρωπού. Στον πίνακα ΣΤ.4.2-1 που ακολουθεί δίνονται οι λεκάνες απορροής του Υδατικού Διαμερίσματος της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (ΥΔ 07) και στον πίνακα ΣΤ.4.2-2 δίνεται το επιφανειακό υδατικό δυναμικό του διαμερίσματος της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας.

Οι κύριες λεκάνες του διαμερίσματος (μεγαλύτερες από 600 km²) είναι αυτές του Βοιωτικού Κηφισού (1 958 km²), του Σπερχειού (1 828 km²) και του Ασωπού (724 km²). Άλλες αξιόλογες λεκάνες, με έκταση μικρότερη των 600 km², είναι το συγκρότημα λιμνών Γλίκης και Παραλίμνης (494 km²), οι λεκάνες των ποταμών Πλείστου-Σκίτσα, Περμισού, Αερόη, Πλατανιά, και των ρεμάτων Αταλάντης, Κυριακίου και Αγνάντης. Τέλος, στο διαμέρισμα περιλαμβάνονται οι λεκάνες των ρεμάτων της Εύβοιας και των νησιών της Στερεάς Ελλάδας. Το ΥΔ Δυτικής Στερεάς Ελλάδας περιλαμβάνει ορισμένα από τα κυριότερα υδατικά σώματα της χώρας όπως των Αχελώο Ποταμό, τις Λίμνες του Μόρνου, Τριχωνίδας και Κρεμαστών και η Λιμνοθάλασσα του Μεσολογίου. Το τμήμα που ανήκει στη Στερεά Ελλάδα αποτελεί το 30% της συνολικής έκτασης του ΥΔ και συντίθεται από τα ανάντη και ορεινά τμήματα της Λεκάνης απορροής. Πρόκειται για περιοχές αραιοκατοικημένες, όπου εκτός του Καρπενησίου υπάρχουν μικροί οικισμοί και κυριαρχούν οι δασώδεις εκτάσεις. Γενικά, σε κανένα υδατικό σώμα του Διαμερίσματος δεν υπάρχει ποιοτικό ή ποσοτικό πρόβλημα σε σχέση με τα ύδατα.

Πίνακας ΣΤ.4.2-1 : Λεκάνες Απορροής ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (ΥΔ07)

Λεκάνη Απορροής Ποταμού (ΛΑΠ)	Έκταση ΛΑΠ (Km ²)
Σπερχειού (GR18)	2.318
Εύβοιας (GR19)	3.687
ΒΑ Παραλίας Καλλιδρόμου (GR22)	920
Βοιωτικού Κηφισού (GR23)	2.720
Άμφισσας (GR24)	785
Ασωπού (GR25)	1.362
Σποράδων (GR35)	499

Μόρνος	998
--------	-----

Πίνακας ΣΤ.4.2-2 Επιφανειακό υδατικό δυναμικό διαμερίσματος

Λεκάνη	Έκταση (km ²)	Ετήσια απορροή (hm ³)	Απορροή Ιουλίου (hm ³)
Σπερχειός (Εξοδος)	1 828	703.5	17.1
Βοιωτικός Κηφισός (Διώρυγα Καρδίτσας)	1 958	337.1*	7.3
Ασωπός	724	70.1	0.9
Σύνολο τριών λεκανών	4 510	1 110.7	25.3
Σύνολο ηπειρωτικού τμήματος	7 895	1 944.3	44.3
Νήσος Εύβοια	4 167	908.0	17.8
Νήσοι Σποράδες και Σκύρος	279	22.0	0.4
Σύνολο νησιωτικού τμήματος	4 446	930.0	18.2
Σύνολο διαμερίσματος	12 341	2 874.3	62.5

* Επιφανειακά και υπόγεια νερά που μετά από χρήσεις μπαίνουν από σήραγγα Καρδίτσας στην Υλίκη.

Με πλάγια γράμματα παρουσιάζονται οι τιμές που έχουν εκτιμηθεί.

Τα χαρακτηριστικά των κύριων υδατικών ρευμάτων που εντοπίζονται στην περιοχή της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας αναλύονται στα κεφάλαια τα οποία ακολουθούν:

Βοιωτικός Κηφισός: Η λεκάνη του Βοιωτικού Κηφισού εκτείνεται στο κεντρικό τμήμα του υδατικού διαμερίσματος και ορίζεται δυτικά από τα όρη Οίτη και Γκιώνα, βόρεια από το Καλλίδρομο και το Χλωμό και νότια από τον Παρνασσό και τον Ελικώνα. Η λεκάνη απορροής Βοιωτικού Κηφισού, καλύπτεται σε μεγάλο ποσοστό από εκτάσεις καλλιέργειας (42,6% της συνολικής έκτασης), ενώ σημαντικό είναι το ποσοστό της λεκάνης που καλύπτεται από δασική περιοχή (29,4% της συνολικής έκτασης) αλλά και από βοσκότοπους (22,6% της συνολικής έκτασης). Στη λεκάνη διακρίνονται τρεις υπολεκάνες που εκτείνονται κατά μήκος του ποταμού και βρίσκονται σε διαφορετικά υψόμετρα, (υπολεκάνες άνω, μέσου και κάτω ρου). Οι απορροές του Βοιωτικού Κηφισού καταλήγουν στη λίμνη Υλίκη μέσω της σήραγγας Καρδίτσας. Η έκταση της λεκάνης στη θέση αυτή (σήραγγα Καρδίτσας) είναι 1 958 km² και το μέσο υψόμετρο 469 m. Η λεκάνη του Βοιωτικού Κηφισού θεωρείται ενιαίο υδρογεωλογικό σύστημα με τις λεκάνες των λιμνών Υλίκης και Παραλίμνης. Οι εκτάσεις των λεκανών αυτών είναι 418 km² και 76 km², ενώ τα μέσα υψόμετρα είναι 212 m και 237 m αντίστοιχα. Η μέση ετήσια απορροή της περιόδου 1906-7 έως 1994-5 προκύπτει 206.0 mm ή 403.3 hm³ (Μαμάσης & Ναλμπάντης, 1995).

Η επιφανειακή απορροή στη σήραγγα Καρδίτσας ανέρχεται σε 337.1 hm³ ετησίως, που ισοδυναμεί με 172.2 mm κατανεμημένα στο σύνολο της λεκάνης. Ωστόσο, το συνολικό υδατικό δυναμικό της λεκάνης του Βοιωτικού Κηφισού είναι σαφώς μεγαλύτερο. Η ποσότητα που διατίθεται για άρδευση στην περιοχή εκτιμάται σε 170 hm³ ετησίως. Ένα τμήμα από αυτή την ποσότητα προέρχεται από τη θερινή απορροή του Βοιωτικού Κηφισού, που όπως ήδη αναφέρθηκε δεν οδηγείται στη σήραγγα Καρδίτσας αλλά έχει συνυπολογιστεί στην επιφανειακή απορροή των 337.1 hm³ ετησίως. Ένα άλλο τμήμα αντλείται από την Υλίκη. Τα δυο αυτά τμήματα καλύπτουν περίπου 100 hm³ ετησίως. Απομένει ποσότητα 70 hm³, η απόληψη της οποίας γίνεται σε ανάντη περιοχές της λεκάνης και μόνο οι επιστροφές (στραγγίσεις) φτάνουν στη σήραγγα Καρδίτσας. Έτσι μπορεί να θεωρηθεί ότι ποσότητα περίπου 50 hm³

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ετησίως πρέπει να προστεθεί στα μεγέθη της επιφανειακής και υπόγειας απορροής, προκειμένου να αποκτηθεί η εικόνα του φυσικά διαθέσιμου υδατικού δυναμικού της λεκάνης.

Το επιφανειακό υδατικό δυναμικό της Υλίκης κατά τους Κουτσογιάννη κ.ά. (1990) εκτιμάται στο 6% της αντίστοιχης απορροής του Βοιωτικού Κηφισού στη σήραγγα Καρδίτσας ή περίπου 20 hm³ ετησίως. Κατά το ΙΓΜΕ τα ετήσια ρυθμιστικά αποθέματα των υπόγειων υδροφορέων της Υλίκης είναι 55 hm³. Κατά συνέπεια το συνολικό ετήσιο δυναμικό του συστήματος Βοιωτικού Κηφισού-Υλίκης εκτιμάται σε 638 hm³.

Ασωπός: Η λεκάνη του Ασωπού εκτείνεται στο νότιο τμήμα του υδατικού διαμερίσματος και ορίζεται νότια από το όρος Πάστρα και την Πάρνηθα, βόρεια από μικρούς λόφους που τη χωρίζουν από τη λεκάνη του Βοιωτικού Κηφισού, ανατολικά από τον Ευβοϊκό Κόλπο και δυτικά από τον υδροκρίτη της λεκάνης του Αερόη. Οι απορροές του Ασωπού καταλήγουν στον Ευβοϊκό Κόλπο και η έκταση της λεκάνης στην έξοδο είναι 724 km², ενώ το μέσο υψόμετρο είναι 356 m. Η Λεκάνη Απορροής Ασωπού, συνολικής έκτασης περίπου 1.360 km², είναι σε μεγάλο ποσοστό καλλιεργήσιμη έκταση (35,7% της συνολικής έκτασης), και βοσκότοποι (34,3% της συνολικής έκτασης) ενώ η δασική περιοχή καλύπτει το 24,8% της συνολικής έκτασης.

Σπερχειός: Η λεκάνη του Σπερχειού εκτείνεται στο βόρειο τμήμα του υδατικού διαμερίσματος και ορίζεται δυτικά από τον Τυμφρηστό, βόρεια από την Όθρυ και νότια από τα Βαρδούσια, την Οίτη και το Καλλίδρομο. Οι απορροές του Σπερχειού καταλήγουν στο Μαλιακό Κόλπο και η έκταση της λεκάνης στην έξοδο είναι 1 828 km², ενώ το μέσο υψόμετρο είναι 636 m. Η Λεκάνη Απορροής Σπερχειού, είναι σε μεγάλο ποσοστό δασώδης (59,6% της συνολικής έκτασης), ενώ σημαντικό είναι το ποσοστό της λεκάνης που καλύπτεται από καλλιέργειες (26,5% της συνολικής έκτασης). Από βοσκότοπους καλύπτεται μόλις το 8,7% της συνολικής έκτασης.

Μόρνος: Η λεκάνη απορροής του ποταμού βρίσκεται στο υδατικό διαμέρισμα της δυτικής Στερεάς Ελλάδος και ανήκει στο μεγαλύτερο μέρος της στο Νομό Φωκίδος Η λεκάνη απορροής του ποταμού Μόρνου, περικλείεται από τις οροσειρές Γκιώνας, Οίτης και Βαρδουσίων. Γειτονεύει ανατολικά με τη λεκάνη του Βοιωτικού Κηφισού, βόρεια με τη λεκάνη Σπερχειού και δυτικά με τις λεκάνες Ευήνου και Αχελώου. Η λεκάνη είναι ανοιχτή προς το κατώτερο νότιο τμήμα της.

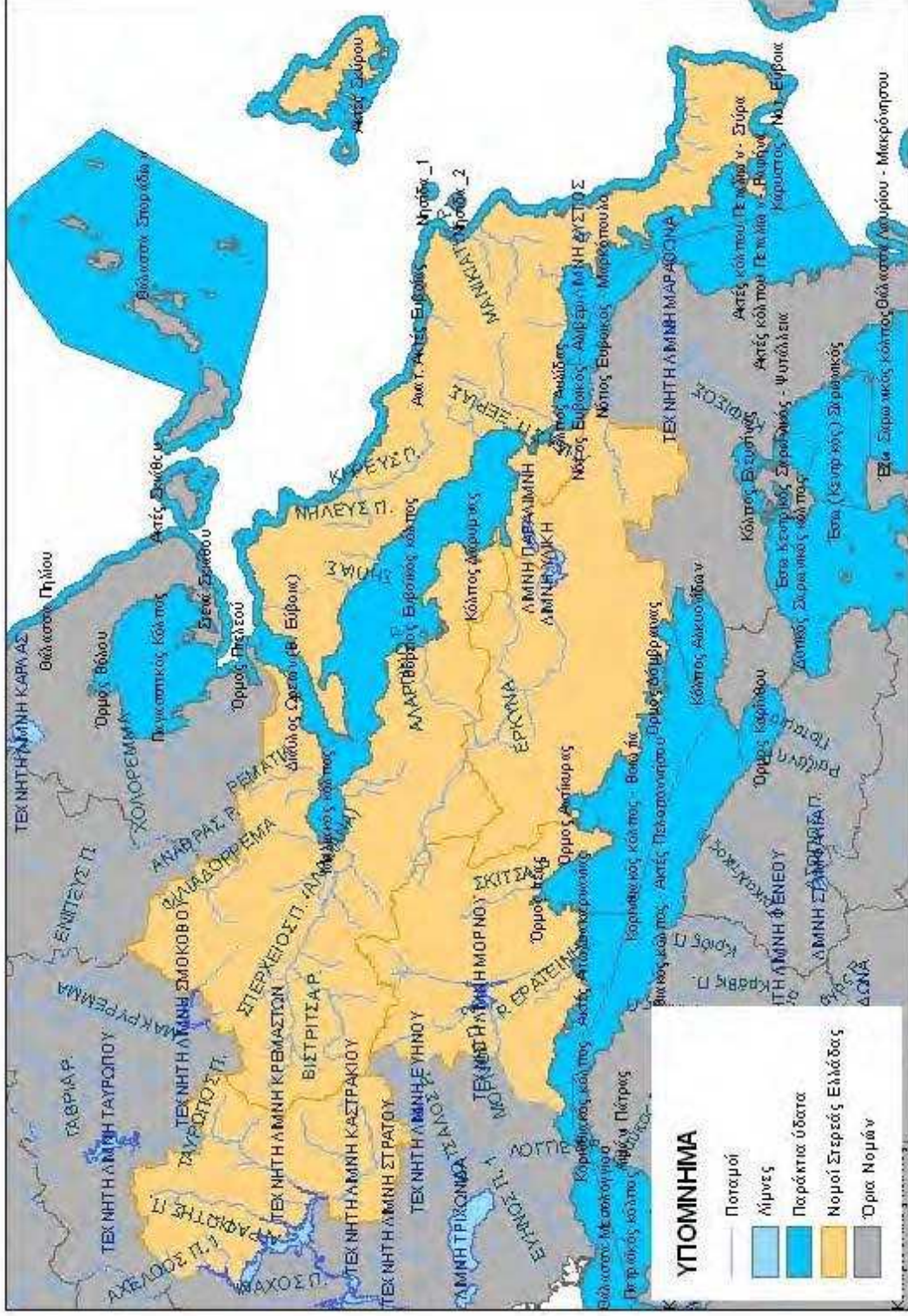
Λεκάνη Απορροής Εύβοιας: Η Λεκάνη Απορροής Εύβοιας, συνολικής έκτασης περίπου 3656 km², είναι σε μεγάλο ποσοστό δασώδης (40,5% της συνολικής έκτασης), ενώ σημαντικό είναι το ποσοστό της λεκάνης που καλύπτεται από καλλιέργειες (28,8% της συνολικής έκτασης) αλλά και από βοσκότοπους (26,3% της συνολικής έκτασης).

Λεκάνη απορροής Β.Α Παραλία Καλλιδρόμου: Η λεκάνη απορροής Β.Α Παραλία Καλλιδρόμου, συνολικής έκτασης περίπου 916,5 km², καλύπτεται κυρίως από δασικές περιοχές καθώς και καλλιέργειες με ποσοστά 49,6% και 42,1% της συνολικής έκτασης της λεκάνης αντίστοιχα.

Λεκάνη Απορροής Άμφισσας: Η Λεκάνη Απορροής Άμφισσας, συνολικής έκτασης περίπου 784,2 km², είναι σε μεγάλο ποσοστό δασώδης (43,4% της συνολικής έκτασης), ενώ σημαντικό είναι το ποσοστό της λεκάνης που καλύπτεται από βοσκότοπους (37,5% της συνολικής έκτασης) ενώ από καλλιέργειες καλύπτεται το 13,5% της συνολικής έκτασης της Λεκάνης.

Λεκάνη Απορροής Σποράδων: Η Λεκάνη Απορροής Σποράδων, συνολικής έκτασης περίπου 466,4 km², είναι σε μεγάλο ποσοστό δασική περιοχή (46,5% της συνολικής έκτασης), και σημαντική έκτασή της καλύπτεται από βοσκότοπους (26,1% της συνολικής έκτασης της λεκάνης).

Στο σχήμα ΣΤ. 4.2.2-1 δίνονται τα υδάτινα συστήματα που εντοπίζονται στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.

Σχήμα ΣΤ. 4.2.2-1 Υδάτινα συστήματα στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Πηγή: www.minenv.gr

ΣΤ.5 ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ, ΧΛΩΡΙΔΑ ΚΑΙ ΠΑΝΙΔΑ

ΣΤ.5.1 Οικοσυστήματα

Η βλάστηση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας κατατάσσεται σ' αυτή της Μεσογειακής ζώνης βλάστησης. Βάσει και του Χάρτη Βλάστησης της Ελλάδας κλίμακας 1 :1.000.000, του Υπουργείου Γεωργίας στην περιοχή της Στερεάς Ελλάδας απαντώνται οι ακόλουθες βλαστικές διαπλάσεις

- Θερμομεσογειακή διάπλαση (Oleo Ceratonia) Ανατολικής Μεσογείου.
- Μεσομεσογειακή διάπλαση Αράς (Quercion ilicis), τύπος Βαλκανικός και Ανατολικής Μεσογείου.

Υπομεσογειακή διάπλαση (Ostrion Carpinion). Διαπλάσεις θερμόφυλλων υποηπειρωτικών φυλλοβόλων δρυών Ορομεσογειακή διάπλαση κεφαλληνιακής ελάτης και μαύρης πεύκης. Γενικά η πανίδα της Στερεάς; Ελλάδας παρουσιάζει μία ποικιλομορφία λόγω του ότι στην Περιφέρεια υπάρχουν τόσο ορεινές περιοχές, όσο και πεδινές περιοχές στις οποίες αναπτύσσονται διαφορετικά ήδη πανίδας.

ΣΤ.5.2 Χλωρίδα

Η χλωρίδα στο Νομό **Βοιωτίας** είναι αρκετά πλούσια, κυρίως στη βόρεια πλευρά του, που καλύπτεται από έλατα, χαλέπιο και μαύρη πεύκη, οξιές και καστανιές. Στις πιο νότιες περιοχές του, σε ενδιάμεσο υψόμετρο, συναντώνται δάση βελανιδιάς, αείφυλλα πλατύφυλλα και πλατάνοι. Η πλευρά του προς τον Κορινθιακό κόλπο είναι πολύ φτωχή σε βλάστηση. Στο νομό Βοιωτίας αναπτύσσονται όλες οι φυτοκοινωνικές διαπλάσεις του MAYER. Έτσι από κάτω ανερχόμενοι προς την κορυφή συναντώνται διαδοχικά οι εξής φυτοκοινωνικές διαπλάσεις: LAURETUM, CASTANETUM, FAGETUM, ABIETUM. Πάνω παό το ABIETUM υπάρχουν γυμνές εκτάσεις της μορφής της φυτοκοινωνικής διάπλασης ALPINENETUM.

α) Φυτοκοινωνική διάπλαση LAURETUM (Αειφύλλων πλατυφύλλων). Καταλαμβάνει τις χαμηλότερες ζώνες του συμπλέγματος και διακρίνονται δύο υποδιαπλάσεις, η PSEUDOMAQUI και η SIBIYAK. Η άλλη υποδιαπλαση του LAURETUM που είναι η MAQUI δεν συναντάται στο σύμπλεγμα.

Η βλάστησή του Νομού **Ευβοίας** έχει ως χαρακτηριστικά δέντρα την ελιά, την κουμαριά, την αγριελιά, τη δάφνη, την πικροδάφνη, το θυμάρι, την αφάνα, την κουτσουπιά. Η καλλιεργήσιμη γη αποτελεί το 26% της έκτασής της, τα βοσκοτόπια το 44% και τα δάση το 24%. Έχει πολλά δάση από ρητινοφόρα πεύκα, καστανιές, βελανιδιές και πυξαριές. Η κουκουναριά και ο ακανθοφόρος θάμνος "μπέρμπερις κρέτικα", πλατάνια και άλλα υδροχαρή φυτά συμπληρώνουν τη χλωρίδα του νησιού (<http://www.livopedia.gr/index.php/>).

Στο Νομό **Ευρυτανίας** παρατηρούνται ελάχιστες κοιλάδες, κυριαρχούν οι ορεινοί όγκοι, οι οποίοι αποτελούν ένα διάσπαρτο ορεινό σύμπλεγμα με απότομες κλίσεις και απόκρημνες πλαγιές. Πάνω σε αυτό το σύμπλεγμα εμφανίζονται όλες οι κλιματικές ζώνες της βλάστησης. Γενικά, απαντώνται όλα σχεδόν τα δασικά είδη, κυρίως όμως έλατα και οξιές. Το κλίμα δεν είναι ευνοϊκό για την καλλιέργεια ευπαθών ειδών ή μεγάλης βλαστικής διάρκειας φυτών και δέντρων. Η καστανιά και η καρυδιά αποτελούν είδη που ευδοκούν ιδιαίτερα στην περιοχή. Το ορεινό δάσος συντίθεται αμιγώς από έλατα και πλατάνια. Σε έρευνα που έγινε το 1987, επισημαίνεται ότι από τα αρωματικά και θεραπευτικά αυτοφυή φυτά της περιοχής, ιδιαίτερο ενδιαφέρον - με οικονομικά και κοινωνικά ευεργετήματα - παρουσιάζουν κυρίως η ρίγανη, το τσάι του βουνού και το τίλιο. Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα παραγωγής ροδέλαιου από την καλλιέργεια της τριανταφυλλιάς και η συλλογή πολλών φυτών για τη φαρμακευτική αξιοποίησή τους (χαμομήλι, σαλέπι, μελισσόχορτο, χελιδονόχορτο, θυμάρι κ.ά.).

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Στο Νομό **Φθιώτιδας**, η ποικιλία εδάφους - κλίματος (γεωκοινότητα) συνθέτει με τη βιοκοινότητα (φυτοκοινότητα - ζωοκοινότητα) ένα πλούσιο και ποικιλόμορφο οικοσύστημα. Η κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος κρίνεται ικανοποιητική, εφόσον δεν παρατηρούνται φαινόμενα αλόγιστης βόσκησης (υπερβόσκηση) ή άλλων ανθρωπογενών παρεμβάσεων. Το 22% του Νομού καλύπτεται από δάση, τα οποία αποτελούνται κυρίως από πεύκα και έλατα και βρίσκονται στις παρυφές της Οίτης, των Βαρδουσίων, του Παρνασσού και της Νότιας Πίνδου. Η γη γύρω από την παραθαλάσσια ζώνη καλύπτεται κυρίως από ξερικές καλλιέργειες και χορτολιβαδικές εκτάσεις, ενώ ένα μικρό τμήμα καλύπτεται από ελαιόδεντρα. Τέλος, εκτός από τα μικρά τμήματα που καλύπτονται από καλλιέργειες εσπεριδοειδών, η περιοχή κυριαρχείται από εγκαταλελειμμένη αγροτική γη (Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Π.Ε.Π. Χωρικής Ενότητας Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας και Ηπείρου, Προγραμματικής Περιόδου 2007 - 2013).

Η περιοχή της **Φωκίδας** - κυρίως λόγω του Εθνικού Δρυμού του Παρνασσού - χαρακτηρίζεται από μεγάλο χλωριδικό πλούτο και από φυτικά είδη ιδιαίτερης επιστημονικής σπουδαιότητας και έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον πολλών βοτανικών επιστημόνων, αλλά και ερασιτεχνών από πολύ παλιά. Η χλωρίδα της περιοχής αποτελείται από 619 είδη και 153 υποείδη, στα οποία περιλαμβάνονται και 10 ποικιλίες. Τα περισσότερα είδη του χλωριδικού καταλόγου ανήκουν στην κατηγορία των αρωματικών, φαρμακευτικών και δηλητηριωδών ειδών, πολλά δε από αυτά έχουν πολύτιμες φαρμακευτικές ιδιότητες (<http://arachova.tripod.com/>).

Αναφορικά με το δασικό περιβάλλον, αυτό καλύπτει σημαντικό ποσοστό της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας, που ανέρχεται στο 25% (μεγαλύτερο ποσοστό στην Ελλάδα). Τα είδη που κυριαρχούν είναι το έλατο και το πεύκο και συγκεντρώνονται συνήθως στην Ευρυτανία, τη Βόρεια Εύβοια και στους ορεινούς όγκους της Φωκίδας και της Φθιώτιδας. Τα δάση εξασφαλίζουν απασχόληση και εισόδημα σε τμήμα του πληθυσμού των ορεινών οικισμών μέσω της παραγωγής τεχνητής ξυλείας, ρητίνης, καυσόξυλων, ελάτων διακόσμησης κ.λπ. και προσφέρονται για τις δραστηριότητες της θήρας και του ορεινού τουρισμού (θερινού και χειμερινού) (Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Π.Ε.Π. Χωρικής Ενότητας Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας και Ηπείρου, Προγραμματικής Περιόδου 2007 - 2013).

ΣΤ.5.3 Πανίδα

Γενικά η πανίδα της Στερεάς Ελλάδας παρουσιάζει μία ποικιλομορφία λόγω του ότι στην Περιφέρεια υπάρχουν τόσο ορεινές περιοχές, όσο και πεδινές περιοχές στις οποίες αναπτύσσονται διαφορετικά ήδη πανίδας.

Στο Νομό **Βοιωτίας** και ειδικότερα στην περιοχή των λιμνών Υλίκη και Παραλίμνη συναντώνται τέσσερα ενδημικά είδη ψαριών. Στα σπήλαια που υπάρχουν γύρω από τη λίμνη Υλίκη ζει ένα ενδημικό είδος κολεοπτέρου. Οι δύο λίμνες αποτελούν σημαντική περιοχή για τα πουλιά και φιλοξενούν κάποια είδη αρπακτικών. Επίσης πρόκειται για το *νοτιότερο σημείο φωλιάσματος πελαργών* στην Ελλάδα. Πολύ σημαντική περιοχή της Βοιωτίας είναι το *Εθνικό Πάρκο του Παρνασσού*. Η ποιότητα και η σημασία της περιοχής βασίζεται στην οικολογική και αισθητική αξία, που προκύπτει από τα φυσικά της χαρακτηριστικά. Από οικολογική άποψη, στην περιοχή διατηρείται μια μεγάλη ποικιλία τύπων βλάστησης, που σε συνδυασμό με το γεωμορφολογικό περιβάλλον, την καθιστούν ασυνήθιστα πλούσια σε χλωρίδα και πανίδα. Ολόκληρη η περιοχή είναι ιδιαίτερα σημαντική για τα αρπακτικά πτηνά, τους δρυοκολάπτες και τα αλπικά πουλιά. Τριάντα οκτώ είδη πουλιών από αυτά αναφέρονται αναλυτικά στην Οδηγία 79/409/EC, ενώ τα υπόλοιπα προστατεύονται από Διεθνείς Συνθήκες. Επιπλέον, στην περιοχή συναντώνται 82 είδη ασπόνδυλων, πολλά από αυτά ενδημικά, καθώς και 93 είδη ενδημικών φυτών

Στο Νομό **Ευβοίας** και ειδικότερα στη Βόρεια Εύβοια, η χερσαία πανίδα είναι σε γενικές γραμμές η συνήθης της ελληνικής υπαίθρου. Στη Νότια Εύβοια, η πανίδα είναι πιο αναπτυγμένη και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία σημαντικών βιοτόπων, οι οποίοι είναι:

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Ο Νότιος Ευβοϊκός Κόλπος: αποτελεί ένα σημαντικό τόπο αλιείας και ταυτόχρονα έναν ζωτικής σημασίας τόπο αναπαραγωγής και ανάπτυξης πολλών θαλάσσιων ειδών. Η συγκέντρωση πολλών βιομηχανικών μονάδων, τα αστικά απόβλητα και τα γεωργικά φάρμακα, σε συνδυασμό με την περιορισμένη ανανέωση των υδάτων απειλούν άμεσα την παραγωγικότητα αυτού του πλούσιου βιότοπου.

- Η Λίμνη Δύστου Καρυστίας: βρίσκεται στην ευρύτερη περιοχή του Αλιβερίου και αποτελεί μια φυσική ρηχή λίμνη, που καλύπτεται κατά 90% από καλαμιώνες. Η περιοχή της λίμνης παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία σε ορνιθοπανίδα και ερπετοπανίδα, ενώ παράλληλα αποτελεί ζωτικό χώρο ειδικά για τα υδρόβια πουλιά.

Στο Νομό **Ευρυτανίας**, η πανίδα που αναπτύσσεται στις ορεινές εκτάσεις εξακολουθεί να είναι αρκετά πλούσια και να κυριαρχεί ακόμη, παρά το γεγονός ότι τα εκτεταμένα δάση ελάτων, οξιών και βελανιδιών έχουν συρρικνωθεί σημαντικά, με αποτέλεσμα την εξαφάνιση των μεγάλων άγριων ζώων. Η περιοχή παραμένει ένα σημαντικό καταφύγιο για τα μεγάλα θηλαστικά, ενώ κατοικείται μόνιμα από αγριογούρουνα και από πολλά μεσαία και μικρότερα θηλαστικά της χώρας.

Στο Νομό **Φθιώτιδας**, η χερσαία πανίδα παρουσιάζει ποικιλία, αλλά και κάποια υποβάθμιση όσον αφορά στη συρρίκνωση των πληθυσμών των διαφόρων ειδών. Τα είδη που απαντώνται στην περιοχή είναι: αρπακτικά, νυκτόβια αρπακτικά, ορνιθόμορφα, περιστερόμορφα, ερπετά, τρωκτικά, σαρκοφάγα, αρτιοδάκτυλα κ.ά.

Στο Νομό **Φωκίδας** υφίστανται ικανοποιητικοί πληθυσμοί αγριόχοιρων (*sus scrofa*), αλεπούδων (*vulpes vulpes*), λαγών (*lepus timidus L - eugoraeus rali*) και ορεινής πέρδικας (*alectoris graeca M*). Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σημαντική μείωση της ορνιθοπανίδας λόγω της ανεξέλεγκτης θήρας (λαθροθηρία) και της αλόγιστης χρήσης φυτοφαρμάκων (Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Π.Ε.Π. Χωρικής Ενότητας Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας και Ηπείρου, Προγραμ-ματικής Περιόδου 2007 - 2013).

ΣΤ.5.4 Προστατευόμενες περιοχές

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει διαμορφώσει μια ενιαία πολιτική για τη διατήρηση της φύσης η οποία στηρίζεται σε δύο κυρίως νομοθετικά κείμενα: την «Οδηγία για τη διατήρηση των άγριων πουλιών» (79/409/ΕΚ) και την «Οδηγία για τους φυσικούς οικοτόπους» (92/43/ΕΚ). Σκοπός της έκδοσης της Οδηγίας 92/43 είναι τόσο η διατήρηση της βιοποικιλότητας στις χώρες μέλη, μέσω της προστασίας ορισμένων φυσικών τύπων οικοτόπων (*habitats*) κοινοτικού ενδιαφέροντος, όσο και ορισμένων ειδών φυτών και ζώων, επίσης κοινοτικού ενδιαφέροντος. Οι τύποι των προστατευόμενων φυσικών οικοτόπων και τα είδη φυτών και ζώων αναφέρονται στα Παραρτήματα I, II, IV και V της Οδηγίας. Βασικό όργανο για την επίτευξη αυτού του σκοπού αποτελεί η δημιουργία ενός δικτύου προστατευμένων περιοχών (*sites*) γνωστού ως Natura 2000. Το Δίκτυο Natura 2000 αποτελεί ένα Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο περιοχών, οι οποίες φιλοξενούν φυσικούς τύπους οικοτόπων και οικοτόπους ειδών που είναι σημαντικοί σε ευρωπαϊκό επίπεδο και αποτελείται από δύο κατηγορίες περιοχών:

- τις «Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)» (Special Protection Areas - SPA) για την προστασία της Ορνιθοπανίδας, όπως ορίζονται στην Οδηγία 79/409/ΕΚ «για τη διατήρηση των άγριων πτηνών». Η Οδηγία ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 414985/757B/18.12.1985.
- τους «Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ)» (Sites of Community Importance – SCI) όπως ορίζονται στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ. Για τον προσδιορισμό των ΤΚΣ λαμβάνονται υπόψη οι τύποι οικοτόπων και τα είδη των Παραρτημάτων I και II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ καθώς και τα κριτήρια του Παραρτήματος III αυτής. Η Οδηγία ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με την Κοινή Υπουργική Απόφαση 33318/3028/1998, η οποία τροποποιήθηκε με την Κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αρ. Η.Π. 14849/853/Ε103, ΦΕΚ Β'

Ως προς το φυσικό περιβάλλον, το 1/3 της έκτασης της Περιφέρειας αποτελείται από «αυθεντικά» οικοσυστήματα, που έχουν καταγραφεί ως ιδιαίτερης σημασίας και το 50% εξ αυτών ήδη προστατεύονται (NATURA 2000, CORINE, Εθνικοί Δρυμοί). Στα πλαίσια του έργου NATURA 2000 και σε εφαρμογή της Κοινοτικής Οδηγίας 92/43/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας», επιλέχθηκαν 18 περιοχές στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, οι οποίες προστατεύονται υπό το καθεστώς NATURA 2000, γεγονός που καταδεικνύει την οικολογική σπουδαιότητα του φυσικού περιβάλλοντος της υπό μελέτη περιοχής. Επιπλέον, στην Περιφέρεια περιλαμβάνονται και τρεις περιοχές, οι οποίες έχουν χαρακτηριστεί ως Ζώνες Ειδικές Προστασίας (ΖΕΠ), σύμφωνα με την Κοινοτική Οδηγία 92/43/ΕΚ οι οποίες είναι:

- Εθνικός Δρυμός Παρνασσού.
- Εθνικός Δρυμός Οίτης.
- Υγρότοπος Εκβολών Σπερχειού.

Στα πλαίσια του Προγράμματος CORINE, έχουν ενταχθεί 24 περιοχές της Περιφέρειας, χαρακτηριζόμενες ως περιοχές μεγάλου ενδιαφέροντος για την προστασία της φύσης..

Επίσης, σύμφωνα με το Άρθρο 6 και το Παράρτημα V του ΠΔ 51/2007 (σε αντιστοιχία με το Άρθρο 6 και το Παράρτημα IV της Οδηγίας Πλαίσιο για τα νερά 2000/60/ΕΚ) ως προστατευόμενες περιοχές χαρακτηρίζονται :

- περιοχές που χρησιμοποιούνται για την άντληση ύδατος για ανθρώπινη κατανάλωση και παρέχουν κατά μέσο όρο άνω των 10 m³ ημερησίως ή εξυπηρετούν περισσότερα από 50 άτομα ή προορίζονται για τέτοια χρήση μελλοντικά, (σύμφωνα με το Άρθρο 7 του ΠΔ 51/2007) ·
- περιοχές που προορίζονται για προστασία υδρόβιων ειδών με οικονομική σημασία ·
- υδατικά συστήματα που έχουν χαρακτηριστεί ως ύδατα αναψυχής, συμπεριλαμβανομένων περιοχών που έχουν χαρακτηριστεί ως ύδατα κολύμβησης σύμφωνα με την ΚΥΑ 46399/1352/1986 (Β' 438), που εκδόθηκε σε συμμόρφωση με την Οδηγία 76/160/ΕΟΚ·
- ευαίσθητες περιοχές στην παρουσία θρεπτικών ουσιών, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών που χαρακτηρίζονται ως ευάλωτες (ευπρόσβλητες) ζώνες σύμφωνα με την ΚΥΑ 16190/1335/1997 (Β' 519) που εκδόθηκε σε συμμόρφωση με την Οδηγία 91/676/ΕΟΚ και οι οποίες περιλαμβάνονται στους σχετικούς καταλόγους των ΚΥΑ 19652/1906 (Β 1575/5-8-99) και 20419/2522 (Β 1212/18-9-01) και περιοχών που χαρακτηρίζονται ως ευαίσθητες σύμφωνα με την ΚΥΑ 5673/400/1997 (Β' 192), που εκδόθηκε σε συμμόρφωση με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ και οι οποίες περιλαμβάνονται στους σχετικούς καταλόγους των ΚΥΑ 19661/1982/2-8-99 και 48392/939/2002·
- περιοχές που προορίζονται για την προστασία οικοτόπων ή ειδών, όταν η διατήρηση ή η βελτίωση της κατάστασης των υδάτων είναι σημαντική για την προστασία τους συμπεριλαμβανομένων των σχετικών τόπων του Προγράμματος ΦΥΣΗ2000, που καθορίζονται δυνάμει της ΚΥΑ 33318/3028/1998 (Β' 1289) που εκδόθηκε σε συμμόρφωση με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ και της ΚΥΑ 414985/1985 (Β' 757), που εκδόθηκε σε συμμόρφωση με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ.

Αξίζει να επισημανθεί ότι δεδομένου ότι στην Ελλάδα δεν έχει γίνει ακόμα η πλήρης εφαρμογή του άρθρου 6, η παρουσίαση των προστατευόμενων περιοχών δεν περιλαμβάνει τα νερά, που προορίζονται για πόση και τις περιοχές που προορίζονται για προστασία υδρόβιων ειδών με οικονομική σημασία. Επίσης, στην περίπτωση των υδάτων κολύμβησης ο κατάλογος των προστατευόμενων περιοχών αντιστοιχεί στις περιοχές που έχουν αναγνωρισθεί και

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

παρακολουθούνται στα πλαίσια του έργου «Παρακολούθηση ποιότητας νερών ακτών κολύμβησης».

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η περιοχή του Κωπαιδικού Πεδίου, η οποία βάσει των διατάξεων της Οδηγίας 91/676/ΕΟΚ περί νιτρορρύπανσης, έχει χαρακτηριστεί ως ευπρόσβλητη, καθώς και οι ποταμοί Βοιωτικός Κηφισός, Μέλανας, Έρκυνας και Καρπενησιώτης, οι οποίοι βάσει των διατάξεων της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ περί επεξεργασίας αστικών λυμάτων, έχουν χαρακτηριστεί ως ευαίσθητοι αποδέκτες. Επίσης σύμφωνα με την ΚΥΑ 19661/1982/1999, απαγορεύεται η διάθεση κάθε είδους αστικών και βιομηχανικών αποβλήτων, ανεξάρτητα από το βαθμό καθαρισμού ή την καθαρότητά τους απ' ευθείας στις λίμνες Παραλίμνη και Υλίκη και στον Μόρνο.

Στον Πίνακα ΣΤ.5.4.1- 1 παρουσιάζονται σε επίπεδο Περιφέρειας, οι περιοχές που πρέπει κατ' ελάχιστο να χαρακτηριστούν ως προστατευόμενες

Πίνακας ΣΤ.5.4.1-1: Προκαταρκτικός κατάλογος προστατευόμενων περιοχών στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ/ΚΥΥ, 2007)

Περιοχές - Υδάτινα Σώματα	Νομός	Ευαίσθητες	Ευπρόσβλητες	Περιοχές Natura		Νερά κολύμβησης [5]
		περιοχές [1]	περιοχές [2]	Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (SCI) [3]	Ζώνες ειδικής προστασίας (SPA) [4]	
Υδάτινα Σώματα						
ΛΙΜΝΗ ΥΛΙΚΗ – ΣΥΣΤΗΜΑ ΒΟΙΩΤΙΚΟΥ ΚΗΦΙΣΣΟΥ	Βοιωτίας	+		GR2410001		
ΛΙΜΝΗ ΠΑΡΑΛΙΜΝΗ	Βοιωτίας	+		GR2410002		
ΒΟΙΩΤΙΚΟΣ ΚΗΦΙΣΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ	Βοιωτίας	+				
ΣΠΕΡΧΕΙΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ	Φθιώτιδας					
ΕΚΒΟΛΕΣ ΣΠΕΡΧΕΙΟΥ	Φθιώτιδας			GR2440002	GR2420008	
ΕΡΚΥΝΑ (ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΚΟΥ ΚΗΦΙΣΣΟΥ)	Φθιώτιδας-Εύβοιας	+				
ΜΕΛΑΝΑΣ (ΠΑΡΑΠΟΜΑΤΟΣ ΒΟΙΩΤΙΚΟΥ ΚΗΦΙΣΣΟΥ)	Φθιώτιδας-Εύβοιας	+				
ΛΙΜΝΗ ΔΥΣΤΟΣ	Εύβοιας					
ΜΟΡΝΟΣ	Φωκίδας	+				

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Περιοχές - Υδάτινα Σώματα	Νομός	Ευαίσθητες περιοχές [1]	Ευπρόσβλητες περιοχές [2]	Περιοχές Natura		Νερά κολύμ βησης [5]
				Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (SCI) [3]	Ζώνες ειδικής προστασίας (SPA) [4]	
ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΩΤΗΣ ΠΟΤΑΜΟΣ	Ευρυτανίας	+				
Παράκτιες Περιοχές ΜΑΛΙΑΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ	Φθιώτιδας			GR2440002		
Νερά Κολύμβησης						
ΥΓΡΟΤΟΠΟΣ ΕΚΒΟΛΩΝ (ΔΕΛΤΑ) ΣΠΕΡΧΕΙΟΥ	Φθιώτιδας				GR2440005	
ΓΛΥΦΑ	Φθιώτιδας					+
ΠΕΛΑΣΓΙΑ	Φθιώτιδας					+
ΑΧΛΑΔΙ	Φθιώτιδας					+
ΑΧΛΑΔΙ-ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ	Φθιώτιδας					+
ΠΛΕΥΡΑ						
ΡΑΧΕΣ	Φθιώτιδας					+
ΡΑΧΕΣ-ΦΑΡΟΣ	Φθιώτιδας					+
ΑΚΤΗ-ΓΟΥΝΑΡΗ	Φθιώτιδας					+
ΚΟΥΒΕΛΑ	Φθιώτιδας					+
ΚΑΡΑΒΟΜΥΛΟΣ	Φθιώτιδας					+
ΜΕΛΙΣΣΙΑ	Φθιώτιδας					+
ΜΕΛΙΣΣΙΑ, ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗΣ	Φθιώτιδας					+
ΑΓ. ΜΑΡΙΝΑ	Φθιώτιδας					+
ΚΑΜΕΝΑ ΒΟΥΡΛΑ- ΚΑΜΠΙΝΓΚ	Φθιώτιδας					+
ΚΑΜΕΝΑ ΒΟΥΡΛΑ	Φθιώτιδας					+
ΜΟΤΕΛ ΛΕΒΕΝΤΗ	Φθιώτιδας					+
ΑΣΠΡΟΝΕΡΙ	Φθιώτιδας					+
ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΝ. ΑΚΤΗ	Φθιώτιδας					+
ΚΕΔΡΟΣ	Φθιώτιδας					+
ΛΙΒΡΙΧΙΟ	Φθιώτιδας					+
ΣΟΥΒΑΛΑ	Φθιώτιδας					+
ΛΙΒΑΝΑΤΕΣ	Φθιώτιδας					+
ΑΓ. ΓΙΑΝΝΗΣ	Φθιώτιδας					+
ΣΚΑΛΑ ΑΤΑΛΑΝΤΗΣ	Φθιώτιδας					+
ΘΕΟΛΟΓΟΣ	Φθιώτιδας					+
ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ ΚΑΦΗΡΕΥΣ	Εύβοιας			GR2420001		+
ΠΛΑΤΑΝΙΑ	Εύβοιας					+
ΛΑΤΣΕΣ	Εύβοιας					+
ΛΙΜΝΙΟΝΑΣ	Εύβοιας					+

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ΠΑΡΑΛΙΑ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ	Εύβοιας					+
ΠΑΡΑΛΙΑ ΑΓ. ΑΝΝΑΣ	Εύβοιας					+
ΦΡΑΓΚΑΚΙ	Εύβοιας					+
ΠΑΡΑΛΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ	Εύβοιας					+
ΚΑΛΑΜΟΣ	Εύβοιας					+
ΚΟΡΑΣΣΙΔΑ	Εύβοιας					+
ΠΕΥΚΙ ΚΑΜΠΙΝΓΚ	Εύβοιας					+
ΠΕΥΚΙ ΚΟΙΝ. ΠΑΡΑΛΙΑ	Εύβοιας					+
ΠΕΥΚΙ ΚΟΙΝ. ΠΑΡΑΛΙΑ	Εύβοιας					+
ΣΗΜΕΙΟ Β						
ΠΕΥΚΙ	Εύβοιας					+
ΚΑΝΑΤΑΔΙΚΑ	Εύβοιας					+
ΝΗΣΣΙΩΤΙΣΑ	Εύβοιας					+
ΩΡΕΟΙ	Εύβοιας					++
Ν. ΠΥΡΓΟΣ	Εύβοιας					+
ΛΙΧΑΔΑ	Εύβοιας					+
ΛΟΥΤΡΑ ΑΙΔΗΨΟΥ	Εύβοιας					+
ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	Εύβοιας			GR2420004		+
ΡΟΒΙΕΣ	Εύβοιας					+
ΚΟΧΥΛΙ	Εύβοιας					+
ΡΟΒΙΕΣ - ΚΑΜΠΙΝΓΚ	Εύβοιας					+
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ						
ΛΙΜΝΗ	Εύβοιας					+
ΚΑΛΑΜΙΑ	Εύβοιας					+
ΠΑΡΑΛΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ	Εύβοιας					+
ΝΕΑ ΑΡΤΑΚΗ	Εύβοιας					+
ΧΑΛΚΙΔΑ-ΑΣΤΕΡΙΑ	Εύβοιας					+
ΧΑΛΚΙΔΑ-ΚΟΥΡΕΝΤΙ	Εύβοιας					+
ΡΟΔΙΕΣ	Εύβοιας					+
ΠΑΡΑΛΙΑ ΛΟΥΚΙΣΣΙΟΥ	Εύβοιας					+
Περιοχές - Υδάτινα Σώματα	Νομός	Ευαίσθητες περιοχές	Ευπρόσβλητες περιοχές	Περιοχές Natura		Νερά κολύμ βησης [5]
		[1]	[2]	Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (SCI) [3]	Ζώνες ειδικής προστασίας (SPA) [4]	
ΠΑΡΑΛΙΑ ΛΑΜΨΑΚΟΥ ΧΑΛΚΙΔΑ	Εύβοιας					+
ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	Εύβοιας					+
ΣΟΥΒΑΛΑ	Εύβοιας					+
ΛΙΑΝΗ ΑΜΜΟΣ	Εύβοιας					+
ΑΓ. ΜΗΝΑΣ (ΒΟΙΩΤΙΑΣ)	Εύβοιας					+
ΠΑΡΑΛΙΑ ΔΡΟΣΙΑΣ	Εύβοιας					+
ΠΑΡΑΛΙΑ ΑΥΛΙΔΑΣ	Εύβοιας					+
ΦΑΡΟΣ ΑΥΛΙΔΑΣ	Εύβοιας					+
ΕΡΕΤΡΙΑ	Εύβοιας					+

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ΕΡΕΤΡΙΑ-ΕΟΤ	Εύβοιας		+
ΟΡΜΟΣ ΛΕΥΚΑΝΤΙ	Εύβοιας		+
ΜΑΛΛΑΚΟΝΤΑ	Εύβοιας		+
ΑΜΑΡΥΝΘΟΣ	Εύβοιας		+
ΠΑΡΑΛΙΑ ΑΛΙΒΕΡΙΟΥ	Εύβοιας		+
ΝΕΑ ΣΤΕΙΡΑ-VENOS	Εύβοιας		+
ΜΑΡΜΑΡΙ	Εύβοιας		+
ΚΑΒΟΣ	Εύβοιας		+
ΚΟΚΚΙΝΙ	Εύβοιας		+
ΜΙΚΡΟ ΜΑΡΜΑΡΙ	Εύβοιας		+
ΦΥΛΙΑΣ	Εύβοιας		+
Ρ. ΠΙΘΑΡΙ	Εύβοιας		+
ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	Εύβοιας		+
ΓΑΛΛΙΔΑ	Εύβοιας		+
ΚΑΡΥΣΤΟΣ-ΦΛΕΡΟΣ	Εύβοιας		+
ΚΑΤΣΟΥΛΙ	Εύβοιας		+
ΚΑΚΟΛΙΜΑΝΟ	Εύβοιας		+
ΔΗΛΕΣΙ	Βοιωτίας		+
ΑΛΥΚΗ	Βοιωτίας		+
ΠΑΡΑΛΙΑ ΣΑΡΑΝΤΗ	Βοιωτίας		+
ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	Βοιωτίας		+
ΠΑΡΑΛΙΑ ΔΙΣΤΟΜΟΥ	Βοιωτίας		+
ΑΓ. ΙΣΙΔΩΡΟΣ	Βοιωτίας		+
ΑΝΤΙΚΥΡΑ	Βοιωτίας		+
ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑ	Φωκίδας	GR2450004	+
ΙΤΕΑ	Φωκίδας		+
ΚΙΡΡΑ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗΣ	Φωκίδας		+
ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΙΡΡΑΣ	Φωκίδας		+
ΑΚΤΗ ΚΙΡΡΑΣ	Φωκίδας		+
ΑΚΤΗ ΒΡΑΧΑΚΙΑ	Φωκίδας		+
ΜΑΙΑΜΙ	Φωκίδας		+
ΤΡΟΚΑΔΕΡΟ	Φωκίδας		+
ΑΠΟΛΑΥΣΗ	Φωκίδας		+
ΑΗ ΓΙΑΝΝΗΣ	Φωκίδας		+
ΚΑΛΑΦΑΤΗ	Φωκίδας		+
ΠΗΓΑΔΑΚΙΑ	Φωκίδας		+
ΓΥΜΝΑΣΙΟ-ΑΜΜΟΣ	Φωκίδας		+
ΑΚΡΩΤΗΡΙ	Φωκίδας		+
			+
ΧΑΛΚΟΥΤΣΙ	Φωκίδας		+
ΑΚΤΗ ΚΕΝΤΡΙ	Φωκίδας		+
ΠΑΡΑΛΙΑ ΟΜΙΛΟΣ	Φωκίδας		+
ΚΕΝΤΡΙ	Φωκίδας		
ΓΑΛΑΞΙΔΙ	Φωκίδας	GR2410002	+
ΑΓΙΟΙ ΠΑΝΤΕΣ	Φωκίδας	GR2450004	+

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ΠΑΝΟΡΜΟ	Φωκίδας			GR2450004		+
ΕΡΑΤΙΝΗ	Φωκίδας			GR2450004		+
ΤΟΛΟΦΩΝΑΣ	Φωκίδας			GR2450004		+
ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ	Φωκίδας			GR2450004		+
ΑΓ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΑΣ	Φωκίδας			GR2450005		+
ΣΠΗΛΙΑ	Φωκίδας			GR2450006		+
ΓΚΛΟΒΙΝΟ	Φωκίδας			GR2450007		+
ΧΑΝΙΑ	Φωκίδας			GR2450008		+
ΣΕΡΓΟΥΛΑ – ΠΛΑΤΑΝΙΑ	Φωκίδας			GR2450009		+
ΣΕΡΓΟΥΛΑ 2- ΠΛΑΤΑΝΙΑ	Φωκίδας			GR2450010		+
ΓΛΥΦΑΔΑ	Φωκίδας			GR2450004		+
ΚΑΤΩ ΜΑΡΑΘΙΑ	Φωκίδας			GR2450004		+
ΜΑΡΑΘΙΑ	Φωκίδας			GR2450004		+
ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ	Φωκίδας			GR2450004		+
ΧΙΛΙΑΔΟΥ	Φωκίδας			GR2450004		+
Περιοχές - Υδάτινα Σώματα	Νομός	Ευαίσθητες περιοχές [1]	Ευπρόσβλητες περιοχές [2]	Περιοχές Natura		Νερά κολύμβησης [5]
				Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (SCI) [3]	Ζώνες ειδικής προστασίας (SPA) [4]	
ΠΑΡΑΛΙΑΚΗ ΖΩΝΗ	Φωκίδας			GR2450004		+
ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΕΩΣ ΙΤΕΑ						
Χερσαία Τμήματα						
ΚΩΠΑΪΔΙΚΟ ΠΕΔΙΟ	Βοιωτίας		+			
ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ	Βοιωτίας			GR2410002		
ΠΑΡΝΑΣΟΥ						
ΟΡΟΣ ΟΧΗ – ΚΑΜΠΟΣ	Εύβοιας			GR2420001		
ΚΑΡΥΣΤΟΥ – ΠΟΤΑΜΙ – ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΚΑΦΗΡΕΥΣ						
ΔΙΡΦΥΣ : ΔΑΣΟΣ	Εύβοιας			GR2420002		
ΣΤΕΝΗΣ – ΔΕΛΦΙ						
ΜΕΓΑΛΟ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟ	Εύβοιας			GR2420004	GR2420007	
ΛΙΒΑΡΙ – ΔΕΛΤΑ ΞΗΡΙΑ – ΥΔΡΟΧΑΡΕΣ ΔΑΣΟΣ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ-ΠΑΡΑΚΤΙΑ						
ΖΩΝΗ						
ΣΚΥΡΟΣ : ΟΡΟΣ	Εύβοιας			GR2420006		
ΚΟΧΥΛΑΣ						
ΜΕΓΑΛΟ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟ	Εύβοιας			GR2420004		
ΛΙΒΑΡΙ – ΔΕΛΤΑ ΞΗΡΙΑ						
ΥΔΡΟΧΑΡΕΣ ΔΑΣΟΣ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ	Εύβοιας					
ΟΡΟΣ ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΣ (ΒΕΛΟΥΧΙ)	Ευρυτανίας			GR2430001		
ΚΟΙΛΑΔΑ ΣΠΕΡΧΕΙΟΥ	Φθιώτιδας			GR2440002	GR2440004	

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ΦΑΡΑΓΓΙ	Φθιώτιδας	GR2440003	
ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΥ			
ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ	Φθιώτιδας	GR2440004	GR2440004
ΟΙΤΗΣ			
ΟΡΗ ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ	Φωκίδας	GR2450001	
ΟΡΟΣ ΓΚΙΩΝΑ	Φωκίδας	GR2450002	
ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ	Φωκίδας	GR2450005	
ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ – ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ – ΔΑΣΟΣ ΤΙΘΟΡΕΑΣ			

[1] σύμφωνα με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ

[2] σύμφωνα με την Οδηγία 91/676/ΕΟΚ

[3] σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ

[4] σύμφωνα με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ

[5] σύμφωνα με την Οδηγία 76/160/ΕΟΚ

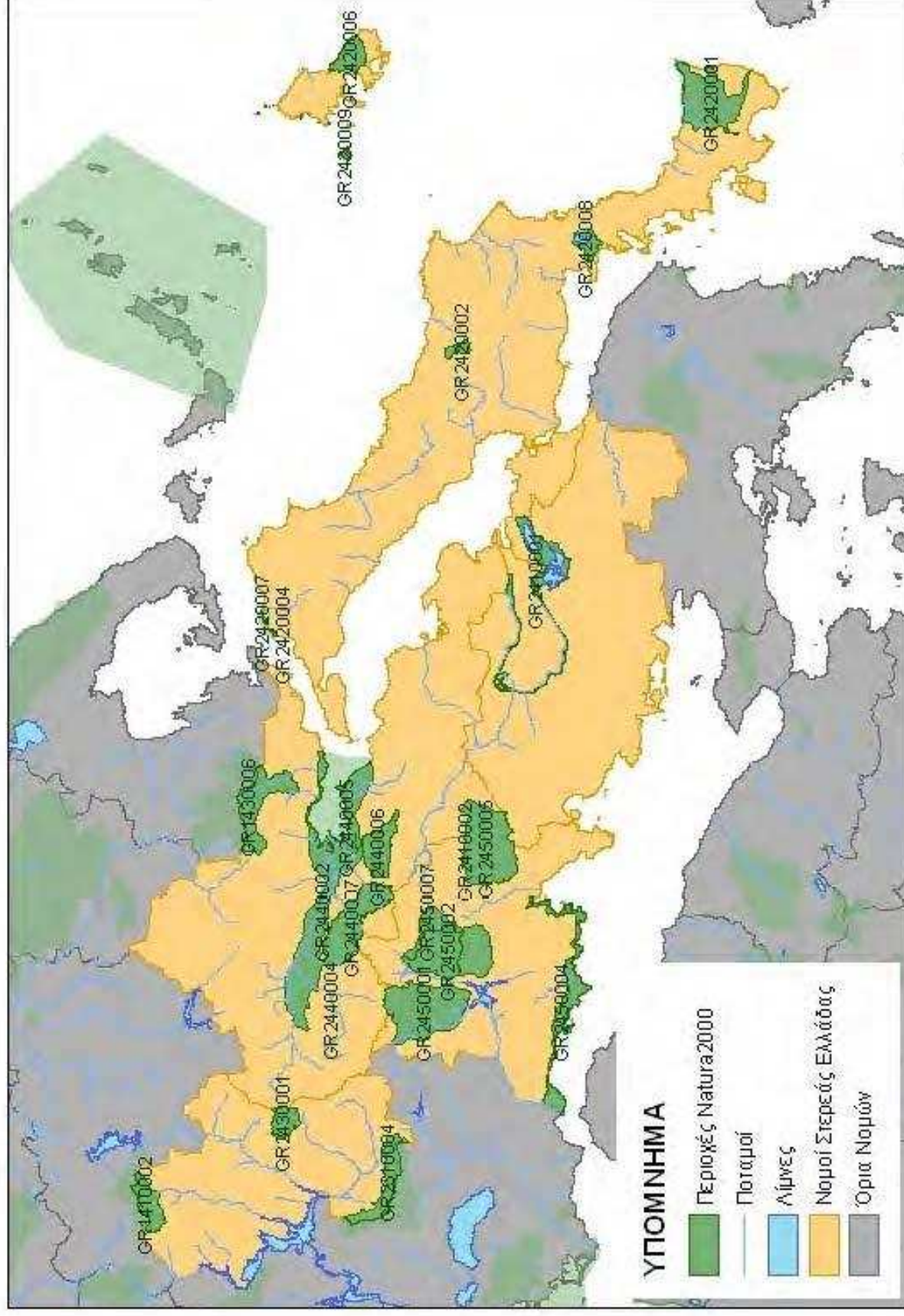
Το 1/3 της έκτασης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδα αποτελείται από οικοσυστήματα που έχουν καταγραφεί ως ιδιαίτερης σημασίας, το 50% δε αυτών αποτελούν περιοχές προστασίας με περιορισμούς χρήσεων. Η έκταση των Ζωνών Ειδικής Προστασίας είναι 142,8 km² και αποτελεί το 0,9% περίπου της έκτασης της Περιφέρειας. ενώ οι υπόλοιπες περιοχές NATURA 2000 καλύπτουν έκταση 2.426,58 km², δηλαδή το 15,6% περίπου της έκτασης της Περιφέρειας.

Οι υγρά τοποί καταλαμβάνουν 159 km² και το μήκος των υδάτινων ρεμάτων είναι 496 χλμ, ποσοστό περίπου 1%. Οι ευαίσθητες φυσικές περιοχές όπως οριοθετήθηκαν με την πρόταση του ΕΜΠ, καταλαμβάνουν έκταση 4.844 km²* περίπου 31 % της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας. Τα φυσικά αυτά τοπία περιλαμβάνουν και περιοχές που είναι καταγεγραμμένες ως υγρά τοποί ή αλληλοκαλύπτονται σε μεγάλο ποσοστό με τις περιοχές NATURA 2000.

Οι περιοχές της Περιφέρειας έχουν ενταχθεί στο δίκτυο NATURA 2000 είναι 22 στον αριθμό, με διασπορά σε όλη την έκταση της περιφέρειας. Δεν έχει θεσμοθετηθεί καμία ΕΠΜ. Αναλυτικά στοιχεία για τους οικότοπους και τα είδη χαρακτηρισμού της κάθε περιοχής υπάρχουν στην επίσημη ιστοσελίδα του Δικτύου NATURA 2000: <http://natura2000.eea.europa.eu/#>

Στα ακόλουθα Σχήματα αποτυπώνονται οι περιοχές Natura, τα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (ΤΙΦΚ), οι βιότοποι Corine, και άλλοι βιότοποι (λιμνοθάλασσες, φαράγγια, σπήλαια) ανά τους Νομούς που εντάσσονται στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.

Στο σχήμα ΣΤ.5.4-1 εμφανίζονται οι περιοχές που εντάσσονται στο δίκτυο προστασίας Natura 2000 στην περιοχή της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.

Σχήμα ΣΤ.5.4-1 Περιοχές οι οποίες εντάσσονται στο δίκτυο προστασίας NATURA 2000 στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας Πηγή: www.minenv.gr

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Οι εκτάσεις που χαρακτηρίζονται ως προστατευόμενες περιοχές του δικτύου του δικτύου Natura 2000 καλύπτονται από διάφορες χρήσεις γης αρκετές δε από αυτές καλύπτονται από γεωργικές χρήσεις.

Στους πίνακες ΣΤ.5.4-1 και ΣΤ.5.4-2 δίνονται οι γεωργικές εκτάσεις της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας οι οποίες βρίσκονται υπό καθεστώς προστασίας του δικτύου natura 2000.

Πίνακας ΣΤ.5.4-1: Γεωργικές εκτάσεις σε SPA και SCI, εξαιρουμένων των αλληλοεπικαλύψεων

Κωδικός CORINE	Κατηγορία	Έκταση (Ha)
211	Μη αρδεύσιμη αρόσιμη γη	117.536,477
212	Μόνιμα αρδευόμενη γη	55.941,206
213	Ορυζώνες	13.534,667
221	Αμπελώνες	5.216,782
222	Οπωροφόρα δένδρα και φυτείες με σαρκώδεις καρπούς	6.593,803
223	Ελαιώνες	33.487,375
231	Λιβάδια	5.404,582
242	Σύνθετα συστήματα καλλιέργειας	54.820,487
243	Γη που καλύπτεται κυρίως από τη γεωργία με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης	155.412,989
ΣΥΝΟΛΟ		447.948,368

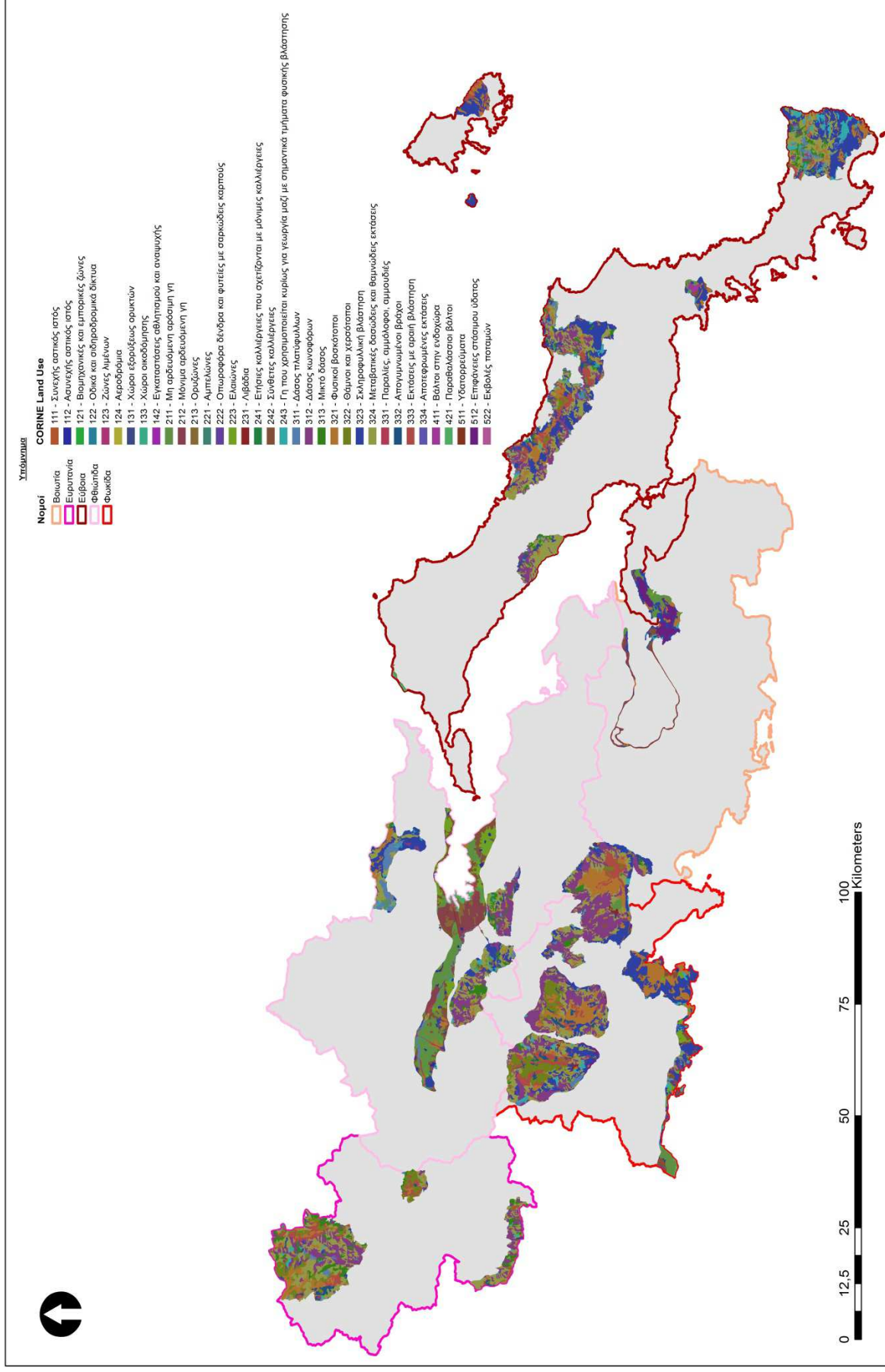
Πίνακας ΣΤ.5.4-2: Δασικές εκτάσεις σε SPA και SCI, εξαιρουμένων των αλληλοεπικαλύψεων

Κωδικός CORINE	Κατηγορία	Έκταση (Ha)
311	Δάσος πλατύφυλλων	353.106,479
312	Δάσος κωνοφόρων	251.438,380
313	Μικτό Δάσος	118.051,971
321	Φυσικοί Βοσκότοποι	339.275,262
322	Θάμνοι και χερσότοποι	32.594,914
323	Σκληροφυλλική βλάστηση	432.347,334
324	Μεταβατικές δασώδεις θαμνώδεις εκτάσεις	293.979,380
ΣΥΝΟΛΟ		1.820.793,720

Στο σχήμα ΣΤ.5.4-2 δίνονται οι περιοχές οι οποίες ανήκουν στο δίκτυο προστασίας Natura 2000 σε συνδυασμό με τις χρήσεις γης τις οποίες αυτές καλύπτουν σε σχέση με το πρόγραμμα Corine Land Cover.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Σχήμα ΣΤ.5.4-2 Περιοχές NATURA 2000 σε συνδυασμό με τις χρήσεις γης κατά Corine στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

ΣΤ.5.5 Περιοχές ευπρόσβλητες στη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης.

Στην περιοχή του Υδατικού Διαμερίσματος Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας εμπίπτει η θεσμοθετημένη περιοχή της λεκάνης απορροής του ποταμού Ασωπού Βοιωτίας (ΚΥΑ 106253/ΦΕΚ 1843/24-11-2010) και η θεσμοθετημένη περιοχή του Κωπαϊδικού πεδίου (ΚΥΑ 20417/2520 (ΦΕΚ 1195 Β/14-9-2001), που ανήκουν στον κατάλογο των ευπρόσβλητων στη νιτρορρύπανση περιοχών. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία μετρήσεων, στα υπόγεια υδατικά συστήματα Σπερχειού (GR0700050), Αταλάντης (GR0700080) και Πολιτικών - Ψαχνών (GR0700300), παρατηρούνται αυξημένες συγκεντρώσεις νιτρικών που συνδέονται και με την αγροτική δραστηριότητα που αναπτύσσεται στις περιοχές αυτές. Ως αποτέλεσμα της διερεύνησης αυτής και στο πλαίσιο του Σχεδίου Διαχείρισης, οι εν λόγω περιοχές έχουν προταθεί για ένταξη στον κατάλογο των ευπρόσβλητων περιοχών, στη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης.

Στο σχήμα ΣΤ. 5.5-1 δίνονται οι καθορισμένες ευπρόσβλητες ζώνες σε συμμόρφωση με την Οδηγία 91/676/ΕΟΚ (ΚΥΑ 19652/1906/1999) στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020
Σχήμα ΣΤ. 5.5-1: Καθορισμένες ευπρόσβλητες ζώνες σε συμμόρφωση με την Οδηγία 91/676/ΕΟΚ (ΚΥΑ 19652/1906/1999) στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

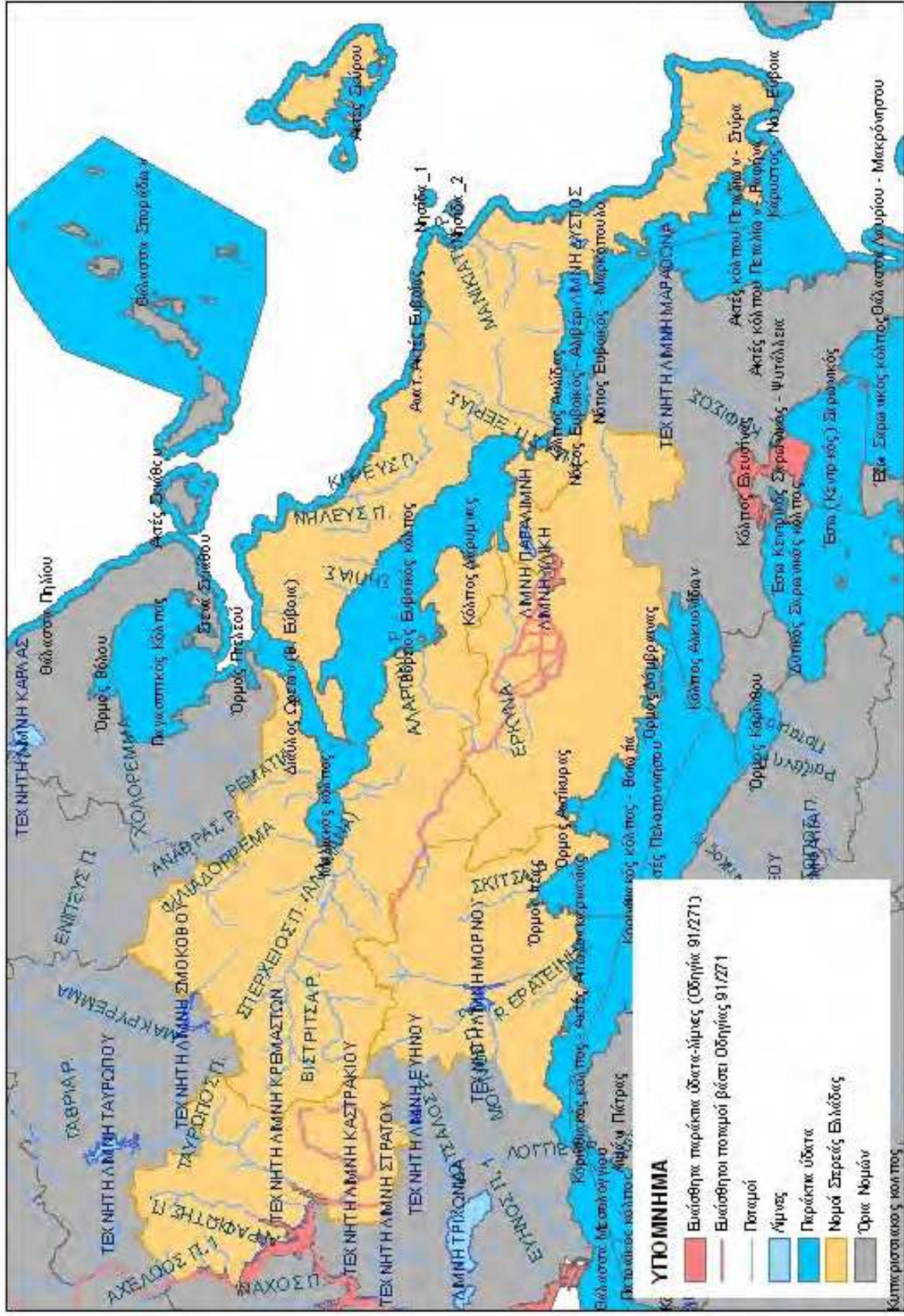

ΣΤ.5.6 Περιοχές ευαίσθητες σύμφωνα με τα οριζόμενα στην Οδηγία 91/271/ΕΚ.

Η Οδηγία 91/271/ΕΟΚ «για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων» αφορά στην προστασία του περιβάλλοντος από τη διάθεση των αστικών λυμάτων. Πιο συγκεκριμένα καθορίζει τον απαιτούμενο βαθμό επεξεργασίας, που πρέπει να παρέχεται από τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων, το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των απαιτούμενων έργων ανάλογα με τον εξυπηρετούμενο πληθυσμό και τον χαρακτηρισμό του αποδέκτη διάθεσης των λυμάτων (ευαίσθητος ή κανονικός). Κύριος στόχος της είναι η προστασία του περιβάλλοντος από τις αρνητικές επιπτώσεις που προκαλεί η διάθεση ανεπεξέργαστων ή ανεπαρκώς επεξεργασμένων αστικών λυμάτων και των παραπροϊόντων τους σε υδάτινους αποδέκτες.

Σύμφωνα με τον κατάλογο ευαίσθητων περιοχών της ΚΥΑ 19661/1982/1999 «Μέτρα και όροι για την επεξεργασία αστικών λυμάτων Β' 192 – Κατάλογος ευαίσθητων περιοχών για τη διάθεση αστικών λυμάτων σύμφωνα με το άρθρο 5 (παρ. 1.) της απόφασης αυτής» (όπως ισχύει) η οποία συμπληρώθηκε και τροποποιήθηκε με την ΚΥΑ 48392/939/ΦΕΚ 405/Β/3-4-2002, οι θεσμοθετημένοι ευαίσθητοι αποδέκτες σε ότι αφορά τα αστικά λύματα στο Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας και έχουν οριστεί με βάση το κριτήριο (α), δηλαδή ευαίσθητες στην παρουσία θρεπτικών, είναι ο Βοιωτικός Κηφισός, ο ποταμός Έρκυνας, ο ποταμός Μέλας, και ο ποταμός Καλαμίτης.

Στο σχήμα ΣΤ.5.6-1 δίνονται οι καθορισμένες ευπρόσβλητες ζώνες σε συμμόρφωση με την Οδηγία 91/676/ΕΟΚ (ΚΥΑ 19652/1906/1999) στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020
Σχήμα ///: Καθορισμένες ευαίσθητες περιοχές σε συμμόρφωση με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

ΣΤ.5.7. Υγρότοποι

Βάσει της Διεθνούς Σύμβασης Ramsar «Περί προστασίας των διεθνούς ενδιαφέροντος υγροτόπων», χαρακτηρίστηκαν ως υγρότοποι Ramsar έντεκα περιοχές της Ελλάδας, εκ των οποίων καμία δεν ανήκει στην υπό μελέτη Περιφέρεια. Παρόλα αυτά, εκτός Σύμβασης Ramsar, ως απλοί φυσικοί υδατικοί πόροι της χώρας έχουν καταγραφεί από το Εθνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων συνολικά 378 υγρότοποι, εκ των οποίων οι 38 ανήκουν γεωγραφικά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (Δέλτα ποταμών, λίμνες, λιμνοθάλασσες, πηγές, εκβολές, τεχνητές λίμνες και ποταμοί), έχουν συνολική επιφάνεια 158.911 στρέμματα και μήκος (των υδάτινων ρευμάτων) 496 χιλιόμετρα.

Ειδικότερα, στα γεωγραφικά όρια της Περιφέρειας ανήκει το Δέλτα του Σπερχειού, με έκταση 30.300 στρέμματα. Η περιοχή διαθέτει τέσσερις φυσικές λίμνες συνολικής επιφάνειας 21.350 στρεμμάτων, εκ των οποίων η μεγαλύτερη είναι η Υλίκη, που βρίσκεται στη Βοιωτία. Σχετικά με τις τεχνητές λίμνες, η Περιφέρεια συγκεντρώνει τεχνητές λίμνες συνολικής επιφάνειας 97.420 στρεμμάτων, εκ των οποίων η μεγαλύτερη είναι η λίμνη των Κρεμαστών, που βρίσκεται στην Περιφερειακή Ενότητα Ευρυτανίας και η οποία είναι επιφάνειας 87.000 στρεμμάτων. Διαπιστώνεται επιπρόσθετα η παρουσία τεσσάρων λιμνοθαλασσών, συνολικής καταλαμβανόμενης επιφάνειας 5.615 στρεμμάτων, εκ των οποίων οι τρεις βρίσκονται εντός των γεωγραφικών ορίων της Φθιώτιδας. Μεγαλύτερη λιμνοθάλασσα της Περιφέρειας είναι η λιμνοθάλασσα Αταλάντης, η οποία είναι επιφάνειας 4.500 στρεμμάτων. Όσον αφορά στους ποταμούς της Περιφέρειας, διαπιστώνεται η ύπαρξη τεσσάρων ποταμών, συνολικού μήκους 496 χιλιομέτρων, εκ των οποίων οι πέντε βρίσκονται στην Περιφερειακή Ενότητα Ευβοίας. Ο ποταμός Κηφισός έχει το μεγαλύτερο μήκος (100 χιλιόμετρα) και διασχίζει τόσο τις Ενότητες Φθιώτιδας και Φωκίδας, όσο και την Ενότητα Βοιωτίας (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2012 - 2014).

ΣΤ.5.8 Τοπίο

Οι μεταβολές του αναγλύφου και οι μεγάλες υψομετρικές διαφορές στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας διαμορφώνουν τέσσερις κατηγορίες τοπίου:

- Ορεινό τοπίο με κυρίαρχη τη δασική βλάστηση
- Ημιορεινό, όπου παρατηρείται μίξη χαμηλής και αραιής δασικής βλάστησης με φρυγανότοπους και με καλλιέργειες.
- Αγροτικό τοπίο με κυρίαρχες τις δενδρώδεις καλλιέργειες
- Αγροτικό με κυρίαρχες τις αροτραίες καλλιέργειες (πεδινές περιοχές).

ΣΤ.6 ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΣΤ.6.1 Δημογραφικές συνθήκες

Ο πληθυσμός της ΠΣΤΕ με βάση την πρόσφατη απογραφή (2011) ανέρχεται σε 546.870 μόνιμους κατοίκους (περίπου 5% του συνολικού πληθυσμού της χώρας) των οποίων το 51% άνδρες και το 49% γυναίκες. Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας (2011-2001) ο πληθυσμός της ΠΣΤΕ μειώθηκε κατά 9,66%, μετά από τρεις συνεχόμενες δεκαετίες διαρκούς αύξησης, με τη μεγαλύτερη μείωση να καταγράφεται στην ΠΕ Ευρυτανίας. Στον Πίνακα ΣΤ.6.1 παρουσιάζονται τα βασικά δημογραφικά δεδομένα των απογραφών 2001 και 2011.

Πίνακας ΣΤ.6.1-1: Μόνιμος Πληθυσμός ΠΣΤΕ & ΠΕ –Μεταβολή 2001,2011

Χωρική Ενότητα	Πληθυσμός 2011	Πληθυσμός 2001	Μεταβολή 2011 - 2001	Πυκν. πληθ. 2011 (άτομα/km ²)
----------------	----------------	----------------	----------------------	---

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ΠΕ ΒΟΙΩΤΙΑΣ	117.730	131.085	-10,19%	39,89
ΠΕ ΕΥΒΟΙΑΣ	210.210	215.136	-2,29%	50,44
ΠΕ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	20.280	32.053	-36,73%	10,85
ΠΕ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	158.220	178.771	-11,50%	35,63
ΠΕ ΦΩΚΙΔΑΣ	40.430	48.284	-16,27%	19,07
ΠΕΡ. ΣΤ. ΕΛΛΑΔΑΣ	546.870	605.329	-9,66%	35,17
ΕΛΛΑΔΑ	10.787.690	10.964.020	-1,61%	81,75

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ

Πληθυσμιακή μείωση υπερδιπλάσια της ποσοστιαίας μείωσης του πληθυσμού της Περιφέρειας παρατηρείται στο Νομό Φωκίδας (16,27% σε σχέση με το 2001), ενώ η μείωση του πληθυσμού στο Νομό Φθιώτιδας είναι της τάξης του 11,50%, δηλαδή λίγο μεγαλύτερη από το αντίστοιχο ποσοστό της Περιφέρειας (9,66%). Ακολουθεί ο Νομός Βοιωτίας με μείωση 10,19% και τέλος ο Νομός Ευβοίας, στον οποίο καταγράφεται και το μικρότερο ποσοστό συρρίκνωσης πληθυσμού (2,29%).

Η πληθυσμιακή σύνθεση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας χαρακτηρίζεται από αυξητικές τάξεις του γηραιού πληθυσμού και συνεπώς, αυξανόμενο δείκτη εξάρτησης, υψηλό ποσοστό αγροτικού πληθυσμού και χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης. Επιπλέον, παρατηρείται μεγάλη ανομοιογένεια στο εσωτερικό της Περιφέρειας με τις περιφερειακές ενότητες Ευρυτανίας και Φωκίδας να παρουσιάζουν δυσμενέστερη δημογραφική σύνθεση σε σχέση με τις συγκριτικά πιο ανεπτυγμένες περιφερειακές ενότητες της Βοιωτίας και της Εύβοιας.

Η διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού κατά την περίοδο 1971 - 2011, όπως φαίνεται και από τον Πίνακα ΣΤ.6.1.2, δεν ακολουθεί μια σταθερή πορεία. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία των αντίστοιχων απογραφών, παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση του πληθυσμού κατά την περίοδο 1971 - 1991, ιδιαίτερα κατά τη δεκαετία 1981 - 1991 ο πληθυσμός της Περιφέρειας αυξήθηκε κατά 8,21%.

Αντίθετα, στη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας 1991 - 2001 η ποσοστιαία αύξηση του πληθυσμού μειώθηκε κατά το ήμισυ (4%), σηματοδοτώντας μια αντιστροφή της τάσης που επικράτησε κατά την προηγούμενη δεκαετία, με αποτέλεσμα κατά τη χρονική περίοδο 2001 - 2011 να παρατηρείται πληθυσμιακή συρρίκνωση, με ποσοστό μείωσης της τάξης του 9,66%.

Πίνακα ΣΤ.6.1-2: **Διαχρονική Εξέλιξη Πληθυσμού Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και Χώρας**

Αριθμός Κατοίκων

	1971	1981	1991	2001	2011
Στερεά Ελλάδα	505.468	538.111	582.280	605.329	546.870
Χώρα	8.768.372	9.379.589	10.259.900	10.964.020	10.787.690
Ρυθμός Μεταβολής (%)					
	1971-1981	1981-1991	1991-2001	2001-2011	
Στερεά Ελλάδα	6,46	8,21	3,96	-9,66	
Χώρα	6,97	9,39	6,86	-1,61	

Η βαθμιαία μείωση του πληθυσμού κατά τη δεκαετία 2001 - 2011 είχε σαν αποτέλεσμα τη μείωση της πληθυσμιακής πυκνότητας της Περιφέρειας, η οποία από 38,9 κατοίκους ανά

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

τετραγωνικό χιλιόμετρο το 2001, μειώθηκε σε 35,17 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο το 2011.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η πληθυσμιακή πυκνότητα της Περιφέρειας παραμένει κατά πολύ χαμηλότερη από την αντίστοιχη της χώρας (81,75 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο), αναδεικνύοντας με αυτό τον τρόπο τον «αγροτικό χαρακτήρα» της περιοχής.

ΣΤ.6.2 Διοικητική διαίρεση – Περιφερειακές Ενότητες

Η περιφέρεια διαιρείται σε 5 περιφερειακές ενότητες που συστάθηκαν με το Πρόγραμμα Καλλικράτης και ταυτίζονται γεωγραφικά με τα εδάφη των νομών. Οι 5 περιφερειακές ενότητες είναι της Βοιωτίας, Ευβοίας, Ευρυτανίας, Φθιώτιδας και Φωκίδας με πρωτεύουσες τις Λιβαδειά, Χαλκίδα, Καρπενήσι, Λαμία και Άμφισσα αντίστοιχα. Η ενότητα με τον μεγαλύτερο πληθυσμό είναι της Ευβοίας με 215.136 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του 2001 και σε έκταση της Φθιώτιδας με 4.441 Km².

Π.Ε.	Πρωτεύουσα	Έκταση (km ²)	Πληθυσμός	Πυκνότητα (Πληθυσμός/km ²)
Βοιωτίας	Λιβαδειά	2.952	131.085	44,4
Εύβοιας	Χαλκίδα	4.167	215.136	51,6
Ευρυτανίας	Καρπενήσι	1.869	32.053	17,1
Φθιώτιδας	Λαμία	4.441	178.771	40,3
Φωκίδας	Άμφισσα	2.120	48.284	22,8

Στο έδαφος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας έχουν συσταθεί 25 πρωτοβάθμιοι Δήμοι (ΟΤΑ). Η περιφερειακή ενότητα της Βοιωτίας αποτελείται από 6 δήμους, της Ευβοίας από 8, της Ευρυτανίας από 2, της Φθιώτιδας από 7 και της Φωκίδας από 2. Ο δήμος με τον μεγαλύτερο πληθυσμό είναι της Χαλκίδας με 92.202 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του 2001 και σε έκταση των Δελφών με 1122,93 Km². Στην κατηγορία «πληθυσμός» αναγράφεται ο πραγματικός πληθυσμός της απογραφής 2001, κατανεμημένος στους νέους ΟΤΑ.^[5]

Δήμος	Π.Ε.	Εκτ. Km ²	Πληθυσμός	Έδρα
Αγράφων	Ευρυτανίας	924,1	13.604	Κερασοχώρι
Αλιάρτου	Βοιωτίας	256,89	12.300	Αλιάρτος
Αμφίκλειας - Ελάτειας	Φθιώτιδας	493,5	14.395	Κάτω Τιθορέα
Δελφών	Φωκίδας	1122,93	26.992	Άμφισσα
Διρφύων – Μεσσαπίων	Εύβοιας	779,86	21.064	Ψαχνά
Διστόμου – Αράχovas- Αντίκυρας	Βοιωτίας	292,7	11.532	Δίστομο
Δομοκού	Φθιώτιδας	694,97	14.793	Δομοκός
Δωρίδος	Φωκίδας	1006,95	16.021	Λιδωρίκι
Ερέτριας	Εύβοιας	168,5	13.325	Ερέτριας
Θηβαίων	Βοιωτίας	822,92	37.524	Θήβα
Ιστιαίας – Αιδηψού	Εύβοιας	499,3	22.722	Ιστιαία
Καρπενησιού	Ευρυτανίας	924,1	18.449	Καρπενήσι
Καρύστου	Εύβοιας	672,43	14.645	Κάρυστος
Κύμης - Αλιβερίου	Εύβοιας	801,21	33.527	Αλιβέρι

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Λαμιών	Φθιώτιδας	947	73.574	Λαμία
Λεβαδέων	Βοιωτίας	698,79	33.152	Λιβαδειά
Λοκρών	Φθιώτιδας	614,7	24.611	Αταλάντη
Μακρακώμης	Φθιώτιδας	836,6	21.750	Σπερχειάδα
Μαντουδίου- Λίμνης- Αγίας Αννας	Εύβοιας	585,39	15.049	Λίμνη
Μώλου – Αγίου Κωνσταντίνου	Φθιώτιδας	337,298	13.932	Καμένα Βούρλα
Ορχομενού	Βοιωτίας	436,41	13.962	Ορχομενός
Σκύρου	Εύβοιας	223	2,602	Σκύρος (πόλη)
Στυλίδας	Φθιώτιδας	463,9	14.686	Στυλίδα
Τανάγρας	Βοιωτίας	554,01	21.156	Σχηματάρι
Χαλκιδέων	Εύβοιας	412,38	92.202	Χαλκίδα

ΣΤ.6.3 . Ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού

Η πληθυσμιακή ομάδα του οικονομικά ενεργού πληθυσμού (ηλικίες 15-64 ετών), αντιστοιχεί στο 64,9% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας το 2010, έναντι του 66,5% που ήταν το 2001. Αντίθετα, παρατηρείται αύξηση της πληθυσμιακής ομάδας 65 ετών και άνω, από 18,7% το 2001 σε 21,8% το 2010. Επιπλέον, η πληθυσμιακή ομάδα 0-14 ετών μειώθηκε σημαντικά το 2010 (13,3%), σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό του 2001 (14,8%), με αποτέλεσμα να παρουσιάζει το πλέον χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής στο σύνολο του πληθυσμού της Περιφέρειας, από το αντίστοιχο ποσοστό που ισχύει για το σύνολο της χώρας. Αυτό το ιδιαίτερα συρρικνωμένο ποσοστό καταδεικνύει την ένταση του φαινομένου της υπογεννητικότητας που αντιμετωπίζει η περιοχή.

Η συμμετοχή των παραγωγικών ηλικιών (15-64 ετών) στο σύνολο του πληθυσμού εμφανίζεται ιδιαίτερα μειωμένη στις Ενότητες Φωκίδας (62,4%) και Ευρυτανίας (60,9%), ενώ μόνο στο Νομό Βοιωτίας υπερβαίνει κατ' ελάχιστο το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο της χώρας (67%). Αντίθετα, το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας άνω των 65 ετών διαμορφώνεται υψηλότερο στο επίπεδο της Περιφέρειας (21,8%) από ότι στο σύνολο της χώρας (18,9%), με τις Ενότητες Ευρυτανίας και Φωκίδας να εμφανίζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά (28,5% και 26,3% αντίστοιχα). Σε χαμηλά επίπεδα διαμορφώνεται και το ποσοστό συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας 0-14 ετών στο Νομό Ευρυτανίας, ενώ στη Βοιωτία διαμορφώνεται στο επίπεδο του μέσου όρου της Περιφέρειας.

ΣΤ.6.4 Απασχόληση - ανεργία

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ανέρχεται - το δεύτερο τρίμηνο του 2011 - σε 247.000 άτομα, εκ των οποίων οι 205.000 είναι απασχολούμενοι (ποσοστό 83,1%), σύμφωνα με προσωρινή εκτίμηση της ΕΛ.ΣΤΑΤ. Διαπιστώνεται επίσης ότι η εξέλιξη του ενεργού πληθυσμού κατά την περίοδο 2003 - 2011 είναι σε γενικές γραμμές αυξητική, παρά τις όποιες εξαιρέσεις εντοπίζονται από έτος σε έτος (βλ. Πίνακα ΣΤ.6.4.-1).

Αντίστοιχη είναι και η εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας που παρουσιάζει διαχρονικά τάσεις μείωσης, με εξαίρεση την τριετία 2009 - 2011, όπου και αυξάνεται κατακόρυφα. Η ανεργία παρουσιάζει σταθερά υψηλό ποσοστό, που διαμορφώνεται συνήθως πάνω από το μέσο όρο της χώρας. Εξαίρεση αποτελεί το δεύτερο τρίμηνο του 2010, όπου το ποσοστό ανεργίας της

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Περιφέρειας είναι χαμηλότερο του μέσου όρου της χώρας. Το δεύτερο τρίμηνο του 2011 ωστόσο, το ποσοστό της ανεργίας παρουσιάζεται υψηλότερο του εθνικού μέσου όρου.

Πίνακας ΣΤ.6.4-1: Διαχρονική Εξέλιξη Εργατικού Δυναμικού Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας σε Χιλιάδες Άτομα (2003 -2011)

Έτος	Πληθυσμός	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι		Άνεργοι		Μη Ενεργοί
			Αριθμός	%	Αριθμός	%	
2003	468,0	243,6	220,5	90,5	23,1	9,5	224,4
2004	469,0	233,3	204,3	87,6	29,0	12,4	235,7
2005	470,5	243,7	218,2	89,5	25,6	10,5	226,8
2006	473,2	243,6	222,1	91,2	21,6	8,8	229,6
2007	473,4	248,7	225,1	90,5	23,6	9,5	224,6
2008	472,1	243,8	223,6	91,7	20,1	8,3	228,3
2009	471,4	237,9	212,9	89,5	25,0	10,5	233,5
2010	472,3	243,9	215,8	88,5	28,0	11,5	228,4
2011	471,4	247,0	205,2	83,1	41,8	16,9	224,4

Η οικονομική και αναπτυξιακή φυσιογνωμία της Περιφέρειας παρουσιάζει αντίστροφη εξέλιξη με αυτή του συνόλου της χώρας, όσον αφορά στην αύξηση της απασχόλησης του τριτογενή τομέα και την παράλληλη μείωση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα. Τα ποσοστά απασχόλησης στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραμένουν κατά πολύ υψηλότερα στην Περιφέρεια, σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά που ισχύουν για το σύνολο της χώρας. Αντίθετα, η απασχόληση στον τριτογενή τομέα διατηρείται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, συγκριτικά με το μέσο ποσοστό της ελληνικής επικράτειας. Όσον αφορά στην αυξημένη συμμετοχή της απασχόλησης στο δευτερογενή τομέα, αυτή ερμηνεύεται από την ύπαρξη σημαντικής βιομηχανικής δραστηριότητας στη Στερεά Ελλάδα, όπως είναι οι μεγάλες βιομηχανικές μονάδες επεξεργασίας ορυκτών πόρων και ο σημαντικός αριθμός μεταποιητικών μονάδων, εγκατεστημένων κυρίως στον άξονα Χαλκίδας - Θήβας.

Πίνακας ΣΤ.6.4-2: Εξέλιξη της Απασχόλησης ανά Τομέα Παραγωγής (1997, 2002, 2008, 2011)

Τομείς	Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας				Σύνολο Χώρας			
	1997	2002	2008	2011	1997	2002	2008	2011
	%	%	%	%	%	%	%	%
Πρωτογενής	31,70	24,36	18,67	21,59	19,80	15,80	11,30	12,52
Δευτερογενής	27,50	30,33	25,66	25,59	22,50	22,47	19,57	17,56
Τριτογενής	40,80	45,31	55,67	52,82	57,70	61,73	69,13	69,92

Η διαχρονική εξέταση των αλλαγών στη σύνθεση της απασχόλησης επιβεβαιώνει την ευημερία του πρωτογενή τομέα, το σχετικό δυναμισμό του δευτερογενή και τη σταδιακή ανάπτυξη του τριτογενή. Παρά τις εξελίξεις αυτές, η σύνθεση της απασχόλησης στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας είναι αρκετά διαφοροποιημένη, σε σχέση με την αντίστοιχη της χώρας. Τα ποσοστά

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

απασχόλησης στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα της Περιφέρειας παραμένουν κατά πολύ υψηλότερα των αντίστοιχων εθνικών μέσων, ενώ η απασχόληση στον τριτογενή τομέα υπολείπεται ακόμα σημαντικά του εθνικού μέσου όρου.

ΣΤ. 6.5 Οικιστική Δομή

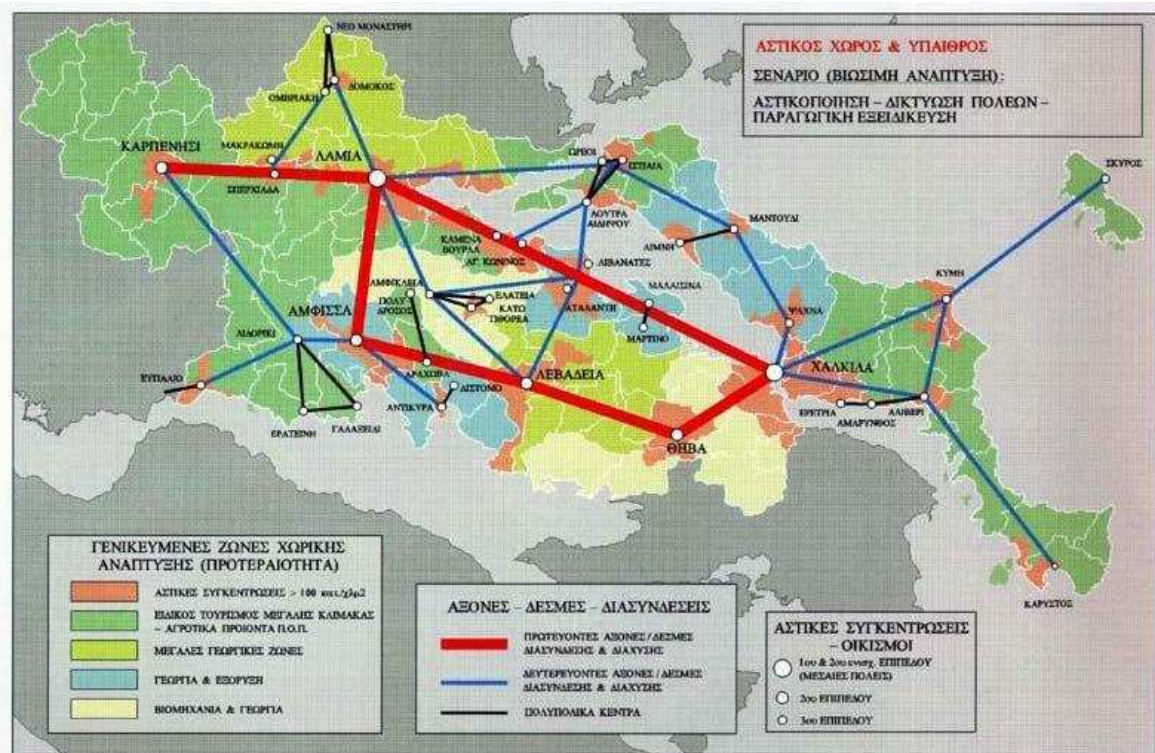
Οι πόλεις που διαμορφώνουν την αστική δυναμική της Περιφέρειας, λόγω της ιδιαίτερης αστικής ανάπτυξης στην άμεση περίμετρο του αστικού τους πυρήνα (συνεχής εδαφική περιοχή με πυκνότητα μεγαλύτερη από 100 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο) και έχουν κινητήριους ρόλους, όχι μόνο διοικητικούς είναι:

- **Η Λαμία και η Χαλκίδα:** πόλεις με δυναμική 100.000 κατοίκων στην ευρύτερη αστική περιοχή τους, με δυνατότητες διαπεριφερειακού πόλου ανάπτυξης, αλλά με ελλιπή διοικητική και πολεοδομική οργάνωση, κυρίως της ευρύτερης περιοχής τους.

- **Η Θήβα, η Λιβαδειά και το δίπολο Άμφισσας - Ιτέας:** πόλεις με δυναμική από 20.000 έως 50.000 κατοίκους στην ευρύτερη αστική περιοχή τους, με ενδοπεριφερειακό ρόλο, αλλά και δυνατότητες διαπεριφερειακών ειδικών λειτουργιών.

Ιδιαίτερους ρόλους διαδραματίζουν **το Καρπενήσι**, ως αναδυόμενος πόλος αστικής διάχυσης στον ψηλό ορεινό δυτικό όγκο και οι νησιωτικές/παραλιακές ή παραδοσιακές μικρές πόλεις ή δίκτυα γειτονίας, Ιστιαία - Λουτρά Αιδηψού, Άγιος Κωνσταντίνος - Καμένα Βούρλα, Αταλάντη - Λιβανάτες, Άμφισσα - Τιθορέα - Ελάτεια, Κύμη, Αλιβέρι και Κάρυστος. Εξειδικευμένα δίπολα στην εξορμητική βιομηχανία και τη μεταλλουργία, με δυνατότητες ένταξης σε αστική τροχιά μέσω ευρύτερων δικτυώσεων με ανώτερα αστικά κέντρα, αποτελούν τα δίπολα Μαντούδι - Λίμνη και Δίστομο - Αντίκυρα (Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Στερεάς Ελλάδας).

Στο Σχέδιο ΣΤ.6.5-1 δίνεται το πλαίσιο χωρικής οργάνωσης και ο χάρτης προστασίας και ανάδειξης φυσικών πόρων στην περιοχή της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Στο σχέδιο αυτό διακρίνονται οι μεγάλες αστικές συγκεντρώσεις της περιοχής, οι μεγάλες γεωργικές ζώνες της περιοχής οι μικτές περιοχές γεωργίας και εξόρυξης καθώς και οι μικτές περιοχές γεωργίας και βιομηχανίας στην περιοχή της Στερεάς Ελλάδας.

Πιο συγκεκριμένα, το αστικό σύστημα εμφανίζει τάσεις εξισορρόπησης, που οφείλονται κυρίως στη θετική σταδιακή μετεξέλιξη της ευρύτερης πόλης της Λαμίας, συνεπικουρούμενης από τις παραλιακές πόλεις της Στυλίδας και των Καμένων Βούρλων, σε ένα σύνθετο παραγωγικό κέντρο, που διαχέει προηγμένες αστικές λειτουργίες στον κεντρικό κορμό του Στερεοελλαδίτικου χώρου.

Στην αντίθετη κατεύθυνση στα νότια, η πόλη της Χαλκίδας, αν και συγκρατεί δυναμικά αστικά κέντρα στο νησί, δεν ελέγχει τις τάσεις οικιστικής αναρχίας στη βιομηχανική περιοχή της ευρύτερης ενδοχώρας της. Το μέγεθος της πόλης είναι ικανοποιητικό, αλλά η περαιτέρω ανάπτυξή του περιορίζεται λόγω της ιδιαιτερότητας της θέσης της και της άμεσης γειτνιάσής της με την Αθήνα. Ωστόσο, ο δομικός ρόλος της Χαλκίδας στο αστικό σύστημα της Περιφέρειας είναι καίριος και καθοριστικός για τη δυναμική ενδοχώρα του νησιού.

Ο ρόλος της Θήβας είναι διπλός, αφενός συνδέεται με την παραδοσιακή ενδοχώρα του αγροτικού Θηβαϊκού πεδίου και του κάτω ρου του Ασωπού, αφετέρου αποτελεί το «δίδυμο» αστικό πόλο της Χαλκίδας στον οικιστικό χώρο της βιομηχανικής ανάπτυξης Οινόφυτων - Σχηματαρίου - Θήβας - Χαλκίδας.

Η Λιβαδειά αποτελεί το αντιπροσωπευτικότερο παραδοσιακό αστικό κέντρο του ελληνικού περιφερειακού χώρου.

Η Άμφισσα, λόγω της ζωντανής και βιώσιμης ενδοχώρας της, της δικτύωσής της με το Γαλαξίδι και την Ιτέα και της συνεργασίας της με τους Δελφούς και την Αράχοβα, εξασφαλίζει μία θέση ως αξιόλογος δυναμικός αστικός πόλος στις «αδύναμες» νότιες ακτές της Περιφέρειας.

Το Καρπενήσι μπορεί να αποτελέσει πολωμένο οικιστικό κέντρο, που θα εντάσσεται σε περιφερειακά δίκτυα πόλεων για την ενδυνάμωσή του και τη βελτίωση της αστικής διάχυσης, με προτεραιότητα στην ευρύτερη περιοχή της Φραγκίστας. Ο οικισμός Φουρνάς έχει δυνατότητες εξέλιξης, λόγω της δασικής του εξειδίκευσης (Αναθεώρηση Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας 2000 - 2006).

Σχετικά με την υφιστάμενη κατάσταση των ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, επισημαίνονται τα ακόλουθα:

- Έχουν εγκριθεί τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια των πρώην Καποδιστριακών Δήμων Σχηματαρίου, Αυλίδας και Καρπενησίου.
- Έχουν εισαχθεί στο ΣΧΟΠ και έχει επικυρωθεί σχετική γνωμοδότησή του, ενώ εκκρεμεί η έγκριση των ΓΠΣ των πρώην Καποδιστριακών Δήμων Αταλάντης, Θήβας και Λαμίας.
- Έχουν ελεγχθεί και έχουν επιστραφεί με παρατηρήσεις τα ΓΠΣ του πρώην Καποδιστριακού Δήμου Μεσσαπίων και το ΣΧΟΟΑΠ του Δήμου Αρτεμισίου.
- Έχουν υποβληθεί και εκκρεμούν για έλεγχο και έγκριση από την αρμόδια υπηρεσία τα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ των πρώην Καποδιστριακών Δήμων Λιβαδειάς, Καρύστου, Ληλαντίων, Πελασγίας, Τυμφρηστού, Ορχομενού, Δεσφίνας και Γοργοποτάμου.
- Είναι υπό εκπόνηση σε διάφορα στάδια τα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ των πρώην Καποδιστριακών Δήμων Προυσού, Μαλεσίνας, Αμαρύνθου, Σκύρου, Ταμυνέων, Θεσσαλιώτιδας, Λιανοκλαδίου, Δαύλειας, Οπουντίων, Υπάτης, Στυλίδας, Αγίου Κωνσταντίνου, Αράχοβας, Ερέτριας, Κύμης, Καλλιέων, Γαλαξιδίου, Άμφισσας, Ανθηδώνος, Ευπαλίου, Δυστίων και Διστόμου και της πρώην Κοινότητας Καφηρέως.
- Είναι στη διαδικασία έναρξης εκπόνησης ή προς δημοπράτηση τα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ των πρώην Καποδιστριακών Δήμων Αμφίκλειας, Τιθορέας, Χαιρώνειας, Αιδηψού, Μαρμαρίου, Ιστιαίας, Ελυμνίων, Νηλέως, Κονιστρών, Αρτάκης, Κηρέως, Αυλώνας και των Κοινοτήτων Κυριακίου και Λιχάδας.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Όλα τα αστικά και ημιαστικά κέντρα, όπως και οι μεγαλύτεροι οικισμοί της Περιφέρειας διαθέτουν ρυμοτομικά σχέδια, με διάφορα προβλήματα εφαρμογής, ενώ σε όλους τους μικρούς οικισμούς έχουν γίνει οριοθετήσεις σύμφωνα με το Προεδρικό Διάταγμα 244/3/5/ του 1985. Σε πολλές περιπτώσεις, οι προβλεπόμενοι συντελεστές δόμησης των οικοπέδων είναι πολύ υψηλοί, σε σχέση με τους περιορισμένους κοινόχρηστους και κοινωφελείς χώρους. Επιπλέον, δεν υφίστανται οριοθετημένοι οικισμοί δεύτερης κατοικίας - με εξαίρεση ελάχιστες περιοχές - με αποτέλεσμα να παρατηρείται αυξανόμενη δραστηριότητα σε εκτός σχεδίου και αυθαίρετη δόμηση για παραθεριστική κατοικία, κυρίως στις παραλιακές περιοχές.

Όσον αφορά στον αστικό χώρο των μεγάλων κέντρων, παρατηρούνται σοβαρά οικιστικά και πολεοδομικά προβλήματα. Παράλληλα εκτιμάται ότι δεν αρκεί η λογική των ρυθμίσεων που προβλέπονται από τα ΓΠΣ, αλλά απαιτείται αναπτυξιακός και πολεοδομικός σχεδιασμός.

Είναι γενικά αποδεκτό ότι στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας καταγράφονται μείζονα προβλήματα αναφορικά με την οργάνωση του χώρου και την εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας, όπως είναι η πολυπλοκότητα των χρήσεων γης, που δεν μπορεί να δικαιολογηθεί ούτε από τα τοπικά χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής, ούτε από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, η πληθώρα περιοχών αυθαιρέτων, ειδικά στην παραθεριστική κατοικία και τις βιομηχανικές περιοχές, η άναρχη ανάπτυξη βιομηχανικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων, η απώλεια παραγωγικής γης και εκτάσεων για καθορισμένες χρήσεις και οι συγκρούσεις που σημειώνονται - λόγω απόκλισης συμφερόντων τις περισσότερες φορές - στο πρότυπο ανάπτυξης μιας περιοχής.

ΣΤ.6.6 ΧΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΛΥΨΗ ΓΗΣ

ΣΤ.6.6.1 Χρήσεις γης

Η συνολική έκταση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας είναι 15.549 km² (11,8% της συνολικής επιφάνειας της χώρας) με το μεγαλύτερο τμήμα της να είναι ορεινό ή ημιορεινό σε ποσοστό 47,4% και 31,8% αντίστοιχα της συνολικής έκτασής της ενώ το πεδινό αποτελεί το 20,8%. Η κατανομή στις βασικές κατηγορίες χρήσεων γης είναι η ακόλουθη (ΕΣΥΕ 2001):

- Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις καλύπτουν 4.035,5 χιλ. στρ. ή 26,0% της συνολικής έκτασης
- Οι βοσκότοποι καλύπτουν 6.566,9 χιλ. στρ. ή 42,0% της συνολικής έκτασης
- Τα δάση καλύπτουν 3.945,4 χιλ. στρ. ή 25,0%
- Τα νερά καλύπτουν έκταση 293 χιλ. στρ. ή 2,0% της συνολικής έκτασης
- Οι οικισμοί καλύπτουν έκταση 457,1 χιλ. στρ. ή 3,0% της συνολικής έκτασης

Η έκταση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας κατανέμεται μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων όπως φαίνεται στον πίνακα ΣΤ.6.6.-1 που ακολουθεί.

Πίνακας ΣΤ.6.6-1: Έκταση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Χωρική Ενότητα	Έκταση (km ²)	Έκταση % της ΠΕ στην έκταση της ΠΣΤΕ	Έκταση % της ΠΕ στην έκταση της Ελλάδας
ΠΕ ΒΟΙΩΤΙΑΣ	2.952,0	19,0%	2,2%
ΠΕ ΕΥΒΟΙΑΣ	4.167,0	26,8%	3,2%
ΠΕ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	1.869,0	12,0%	1,4%
ΠΕ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	4.441,0	28,6%	3,4%
ΠΕ ΦΩΚΙΔΑΣ	2.120,0	13,6%	1,6%
ΠΕΡ. ΣΤ. ΕΛΛΑΔΑΣ	15.549,0	100,0%	11,8%
ΕΛΛΑΔΑ	131.957,0		

Πηγή: EUROSTAT

Η έκταση της Περιφέρειας αποτελείται από 7.370.000 στρέμματα ορεινής ζώνης, 4.945.000 στρέμματα ημιορεινής ζώνης και 3.234.000 στρέμματα πεδινής ζώνης από όπου και εξάγεται και ο κοινός με το σύνολο της χώρας, ορεινό-ημιορεινός χαρακτήρας αυτής (47,4% και 31,8% της συνολικής έκτασης αντίστοιχα) με έντονη όμως ενδοπεριφερειακή διαφοροποίηση όπως αποτυπώνεται στον Πίνακα ΣΤ.6.6-2

Πίνακας ΣΤ.6.6-2: Κατανομή της έκτασης της Περιφέρειας σε ορεινή, ημιορεινή & πεδινή Ορεινή Ημιορεινή Πεδινή

	Ορεινή	Ημιορεινή	Πεδινή
ΠΕ ΒΟΙΩΤΙΑΣ	22%	38%	40%
ΠΕ ΕΥΒΟΙΑΣ	37%	38%	25%
ΠΕ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	100%		
ΠΕ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	38%	43%	20%
ΠΕ ΦΩΚΙΔΑΣ	78%	16%	6%
ΠΕΡ. ΣΤ. ΕΛΛΑΔΑΣ	47%	32%	21%

Πηγή: Επιχειρησιακό σχέδιο Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Στο σύνολό της, η έκταση της Περιφέρειας καλύπτεται από δάση κατά 25%, όταν η αντίστοιχη δασοκάλυψη της χώρας ανέρχεται στο 22%, ενώ μόλις το 2% της έκτασής της καλύπτεται από νερό. Όσον αφορά στις χρήσεις γης, διαπιστώνεται ότι οι καλλιεργούμενες εκτάσεις καταλαμβάνουν το 26% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας, ενώ το 43% χρησιμοποιείται για κτηνοτροφικές δραστηριότητες. Αξίζει να σημειωθεί ότι μόλις το 3% της συνολικής έκτασής της χρησιμοποιείται οικιστικά.

Ειδικότερα η Περιφερειακή Ενότητα Βοιωτίας, καταλαμβάνοντας το 19% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας, ανήκει κατά το 40% στην πεδινή ζώνη (το μεγαλύτερο ποσοστό της Περιφέρειας), ενώ το 38% και το 22% της έκτασής της ανήκει στην ημιορεινή και ορεινή ζώνη αντίστοιχα. Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτής (43%) διατίθεται για κτηνοτροφικές δραστηριότητες (δημοτικοί και ιδιωτικοί βοσκότοποι), ενώ το 39% αποτελεί καλλιεργούμενη έκταση. Το ποσοστό

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

δασοκάλυψης του Νομού ανέρχεται σε 12%, ενώ οι οικισμοί καταλαμβάνουν το 4% της επιφάνειάς του.

Η Περιφερειακή Ενότητα Ευβοίας καταλαμβάνει το 27% του συνόλου της έκτασης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και διακρίνεται κατά 25% σε πεδινή ζώνη, κατά 38% σε ημιορεινή και κατά 37% σε ορεινή ζώνη. Αναφορικά με τις χρήσεις γης, διαπιστώνεται ότι το 39% της έκτασής της διατίθεται για κτηνοτροφικές δραστηριότητες, ενώ το 26% καλλιεργείται. Σημαντικό είναι το ποσοστό δασοκάλυψης, το οποίο ανέρχεται σε 29% επί του συνόλου, ενώ το 3% αξιοποιείται για οικιστική χρήση.

Η Περιφερειακή Ενότητα Ευρυτανίας καταλαμβάνει το 12% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας. Η εδαφική της οργάνωση διακρίνεται για τον αποκλειστικά ορεινό χαρακτήρα της, καθώς ανήκει κατά 100% στην ορεινή ζώνη. Σημαντικό είναι το ποσοστό δασοκάλυψης, το οποίο ανέρχεται σε 44%, καθώς και το ποσοστό το οποίο καλύπτεται από νερό και το οποίο ανέρχεται σε 5% (υψηλότερες τιμές της Περιφέρειας). Λόγω του αποκλειστικού ορεινού εδαφικού χαρακτήρα της Ευρυτανίας, η συνολική καλλιεργούμενη έκταση είναι πολύ μικρή και ανέρχεται σε 5% επί του συνόλου, για κτηνοτροφικές δραστηριότητες διατίθεται το 40% της έκτασης, ενώ μόλις το 2% χρησιμοποιείται οικιστικά.

Τη μεγαλύτερη έκταση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας καταλαμβάνει ο Νομός Φθιώτιδας (29% επί του συνόλου). Στη Φθιώτιδα συγκεντρώνεται και το μεγαλύτερο ποσοστό έκτασης που ανήκει στην ημιορεινή ζώνη, ενώ το 38% και το 20% ανήκουν στην ορεινή και πεδινή ζώνη αντίστοιχα. Αναλύοντας τις χρήσεις γης, διαπιστώνεται ότι το 37% αξιοποιείται για κτηνοτροφικές δραστηριότητες, το 34% αποτελεί καλλιεργούμενη έκταση, ενώ το 3% χρησιμοποιείται οικιστικά. Το ποσοστό δασοκάλυψης ανέρχεται στο 23% και το 2% της έκτασης του Νομού καλύπτεται από νερό.

Όσον αφορά στη Φωκίδα, η οποία καταλαμβάνει το 14% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας, παρατηρείται ότι το 79% της έκτασής της ανήκει στην ορεινή ζώνη. Ακολουθεί το 21% που ανήκει στην πεδινή ζώνη και το 19% που ανήκει στην ημιορεινή. Αναφορικά με τις χρήσεις γης, το 60% (το υψηλότερο ποσοστό της Περιφέρειας) διατίθεται για κτηνοτροφικές δραστηριότητες, μόλις το 9% της συνολικής έκτασης αποτελεί καλλιεργούμενη γη, ενώ το 2% χρησιμοποιείται οικιστικά. Ιδιαίτερα υψηλό είναι το ποσοστό δασοκάλυψης, το οποίο ανέρχεται στο 26% επί της συνολικής έκτασης (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2012 - 2014).

Η κυρίαρχη μορφή κάλυψης γης με βάση την κατηγοριοποίηση της EUROSTAT (Land Use/Cover Area frame statistical Survey) είναι η δασική (δασικές εκτάσεις) ενώ οι καλλιέργειες κατατάσσονται στην τρίτη θέση καλύπτοντας το 19% περίπου της έκτασης της Περιφέρειας. Η κυριαρχούσα μορφή κάλυψης όπως προκύπτει από τον Πίνακα ΣΤ.6.6-3 κυριαρχεί και σε επίπεδο Χώρας και σε επίπεδο ΕΕ-27.

Πίνακας ΣΤ.6.6-3: Κάλυψη γης στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

	Περ. Στ. Ελλάδας	Ελλάδα	ΕΕ-27
Τεχνητή γη (artificial land)	2,2%	3,2%	4,3%
Καλλιέργειες (Cropland)	18,6%	23,6%	24,2%
Δασική έκταση (Woodland)	36,3%	33,4%	39,1%
Θαμνώδης Περιοχή (Shrubland)	28,4%	21,5%	5,6%
Χορτολιβαδική έκταση (Grassland)	10,5%	13,3%	19,5%
Ακάλυπτη γη (Bareland)	1,6%	2,6%	1,9%
Ύδατα (Water)	2,1%	1,8%	3,4%
Υγρότοποι (Wetland)	0,4%	0,7%	1,8%

Πηγή EUROSTAT/LUCAS 2009

Η κατανομή των γεωργικών εκτάσεων των νομών που απαρτίζουν την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας δίνονται στον πίνακα **ΣΤ.6.6-4** που ακολουθεί. Στον πίνακα δίνονται οι γεωργικές εκτάσεις ανά νομό και η κατανομή τους επίσης ανά καλλιεργούμενο είδος (κηπευτική γη, δενδρώδεις καλλιέργειες, αμπέλια κ.λπ.) καθώς και η κατανομή αυτών ανά νομό της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.

Πίνακας ΣΤ.6.6-4 Κατανομή γεωργικών εκτάσεων των νομών της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.

Γεωγραφικό Διαμέρισμα	Συνολική Γεωργική γη	Σύνολο καλλιεργειών και αγρανάπουσης	Φυτά μεγάλης καλλιέργειας και άλλες καλλιέργειες	Κηπευτική γη, θερμοκήπια, εμπορικοί ανθόκηποι, σπορεία	Δενδρώδεις καλλιέργειες	Φυτώρια	Άμπελοι Σταφιδάμπελοι	Αγρανάπουση 1 -5_ετών
Σύνολο Ελλάδας	36.975.953	37.091.527	20.110.727	1.046.993	10.125.467	10.841	1.241.453	4.556.046
Στερεά Ελλάδα και Εύβοια	3.656.884	3678948	2015680	167437	1029613	1968	91582	372668
Βοιωτίας	1.077.746	1.083.073	732.538	78.133	197.252	1.395	41.566	32.189
Εύβοιας	819.884	836.121	321.232	50.268	313.944	47	34.750	115.880
Ευρυτανίας	57.921	57.921	35.056	1.910	11.889		521	8.545
Φθιώτιδας	1.552.263	1.552.303	889.586	35.487	423.540	503	12.268	190.919
Φωκίδας	149.070	149.530	37.268	1.639	82.988	23	2.477	25.135

Στο σχήμα ΣΤ 6.6-1 δίνεται η σχηματικά η έκταση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας σύμφωνα με το Περιφερειακό Χωροταξικό Σχέδιο της Στερεάς Ελλάδας και η κατανομή της γης σε χρήσεις ανά Καποδιστριακό Δήμο. Στο σχέδιο φαίνονται τα τμήματα τα οποία καλύπτονται από οικισμούς, εκτάσεις οι οποίες καλύπτονται από γεωργική γη, από κτηνοτροφική γη, από συνδυασμό κτηνοτροφικής γης και δασών καθώς και από αμιγώς δασική γη.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Στο πρόγραμμα Corine Land Use¹ στην περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας έχουν εντοπιστεί 35 κατηγορίες χρήσεων γης οι οποίες εμφανίζονται στον πίνακα ΣΤ.6.6.5 που ακολουθεί και σχηματικά φαίνονται στο σχήμα ΣΤ 6.6-2.

Πίνακας ΣΤ.6.6.5 Χρήσεις γης στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας σύμφωνα με το πρόγραμμα Corine Land Use.

Κωδικός	Περιγραφή
111	Συνεχής αστικός ιστός
112	Ασυνεχής αστικός ιστός
121	Βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες
122	Οδικά και σιδηροδρομικά δίκτυα
123	Ζώνες λιμένων
124	Αεροδρόμια
131	Χώροι εξορύξεως ορυκτών
133	Χώροι οικοδόμησης
142	Εγκαταστάσεις αθλητισμού και αναψυχής
211	Μη αρδευόμενη αρόσιμη γη
212	Μόνιμα αρδευόμενη γη
213	Ορυζώνες
221	Αμπελώνες
222	Οπωροφόρα δένδρα και φυτείες με σαρκώδεις καρπούς
223	Ελαιώνες
231	Λιβάδια
241	Ετήσιες καλλιέργειες που σχετίζονται με μόνιμες καλλιέργειες

---

¹ Το Corine Land Cover (Coordination of information on the environment -CLC) είναι ένα Ευρωπαϊκό πρόγραμμα το οποίο ξεκίνησε το 1985 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και αποσκοπούσε στη συγκέντρωση πληροφοριών σχετικών με το περιβάλλον σε συγκεκριμένες περιοχές υψηλής σημασίας, για την Ευρωπαϊκή Ένωση (αέρας, νερό, έδαφος, κάλυψη γης κτλ). Από το 1994 η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Περιβάλλοντος (European Environment Agency-EEA) συμπεριέλαβε το corine στο δικό της πρόγραμμα. Η EEA είναι υπεύθυνη για την παροχή συγκεκριμένων έγκαιρων και έγκυρων πληροφοριών για το περιβάλλον της Ευρώπης (πηγή: wikipedia).

Αρχικά το πρόγραμμα αυτό εφάρμοσε μια μέθοδο για τη συλλογή δεδομένων της γήινης επιφάνειας βασισμένα σε μια συλλογή από εκτυπωμένες δορυφορικές εικόνες μικρής διακριτικής ικανότητας. Αυτό αποδείχθηκε ως η πιο εφικτή προσέγγιση στις αρχές του προγράμματος. Αυτή η μέθοδος έκανε μόνο περιορισμένη χρήση επεξεργασίας εικόνας και λογισμικού γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών (G.I.S.). Παρόλα αυτά η τεχνολογική εξέλιξη κατέστησε δυνατή την εισαγωγή της τεχνολογίας των ηλεκτρονικών υπολογιστών μέσω της διαδικασίας του "χτισίματος" της συλλογής των εικόνων. Το CLC χωρίζει την επιφάνεια της γης σε 44 κατηγορίες οι οποίες φαίνονται στην ακόλουθη εικόνα.

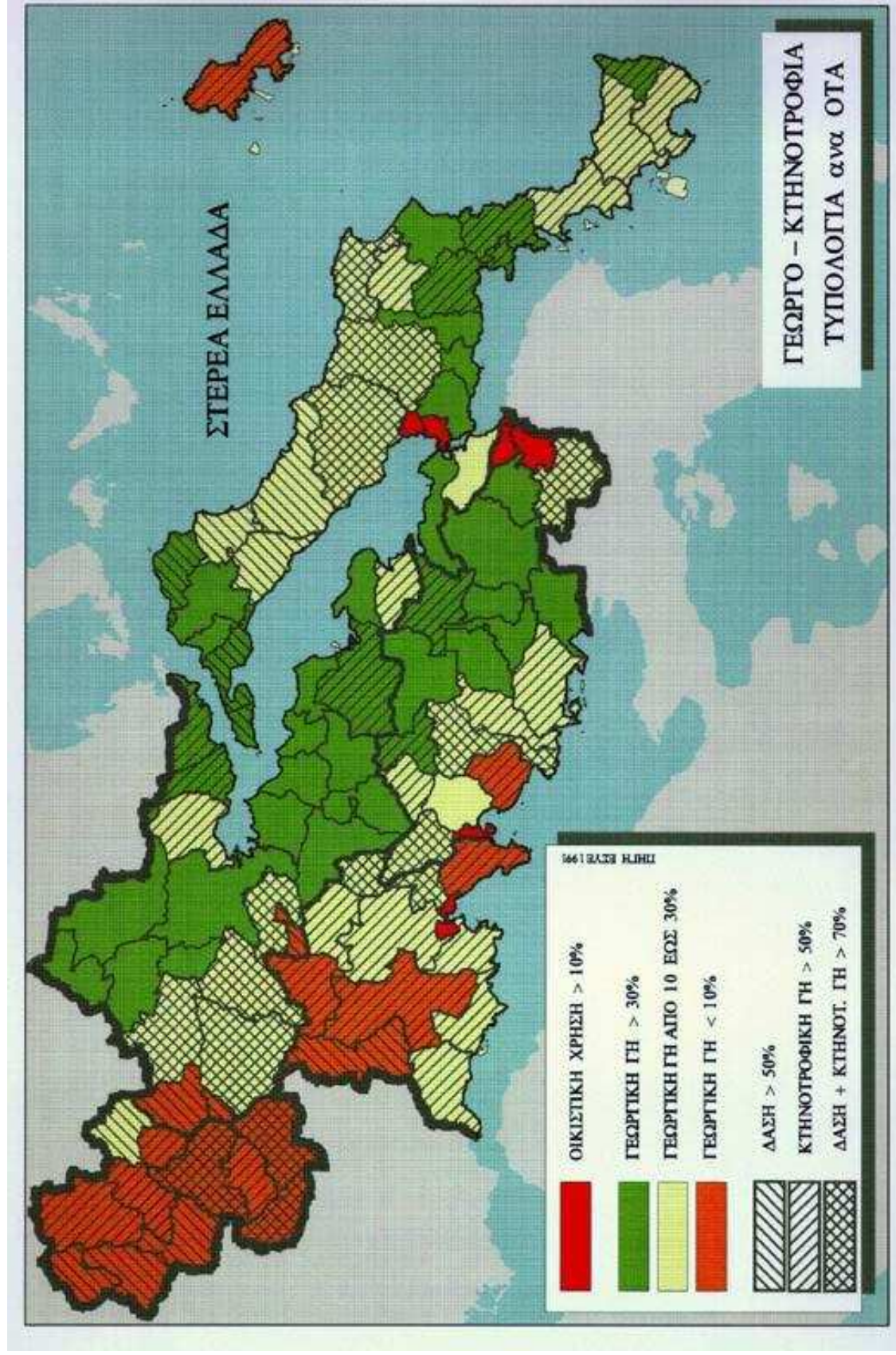
Σε επίπεδο πολιτικής, το Corine Land Cover χρησιμοποιείται μεταξύ άλλων για την υποστήριξη της προστασία των οικοσυστημάτων, της αναστολής της υποβάθμισης της βιοποικιλότητας, της καταγραφής των συνεπειών της μεταβολής του κλίματος, της εκτίμησης των εξελίξεων στον κλάδο της γεωργίας και της εφαρμογής της Οδηγίας – Πλαίσιο της ΕΕ για τα νερά. Στον τομέα της γεωργίας το πρόγραμμα Corine Land Cover μπορεί να τονίσει τις περιπτώσεις που οι μείζονες διαρθρωτικές αλλαγές συνεχίζονται ή εντείνονται, όπως η μετατροπή των βοσκοτόπων σε καλλιεργήσιμη γη (και το αντίστροφο), η επέκταση ή μείωση των εκτάσεων σε αγρανάπαυση και των εκτάσεων υπό καθεστώς παύσης καλλιέργειας ή πλήρης εγκατάλειψη της γεωργικής απασχόλησης.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

242	Σύνθετες καλλιέργειες
243	Γη που χρησιμοποιείται κυρίως για γεωργία μαζί με σημαντικά τμήματα φυσικής βλάστησης
311	Δάσος πλατυφύλλων
312	Δάσος κωνοφόρων
313	Μικτό δάσος
321	Φυσικοί βοσκότοποι
322	Θάμνοι και χερσότοποι
323	Σκληροφυλλική βλάστηση
324	Μεταβατικές δασώδεις και θαμνώδεις εκτάσεις
331	Παραλίες, αμμόλοφοι, αμμουδιές
332	Απογυμνωμένοι βράχοι
333	Εκτάσεις με αραιή βλάστηση
334	Αποτεφρωμένες εκτάσεις
411	Βάλτοι στην ενδοχώρα
421	Παραθαλάσσιοι βάλτοι
511	Υδατορεύματα
512	Επιφάνειες στάσιμου ύδατος
522	Εκβολές ποταμών

Σύμφωνα με το πρόγραμμα Corine Land Cover (CLC) στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας απαντώνται και οι 5 βασικές κατηγορίες χρήσης γης (1. Τεχνητές Επιφάνειες, 2. Γεωργικές εκτάσεις, 3. Δάση & ημι-φυσικές εκτάσεις, 4. Υγρές ζώνες και 5. Υδάτινες επιφάνειες). Οι βασικές αυτές κατηγορίες χρήσεων γης σύμφωνα με την κωδικοποίηση του CLC αναλύονται σε 42 υποκατηγορίες εκ των οποίων οι 35 απαντώνται στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας δημιουργώντας ένα ποικίλο φυσικό υπόβαθρο όπως αποτυπώνεται στο **Σχήμα ΣΤ 6.6-2**.

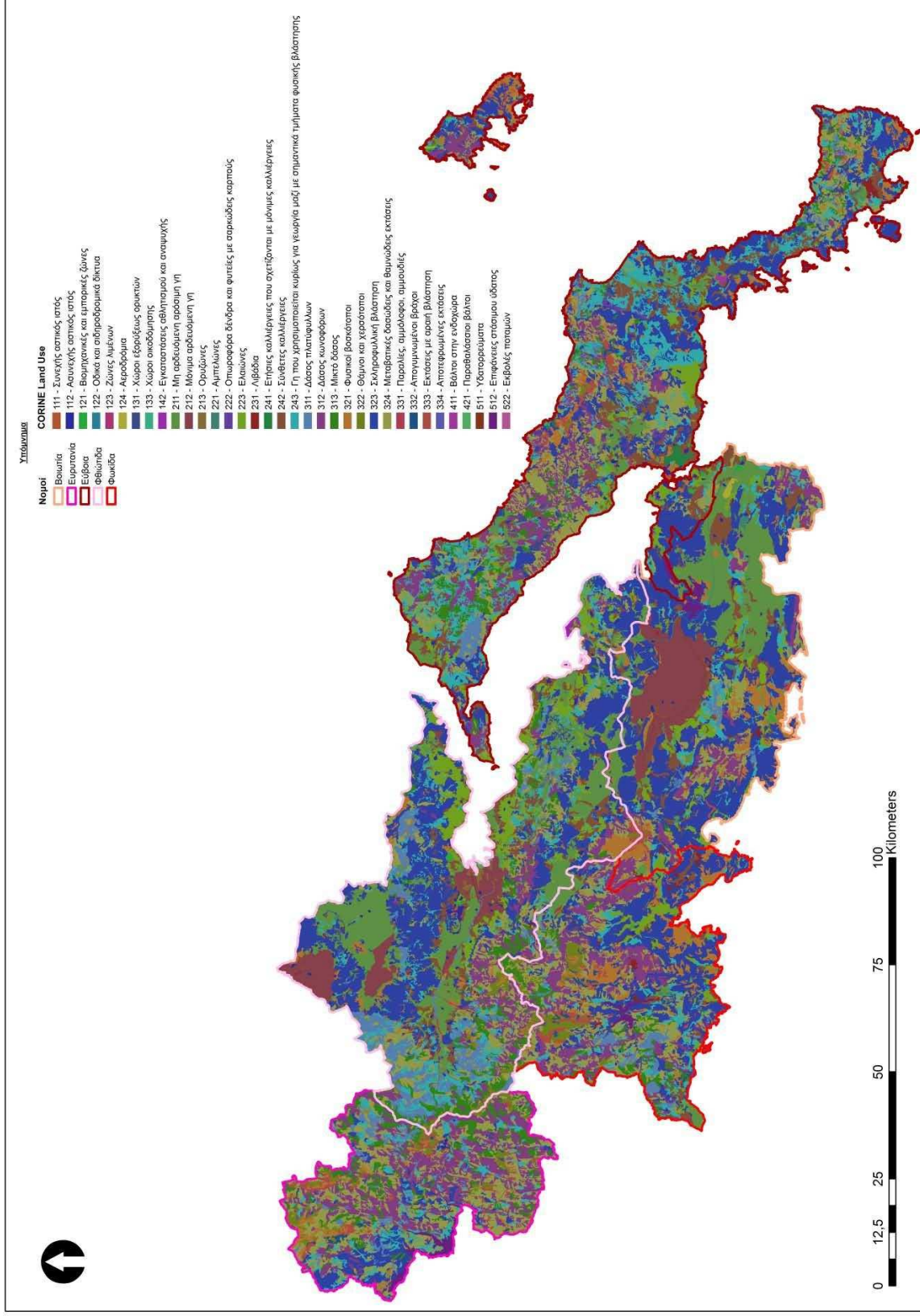

Σχήμα ΣΤ 6.6-1 Γεωργία – Κτηνοτροφία και αγροτοβιομηχανία στην περιοχή της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Πηγή: www.minenv.gr Περιφερειακό Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Σχήμα ΣΤ 6.6-2 Διαμόρφωση της έκτασης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας σύμφωνα με το πρόγραμμα Corine Land Use.

Σ.Τ.6.6.2. Εκπαίδευση

Το ποσοστό των ατόμων που ανήκουν σε ηλικίες κρίσιμες για το εκπαιδευτικό σύστημα (Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση), καθώς και αυτό των ατόμων που κατέχουν πανεπιστημιακούς τίτλους, παρουσιάζονται στον Πίνακα ΣΤ.6.6.-6 που ακολουθεί.

Πίνακας ΣΤ.6.6.-6: Εκπαιδευτικά Δεδομένα για την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (2001)

	Άτομα Ηλικίας 5-19 Ετών			Κάτοχοι	Πανεπιστημιακών
	Αριθμός	Ποσοστό (%)	Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	Κατοχή Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού	Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών
Σύνολο Χώρας	1.862.734	17,0	25%	0,75%	7,6%
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	100.533	16,6	23%	0,32%	5,4%

Το ποσοστό του εν δυνάμει μαθητικού πληθυσμού στην Περιφέρεια είναι οριακά χαμηλότερο του εθνικού (16,6% και 17% αντίστοιχα), που είναι σαφώς συρρικνωμένο (μειώθηκε σημαντικά κατά τη δεκαετία 1991 - 2001).

Πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Το σύνολο των μαθητών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για το έτος 1997 ανέρχεται στις 66.556, οι οποίοι κατανέμονται σε 3.540 τμήματα. Στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η αναλογία μαθητών ανά αίθουσα είναι 15,7 και η Περιφέρεια βρίσκεται σε καλύτερη θέση από τη χώρα, όπου η αντίστοιχη αναλογία κυμαίνεται στο 17,3. Επιπλέον, το 99,6% των δημοτικών σχολείων λειτουργούν αποκλειστικά πρωί, χωρίς διπλοβάρδιες (το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο της χώρας είναι 81,4%). Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η αναλογία μαθητών ανά αίθουσα είναι 23,9, ενώ το 99% των Γυμνασίων λειτουργούν αποκλειστικά το πρωί (το αντίστοιχο ποσοστό για τη χώρα είναι 69,4%). Τέλος, όσον αφορά στα Λύκεια, η αναλογία μαθητών ανά αίθουσα είναι 22,6 και το 99% αυτών λειτουργούν αποκλειστικά πρωί (το αντίστοιχο ποσοστό της χώρας είναι 66,9%) (Αναθεώρηση Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας 2000 - 2006).

Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα ΣΤ.6.6.-7, οι πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών, ως ποσοστό του πληθυσμού, υστερούν του αντίστοιχου εθνικού μεγέθους, ενώ η διαφορά είναι ελάχιστα μεγαλύτερη από την αντίστοιχη για τη Μέση Εκπαίδευση. Δεν υπάρχει συνεπώς έντονη υστέρηση ως προς το σημαντικό, κυρίως σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, αυτό δείκτη. Σαφώς μεγαλύτερη είναι όμως η διαφορά όσον αφορά στο ποσοστό κατόχων Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Τίτλου, όπου το ποσοστό της Περιφέρειας είναι μικρότερο των 2/5 του αντίστοιχου εθνικού δείκτη. Παρατηρείται συνεπώς μια σημαντική υστέρηση όσον αφορά στο στρώμα του πληθυσμού που τροφοδοτεί τα ανώτατα κλιμάκια της αγοράς εξειδικευμένης εργασίας.

Πίνακας ΣΤ.6.6.-7: Δείκτες Εκπαίδευσης για την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Δείκτες Εκπαίδευσης	Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	Σύνολο Χώρας
Πληθυσμός ηλικίας 0-29 ετών - Σύνολο Περιφέρειας	33,5	35,1
Πληθυσμός ηλικίας 0-29 ετών - Σύνολο Χώρας	4,8	100

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Σπουδαστές Ανώτατης Εκπαίδευσης ως ποσοστό του συνολικού αριθμού σπουδαστών ανά Περιφέρεια	16,7	28,1
Σπουδαστές Ανώτατης Εκπαίδευσης ως ποσοστό του συνολικού αριθμού σπουδαστών στη Χώρα	2,6	100
Αριθμός Τμημάτων Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης	16	455
Ποσοστό πληθυσμού 25-64 ετών με Ανώτατη Εκπαίδευση	12,5	20,5
Επίπεδο Εκπαίδευσης Χαμηλό	62,4	50,6
Επίπεδο Εκπαίδευσης Μέτριο	24,9	27,9
Επίπεδο Εκπαίδευσης Υψηλό	12,8	21,5

Σημαντικός παράγοντας του εκπαιδευτικού επιπέδου, αλλά και του επιπέδου ανάπτυξης της έρευνας και γενικότερα της κοινωνίας της γνώσης, είναι η παρουσία Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων. Είναι γεγονός ότι τα Πανεπιστήμια έχουν εθνική και όχι περιφερειακή εμβέλεια και συνεπώς δεν υπάρχει στενή συσχέτιση με το εκπαιδευτικό επίπεδο της περιοχής στην οποία χωροθετούνται. Παρόλα αυτά, η χωρική εγγύτητα διευκολύνει σε κάποιο βαθμό την πρόσβαση στην εκπαίδευση, αλλά κυρίως τη σύνδεση της έρευνας με την τοπική οικονομία και κοινωνία (όταν υπάρχουν τα κατάλληλα Τμήματα).

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας διαθέτει ένα νέο Πανεπιστημιακό Ίδρυμα με δύο Τμήματα σε ανάπτυξη (Τμήμα Πληροφορικής με Εφαρμογές στη Βιοϊατρική και Τμήμα Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης), ενώ υπάρχουν και τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι.) Λαμίας και Χαλκίδας, με επτά και οχτώ Τμήματα αντίστοιχα και συνολικά πάνω από 15.000 φοιτητές. Το ΤΕΙ Λαμίας έχει Τμήματα στην Άμφισσα και το Καρπενήσι, ενώ της Χαλκίδας στη Θήβα.

Η συμβολή των Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην περιφερειακή ανάπτυξη είναι πολύπλευρη και προκύπτει μεταξύ άλλων από τη ζήτηση για επενδύσεις σε κατασκευές και εξοπλισμούς, τη ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών, τους εργαζόμενους και φοιτητές τους, τη συμβολή τους στην άμεση και έμμεση απασχόληση, την προσφορά υπηρεσιών και διάχυση γνώσης, τεχνογνωσίας και τεχνολογίας, τα συνέδρια και τον εκπαιδευτικό τουρισμό, την προώθηση της προβολής της περιοχής διεθνώς, τη συνεργασία με παραγωγικές επιχειρήσεις και φορείς, τη συμμετοχή μελών Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ) και ερευνητών στην ερευνητική δραστηριότητα, αλλά και στην κοινωνική και οικονομική ζωή της περιοχής, την εκπαίδευση και αξιοποίηση εκατοντάδων εξωτερικών επιστημόνων, την αξιοποίηση παλαιών κτιρίων, την αναζωογόνηση των πόλεων κ.ά. Εντοπίζονται ωστόσο σημαντικά προβλήματα, τα οποία σχετίζονται με: βασικές ελλείψεις σε κτιριακές υποδομές και εξοπλισμό για την εκπαίδευση και έρευνα, την ελλιπή σύνδεση της διεξαγόμενης έρευνας με τις παραγωγικές δυνάμεις και ανάγκες της περιοχής, την ανεπάρκεια των υποδομών για δικτύωση με επιχειρήσεις κ.ά.

Όσον αφορά στη δια βίου μάθηση, η σημασία της οποίας αυξάνεται και για δημογραφικούς λόγους, ο δείκτης «% δια βίου μάθησης», με ΕΕ25 = 100, διαμορφώνεται για τη Στερεά Ελλάδα στο 45% (Eurostat). Υπάρχουν σημαντικές ενδοπεριφερειακές διαφορές, που όμως η σημασία τους περιορίζεται, όταν ληφθεί υπόψη η συνολική υστέρηση ως προς την Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΣΤ.6.6.2. Υγεία

Όσον αφορά την υγεία, η δευτεροβάθμια φροντίδα παρέχεται στη Στερεά Ελλάδα από 8 δημόσια νοσοκομεία συνολικής δυναμικότητας 1.635 κλινών. Ο δείκτης κλίνες/1.000 κατ. διαμορφώνεται στο 2,7 στη Στερεά Ελλάδα. Υπάρχουν επίσης ιδιωτικά νοσοκομεία και κλινικές. Παρατηρείται συνεπώς μια σαφώς χαμηλή παρουσία δημόσιας νοσοκομειακής περίθαλψης στη Στερεά Ελλάδα,

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

που ωστόσο αντισταθμίζεται μερικώς από ιδιωτική περίθαλψη, αλλά και από την εγγύτητα προς την Αθήνα τμήματος της περιφέρειας. Όσον αφορά τα κέντρα υγείας, η εικόνα είναι η εξής (αριθμός/κλίνες):35/221 (Πηγή: ΕΣΥΕ).

Στον πίνακα ΣΤ.6.6-8 δίνονται οι κλίνες στα νοσοκομεία και τα κέντρα υγείας που λειτουργούν στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.

Πίνακας ΣΤ.6.6-8: Κέντρα Υγείας - Κλίνες - Ιατροί στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Περιφερειακή Ενότητα / Περιφέρεια / Χώρα	Κέντρα Υγείας	Κλίνες	Ιατροί
Π.Ε. Βοιωτίας	3	21	23
Π.Ε. Εύβοιας	4	21	63
Π.Ε. Ευρυτανίας	1	-	5
Π.Ε. Φθιώτιδας	5	22	62
Π.Ε. Φωκίδας	2	8	14
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	15	72	167
Σύνολο Χώρας	191	1.004	2.527

Αν και οι ανάγκες όσον αφορά την υγεία έχουν αντιμετωπιστεί αρκετά, υπάρχουν ακόμα σημαντικές ανάγκες που όσον αφορά τη δευτεροβάθμια φροντίδα αφορούν τη συμπλήρωση και ενίσχυση του δυναμικού τους από άποψη κλινών ή/και κλινικών, την ανανέωση του ιατρικού και εξοπλισμού τους. Επίσης, απαιτείται η καλύτερη δικτύωση των υποδομών υγείας (ιδίως των πρωτοβάθμιων κέντρων), η χρήση νέων τεχνολογιών (τηλεϊατρικής) καθώς και η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Ένα σημαντικό ζήτημα που καταγράφεται στη Στερεά Ελλάδα ως προς την παροχή υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας είναι η ανομοιογένεια μεταξύ των περιοχών της, τόσο σε επίπεδο πρωτοβάθμιων ΟΤΑ και Περιφερειακών Ενοτήτων, όσο και σε επίπεδο περιοχών μέσα στον ίδιο Δήμο. Εντοπίζονται περιοχές με μεγάλες ανάγκες εκσυγχρονισμού σε δημόσιες υποδομές υγείας - μέριμνας (π.χ. στην Εύβοια, όπου προτεραιότητα έχει το Νοσοκομείο Χαλκίδας), με σημαντικές ελλείψεις στην οργάνωση πλήρους παροχής υπηρεσιών λόγω υποστελέχωσης και ελλειμματικού εξοπλισμού (π.χ. Νοσοκομεία Θήβας και Άμφισσας), απομακρυσμένες περιοχές με πολλές αδυναμίες στην εξυπηρέτηση πολιτών (π.χ. Κέντρο Υγείας Λιδορικίου).

Παρά το γεγονός ότι οι ανάγκες αναφορικά με τον τομέα της υγείας έχουν αντιμετωπιστεί σε ικανοποιητικό βαθμό, οι ελλείψεις που παρουσιάζονται καθιστούν επιτακτική κυρίως την κάλυψη των αναγκών σε επίπεδο Πρωτοβάθμιας Υγείας Αστικού Τύπου, αλλά και την κάλυψη αναγκών των απομακρυσμένων οικισμών, καθώς και των οικισμών που αυξάνουν σημαντικά τον πληθυσμό τους ορισμένες χρονικές περιόδους, κυρίως λόγω τουριστικής κίνησης.

ΣΤ.6.6.2. Θεσμικές και νομοθετικές ρυθμίσεις

Η Περιφέρεια μέχρι στιγμής υπόκειται στις διατάξεις του εγκεκριμένου Εθνικού Χωροταξικού σχεδίου καθώς και των εγκεκριμένων Ειδικών Χωροταξικών σχεδίων για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ), της Βιομηχανίας, του Τουρισμού και των Υδατοκαλλιεργειών. Επίσης υπάρχει το εγκεκριμένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης της Στερεάς Ελλάδας, το οποίο πρόκειται να αναθεωρηθεί σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του Γενικού και Ειδικών Χωροταξικών Σχεδίων της χώρας. Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας εγκρίθηκε με απόφαση του Υπ. ΠΕΧΩΔΕ (ΦΕΚ Β 1469/090-2003). Στο Πλαίσιο αυτό καταγράφεται και αξιολογείται η θέση της

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Περιφέρειας στο διεθνή και ευρωπαϊκό χώρο, ο ρόλος της σε εθνικό επίπεδο και σε σύγκριση με άλλες Περιφέρειες, καθώς και οι λειτουργίες διαπεριφερειακού χαρακτήρα που έχει ή μπορεί να αναπτύξει. Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.) της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας στοχεύει:

- Στην εναρμόνιση με τα εγκεκριμένα ή υπό διαμόρφωση κείμενα του Γενικού και των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και την εξειδίκευση και συμπλήρωση των βασικών προτεραιοτήτων και επιλογών τους στο επίπεδο της Περιφέρειας.
- Στην προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης και διαρκούς ανάπτυξης της Περιφέρειας, σύμφωνα με τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητές της.
- Στην ενσωμάτωση των κατευθύνσεων του Περιφερειακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, των προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς και άλλων γενικών ή ειδικών αναπτυξιακών προγραμμάτων, που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του χώρου της Περιφέρειας.
- Στην εξασφάλιση της ικανότητάς τους να αποτελέσουν τη βάση αναφοράς για το συντονισμό και την εναρμόνιση των επιμέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων του κράτους, των δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού, που έχουν αισθητές επιπτώσεις στη συνοχή και ανάπτυξη του περιφερειακού χώρου.
- Στην εξασφάλιση κατευθύνσεων για τα μεγάλα αστικά συγκροτήματα, για τα οποία απαιτούνται Ρυθμιστικά Σχέδια για την οικιστική τους οργάνωση και για την προστασία του περιβάλλοντος.
- Στην εξασφάλιση της ικανότητάς τους να λειτουργούν ως κατευθυντήρια πλαίσια στα κατώτερα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού (ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΠΕΡΠΟ και ΖΟΕ), εξασφαλίζοντας τη συνεκτική διαχείριση του χώρου.
- Στην εξειδίκευση και συμπλήρωση των βασικών προτεραιοτήτων ως επιλογών των χωρικών κατευθύνσεων αναφορικά με τις περιοχές στις οποίες ενεργο-ποιούνται τα εργαλεία και οι μηχανισμοί του Νόμου 2742/199922, ειδικότερα δε οι Περιοχές Ειδικών Χώρικών Παρεμβάσεων, τα Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων και τέλος, οι Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων.
- Στην κατάρτιση προγράμματος δράσης, στο οποίο εξειδικεύονται οι απαιτούμενες ενέργειες για την εφαρμογή των προτάσεων των Π.Π.Χ.Σ.Α.Α., ρυθμίσεις, μέτρα και προγράμματα, το κόστος και οι πηγές χρηματοδότησης των προτεινόμενων παρεμβάσεων, καθώς και οι φορείς και το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των προτεινόμενων μέτρων και δράσεων.

Το επιλεγμένο πρότυπο χωρικής ανάπτυξης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας είναι διαμορφωμένο με τέτοιο τρόπο, ώστε να οδηγεί σταδιακά σε μεγαλύτερη περιφερειακή αυτονομία, σε διαπεριφερειακή και ενδοπεριφερειακή εξισορρόπηση, σε εξωτερική ανταγωνιστικότητα και να προωθεί την παρεμβατικότητα στη διαχείριση των περιβαλλοντικών μεγεθών και κυρίως των χρήσεων γης (βλ. Χάρτη Χ-4 του Παραρτήματος II).

Οι γενικοί μακροπρόθεσμοι αναπτυξιακοί στόχοι που επιδιώκει το Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. είναι:

- Η δυναμική ενσωμάτωση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας στο νέο ευρωπαϊκό και εθνικό οικονομικό χώρο, με ενισχυμένη ταυτότητα και εξωτερική ανταγωνιστικότητα.
- Η ενίσχυση της αστικοποίησης και της τριτογενεοποίησης της παραγωγικής της βάσης χρησιμοποιώντας, όσο είναι δυνατόν, τις νέες ευκαιρίες από την εξέλιξη της αποκέντρωσης και της Κοινωνίας της Πληροφορίας, από τη συνεργασία δημόσιου - ιδιωτικού τομέα και από τη διασύνδεση του αναπτυγμένου δευτερογενούς τομέα παραγωγής με την πανεπιστημιακή εκπαίδευση, την έρευνα και την τεχνολογία.
- Η χαλάρωση της εξάρτησης της Περιφέρειας από τη μητροπολιτική Αθήνα, σε συνδυασμό με την εμφάνιση νέων διαπεριφερειακών συνεργασιών και η εξισορρόπηση των ενδοπεριφερειακών

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ανταγωνισμών και ανισοτήτων, μέσω ενισχυμένης συνεργασίας, συμπληρωματικότητας σε αναπτυξιακές χωρικές ενότητες, που αξιοποιούν στο μέγιστο βαθμό το πλουτοπαραγωγικό της δυναμικό σε όλες τις κατηγορίες του χώρου και σε όλους τους παραγωγικούς τομείς.

- Η αξιοποίηση της θετικής ανταπόκρισης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας στις χωρικές επιπτώσεις των εθνικών και Κοινοτικών πολιτικών στους τομείς των μεταφορών, της ενέργειας, της υπαίθρου και των ειδικών κατηγοριών του χώρου, της βιομηχανίας, του τουρισμού, της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, της περιβαλλοντικής αναβάθμισης και πρόληψης, όπως αυτές εξειδικεύονται σε εθνικό και σε περιφερειακό επίπεδο.

Η ένταξη της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας στον εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο και η προώθηση των στόχων της για ισότιμη ένταξη οργανώνεται μέσω:

- Αστικών συγκεντρώσεων με διαπεριφερειακό ρόλο και τάξη μεγέθους μεσαίας πόλης, οι οποίες συνδεδεμένες με ισοδύναμες ή ανώτερες ή μητροπολιτικές αστικές συγκεντρώσεις του υπερκείμενου χώρου, παρέχουν τη δυνατότητα της διάχυσης της αναπτυξιακής και πολιτιστικής διαδικασίας.

- Διαπεριφερειακών αξόνων - δεσμών, που οργανώνουν την ανάδειξη της ενδιάμεσης θέσης της Περιφέρειας και τις ανταλλαγές - αλληλεπίδρασή της με τον υπερκείμενο χώρο και εξυπηρετούν τις αστικές συγκεντρώσεις που προαναφέρθηκαν και το ρόλο τους.

- Χώρων διαπεριφερειακής εμβέλειας φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Ο γενικοί μακροπρόθεσμοι αναπτυξιακοί στόχοι που επιδιώκει το Π.Π.Χ.Σ.Α.Α είναι:

- η δυναμική ενσωμάτωση της Περιφέρειας στον νέο ευρωπαϊκό/εθνικό οικονομικό χώρο με ενισχυμένη ταυτότητα και εξωτερική ανταγωνιστικότητα.

- η ενίσχυση της αστικοποίησης και της τριτογενοποίησης της παραγωγικής της βάσης, χρησιμοποιώντας, όσο είναι δυνατόν, τις νέες ευκαιρίες από την εξέλιξη της αποκέντρωσης και της κοινωνίας της πληροφορίας, από την συνεργασία δημόσιου - ιδιωτικού τομέα και από την διασύνδεση του αναπτυγμένου δευτερογενούς της τομέα με την πανεπιστημιακή εκπαίδευση την έρευνα και τη τεχνολογία.

- η χαλάρωση της εξάρτησης του χώρου της από τη Μητροπολιτική Αθήνα σε συνδυασμό με την εμφάνιση νέων διαπεριφερειακών συνεργασιών και ο μετριασμός των ενδοπεριφερειακών ανταγωνισμών και ανισοτήτων μέσω ενισχυμένης συνεργασίας, συμπληρωματικότητας σε αναπτυξιακές χωρικές ενότητες που θα αξιοποιούν στο μέγιστο βαθμό το πλουτοπαραγωγικό της δυναμικό σ' όλες τις κατηγορίες χώρου και παραγωγικούς τομείς.

- η αξιοποίηση της θετικής ανταπόκρισης της Περιφέρειας στις χωρικές επιπτώσεις των εθνικών και κοινοτικών πολιτικών στους τομείς των μεταφορών, της ενέργειας, της υπαίθρου και των ειδικών κατηγοριών χώρου, της βιομηχανίας τουρισμού και της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, της περιβαλλοντικής αναβάθμισης και πρόληψης, όπως αυτές εξειδικεύονται και σε εθνικό και σε περιφερειακό επίπεδο.

Ειδικότερα, η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας εντάσσεται στον παραπάνω χώρο με:

- Τις κάτωθι, διαπεριφερειακής εμβέλειας, πόλεις - πόλους:

- Λαμία (και ευρύτερη αστική περιοχή), η οποία αποτελεί την περιφερειακή πρωτεύουσα που συγκροτεί το κεντροβαρικό ως προς την Αθήνα πυρήνα, μέσω νέων συνδέσεων με το δυτικό και βορειοδυτικό μέτωπο της χώρας και λειτουργεί ως διαπεριφερειακός κόμβος μεταφορών και επικοινωνιών υποστηριζόμενη από τα περιφερειακά λιμάνια Στυλίδας, Αγίου Κωνσταντίνου και Ιτέας.
- Χαλκίδα (και ευρύτερη αστική περιοχή), η οποία παρουσιάζει ειδικό ελκτικό ρόλο στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας, είναι διασυνδεδεμένη με το εθνικής σημασίας λιμάνι της Κύμης και υποστηρίζεται και από το περιφερειακό λιμάνι της Χαλκίδας.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Τους παρακάτω διαπεριφερειακούς άξονες ανάπτυξης:

- Διαμήκης άξονας Αθήνας - Χαλκίδας - Λαμίας - Θεσσαλονίκης (ΠΑΘΕ).
- Διαγώνιος άξονας Λαμίας - Ιτέας/Άμφισσας - Αντίρριου - Πάτρας.
- Διαγώνιος άξονας Κεντρικής Ελλάδας Λαμίας - Καρδίτσας - Τρικάλων - Παναγιάς/Ε65 (Εγνατία Οδός).
- Οριζόντιος άξονας (ΠΑΘΕ/Κορίνθου) - Θήβας/ΠΑΘΕ - Χαλκίδας - Κύμης/Λιμανιού Κύμης.

- Τους, διαπεριφερειακής εμβέλειας, χώρους πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, που εντασσόμενοι σε υλικά (διαδρομές) και άυλα δίκτυα (πόλεων, γεωπολιτικά, πολιτισμικά, κ.ά.), εξασφαλίζουν διαπεριφερειακή λειτουργία στις χωρικές τους ενότητες και τα κέντρα τους. Αυτοί οι χώροι είναι οι εξής:

- Δελφοί και Δελφικό Τοπίο, Όσιος Λουκάς - Μονή Προυσού.
- Θερμοπύλες - Ελάτεια (Λοκρίδα) - Θήβα και ευρύτερη περιοχή - Ερέτρια.
- Περιοχές του δικτύου NATURA 2000.

- Τους δευτερεύοντες διαπεριφερειακούς πόλους ανάπτυξης, οι οποίοι είναι:

- Η ευρύτερη αστική περιοχή της Λιβαδειάς, η Θήβα και η ευρύτερη περιοχή της Άμφισσας (δίκτυο Άμφισσας - Ιτέας - Δελφών).
- Το Καρπενήσι, το οποίο λειτουργεί ως Νομαρχιακό κέντρο με ειδικό τουρισμό και το σύμπλεγμα Κύμης - Αλιβερίου, με ειδικές εθνικής εμβέλειας υποδομές στην ενέργεια (για το Αλιβέρι) και τις μεταφορές (για την Κύμη).

- Τους δευτερεύοντες διαπεριφερειακούς άξονες ανάπτυξης:

- Άξονας ΠΑΘΕ/Λαμία - Καρπενήσι - Αγρίνιο (Ιόνια Οδός).
- Άξονας ΠΑΘΕ/Θήβα - Λιβαδειά - Ιτέα/Άμφισσα (διαγώνιος άξονας Λαμία - Πάτρα).
- Άξονας ΠΑΘΕ/Γλύφα - Ωρεοί/Πορθμειακή σύνδεση Χαλκίδας - Καρύστου (Λιμάνι).
- Άξονας Θήβας - Λιβαδειάς - Λαμίας (Δυτική Θεσσαλία).

- Τις περιοχές συνεργασίας πόλης - υπαίθρου (αναπτυξιακές χωρικές ενότητες).

Αναφορικά με τη χωρική διάρθρωση των περιοχών κατοικίας και των υποδομών των παραγωγικών δραστηριοτήτων, στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, διαμορφώνονται οι ακόλουθες «ζώνες» (<http://www.minenv.gr/>):

Περιοχές κατοικίας: Η κατοικία στην Περιφέρεια εντοπίζεται κυρίως στις πεδινές και παράκτιες περιοχές και κυριαρχείται από τα μικρά αστικά κέντρα, που σταθεροποιούν τον πληθυσμό τους, ενώ η αστικοποίηση παραμένει ιδιαίτερα αδύναμη ως προς την οικιστική πίεση στο περιβάλλον. Προβλήματα δημιουργούνται κυρίως στα κέντρα των οικισμών, αλλά και στις ευαίσθητες πεδινές παραλιακές παραγωγικές περιοχές (με έξαρση στον Ευβοϊκό και Μαλιακό κόλπο), λόγω συσσώρευσης εποχιακού παραθεριστικού πληθυσμού, που έρχεται κυρίως από την Αθήνα.

Βιομηχανικές ζώνες: Η Περιφέρεια διαθέτει οργανωμένη ΒΙ.ΠΕ. - με μικρά περιθώρια προσφοράς βιομηχανικών χώρων - στην ευρύτερη περιοχή της Λαμίας, αλλά και τη μεγάλη «άτυπη ΒΙ.ΠΕ.» Οινόφυτων - Σχηματαρίου, περιοχή με υποδομές σε δίκτυα, αλλά χωρίς οργάνωση και προσφορά γης στην ελεύθερη αγορά. Την υποστήριξη αλλά και αποσυμφόρηση των ζωνών αυτών θα αναλάβουν η προς ενεργοποίηση ΒΙ.ΠΕ., στη Θίβη και η νέα προτεινόμενη Β.Ε.ΠΕ. στον αγροτοβιομηχανικό χώρο του Άνω Ρου του Βοιωτικού Κηφισού.

Τουριστικές Ζώνες: Κύριες οργανωμένες τουριστικές ζώνες στην Περιφέρεια αποτελούν ο αρχαιολογικός χώρος των Δελφών και τα Χιονοδρομικά Κέντρα του Παρνασσού και Τυμφρηστού. Οι εγκαταστάσεις των ιαματικών πηγών στο Βόρειο Ευβοϊκό, Θερμοπύλες - Καμένα Βούρλα -

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

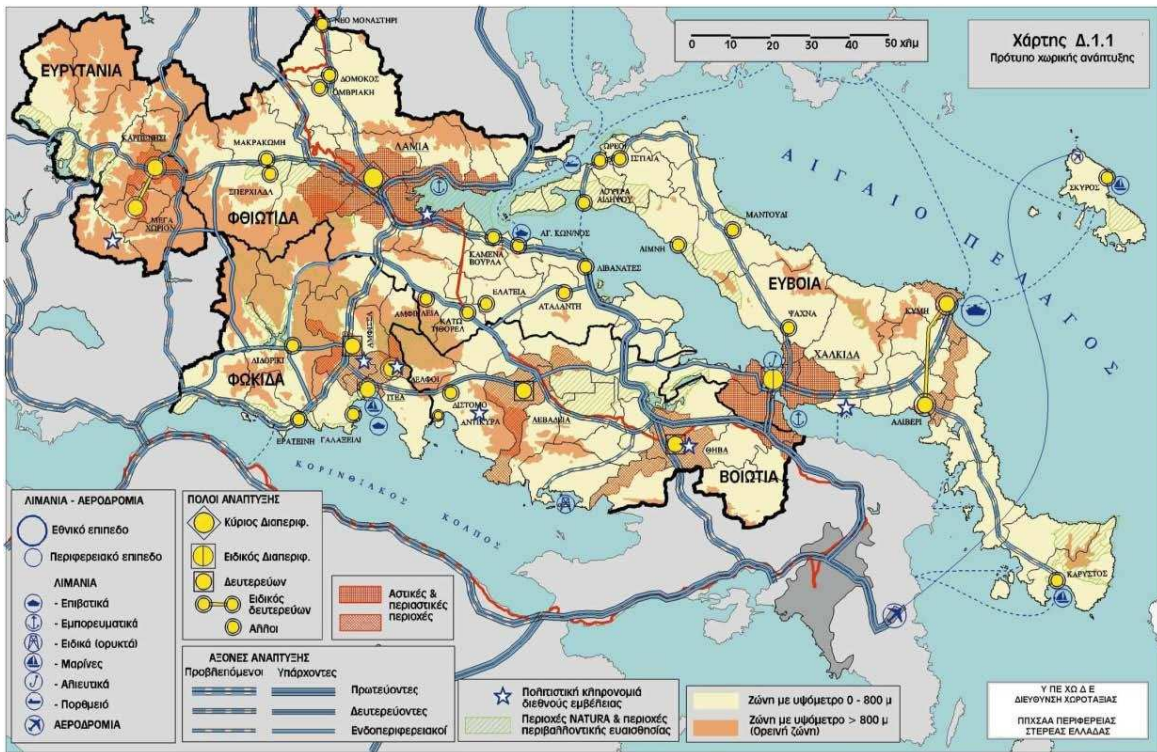
Υπάτη - Λουτρά Αιδηψού, είναι οι ζώνες με δυναμική προοπτική. Νέες, εν δυνάμει, ζώνες για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού αποτελούν τα μεγάλης έκτασης φυσικά τοπία, κυρίως τα ορεινά. Σημαντικό απόθεμα πολεοδομημένης γης για επενδύσεις σε παραθεριστική κατοικία, υπάρχει στις ένθεν και ένθεν του Ευβοϊκού Κόλπου, πλησίον της Αθήνας, παράκτιες περιοχές.

Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (Π.Ε.Χ.Π.) 2

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, στα πλαίσια του χωροταξικού σχεδιασμού και της επίτευξης του στόχου της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης, έχουν καθοριστεί τρεις Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων οι οποίες είναι:

- Ευρύτερη Περιοχή Τεχνητής Λίμνης Μόρνου / Ορεινή Φωκίδα
- Διασυνοριακή Περιοχή Αστικών Περιοχών Θήβας - Χαλκίδας ένθεν και ένθεν του Οδικού Άξονα ΠΑΘΕ
- Ζώνη Χιονοδρομικού Κέντρου Παρνασσού Αράχοβας - Πολύδροσου

Προς την κατεύθυνση της επίτευξης των ανωτέρω στόχων έχει υιοθετηθεί το πρότυπο χωρικής ανάπτυξης που παρουσιάζεται στο σχέδιο ΣΤ 6.6.3 με σαφώς προσδιορισμένους πόλους και άξονες ανάπτυξης.

Σχέδιο ΣΤ 6.6.3: Πρότυπο χωρικής ανάπτυξης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Πηγή: Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης της Στερεάς Ελλάδας, 2003

² Ως Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (Π.Ε.Χ.Π.) χαρακτηρίζονται περιοχές εντός ή εκτός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων ή οικισμών προϋφισταμένων του 1923 ή εντός ορίων οικισμών κάτω των 2000 κατοίκων, οι οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερα ή κρίσιμα προβλήματα χωρικής ανάπτυξης που απαιτούν ειδικό σχεδιασμό και ρύθμιση (Γιαουτζή και Στρατηγέα, 2005).

ΣΤ 6.6.3 Γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας

Γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας (Γ.Υ.Π) είναι η κατηγορία των εδαφών που η γεωργική τους χρήση επιφέρει υψηλή παραγωγικότητα λόγω των βέλτιστων φυσικοχημικών ιδιοτήτων τους, της δυνατότητας άρδευσής, της ειδικής σύστασης και μορφολογίας τους, του βέλτιστου μικροκλίματός, ή λόγω της θέσης τους (π.χ. περιοχή αναδασμού ή ειδικών και παραδοσιακών καλλιεργειών).

Με βάση την Κ.Υ.Α. 168040/3.9.2010 (Φ.Ε.Κ.1528/Β/7.9.2010) των Υπουργών Π.Ε.ΚΑ. και Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων (Α.Α.Τ) με θέμα: «Καθορισμός κριτηρίων με τα οποία διαβαθμίζεται η αγροτική γη σε ποιότητες και κατατάσσεται σε κατηγορίες παραγωγικότητας» στην κατηγορία της Γ.Υ.Π. κατατάσσονται τα αγροτεμάχια σε περιοχές που ανήκουν, μεταξύ άλλων, σε μια από τις περιπτώσεις:

α) Άρδευονται ή μπορούν να άρδευτούν με υπάρχοντα ή προγραμματιζόμενα έργα

β) Βρίσκονται σε περιοχή αναδασμού ή σε περιοχή που προγραμματίζεται αναδασμός.

Σε αγροτεμάχια που χαρακτηρίζονται από την οικεία Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας, απαγορεύεται η άσκηση οποιασδήποτε άλλης δραστηριότητας, εκτός από τη γεωργική εκμετάλλευση. Κάθε επέμβαση στις εκτάσεις αυτές, είτε για τη μεταβολή του προορισμού τους και τη διάθεσή τους για άλλες χρήσεις είτε για την εκτέλεση έργων ή τη δημιουργία εγκαταστάσεων ή παροχή άλλων εξυπηρετήσεων μέσα σε αυτές, έστω και χωρίς μεταβολή της κατά προορισμό χρήσης τους, αποτελεί εξαιρετικό μέτρο και ενεργείται πάντοτε ύστερα από άδεια της οικείας Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης και μόνο για λόγους που εξυπηρετούν το γεωργικό χαρακτήρα της αγροτικής εκμετάλλευσης. Η απαγόρευση αυτή δεν ισχύει εφόσον πρόκειται για την εκτέλεση στρατιωτικών έργων, που αφορούν την εθνική άμυνα της χώρας, καθώς και για την εκτέλεση μεγάλων αναπτυξιακών έργων του Δημοσίου και των Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμίδας.

Σε περιοχές που χαρακτηρίζονται κατά τα ανωτέρω ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας, απαγορεύεται η κατάτμηση των αγροτεμαχίων, είτε με διανομή μεταξύ των συνιδιοκτητών είτε με πώληση ή οποιαδήποτε άλλη πράξη με την οποία μεταβιβάζονται δικαιώματα κυριότητας, χωρίς προηγούμενη άδεια της οικείας Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης, με ποινή την απόλυτη ακυρότητα της σχετικής δικαιοπραξίας. Η άδεια παρέχεται μόνο εφόσον με την κατάτμηση διευκολύνεται η αγροτική εκμετάλλευση και επισυνάπτεται στη σχετική συμβολαιογραφική πράξη, στην οποία γίνεται μνεία αυτής. Η άδεια κατάτμησης απαιτείται και όταν πρόκειται για διανομή μεταξύ συνιδιοκτητών ή συγγληρονόμων που έχουν το δικαίωμα να λύσουν την κοινωνία και παρέχεται, εφόσον με τη λύση δεν επέρχεται κατάτμηση ή η επερχόμενη κατάτμηση δεν παραβιάζει την αγροτική εκμετάλλευση.

Μεταβιβάσεις γεωργικής γης για νόμιμη αιτία, είναι απολύτως άκυρες, αν δεν συνοδεύονται από πιστοποιητικό της οικείας Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης, με το οποίο βεβαιώνεται αν το πωλούμενο αγροτεμάχιο είναι ή όχι γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας. Ο οικείος συμβολαιογράφος υποχρεούται να κάνει σχετική μνεία στο συμβόλαιο των στοιχείων του ανωτέρω πιστοποιητικού.

Με την § 23 του άρθρου. 20 του Ν.3399/05 (Φ.Ε.Κ.255/Α/17.10.2005) αποκλείστηκε η πιθανότητα χαρακτηρισμού ως «γη υψηλής παραγωγικότητας» εκτάσεων που βρίσκονταν σε ζώνη 600m εκατέρωθεν του άξονα των εθνικών οδών, ενώ δινόταν η δυνατότητα εξαίρεσης και για εκτάσεις που βρίσκονταν σε ζώνη 600m εκατέρωθεν του άξονα των επαρχιακών οδών μετά από Κ.Υ.Α. των υπουργών Π.Ε.ΧΩ.ΔΕ. και Α.Α.Τ. Επιπλέον με την §7 του αρ.9 του Ν.3851/10 (Φ.Ε.Κ.85/Α/4.6.2010) σε ένα αγροτεμάχιο που έχει χαρακτηριστεί ως Γ.Υ.Π. δίνεται, εκτός από γεωργική εκμετάλλευση και η δυνατότητα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς Α.Π.Ε.

ΣΤ 6.7 ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

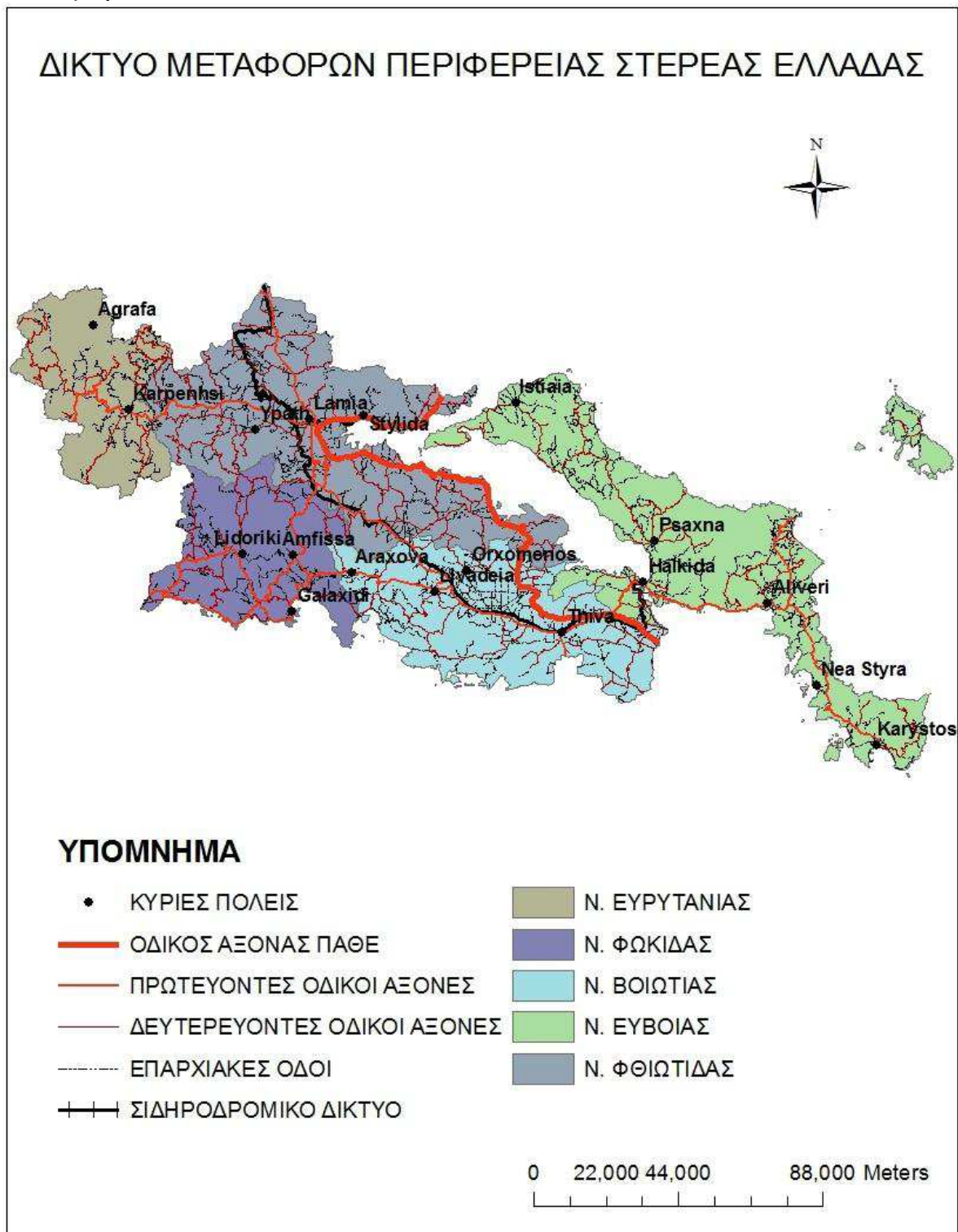
ΣΤ 6.7.1 Δίκτυο συγκοινωνιών

α. Οδικό δίκτυο

Το βασικό πλέγμα των διαπεριφερειακών αξόνων στην Περιφέρεια περιλαμβάνει τον αυτοκινητόδρομο ΠΑΘΕ, αλλά με υπό εξέλιξη ή προγραμματισμένα έργα για την ολοκλήρωσή του. Ανεξάρτητα από την αδιαμφισβήτητη σημασία του ρόλου του σιδηροδρομικού δικτύου, το υποσύστημα των οδικών αξόνων μεταφοράς παραμένει αναντικατάστατο για το μεγαλύτερο ποσοστό των μετακινήσεων ατόμων, αγαθών και εμπορευμάτων στο εσωτερικό της ηπειρωτικής χώρας, αλλά και της Περιφέρειας και συγκεκριμένα των μετακινήσεων που αφορούν σε διαδρομές για τις οποίες δεν διατίθεται εναλλακτική επιλογή σιδηροδρομικής μετακίνησης.

Πιο αναλυτικά, η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας διασχίζεται από τον οδικό άξονα ΠΑΘΕ, καθώς και από την κύρια σιδηροδρομική γραμμή της χώρας. Αυτό αποτελεί σημαντικό παράγοντα ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας σε εθνικό επίπεδο και προσδίδει ανάλογα χαρακτηριστικά στις επιχειρήσεις που λειτουργούν στο χώρο της.

Το Εθνικό Δίκτυο που διασχίζει την Περιφέρεια ανέρχεται σε 1.191 χιλιόμετρα, ενώ το επαρχιακό καλύπτει 3.473 χιλιόμετρα. Η κατάσταση του ενδομαρχειακού οδικού δικτύου παρουσιάζει προβλήματα και σημαντικές αδυναμίες, με αποτέλεσμα κατά τους χειμερινούς μήνες η οδική επικοινωνία να καθίσταται αρκετά δύσκολη. Στο σχέδιο ΣΤ 6.7-1 που ακολουθεί, παρουσιάζεται το δίκτυο μεταφορών της Περιφέρειας.

Σχέδιο ΣΤ 6.7-1: Μεταφορικό Δίκτυο Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Πηγή πρωτογενών δεδομένων: www.geodata.gov.gr.

Πιο συγκεκριμένα, στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας περιλαμβάνονται οι ακόλουθοι Κύριοι Οδικοί Άξονες:

- Αθήνα - Λαμία - Θεσσαλονίκη (ΠΑΘΕ).
- ΠΑΘΕ - Χαλκίδα - Κύμη.
- Λαμία - Άμφισσα - Αντίρριο - Πάτρα.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Λαμία - Καρδίτσα - Τρίκαλα - Παναγιά/Ηγουμενίτσα (Ε65).
- Θήβα - Ελευσίνα (ΠΑΘΕ).

Επιπλέον, στην υπό μελέτη περιοχή περιλαμβάνονται οι εξής Δευτερεύοντες Οδικοί Άξονες:

- Θήβα - Λιβαδειά - Ιτέα (παράκαμψη Δελφών).
- Λαμία - Καρπενήσι - Αγρίνιο.
- ΠΑΘΕ - Γλύφα.
- Αιδηψός/Ιστιαία - Χαλκίδα.
- Αλιβέρι - Κάρυστος.
- Λιβαδειά - Λαμία - Δομοκός.

Το οδικό δίκτυο στην Περιφέρεια καταλαμβάνει το ακόλουθο μήκος άξονα ανά Περιφερειακή Ενότητα:

- Π.Ε. Βοιωτίας: 550 χλμ. επαρχιακό και 123 χλμ. δευτερεύον εθνικό δίκτυο.
- Π.Ε. Ευβοίας: 864,35 χλμ. επαρχιακό και 186,4 χλμ. δευτερεύον εθνικό δίκτυο.
- Π.Ε. Ευρυτανίας: 599 χλμ. επαρχιακό και 72 χλμ. δευτερεύον εθνικό δίκτυο.
- Π.Ε. Φθιώτιδας: 971,5 χλμ. επαρχιακό και 275,86 χλμ. δευτερεύον εθνικό δίκτυο.
- Π.Ε. Φωκίδας: 587 χλμ. επαρχιακό και 253 χλμ. δευτερεύον εθνικό δίκτυο.

β. Σιδηροδρομικό δίκτυο

Το μήκος του ελληνικού σιδηροδρομικού δικτύου ανέρχεται σε 2.450 χιλιόμετρα περίπου, με πυκνότητα 18 χιλιόμετρα ανά 1.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα, που είναι και η μικρότερη της Ευρώπης (η αντίστοιχη τιμή στην Ε.Ε. των 15 είναι 44, ενώ στη Ε.Ε. των 25 τα 50 χιλιόμετρα). Αυτή η σημαντική υστέρηση οφείλεται κατά σημαντικό μέρος στην έλλειψη των προϋποθέσεων που θα πρέπει να συντρέχουν για την ανάπτυξη και λειτουργία των σιδηροδρομικών μεταφορών. Ωστόσο, η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας κατέχει στρατηγικό ρόλο στο σιδηροδρομικό δίκτυο, το οποίο έχει περισσότερο τη μορφή ενός κεντρικού κορμού με διακλαδώσεις, παρά τη μορφή ενός ολοκληρωμένου διαπεριφερειακού δικτύου. Ο κορμός αυτός διατρέχει κατά κύριο λόγο τον υπάρχοντα βασικό αναπτυξιακό άξονα «S», ενώ οι διακλαδώσεις του αντιστοιχούν στον άξονα Δυτικής Θεσσαλίας και στο συνδετήριο άξονα προς την πόλη του Βόλου. Παρόλα αυτά, το εν λόγω δίκτυο δεν έχει εκσυγχρονιστεί στο σύνολό του, αν και το εγχείρημα αυτό βρίσκεται σε εξέλιξη.

Ο σιδηρόδρομος αποτελεί το δεύτερο πιο διαδεδομένο μέσο για τις επιβατικές μεταφορές στην Περιφέρεια. Από το 1950 και μετά, η συμμετοχή του στο υπεραστικό μεταφορικό έργο (επιβατικό και εμπορικό) ακολουθεί μια συνεχή πτωτική πορεία, με αποτέλεσμα σήμερα να διαμορφώνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Η σιδηροδρομική υποδομή της Περιφέρειας αναπτύσσεται κατά τη βορειοδυτική - νοτιοανατολική κατεύθυνση, κατά μήκος της αναβαθμιζόμενης διεθνούς γραμμής Πειραιώς - Αθηνών - Θεσσαλονίκης - Ειδομένης, η οποία διακινεί και το μεγαλύτερο μέρος του συνολικού μεταφορικού έργου (περίπου 50%) του ΟΣΕ και εξυπηρετεί τα περισσότερα κύρια αστικά κέντρα της Περιφέρειας, κυρίως μετά την αναβάθμιση της γραμμής προς τη Χαλκίδα με την προαστιακού τύπου σύνδεσή της με την Αθήνα. Εκτός από αυτό το βασικό άξονα, το σιδηροδρομικό δίκτυο της Περιφέρειας συμπληρώνεται από τις διακλαδώσεις του από Οινόη προς Χαλκίδα και από το Λιανοκλάδι προς το λιμάνι της Στυλίδας.

Γενικότερα, στην Περιφέρεια, πέρα από τα προβλήματα της υφιστάμενης υποδομής, παρατηρούνται διαρθρωτικές και λειτουργικές αδυναμίες, έλλειψη αποτελεσματικών

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

μηχανισμών ένταξης του σιδηροδρομικού δικτύου στη μεταφορική αλυσίδα (εφαρμογές εφοδιαστικής - logistics, συνδυασμός με διαμετακομιστικά ή εμπορευματικά κέντρα, αποτελεσματικός συνδυασμός με χερσαίες λιμενικές εγκαταστάσεις κ.ά.) και απουσία ανάπτυξης των συνδυασμένων μεταφορών.

γ. Θαλάσσιες Μεταφορές

Ο ρόλος των εμπορικών/επιβατικών λιμανιών της Περιφέρειας περιορίζεται στην κάλυψη των αναγκών του νησιωτικού της χώρου και έχει αντίστοιχη με αυτόν σπουδαιότητα. Τα υποσυστήματα των θαλάσσιων (ακτοπλοϊκών) μεταφορών παίζουν καθοριστικό ρόλο για τη διασύνδεση των νησιών της περιοχής, που είναι μεν λίγα αλλά έχουν αναπτυγμένο / αναπτυσσόμενο τουριστικό χαρακτήρα, με τον ηπειρωτικό χώρο.

δ. Αεροπορική συγκοινωνία

Στην Περιφέρεια υπάρχει μόνο ένα αεροδρόμιο, αυτό της Σκύρου που συνδέει το νησί με την Αθήνα (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2012 - 2014).

ΣΤ 6.7.2 Δίκτυα ύδρευσης, αποχέτευσης και διάθεσης απορριμμάτων

α. Ύδρευση

Η υφιστάμενη κατάσταση της Περιφέρειας από πλευράς πρόσβασης σε πόσιμο νερό μέσω δικτύων αποκλειστικής χρήσης κρίνεται σχετικά ικανοποιητική. Ανάγκες για δράσεις αντικατάστασης και εκσυγχρονισμού των δικτύων ελέγχου για διαρροές και αντικατάστασης των μετρητών, παραμένουν ωστόσο υπαρκτές.

β. Αποχέτευση ακαθάρτων - Επεξεργασία λυμάτων

Στη Στερεά Ελλάδα λειτουργούν σήμερα ΕΕΛ σε 15 δήμους από τους 58 περίπου, στους οποίους σύμφωνα με την Οδηγία 91 /271 θα έπρεπε να κανονικά να λειτουργούν ΕΕΛ (οικισμοί>2.000 κατ. ιπ.). Από αυτούς, και σύμφωνα με νεότερα στοιχεία απογραφών του ΥΠΕΧΩΔΕ για τα έργα Α' και Β' προτεραιότητας, σήμερα στην περιφέρεια λειτουργούν έξι ΕΕΛ. Σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την Οδηγία 91 / 271 / ΕΚ, θα πρέπει οι οικισμοί με ισοδύναμο πληθυσμό άνω των 15.000 κατοίκων (Β' Προτεραιότητας) να έχουν δίκτυα αποχέτευσης και δευτεροβάθμια ή ισοδύναμη επεξεργασία αστικών λυμάτων προ της διαθέσεώς τους σε υδάτινο αποδέκτη. Η υποχρέωση για δευτεροβάθμια ή ισοδύναμη επεξεργασία και για δίκτυα αποχέτευσης ισχύει και για εκείνους τους οικισμούς Γ' προτεραιότητας με ιπ. μεταξύ 10.000 και 15.000 κατοίκων. Για τους οικισμούς με ιπ. μεταξύ 2.000 και 10.000 κατοίκων, όλοι έχουν την υποχρέωση δημιουργίας δικτύων αποχέτευσης, ενώ εξ αυτών θα πρέπει να διαθέτουν δευτεροβάθμια ή ισοδύναμη επεξεργασία εκείνοι που τα λύματά τους αποβάλλονται σε γλυκά νερά ή σε εκβολές ποταμών.

Γενικά, εντοπίζεται σημαντικό έλλειμμα στους οικισμούς μεταξύ 2.000 - 10.000 κατοίκων, όπου μόνο ένα ποσοστό της τάξης του 18% διαθέτει ΕΕΛ, καθώς και σε οικισμούς μικρότερους των 2.000 κατοίκων, όπου δεν υπάρχουν ΕΕΛ. Σημειώνεται επίσης, ότι μεγάλο ποσοστό των ΕΕΛ είναι σήμερα εκτός λειτουργίας για λόγους αδυναμίας κάλυψης του κόστους λειτουργίας - συντήρησης ή μη υλοποίησης απαραίτητων συνοδευτικών έργων. Ωστόσο, οι ανάγκες των έξι μεγαλύτερων αστικών κέντρων καλύπτονται από τους υφιστάμενους ΕΕΛ. Συνολικά, υπολογίζεται ότι εξυπηρετούνται από ΕΕΛ περίπου 265.000 κάτοικοι (συμπεριλαμβανομένου και του θερινού πληθυσμού μικρών οικισμών τουριστικού κυρίως χαρακτήρα). Επιπλέον, υπάρχουν γενικά ανάγκες όσον αφορά τη διαχείριση ειδικών αποβλήτων, όπως των βιομηχανικών, σφαγείων, ελαιοτριβείων, τυροκομείων κ.α. των οποίων η ευθύνη ανήκει στους ειδικούς φορείς ιδιώτες.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας εντοπίζονται ακόμα περιοχές που δεν διαθέτουν δίκτυο αποχέτευσης λυμάτων. Επιπλέον, υπάρχουν γενικά ανάγκες, αναφορικά με τη διαχείριση ειδικών αποβλήτων, όπως βιομηχανικών, σφαγείων, ελαιοτριβείων, τυροκομείων κ.ά., των οποίων η ευθύνη ανήκει στους ιδιωτικούς φορείς.

Καθίσταται συνεπώς σαφές ότι, ενώ μέχρι σήμερα έχει υπάρξει μια σοβαρή προσπάθεια και έχουν καλυφθεί σημαντικές ανάγκες, εντοπίζονται ακόμα ελλείψεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν άμεσα (π.χ. περιοχή Οινόφυτων - Σχηματαρίου), δεδομένης της Κοινοτικής αλλά και της ελληνικής νομοθεσίας. Παράλληλα, ένα σοβαρό ζήτημα αποτελεί ο βαθμός λειτουργίας των υφιστάμενων ΕΕΛ, που δεν είναι πάντα ικανοποιητικός. Τίθεται επομένως ζήτημα για την εύρυθμη λειτουργία τους, για τα μέτρα παρακολούθησης και ελέγχου, αλλά και υποστήριξης - ενίσχυσης ενός τεχνικού και διοικητικού μηχανισμού, ιδίως στις περιπτώσεις των μικρότερων οικισμών και ΟΤΑ (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης) (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2012 - 2014).

γ. Συλλογή και Διάθεση απορριμμάτων

Στη Στερεά Ελλάδα, οι χώροι στους οποίους γίνεται σήμερα η διάθεση των απορριμμάτων στην πλειονότητά τους δεν καλύπτουν τις προδιαγραφές ΧΥΤΑ, βάσει των απαιτήσεων τόσο της ελληνικής όσο και της Κοινοτικής νομοθεσίας (Οδηγία 99 / 31). Επίσης, η πλειονότητα των χώρων βρίσκεται σε περιοχές με υδροπερατούς σχηματισμούς, με αποτέλεσμα τα παραγόμενα στραγγίσματα να ρυπαίνουν τους υπόγειους υδροφορείς. Ηδη έχουν κατασκευαστεί και λειτουργούν οι ΧΥΤΑ Λαμίας, Λιβαδειάς, Χαλκίδας και Δομοκού, ολοκληρώνεται η επέκταση του ΧΥΤΑ Χαλκίδας, και έχει δρομολογηθεί η κατασκευή των ΧΥΤΑ Νομού Φωκίδας και Βόρειας Διαχειριστικής Ενότητας Νομού Εύβοιας.

- Χ.Υ.Τ.Α. Λιβαδειάς: Βρίσκεται στη θέση Τουρκοπούλα του Δήμου Λιβαδέων και εξυπηρετεί εννέα Δήμους της Δυτικής Βοιωτίας, συνολικού πληθυσμού 55.416 κατοίκων. Η επέκτασή του ολοκληρώθηκε το 2007, έχει διάρκεια ζωής άλλα οχτώ έτη, ενώ δεν επιδέχεται περαιτέρω επέκταση.

- Χ.Υ.Τ.Α. Θήβας: Βρίσκεται στη θέση Τσαρτσάλι του Δήμου Θήβας. Λειτουργεί από το 2009 και εξυπηρετεί έντεκα Δήμους της Ανατολικής Βοιωτίας, συνολικού πληθυσμού 75.669 κατοίκων. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ενώ στην Ανατολική Βοιωτία υπάρχει πολύ έντονη βιομηχανική και αγροτική δραστηριότητα (στα Οινόφυτα, το Σχηματάρι και τη Θήβα υφίστανται πάνω από 1.500 βιομηχανικές μονάδες και η συνολική καλλιεργούμενη έκταση ξεπερνά τα 500.000 στρέμματα), δεν υπάρχει σύστημα διαχείρισης αποβλήτων, με αποτέλεσμα αυτά να καταλήγουν σε Χώρους Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (Χ.Α.Δ.Α.) των Δήμων.

- Χ.Υ.Τ.Α. Λαμίας: Βρίσκεται στη θέση Νευρόπολη του Δήμου Λαμιέων και εξυπηρετεί έντεκα Δήμους και δύο Κοινότητες, συνολικού πληθυσμού 116.498 κατοίκων.

- Χ.Υ.Τ.Α. Δομοκού: Βρίσκεται στη θέση Κυδωνιά του Δήμου Δομοκού και εξυπηρετεί τρεις Δήμους, συνολικού πληθυσμού 14.793 κατοίκων.

- Χ.Υ.Τ.Α. Ιστιαίας: Βρίσκεται στη θέση Ελίτσα του Δήμου Ιστιαίας. Λειτουργεί από το 2008 και εξυπηρετεί επτά Δήμους και μία Κοινότητα, συνολικού πληθυσμού 37.771 κατοίκων.

- Χ.Υ.Τ.Α. Σκύρου: Βρίσκεται στο νησί της Σκύρου, προς εξυπηρέτηση του ομώνυμου Δήμου. Ο εξυπηρετούμενος πληθυσμός ανέρχεται στους 2.602 κατοίκους.

- Χ.Υ.Τ.Α. Χαλκίδας: Βρίσκεται στη θέση Γιαμίνια του Δήμου Χαλκιδέων. Εξυπηρετεί εννέα Δήμους, συνολικού πληθυσμού 126.591 κατοίκων. Η διάρκεια ζωής του αναμένεται να λήξει το 2013.

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της μελέτης του ΠΕΣΔΑ, το ποσοστό εξυπηρετού-μενου πληθυσμού από Χ.Υ.Τ.Α. στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας είναι 100%.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Κέντρα Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών: Στην περιοχή της Λαμίας υπάρχει το κέντρο διαλογής ανακυκλώσιμων υλικών, όπου σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Εταιρίας Ανακύκλωσης, εξυπηρετεί 243.761 κατοίκους, παρέχοντας 3.598 κάδους και δώδεκα οχήματα διαλογής, αξιοποιώντας, το 2009, 4.181 τόνους αποβλήτων συσκευασίας και χαρτιού. Επιπλέον, λειτουργεί κέντρο διαλογής ανακυκλώσιμων υλικών στο Σχηματάρι, όπου εξυπηρετούνται 180.889 κάτοικοι με 2.442 κάδους και τέσσερα οχήματα, ανακτώντας, το 2009, 5.049 τόνους αποβλήτων συσκευασίας και χαρτιού.

- Ενεργοί και Ανενεργοί Χ.Α.Δ.Α.: Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας υφίστανται συνολικά 317 Χ.Α.Δ.Α., εκ των οποίων οι 243 έχουν αποκατασταθεί, οι 28 είναι ενεργοί, από τους οποίους οι 25 παρουσιάζουν επικινδυνότητα άνω των 70 βαθμών και οι 3 άνω των 90 βαθμών, με την περιοχή της Μεγάλης Ράχης Σχηματαρίου να διαθέτει τους δύο Χ.Α.Δ.Α. με το μεγαλύτερο βαθμό επικινδυνότητας (90 και 108 βαθμοί). Αυτό οφείλεται κατά μεγάλο μέρος στις βιομηχανικές μονάδες που είναι εγκατεστημένες στην περιοχή, οι οποίες δημιουργούν προβλήματα όχι μόνο στο ανθρωπογενές, αλλά και στο φυσικό περιβάλλον. Επιπρόσθετα, οι υπόλοιποι 46 Χ.Α.Δ.Α. είναι σε διαδικασία άμεσης αποκατάστασης, εκ των οποίων οι 26 έχουν άδεια αποκατάστασης (24 υψηλής και μέσης επικινδυνότητας και 2 χαμηλής επικινδυνότητας) και οι υπόλοιποι 20 δεν έχουν άδεια αποκατάστασης (<http://www.wtert.gr/attachments/article/271/>).

Εκτιμάται ότι σήμερα καλύπτεται η διαχείριση του 50% των απορριμμάτων από χώρους που πληρούν τα περιβαλλοντικά πρότυπα προστασίας. Ένα μέρος του ελλείμματος αυτού αναμένεται να καλυφθεί με την ολοκλήρωση έργων που ήδη κατασκευάζονται, και εξυπηρετούμενος πληθυσμός θα φθάσει στο 64,5% του συνολικού. Σύμφωνα με το ΠεΣΔΑ απαιτείται η δημιουργία 4 νέων ΧΥΤΑ και 10 ΣΜΑ.

Υστέρηση υπάρχει όσον αφορά τη διαχείριση των βιομηχανικών και επικινδύνων στερεών και υγρών αποβλήτων, τα οποία έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη Στερεά Ελλάδα δεδομένου του μεγέθους του δευτερογενή τομέα καθώς και για τα γεωργικά και κτηνοτροφικά απόβλητα (πχ. ενεργειακή αξιοποίηση). Σημαντικό περιβαλλοντικό πρόβλημα αποτελούν, σε ορισμένες περιπτώσεις οι ενεργοί και ανενεργοί ΧΑΔΑ. Η αποκατάσταση των χώρων αυτών τίθεται ως πρώτης προτεραιότητας.

δ. Ενέργεια

Το τοπικό ενεργειακό δυναμικό της Περιφέρειας είναι λιγνιτικά κοιτάσματα, αιολικό, υδροδυναμικό, γεωθερμικό και δυναμικό από βιομάζα. Η κατανομή του μεταξύ των Νομών είναι ακανόνιστη. Ο Νομός Ευβοίας χαρακτηρίζεται από υψηλό αιολικό δυναμικό, σχετικά αξιολογα λιγνιτικά κοιτάσματα και γεωθερμικό δυναμικό. Η Φθιώτιδα έχει λιγνιτικά κοιτάσματα και γεωθερμικό δυναμικό, ενώ η Ευρυτανία παρουσιάζει υψηλό υδροδυναμικό. Τέλος, ο Νομός Φωκίδας χαρακτηρίζεται από πλούσιο υδροδυναμικό, το οποίο όμως καταναλώνεται για την ύδρευση της Αθήνας.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας παίζει σημαντικό ρόλο στον τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) ως προς την ηλιακή και αιολική ενέργεια, που αποτελούν και την αιχμή της αναμενόμενης ανάπτυξης των ΑΠΕ βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα σε αυτή (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2012 - 2014).

Σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε για το πρώτο οχτάμηνο του 2011 η Ανώνυμη Εταιρεία «Διαχειριστής Ελληνικού Συστήματος Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας» (ΔΕΣΜΗΕ), η Ελλάδα παρήγαγε συνολικά περίπου 1.765 MW ενέργειας από ΑΠΕ. Πρώτη Διοικητική Περιφέρεια σε εγκαταστημένη ισχύ από ΑΠΕ ήταν για αυτή την περίοδο η Στερεά Ελλάδα, με συνολική παραγωγή 533 MW, στοιχείο που συνεπάγεται ότι από αυτήν προήλθε το 30,2% της «πράσινης» ενέργειας της χώρας

Ωστόσο, πρέπει να γίνει σαφές πως η Στερεά Ελλάδα οφείλει εν πολλοίς αυτή την πρωτιά στην Εύβοια, από την οποία προήλθαν 264 MW αιολικής ενέργειας (η Εύβοια παράγει το 21,8% της

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

συνολικής αιολικής ενέργειας της χώρας). Επιπλέον, η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας είναι «ηγέτιδα» περιοχή στους μεγάλους φωτοβολταϊκούς σταθμούς (πάνω από 2000 kWp), με εγκατεστημένη ισχύ 16,494 MW (http://www.4green.gr/data/news/preview_news/88680.asp).

Ως προς τις προοπτικές, με βάση τα στοιχεία του ΚΑΠΕ για το εκμεταλλεύσιμο δυναμικό, το 40% - 45% της χώρας (εκτός των νησιών του Αιγαίου) συγκεντρώνεται στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Επιπλέον, ως προς το εκμεταλλεύσιμο υδροηλεκτρικό δυναμικό (που μπορεί να αξιοποιηθεί για μικρά υδροηλεκτρικά έργα), με μεγάλη σχετική πυκνότητα δυναμικού, η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας κατέχει σημαντική θέση. Οι ευοίωνες αυτές προοπτικές καθιστούν τον τομέα των ΑΠΕ σημαντικό πεδίο για στήριξη της αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας.

Το 2004 ξεκίνησαν στην υπό μελέτη περιοχή - και ειδικότερα στη Λαμία - τα έργα κατασκευής των δικτύων υποδομής του φυσικού αερίου από την ΔΕΠΑ Α.Ε. και η πρώτη τροφοδότηση πραγματοποιήθηκε το 2005. Η εταιρεία προχώρησε και στην κατασκευή συστημάτων διανομής τόσο για βιομηχανικούς πελάτες στις περιοχές της Κομοτηνής, Ξάνθης, Καβάλας, Λάρισας, Βόλου, Λαμίας, της ευρύτερης περιοχής των Οινόφυτων - Σχηματαρίου κ.ά., όσο και για αστικούς καταναλωτές. Μέχρι σήμερα η ΔΕΠΑ έχει κατασκευάσει στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας δίκτυα μέσης πίεσης (19 bar) συνολικού μήκους 124 χιλιομέτρων και δίκτυα χαμηλής πίεσης 85 χιλιομέτρων. Το συνολικό κόστος της επένδυσης στην περιοχή της Λαμίας ανήλθε στο ποσό των 5 εκατομμυρίων ευρώ και στην Περιφέρεια στο ποσό των 30 εκατομμυρίων ευρώ (<http://www.teetas.gr/>).

Συμπερασματικά, η ηλεκτροπαραγωγή στην Περιφέρεια αναπτύσσεται με την εγκατάσταση πλήθους φωτοβολταϊκών μονάδων, μονάδων ηλεκτροπαραγωγής με φυσικό αέριο και ανεμογεννητριών, καθώς και με τις εγκαταστάσεις παραγωγής στο Αλιβέρι, υποστηριζόμενες από την τροφοδότησή τους με Φυσικό Αέριο (νέος αγωγός) και ενισχύεται με το ισχυρό πεδίο αιολικής ενέργειας στη Νότια Εύβοια. Με αυτό τον τρόπο, στηρίζεται χωροταξικά η πρόταση για διαπεριφερειακή εξειδίκευση του Αλιβερίου ως ενεργειακού κέντρου. Ενθαρρύνεται παράλληλα η συμπαραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας για όλες τις μεγάλες ενεργοβόρες βιομηχανικές μονάδες.

Τέλος, η διέλευση από τη Στερεά Ελλάδα του κεντρικού συστήματος μεταφοράς φυσικού αερίου, σε συνδυασμό με την προγραμματισμένη δημιουργία νέων τοπικών κλάδων προς τμήματα της Περιφέρειας, δημιουργούν νέες προϋποθέσεις αξιοποίησης του φυσικού αερίου, με επέκταση του δικτύου (ειδικά των αγωγών μέσης και χαμηλής πίεσης), καθώς και διάδοσης της χρήσης του.

Από τη Στερεά Ελλάδα τρεις γραμμές μεταφοράς 400 KV του Συστήματος Μεταφοράς, που συνδέει τη Δυτική Μακεδονία με την Αττική. Στο πλαίσιο αυτό, στρατηγική προτεραιότητα για τα επόμενα έτη αποτελεί η ενίσχυση με 400 KV των ευαίσθητων περιοχών του συστήματος, μια από τις οποίες είναι η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.

ε. Τηλεπικοινωνίες

Οι τηλεπικοινωνίες στην Περιφέρεια είναι υπό αναδιοργάνωση στα πλαίσια του Προγράμματος του ΟΤΕ για εκσυγχρονισμό της υπάρχουσας συμβατικής υποδομής, που καλύπτει μέχρι σήμερα όλη την Περιφέρεια ικανοποιητικά στα πλαίσια των δυνατοτήτων της. Η Περιφέρεια είναι επίσης Κέντρο Δορυφορικής Επικοινωνίας, αφού στην ευρύτερη περιοχή της Λαμίας, όπου είναι εγκατεστημένο το τηλεπικοινωνιακό κέντρο της Περιφέρειας, υπάρχει ο μεγάλος Δορυφορικός Σταθμός του ΟΤΕ.

Η νέα οργάνωση των τηλεπικοινωνιών χαρακτηρίζεται από το Δακτύλιο Στερεάς Ελλάδας, που αναμένεται να βελτιώσει την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και να εξασφαλίσει την απαραίτητη διασύνδεση δικτύων κατώτερου και ανώτερου επιπέδου, που είναι απαραίτητη για την προώθηση της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Ο δακτύλιος θα παρέχει τη δυνατότητα ένταξης 3.500 νέων συνδρομητών, κατοίκων των απομακρυσμένων από τα δίκτυα κυρίως και ορεινών περιοχών με την τεχνική ΣΑΠ (Συνδρομητικά Αγροτικά Ραδιοδίκτυα ή mini-link) και την

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

εγκατάσταση οπτικών ή ψηφιακών δικτύων υπό μορφή δακτυλίων σε επίπεδο Περιφέρειας και Νομού (Αναθεώρηση Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας 2000 - 2006).

στ. Αρδευτικά έργα

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, η σημαντικότερη ζήτηση αντιστοιχεί στην άρδευση. Η συνολική ετήσια ζήτηση για όλες τις χρήσεις ανέρχεται σε 882.331.010 m³, με τον κύριο όγκο να προέρχεται από την άρδευση, όπως προαναφέρθηκε, η οποία ανέρχεται σε 796.079.766 m³ (90,22%). Όσον αφορά στις υπόλοιπες χρήσεις, η ζήτηση για νερό ύδρευσης διαμορφώνεται σε 49.610.953 m³ (5,62%), για τη βιομηχανία σε 29.177.168 m³ (3,31%) και για την κτηνοτροφία σε 7.463.123 m³ (0,85%) ανά έτος. Σημαντικές απολήψεις νερού, κυρίως το καλοκαίρι, γίνονται και από γεωτρήσεις στην περιοχή Βοιωτικού Κηφισού Υλίκης. Οι κυριότερες περιοχές όπου υπάρχουν ομάδες γεωτρήσεων είναι οι ακόλουθες: Άνω και Μέσου Ρου Βοιωτικού Κηφισού, Ορχομενού-Πολυγύρας, αγωγού Μόρνου-Κυριακίου, αγωγού Μόρνου-Ελλοπίας, Κάστρου, Βίλιζας και Υλίκης Παραλίμνης-Ούγγρας. Τα κυριότερα υφιστάμενα αρδευτικά βρίσκονται στις λεκάνες του Σπερχειού και Βοιωτικού Κηφισού, και παρουσιάζονται στον Πίνακα ???.

Στον πίνακα ΣΤ 6.7-1 που ακολουθεί παρουσιάζονται τα υφιστάμενα αρδευτικά έργα στην περιοχή της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Πίνακας ΣΤ 6.7-1 Υφιστάμενα αρδευτικά έργα

	Περιοχή - Αρδευτικό έργο	Πηγή	Έκταση (στρέμ.)
1	Άνω Ρου Βοιωτικού Κηφισού		
	Λιλαίας-Πολυδρόσου*	Πηγές και γεωτρήσεις	10 000
	Εξάρχου	Πηγές και γεωτρήσεις	5 000
	Κάτω Τιθορέας	Πηγές και γεωτρήσεις	4 000
	Γραβιάς	Γεωτρήσεις	3 500
2	Μέσου Ρου Βοιωτικού Κηφισού		
	Αγίου Βλασίου-Χαιρώνιας**	Β. Κηφισός-γεωτρήσεις	50 000
	Αμφίκλειας-Ελάτιας	Γεωτρήσεις	30 000
	Ανθοχωρίου-Προφ. Ηλία-Μαυρονερίου-Δαύλειας-Διστόμου	Γεωτρήσεις	20 000
	Λιβαδειάς-Έρκυνας	Πηγές	16 000
3	Κάτω Ρου Βοιωτικού Κηφισού		
	Κωπαϊδικού πεδίου**	Υλίκη-Β. Κηφισός-γεωτρήσεις	180 000
	Κάστρου	Υλίκη	23 000
4	Σπερχειού		
	Βίστριζα	Βίστριζας και γεωτρήσεις	42 000
	Εκβολών Σπερχειού (Ανθήλη)	Σπερχειός	40 000
	Διάφορων κοινοτήτων	Γεωτρήσεις	38 000
	Μεξιάτων-Κομποτάδων	Γεωτρήσεις	14 000

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

	Ζηλευτού-Αμουρίου-Λιανοκλαδίου	Σπερχειός και γεωτρήσεις	11 000
	Αρχανίου-Μάκρης	Γεωτρήσεις	5 000
	Τυμφρηστού-Παλαιοχωρίου	Πηγές	2 500
	Σύκας	Βίστριζας	2 000
5	Άλλων περιοχών		
	Θήβας	Γεωτρήσεις	70 000
	Στυλίδας	Πηγές Σαπουνά και γεωτρήσεις	20 000
	Δαμασίου-Καλυβίων-Κωσταλεξίου-Θερμοπυλών***		15 000
	Μουσοχωρίου***		9 500
	Σπαρτιάς-Νεράιδας Φθιώτιδας	Πηγές	7 500
	Λάρυμνας Φθιώτιδας	Γεωτρήσεις	4 000
	Μύλων Φθιώτιδας	Γεωτρήσεις	1 300
6	Εύβοιας		
	Περιοχής Λήλαντα*	Ποταμός Λήλας	15 000
	Ιστιαίας	Γεωτρήσεις	5 000
	Μαντουδίου	Γεωτρήσεις	2 500
	Ψαχνών	Πηγές και πηγάδια	2 300
	Πολιτικών	Πηγές και γεωτρήσεις	2 000
	Λήλα	Πηγές	1 350
	Αετού	Πηγές	1 100
	Μύλων	Πηγές	800
7	Άνω Ρου Αχελώου (Ν. Ευρυτανίας)		
	Νέου Αργυρίου	Αχελώος	2 000
	Τοπόλιανων	Γρανιτσιώτης	1 600
	Παλαιοκατούνας	Αγραφιώτης	1 000
	Ραπτόπουλου	Αχελώος	1 000
8	Λεκάνη Μόρνου		
	Πεδιάδας Μόρνου	Γεωτρήσεις	9 000
	Υψηλής Ζώνης Μόρνου	Γεωτρήσεις	7 000
	Σύνολο		674 950

Πηγή: Στοιχεία ΥΠΓΕ

* Πλημμελής άρδευση

** Πρόχειρα δίκτυα

*** Στραγγιστικό

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Οι κύριοι ταμιευτήρες ρύθμισης της ροής των ποταμών του υδατικού διαμερίσματος Δυτικής Στερεάς Ελλάδας οι οποίοι εντοπίζονται στο έδαφος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας έχουν στόχο είτε την παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας (ταμιευτήρας Αχελώου) είτε την ύδρευση της Αθήνας (Ταμιευτήρας Μόρνου). Στην περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας έχουν κατασκευαστεί το φράγμα του Αχελώου στα Κρεμαστά καθώς και ένα φράγμα στον παραπόταμο του Αχελώου Ταυρωπό ή Μέγδοβα. Στον πίνακα ΣΤ 6.7-2 που ακολουθεί δίνονται οι κύριοι ταμιευτήρες ρύθμισης ροής των υδατορευμάτων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας με ή χωρίς υδροηλεκτρικά έργα.

Πίνακας ΣΤ 6.7-2 Κύριοι ταμιευτήρες ρύθμισης ροής στις σημερινές συνθήκες με ή χωρίς υδροηλεκτρικά έργα στο έδαφος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Ταμιευτήρας	Ολική χωρητικότητα ταμιευτήρα (hm ³)	Ωφέλιμη χωρητικότητα ταμιευτήρα (hm ³)	Εγκατεστημένη ισχύς (MW)	Συνολική ετήσια καθαρή παραγωγή ενέργειας (GWh)
Κρεμαστών	4 750	3 300	437.0	1 300
Ταυρωπού	400	300	130.0	200
Μόρνου*	772	643	8.5	48

Πηγή: ΔΕΗ (1995), ΥΠΕΧΩΔΕ (1995)

*Περιλαμβάνει το υδροηλεκτρικό έργο της Γκιάνας

ΣΤ 6.8 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΙ ΤΟΜΕΙΣ – ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Αναφορικά με τη διάρθρωση της οικονομίας, η Περιφέρεια εξακολουθεί να παρουσιάζει έντονη εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα παραγωγής, παρά τις τάσεις μετατόπισης του εργατικού δυναμικού στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα παραγωγής. Ο δευτερογενής τομέας παραγωγής χαρακτηρίζεται από την παρουσία μεγάλων βιομηχανικών και εμπορικών ομίλων στο μεταποιητικό τομέα (τον συνδεδεμένο με την εξορυκτική δραστηριότητα), σημαντικών κλάδων έντασης τεχνολογίας (είδη διατροφής, μοντέρνα υφαντουργία, επεξεργασία αλουμινίου κ.ά.) και νέων ανταγωνιστικών δυναμικών κλάδων, που ενσωματώνουν την υψηλή τεχνολογία και παρουσιάζουν αξιόλογες εξαγωγικές επιδόσεις. Ο τριτογενής τομέας παραγωγής αποτελεί τον κύριο παράγοντα της παραγωγικής και αναπτυξιακής φυσιογνωμίας της Περιφέρειας. Η κύρια δραστηριότητα προέρχεται από το λιανικό και χονδρικό εμπόριο και τις μεταφορές. Αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχουν αξιόλογες δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, λόγω των σημαντικών φυσικών και πολιτιστικών πόρων που διαθέτει η υπό μελέτη περιοχή.

ΣΤ 6.8.1. Πρωτογενής τομέας παραγωγής

Ο πρωτογενής τομέας παραγωγής αποτελεί βασική πηγή εισοδήματος και απασχόλησης για μεγάλο μέρος του πληθυσμού της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και καθοριστικό παράγοντα για τη διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής των περιοχών της υπαίθρου.

Η βαρύτητα που αποκτά η απασχόληση στον αγροτικό τομέα στην υπό μελέτη περιοχή είναι ιδιαίτερα μεγάλη, καθώς σε αυτόν καταγράφεται ποσοστό 21,5% στο σύνολο των απασχολούμενων, έναντι του 17,4% στον τομέα των κατασκευών, τη χρονική στιγμή που η καταγραφείσα τάση αύξησης της απασχόλησης στον αγροτικό τομέα, σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα της ΠΑΣΕΓΕΣ, ξεπερνά το μέσο όρο της χώρας που είναι 7% στο διάστημα της τριετίας

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

2008 - 2010, σημειώνοντας αύξηση στην Περιφέρεια 8,7% (σε απόλυτο μέγεθος, ο αριθμός νέων θέσεων εργασίας ανέρχεται σε 3.663 νέες θέσεις).

Ωστόσο, τα προβλήματα που εντοπίζονται στον πρωτογενή τομέα είναι ποικίλα και έντονα. Μεταξύ των άλλων, η ηλικιακή διάρθρωση παρουσιάζεται ιδιαίτερα προβληματική σε όρους δημογραφικής σύνθεσης των απασχολούμενων, καθώς ο δείκτης (αναλογία γεωργών ηλικίας μικρότερης των 35 ετών με γεωργούς ηλικίας μεγαλύτερης των 55 ετών) διαμορφώνεται στο 0,08% στην Περιφέρεια, σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας που είναι 0,13. Ιδιαίτερα ανησυχητική είναι και η κατάσταση που αφορά στην εγκατάλειψη της υπαίθρου και στη μετακίνηση του πληθυσμού προς τα αστικά κέντρα, μια μακροχρόνια διαδικασία που χαρακτηρίζει την Περιφέρεια. Η κατάσταση επιδεινώνεται στις ορεινές περιοχές της Περιφέρειας, οι οποίες χαρακτηρίζονται από τα χαμηλά εισοδήματα, τη δυσμενή δημογραφική σύνθεση και το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού, καθώς και την έλλειψη βασικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και άλλων υποδομών.

Στις νησιωτικές περιοχές (αφορά στη νήσο Σκύρο και εν μέρει σε παράκτιες περιοχές της Περιφέρειας), παρά τη σημαντική ανάπτυξη του τουρισμού, στο γεωργικό και αλιευτικό τομέα εξακολουθεί να απασχολείται ένα σημαντικό τμήμα του τοπικού πληθυσμού, με αποτέλεσμα η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των περιοχών να εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από την εξέλιξη της γεωργικής και αλιευτικής δραστηριότητας. Σε πολλές περιπτώσεις, οι νησιωτικές περιοχές αντιμετωπίζουν προβλήματα που πηγάζουν από την έλλειψη υποδομών πρόσβασης και κοινωνικών υπηρεσιών, το χαμηλό βαθμό αξιοποίησης των δυνατοτήτων της επιχειρηματικής και τουριστικής δραστηριότητας και την αδυναμία διατήρησης και ανάδειξης των ιδιαιτεροτήτων και συγκριτικών πλεονεκτημάτων τους.

Η Περιφέρεια διαθέτει αξιόλογες πεδινές εκτάσεις, που υποστηρίζονται σε μεγάλο μέρος τους από δυναμικούς περιφερειακούς υδάτινους πόρους. Οι πιο συμπαγείς εκτεταμένες πεδινές εκτάσεις είναι της Κωπαΐδας και του ευρύτερου κάτω ρου του Βοιωτικού Κηφισού, του Σπερχειού, των Θηβών, της Γραβιάς και του μέσου ρου του Βοιωτικού Κηφισού, της Θεσσαλιώτιδας και Ξυνιάδας, του Μόρνου, του Ελαιώνα της Άμφισσας, των Ψαχνών, της ευρύτερης περιοχής Χαλκίδας, της Ιστιαίας, δύο θυλάκων γύρω από τη λίμνη του Δύστου στην Κεντρική Εύβοια και του κάμπου της Καρύστου στη Νότια Εύβοια.

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ., η καλλιεργούμενη γη ανέρχεται σε 3,6 εκατομμύρια στρέμματα, από τα οποία οι αρδευόμενες εκτάσεις αντιπροσωπεύουν το 33% περίπου του συνόλου. Η Βοιωτία καλύπτει το 29,32% της γεωργικής έκτασης, η Εύβοια το 22,73%, η Ευρυτανία το 1,55%, η Φθιώτιδα το 42,58% και η Φωκίδα το 4,6%.

Στον τομέα της φυτικής παραγωγής κυριαρχούν τα βιομηχανικά φυτά (κυρίως το βαμβάκι και η βιομηχανική ντομάτα) και ακολουθούν τα δημητριακά, το ελαιόλαδο, τα κηπευτικά, ενώ στην αξία της ζωικής παραγωγής κυριαρχεί η προβατοτροφία και ακολουθεί η πτηνοτροφία και η χοιροτροφία. Πολύ μεγάλη σημασία αποκτά τα τελευταία χρόνια η ανάπτυξη των ιχθυοκαλλιεργειών, που αποτελεί δυναμικό αναπτυσσόμενο κλάδο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

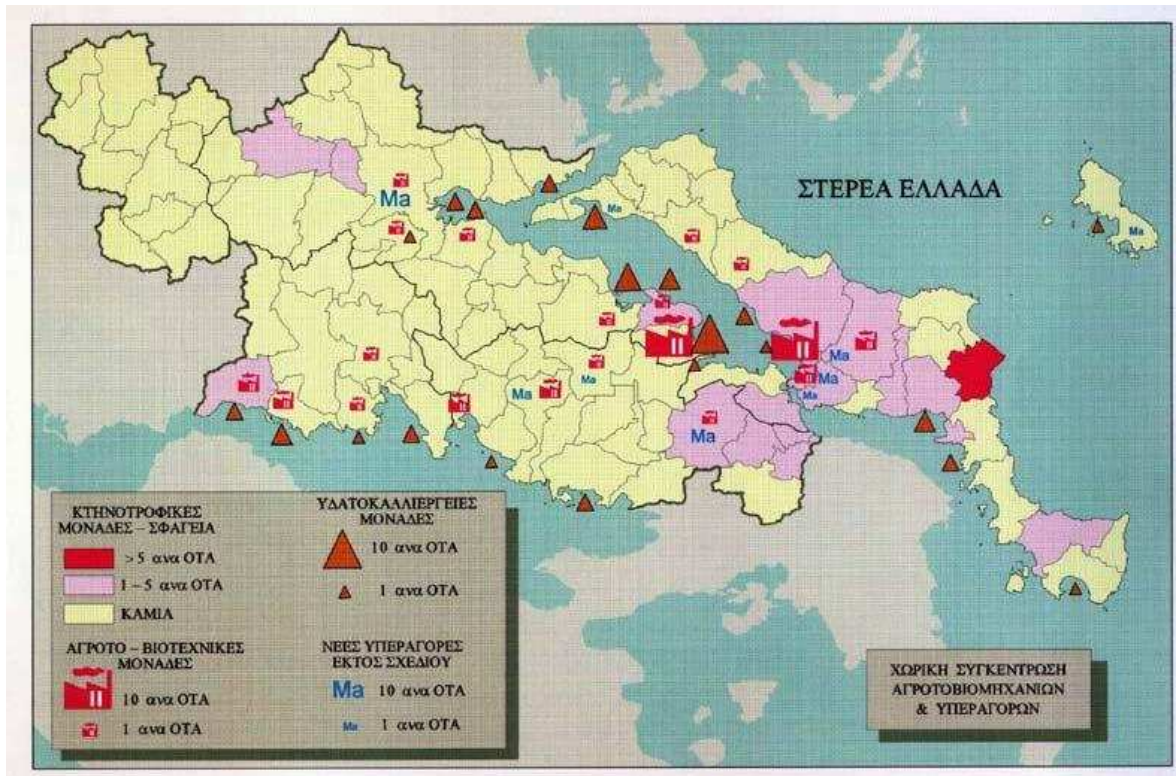
Ο βαθμός εκμηχάνισης της γεωργίας και το ποσοστό των αρδευόμενων εκτάσεων βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με το μέσο όρο της χώρας. Σημαντικό στοιχείο του πρωτογενή τομέα είναι η έντονη ενδοπεριφερειακή διαφοροποίηση στις γεωμορφολογικές και κλιματικές συνθήκες και στον προσανατολισμό της γεωργικής παραγωγής (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2012 - 2014).

Συνοψίζοντας, κύριο χαρακτηριστικό του πρωτογενούς τομέα για την Περιφέρεια είναι η κτηνοτροφική καθετοποιημένη παραγωγή, συγκεντρώνοντας μερικές από τις μεγαλύτερες μονάδες του κλάδου. Εντυπωσιακά ανερχόμενη δραστηριότητα αποτελούν τα αλιεύματα και οι ιχθυοκαλλιέργειες. Η φυτική παραγωγή της, που χαρακτηρίζεται από δυναμικές καλλιέργειες (βαμβάκι, καπνός, σιτηρά, ελιά, τομάτα), προσανατολίζεται αργά αλλά σταθερά, μέσα από διαρθρωτικές αναπροσαρμογές, σε νέα στρατηγική ολοκληρωμένης ανάπτυξης, στα πλαίσια της

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

νάας ΚΑΠ, περιορίζοντας, αντίστοιχα, τα παραδοσιακά μέτρα στήριξης του αγροτικού εισοδήματος.

Στο σχήμα ΣΤ 6.8-1 δίνεται η συγκέντρωση των αγροτοβιομηχανιών και των υπεραγορών στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Σχέδιο ΣΤ 6.8-1: Χωρική Συγκέντρωση Αγροτοβιομηχανιών και Υπεραγορών

Πηγή: <http://www.minenv.gr/1/12/123/12315/00/Image24.jpg>

Το είδος της παραγωγής της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας έχει διαμορφωθεί από τους υπάρχοντες φυσικούς της πόρους, αλλά και από τη γειτνίαση της με την Αθήνα.

Η κτηνοτροφία διαδραματίζει δευτερεύοντα, αλλά σημαντικό ρόλο στην περιφερειακή οικονομία. Οι κύριες μορφές άσκησης της κτηνοτροφίας είναι η εκτατική, που αφορά κυρίως ποιμενική προβατοτροφία, η οποία είναι συγκεντρωμένη κυρίως στις ορεινές περιοχές της Φθιώτιδας και της Εύβοιας και η εντατική - ενσταβλισμένη κτηνοτροφία, που αφορά κυρίως στα πουλερικά και στους χοίρους και λιγότερο στα βοοειδή και είναι συγκεντρωμένη στην Κεντρική Εύβοια και στη Νοτιοανατολική Βοιωτία, δηλαδή σε περιοχές που γειτνιάζουν με την αγορά της Αθήνας.

Σημαντική είναι και η παραγωγή προϊόντων ζωικής προέλευσης, όπου παράγεται το 13% του συνόλου της εγχώριας παραγωγής κρέατος και το 15,6% της συνολικής παραγωγής μελιού.

Συνοψίζοντας, τα σημαντικότερα προβλήματα του πρωτογενή τομέα είναι:

- Η υψηλή εξάρτηση από παραδοσιακές και επιδοτούμενες καλλιέργειες.
- Η εξάρτηση από προϊόντα για τα οποία αλλάζει ριζικά το πλαίσιο στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (νέα ΚΑΠ).
- Ο μικρός και κατακερματισμένος κλήρος.
- Ο χαμηλός βαθμός εξειδίκευσης και εκπαίδευσης των αγροτών.
- Η χαμηλή μεταπαραγωγική προστιθέμενη αξία του μεταποιητικού τομέα.
- Τα φαινόμενα περιβαλλοντικής επιβάρυνσης.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Η προβληματικότητα της σχέσης των οργανωμένων δικτύων εμπορίας με τους παραγωγούς.

Το παρελθόν απέδειξε ότι οι αποσπασματικές και ευκαιριακές πολιτικές δεν βοήθησαν ούτε τον τόπο ούτε τους ανθρώπους, ενώ οι στρεβλώσεις και οι παθογένειες του συστήματος καθήλωσαν στην υπολειτουργικότητα τον αγροτικό τομέα. Υπό τη σκιά αυτών των στρεβλώσεων και των παθογενειών, η αγροτική οικονομία δεν έχει σήμερα τη θέση που θα έπρεπε να έχει στο σύνολο της οικονομίας της Περιφέρειας. Ωστόσο, παρά τη συνεχή φθίνουσα πορεία που σημειώνεται τα τελευταία χρόνια στον πρωτογενή τομέα, αυτός εξακολουθεί να αποτελεί έναν από τους βασικούς τομείς της οικονομίας της περιοχής. Επιπλέον, πρόσθετες διαρθρωτικές αδυναμίες του πρωτογενή τομέα, όπως είναι το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων και η συνεχής γήρανση του πληθυσμού που απασχολείται σε αυτόν, αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα στην ορθή και αποδοτική του διαχείριση, με αποτέλεσμα το αυξημένο κόστος παραγωγής και την αδυναμία επίτευξης ωφέλειας από τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας.

Παρά τις παραπάνω αδυναμίες, το περιβάλλον και οι φυσικοί πόροι της Περιφέρειας αποτελούν αξιόλογα συγκριτικά πλεονεκτήματα της υπαίθρου, που, με ορθολογική διαχείριση και έγκαιρη προσαρμογή του ανθρώπινου δυναμικού στις νέες διαμορφούμενες συνθήκες της εγχώριας και παγκόσμιας αγοράς, μπορούν να δώσουν την απαραίτητη ώθηση για τη βιώσιμη ανάπτυξη της.

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, λόγω του μεγάλου μήκους των ακτών της και της ιδιαίτερης μορφολογίας της παρουσιάζει σημαντική ανάπτυξη και δυνατότητες στον τομέα της αλιείας. Οι παραπάνω προϋποθέσεις ευνοούν και τις τρεις βασικές αλιευτικές δραστηριότητες, δηλαδή, αλιεία ανοιχτής θάλασσας, θαλάσσιες ιχθυοκαλ-λιέργειες και ιχθυοκαλλιέργειες εσωτερικών υδάτων.

Ο αλιευτικός στόλος της Περιφέρειας ανέρχεται σε 1.762 σκάφη και αποτελεί το 10% του ελληνικού αλιευτικού στόλου, με μια παραγωγή που υπολογίζεται σε περίπου 13.000 τόνους (11% της συνολικής παραγωγής). Το σύνολο των απασχολούμενων στην αλιεία στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ανέρχεται περίπου στα 45.000 άτομα με μέση ηλικία περίπου 55 ετών.

Περισσότερο ευνοϊκή και με μεγαλύτερες προοπτικές ανάπτυξης παρουσιάζεται η θαλάσσια ιχθυοκαλλιέργεια σε κλωβούς, λόγω κυρίως των ευνοϊκών φυσικών συνθηκών (υπήνεμοι κόλποι, θαλάσσια ρεύματα που δημιουργούν καλή οξυγόνωση) και δυνατοτήτων που προσφέρονται, τόσο στην εσωτερική, όσο και στην εξωτερική αγορά.

Οι ιχθυοκαλλιέργειες σημείωσαν εντυπωσιακά αποτελέσματα, με την παραγωγή σημαντικού ύψους εγχώριου, φρέσκου και φθηνού ψαριού, αλλά κυρίως με τη δημιουργία ενός ιδιαίτερου κοινωνικοοικονομικού χώρου, ο οποίος απασχολεί άμεσα και έμμεσα ένα μεγάλο αριθμό εργαζομένων, ενώ αποτελούν μια παραγωγική δραστηριότητα, που συμβάλλει στην ενίσχυση του πληθυσμού των παράκτιων περιοχών.

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας παράγονται περίπου 32.000 τόνοι ψαριών από ιχθυοκαλλιέργειες, αποτελώντας το 34% περίπου της συνολικής εγχώριας παραγωγής (95.000 τόνοι). Η αξία της παραγωγής ανέρχεται σε 160 εκατομμύρια ευρώ (τιμές 2011), ενώ από αυτήν την παραγωγή το 80% εξάγεται.

Η παραγωγή ψαριών εσωτερικών υδάτων είναι πολύ μικρή στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Σήμερα λειτουργούν συνολικά τέσσερις μονάδες πέστροφας (δύο στην Π.Ε. Ευρυτανίας και δύο στην Π.Ε. Βοιωτίας) και μια μονάδα πέστροφας και σολομού (στην Π.Ε. Φθιώτιδας). Η συνολική δυναμικότητα των μονάδων εσωτερικών υδάτων ανέρχεται στους 280 τόνους (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2012 - 2014).

Πιο αναλυτικά η πρωτογενής παραγωγή ανά Περιφερειακή Ενότητα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας αναπτύσσεται παρακάτω:

Περιφερειακή Ενότητα Βοιωτίας

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Στο Νομό Βοιωτίας η αγροτική παραγωγή παίζει πρωτεύοντα ρόλο, ωστόσο συμβάλλει με φθίνοντα ρυθμό στο συνολικό παραγόμενο εισόδημα. Ο τομέας της γεωργίας θεωρείται ο πιο σημαντικός για την οικονομία της περιοχής. Ο Νομός είναι εύφορος και σε όλη την έκτασή του παράγονται γεωργικά προϊόντα, όπως βαμβάκι, καπνός, ελιές, πατάτες, κρεμμύδια, σιτηρά (κυρίως σιτάρι και κριθάρι), όσπρια, κηπευτικά, φρούτα και ξηροί καρποί.

Ο τομέας της κτηνοτροφίας συνεισφέρει στην οικονομική ανάπτυξη του Νομού, κυρίως με την ενσταβλισμένη κτηνοτροφία, η οποία αφορά κυρίως βοοειδή (σταβλισμένα - γαλακτοπαραγωγής και αγελαίας μορφής), που είναι συγκεντρωμένα σε περιοχές της Νοτιοανατολικής Βοιωτίας. Στα πλαίσια του τομέα της κτηνοτροφίας σημαντική είναι και η αιγοπροβατοτροφία, η χοιροτροφία, η οрниθοτροφία (κρεατοπαραγωγή ή πάχυνση και αυγοπαραγωγή), αλλά και η μελισσοκομία.

Τα κύρια προϊόντα θαλασσινών αλιευμάτων, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Νομαρχίας Βοιωτίας, είναι η γόπα, το λυθρίνι, ο κέφαλος, η μαρίδα, ο μπακαλιάρος, ο μπάλας, το μπαρμπούνι, ο σαργός, το σαυρίδι, η σκορπίνα, οι χάνοι, το σκουμπρί, τα μαγιάτικα και τα καλαμαράκια. Τα προϊόντα θαλάσσιας καλλιέργειας είναι το λαβράκι, η τσιπούρα, το φαγκρί, το μυτάκι, το λυθρίνι και η μουρμούρα. Τα κύρια προϊόντα υδατοκαλλιέργειας εσωτερικών υδάτων είναι η πέστροφα (της οποίας η προώθηση γίνεται με τη μορφή μεταποιημένου προϊόντος, όπως καπνιστή πέστροφα), οι κυπρίνοι, οι κέφαλοι, οι χεροκούβες και οι πεταλούδες.

Οι ορυκτοί πόροι του Νομού είναι κυρίως βωξίτης, σιδηρονικελιούχα μεταλλεύματα και μάρμαρα. Στην περιοχή είναι εγκατεστημένα αρκετά λατομεία βιομηχανικών ορυκτών, λατομεία μαρμάρων και σχιστολιθικών πλακών και λατομεία αδρανών υλικών (http://uest.ntua.gr/esymbiosis/?page_id=33&lang=el).

Περιφερειακή Ενότητα Ευβοίας

Στο Νομό Ευβοίας η γεωργία διαδραματίζει κυρίαρχο ρόλο στην οικονομία. Οι αμπελώνες, τα αρωματικά φυτά, τα δημητριακά, τα ελαιόδεντρα, τα φρούτα και εσπεριδοειδή, τα λαχανικά και κηπευτικά, καθώς και οι ξηροί καρποί αποτελούν μερικές από τις σημαντικότερες καλλιέργειες του πρωτογενή τομέα.

Στο Νομό παράγονται δύο αγροτικά προϊόντα, που έχουν αναγνωρισθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως προϊόντα με Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης (Π.Ο.Π.). Πρόκειται για το σύκο Κύμης, που παράγεται αποκλειστικά στην περιοχή της Κύμης από 25.000 συκόμενδρα τοπικής ποικιλίας και την κονσερβολιά Ροβίων, η οποία ανήκει στην κατηγορία των επιτραπέζιων ελιών και παράγεται από τον Αγροτικό Συνεταιρισμό Ροβίων Ευβοίας.

Η κτηνοτροφία διαδραματίζει δευτερεύοντα, αλλά σημαντικό ρόλο στην οικονομία του Νομού. Οι κύριες μορφές άσκησης της κτηνοτροφίας είναι η εκτατική, που αφορά κυρίως νομαδική προβατοτροφία και είναι συγκεντρωμένη κυρίως στις ορεινές περιοχές της Εύβοιας και η εντατική - ενσταβλισμένη κτηνοτροφία, που αφορά

κυρίως στα πουλερικά και στους χοίρους και λιγότερο στα βοοειδή και είναι συγκεντρωμένη στην κεντρική Εύβοια.

Τα κυριότερα προϊόντα αλιείας ανοιχτής θάλασσας, σύμφωνα με τον πίνακα της ιχθυόσκαλας της Χαλκίδας, είναι τα κεφαλόποδα και τα όστρακα. Αναφορικά με τις ιχθυοκαλλιέργειες του Νομού Ευβοίας, τα προϊόντα που παράγονται είναι κατά το μεγαλύτερο ποσοστό η τσιπούρα και το λαυράκι. Ακολουθούν σε μικρότερες ποσότητες τα είδη: μυτάκι, φαγκρί και σαργός.

Τα δάση καλύπτουν σημαντικό ποσοστό της συνολικής της έκτασης του Νομού και τα είδη που κυριαρχούν είναι το έλατο και το πεύκο και είναι συγκεντρωμένα κυρίως στη Βόρεια Εύβοια. Τα δάση εξασφαλίζουν απασχόληση και εισόδημα σε τμήμα του πληθυσμού των ορεινών οικισμών, μέσω της παραγωγής τεχνικής ξυλείας, ρητίνης, καυσόξυλων, ελάτων διακόσμησης κ.λπ. και προσφέρονται για τις δραστηριότητες της θήρας και του ορεινού τουρισμού (χειμερινού και θερινού) (<http://www.proionta.stereas.gr/products/eyvoia>).

Περιφερειακή Ενότητα Ευρυτανίας

Η Ευρυτανία εξειδικεύεται κυρίως στην κτηνοτροφία. Τα κυριότερα προϊόντα, που συμβάλλουν στη διαμόρφωση του εισοδήματος των κτηνοτρόφων, είναι το αιγο-πρόβειο κρέας και γάλα, ενώ η βοοτροφία και η χοιροτροφία, λόγω του κόστους παραγωγής και των εδαφοκλιματικών συνθηκών (έλλειψη παραγωγής δημητριακών καρπών), έχουν για τους κατοίκους της περιοχής πολύ μικρότερο ενδιαφέρον.

Στο Νομό Ευρυτανίας η γεωργική παραγωγή είναι αρκετά περιορισμένη. Από τη γεωργική γη, σε σύνολο 71.300 στρεμμάτων, τα 25.600 στρέμματα καλύπτονται από αρδευόμενες καλλιέργειες, τα 18.100 στρέμματα από αροτραίες, τα 2.800 στρέμματα από κηπευτικά - λαχανικά, τα 1.700 στρέμματα από αραβόσιτο, τα 1.700 στρέμματα από αραβόσιτο συγκαλλιεργούμενο κυρίως με φασόλια, τα 1.100 στρέμματα από καπνό και τα 500 στρέμματα από φασόλια. Από τις δενδρώδεις καλλιέργειες, την πρώτη θέση κατέχουν η καρυδιά και η καστανιά.

Σε ότι αφορά τις υδατοκαλλιέργειες, λειτουργούν σήμερα τρεις μονάδες εκτροφής ψαριών γλυκών νερών (κυρίως πέστροφα) (<http://www.evrytania.gr/>).

Τα δάση της Ευρυτανίας αποτελούν το σπουδαιότερο φυσικό πόρο και υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες ορθολογικότερης και αποτελεσματικότερης εκμετάλλευσης του δασικού πλούτου. Η κύρια παραγωγή είναι η ξυλεία ελάτης. Σημαντικές είναι οι δραστηριότητες, οι οποίες συνδέονται με το δασικό πλούτο της περιοχής. Οι ορεινοί όγκοι της Ευρυτανίας προσφέρονται για την ανάπτυξη ενός φάσματος δραστηριοτήτων (παραγωγή στρογγυλής ξυλείας, ρητίνης, καυσόξυλων, πολλαπλασιασμό ειδών, ελεγχόμενη θήρα), ωστόσο η αξιοποίησή τους είναι περιορισμένη. Τα είδη που κυριαρχούν είναι το έλατο και το πεύκο. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία από το Δασαρχείο Ευρυτανίας, τα κύρια δασοκομικά προϊόντα είναι ξυλεία ελάτης (διαφόρων διαστάσεων και κατηγοριών ποιότητας π.χ. τεχνητή ξυλεία ελάτης, καυσόξυλα ελάτης, βιομηχανικό ξύλο ελάτης), τα καυσόξυλα δρυός και διάφορα άλλα δευτερεύοντα δασικά προϊόντα.

Στον Νομό Ευρυτανίας υπάρχουν λατομεία σχιστολιθικών πλακών και συγκεκριμένα στην περιοχή της Βίνιανης και στο Καρπενήσι (<http://www.proiontastereas.gr/products/evrytania>).

Περιφερειακή Ενότητα Φθιώτιδας

Η Φθιώτιδα εμφανίζει εξειδίκευση στα δημητριακά, τη ντομάτα, το βαμβάκι, το ελαιόλαδο, τα κηπευτικά, και σε κάποιες δενδρώδεις καλλιέργειες (φισικιά, αμυγδαλιά, κερασιά, ροδακινιά), ενώ αποτελεί τον πρώτο Νομό στη χώρα στην παραγωγή επιτραπέζιας ελιάς.

Η σημαντικότερη μορφή οικονομίας του πρωτογενή τομέα του Νομού είναι η κτηνοτροφία, στην οποία απασχολούνται 4.500 κτηνοτρόφοι και παράγονται εξαιρετικής ποιότητας προϊόντα, όπως κρέας, γάλα, διάφορα τυροκομικά και γαλακτοκομικά είδη. Μεταξύ των παραγομένων προϊόντων υπάρχουν δύο, τα οποία είναι Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης (Π.Ο.Π.), η φέτα και το Κατίκι Δομοκού. Μέχρι σήμερα λειτουργούν πολλές επιχειρήσεις γαλακτοκομικών και τυροκομικών προϊόντων, εκ των οποίων οι περισσότερες έχουν ενταχθεί στο σύστημα ελέγχου και πιστοποίησης προϊόντων Π.Ο.Π. (για τη φέτα και το Κατίκι), μετά από σχετική αίτησή στους από τον Ο.Π.Ε.Γ.Ε.Π.

Στο Νομό Φθιώτιδας υπάρχουν συνολικά 30 θαλάσσιες μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας και 8 ιχθυογεννητικοί σταθμοί, δυναμικότητας 27.600.000 ιχθυωδών ανά έτος. Αποτελεί από τους πρώτους σε παραγωγή Νομούς σε όλη την Επικράτεια. Επιπλέον, η μέση ετήσια αλιευτική παραγωγή για τα ψάρια κυμαίνεται στους 2.500 τόνους, ενώ για τα όστρακα στους 700 τόνους περίπου (κυρίως κυδώνια). Ειδικότερα για τα όστρακα (στρείδια, κυδώνια, μύδια) είναι πολύ σημαντικό να επισημανθεί το γεγονός πως ο Μαλιακός κόλπος παρουσιάζει ιδανικές συνθήκες ανάπτυξης αυτών. Μαζί με τον κόλπο της Καλλονής στη Λέσβο, είναι ένας από τους μοναδικούς

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

πανελλαδικά κόλπους, στους οποίους παράγονται όστρακα που αναπτύσσονται σε ιδανικό περιβάλλον και κατά συνέπεια ο καταναλωτής να απολαμβάνει προϊόντα ασφαλή και υψηλής βιολογικής αξίας (<http://www.proionta.stereas.gr/products/ftthiotida>).

Περιφερειακή Ενότητα Φωκίδας

Η γεωργία στο Νομό Φωκίδος είναι αναπτυγμένη στις μικρές πεδιάδες και ιδιαίτερα στην πεδιάδα της Άμφισσας. Εκεί παράγονται σιτηρά, σταφύλια, κρασί, λάδι και ελιές. Στον καλά διατηρημένο Ελαιώνα της Άμφισσας αριθμούνται 1.200.000 ελαιόδεντρα και παράγεται η «ελιά Αμφίσσης». Η θρεπτική αξία και η αντοχή της, μιας και είναι ο μοναδικός καρπός ελιάς που μπορεί να αντέξει στην ίδια άριστη κατάσταση επί σειρά ετών, την έκαναν γνωστή από τα πανάρχαια χρόνια ως «Ελιά Αμφίσσης» ή «Σαλωνίτικη». Η επεξεργασία της ελιάς σε όλους τους τύπους της, γίνεται από εργοστάσια της περιοχής, χωρίς τη χρησιμοποίηση χημικών μέσων (μόνο με τη χρήση αλμυρού διαλύματος - άλμης) και προωθείται σε ολόκληρη την Ελλάδα και τον κόσμο. Η κονσερβολιά Αμφίσσης έχει ενταχθεί στο σύστημα παραγωγής Π.Ο.Π. Πολύ καλής ποιότητας και εξαιρετικά γνωστό είναι επίσης και το παχύ ελαιόλαδο Άμφισσας.

Στα ορεινά μέρη του Νομού Φωκίδας είναι αναπτυγμένη η κτηνοτροφία (αιγοπρόβατα), καθώς και η πτηνοτροφία.

Κύριο επίσης χαρακτηριστικό της οικονομίας του Νομού είναι και η υλοτομία. Στα δημόσια και μη δημόσια δάση του παράγεται μια πληθώρα δασικών προϊόντων (<http://www.proiontastereas.gr/products/fokida>).

ΣΤ 6.8.2 Δευτερογενής Τομέας

Όπως έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενη υποενότητα, ο δευτερογενής τομέας παραγωγής εμφανίζει μεγαλύτερη συμμετοχή στη συνολική απασχόληση στο επίπεδο της Περιφέρειας σε σχέση με το σύνολο της χώρας, γεγονός που συνδέεται κυρίως με τη συγκέντρωση μεγάλων βιομηχανικών μονάδων στις Περιφερειακές Ενότητες Βοιωτίας και Εύβοιας.

Ο δευτερογενής τομέας παραμένει βασικός αναπτυξιακός πόλος για την Περιφέρεια, παρά τα έντονα φαινόμενα βιομηχανικής παρακμής που σημειώθηκαν κατά την προηγούμενη δεκαετία, με αποτέλεσμα πολυάριθμες βιομηχανικές μονάδες να διακόψουν τη λειτουργία τους. Οι Νομοί Βοιωτίας, Ευβοίας και Φθιώτιδας υφίστανται ακόμα και σήμερα τις αρνητικές επιπτώσεις της βιομηχανικής παρακμής, σαν αποτέλεσμα του ευκαιριακού χαρακτήρα της βιομηχανικής ανάπτυξης που σημειώθηκε κατά τη δεκαετία του 1970, αλλά και της απουσίας παρεμβάσεων με στόχο την οργανωμένη βιομηχανική ανάπτυξη σε μεγάλη, μεσαία και μικρή κλίμακα.

Το μεταπολεμικό μοντέλο χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας στην περιοχή μελέτης, χαρακτηρίστηκε από την κυριαρχία της διάσπαρτης σημειακής χωροθέτησης, τόσο στον αστικό όσο και στον εξωαστικό χώρο και την πολύ περιορισμένη ανάπτυξη της χωροθέτησης σε οργανωμένους υποδοχείς. Το γεγονός αυτό έχει οδηγήσει, μακρο-χρόνια, σε πολλαπλά προβλήματα περιβαλλοντικού (ρύπανση, υποβάθμιση τοπίου, διευκόλυνση της μη εφαρμογής διατάξεων), πολεοδομικού (συγκρούσεις χρήσεων γης, υποβάθμιση της κυκλοφοριακής ικανότητας των υπερτοπικών οδικών αξόνων λόγω της έρπουσας παρόδιας δόμησης, υποθήκευση της μελλοντικής οικιστικής ανάπτυξης) αλλά και αναπτυξιακού (νόθευση ανταγωνισμού, μείωση δυναμικών οικονομικών συγκέντρωσης) χαρακτήρα. Η ακαμψία των χωρικών δομών, δεν επιτρέπει μια ριζική αναστροφή της κατάστασης αυτής βραχυπρόθεσμα ή μεσο-πρόθεσμα, ενώ μια πρόσθετη κρίσιμη παράμετρος είναι ότι οι οργανωμένοι υποδοχείς αποτελούν πλέον αντικείμενο της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και συνεπώς πρέπει το συνολικό πλαίσιο δημιουργίας και λειτουργίας τους να τους καθιστά ελκυστικούς για ιδιωτικές επενδύσεις. Σήμερα, η συγκριτική ανάλυση των διαφόρων καθεστώτων χωροθέτησης της βιομηχανίας δείχνει ότι κατά κανόνα η διάσπαρτη χωροθέτηση παρουσιάζει άμεσα οικονομικά πλεονεκτήματα για τις μονάδες, που οφείλεται μεταξύ άλλων, στους ευνοϊκούς όρους διάσπαρτης χωροθέτησης (ιδίως

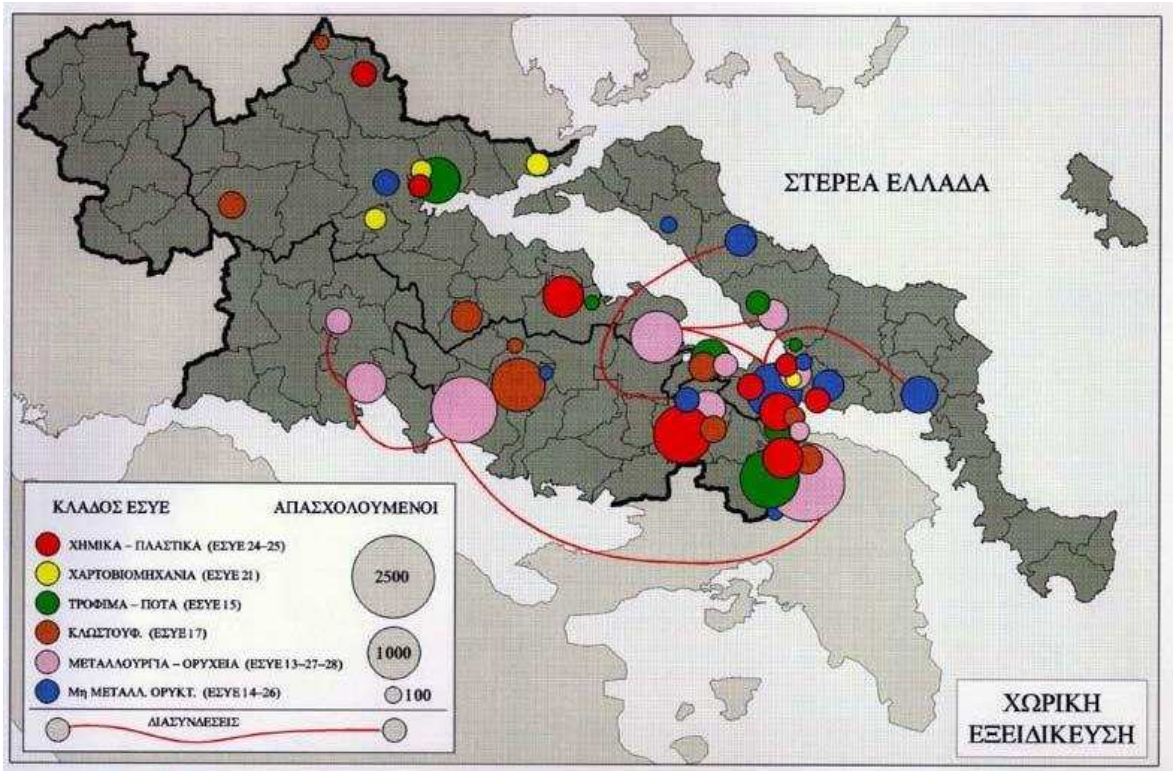
Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

στον εξωαστικό χώρο) και σε ορισμένες αδυναμίες των θεσμικών πλαισίων και των διαδικασιών υλοποίησης οργανωμένων υποδοχέων (Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία, 2008).

Παρ' όλα αυτά, η Στερεά Ελλάδα είναι η πρώτη Περιφέρεια στη χώρα από πλευράς παραγωγικότητας στο δευτερογενή τομέα, μαζί με την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (46% του περιφερειακού ΑΕΠ) και κατέχει πρωτεύουσα θέση στη μεταλλουργική βιομηχανία. Χαρακτηρίζεται σαν η Περιφέρεια των μεγάλων εταιρειών και ομίλων, αφού το 16% των εταιρειών αυτών (70 εταιρείες) λειτουργούν στην επικράτεια της. Μεταξύ αυτών, τα μεγαλύτερα ονόματα της ελληνικής επιχειρηματικής κοινότητας, όπως ο όμιλος τσιμέντων ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ, ο όμιλος ΒΙΟΧΑΛΚΟ, ο όμιλος ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΝ ΕΛΛΑΔΟΣ, ο όμιλος ΛΑΡΚΟ, ο όμιλος ΑΡΓΥΡΟΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΩΝ και ΒΑΡΥΤΙΝΗΣ, ο όμιλος ΧΗΡΙΤΑ, ο όμιλος ΠΕΤΖΕΤΑΚΗΣ, ο όμιλος ΤΙΤΑΝ, η Ελληνική Βιομηχανία Όπλων κ.λπ. Επιπλέον, στην περιοχή δραστηριοποιείται ένας μεγάλος αριθμός μεταποιητικών μονάδων, εγκατεστημένων κυρίως στον άξονα Χαλκίδας - Θήβας. Από το σύνολο των κλάδων της βιομηχανίας, οι κλάδοι της αγροτικής βιομηχανίας, των ειδών διατροφής, κατασκευής μεταλλικών και μη μεταλλικών προϊόντων και μηχανημάτων, της βιομηχανίας ξύλου και κατασκευής επίπλων αντιπροσωπεύουν περίπου το 80% των βιομηχανικών καταστημάτων της Περιφέρειας. Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο δευτερογενή τομέα ανέρχονται συνολικά σε 3.486, με κύκλο εργασιών 945.000 ευρώ. Οι περισσότερες μεταποιητικές επιχειρήσεις της Στερεάς Ελλάδας είναι εγκατεστημένες στην Περιφερειακή Ενότητα Ευβοίας, καθώς και στις Περιφερειακές Ενότητες Βοιωτίας και Φθιώτιδας, ενώ οι επιχειρήσεις των Περιφερειακών Ενοτήτων Ευρυτανίας και Φωκίδας αντιπροσωπεύουν ποσοστά χαμηλότερα της τάξης του 10%.

Το 29% των μεταποιητικών επιχειρήσεων της Περιφέρειας δραστηριοποιείται στον κλάδο των τροφίμων και ποτών, το 22% στην κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, το 8% στη βιομηχανία ξύλου και το 6% στην κατασκευή προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά.

Στο σχέδιο ΣΤ 6.8-2 παρουσιάζεται η βιομηχανική εξειδίκευση στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Σχέδιο ΣΤ 6.8-2 : Βιομηχανική Εξειδίκευση Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Πηγή: <http://www.minenv.gr/1/12/123/12315/00/Image25.jpg>

Αναφορικά με τις οικονομικές αποδόσεις των κλάδων του δευτερογενούς τομέα, ο πλέον αποδοτικός είναι αυτός των τροφίμων και ποτών, παράγοντας το 27% του κύκλου εργασιών του δευτερογενή τομέα και το 5% του κύκλου εργασιών του συνόλου των επιχειρήσεων της Περιφέρειας. Ακολουθούν ο κλάδος κατασκευής μεταλλικών προϊόντων, που παράγει το 14% του κύκλου εργασιών του τομέα και ο κλάδος κατασκευής προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, με ποσοστό 9% του συνολικού κύκλου εργασιών της μεταποίησης (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2012 - 2014).

Οι προτεραιότητες που τίθενται σε επίπεδο κλάδων ή κατηγοριών βιομηχανίας, λαμβάνοντας υπόψη ότι η μεταποιητική βάση χαρακτηρίζεται ήδη από ισχυρή διάρθρωση, συγκεντρώνοντας κλάδους αστικής χωροθέτησης και ενδιάμεσων αγαθών, όλους τους τύπους κλάδων επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων και μητροπολιτικής χωροθέτησης, σχετίζονται με την ισχυρή στήριξη και ενίσχυση της βιομηχανικής βάσης με σύγχρονες μονάδες καινοτομικού χαρακτήρα (προϊόντος ή τεχνολογίας), ανεξάρτητα από τον κλαδικό χαρακτήρα. Στο λιγότερο αναπτυγμένο τμήμα της Περιφέρειας, ωστόσο, η σύζευξη της μεταποίησης με τη γεωργία αποτελεί κλαδική προτεραιότητα. Τέλος, επικεντρώνοντας κυρίως στις βιομηχανικές ζώνες, καθώς και κατά μήκος του άξονα ΠΑΘΕ, στόχο αποτελεί η στήριξη και προώθηση του συνδυασμού της μεταποίησης, με δραστηριότητες εφοδιαστικής και εμπορίου (Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία, 2008).

Όσον αφορά στην απασχόληση στο δευτερογενή τομέα, σύμφωνα με την Ετήσια Βιομηχανική Έρευνα της ΕΣΥΕ (2003), στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας απασχολείται το 11,8% του συνόλου των εργαζομένων. Από αυτούς, το μεγαλύτερο ποσοστό (57%) απασχολείται σε βιομηχανικά καταστήματα της Περιφερειακής Ενότητας Βοιωτίας και Εύβοιας (26,5%). Στην Περιφερειακή Ενότητα Φθιώτιδας απασχολείται το 1,86% των εργαζομένων του δευτερογενούς τομέα σε επίπεδο Περιφέρειας και ακολουθεί με πολύ χαμηλό ποσοστό η Φωκίδα (0,7%). Στην Περιφερειακή Ενότητα Ευρυτανίας δεν έχουν καταγραφεί βιομηχανικά καταστήματα με πάνω από 10 εργαζομένους.

Από χωρική άποψη, η ανάπτυξη της μεταποίησης επικεντρώνεται στις εξής περιοχές (Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία, 2008):

- Ζώνη Χαλκίδας - Θήβας - Οινοφύτων, η οποία λειτούργησε ιστορικά ως τόπος εκτόνωσης της βιομηχανίας της Αττικής, υπό την επίδραση της γεωγραφικής διαμόρφωσης των αναπτυξιακών Νόμων επί μεγάλο χρονικό διάστημα (περιοχή ποιοτικής αναδιάρθρωσης με έλεγχο - εξυγίανση της μεγάλης συγκέντρωσης μονάδων που εστιάζεται στα Οινόφυτα). Η ζώνη έχει τη δυνατότητα να προεκταθεί προς τα Β - ΒΔ - Δ (περιοχή επέκτασης).
- Ευρύτερη περιοχή της Λαμίας, που μπορεί μελλοντικά να συνδεθεί με την ευρύτερη περιοχή Λιβαδειάς - Ορχομενού (περιοχή επέκτασης).
- Μεμονωμένοι πόλοι μεγάλης κλίμακας της Λάρυμνας - Πολιτικών, Άσπρων Σπιτιών, Χαλκίδας - Αλιβερίου.

Σημαντική παράμετρος διαμόρφωσης της σημερινής κατάστασης, που επικρατεί στο του δευτερογενή τομέα παραγωγής, αποτελούν οι χωρικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις της βιομηχανίας. Υπάρχουν ήδη ορισμένοι εγκεκριμένοι οργανωμένοι υποδοχείς στην Περιφέρεια (ορισμένοι από αυτούς δεν λειτουργούν), οι οποίοι παρουσιάζονται στον Πίνακα ΣΤ 6.8-1.

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας διαθέτει οργανωμένη ΒΙ.ΠΕ. στην ευρύτερη περιοχή της Λαμίας, που όμως γειτνιάζει οριακά με την πόλη. Η μεγαλύτερη βιομηχανική ζώνη της Περιφέρειας είναι η μεγάλη «άτυπη» ΒΙ.ΠΕ. της ευρύτερης περιοχής των Οινοφύτων - Σχηματαρίου, περιοχή με υποδομές, αλλά χωρίς οργάνωση του χώρου και των χρήσεων της γης, γεγονός που συνδέεται άμεσα με την εγγύτητά της με την πόλη της Αθήνας. Πολύ καλά οργανωμένη και ελκυστικά χωροθετημένη ζώνη αποτελεί η σταδιακά ενεργοποιούμενη (σε σύνδεση με τη Δυτική Αττική) ΒΙ.ΠΕ. στην περιοχή της Θίσβης.

	ΒΙ.ΠΕ.			ΒΙ.ΠΑ. - ΒΙΟ.ΠΑ.
	Αριθμός	Σύνολο Επιχειρήσεων	Επιχειρήσεις Μεταποίησης	
Π.Ε. Βοιωτίας	2	13	13	-
Π.Ε. Εύβοιας	-	-	-	1
Π.Ε. Φθιώτιδας	1	18	13	1
Π.Ε. Φωκίδας	-	-	-	1

Οι παραπάνω οργανωμένοι υποδοχείς συγκεντρώνουν ένα πολύ μικρό ποσοστό των μονάδων μεταποίησης και η ενίσχυσή τους (σε βάρος της διάσπαρτης δόμησης) είναι αναγκαία και πρέπει να έχει πολλαπλή στόχευση, όπως η εξυγίανση υπαρχουσών άτυπων συγκεντρώσεων, οι μετεγκαταστάσεις υφιστάμενων μονάδων και η υποδοχή νέων μονάδων (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2012 - 2014).

Οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες ως προς τη μεταποίηση είναι εξαιρετικά έντονες, οφειλόμενες συνήθως σε διαφορές συγκριτικών πλεονεκτημάτων, μεταξύ των επιμέρους Περιφερειακών Ενοτήτων. Η καταλληλότερη στρατηγική που προτείνεται να ακολουθηθεί, μέσα από το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία, δεν είναι μια προσπάθεια γενικευμένης εξισορρόπησης, η οποία είναι ανέφικτη (λόγω των μεγεθών της βιομηχανικής βάσης και της χωρικής διαφοροποίησης των πλεονεκτημάτων) και η επιδίωξή της θα οδηγούσε σε συγκρούσεις με άλλους τομείς σε περιοχές στις οποίες αυτοί παρουσιάζουν μεγαλύτερα πλεονεκτήματα, αλλά μια προσπάθεια γεωγραφικής διεύρυνσης των ζωνών βιομηχανικής ανάπτυξης, με δικτύωση προς τους ήδη υφιστάμενους πόλους, οι οποίοι έχουν δευτερεύοντα σήμερα ρόλο. Επιπλέον, στις ορεινές περιοχές πρέπει να αξιοποιηθούν όλες οι ευκαιρίες για την ενίσχυση της βιοτεχνίας.

Συμπερασματικά, προκύπτει ότι η Περιφέρεια κατά την τελευταία δεκαετία παρουσιάζει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, που υπερβαίνουν το μέσο όρο της χώρας, κατατάσσοντάς την στην πρώτη θέση ανάπτυξης, μεταξύ των ελληνικών Περιφερειών. Οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης δεν συνοδεύονται όμως με ουσιώδεις αλλαγές στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και θα πρέπει να ληφθούν υπόψη ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που παρουσιάζει η περιφερειακή οικονομία.

Η αναπτυξιακή υπεροχή της Στερεάς Ελλάδας είναι κατά βάση φαινομενική και δεν ανταποκρίνεται στην πραγματική εικόνα της περιφερειακής οικονομίας. Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας είναι μια περιοχή με έντονη ιδιομορφία. Μεγάλο μέρος του παραγόμενου περιφερειακού προϊόντος δημιουργείται από επιχειρήσεις που εδρεύουν στην Αττική και από εργαζόμενους που κατά μεγάλο ποσοστό διαμένουν εκτός της Περιφέρειας. Επιπλέον, το μεγαλύτερο μέρος του περιφερειακού ΑΕΠ παράγεται γραμμικά, κατά μήκος του οδικού άξονα ΠΑΘΕ, συντελώντας με αυτό τον τρόπο στην εμφάνιση ενός έντονου περιφερειακού διυισμού. Οι υψηλές οικονομικές επιδόσεις που παρουσιάζει η Περιφέρεια πηγάζουν και εκπορεύονται κατά κύριο λόγο από την επιδίωξη για μετεγκατάσταση της βιομηχανικής παραγωγής εκτός της Αττικής. Ως εκ τούτου, το συνολικό επίπεδο ευημερίας του τοπικού πληθυσμού απέχει σημαντικά από τις προσδοκίες που δημιουργούν οι αριθμοί, ενώ ταυτόχρονα η διάχυση της οικονομικής ανάπτυξης στα ενδότερα της Περιφέρειας παραμένει σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Για το δευτερογενή τομέα επισημαίνονται τα ακόλουθα:

- Η ιδιαίτερη βαρύτητα του κλάδου των τροφίμων και ποτών και η σχετική ανάπτυξη των κλάδων κατασκευής μεταλλικών προϊόντων, της βιομηχανίας ξύλου και επίπλων και της παραγωγής μηχανημάτων.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Η ανισομερής γεωγραφική κατανομή της μεταποίησης, με τους Νομούς Ευβοίας, Βοιωτίας και Φθιώτιδας να συγκεντρώνουν σχεδόν το σύνολο των μεγάλων μεταποιητικών επιχειρήσεων, της προστιθέμενης αξίας παραγωγής, του κύκλου εργασιών και της απασχόλησης της Περιφέρειας.

- Ο έντονος δυισμός που παρουσιάζει η μεταποιητική βάση της Περιφέρειας, με την παράλληλη παρουσία πολύ μικρών επιχειρήσεων οικογενειακής μορφής σε παραδοσιακούς κλάδους, που καλύπτουν αποκλειστικά τις τοπικές ανάγκες και πολύ μεγάλων επιχειρήσεων σε δυναμικούς κλάδους, που απευθύνονται στην εθνική και τη διεθνή αγορά, χωρίς όμως να δημιουργούν διακλαδικές ή διατομεακές σχέσεις.

Συνολικά και εξαιρώντας τις μεγάλες επιχειρήσεις της Αττικής, που μόνο φαινομενικά συμβάλλουν στην ανάπτυξη της Περιφέρειας, η οικονομία της Στερεάς Ελλάδας, όπως άλλωστε και η εθνική οικονομία συνολικά, χαρακτηρίζεται από το σχετικά χαμηλό βαθμό εξωστρέφειας. Ταυτόχρονα, το επίπεδο του τεχνολογικού εξοπλισμού και ο βαθμός εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων παραμένουν άμεσα συνδεδεμένα με το μέγεθος των επιχειρήσεων αυτών και τον κλασικό προσανατολισμό τους και συνεπώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι το επίπεδο του τεχνολογικού εξοπλισμού των επιχειρήσεων της Περιφέρειας έχει αναβαθμιστεί.

Παράλληλα, το σχετικά μικρό μέγεθος των περισσότερων τοπικών επιχειρήσεων, η διαχρονική αναπαραγωγή των παραδοσιακών διαδικασιών και δομών οργάνωσης και λειτουργίας, καθώς και η δυσκολία εισαγωγής νέων διαδικασιών, καινοτομιών και συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων αποτελούν βασικό εμπόδιο για την ανάπτυξη και την ανάδειξη των επιχειρήσεων και των προϊόντων της περιοχής.

Τέλος, η αδυναμία οργάνωσης των πωλήσεων και ανάπτυξης αποτελεσματικών δικτύων διανομής, καθώς και η απουσία συστηματικής προσπάθειας αξιοποίησης των εργαλείων προβολής και προώθησης τόσο εκ μέρους των επιχειρήσεων, όσο και των συλλογικών και κλαδικών φορέων, *προσανατολίζουν αναπόφευκτα τις επιχειρήσεις της Στερεάς Ελλάδας στην τοπική αγορά* ή στην καλύτερη περίπτωση, στην αγορά της πρωτεύουσας (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2012 - 2014).

ΣΤ 6.8.3 Τριτογενής τομέας

Ο τριτογενής τομέας είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντικός τόσο στο επίπεδο της παραγωγής περιφερειακού εισοδήματος, όσο και σε επίπεδο αριθμού επιχειρήσεων και απασχολούμενων σε αυτές. Τα βασικά μεγέθη που έχει ενδιαφέρον να αναφερθούν είναι τα εξής:

- Το 80% των επιχειρήσεων της Περιφέρειας ανήκουν στον τριτογενή τομέα.

- Το 67% των απασχολούμενων εργάζονται στον τομέα των υπηρεσιών.

- Ο συνολικός κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων αντιστοιχεί στο 72% του συνολικού κέρδους που παράγεται από τις επιχειρήσεις της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.

Αναλύοντας τους κλάδους του τριτογενή τομέα, διαπιστώνεται η κυριαρχία του εμπορίου - λιανικού και χονδρικού - τόσο σε όρους πλήθους επιχειρήσεων όσο και σε όρους κύκλου εργασιών. Ειδικότερα, οι επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου που δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια αντιπροσωπεύουν το 27,4% των επιχειρήσεων του τριτογενούς τομέα, παράγοντας το 27% του συνολικού τζίρου των επιχειρήσεων του τομέα. Όσο για τις επιχειρήσεις του χονδρικού εμπορίου, αν και αντιπροσωπεύουν μόλις το 8,1% του συνόλου των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών της Περιφέρειας, πραγματοποιούν το μεγαλύτερο κύκλο εργασιών (ποσοστό 30,3%). Το εμπόριο στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας παρουσιάζει τάσεις αύξησης τα τελευταία χρόνια και οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις καταστημάτων χονδρικού και λιανικού εμπορίου συναντώνται κυρίως στα αστικά κέντρα (Λαμία, Χαλκίδα, Λιβαδειά και Θήβα). Επιπλέον μέσω των λιμανιών της Στυλίδας, Κύμης, Ιτέας, Αγίου Κωνσταντίνου και Λάρυμνας εξάγονται μεταποιημένα γεωργικά προϊόντα, μεταλλεύματα και σιτηρά.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Στη δεύτερη θέση, από άποψη πλήθους επιχειρήσεων, βρίσκεται ο κλάδος των οικοδομικών δραστηριοτήτων, που αντιστοιχεί στο 18,5% των επιχειρήσεων του τριτογενούς τομέα, πραγματοποιεί ωστόσο μόλις το 8,6% του συνολικού κύκλου εργασιών. Αντίθετα, ο κλάδος εμπορίας και επισκευής αυτοκινήτων, αν και κατέχει την έκτη θέση σε όρους πλήθους επιχειρήσεων (6%), πραγματοποιεί κύκλο εργασιών 436.000 ευρώ, γεγονός που τον κατατάσσει στην τρίτη θέση από πλευράς αποδοτικότητας (12,4%).

Σημαντικά είναι και τα μεγέθη που σχετίζονται με τον τουριστικό κλάδο, όπου το πλήθος των ξενοδοχειακών μονάδων, εστιατορίων κ.λπ. αντιπροσωπεύει ποσοστό 16,4% επί των συνολικών επιχειρήσεων του τριτογενούς τομέα στην Περιφέρεια, με συνολικό κύκλο εργασιών ίσο με 7% του συνολικού κύκλου εργασιών της Περιφέρειας. Σύμφωνα όμως με τις σύγχρονες απαιτήσεις, η διαδικτυακή παρουσία των φορέων της περιοχής μελέτης χαρακτηρίζεται ως μη ισχυρή, γεγονός που αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα ως προς τη δυνατότητά της να προσελκύσει μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών, ιδίως από το εξωτερικό. Ωστόσο και στην περίπτωση της τουριστικής δραστηριότητας, παρατηρούνται έντονες ανομοιομορφίες και ανισότητες. Υπάρχει μια τουριστική ζώνη έντονα αναπτυγμένη κατά μήκος του εθνικού οδικού δικτύου των ακτών του Μαλιακού Κόλπου και του Βόρειου Ευβοϊκού, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες περιοχές, και κυρίως με τις ακτές του Κορινθιακού κόλπου, που δεν είναι τουριστικά αναπτυγμένες στον ίδιο βαθμό, παρουσιάζουν περιορισμένη χωρητικότητα και ταυτόχρονα αποτελούν ζωτικό χώρο σημαντικών «ενδογενών παραγωγικών δραστηριοτήτων», αποτελώντας έτσι πεδίο συγκρουόμενων συμφερόντων. Επιπλέον, όπως φαίνεται και στον πίνακα που ακολουθεί, οι τουριστικές υποδομές της Περιφέρειας φαίνεται να είναι συγκεντρωμένες στις Ενώτητες Ευβοίας και Φθιώτιδας, όπου βρίσκονται πάνω από τις μισές ξενοδοχειακές κλίνες. Η Περιφερειακή Ενότητα Ευρυτανίας, αν και περιλαμβάνει γνωστούς χειμερινούς τουριστικούς προορισμούς, παρουσιάζει χαμηλή συνολική δυναμικότητα, η οποία μάλιστα παρουσιάζει σταθερές τάσεις μείωσης κατά την τριετία 2000 - 2003.

Στον πίνακα ΣΤ 6.8-2 δίνεται η διαχρονική Εξέλιξη Αριθμού Κλινών ανά Περιφερειακή Ενότητα στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.

Πίνακας ΣΤ 6.8-2: Διαχρονική Εξέλιξη Αριθμού Κλινών ανά Περιφερειακή Ενότητα (2000 - 2003)

Χωρική Ενότητα	Ξενοδοχειακές Κλίνες που Λειτουργούν				Μεταβολή Ξενοδοχειακών Κλινών (2000 - 2003)
	2000	2001	2002	2003	
Σύνολο Χώρας	3.128.411	2.898.488	2.883.801	2.936.333	-6,14%
Στερεά Ελλάδα	130.534	113.770	112.523	115.880	-11,23%
Π.Ε. Βοιωτίας	6.375	6.338	6.905	6.528	2,40%
Π.Ε. Εύβοιας	63.780	52.618	57.702	60.343	-5,39%
Π.Ε. Ευρυτανίας	9.982	8.884	7.330	6.855	-31,33%
Π.Ε. Φθιώτιδας	27.607	24.872	22.383	23.644	-14,36%
Π.Ε. Φωκίδας	22.790	21.058	18.203	18.510	-18,78%

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2012 - 2014.

Σχετικά με τη διαχρονική εξέλιξη της τουριστικής δραστηριότητας σε επίπεδο Περιφέρειας, για την περίοδο 1995 - 2005 παρατηρούνται ιδιαίτερες αυξομειώσεις στα μεγέθη του τουριστικού τομέα, που αφορούν στον αριθμό ξενοδοχειακών κλινών και στον αριθμό διανυκτερεύσεων αλλοδαπών και ημεδαπών. Χαρακτηριστική είναι η σημαντική μείωση του αριθμού των κλινών σε ξενοδοχειακά καταλύματα το 2004, που ωστόσο συμβαδίζει με μια γενικότερη πτώση σε επίπεδο χώρας. Η μείωση αυτή συνδέεται με τη σημαντική συρρίκνωση του αριθμού των διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών επισκεπτών στη Στερεά Ελλάδα, η οποία υπερβαίνει σε μεγάλο βαθμό τον εθνικό μέσο όρο. Το 2005 ωστόσο, παρατηρείται μια μικρή αύξηση του αριθμού των

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

ξενοδοχειακών κλινών στην Περιφέρεια, με παράλληλη αύξηση του αριθμού των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών επισκεπτών, αντισταθμίζοντας εν μέρει τη μείωση του προηγούμενου έτους. Επιπρόσθετα, κατά το ίδιο έτος παρατηρείται μείωση του αριθμού των διανυκτερεύσεων των ημεδαπών, η οποία έρχεται σε αντίθεση με τη σχετική αύξηση των διανυκτερεύσεων ημεδαπών που παρατηρείται σε επίπεδο χώρας.

Συνολικά, για τη δεκαετία 1995 - 2005 οι μεταβολές αποτυπώνονται στον Πίνακα ΣΤ 6.8-3. Πιο συγκεκριμένα, οι μεταβολές σε επίπεδο Περιφέρειας σε γενικές γραμμές δεν ακολουθούν τις αντίστοιχες τάσεις που παρατηρούνται σε επίπεδο χώρας, με ιδιαίτερα χαρακτηριστική τη μεταβολή στις διανυκτερεύσεις ημεδαπών, όπου η Στερεά Ελλάδα εμφανίζει μείωση κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες, σε αντίθεση με τη συνολική επικράτεια όπου διαπιστώνεται αύξηση κατά περίπου 17%.

Πίνακας ΣΤ 6.8-3: Ποσοστιαίες Μεταβολές Τουριστικής Δραστηριότητας (1995 - 2005)

Δείκτης	Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	Σύνολο Χώρας
Κλίνες σε Ξενοδοχειακά Καταλύματα	-25,7%	-12,2%
Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών	-3,8%	6,9%
Διανυκτερεύσεις Ημεδαπών	-3,5%	17,1%
Σύνολο Διανυκτερεύσεων	-3,6%	9,4%

Πηγή: Eurostat, ΕΣΥΕ 1991, 2001

Για την περίοδο 2000 - 2003, τα επίπεδα πληρότητας των ξενοδοχειακών μονάδων της Περιφέρειας εμφανίζονται κατά πολύ χαμηλότερα από αυτά του εθνικού μέσου όρου. Χαρακτηριστική είναι η μεταβολή της πληρότητας μεταξύ Στερεάς Ελλάδας και εθνικού μέσου όρου για το έτος 2001 - 2003, όπου το χάσμα εμφανίζεται ακόμα εντονότερο. Τέλος, η Περιφερειακή Ενότητα Ευρυτανίας παρουσιάζει χαρακτηριστική πτώση της πληρότητας των ξενοδοχειακών μονάδων κατά την τριετία αναφοράς, σε αντίθεση με την Περιφερειακή Ενότητα Φθιώτιδας, όπου παρατηρείται θετική εξέλιξη.

Όσον αφορά στην απασχόληση στον τουριστικό τομέα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, παρουσιάζει σε γενικές γραμμές αυξητική τάση, με εξαίρεση το 2004, όπου τόσο σε περιφερειακό όσο και σε εθνικό επίπεδο, η απασχόληση σε ξενοδοχεία και εστιατόρια, είτε πρόκειται για κύρια είτε πρόκειται για δευτερεύουσα απασχόληση, μειώθηκε αισθητά.

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας παρουσιάζει σημαντικές δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης, που οφείλονται στην παρουσία αξιόλογων ιστορικών και αρχαιολογικών χώρων, στη φυσική ομορφιά, κυρίως των Νομών Ευρυτανίας και Φωκίδας, στην παρουσία των ιαματικών πηγών και των λουτροπόλεων που διαθέτει. Τουριστικά αξιοποιήσιμες περιοχές της Περιφέρειας αποτελούν:

- *Παραθαλάσσιες περιοχές:* όλες σχεδόν οι παραθαλάσσιες περιοχές της Εύβοιας και ιδιαίτερα της Βόρειας Εύβοιας, οι περιοχές Καμένων Βούρλων, Αρκίτσας, Θεολόγου, Ραχών και Γλύφας, ολόκληρη η παραλία του Νομού Φωκίδας από την Ιτέα μέχρι τις εκβολές του Μόρνου (παράκτιος τουρισμός - τουρισμός αναψυχής).

- *Ορεινές περιοχές:* σχεδόν ολόκληρη η Ευρυτανία, τμήματα των Νομών Βοιωτίας, Φωκίδας και Φθιώτιδας, που βρίσκονται στους ορεινούς όγκους του Παρνασσού, της Γκιώνας, των Βαρδουσιών και της Οίτης, καθώς και τμήματα της Εύβοιας, που παρέχουν τη δυνατότητα ανάπτυξης δικτύων οικοτουριστικών δραστηριοτήτων (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, ορεινός - περιηγητικός τουρισμός).

- Περιοχές με σημαντικά *μνημεία θρησκευτικού ενδιαφέροντος*, όπως μοναστήρια, εκκλησίες, ξωκλήσια (θρησκευτικός τουρισμός).

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Περιοχές με έντονα πολιτιστικά στοιχεία (υλικά και άυλα), διαχρονικής εμβέλειας που βρίσκονται διάσπαρτα στην περιοχή μελέτης, όπως οι περιοχές των Δελφών, Ερέτριας, Θήβας, Κάστρων, Άμφισσας και Λαμίας, Φρούριο Χαλκίδας, καθώς επίσης και παραδοσιακές πολιτιστικές εκδηλώσεις ή δρώμενα (πολιτιστικός τουρισμός).
- Περιοχές *ιαματικών πηγών*: Αιδηψού, Καμένων Βούρλων, Θερμοπυλών, Πλατύστομου και Λουτρών Υπάτης (ιαματικός τουρισμός - τουρισμός υγείας).
- Πληθώρα πολιτιστικών και συνεδριακών κέντρων, που ευνοούν την ανάπτυξη συνεδριακού τουρισμού.
- *Χιονοδρομικά κέντρα*: σημαντικό παράγοντα τουριστικής έλξης αποτελούν τα χιονοδρομικά κέντρα Παρνασσού και Βελουχιού.

Οι ανασταλτικοί παράγοντες που εντοπίζονται στον τομέα της τουριστικής ανάπτυξης της μελετώμενης Περιφέρειας είναι οι ελλείψεις βασικών έργων υποδομής (οδικοί άξονες, δίκτυα υδρεύσεων - αποχετεύσεων και εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων), η μικρή διάρκεια της τουριστικής περιόδου, η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, η απουσία ολοκληρωμένων σχεδίων τουριστικής αξιοποίησης της Περιφέρειας, η εξέλιξη του αρχαιολογικού τουρισμού σε τουρισμό μιας μέρας, η μη ενεργοποίηση του ιαματικού τουρισμού προς νέες σύγχρονες κατευθύνσεις και η σχετική στασιμότητα του χιονοδρομικού τουρισμού, οι οποίοι αντιμετωπίστηκαν σε μεγάλο βαθμό στα πλαίσια των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης και αναμένεται να αντιμετωπιστούν περαιτέρω και στα πλαίσια των νέων προγραμμάτων.

Ένας άλλος κλάδος που εμφανίζει έντονη δραστηριοποίηση στην Περιφέρεια είναι ο κλάδος των μεταφορών, με 2.476 επιχειρήσεις συνολικά (8%) και συνολικό κύκλο εργασιών ίσο με το 7,7% του συνολικού παραγόμενου τζίρου. Τέλος, σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων (8,3% του συνόλου του τομέα), με πενιχρές ωστόσο οικονομικές επιδόσεις (3% του τζίρου του τομέα), κατατάσσεται στον κλάδο «Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες», που αφορούν κυρίως τις νομικές και οικονομικές υπηρεσίες, καθώς και τις υπηρεσίες μηχανικών, διαφημιστών, κ.ά.

Συμπερασματικά, ο κλάδος λιανικού και χονδρικού εμπορίου, των ξενοδοχείων και των εστιατορίων συγκεντρώνουν τα υψηλότερα ποσοστά σε όρους απασχόλησης, κύκλου εργασιών, αριθμού επιχειρήσεων και προστιθέμενης αξίας. Επισημαίνεται ωστόσο ότι, κατά το πρότυπο της συνολικής οικονομίας της χώρας, η πλειοψηφία των επιχειρήσεων του τριτογενούς τομέα επικεντρώνεται στην παροχή υπηρεσιών προς τελικούς καταναλωτές και λιγότερο προς τις επιχειρήσεις, γεγονός που στερεί από την Περιφέρεια ένα βασικό μοχλό ενίσχυσης της καινοτομίας και αύξησης της ανταγωνιστικότητας. Ειδικότερα όσον αφορά στον κλάδο του τουρισμού, η Περιφέρεια διαθέτει *σημαντικότερους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους, με ιδιαίτερη συγκέντρωση στους λιγότερο αναπτυγμένους Νομούς της Ευρυτανίας και της Φωκίδας, που δεν αξιοποιούνται επαρκώς, παρότι αποτελούν ουσιαστικά τη μοναδική αναπτυξιακή επιλογή για τις αγροτικές και ορεινές περιοχές της Στερεάς Ελλάδας (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2012 - 2014).*

ΣΤ 6.8.4 Ορυκτός Πλούτος

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας είναι μια περιοχή από τις πλέον ευνοημένες από πλευράς ύπαρξης σημαντικών κοιτασμάτων Ορυκτών Πρώτων Υλών της χώρας. Στο υπέδαφός της υπάρχουν στρατηγικής σημασίας, σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, μέταλλα, κοινά μεταλλεύματα, βιομηχανικά ορυκτά, και μάρμαρα. Συγκριτικό πλεονέκτημα αποτελεί η αξιοποίηση των σημαντικότερων απ' αυτές, με αποτέλεσμα η Περιφέρεια να παίζει πρωτεύοντα ρόλο στην Ελληνική Μεταλλευτική Βιομηχανία.

α) Βωξίτες Τα μεγάλα κοιτάσματα Βωξιτών εντοπίζονται κύρια στα βουνά Παρνασσός, Γκιώνα, Ελικώνας, Οίτη. Διοικητικά τα αποθέματα εντοπίζονται στο Νομό Φωκίδας (Γκιώνα) κατά 70%, ενώ στους Νομούς Φθιώτιδας, Βοιωτίας και Εύβοιας το 30% των αποθεμάτων.

β) Σιδηροκλιούχα Μεταλλεύματα Οι Ελληνικοί Λατερίτες απαντούν κυρίως στην Κεντρική Εύβοια, Βοιωτία, Φθιώτιδα κ.α. Τα αποθέματα που έχουν προσδιοριστεί ανέρχονται σε 200 εκ. τον. βέβαια και σε 100 εκ. τον. πιθανά. Η εκμετάλλευση των Ελληνικών Λατεριτών γίνεται σήμερα από την ΛΑΡΚΟ, που είναι μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές μονάδες της χώρας.

γ) Μαγνησίτες Μερικά από τα πιο σημαντικά κοιτάσματα μαγνησίτη (Λευκολίθου) βρίσκονται στην Κεντρική και Β. Εύβοια (Μαντούδι). Από τα 40 εκατομ. περίπου βεβαιωμένα σ' όλη τη χώρα κοιτάσματα πάνω από τα μισά βρίσκονται στην Εύβοια.

δ) Χρωμίτες Η περιοχή Δομοκού στο Νομό Φθιώτιδας θεωρείται η σημαντικότερη μετά το Ξερολείβαδο, χρωμιτοφόρα περιοχή της χώρας. **ε) Χαλκός**

Στον τομέα του χαλκού δεν υπάρχει έντονη δραστηριότητα στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Ωστόσο το Ι.Γ.Μ.Ε. έχει εκτελέσει σχετικές έρευνες, οι οποίες εντόπισαν ενδιαφέροντα για εκμετάλλευση κοιτάσματα χαλκού στο Νομό Φθιώτιδας. **στ) Μάρμαρα**

Οι Νομοί Εύβοιας και Βοιωτίας συγκεντρώνουν σήμερα την κύρια εξορυκτική δραστηριότητα με την ανάπτυξη σημαντικών εκμεταλλεύσεων στο σιπολλινόμαρμαρο της νότιας Εύβοιας, στα γκρίζα μάρμαρα Αλιβερίου, τα κόκκινα της Ερέτριας, τους τεφρόμαυρους ασβεστόλιθους Λιβαδειάς, τα λευκά δολομιτικά μάρμαρα Ελικώνα, τους μπεζ - μελί ασβεστόλιθους Δόμβραιναις κλπ. Ιδιαίτερο κεφάλαιο αξιοποίησης μαρμαρικού πλούτου στη Περιφέρεια αποτελεί η εκμετάλλευση των γνωστών στο εμπόριο "σχιστολιθικών πλακών Καρύστου" στη νότια Εύβοια που αποτελούν άριστο δομικό υλικό.

ΣΤ 6.8.5 Μακροοικονομικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ξεκίνησε με καλές επιδόσεις την αρχή της δεκαετίας, αλλά αν και εκσυγχρόνισε την απαραίτητη αστικοποίηση της οικονομίας της διορθώνοντας τη συμμετοχή του τριτογενή τομέα είδε την εξέλιξη του ΑΕΠ να φθίνει σχετικά από το πρώτο ήμισυ της δεκαετίας ιδίως στο τομέα του πρωτογενή τομέα ενώ παρουσιάζεται αύξηση του ενεργού πληθυσμού και σημαντική μείωση της ανεργίας που χαρακτήριζε την περιφέρεια. Σημαντικό ρόλο εκτιμούμε ότι είχε σ' αυτή την εξέλιξη η καθυστέρηση εκτέλεσης του Γ' ΚΠΣ και η μετάβαση σε καθεστώς ανταγωνιστικότητας στα Κοινοτικά Διαρθρωτικά Ταμεία. Μετά το 2009 η οικονομική κρίση έχει επιφέρει μία τομή στη συνέχεια για την οποία δεν έχουμε ακόμα σχετικά στοιχεία ώστε να εκτιμήσουμε τα νέα δεδομένα πλην της ανεργίας που έχει μεν επιδεινωθεί εξαιρετικά αλλά διατηρεί μικρότερα ποσοστά από την χώρα.

Το ΑΕΠ της περιφέρειας ανερχόταν το 2009 σε 9.398 εκατομμύρια ευρώ (σε τρέχουσες τιμές), συμβάλλοντας κατά 4,55% στη διαμόρφωση του συνολικού ΑΕΠ της χώρας, ενώ ο πληθυσμός της το 2011 αντιπροσωπεύει το 5,07% του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

Κατά την περίοδο 2005-2009 το ΑΕΠ της περιφέρειας αυξάνεται κατά 11% (ΜΕΡΜ 2,5), ενώ της χώρας κατά 20% (ΜΕΡΜ 4,6). Σε επίπεδο περιφερειακών ενότητων, η μεγαλύτερη αύξηση του ΑΕΠ εμφανίζεται στην Π.Ε. Ευρυτανίας (28%). Ακολουθούν η Π.Ε. Φωκίδας (16%), η Π.Ε. Βοιωτίας και η Π.Ε. Εύβοιας με αύξηση (11%) και τέλος η Π.Ε. Φθιώτιδας με αύξηση (8%). Η συνοχή ενισχύεται με εξαίρεση τη Φθιώτιδα που τριτογενοποιείται έντονα και επίσης έντονα υφίσταται την αρνητική εξέλιξη στο πρωτογενή τομέα.

Διατομεακά, κατά τη περίοδο 2005-2009, σε περιφερειακό επίπεδο, το ΑΕΠ στο δευτερογενή τομέα αυξάνεται κατά 11%, στο τριτογενή κατά 19%, ενώ παρατηρείται σημαντική μείωση στον πρωτογενή τομέα κατά 30%.

Κατά την ίδια περίοδο, σε επίπεδο χώρας, η διάρθρωση του ΑΕΠ είναι ανάλογη, με μεγαλύτερη αύξηση στο δευτερογενή (17%) και τριτογενή (23%) τομέα και μικρότερη μείωση του ΑΕΠ στο πρωτογενή (-24%).

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Ο τριτογενής τομέας είναι κυρίαρχος στη διαμόρφωση του ΑΕΠ (55,1% το 2009), ενώ αύξησε την συμμετοχή του κατά 12,1 ποσοστιαίες μονάδες (43% το 2001). Σε επίπεδο χώρας τα ποσοστά παρουσιάζουν μικρότερη απόκλιση (72,2% το 2001 και 77,7% το 2009)

Στο δευτερογενή τομέα τα ποσοστά διαμόρφωσης του ΑΕΠ είναι 38,2%, παρουσιάζοντας σημαντική μείωση σε σχέση με το 2001 (45,4%). Ο τομέας αυτός παραμένει βασικός για την περιφέρεια καθώς σε επίπεδο χώρας τα ποσοστά συμμετοχής είναι αρκετά μικρότερα (19,2% το 2009 από 21,4% το 2001).

Ο πρωτογενής τομέας μείωσε τη συμμετοχή του στο ΑΕΠ της περιφέρειας από 11,7% το 2001, σε 6,7% το 2009, ενώ σε επίπεδο χώρας είναι 6,4% και 3,1%, αντίστοιχα.

Κατά την περίοδο 2005-2009, παρατηρείται μείωση του μεριδίου διαμόρφωσης του ΑΕΠ στον πρωτογενή τομέα σε όλες τις Π.Ε. Η μείωση αυτή κυμαίνεται από -22% μέχρι -34% με σημαντικότερη την μείωση στην Π.Ε. Ευρυτανίας (-40%).

Στο δευτερογενή τομέα παρατηρείται σημαντική αύξηση του μεριδίου του τομέα στη διαμόρφωση του ΑΕΠ στην Π.Ε. Ευρυτανίας (22%) και σημαντική μείωση στην Π.Ε. Φωκίδας (-7%), ενώ οι υπόλοιπες Π.Ε. συγκλίνουν στους δείκτες της περιφέρειας (11%) και της χώρας (17%)

Η εξέλιξη του Περιφερειακού Ακαθάριστου Προϊόντος όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα ΣΤ 6.8-4 που ακολουθεί είναι παραπλήσια με αυτή του ΑΕΠ. Την περίοδο 2005-2008 ακολουθεί μια θετική πορεία η οποία αναστρέφεται την περίοδο 2009-2010. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι κατά την περίοδο που καταγράφονταν η θετική εξέλιξη του ΑΕΠ, η ετήσια αύξηση του σε επίπεδο Περιφέρειας ήταν σαφώς μικρότερη από αυτήν σε επίπεδο Χώρας. Η ίδια πορεία προκύπτει και από τη μελέτη των δεδομένων που αφορούν στο κατά κεφαλή ΑΕΠ το οποίο ενώ το 2005 είχε πλησιάσει σημαντικά το μέσο όρο της Χώρας (98,1%) το 2010 παρουσιάζει σημαντική απόκλιση (92,3%).

Πίνακας ΣΤ 6.8-4: Μεταβολή του Περιφερειακού Ακαθάριστου Προϊόντος (σε τρέχουσες τιμές)

Περιφερειακό Ακαθάριστο Προϊόν					Περιφερειακό Ακαθάριστο Προϊόν ανά κάτοικο				
Ποσό σε εκ €		Ετήσια μεταβολή			Ποσό σε εκ €		Ετήσια μεταβολή		Σχέση ΠΣΤΕ / Ελλάδα
ΠΣΤΕ	Ελλάδα	ΠΣΤΕ	Ελλάδα	ΠΣΤΕ	Ελλάδα	ΠΣΤΕ	Ελλάδα		
2005	9.512	193.050	-	-	17.048	17.386	-	-	98,1%
2006	9.829	208.622	3,34%	8,07%	17.649	18.713	3,5%	7,6%	94,3%
2007	10.262	223.160	4,41%	6,97%	18.465	19.938	4,6%	6,5%	92,6%
2008*	10.615	233.198	3,44%	4,50%	19.135	20.753	3,6%	4,1%	92,2%
2009*	10.186	231.081	-4,04%	-0,91%	18.374	20.481	-4,0%	-1,3%	89,7%
2010*	10.059	222.151	-1,25%	-3,86%	18.141	19.646	-1,3%	-4,1%	92,3%

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα διαπιστώνεται ότι η συμμετοχή της Περιφέρειας στο σχηματισμό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος διατηρείται διαχρονικά, με μικρές ετήσιες διακυμάνσεις, κοντά στο 4,5%.

Το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Βοιωτίας είναι διπλάσιο αυτού της Ευρυτανίας και της Φωκίδας, κατά 80% μεγαλύτερο αυτού της Φθιώτιδας και κατά 60% περίπου μεγαλύτερο αυτού της Εύβοιας. Η έντονη αυτή διαφορά αποδίδεται στη συμμετοχή μεγάλων βιομηχανικών μονάδων της Αττικής που είναι εγκατεστημένες κυρίως στο νότιο τμήμα της Βοιωτίας. Επιπλέον, σημειώνεται ότι η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στο σύνολο της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας αν και

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

υπερδιπλάσια σε σύγκριση με την αντίστοιχη συμμετοχή σε εθνικό επίπεδο, κατά το διάστημα 2005-2010 μειώνεται διαρκώς τόσο σε απόλυτα μεγέθη όσο και ποσοστιαία

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας παράγει το 4,8% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος και είναι 3η στην κατάταξη των Περιφερειών της χώρας για το κατά κεφαλή προϊόν.

Στους Πίνακες ΣΤ 6.8-4 έως ΣΤ 6.8-6 παρουσιάζεται το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ), το κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν και η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά τομέα παραγωγής της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και του συνόλου της χώρας για το διάστημα 2006-2007.

Πίνακας ΣΤ 6.8-4: Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (Πηγή: ΓΓ ΕΣΥΕ, 2009)

(εκατ. €)	2006	Συμμετοχή στο σύνολο της χώρας	2007	Συμμετοχή στο σύνολο της χώρας
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	10.583	5,0	11.059	4,8
Σύνολο Χώρας	213.207	100%	228.180	100%

Πίνακας ΣΤ 6.8-5: Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά κεφαλή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (Πηγή: ΓΓ ΕΣΥΕ, 2009)

(€)	2006	Μεταβολή (%)	2007	Μεταβολή (%)
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	19.003	5,3	19.899	4,7
Σύνολο Χώρας	19124	7,4	20386	6,6

Πίνακας ΣΤ 6.8-6: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά τομέα παραγωγής (Πηγή: ΓΓ ΕΣΥΕ, 2009)

(εκατ. €)	Πρωτογενής Τομέας		Δευτερογενής Τομέας		Τριτογενής Τομέας		Σύνολο Προστιθέμενης Αξίας	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	820	808	4698	4794	3855	4177	9373	9779
Σύνολο Χώρας	7664	7649	39615	41051	141561	153069	188841	201770

Ο δευτερογενής τομέας παράγει περίπου το 49% της συνολικής προστιθέμενης αξίας της Περιφέρειας και ακολουθούν ο τριτογενής, με περίπου 42% και ο πρωτογενής με περίπου 9%.

Στην Περιφέρεια παράγεται το 11% της συνολικής αγροτικής παραγωγής της χώρας και το 3% των υπηρεσιών. Παρά την σταδιακή αύξηση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του δευτερογενή

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

και του τριτογενή τομέα, η διαχρονική αύξηση της συνολικής προστιθέμενης αξίας υπολείπεται του εθνικού μέσου όρου.

Ο ενεργός πληθυσμός στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ανέρχεται σε 223.000 περίπου (ΕΣΥΕ 2001) εκ των οποίων το 22% απασχολείται στην γεωργία, δασοκομία και αλιεία, το 13% σε δραστηριότητες μεταποίησης, το 9% στις κατασκευές, το 11% στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο, το 5% στον τουρισμό, το 5% στην εκπαίδευση και το 35% σε λοιπές δραστηριότητες (ΕΣΥΕ Β' τρίμηνο 2009). Το ποσοστό ανεργίας στο σύνολο της Περιφέρειας ανέρχεται κατά το Β' τρίμηνο του 2009 στο 10,5% έναντι 8,9% του συνόλου της χώρας.

Η εξέλιξη του Περιφερειακού Ακαθάριστου Προϊόντος όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα ΣΤ 6.8-7 που ακολουθεί είναι παραπλήσια με αυτή του ΑΕΠ. Την περίοδο 2005-2010 ακολουθεί μια θετική πορεία η οποία αναστρέφεται την περίοδο 2009-2010. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι κατά την περίοδο που καταγράφονταν η θετική εξέλιξη του ΑΕΠ, η ετήσια αύξηση του σε επίπεδο Περιφέρειας ήταν σαφώς μικρότερη από αυτήν σε επίπεδο Χώρας. Η ίδια πορεία προκύπτει και από τη μελέτη των δεδομένων που αφορούν στο κατά κεφαλή ΑΕΠ το οποίο ενώ το 2005 είχε πλησιάσει σημαντικά το μέσο όρο της Χώρας (98,1%) το 2010 παρουσιάζει σημαντική απόκλιση (92,3%).

Πίνακας ΣΤ 6.8-7: Μεταβολή του Περιφερειακού Ακαθάριστου Προϊόντος (σε τρέχουσες τιμές)

Περιφερειακό Ακαθάριστο Προϊόν	Ποσό σε εκ €		Ετήσια μεταβολή		Περιφερειακό Ακαθάριστο Προϊόν ανά κάτοικο		Ετήσια μεταβολή		Σχέση ΠΣΤΕ / Ελλάδα
	ΠΣΤΕ	Ελλάδα	ΠΣΤΕ	Ελλάδα	ΠΣΤΕ	Ελλάδα	ΠΣΤΕ	Ελλάδα	
2005	9.512	193.050	-	-	17.048	17.386	-	-	98,1%
2006	9.829	208.622	3,34%	8,07%	17.649	18.713	3,5%	7,6%	94,3%
2007	10.262	223.160	4,41%	6,97%	18.465	19.938	4,6%	6,5%	92,6%
2008*	10.615	233.198	3,44%	4,50%	19.135	20.753	3,6%	4,1%	92,2%
2009*	10.186	231.081	-4,04%	-0,91%	18.374	20.481	-4,0%	-1,3%	89,7%
2010*	10.059	222.151	-1,25%	-3,86%	18.141	19.646	-1,3%	-4,1%	92,3%

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα διαπιστώνεται ότι η συμμετοχή της Περιφέρειας στο σχηματισμό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος διατηρείται διαχρονικά, με μικρές ετήσιες διακυμάνσεις, κοντά στο 4,5%.

Το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Βοιωτίας είναι διπλάσιο αυτού της Ευρυτανίας και της Φωκίδας, κατά 80% μεγαλύτερο αυτού της Φθιώτιδας και κατά 60% περίπου μεγαλύτερο αυτού της Εύβοιας. Η έντονη αυτή διαφορά αποδίδεται στη συμμετοχή μεγάλων βιομηχανικών μονάδων της Αττικής που είναι εγκατεστημένες κυρίως στο νότιο τμήμα της Βοιωτίας. Επιπλέον, σημειώνεται ότι η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στο σύνολο της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας αν και υπερδιπλάσια σε σύγκριση με την αντίστοιχη συμμετοχή σε εθνικό επίπεδο, κατά το διάστημα 2005-2010 μειώνεται διαρκώς τόσο σε απόλυτα μεγέθη όσο και ποσοστιαία.

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας είναι μια από τις παραγωγικότερες περιοχές της χώρας σε όλους τους τομείς, αλλά διακρίνεται από μεγάλη γεωγραφική, οικονομική και κοινωνική ανομοιογένεια. Έτσι μπορεί να διακριθεί στις ακόλουθες τρεις ζώνες:

- Αναπτυγμένες περιοχές κατά μήκος του άξονα ανάπτυξης (Εθνική Οδός, Οινόφυτα, Σχηματάρι, Χαλκίδα, Λαμία).
- Προβληματικές περιοχές, κυρίως στις ορεινές ζώνες.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Τμήματα ορισμένων Περιφερειακών Ενοτήτων με άμεση εξάρτηση από την Περιφέρεια Αττικής.

Οι ορεινές εκτάσεις καταλαμβάνουν το 47,3% των συνολικών εκτάσεων της Περιφέρειας, ενώ ο πληθυσμός τους ανέρχεται σε 105.962 κατοίκους, καλύπτοντας το 18,2% του συνολικού πληθυσμού. Σε μεγάλα τμήματά της, όπως το μεγαλύτερο μέρος της Ευρυτανίας, το ορεινό τμήμα της Φωκίδας και το Νότιο τμήμα της Εύβοιας, παρατηρείται έλλειψη μεταφορικών και τεχνολογικών υποδομών, γεγονός που προκαλεί υστέρηση σε σχέση με το «αναπτυξιακό κέντρο» της Περιφέρειας, που διαρθρώνεται κυρίως στο γύρω από τον ΠΑΘΕ, νοτιότερο τμήμα της περιοχής μελέτης. Αξίζει να σημειωθεί πως η κατάσταση των οδικών δικτύων των εν λόγω περιοχών χαρακτηρίζεται από μέτρια ως κακή, ενώ το χειμώνα, η οδική επικοινωνία καθίσταται τις περισσότερες φορές αδύνατη. Παρόλα αυτά, έχουν κατά τόπους αρχίσει να σημειώνονται αντισταθμιστικές τάσεις αναφορικά με τη δυσμενή κατάσταση των ορεινών περιοχών, αφενός λόγω της σταδιακής ανάπτυξης του ορεινού τουρισμού και αφετέρου μιας τάσης δημιουργίας δεύτερης κατοικίας στις περιοχές αυτές.

Τα νησιά της Περιφέρειας είναι η Εύβοια, η οποία είναι κατά μεγάλο μέρος ενσωματωμένη στον ηπειρωτικό χώρο και η Σκύρος. Το μεγαλύτερο πρόβλημα εντοπίζεται στην απομόνωση της Σκύρου, τη διασύνδεσή της με την Εύβοια και την ολοκληρωμένη ανάπτυξή της (Αναθεώρηση Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας 2000 - 2006).

Κατά την περίοδο 1991-1998 η οικονομική ανομοιογένεια, όσον αφορά στην εξέλιξη του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε επίπεδο Νομού, σταδιακά αμβλύνεται, καθώς διαφαίνεται τάση σύγκλισης των τεσσάρων Νομών της Περιφέρειας, πλην της Βοιωτίας, με διαχρονική θετική εξέλιξη της παραγωγικότητας για τους Νομούς Φθιώτιδας, Φωκίδας και Ευρυτανίας και αρνητική για το Νομό Ευβοίας). Κύριος παράγοντας της εξέλιξης αυτής θεωρείται η χωρική συγκέντρωση βιομηχανικών επενδύσεων σε επιλεγμένες περιοχές του Νομού Φθιώτιδας και τουριστικών επενδύσεων στους Νομούς Ευρυτανίας και Φωκίδας.

Ο Νομός Βοιωτίας θεωρείται μακράν ο πρώτος Νομός της Περιφέρειας - όπως και της χώρας - από πλευράς παραγωγικότητας, λόγω της ισχυρής παρουσίας του εκσυγχρονισμένου δευτερογενούς τομέα, υστερεί όμως σημαντικά από πλευράς εισοδήματος (ως προς το δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο), όπως και ο Νομός Φθιώτιδας. Ο Νομός Ευβοίας κατέχει σχετικά καλή θέση ως προς την αντίστοιχη κατάταξη, ενώ οι άλλοι δυο Νομοί κατατάσσονται σχεδόν τελευταίοι.

Διανομαρχιακά, διαφαίνεται ακόμα πρόβλημα κοινωνικής ανομοιογένειας, ενώ ενδομαρχιακά αμβλύνονται οι κοινωνικές ανισότητες μεταξύ των αναπτυγμένων βιομηχανικών περιοχών και των προβληματικών ορεινών περιοχών, λόγω σταδιακής ενίσχυσης των τελευταίων διαμέσου προγραμμάτων ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης (ΠΕΠ, Leader, κ.ά.). Παράλληλα, φαίνεται ότι παγιοποιούνται διαδικασίες ανάπτυξης αστικών περιοχών που πλήττονται από τη βιομηχανική αναδιάρθρωση και εκσυγχρονισμό των παραγωγικών κλάδων, δημιουργώντας έτσι συνθήκες για την προώθηση ειδικών πολιτικών που σχετίζονται με τη βιομηχανική αναδιάρθρωση και την αστική αναζωογόνηση (Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας).

ΣΤ 6.9 ΙΣΤΟΡΙΚΑ & ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Το όνομα *Ρούμελη* αρχικά σήμαινε η «χώρα των Ρουμς» δηλαδή η «χώρα των Ρωμιών» ή η «χώρα των Ρωμαίων», εννοώντας το βυζαντινό κράτος και προέρχεται από παραφθορά της Τουρκικής λέξης *Ρουμ* και *ιλή*. Επίσης από το όνομα αυτό προέρχεται και ο οθωμανικός διοικητικός τίτλος *Ρούμελη Βαλεσή* που σημαίνει «Βαλής της Ρούμελης», και έφερε επιμέρους ο τοπάρχης της περιοχής της σημερινής Στερεάς Ελλάδας μέχρι την περιοχή περίπου της Θεσσαλονίκης στις αρχές της Ελληνικής Επανάστασης του 1821.

Μετά το 1453, *Ρούμελη* ονομάστηκε το Ευρωπαϊκό τμήμα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας με κέντρο τη Σόφια. Με την ίδρυση του νέου Ελληνικού κράτους, *Ρούμελη* ονομάστηκε η περιοχή της

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Στερεάς Ελλάδας. Το επίσημο όνομα *Στερεά Ελλάδα*, προέρχεται από την αντιπαράθεση με την Πελοποννησιακή χερσόνησο απέναντι από τον Κορινθιακό κόλπο, καθώς και το γεγονός ότι οι δύο αυτές περιοχές διαμόρφωσαν το ανεξάρτητο ελληνικό κράτος το 1832.

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας υπάρχει σημαντικό *πολιτιστικό απόθεμα*, που συντίθεται από τα σημαντικά ευρήματα της Νεολιθικής Περιόδου, τα μνημεία της Κλασικής και Ελληνιστικής Περιόδου, τα ιστορικά μνημεία της Μεταβυζαντινής Περιόδου (1453 - 1830), αλλά και νεότερα μνημεία (1830 και μετά). Σε αυτό το απόθεμα προστίθεται επίσης ο λαογραφικός πλούτος, οι σύγχρονες πολιτιστικές υποδομές, όπως τα μουσεία, τα λαογραφικά κέντρα, οι πινακοθήκες, τα ήθη και τα έθιμα και οι διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις. Τέλος, το αξιόλογο τοπίο αποτελεί επίσης όχι μόνο φυσικό αλλά και ιστορικό - πολιτιστικό πόρο, αφού αποτυπώνει, στο χώρο, τον τρόπο ανάπτυξης αιώνων και χιλιετιών.

Όσον αφορά ειδικότερα στους αρχαιολογικούς χώρους, οι Δελφοί τοποθετούνται στον κατάλογο αρχαιολογικών χώρων της χώρας με περισσότερους από 100.000 επισκέπτες ετησίως (έκτη θέση, 322.900 επισκέπτες ετησίως, πηγή ΕΣΥΕ), ενώ στην ιεράρχηση των Περιφερειακών Ενοτήτων της χώρας, ως προς το «μνημειακό δυναμισμό» (Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.), υπάρχουν δύο Περιφερειακές Ενώτητες, η Φωκίδα (έβδομη όσον αφορά στους αρχαιολογικούς χώρους - Δελφοί - και τρίτη όσον αφορά στα μουσεία) και η Βοιωτία (δέκατη όσον αφορά στα μουσεία - Όσιος Λουκάς). Επιπλέον, υπάρχουν πολλοί άλλοι σημαντικοί αρχαιολογικοί - θρησκευτικοί χώροι όπως στη Θήβα το Μυκηναϊκό Ανάκτορο, το ιερό του Απόλλωνα στις Πλαταιές, στα Λεύκτρα την προϊστορική Ακρόπολη, στην Τανάγρα, στον Αλίαρτο την Ελληνική Ακρόπολη, στη Θίβη, στον Ορχομενό και στην Χαιρώνεια και αξιόλογος πλούτος από άποψη παραδοσιακών οικισμών. Να σημειωθεί ότι η περιοχή διαθέτει και πλούσιο μυθολογικό απόθεμα και ιστορικά μνημεία από την αρχαία και νεότερη ιστορία. Ως προς τα μουσεία, αυτό των Δελφών τοποθετείται στον κατάλογο των ελληνικών μουσείων, με περισσότερους από 50.000 επισκέπτες ετησίως, αλλά υπάρχουν και άλλα αξιόλογα μουσεία και πινακοθήκες σε διάφορες περιοχές της Περιφέρειας.

Ως προς τα μουσεία, αυτό των Δελφών τοποθετείται στον κατάλογο των ελληνικών μουσείων με >50.000 επισκεπτών ετησίως, αλλά υπάρχουν και άλλα αξιόλογα μουσεία ή πινακοθήκες σε διάφορες περιοχές της Περιφέρειας.

Νομός Βοιωτίας

Ο Νομός Βοιωτίας αποτελεί το πέρασμα προς το διεθνές αρχαιολογικό και τουριστικό κέντρο των Δελφών του Νομού Φωκίδας. Διαθέτει πολλά και αξιόλογα ιστορικά και αρχαιολογικά μνημεία σε όλη του την έκταση, όπως το Μυκηναϊκό Ανάκτορο στη Θήβα, το Ιερό του Απόλλωνα στις Πλαταιές, η προϊστορική Ακρόπολη στα Λεύκτρα και η ελληνική Ακρόπολη στην Αλίαρτο. Συνολικά σε ολόκληρο το Νομό Βοιωτίας έχουν καταγραφεί 65 χώροι αρχαιολογικού ενδιαφέροντος.

Τα σημαντικότερα μνημεία της Βοιωτίας είναι:

- Το Μυκηναϊκό Ανάκτορο ή Καδμείον (14ος - 13ος αιώνας π.Χ.) στη Θήβα. Είναι ένα από τα σημαντικότερα μυκηναϊκά διοικητικά κέντρα (ανάκτορα) της ηπειρωτικής Ελλάδας, στο κέντρο περίπου της Καδμείας Ακρόπολης.
- Ο ναός του Ισμηνίου Απόλλωνος στην περιοχή της Θήβας.
- Οι Πύλες της Καδμείας. Είναι μια από τις εφτά μυθολογικές Πύλες των Θηβών.
- Οχυρωματικοί περίβολοι, συνολικού σωζόμενου μήκους 4,5 περίπου χλμ, διαφόρων χρονικών περιόδων από τον 5ο αιώνα π.Χ. έως τον 4ο ή 5ο αιώνα μ.Χ. (Πλαταιές).
- Το Ηραίο (Ιερός Ναός της Ήρας) στις Πλαταιές.
- Ο Ξενώνας ή «Καταγώγειον» βορειοδυτικά του Ηραίου. Χτίστηκε από τους Θηβαίους για να καταλύουν σε αυτό οι προσκυνητές του Ηραίου (Πλαταιές).

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Ο Βωμός Ελευθέρου Διός (Πλαταιές).
- Το μνημείο πεσόντων πολεμιστών στη μάχη των Πλαταιών που βρίσκεται κοντά στο Βωμό του Ελευθέρου Διός.
- Ιερό των Καβείρων.
- Τρόπαιο των Λεύκτρων.
- Ακρόπολη Κρεύσιδος.
- Ακρόπολη των Αρχαίων Σίφων.
- Περιοχή της Θίσβης.
- Ακρόπολη Αρχαίων Κορσιών.
- Θέατρο της Κουιάδας των Μουσών.
- Μυκηναϊκή Ακρόπολη Γλα.
- Ακρόπολη της αρχαίας Ακραιφίας.
- Νεότερα Μνημεία (κτίρια Κωπαΐδας): Κτίρια (βιομηχανικές εγκαταστάσεις, κατοικίες, μύλοι, στάβλοι, γραφεία, αποθήκες κ.ά.) του 19ου αιώνα της αγγλικής εταιρείας Lake Corais Co Ltd, χτίστηκαν στην Αλίαρτο της Βοιωτίας και περιήλθαν στο ελληνικό κράτος το 1953. Τα κτίρια διοίκησης βρίσκονται διάσπαρτα σε κήπο 110 στρεμμάτων, όπου πρόκειται να ιδρυθεί πρότυπος βοτανολογικός κήπος σε συνδυασμό, με υπαίθριες πολιτιστικές εκδηλώσεις. Επιπλέον, στην περιοχή διοργανώνονται κάθε χρόνο διάφορες εκδηλώσεις ιστορικού και πολιτιστικού χαρακτήρα, οι κυριότερες εκ των οποίων είναι (<http://el.wikipedia.org/>):
- Τα 'Τροφώνια', που διοργανώνονται από το Δήμο Λεβαδέων κάθε Σεπτέμβριο.
- Τα 'Πινδάρεια', πολιτιστικές εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται στη Θήβα το πρώτο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου και περιλαμβάνουν παραστάσεις αρχαίου δράματος και συναυλίες.
- Οι 'Εκδηλώσεις Μνήμης', διοργανώνονται στο Δίστομο κάθε Ιούνιο

Νομός Ευβοίας

Στο Νομό Ευβοίας εντοπίζεται πληθώρα κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων, τόσο συγκεκριμένων, όσο και ευρύτερων περιοχών, που παρουσιάζουν μεγάλο αρχαιο-λογικό και τουριστικό ενδιαφέρον. Συνολικά έχουν καταγραφεί 61 χώροι, εκ των οποίων οι πιο σημαντικοί είναι (Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Π.Ε.Π. Χωρικής Ενότητας Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας και Ηπείρου, Προγραμματικής Περιόδου 2007 - 2013):

- Μονή Αγίου Γεωργίου Ηλίων: πρόκειται για μια ιστορική μονή, βόρεια του οικισμού των Ηλίων, με ηλικία 800 περίπου ετών. Στη μονή υπάρχουν κειμήλια ανυπολόγιστης ιστορικής αξίας και αποτελεί πόλο έλξης για χιλιάδες τουρίστες κάθε χρόνο.
- Αθήνα - Διάδαι: στη θέση Καστέλλι, 2 χιλιόμετρα βορειοανατολικά περίπου του οικισμού των Γιάλτρων, υπάρχουν τα ερείπια ενός αρχαίου οικισμού, που επέζησε μέχρι τη ρωμαϊκή εποχή.
- Ωρεοί: στην περιοχή των Ωρεών εντοπίζονται σημαντικοί αρχαιολογικοί και ιστορικοί χώροι, με σημαντικότερους τα ερείπια του Βυζαντινού Κάστρου στην αρχαία πόλη των Ωρεών και τον Ταύρο των Ωρεών. Η περιοχή παρουσιάζει επίσης έντονη παραθεριστική κίνηση.
- Ακρωτήριο Αρτεμισίου
- Καστρί: στη θέση του οικισμού Παλαιόκαστρο εντοπίζονται ίχνη αρχαίου οικισμού, που χρονολογείται από την πρωτοελλαδική περίοδο.
- Ελληνικά: στη θέση Καστραδάκι η αρχαιολογική έρευνα έχει εντοπίσει οχυρωματικά έργα της αρχαίας περιόδου.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Λιχάδα: αρχαιολογικά ευρήματα εντοπίζονται στις θέσεις Καστρί και στο ακρωτήριο Κηναίου, όπου αναζητείται το περίφημο ιερό του Κηναίου Διός.
- Το απολιθωμένο δάσος της Κερασιάς: στην περιοχή υπάρχουν απολιθώματα πανίδας και χλωρίδας μεγάλου παλαιοντολογικού ενδιαφέροντος, που προσελκύουν το τουριστικό ενδιαφέρον.
- Αγκάλη: κοντά στον οικισμό της Αγκάλης έχουν βρεθεί σημαντικά αρχαιολογικά και προϊστορικά ευρήματα, ενώ στην παραλία της πιθανολογείται η παρουσία της αρχαίας πόλης Τρύγγαι.
- Αρχαία Κήρινθος: στην περιοχή γίνονται ανασκαφές για τον εντοπισμό αρχαιο-λογικών ευρημάτων, ενώ έχουν δημιουργηθεί ζώνες αρχαιολογικής προστασίας.

Νομός Ευρυτανίας

Στο Νομό Ευρυτανίας υπάρχει πληθώρα κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων, που παρουσιάζουν μεγάλο αρχαιολογικό και τουριστικό ενδιαφέρον. Έχουν καταγραφεί 13 αρχαιολογικοί χώροι, οι οποίοι είναι:

- Χωριό Κορουσάδες: πρόκειται για έναν παραδοσιακό οικισμό, τα σπίτια του οποίου αναπαλαιώθηκαν με τη συμβολή του Ε.Ο.Τ. Στο χώρο του Δημοτικού Σχολείου λειτουργεί «Μουσείο Εθνικής Αντίστασης».
- Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος (Βράχα): χτίστηκε περίπου το 1700 και έχει άριστα διατηρημένες εικόνες και τοιχογραφίες βυζαντινής τέχνης.
- Ιερά Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου.
- Μονή Γενεσίου Θεοτόκου.
- Μεγάλο Χωριό.
- Πύργοι του Καραϊσκάκη (Προυσός).
- Τοξωτό γεφύρι.
- Δύο Νερόμυλοι.
- Γεφύρι της Τέμπλας (Τοπολιανά).
- Δύο Γεφύρια

Στην ευρύτερη περιοχή της Ευρυτανίας υπάρχουν πολλές εκκλησίες και μονές με αξιόλογη ιστορία, διαφορετικές τεχνοτροπίες και σημαντικές τοιχογραφίες, εικόνες και κειμήλια.

Νομός Φθιώτιδας

Στη Φθιώτιδα υπάρχουν καταγεγραμμένα 95 αξιοσημείωτα μνημεία. Τα πιο σημαντικά από αυτά είναι:

- Τιθορέα: αρχαία πόλη, όπου υπάρχουν ναοί της Αθηνάς, τάφοι της Αντιόπης και του Φώκου, θέατρο και αγορά.
- Ελάτεια: σημαντικότερη Φωκική πόλη, όπου βρίσκονται τα ερείπια του ιερού ναού της Αθηνάς Κραναίας.
- Σκάρφεια: πόλη των Λοκρών κοντά στις Θερμοπύλες. Καταστράφηκε το 427 π.Χ. από σεισμό, ανοικοδομήθηκε και ήκμασε κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους.
- Θερμοπύλες: περιοχή όπου έγινε η ιστορική μάχη μεταξύ Ελλήνων και Περσών το 480 π.Χ. Κατά τις ανασκαφές βρέθηκαν πολλά ευρήματα της μάχης αυτής.
- Τραχίς: αρχαιότερη πόλη δυτικά των Θερμοπυλών.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Υπάτη: χτίστηκε το 410 π.Χ., είχε Εκκλησία του Δήμου και ιδιαίτερο νόμισμα. Γνώρισε ιδιαίτερη ακμή το 2ο αιώνα μ.Χ. Κατά τη βυζαντινή περίοδο έλαβε το όνομα Νέαι Πάτραι και έγινε πρωτεύουσα του Δεσποτάτου της Ηπείρου.
- Μενδενίτσα: υπάρχουν ερείπια σημαντικού μεσαιωνικού φρουρίου, που χρησιμοποιήθηκε και κατά την Τουρκοκρατία.
- Αλαμάνα (Περιοχή Σπερχειού): γνωστή από τη γέφυρά της και τη μάχη που έγινε στις 22 Απριλίου του 1821.
- Γοργοπόταμος: γνωστός από την ανατίναξη της γέφυράς του κατά την περίοδο της Γερμανικής Κατοχής.
- Γραβιά: χωριό της Φωκίδας στα σύνορα του Νομού Φθιώτιδας, γνωστό από την αντίσταση και τις μάχες που δόθηκαν στο ομώνυμο χάνι.
- Δομοκός: Ήκμασε κατά την Τουρκοκρατία σαν αξιόλογο εμπορικό κέντρο. Υπάρχει μεσαιωνικό κάστρο στη θέση της αρχαίας Ακρόπολης.
- Αμφίκλεια (Δαδί): σώζονται ερείπια τειχών της Ακρόπολης.
- Λάρυμνα: σώζονται ερείπια του κάστρου, με υπόγεια σήραγγα 2 χιλιομέτρων και διαφόρων κτισμάτων.
- Οπούς: αρχαιότατη πόλη της Λοκρίδας, νότια της Αταλάντης.
- Μακρακώμη: βορειανατολικά του οικισμού, σώζονται ερείπια της πόλης των Ανιάνων.
- Πλατύστομο: στο λόφο του προφήτη Ηλία σώζονται ερείπια της αρχαίας πόλης Φθία.
- Αταλάντη: αναπτύχθηκε κατά την Τουρκοκρατία.

Νομός Φωκίδας

Στο Νομό Φωκίδας υπάρχουν καταγεγραμμένα 36 αξιοσημείωτα αρχαιολογικά μνημεία (Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Π.Ε.Π. Χωρικής Ενότητας Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας και Ηπείρου, Προγραμματικής Περιόδου 2007 - 2013):

- Δελφοί: αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας. Επίσης υπάρχει ο ναός του Απόλλωνα, το θέατρο, η Κασταλία Πηγή και το τέμενος της Προναίας Αθηνάς.
- Άμφισσα: υπάρχει ο μητροπολιτικός ναός της Ευαγγελίστριας, το κάστρο των Σαλώνων, η Ακρόπολη της Άμφισσας και ο ναός του Σωτήρα.
- Στον παραλιακό δρόμο προς τη Ναύπακτο και το Γαλαξίδι υπάρχει ο ναός του Αγίου Νικολάου, το Ναυτικό και Εθνολογικό Μουσείο, το Λαογραφικό Μουσείο, ο ναός της Αγίας Παρασκευής, το βυζαντινό μοναστήρι του Σωτήρος (1250 μ.Χ.) και το παλιό πέτρινο υδραγωγείο του 15ου αιώνα.
- Στο Δήμο Λιδορικού έχουν διασωθεί αρχαίες και βυζαντινές οχυρώσεις από την αρχαία Καλλίπολη, καθώς επίσης και πολλά σημαντικά ευρήματα που φυλάσσονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Λιδορικού.

Στο Νομό Φωκίδας λαμβάνουν χώρα ενδιαφέρουσες εκδηλώσεις την περίοδο των Αποκρεών, με λαϊκά δρώμενα που βασίζονται σε παραδοσιακούς θρύλους στην Άμφισσα και τα αλευρομουτζουρώματα στο Γαλαξίδι. Επίσης, το καλοκαίρι διοργανώνεται η Ναυτική Εβδομάδα στην Ιτέα, η Γιορτή της Τράτας στην Ερατεινή, τα Φωκικά στην Άμφισσα, τα Σκαρίμπεια στην Αγία Ευθυμία και τα Μακρυγιάννεια στο Κροκύλειο. Κάθε χρόνο κάποιες από τις ειδικές διαδρομές του «Ράλι Ακρόπολης» πραγματοποιούνται σε δρόμους του Νομού (<http://el.wikipedia.org/wiki/>).

4.12 ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΙΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

4.12.1 Ατμοσφαιρική ρύπανση

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει μια εικόνα της γεωγραφικής κατανομής των διαφόρων κατηγοριών αέριας ρύπανσης περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.

Πίνακας ??? Αέρια ρύπανση

	Οξείδια του αζώτου (NOx)	Οζόν	Διοξείδιο του θείου (SO ₂)	Σωματίδια
N. Φθιώτιδας (Λαμία)	■	■	?	?
N. Βοιωτίας (Οινόφυτα)	■	■	?	
N. Βοιωτίας (Ασπρα Σπίτια)	?	■	■	
N. Ευβοίας (Χαλκίδα, Αλιβέρι)	■	■	?	■

■: πολύ έντονος πρόβλημα ■: έντονο πρόβλημα ? : σχετικά έντονος πρόβλημα

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ 2004.

Τα μεγαλύτερα προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης εντοπίζονται στα μεγάλα αστικά κέντρα και σε ορισμένες βιομηχανικές συγκεντρώσεις. Αν και με διαφορετική ένταση, πληττόμενες περιοχές υπάρχουν

4.12.2 Πιέσεις εδάφους - υπεδάφους

Το έδαφος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας επιβαρύνεται σημαντικά από τα υγρά απόβλητα των οικισμών και των λοιπών βιομηχανικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων. Η διάθεσή τους γίνεται σε ορισμένες περιπτώσεις χωρίς καμία προηγούμενη επεξεργασία. Και τούτο παρά το γεγονός ότι οι εν λόγω οικισμοί εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Κοινοτικής Οδηγίας 91/271 «για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων», η οποία ορίζει ότι για οικισμούς άνω των 2000 ισοδύναμων κατοίκων θα πρέπει τα λύματα τους να υφίστανται κάποιου βαθμού επεξεργασία ανάλογα με την ευαισθησία του αποδέκτη και τον ισοδύναμο πληθυσμό του οικισμού.

Αναφορικά με τα αστικά απορρίμματα, για την εκτίμηση της επιβάρυνσης των χαρακτηριστικών του εδάφους αρκεί να σημειωθεί ότι οι χώροι στους οποίους γίνεται σήμερα η διάθεση των απορριμμάτων των διαφόρων περιοχών της Περιφέρειας στην πλειοψηφία τους δεν πληρούν τις προδιαγραφές της υγειονομικής ταφής βάσει των απαιτήσεων τόσο της Ελληνικής όσο και της Κοινοτικής Νομοθεσίας (οδηγία 99/31). Επίσης το έδαφος δέχεται πιέσεις από την γεωργία, λόγω της χρήσης λιπασμάτων και των υπόλοιπων χημικών προϊόντων. Η χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων ήταν υπερβολική μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990, οπότε και υπήρξε μια σημαντική μείωση στη χρήση τους, τόσο για λόγους οικονομικούς όσο και για λόγους περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης. Επιβάρυνση της ποιότητας του εδάφους προκαλείται επιπλέον και από την ανάπτυξη των κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων, καθώς και από την ανεξέλεγκτη διάθεση των αδρανών αποβλήτων. Όσον αναφορά τις προτάσεις των τεχνικών έργων, οι περισσότερες περιλαμβάνουν μικρότερη ή μεγαλύτερη διατάραξη του εδάφους, όπως συμβαίνει με την κατασκευή έργων υποδομής, την έντονη χρήση τους (αναψυχή, βόσκηση κλπ). Δεν πρέπει να αγνοείται ότι κάθε μορφή διατάραξης του εδάφους ταυτόχρονα το υποβαθμίζει και αυτό θα πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψιν. Για παράδειγμα η κατασκευή δρόμων θεωρείται από τις κύριες πηγές επιφανειακής διάβρωσης και παραγωγής φερτών υλικών, ενώ πολλές φορές σε ευαίσθητα γεωλογικά υλικά, όπως για παράδειγμα συμβαίνει στον φλύσχη, δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την εμφάνιση φαινομένων ολισθήσεως. Για τον λόγο αυτόν στη **μελέτη κατασκευής** οποιουδήποτε τεχνικού έργου θα πρέπει να προβλέπονται και παράλληλα έργα

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

μείωσης της διάβρωσης. Οι αιτίες που προκαλούν τη διατάραξη και υποβάθμιση των εδαφών είναι:

- α) η κατασκευή τεχνικών έργων
- β) η λήψη υλικών (λατομεία, ορυχεία)
- γ) η δημιουργία χώρων αποθήκευσης υλικών
- δ) η διάβρωση
- ε) η αλάτωση - αλκαλίωση των εδαφών που συνήθως συνδέεται με τη χρήση κακής ποιότητας νερού
- ζ) η συμπίεση του εδάφους
- η) η καλλιέργεια επικλινών εδαφών

Οι συνθήκες που διαμορφώνονται στα διαταραγμένα εδάφη εξαρτώνται: από το βαθμό διατάραξης, την φύση του γεωλογικού υλικού και τα φυσιογραφικά χαρακτηριστικά της περιοχής.

Ερημοποίηση γαιών

Η ερημοποίηση, όπως έχει οριστεί στην Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής του Περιβάλλοντος (1992), είναι η υποβάθμιση της γης στις ξηρές, ημίξηρες και ύφυγρες περιοχές, η οποία προκύπτει από την δράση πολλών παραγόντων στους οποίους περιλαμβάνονται οι κλιματικές μεταβολές και οι ανθρώπινες δραστηριότητες. Η ερημοποίηση είναι η διαδικασία σύμφωνα με την οποία η παραγωγική γη υποβαθμίζεται και σταδιακά μετατρέπεται σε αφιλόξενη για την αναπτυσσόμενη βλάστηση, δημιουργώντας έτσι κηλίδες απογυμνωμένων περιοχών με την εμφάνιση του μητρικού πετρώματος στην επιφάνεια.

Η ερημοποίηση θεωρείται σήμερα ως μια σημαντική απειλή υποβάθμισης της γης των Μεσογειακών χωρών. Περισσότερο από το ένα τρίτο του ελλαδικού χώρου βρίσκεται σε υψηλό κίνδυνο ερημοποίησης ή έχει ερημοποιηθεί. Η ερημοποίηση ως φυσική διεργασία είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων (φυσικοί-περιβαλλοντικοί, ανθρωπογενείς) που δρουν είτε μεμονωμένα είτε αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Η κυριότερη διεργασία ερημοποίησης είναι η διάβρωση των εδαφών, η οποία αποτελεί τον μεγαλύτερο κίνδυνο υποβάθμισης των λοφωδών περιοχών. Η διάβρωση επιφέρει δραστική μείωση του βάθους του εδάφους και συνεπώς του διαθέσιμου ύδατος για την ανάπτυξη των φυτών, της γονιμότητας και της παραγωγικότητας των εδαφών καθώς και της βλάστησης. Επίσης άλλες σημαντικές διεργασίες ερημοποίησης είναι η αλάτωση και αλκαλίωση των εδαφών που παρατηρείται ιδιαίτερα στις πεδινές παράκτιες περιοχές όπου συνοδεύεται με υπερεκμετάλλευση και υποβάθμιση των υπογείων υδάτων. Η ερημοποίηση εκτός από τις σημαντικότερες επιπτώσεις που έχει στο φυσικό περιβάλλον, επιδρά αρνητικά στην οικονομία και κοινωνία μίας περιοχής, αφού υποβαθμίζοντας τους φυσικούς πόρους, μειώνει την παραγωγικότητα ενός τόπου και κατ' επέκταση το αγροτικό εισόδημα, προκαλώντας μετακινήσεις πληθυσμού σε άλλες περιοχές με περισσότερες δυνατότητες απασχόλησης. Ανάλογα με την ένταση δράσης των διεργασιών ερημοποίησης, η υποβάθμιση μπορεί να είναι αντιστρεπτή, δηλαδή να υπάρχει δυνατότητα ανάκαμψης, εάν μια ή περισσότερες από τις διεργασίες ερημοποίησης εξαλειφθούν, ή μη αντιστρεπτή εάν η υποβάθμιση είναι πολύ μεγάλη (μείωση βάθους εδάφους μεγαλύτερη από μια κρίσιμη τιμή).

Η υποβάθμιση που προκαλείται από την ερημοποίηση αναφέρεται στη μείωση ή απώλεια παραγωγικότητας των γεωργικών και δασικών εκτάσεων. Η κυριότερη διεργασία που είναι υπεύθυνη για την ερημοποίηση είναι η διάβρωση, η οποία αποτελεί τον μεγαλύτερο κίνδυνο υποβάθμισης των λοφωδών περιοχών. Κύριος υπεύθυνος αυτής της διεργασίας θεωρείται ο άνθρωπος που με τις παρεμβάσεις του στο περιβάλλον συχνά επιταχύνει:

- τους ρυθμούς υδατικής, αιολικής και μηχανικής διάβρωσης των εδαφών

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- την υποβάθμιση των φυσικών, χημικών και βιολογικών ιδιοτήτων των φυσικών πόρων
- την απώλεια της φυσικής βλάστησης.

Ο ελλαδικός χώρος εμφανίζεται έντονα υποβαθμισμένος με πολλές περιοχές να αντιμετωπίζουν σημαντικό κίνδυνο ερημοποίησης. Οι περιοχές υψηλού κινδύνου ερημοποίησης είναι η δυτική Στερεά Ελλάδα, το μεγαλύτερο μέρος της Πελοποννήσου, η ορεινή ζώνη των Ιονίων νήσων, η Κρήτη, τα νησιά του Αιγαίου, η Εύβοια και μέρος της Ηπείρου, Θεσσαλίας και Θράκης. Όπως προκύπτει από πρόσφατες μελέτες, το 35% του ελλαδικού χώρου βρίσκεται σε υψηλό κίνδυνο ερημοποίησης ή έχει ήδη ερημοποιηθεί, ενώ το 49% θεωρείται ότι βρίσκεται σε μέτριο κίνδυνο ερημοποίησης (Σχήμα 4.4.1-15).

Το Μεσογειακό κλίμα χαρακτηρίζεται από μεγάλες εποχιακές και ετήσιες διακυμάνσεις των βροχοπτώσεων, από υψηλές θερμοκρασίες κατά τη θερινή περίοδο και έντονη ξηρασία για σχετικά μεγάλη περίοδο. Οι βροχοπτώσεις λόγω της μεγάλης έντασης και μικρής συχνότητάς τους, σε συνδυασμό με το έντονο τοπογραφικό ανάγλυφο (μεγάλες κλίσεις) προκαλούν συχνά μεγάλες επιφανειακές απορροές που συνοδεύονται με απώλεια γόνιμου εδάφους και μεγάλες διακυμάνσεις της απορροής των ποταμών και συχνά καταστροφικές πλημμύρες. Επίσης κατά την αυξητική περίοδο των φυτών οι απαιτήσεις σε νερό είναι πολύ μεγαλύτερες από την βροχόπτωση. Συνεπώς, η έντονη ξηρασία υποβαθμίζει την αραιή βλάστηση των ευαίσθητων περιοχών που γίνονται περισσότερο ευάλωτες στη διαβρωτική δράση των ραγδαίων βροχοπτώσεων.

Οι ισχυρές κλίσεις (οι οποίες υπερβαίνουν το 10%) προκαλούν έντονες επιφανειακές απορροές των όμβριων υδάτων και έντονες διαβρώσεις των εδαφών εκεί όπου δεν υπάρχει επαρκής φυτοκάλυψη.

Τα εδάφη που σχηματίζονται από διαφορετικά μητρικά υλικά επηρεάζουν έντονα τη βλάστηση, τη διάβρωση του εδάφους και την ερημοποίηση. Για παράδειγμα, ο ασβεστόλιθος και τα όξινα πυριγενή πετρώματα σχηματίζουν αβαθή εδάφη σε ένα σχετικά ξηρό καθεστώς υγρασίας, που χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό διάβρωσης και κίνδυνο ερημοποίησης. Λοφώδεις περιοχές σε τριτογενείς μάργες είναι επίσης πολύ ευαίσθητες στην ερημοποίηση αφενός λόγω της μεγάλης διαβρωσιμότητας των εδαφών που σχηματίζουν και αφετέρου λόγω του ξηρού εδαφικού περιβάλλοντος που δημιουργείται σε περιόδους μειωμένων βροχοπτώσεων.

Τα ευαίσθητα οικοσυστήματα της Ελλάδας οδηγούνται στην ερημοποίηση μόνο αν υποστούν την αλόγιστη επέμβαση του ανθρώπου. Καταστροφικές παρεμβάσεις του ανθρώπου στο περιβάλλον υπήρξαν μέχρι σήμερα πολλές, μερικές από τις οποίες υποβαθμίζουν τους φυσικούς πόρους και μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

- καταστροφή της φυσικής βλάστησης
- Υποβάθμιση των υδατικών πόρων
- Υποβάθμιση των εδαφικών πόρων

Η ερημοποίηση έχει σημαντικότερες περιβαλλοντικές και κοινο-οικονομικές επιπτώσεις, αφού υποβαθμίζοντας τους φυσικούς πόρους, μειώνεται η παραγωγικότητα ενός τόπου και κατ'επέκταση το αγροτικό εισόδημα, μετατοπίζοντας τον πληθυσμό σε περιοχές με περισσότερες δυνατότητες απασχόλησης. Ειδικότερα η ερημοποίηση συνεπάγεται τα εξής: απώλεια της βιοποικιλότητας μιας περιοχής, μείωση της παραγωγικότητας του εδάφους, μεταβολή των τοπικών κλιματικών συνθηκών, μείωση της διαθεσιμότητας του γλυκού νερού, αύξηση της συχνότητας και του μεγέθους των πλημμύρων στις κατώτερες περιοχές, ιζηματογένεση των φραγμάτων, μείωση του αγροτικού εισοδήματος, εγκατάλειψη της γης, μετανάστευση του πληθυσμού.

Η καταστροφή της φυτοκάλυψης συντελείται με τις εκχερσώσεις δασικών εκτάσεων σε επικλινείς και μικρής παραγωγικότητας εδάφη, τις επανειλημμένες δασικές πυρκαγιές, την υπερβόσκηση λοφωδών περιοχών, την άναρχη οικοδόμηση και ανάπτυξη του τουρισμού, την

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

επιδότηση καλλιεργειών και κτηνοτροφίας σε περιοχές και επίπεδα παραγωγής που δεν εξασφαλίζουν την αειφορία.

Η φυσική βλάστηση προστατεύει το έδαφος από τη διαβρωτική δράση των σταγόνων της βροχής. Οι σταγόνες της βροχής όταν πέφτουν σε γυμνό έδαφος, προκαλούν τη δημιουργία κρούστας στην επιφάνεια του εδάφους, με συνέπεια τη μείωση της απορροφητικότητας του εδάφους, την αύξηση της απορροής και κατά συνέπεια την αύξηση της διάβρωσης. Η διάβρωση με την σειρά της προκαλεί σταδιακή μείωση του βάθους του εδάφους, με άμεση συνέπεια την υποβάθμιση της βλάστησης και μείωση της παραγωγικότητάς του.

Η επέκταση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην ορεινή και ημιορεινή ζώνη της χώρας μας ιδιαίτερα όταν δεν συνδυάζεται με μέτρα αντιδιαβρωτικής προστασίας μπορεί να επιφέρει δραματική υποβάθμιση των εκτάσεων αυτών. Σημαντική υποβάθμιση των ορεινών και ημιορεινών όγκων της χώρας μας προκαλείται επίσης από την κτηνοτροφία. Ο αριθμός των ζώων που συνήθως εκτρέφεται στη ζώνη αυτή, συχνά είναι πολύ μεγαλύτερος από τις δυνατότητες του βοσκότοπου. Αποτέλεσμα είναι, αφενός η καταστροφή της δομής του εδάφους και αφετέρου η διαφοροποίηση της χλωριδικής σύνθεσης και η μείωση της πυκνότητας της ποώδους βλάστησης.

Ένας σημαντικότερος παράγοντας ερημοποίησης για την Ελλάδα είναι οι δασικές πυρκαγιές. Στατιστικές της δασικής υπηρεσίας δείχνουν ότι οι δασικές πυρκαγιές τις τελευταίες δεκαετίες έχουν τετραπλασιασθεί. Παρ' όλο που η πυρκαγιά θεωρείται ότι μπορεί να επιφέρει αναγέννηση της φυσικής βλάστησης όταν δεν προηγηθεί έντονη διάβρωση, η μεγάλη συχνότητα εμφάνισής τους τα τελευταία χρόνια έχει έντονα υποβαθμίσει μεγάλο ποσοστό των δασικών μας εκτάσεων. Όταν η συχνότητα πυρκαγιών στις ίδιες εκτάσεις είναι μεγάλη και αυτές συνοδεύονται από βόσκηση, η καταστροφή είναι ανεπανόρθωτη για το έδαφος και την βλάστηση.

Οι υδάτινοι πόροι έχουν ήδη αποκτήσει μεγάλη οικονομική σημασία γιατί καθορίζουν την αποδοτικότητα των παραγωγικών δραστηριοτήτων ακόμα και την ύπαρξή τους. Η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια λόγω των ανορθολογικών ανθρώπινων επεμβάσεων έχει υποστεί μεγάλη μείωση και υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτινων πόρων, παρ' όλο που γενικά είχε πολύ καλή ποιότητα νερό. Στην μείωση και υποβάθμιση των διαθεσίμων υδάτινων πόρων συμβάλλουν η αύξηση της επιφανειακής ροής προς την θάλασσα που ενισχύει η καταστροφή της φυτοκάλυψης στις λεκάνες απορροής, η συνεχής αύξηση της κατανάλωσης ύδατος και η είσοδος υφάλμυρου νερού στους παραλιακούς υδροφορείς λόγω υπεράντλησης. Η αλάτωση των αρδευόμενων εδαφών συντελείται με την χρησιμοποίηση χαμηλής ποιότητας νερού σε συνδυασμό με συνθήκες κακής στράγγισης.

Η άρδευση που δεν συνοδεύεται από στράγγιση, ιδιαίτερα σε περιοχές με έλλειψη νερού, οδηγεί στην αλάτωση των εδαφών. Επίσης η χρήση κακής ποιότητας αρδευτικού νερού, (πλούσιο σε άλατα) αυξάνει την αλατότητα του εδάφους. Η αλάτωση των εδαφών αποτελεί μια σημαντικότερη απειλή υποβάθμισης των ξηροθερμικών περιοχών.

Η οξίνιση των γεωργικών εδαφών που προκαλείται από εκτεταμένη χρήση όξινων λιπασμάτων σε καλλιεργούμενα εδάφη που έχουν σχηματιστεί πάνω σε όξινα μητρικά υλικά αποτελεί αιτία υποβάθμισης και ερημοποίησης. Εκτιμάται ότι περισσότερα από 4.500.000 στρέμματα αντιμετωπίζουν σημαντικό πρόβλημα οξίνισης στη χώρα μας.

Η βασική συνέπεια της ερημοποίησης είναι η εγκατάλειψη της γης, που ακολουθεί την μείωση της παραγωγικότητας του εδάφους. Οι ελαιώνες βρίσκονται συνήθως σε κλιματική και υψομετρική ζώνη που είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη στην ερημοποίηση. Η μειωμένη παραγωγή σε συνδυασμό με τις χαμηλές τιμές αγοράς του προϊόντος οδηγεί στην εγκατάλειψη της γης και την μετανάστευση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα ή άλλες γεωργικές περιοχές όπου εξασφαλίζεται καλύτερη ποιότητα ζωής.

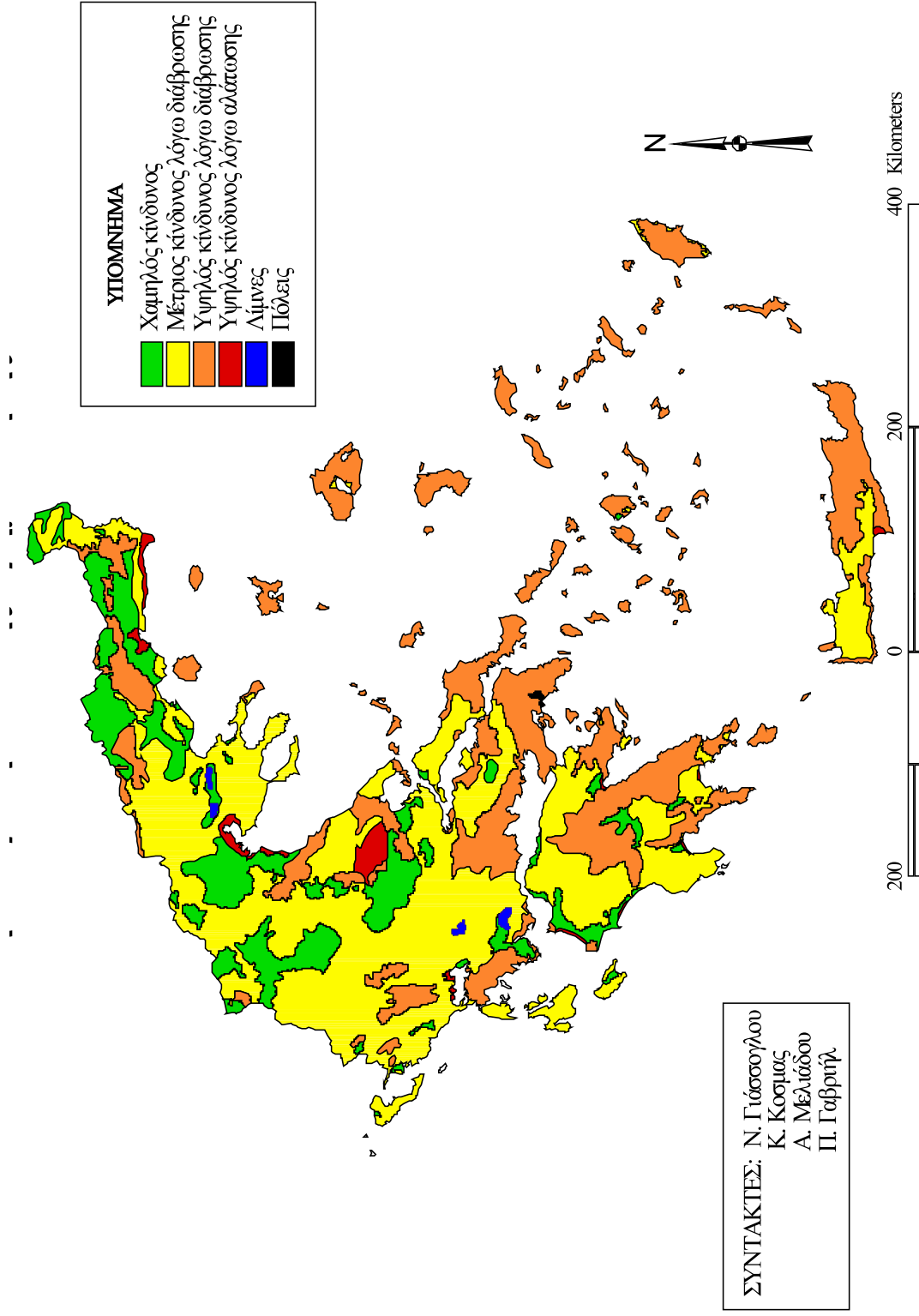
Ανάλογα με την ένταση των παραγόντων ερημοποίησης, η υποβάθμιση μπορεί να είναι μια αντιστρεπτή διαδικασία, δηλαδή να υπάρχει δυνατότητα ανάκαμψης, εάν ένας από τους παράγοντες ερημοποίησης αρθεί. Η ερημοποίηση είναι αντιστρεπτή όταν για παράδειγμα το διαθέσιμο νερό έχει περιοριστεί κάτω από ένα οριακό επίπεδο για την ανάπτυξη φυτών, αλλά το

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

βάθος του εδάφους δεν είναι οριακό. Επίσης αντιστρεπτή μπορεί να είναι η διαδικασία ερημοποίησης, όταν η υπερβόσκηση προκαλέσει μείωση της βιοποικιλότητας και φυτοκάλυψη μιας περιοχής. Αντιστρεπτή τέλος, είναι η υποβάθμιση των εδαφών που προκύπτει από αλάτωση. Σε όλες τις προαναφερθείσες περιπτώσεις οι κατάλληλες διαχειριστικές παρεμβάσεις μπορούν να αντιστρέψουν την πορεία ερημοποίησης.

Αντίθετα μη αντιστρεπτή ερημοποίηση παρατηρείται όταν το οικοσύστημα υποστεί μόνιμες και ανεπανόρθωτες επιδράσεις. Αυτό μπορεί να είναι το τελικό στάδιο μιας έντονης διεργασίας διάβρωσης. Μόνιμη ερημοποίηση προκαλείται όταν το βάθος του ριζοστρώματος μειωθεί κάτω από ένα επιτρεπτό όριο για την ανάπτυξη των φυτών. Άμεση συνέπεια είναι ότι η υδατοχωρητικότητα του εδάφους μειώνεται σημαντικά ώστε ελάχιστα φυτικά είδη να μπορούν να επιβιώσουν.

Όπως φαίνεται, το μεγαλύτερο τμήμα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας τοποθετείται σε περιοχές μέσου και υψηλού κινδύνου διάβρωσης.

Σχήμα 4.4.1-15. Χάρτης δυνητικού κινδύνου ερημοποίησης της Ελλάδας (Εθνική Επιτροπή κατά της Ερημοποίησης)

4.12.3 Πιέσεις στα νερά

Το ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας, αντιμετωπίζει ποιοτικά προβλήματα ρύπανσης από βιομηχανικά απόβλητα, φυτοφάρμακα και κτηνοτροφικά απόβλητα, και προβλήματα υφαλμύρωσης. Επίσης η συστηματική καλλιέργεια του εδάφους με χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων σε ποσότητες πέραν των αφομοιούμενων από τα φυτά, προκαλεί ρύπανση των υπογείων και των επιφανειακών υδάτων, στα οποία απορρέουν οι αποπλύσεις των εδαφών.

Μεγάλες εκτάσεις συστηματικής καλλιέργειας στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας είναι το Κωπαϊδικό Πεδίο και η κοιλάδα του Σπερχειού, καλλιεργούμενης έκτασης 500.000 στρ. και 150.000 στρ. αντίστοιχα. Η απόπλυση των εδαφών αυτών επιβαρύνει τους αποδέκτες τους με υψηλές συγκεντρώσεις νιτρικών και φωσφορικών αλάτων. Το πρόβλημα αυτό γίνεται εντονότερο στις περιοχές έντονης καλλιέργειας, οι οποίες επικοινωνούν με ευαίσθητα υδατικά σώματα, όπως στο Κωπαϊδικό Πεδίο, το οποίο τροφοδοτεί τη Λ. Υλίκη. Το Κωπαϊδικό Πεδίο έχει χαρακτηριστεί ως ευπρόσβλητη ζώνη, σύμφωνα με την Οδηγία 91/676/ΕΟΚ (εναρμόνιση με το ΦΕΚ519/25-6-97), στα πλαίσια του Προγράμματος προστασίας των υπόγειων νερών βπό τη νιτροροήνωση γεωργικής προέλευσης (καθορισμός ευαίσθητων ζωνών).

Αυξημένο πρόβλημα ρύπανσης ηαρουσιάζει και ο Βοιωτικός Κηφισός, ο οποίος το διασχίζει την Πεδιάδα της Κωπαϊδας και καταλήγει στη Λ.Υλίκη

Ο ποταμός Σπερχειός αποτελεί τον αποδέκτη των απορροών της αγροτικής δραστηριότητας της πεδιάδας του Σπερχειού. Η ποιότητα των υδάτων του Σπερχειού παρουσιάζουν μέτριο πρόβλημα ρύπανσης ως προς τα νιτρικά, σύμφωνα με στοιχεία παρακολούθησης ποιότητας των γλυκών νερών από το ΥΠΕΧΩΔΕ και το Υπ. Γεωργίας γεγονός που οφείλεται στη μορφολογία του ποταμού και την σχετικά περιορισμένη καλλιεργούμενη έκταση

Τελικός αποδέκτης του Σπερχειού είναι ο Μαλιακός Κόλπος. Σύμφωνα με δημοσίευση του ΕΚΘΕ (Φεβρουάριος 1996), τα νερά του είναι πολύ καλά οξυγονωμένα καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και οι περιεκτικότητες σε θρεπτικά άλατα είναι σε κανονικά έως χαμηλά επίπεδα. Έχει όμως ευμετάβλητο οικολογικό χαρακτήρα λόγω της μορφολογίας του, ενώ έχουν ανιχνευθεί βαρέα μέταλλα και φυτοφάρμακα από τις πηγές ρύπων της λεκάνης του Σπερχειού.

Οι υδατικοί πόροι του διαμερίσματος επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες, αν και υπάρχουν κατά τόπου ποσοτικές ελλείψεις (κυρίως στο νησιωτικό χώρο), ενώ σημαντικές ποσότητες νερού από την Υλίκη και Παραλίμνη μεταφέρονται εκτός του διαμερίσματος, για την κάλυψη των υδρευτικών αναγκών της Αττικής.

Σύμφωνα με τον Ν.3199/2003 «Προστασία και διαχείριση των υδάτων -Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/Ε.Κ.» προβλέπεται η σύνταξη Εθνικών Προγραμμάτων προστασίας και διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού της χώρας, η οποία αποτελεί αρμοδιότητα της Κεντρικής Υπηρεσίας Υδάτων (Σχήμα ΣΤ-9).

Το Σχέδιο Διαχείρισης εκπονείται από κάθε Περιφέρεια για τις λεκάνες απορροής αρμοδιότητάς της και καταρτίζεται από την Περιφερειακή Διεύθυνση Υδάτων. Στις περιπτώσεις που λεκάνη απορροής εκτείνεται στα διοικητικά όρια περισσότερων Περιφερειών, οι αρμοδιότητες ασκούνται από κοινού. Κάθε Περιφέρεια έχει υποχρέωση να εκπονήσει σχέδιο διαχείρισης των λεκανών απορροής ποταμών αρμοδιότητάς της μέχρι 22.12.2009. Κάθε χρήση υδάτων πρέπει να αποβλέπει στη βιώσιμη και ισόρροπη ικανοποίηση των αναπτυξιακών αναγκών και να διασφαλίζει τη μακροπρόθεσμη προστασία των υδάτων, την επάρκεια των αποθεμάτων τους και τη διατήρηση της ποιότητάς τους. Η ικανοποίηση της ζήτησης του νερού γίνεται με βάση τα όρια και τις δυνατότητες των υδατικών αποθεμάτων. Επίσης, για την παροχή νερού, τη χρήση νερού και την εκτέλεση έργου για την αξιοποίηση υδατικών πόρων, από κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα, απαιτείται άδεια, η οποία εκδίδεται από τον Γενικό Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας.

Αξιολόγηση ποιοτικής κατάστασης επιφανειακών υδάτων

Η εκτίμηση της ποιοτικής κατάστασης των επιφανειακών υδάτων του διαμερίσματος έγινε με βάση τα στοιχεία του Υπουργείου Γεωργίας, που καλύπτουν τους ποταμούς Βοιωτικό Κηφισό και Σπερχειό για την περίοδο 1988-1995 και τις λίμνες Υλίκη και Παραλίμνη για την περίοδο 1988-1990. Επίσης λήφθηκαν υπόψη οι μετρήσεις μικροοργανικών και μετάλλων του Πανεπιστημίου Αιγαίου για τον Ασωπό την περίοδο 1998-1999. Από την αξιολόγηση των στοιχείων προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Ο Βοιωτικός Κηφισός έχει χαρακτηριστικά που ικανοποιούν βασικά αγρονομικά κριτήρια για άρδευση γεωργικών εκτάσεων. Δεν υπάρχουν όμως μετρήσεις σημαντικών παραμέτρων, όπως νιτρικών, αμμωνίας, φωσφόρου και βαρέων μετάλλων, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η εκτίμηση της υδατοποιότητας του ποταμού σε σχέση με τη δυνατότητα απόληψης νερού για πόση (Οδηγία 75/440/ΕΟΚ).

Ο Σπερχειός έχει επίσης αγρονομικά χαρακτηριστικά που τον καθιστούν κατάλληλο για άρδευση γεωργικών εκτάσεων. Από τα διαθέσιμα αν και περιορισμένα (1986-1987) ποιοτικά δεδομένα προκύπτει ότι ο Σπερχειός δεν παρουσιάζει σημαντική ρύπανση και δεν παρατηρείται υπέρβαση των μέγιστων επιτρεπόμενων συγκεντρώσεων που καθορίζονται για τους υδάτινους επιφανειακούς αποδέκτες Κατηγορίας Α1, που είναι κατάλληλοι για απόληψη νερού για ύδρευση έπειτα από επεξεργασία (Οδηγία 75/440/ΕΟΚ).

Ο Ασωπός δεν διαθέτει μετρήσεις φυσικοχημικών παραμέτρων, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η εκτίμηση της υδατοποιότητάς του σε σχέση με τη δυνατότητα απόληψης νερού για πόση. Δεδομένου όμως ότι ο ποταμός δέχεται τις απορροές από τις καλλιεργούμενες περιοχές της λεκάνης του, αλλά και αξιόλογες ποσότητες βιομηχανικών αποβλήτων των περιοχών Οινόφυτων και Τανάγρας, θα πρέπει να αναμένεται σημαντική ρύπανσή του, κάτι που έχει επισημανθεί σε προηγούμενες μελέτες. Υπάρχουν ωστόσο διαθέσιμα στοιχεία συγκεντρώσεων μικροοργανικών ενώσεων και μετάλλων, βάσει των οποίων επισημαίνεται το χαμηλό επίπεδο τόσο των μικροοργανικών όσο και των βαρέων μετάλλων, τα περισσότερα των οποίων βρίσκονται σε μη ανιχνεύσιμα επίπεδα και δεν υπερβαίνουν τα όρια που έχουν καθοριστεί με την Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου υπ. αριθμ. 2/1-2-2001.

Οι λίμνες Υλίκη και Παραλίμνη αποτελούν πηγή υδροδότησης της Αθήνας και προστατεύονται θεσμικά από τη ρύπανση και τη μόλυνση. Με την ΚΥΑ 19661/1982/1999 απαγορεύεται η διάθεση κάθε είδους αστικών λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων, ανεξάρτητα από το βαθμό καθαρισμού ή την καθαρότητά τους, απευθείας στη λίμνη.

Ο ποταμός Μόρνος έχει χαρακτηριστικά που ικανοποιούν βασικά αγρονομικά κριτήρια για άρδευση γεωργικών εκτάσεων. Επίσης, με βάση τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του καθίσταται κατάλληλος για απόληψη νερού προς πόση (Οδηγία 75/440/ΕΟΚ). Η λίμνη Μόρνου αποτελεί πηγή υδροδότησης της Αθήνας και προστατεύεται θεσμικά από τη ρύπανση και τη μόλυνση με την ΚΥΑ 19661/1982/1999, σύμφωνα με την οποία απαγορεύεται η διάθεση κάθε είδους αστικών λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων ανεξάρτητα από το βαθμό καθαρισμού ή την καθαρότητά τους απευθείας στη λίμνη. Η λίμνη δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει πρόβλημα ευτροφισμού. Οι συγκεντρώσεις φωσφόρου και αζώτου και το ποσοστό κορεσμού κυμαίνονται σε ικανοποιητικά επίπεδα. Οι συγκεντρώσεις θρεπτικών (NO₃, NH₄ και Ολικού Ρ) δεν παραβιάζουν τις μέγιστες επιτρεπόμενες συγκεντρώσεις για τις διάφορες χρήσεις (απόληψη νερού για ύδρευση μετά από επεξεργασία, άρδευση, διαβίωση ψαριών) και κατατάσσουν την λίμνη στη κατηγορία Α1 (Οδηγία 75/440/ΕΟΚ).

Οι συγκεντρώσεις θρεπτικών (NO₃, NH₄ και Ολικού Ρ) δεν παραβιάζουν τις μέγιστες επιτρεπόμενες συγκεντρώσεις για τις διάφορες χρήσεις (απόληψη νερού για ύδρευση μετά από επεξεργασία, άρδευση, διαβίωση ψαριών) και κατατάσσουν τις δύο λίμνες στη κατηγορία Α1 (Οδηγία 75/440/ΕΟΚ).

Στην περιοχή του εν λόγω ΥΔ εντοπίζονται υψηλές φορτίσεις (μεγαλύτερες από 17kg/στρέμμα/έτος), με ποσοστό της καλλιεργήσιμης έκτασης να ξεπερνά το 50% σε αρκετές

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

περιοχές στις Λεκάνες Απορροής του Σπερχειού (GR18) και της Ευβοίας (GR19). Στη Λεκάνη Απορροής του Βοιωτικού Κηφισού (GR23) εντοπίζεται η μέγιστη φόρτιση (μεγαλύτερη από 21kg/στρέμμα/έτος και ποσοστό της καλλιεργήσιμης έκτασης που ξεπερνά το 50%), στην περιοχή νοτιοδυτικά της λίμνης Υλίκης. Υψηλές φορτίσεις εντοπίζονται επίσης σε περιοχές με μικρότερη καλλιεργήσιμη έκταση στο νομό Βοιωτίας καθώς επίσης στο νότιο τμήμα της Εύβοιας και της περιοχής της Χαλκίδας.

Τα συνολικά φορτία συμβατικών ρύπων στο διαμέρισμα έχει εκτιμηθεί ότι ανέρχονται σε 39.336 t/έτος για το BOD₅, 47.108 t/έτος για τα αιωρούμενα στερεά, 24.151 t/έτος για το άζωτο και 3.167 t/έτος για το φώσφορο.

Το παραγόμενο οργανικό φορτίο και το φορτίο στερεών οφείλονται κατά κύριο λόγο στη σταβλισμένη κτηνοτροφία (<60%) και δευτερευόντως στα αστικά λύματα (<21%) και στις βιομηχανίες (<19%). Οι δύο τελευταίες πηγές ρύπανσης είναι σημειακού χαρακτήρα, ενώ περίπου το 1/3 του φορτίου από τη σταβλισμένη κτηνοτροφία έχει διάσπαρτο χαρακτήρα (μέσω απορροών) και εντοπίζεται κατά 77% περίπου στους Νομούς Εύβοιας και Βοιωτίας.

Ως προς το άζωτο, η κύρια διάσπαρτη πηγή ρύπανσης (περίπου το 59% του συνολικού φορτίου) είναι οι γεωργικές και κτηνοτροφικές (ελεύθερη κτηνοτροφία) δραστηριότητες, κυρίως στους Νομούς Φθιώτιδας, Βοιωτίας και Εύβοιας. Αξιόλογες σημειακές πηγές αζώτου αποτελούν η σταβλισμένη κτηνοτροφία (περίπου 33%) και τα αστικά λύματα (8%).

Αξιολόγηση ποιοτικής κατάστασης υπόγειων υδάτων

Η εκτίμηση της ποιοτικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων βασίστηκε στα δεδομένα δύο ερευνητικών προγραμμάτων που έγιναν για λογαριασμό του ΥΠΕΧΩΔΕ (1993-1994 από το Πανεπιστήμιο Αθηνών και 1996-1999 από το Πανεπιστήμιο Πατρών). Από την αξιολόγηση των δεδομένων αυτών προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Στο Κωπαϊδικό Πεδίο έχουν καταγραφεί περιστασιακά συγκεντρώσεις νιτρικών υψηλότερες από το συνιστώμενο όριο των 25 mg/L. Κύρια πηγή ρύπανσης αποτελούν οι εντατικές καλλιέργειες που πραγματοποιούνται στην περιοχή. Επισημαίνεται ότι το Κωπαϊδικό Πεδίο έχει ήδη χαρακτηριστεί ως ευπρόσβλητη περιοχή, κατά τις επιταγές της Οδηγίας 91/676 περί προστασίας των υδάτων από ρύπανση με νιτρικά από γεωργικές πηγές.

Υψηλές συγκεντρώσεις νιτρικών και αμμωνιακών έχουν περιστασιακά καταγραφεί στην περιοχή της Ανθήλης, στις προσχώσεις του ποταμού Σπερχειού και αποδίδονται κυρίως στις αυξημένες γεωργικές και βιομηχανικές δραστηριότητες, καθώς ανάντη της δειγματοληψίας βρίσκονται βιομηχανικές και κτηνοτροφικές μονάδες, που έχουν τελικό αποδέκτη των αποβλήτων τους τον Σπερχειό. Αυξημένες συγκεντρώσεις νιτρικών (30-45 mg/L) σημειώνονται και σε μελέτη του ΙΓΜΕ στους υπόγειους προσχωματικούς υδροφορείς του Σπερχειού. Ωστόσο, επειδή οι διαθέσιμες μετρήσεις είναι περιορισμένες και αναφέρονται σε ένα μόνο σταθμό δειγματοληψίας, δεν θεωρούνται επαρκείς για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων αναφορικά με την ποιότητα των υπόγειων υδάτων της περιοχής.

Στο Νομό Ευβοίας αυξημένες συγκεντρώσεις αζώτου σημειώνονται στην περιοχή των Ψαχνών, στη θέση Βέλος και βόρεια της Χαλκίδας. Στην περιοχή των Ψαχνών κύρια πηγή ρύπανσης αποτελούν οι εντατικές καλλιέργειες, ενώ σημαντικός παράγοντας είναι και η μικρή σχετικά δυναμικότητα του υπόγειου υδροφορέα. Αντίθετα, οι υψηλές συγκεντρώσεις νιτρικών και οι συστηματικά αυξημένες συγκεντρώσεις αμμωνιακών που σημειώνονται στη θέση Βέλος δεν σχετίζονται με καλλιέργειες (πολύ περιορισμένες στην περιοχή), αλλά οφείλονται σε σημειακές πηγές ρύπανσης και πιθανόν στη λειτουργία του θερμοηλεκτρικού εργοστασίου της ΔΕΗ στο Αλιβέρι. Στις υπόλοιπες περιοχές του Νομού Ευβοίας όπου πραγματοποιήθηκαν μετρήσεις, οι συγκεντρώσεις είναι χαμηλές και σύμφωνα με τις υπάρχουσες μετρήσεις η ποιότητα των υπόγειων υδάτων κρίνεται ικανοποιητική για ύδρευση.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Στις παράκτιες περιοχές του Νομού Ευβοίας και στις Βόρειες Σποράδες υφίσταται πρόβλημα ποιότητας των υπόγειων υδάτων, λόγω διείσδυσης θαλάσσιου νερού στους υπόγειους υδροφορείς.

Η ποιότητα όλων των υπόγειων υδάτων του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Στερεάς Ελλάδας, από άποψη ανόργανων αλάτων του αζώτου κρίνεται απόλυτα ικανοποιητική. Είναι χαρακτηριστικό ότι για την περίοδο που καλύπτουν οι μετρήσεις δεν καταγράφηκαν συγκεντρώσεις νιτρικών που να υπερβαίνουν τόσο το ανώτατο επιτρεπτό όριο των 50 mg/L όσο και το συνιστώμενο όριο των 25 mg/L.

Χρήσεις - Ζήτηση νερού

Η συνολική σημερινή ζήτηση νερού για καταναλωτικές χρήσεις εκτιμάται ως το άθροισμα των ζητήσεων όλων των χρήσεων που παρουσιάστηκαν στις προηγούμενες ενότητες. Στον Πίνακα 4.4.2-6 παρουσιάζονται οι εκτιμώμενες σημερινές ανάγκες σε νερό των διαφόρων ζητήσεων για το σύνολο του έτους και για το μήνα Ιούλιο.

Πίνακας 4.4.2-6 Ζήτηση νερού των σημερινών χρήσεων (hm³)

Χρήση	Έτος	Ιούλιος
Άρδευση	773.7	170.2
Υδρευση (και τουρισμός)	41.6	4.2
Υδρευση Αθήνας	124.3	10.9
Βιομηχανία	12.6	1.0
Κτηνοτροφία	9.9	1.0
Σύνολο	962.1	187.3

Ζήτηση για νερό για άρδευση: Για το Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας η συνολική ετήσια ζήτηση για όλες τις χρήσεις ανέρχεται σε 882.330.000 m³ με τον κύριο όγκο να προέρχεται από την άρδευση σε ποσοστό 90,22%. Οι συνολικές ετήσιες ανάγκες νερού για άρδευση στο ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας, ανέρχονται σε **796.079.766 m³**. Κυρίαρχος καταναλωτής, λόγω της σημαντικής έκτασης που καταλαμβάνει, αναδεικνύεται η καλλιέργεια του βαμβακιού η οποία με 392 mm καθαρές ανάγκες, μέσο B.A=0.75 και έκταση περίπου 455.000 στρ καταναλώνει περίπου 240 hm³ /έτος δηλαδή ποσοστό 30% της ετήσιας κατανάλωσης. Ακολουθούν οι καλλιέργειες των δενδρώνων (κυρίως ελαιώνες), των κηπευτικών και της μηδικής με καταναλώσεις της τάξης των 150, 140 και 130 hm³ αντίστοιχα και ποσοστά 19,18 και 16%. Η παραγωγή αγροτικών προϊόντων απαιτεί μεγάλη κατανάλωση νερού. Για παραγωγή 1 kgρ ξηράς ουσίας π.χ. σε πατάτες, τομάτες, σιτάρι και ρύζι απαιτούνται 0,5, 0,6 – 1,0, 0,9 και 1,9 m³ αντίστοιχα. Πρέπει να σημειωθεί ότι η παραγωγή μιας καλλιέργειας αυξάνει με την αύξηση του νερού άρδευσης μέχρι ενός σημείου κορεσμού (το ίδιο δηλαδή που γίνεται και με την προσθήκη των λιπασμάτων). Η επιπλέον ποσότητα δεν αυξάνει την παραγωγή τουναντίον σε πολλές περιπτώσεις τη μειώνει. (Νόμος μη αναλόγου αποδόσεως).

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας η καλλιεργούμενη γεωργική γη ανέρχεται σε 3,7 εκατ. στρέμματα από τα οποία αρδεύεται περίπου το 1/3, δηλαδή 1,3 εκατ. στρέμματα. Στην αξία της φυτικής παραγωγής κυριαρχούν τα βιομηχανικά φυτά (κυρίως το βαμβάκι και η βιομηχανική τομάτα) και ακολουθούν τα δημητριακά (σιτάρι, καλαμπόκι), το λάδι και τα κηπευτικά. Η κτηνοτροφία διαδραματίζει δευτερεύοντα, αλλά σημαντικό ρόλο στην περιφερειακή οικονομία.

Εκτιμάται ότι από το νερό άρδευσης που εφαρμόζεται, μόνο το 55% χρησιμοποιείται από την καλλιέργεια, ενώ το 12% χάνεται κατά τη μεταφορά, το 8% κατά την εφαρμογή του στο χωράφι και το 25% χάνεται λόγω υπέρ-άρδευσης.

Η υπέρ-άρδευση μπορεί να προκαλέσει:

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- περιοδική έλλειψη νερού σε άλλους παραγωγούς
- ασφυκτικές συνθήκες στο έδαφος (έλλειψη αερισμού του ριζικού συστήματος)
- ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάπτυξη ασθενειών (ασθένειες λαϊμού, συφιριζίες κ.ά.)
- απώλεια θρεπτικών στοιχείων λόγω έκπλυσης ή βαθειάς διήθησης
- ρύπανση του υπογείου υδροφορέα από αγροχημικά
- μείωση της παραγωγής και υποβάθμιση της ποιότητας και
- αύξηση του κόστους παραγωγής

Ζήτηση για νερό για την κτηνοτροφία: οι συνολικές ετήσιες ανάγκες νερού για την κτηνοτροφία στο ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας, ανέρχονται σε 7.463.123 m³. Σε επίπεδο παραγωγικής κατεύθυνσης η κατηγορία κτηνοτροφικών ζώων με τη μεγαλύτερη κατανάλωση είναι τα αιγοπρόβατα. Ακολουθούν τα χοιρινά, τα βοοειδή, τα πτηνά, τα κουνέλια και τέλος τα ιπποειδή. Σε επίπεδο Δήμου, τη μεγαλύτερη κατανάλωση υδρευτικού νερού για τις ανάγκες της κτηνοτροφίας καταγράφει ο Δήμος Διρφύων της ΠΕ Ευβοίας, εξαιτίας των μεγάλων μονάδων χοιροτροφίας και πτηνοτροφίας. Ακολουθούν ο Δήμος Θηβαίων και ο Δήμος Οινόφυτων με την ίδια αιτιολογία.

- **Περιοχές που προορίζονται για άντληση ύδατος για ανθρώπινη κατανάλωση**

Η πρόσβαση και η κατανάλωση ασφαλούς πόσιμου νερού αποτελεί βασικό ανθρώπινο δικαίωμα και αναγνωρίζεται ως αναγκαίος στόχος για την προστασία της δημόσιας υγείας με τον αποτελεσματικότερο και οικονομικότερο τρόπο. Για την υλοποίηση αυτού του στόχου έχουν θεσπισθεί κριτήρια καταλληλότητας του πόσιμου νερού και σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω της Οδηγίας 98/83/ΕΚ, η οποία εντάχθηκε στο εθνικό δίκαιο μέσω της ΚΥΑ Υ2/2600/2001 (ΦΕΚ 892/117-2001), η οποία τροποποιήθηκε με την ΔΥΓ2/Γ.Π. οικ 38295/ΦΕΚ 630/26-4-07. Η Οδηγία 98/83/ΕΚ, όπως και η προγενέστερη (80/778/ΕΟΚ), αφορά στο πόσιμο νερό, ανεξάρτητα από το αν έχει υποστεί επεξεργασία ή όχι, καθώς και την προέλευσή του.

Τα υδατικά συστήματα που χρησιμοποιούνται για την ύδρευση του πληθυσμού της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας περιλαμβάνουν την Λίμνη Υλίκη, την τεχνητή λίμνη το Μόρνου, τμήμα του ποταμού Γοργοπόταμου και συστήματα υπογείων υδάτων όπως του Σπερχαίου, της Αταλάντης, της Άμφισσας κλπ.

- **Υδατικά συστήματα που έχουν χαρακτηριστεί ως ύδατα αναψυχής**

Η ποιότητα των νερών κολύμβησης στις ακτές της Ελλάδας παρακολουθείται συστηματικά από το 1988 από τη Δ/νση Υδάτων του ΥΠΕΚΑ, σύμφωνα με την Οδηγία 76/160/ΕΟΚ «περί της ποιότητας υδάτων κολύμβησης», στο πλαίσιο του «Προγράμματος παρακολούθησης ποιότητας νερών κολύμβησης στις ακτές της Ελλάδας». Στο Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας δεν εντοπίζονται περιοχές αναψυχής εσωτερικών υδάτων.

- **Περιοχές που προορίζονται για την προστασία υδρόβιων ειδών με οικονομική σημασία**

Ως υδρόβια είδη με οικονομική σημασία νοούνται υδρόβια είδη που διαβιούν εντός των επιφανειακών υδατικών συστημάτων του Υδατικού Διαμερίσματος και υπάρχει κάποια σημαντική οικονομική δραστηριότητα που σχετίζεται άμεσα ή έμμεσα με αυτά (π.χ. επαγγελματική αλιεία σε εσωτερικά ύδατα ή ερασιτεχνική αλιεία αναψυχής).

Στα ποτάμια στις λίμνες αλλά και σε κάποιους χείμαρρους του Υδατικού Διαμερίσματος που παρουσιάζουν ροή για μεγάλο μέρος του χρόνου, υπάρχουν ιχθυοπληθυσμοί, οι όποιοι όμως

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

δεν αποτελούν αντικείμενο οποιασδήποτε αλιευτικής δραστηριότητας (επαγγελματικής ή ερασιτεχνικής) ή διατροφής το τοπικού πληθυσμού.

Επομένως, στο Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας, δεν εντοπίζονται περιοχές που προορίζονται για την προστασία υδρόβιων ειδών με οικονομική σημασία.

4.12.4 Πιέσεις στο ακουστικό περιβάλλον

Το ακουστικό περιβάλλον της ευρύτερης περιοχής της Στερεάς Ελλάδας επηρεάζεται κατά κύριο λόγο από την κυκλοφορία οχημάτων στο εθνικό και επαρχιακό δίκτυο της περιοχής καθώς και από σημειακές πηγές όπως αστικά κέντρα, τουριστικές περιοχές, καθώς και αγροτικές και βιομηχανικές δραστηριότητες.

Παρόλο που οι βιομηχανικές και οι αγροτικές δραστηριότητες στην Περιφέρεια είναι σημαντικές και εκτεταμένες δεν επηρεάζουν σημαντικά το ακουστικό περιβάλλον της περιοχής. Ως εκ τούτου εκτιμάται ότι η βασική πηγή επηρεασμού του ακουστικού περιβάλλοντος είναι η κυκλοφορία των οχημάτων στην περιοχή. Οι κυκλοφοριακές συνθήκες, η κατάσταση των οχημάτων, η οδική συμπεριφορά, αλλά και οι κλιματολογικές συνθήκες, επιδεινώνουν το πρόβλημα κυρίως μάλιστα όταν πρόκειται για ευαίσθητους χώρους και χρήσεις όπως κατοικίες, χώροι κοινωνικής πρόνοιας, αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία κλπ.

Στην παρούσα μελέτη δεν κρίνεται σκόπιμο η παράθεση στοιχείων κυκλοφορίας οχημάτων στο εθνικό και επαρχιακό δίκτυο της περιοχής, έτσι ώστε να υπολογιστούν τα ακριβή επίπεδα οδικού θορύβου, παρόλα αυτά εκτιμάται ότι σε γενικές γραμμές η κατάσταση του ακουστικού περιβάλλοντος είναι ικανοποιητική.

4.12.9 Χερσαία οικοσυστήματα

Τα οικοσυστήματα σήμερα δέχονται τις μεγαλύτερες ανθρωπογενείς πιέσεις και για το λόγο αυτό παρουσιάζουν σημάδια υποβάθμισης. Οι πιέσεις αυτές συνίστανται σε: Υπερβόσκηση, πυρκαγιές, υλοτομία, αποψίλωση, λαθροθηρία και σε έντονες ανθρωπίνες δραστηριότητες, όπως η ανεξέλεγκτη δόμηση και η διάνοιξη νέων δρόμων.

Ζ ΕΚΤΙΜΗΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Ζ.1 ΓΕΝΙΚΑ

Για την εκτίμηση, αξιολόγηση και αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον από την υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (ΠΣΤΕ), πρέπει κατ' αρχή να ληφθεί υπ' όψη ότι όλες οι ανθρώπινες δραστηριότητες καθώς και τα φυσικά αίτια, προκαλούν μεταβολές στο περιβάλλον, οι οποίες μπορεί να προκαλέσουν διαταραχές. Η μετατροπή των διαταραχών σε επιπτώσεις εξαρτάται από την ικανότητα του περιβάλλοντος που υφίσταται τις διαταραχές να τις ανατάξει (US-EPA, 1997 και 1999). Τα ανθρώπινα έργα μπορούν να προκαλέσουν επιπτώσεις στο περιβάλλον από αυτή καθ' εαυτή την ύπαρξή τους. Το σύνολο της έκτασης που επηρεάζεται από παράγοντες που προκαλούν διαταραχές και για όσο χρόνο διατηρείται η επίδραση, αποτελεί το **χωρικό αντικείμενο εκτίμησης των επιπτώσεων** τους, το οποίο στην προκειμένη περίπτωση είναι η περιοχή εφαρμογής του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (ΠΣΤΕ). Η έκταση αυτή μπορεί να επεκταθεί και εκτός των χωρικών ορίων, στην περίπτωση που οι διαταραχές επηρεάζουν περιοχή σε καθεστώς προστασίας του περιβάλλοντος, ώστε το αντικείμενο εκτίμησης των επιπτώσεων να συμπεριλαμβάνει το σύνολο της προστατευτέας περιοχής.

Σύμφωνα με τον κοινοτικό και εθνικό προσανατολισμό, για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, κατά τον Αναπτυξιακό Σχεδιασμό των επί μέρους Περιφερειών, εκτός των στόχων της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης, **ενσωματώθηκαν και Περιβαλλοντικοί στόχοι**, στόχοι περιβαλλοντικής προστασίας. Είναι σαφές ότι, **η επιτυχής ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών στόχων** στα Περιφερειακά Προγράμματα εξαρτάται, εκτός από τον προσεκτικό σχεδιασμό του πλαισίου πολιτικής και από την ορθή εφαρμογή του. *Ο έλεγχος της ορθής εφαρμογής του, γίνεται με τη χρήση κατάλληλου συστήματος παρακολούθησης της εξέλιξης επιλεγμένων περιβαλλοντικών δεικτών (monitoring).* Η μελέτη και εκτίμηση της διαμόρφωσης αυτών των δεικτών, στο χρονικό ορίζοντα εφαρμογής του ΕΠ, θα οδηγήσει και στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της εφαρμογής του, δηλαδή στο κατά πόσο αυτή οδήγησε στο στόχο της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Με τον τρόπο αυτό, θα μπορέσουν να τεθούν οι νέοι στόχοι για την προγραμματική περίοδο που θα την ακολουθήσει κ.ο.κ. Αποτέλεσμα όλης αυτής της διαχρονικής διαδικασίας θα είναι να οδηγηθούμε στη συνεχή βελτίωση του Περιβάλλοντος και την Αειφορία.

Ζ.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η μεθοδολογία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της υλοποίησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας 2014-2020 στο «Εγχειρίδιο των ΣΠΕ για τη Στρατηγική συνοχής 2007-2013» (Φεβρουάριος 2006) (Handbook on SEA of Cohesion Policy 2007-2013, Greening Regional Development Network, February 2006) σε εφαρμογή σε εφαρμογή των απαιτήσεων της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ (Οδηγία ΣΠΕ) και της ΚΥΑ 107017/2006 (ΦΕΚ 1225Β/2006), με την οποία ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο η Οδηγία ΣΠΕ.. Ο προσδιορισμός των επιπτώσεων στοχεύει στον εντοπισμό των πιθανών μεταβολών στις παραμέτρους του περιβάλλοντος.

Αρχικά γίνεται καθορισμός των περιβαλλοντικών τομέων και στη συνέχεια προσδιορίζονται οι περιβαλλοντικοί στόχοι ανά περιβαλλοντικό τομέα και τέλος παρουσιάζονται οι δείκτες για την παρακολούθηση των περιβαλλοντικών αυτών στόχων που είναι σχετικοί και μπορεί να επηρεαστούν από το υπό υλοποίηση Επιχειρησιακό Σχέδιο.

Το επόμενο βήμα είναι η αποτίμηση των επιπτώσεων από την υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος της ΠΣΤΕ στους επιλεγμένους περιβαλλοντικούς τομείς και η πρόταση μέτρων αποφυγής ή αντιμετώπισης των επιπτώσεων αυτών.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Η μεθοδολογία που περιγράφεται στη συνέχεια καλύπτει το φάσμα των απαιτήσεων της Οδηγίας ΣΠΕ, ώστε να περιλάβει κατά προτεραιότητα την εξέταση των θεμάτων που ορίζονται στις προδιαγραφές του Παραρτήματος ΙΙΙ του άρθρου 11 της ΚΥΑ 107017/2006. Σύμφωνα με τις τεχνικές προδιαγραφές εκπόνησης της ΣΜΠΕ χρησιμοποιήθηκε το ακόλουθο δόκιμο και περιεκτικό τυπολόγιο χαρακτηρισμού των επιπτώσεων, στις έννοιες του οποίου περιέχονται όλοι οι χαρακτηρισμοί των επιπτώσεων, όπως πρωτογενείς και δευτερογενείς, σωρευτικές, συνεργιστικές, βραχυ-, μεσο-, μακρο-πρόθεσμες, μόνιμες και προσωρινές, θετικές και αρνητικές:

- **Θετικές:** χαρακτηρίζονται οι μεταβολές που συνεπάγονται ευνοϊκές μεταβολές της κατάστασης του περιβάλλοντος. Ως Θετικές πρέπει να χαρακτηριστούν οι μεταβολές που συνεπάγονται αναβάθμιση του περιβάλλοντος. Ως αναβάθμιση χαρακτηρίζεται η θετική εξέλιξη του φυσικού περιβάλλοντος, η βελτίωση των συνθηκών που διαμορφώνουν το ανθρωπογενές περιβάλλον και η βελτίωση της ποιότητας των περιβαλλοντικών μέσων, όπως του τοπίου, της ατμόσφαιρας, των υδάτων, των συνθηκών διαβίωσης κλπ.
- **Ουδέτερες:** χαρακτηρίζονται οι μεταβολές που δεν προκαλούν σημαντική μεταβολή της κατάστασης του περιβάλλοντος.
- **Αρνητικές:** χαρακτηρίζονται οι επιπτώσεις που προκαλούν υποβάθμιση του περιβάλλοντος.
- Ως προς το μέγεθός τους οι επιπτώσεις χαρακτηρίζονται ως **ασθενείς, μέτριες** και **ισχυρές**.
- Ως προς τη διάρκειά τους οι επιπτώσεις χαρακτηρίζονται ως **βραχυ-, μέσο-** και **μακρο-πρόθεσμες**.
- Ως προς τη δυνατότητα ανάταξης τους, σε εύλογο χρονικό διάστημα, οι επιπτώσεις χαρακτηρίζονται ως **μόνιμες, προσωρινές** και **σωρευτικές**.
- Ως προς την προέλευσή τους **πρωτογενείς** και **δευτερογενείς**.
- **Συνεργιστικές** ως προς τη συνδιαστική δράση με άλλες επιπτώσεις προς την ίδια κατεύθυνση.

Οι πιθανές σημαντικές επιπτώσεις που εκτιμάται ότι μπορούν να εμφανιστούν από την υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος της ΠΣΤΕ θα αξιολογηθούν με βάση το είδος, την έντασή τους και την θετική ή την αρνητική τους επίδραση ανά περιβαλλοντικό τομέα. Οι επιπτώσεις αυτές αξιολογούνται βάσει της κλίμακας που δίνεται στην επόμενη παράγραφο.

- Εφ' όσον μια συγκεκριμένη ιδιότητα του ΕΠ της ΠΣΤΕ, έχει έντονο θετικό αντίκτυπο σε κάποιον από τους εξεταζόμενους περιβαλλοντικούς τομείς τότε βαθμολογείται με ++.
- Εφ' όσον μια συγκεκριμένη ιδιότητα του ΕΠ της ΠΣΤΕ, έχει θετικό αντίκτυπο σε κάποιον από τους εξεταζόμενους περιβαλλοντικούς τομείς τότε βαθμολογείται με +.
- Εφ' όσον μια συγκεκριμένη ιδιότητα του Σχεδίου έχει ουδέτερο αντίκτυπο σε κάποιον από τους εξεταζόμενους περιβαλλοντικούς τομείς τότε βαθμολογείται με 0.
- Εφ' όσον μια συγκεκριμένη ιδιότητα του Σχεδίου έχει αρνητικό αντίκτυπο σε κάποιον από τους εξεταζόμενους περιβαλλοντικούς τομείς τότε βαθμολογείται με -.
- Εφ' όσον μια συγκεκριμένη ιδιότητα του Σχεδίου έχει έντονο αρνητικό αντίκτυπο σε κάποιον από τους εξεταζόμενους περιβαλλοντικούς τομείς τότε βαθμολογείται με --.

++	Θετικές και Ισχυρές
+	Θετικές και Ασθενείς
--	Αρνητικές και Ισχυρές
-	Αρνητικές και Ασθενείς

0 Δεν υπάρχει συσχέτιση ή δεν αναμένονται σημαντικές επιπτώσεις

Επιπλέον, όταν οι αναμενόμενες επιπτώσεις κρίνονται εν γένει θετικές αλλά εκτιμάται ότι υπάρχουν ειδικότερα θέματα που χρήζουν αντιμετώπισης μέσω του υποκείμενου επιπέδου σχεδιασμού, τοποθετείται **αστερίσκος (*)** εντός του πλαισίου. Το ίδιο συμβαίνει στις περιπτώσεις όπου αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις, οι οποίες όμως κρίνεται ότι μπορούν να αντιμετωπιστούν επαρκώς και με ευκολία στο πλαίσιο του υποκείμενου σχεδιασμού. Σε περίπτωση όπου οι επιπτώσεις δεν είναι δυνατό να εκτιμηθούν σε αυτό το στάδιο, λόγω έλλειψης μηχανισμών εφαρμογής των μέτρων, τοποθετείται ερωτηματικό (?).

1. Σε ό,τι αφορά στο **χρόνο εμφάνισης** και τη **διάρκεια** των επιπτώσεων, γίνεται διάκριση σε:

	Προσωρινές	Μόνιμες
Βραχυπρόθεσμες	>	>
Μεσοπρόθεσμες	>>	>>
Μακροπρόθεσμες	>>>	>>>

2. Σε ό,τι αφορά στην **προέλευση** των επιπτώσεων, αυτές διακρίνονται σε:

→ **Άμεσες** (δηλαδή πρωτογενείς), οπότε σημειώνονται με το **A**

→ **Έμμεσες** (δηλαδή δευτερογενείς), οπότε σημειώνονται με το **E**

3. Σε ό,τι αφορά στη **συσσώρευση** ή μη των επιπτώσεων, σημειώνεται **X** όταν οι εκτιμώμενες επιπτώσεις από τα μέτρα και τις κατευθύνσεις ενός άρθρου (ή ομάδας άρθρων) αναμένεται να έχουν σωρευτικό χαρακτήρα με το χρόνο.

4. Σε ό,τι αφορά στη **συνέργεια**, στις περιπτώσεις όπου οι εκτιμώμενες επιπτώσεις από τα μέτρα και κατευθύνσεις ενός άρθρου (ή ομάδας άρθρων) αναμένεται να λειτουργήσουν συνεργιστικά με τις αντίστοιχες ενός άλλου άρθρου, τότε **αναφέρεται το σχετικό άρθρο** (ή και κεφάλαιο). Με την έννοια της συνέργειας, όπως αναπτύσσεται στην παρούσα μελέτη, καλύπτεται και το σημαντικό θέμα της «σχέσης μεταξύ των παραγόντων» περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, το οποίο αποτελεί σημαντικό ζητούμενο της Οδηγίας ΣΠΕ.

Για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του Ε.Π. της ΠΣΤΕ δημιουργήθηκε μήτρα στην οποία εκτιμάται το εάν αναμένονται ουσιαστικές μεταβολές στον κάθε περιβαλλοντικό τομέα.

Με βάση τα χαρακτηριστικά των επιπτώσεων και σε συνδυασμό με την ευαισθησία του περιβάλλοντος ως προς τη συγκεκριμένη μεταβολή αξιολογείται η αναγκαιότητα λήψης μέτρων είτε προς την κατεύθυνση αντιμετώπισης αρνητικών επιπτώσεων είτε προς μεγιστοποίηση του περιβαλλοντικού οφέλους από τις θετικές επιπτώσεις.

Ζ.3 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Ως μεταβολές στρατηγικού επιπέδου σε μια από τις παραμέτρους που εξετάζονται θεωρούνται οι διαφοροποιήσεις που αναμένονται στο επίπεδο αναφοράς της συγκεκριμένης παραμέτρου σε μια περιοχή ευρύτερη από αυτής της εφαρμογής του Σχεδίου. Μεταβολές μικρότερης έκτασης και τοπικού μόνο χαρακτήρα επαφίενται να αντιμετωπιστούν στα πλαίσια των επιμέρους ΜΠΕ που θα διεξαχθούν στα πλαίσια της περιβαλλοντικής αδειοδότησης για την υλοποίηση των έργων του σχεδίου.

Σε μακροσκοπικό επίπεδο η εφαρμογή και υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος της ΠΣΤΕ είναι δυνατόν να προκαλέσει πιθανές περιβαλλοντικές επιπτώσεις στους πιο κάτω τομείς:

- Βιοποικιλότητα

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Πληθυσμός
- Ανθρώπινη υγεία
- Πανίδα – χλωρίδα
- Έδαφος
- Νερά
- Αέρας
- Κλιματικοί παράγοντες
- Υλικά περιουσιακά στοιχεία
- Πολιτιστική κληρονομιά
- Τοπίο

Κάποιοι από τους τομείς αυτούς έχουν συνάφεια μεταξύ τους και μπορούν να εξεταστούν από κοινού. Τέτοια συνάφεια μπορεί να υπάρξει μεταξύ των τομέων:

- Βιοποικιλότητα και χλωρίδα – πανίδα
- Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία
- Έδαφος, Νερά και Αέρας
- Πολιτιστική κληρονομιά και τοπίο συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς το τοπίο και στις σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων

Η υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας 2014-2020 γίνεται με γνώμονα τη βιώσιμη ανάπτυξη με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, τη συνετή διαχείριση των φυσικών πόρων και τη μείωση της ρύπανσης γενικότερα. Οι πιθανές επιπτώσεις από την εφαρμογή και υλοποίηση του Προγράμματος μπορεί να είναι άμεσες ή έμμεσες, σημαντικές ή όχι, σωρευτικές, συνεργιστικές, βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες, μόνιμες ή προσωρινές.

Για τους προαναφερθέντες περιβαλλοντικούς τομείς επιλέγονται οι εξειδικευμένοι βασικοί περιβαλλοντικοί στόχοι που συνδέονται άμεσα με την εφαρμογή του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας 2014-2020.

Στον πίνακα ????? που ακολουθεί παρουσιάζεται ο κατάλογος όλων των «ερωτήσεων-κλειδιών» ανά θεματική ενότητα στόχων, με μικρή επεξήγηση του κάθε φορά εξεταζόμενου θέματος. Σημειώνεται ότι σε πολλές περιπτώσεις, για προφανείς λόγους, κάποια από τα κριτήρια αξιολόγησης δεν παρουσιάζουν συσχέτιση με τις ρυθμίσεις και το περιεχόμενο του υπό εξέταση Αξονα Προτεραιότητας του Ε.Π. της ΠΣΤΕ 2014-2020.

Σε κάθε περίπτωση, επισημαίνεται ότι η αξιολόγηση των αναμενόμενων επιπτώσεων διενεργείται κατά βάση συνολικά (με αναφορά δηλαδή στο σύνολο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας), εξετάζοντας όμως ταυτόχρονα πιθανές τοπικές επιπτώσεις, για τις οποίες γίνεται κάθε φορά ο σχετικός σχολιασμός και προτείνονται αντίστοιχα μέτρα αντιμετώπισης.

Τα προτεινόμενα μέτρα και κατευθύνσεις αντιμετώπισης των εκάστοτε αναμενόμενων αρνητικών επιπτώσεων αφορούν πρόνοιες και δράσεις που χρειάζεται να αναληφθούν είτε κατά την υλοποίηση των προτεινόμενων παρεμβάσεων (μέσω της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης), είτε στο πλαίσιο εξειδίκευσης του προωθούμενου σχεδιασμού

Πίνακας ?????: Κριτήρια αξιολόγησης των επιπτώσεων του ΕΠ. της ΠΣΤΕ 2014-2020

Παράμετροι Θεματικές ενότητες	-	Ερωτήσεις-κλειδιά / Κριτήρια αξιολόγησης
-------------------------------------	---	--

<p>Παράμετροι Θεματικές ενότητες</p>	<p>- Ερωτήσεις-κλειδιά / Κριτήρια αξιολόγησης</p>
<p>Βιοποικιλότητα, Χλωρίδα, Πανίδα, Δάση, Αστικό & περιαστικό πράσινο</p>	<p>Έκταση προστατευόμενων περιοχών: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις του υπό εξέταση άρθρου αναμένεται να επηρεάσουν θετικά ή αρνητικά τη συνολική έκταση των προστατευόμενων περιοχών της Περιφέρειας (περιλαμβάνονται οι περιοχές του δικτύου Natura, οι οικότοποι προτεραιότητας, οι ΖΕΠ, τα ΤΙΦΚ κ.ά.)</p> <p>Κατάσταση / διαχείριση προστατευόμενων περιοχών (Σχέδια και Φορείς Διαχείρισης): Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να βελτιώσουν την κατάσταση προστατευόμενων περιοχών της Περιφέρειας (περιλαμβάνοντας την κατάρτιση Διαχειριστικών Σχεδίων και την ίδρυση ή ενίσχυση Φορέων Διαχείρισης)</p> <p>Συνέχεια / κατάτμηση οικοσυστημάτων: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να έχουν θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις στη διατήρηση της συνέχειας οικοσυστημάτων (ανεξαρτήτως αν αυτά εντάσσονται σε προστατευόμενες περιοχές ή όχι)</p> <p>Αριθμός βιοτόπων πανίδας και χλωρίδας: Εξετάζονται οι θετικές ή αρνητικές επιδράσεις των ρυθμίσεων σε σχέση με το συνολικό αριθμό, την έκταση και την οικολογική κατάσταση των βιοτόπων (ανεξαρτήτως αν αυτοί εντάσσονται σε προστατευόμενες περιοχές ή όχι)</p> <p>Έκταση δασικών οικοσυστημάτων: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να επηρεάσουν θετικά ή αρνητικά τη συνολική έκταση των δασικών οικοσυστημάτων της Περιφέρειας</p> <p>Κίνδυνος πυρκαγιών: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να αυξήσουν ή να μειώσουν τους κινδύνους εκδήλωσης πυρκαγιών</p> <p>Επιφάνεια αστικού πρασίνου: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλλουν ή όχι στην αύξηση της επιφάνειας αστικού πρασίνου στην Περιφέρεια</p>
<p>Έδαφος</p>	<p>Έκταση καλλιεργούμενης γης: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να οδηγήσουν σε αύξηση ή μείωση της καλλιεργούμενης γης στην Αττική (νοείται θετικά η αύξηση)</p> <p>Ποσοστό βιολογικών καλλιεργειών: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις υποστηρίζουν ή όχι την αύξηση των εκτάσεων βιολογικής καλλιέργειας στην Περιφέρεια (κάτι που συμβάλλει στη μείωση της κατανάλωσης λιπασμάτων και ζιζανιοκτόνων, επομένως και της ρύπανσης αγροτικής προέλευσης)</p> <p>Ρύπανση (αστικής, βιομηχανικής και αγροτικής προέλευσης): Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλλουν ή όχι στη μείωση της ρύπανσης των εδαφών (από όπου κι αν προέρχεται)</p>

Παράμετροι Θεματικές ενότητες	-	Ερωτήσεις-κλειδιά / Κριτήρια αξιολόγησης
		Ερημοποίηση και διάβρωση: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να επηρεάσουν θετικά ή αρνητικά τον κίνδυνο ερημοποίησης και διάβρωσης των εδαφών της Περιφέρειας
Υδατα		Ποιότητα επιφανειακών και υπόγειων υδάτων: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να επιδράσουν θετικά ή αρνητικά στην ποιότητα των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων
		Προστασία υδάτινων οικοσυστημάτων: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν στην προστασία των υδάτινων οικοσυστημάτων της Αττικής (υγρά τοπία, ρέματα, αποδέκτες, ανεξαρτήτως αν αυτοί εντάσσονται σήμερα σε καθεστώς προστασίας ή όχι)
		Κίνδυνοι πλημμυρών: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να αυξήσουν ή να μειώσουν τους κινδύνους εκδήλωσης πλημμυρών στην Αττική
		Κατανάλωση επιφανειακών υδάτων: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να αυξήσουν ή να μειώσουν τη συνολική κατανάλωση επιφανειακών υδάτων στην Περιφέρεια
		Κατανάλωση υπόγειων υδάτων: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να αυξήσουν ή να μειώσουν τη συνολική κατανάλωση υπόγειων υδάτων στην Περιφέρεια
		Τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, τη βιομηχανία, την οικιακή χρήση: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να οδηγήσουν σε αύξηση ή μείωση της συνολικής ζήτησης νερού στην Περιφέρεια
		Εξοικονόμηση / επανάχρηση υδάτων: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν ή όχι στην εξοικονόμηση και επανάχρηση υδάτων στην Περιφέρεια
		Ποιότητα θαλάσσιων υδάτων: Εξετάζεται αν η εφαρμογή των ρυθμίσεων αναμένεται να επηρεάσει θετικά ή αρνητικά την ποιότητα των θαλασσιών υδάτων της Περιφέρειας
Ατμόσφαιρα & Κλιματικοί παράγοντες		Εκπομπές NOx, SO2, CO, VOC και αιωρούμενων σωματιδίων (AM2,5 και AM10): Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν ή όχι στη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης
		Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν ή όχι στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου

Παράμετροι Θεματικές ενότητες	- Ερωτήσεις-κλειδιά / Κριτήρια αξιολόγησης
	<p>Υποστήριξη ΑΠΕ: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις υποστηρίζουν ή όχι το στόχο πολιτικής για αύξηση της διείσδυσης ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή της Περιφέρειας</p> <p>Προώθηση εξοικονόμησης ενέργειας στα κτίρια: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις υποστηρίζουν ή όχι το στόχο πολιτικής για προώθηση της εξοικονόμησης ενέργειας στις κατασκευές (βιοκλιματικός σχεδιασμός, κίνητρα για βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των κτιρίων, κλπ.)</p>
Περιβαλλοντικές υποδομές	<p>Ασφαλής διάθεση στερεών αποβλήτων: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις συμβάλουν ή όχι στην υλοποίηση του στόχου πολιτικής για την ασφαλή διάθεση στερεών αποβλήτων</p> <p>Μείωση της συνολικής παραγόμενης ποσότητας στερεών αποβλήτων – Μειστοποίηση ανακύκλωσης και επανάχρησης: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις συμβάλουν ή όχι στην υλοποίηση του στόχου πολιτικής για τη μείωση του συνολικού όγκου παραγόμενων στερεών αποβλήτων, μέσω –και– της προώθησης δράσεων ανακύκλωσης και επανάχρησης</p> <p>Ασφαλής διάθεση αστικών λυμάτων: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις συμβάλουν ή όχι στην υλοποίηση του στόχου πολιτικής για την ασφαλή διάθεση των αστικών λυμάτων (υποδομές επεξεργασίας και προστασία αποδεκτών)</p> <p>Ασφαλής διάθεση επικίνδυνων και τοξικών αποβλήτων: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις συμβάλουν ή όχι στην υλοποίηση του στόχου πολιτικής για την ασφαλή διάθεση των επικίνδυνων και τοξικών λυμάτων (βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων, ελαιοτριβείων, κλπ.)</p>
Θόρυβος	<p>Στάθμη / Περιορισμός θορύβου: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις συμβάλουν ή όχι στον περιορισμό του πληθυσμού που εκτίθεται σε υψηλή στάθμη θορύβου και εν γένει αν προωθούν μέτρα μείωσης του παραγόμενου θορύβου, ιδιαίτερα σε πυκνοκατοικημένες περιοχές</p>
Ποιότητα ζωής & Κοινωνική συνοχή	<p>Έκθεση σε περιβαλλοντικούς κινδύνους: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να έχουν θετική ή αρνητική επίπτωση (συνολικά και κατά περίπτωση) στον πληθυσμό που εκτίθεται σε σημαντικούς περιβαλλοντικούς κινδύνους (περιλαμβανομένων κινδύνων φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών, ασύμβατων / οχλουσών χρήσεων κοντά σε περιοχές κατοικίας κ.ά.)</p>

<p>Παράμετροι Θεματικές ενότητες</p>	<p>- Ερωτήσεις-κλειδιά / Κριτήρια αξιολόγησης</p>
	<p>Μεταβολή πληθυσμού & πυκνότητας: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να μεταβάλουν τις υφιστάμενες πληθυσμιακές πυκνότητες. Κρίνεται γενικώς θετικά η μείωση πολύ υψηλών πυκνοτήτων. Επίσης, κρίνεται θετικά η διατήρησή τους σε περιοχές με υψηλή κεντρικότητα, εφόσον σήμερα βρίσκονται σε αποδεκτά όρια. Τέλος, θετική νοείται η συγκράτηση ή/και μείωσή τους σε εξωαστικές περιοχές όπου τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αυξητική πληθυσμιακή τάση και ένταση των φαινομένων διάχυσης</p> <p>Ένταση / εξομάλυνση των συνθηκών κοινωνικού - χωρικού αποκλεισμού, ειδικά ως προς τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να αμβλύνουν ή να εντείνουν τον κοινωνικό / χωρικό αποκλεισμό, ιδίως σε περιοχές με εντοπισμένα προβλήματα και σε ό,τι αφορά τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες</p> <p>Ισότητα πρόσβασης / εγγύτητα σε κοινωνικές υποδομές: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να βελτιώσουν την πρόσβαση του πληθυσμού σε βασικές κοινωνικές υποδομές (παιδεία, υγεία) και υπηρεσίες (το θέμα αφορά τόσο την ισόρροπη κατανομή των μονάδων ανάλογα με τις ανάγκες κάθε περιοχής, όσο και τη δυνατότητα πρόσβασης σε αυτές με τις δημόσιες συγκοινωνίες)</p> <p>Ποιότητα αστικού περιβάλλοντος: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν συνολικά στην αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος και της καθημερινής ποιότητας ζωής, με αναφορά τόσο στην ποιότητα και προσβασιμότητα του δημόσιου χώρου, όσο και στην ποιότητα του κτιριακού αποθέματος</p> <p>Ένταση / εξομάλυνση των χωρικών - κοινωνικών πολώσεων ανάμεσα σε προνομιακές και "υποβαθμισμένες" περιοχές της πόλης: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να αμβλύνουν ή να εντείνουν τις ανισότητες μεταξύ των θεωρούμενων ως προνομιακών και ως υποβαθμισμένων περιοχών της Περιφέρειας</p>
<p>Πολιτιστική κληρονομιά</p>	<p>Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και μνημείων: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν ή όχι στην αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Περιφέρειας</p> <p>Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχιτεκτονικής κληρονομιάς (συνόλων και κτιρίων): Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν ή όχι στην αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη του αξιόλογου κτιριακού αποθέματος και αρχιτεκτονικών / πολεοδομικών συνόλων της Περιφέρειας (περιλαμβάνονται και οι παραδοσιακοί οικισμοί)</p>

Παράμετροι Θεματικές ενότητες	- Ερωτήσεις-κλειδιά / Κριτήρια αξιολόγησης
	<p>Προώθηση πολιτιστικών υποδομών και δράσεων: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν ή όχι στην επίτευξη του στόχου πολιτικής για την προώθηση πολιτιστικών υποδομών και δράσεων στην Περιφέρεια</p> <p>Ανάδειξη "άυλων" στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν ή όχι στην ανάδειξη των λεγόμενων «άυλων» στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς (ήθη και έθιμα, τοπικά προϊόντα και κουζίνα, μουσική κλπ.) της Αττικής</p>
Τοπίο	<p>Προώθηση δράσεων αναγνώρισης και αξιολόγησης τοπίων Περιφέρειας: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν ή όχι στην επίτευξη του στόχου πολιτικής για την προώθηση δράσεων αναγνώρισης και αξιολόγησης του τοπίου της Περιφέρειας, σε εφαρμογή της κυρωθείσας Ευρ. Σύμβασης</p> <p>Αποτελεσματική προστασία και διαχείριση αξιόλογων τοπίων (αστικών ή εξωαστικών): Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν ή όχι στην αποτελεσματική προστασία και διαχείριση των αξιόλογων και χαρακτηριστικών τοπίων της Αττικής (ανεξαρτήτως αν πρόκειται για θεσμοθετημένες περιοχές προστασίας ή όχι)</p> <p>Αποκατάσταση υποβαθμισμένων τοπίων (αστικών ή εξωαστικών): Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν ή όχι στην προώθηση δράσεων αποκατάστασης τοπίων της Περιφέρειας που θεωρούνται ως υποβαθμισμένα, είτε λόγω αλλοίωσης των χαρακτηριστικών τους γνωρισμάτων, είτε λόγω περιβαλλοντικής υποβάθμισης</p> <p>Διατήρηση χαρακτηριστικών γνωρισμάτων / Αλλοίωση τοπίου: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν ή όχι στη διατήρηση των χαρακτηριστικών εκείνων στοιχείων που συνθέτουν το Αττικό Τοπίο (τόσο εν γένει, όσο και με αναφορά σε τοπικές επιπτώσεις)</p>
Βιώσιμη κινητικότητα	<p>Προώθηση MMM / Αποθάρρυνση χρήσης ΙΧ: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν ή όχι στην προώθηση του στόχου πολιτικής για αύξηση του μεριδίου χρήσης MMM στην Περιφέρεια (και ειδικά στο Λεκανοπέδιο) σε βάρος των μετακινήσεων με ιδιωτικά μέσα μεταφοράς</p> <p>Μείωση κυκλοφοριακής συμφόρησης: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν ή όχι στη μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης στην Περιφέρεια (τόσο εν γένει, όσο και σε εντοπισμένες προβληματικές περιοχές, όπως τα μητροπολιτικά και υπερτοπικά κέντρα και οι βασικοί οδικοί άξονες)</p>

<p>Παράμετροι Θεματικές ενότητες</p>	<p>- Ερωτήσεις-κλειδιά / Κριτήρια αξιολόγησης</p>
	<p>Μείωση μήκους μετακινήσεων: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν ή όχι στην προώθηση του στόχου πολιτικής για τη μείωση του μέσου μήκους μετακινήσεων (ισόρροπη κατανομή εξυπηρετήσεων, μείωση αποστάσεων κατοικίας-εργασίας κλπ.)</p> <p>Βέλτιστη αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις επιτυγχάνουν τη βέλτιστη αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών (κυρίως σε ό,τι αφορά τις οδικές μεταφορές) μειώνοντας τις ανάγκες κατασκευής νέων έργων</p> <p>Προώθηση εναλλακτικών - «ήπιων» μορφών μετακίνησης (βάδισμα, ποδήλατο): Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να ενισχύσουν ή όχι την προώθηση των λεγόμενων «ήπιων» μορφών μετακίνησης στην Περιφέρεια</p> <p>Ολοκλήρωση δικτύων MMM - προώθηση συνδυασμένων επιβατικών μεταφορών: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν ή όχι στην προώθηση του στόχου πολιτικής για την ενίσχυση των συνδυασμένων επιβατικών μεταφορών (με κύρια αναφορά τη βέλτιστη συνάρθρωση των επιμέρους δικτύων και κόμβων)</p> <p>Αποτελεσματική διαχείριση αστικών και υπεραστικών εμπορευματικών μεταφορών: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να βελτιώσουν συνολικά τη διαχείριση των εμπορευματικών (αστικών και υπεραστικών) μεταφορών (περιλαμβάνοντας την ενίσχυση των συνδυασμένων μεταφορών, την ισόρροπη κατανομή των κέντρων της εφοδιαστικής αλυσίδας στο χώρο της Περιφέρειας, τη βελτίωση του συστήματος διανομής προϊόντων λιανικού εμπορίου, κλπ.)</p> <p>Αποτελεσματική διαχείριση και οργάνωση στάθμευσης: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν στην εξομάλυνση της ζήτησης, την αντιμετώπιση των προβλημάτων και τη γενικότερη βελτίωση των συνθηκών στάθμευσης στην Περιφέρεια (τόσο εν γένει, όσο και σε τοπικό επίπεδο, με ιδιαίτερη αναφορά σε εντοπισμένες προβληματικές περιοχές)</p>
<p>Πολεοδομικό πλαίσιο / Μηχανισμοί εφαρμογής / Πολιτική γης</p>	<p>Ικανοποίηση / εξομάλυνση ζήτησης για αστική ανάπτυξη: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να ικανοποιήσουν τις εκτιμώμενες ανάγκες αστικής ανάπτυξης, προωθώντας τη βέλτιστη αξιοποίηση των υφιστάμενων υποδοχέων, συγκρατώντας τα φαινόμενα αστικής διάχυσης και συμβάλλοντας στην εξισορρόπηση της ανάπτυξης στο σύνολο της Περιφέρειας</p>

<p>Παράμετροι Θεματικές ενότητες</p>	<p>- Ερωτήσεις-κλειδιά / Κριτήρια αξιολόγησης</p>
	<p>Εκτεταμένες απαλλοτριώσεις: Εξετάζεται αν η εφαρμογή των ρυθμίσεων αναμένεται να απαιτήσει εκτεταμένες απαλλοτριώσεις στο χώρο της Περιφέρειας, με θετικό κριτήριο το χαμηλό βαθμό των σχετικών απαιτήσεων (συγκράτηση της δημόσιας δαπάνης, προστασία των ιδιωτικών περιουσιακών στοιχείων)</p> <p>Αλλαγές χρήσεων γης: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να προκαλέσουν εκτεταμένες αλλαγές χρήσεων γης. Ως αρνητική μεταβολή νοείται η δημιουργία προϋποθέσεων αύξησης των πυκνοτήτων ανάπτυξης σε περιοχές εκτός των επιλεγμένων πόλων και κέντρων (και αντίστοιχα η αποδυνάμωση άλλων ισχυρών κεντρικότητων), η μη επαρκής προστασία της γεωργικής γης από τις οικιστικές πιέσεις και γενικότερα η ανεπάρκεια ελέγχου των χρήσεων στον εξωαστικό χώρο, η ανεπάρκής κάλυψη της ζήτησης για αστικές και παραγωγικές χρήσεις κ.ά.</p> <p>Εκτός σχεδίου δόμηση: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν ή όχι στην αποτελεσματική προστασία του εξωαστικού χώρου, ικανοποιώντας τις εκτιμώμενες ανάγκες αστικής γης στους υφιστάμενους ή νέους υποδοχείς, επιταχύνοντας τις διαδικασίες πολεοδόμησης και στοχεύοντας στον περιορισμό και τη σταδιακή κατάργηση της εκτός σχεδίου δόμησης στην Αττική</p> <p>Εντός σχεδίου δόμηση: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αναμένεται να συμβάλουν στη βελτίωση της ποιότητας του αστικού και, εν γένει, του δομημένου χώρου</p> <p>Μηχανισμοί αναδιανομής / αντισταθμιστικά οφέλη: Εξετάζεται αν οι ρυθμίσεις αντιμετωπίζουν επαρκώς το ζήτημα αναδιανομής των ωφελειών από την ανάπτυξη (ισοκατανομή των ωφελειών και των βαρών), προστατεύοντας επαρκώς την αξία τόσο των δημόσιων όσο και των ιδιωτικών περιουσιακών στοιχείων και συμβάλλοντας στην αποτροπή φαινομένων κερδοσκοπίας στη γη</p> <p>Επάρκεια θεσμικών εργαλείων εφαρμογής (υφιστάμενων και προτεινόμενων): Εξετάζεται ο βαθμός στον οποίο οι προωθούμενες ρυθμίσεις αναμένεται να υλοποιηθούν στην πράξη (αποτελεσματική χρήση υφιστάμενων εργαλείων και μηχανισμών εφαρμογής, πρόβλεψη τυχόν απαιτούμενων προσαρμογών, παροχή σαφών κατευθύνσεων προς το υποκείμενο επίπεδο σχεδιασμού, κ.ά.)</p>

Βάσει όσων προαναφέρθηκαν και στηριζόμενοι στο τυπολόγιο εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, συντάχθηκαν οι συνοπτικοί Πίνακες Z-1 και Z-2, όπου παρουσιάζεται η εκτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων των δράσεων (παρεμβάσεων), οι οποίες δύναται να προκύψουν από την υλοποίηση του ΕΠ της ΠΣΤΕ, στους ως άνω τομείς περιβάλλοντος. Η εκτίμηση των επιπτώσεων γίνεται ως προς το **είδος**, το **μέγεθος**, τη **διάρκεια**, την **ανάταξη**, την **προέλευση** και

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

τη **συνέργεια** τους. Στους πίνακες αυτούς εξετάζεται η επίδραση που έχει κάθε άξονας προτεραιότητας του Επιχειρησιακού σχεδίου στους πιο πάνω τομείς του περιβάλλοντος.

Οι άξονες προτεραιότητας που έχουν τεθεί από τα Ε. Π. της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας είναι οι ακόλουθοι:

ΑΠ 1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας

ΑΠ 2: Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών

ΑΠ 3: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων

ΑΠ4: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς

ΑΠ 5: Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων

ΑΠ6: Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων

ΑΠ7: Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων

ΑΠ 8: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας

ΑΠ 9: Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση

Από ότι φαίνεται πιο πάνω από τους άξονες οι οποίοι έχουν τεθεί για την υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος τρεις από αυτούς ΑΠ4, ΑΠ5 και ΑΠ6 έχουν καθαρά περιβαλλοντική στόχευση ενώ οι υπόλοιποι εμπεριέχουν στην υλοποίησή τους το στοιχείο της προστασίας του περιβάλλοντος.

2.4 ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

2.4.1 Άξονας Προτεραιότητας 1 «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας»

Στα πλαίσια της υλοποίησης του Άξονα Προτεραιότητας 1 στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της ΠΣΤΕ έχει σχεδιαστεί να υλοποιηθούν δύο επενδυτικές προτεραιότητες:

1α) Ενίσχυση των υποδομών έρευνας και καινοτομίας (Ε&Κ) και των ικανοτήτων ανάπτυξης αριστείας στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας και της προαγωγής των κέντρων ικανότητας, ιδίως των κέντρων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος

1β) Προώθηση των επιχειρηματικών επενδύσεων στην έρευνα και καινοτομία, και διασύνδεση και συνέργεια ανάμεσα στις επιχειρήσεις, τα κέντρα Ε&Κ και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ιδιαιτέρως όσον αφορά την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, τη μεταφορά τεχνολογίας, την κοινωνική καινοτομία και τις εφαρμογές παροχής δημοσίων υπηρεσιών, την ενθάρρυνση της ζήτησης, τη δικτύωση, τα clusters, την ανάπτυξη καινοτομίας μέσω ευφυούς εξειδίκευσης υποστηρίζοντας την τεχνολογική έρευνα, τις πιλοτικές γραμμές, τις ενέργειες έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, τις προηγμένες ικανότητες παραγωγής και πρώτης παραγωγής βασικών τεχνολογιών (ΚΕΤ) και διάδοσης των τεχνολογιών γενικής εφαρμογής

Στόχος της υλοποίησης του συγκεκριμένου άξονα προτεραιότητας είναι η δημιουργία επαρκών δομών και υποδομών Ε&Α στην Περιφέρεια, τόσο στο δημόσιο, όσο και στον ιδιωτικό τομέα, συγκέντρωση της κύριας ερευνητικής δραστηριότητας στις περιοχές με βιομηχανικές συγκεντρώσεις και με εγκατεστημένα ΑΕΙ/ΤΕΙ και ερευνητικές δομές, κυριαρχία στην περιοχή της οικονομίας εντάσεως εργασίας, πρώτων υλών και κεφαλαίου, με μέση ή χαμηλή τεχνολογική ένταση, ένταξη σε διαδικασίες Ε&Α τομέων και κλάδων της ΠΣΤΕ οι οποίοι έχουν εξειδίκευση και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα όπως ο αγροδιατροφικός τομέας και η τουριστική βιομηχανία,

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

δημιουργία δικτύων συνεργασίας και συστάδων μεταξύ επιχειρήσεων ή επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων, καθώς και συμμετοχή σε διεθνή καινοτομικά ή παραγωγικά δίκτυα και αλυσίδες των τοπικών επιχειρήσεων και τέλος βελτίωση της ποιότητας και επέκταση των ευρυζωνικών υποδομών σε σχέση με τους στόχους του Ψηφιακού Θεματολογίου 2020

Ειδικότερα, το περιφερειακό σύστημα καινοτομίας καλείται να αναπτύξει τα στοιχεία της διαχείρισης, παραγωγής, μεταφοράς και αξιοποίησης της γνώσης, στο πλαίσιο της έξυπνης εξειδίκευσης, με στόχο τη δημιουργία νέας γνώσης. Η δημιουργία νέας γνώσης μπορεί να προέλθει μέσω συνεργατικής βιομηχανικής έρευνας σε αναδυόμενες τεχνολογικές περιοχές. Επίσης, η παραγωγή γνώσης προϋποθέτει την ανάπτυξη των εξειδικευμένων ερευνητικών υποδομών και την ενεργοποίηση του κατάλληλου ερευνητικού δυναμικού, καθώς και την χρηματοδοτική στήριξη σχεδίων εφαρμοσμένης έρευνας. Θα επιδιωχθεί η ενίσχυση των επενδύσεων των φορέων ΕΤΑΚ, προκειμένου να συμβάλουν στην τεχνολογική αναβάθμιση της περιφερειακής οικονομίας, κατά προτεραιότητα στους τομείς περιφερειακού ενδιαφέροντος βάσει των προτεραιοτήτων της περιφερειακής στρατηγικής καινοτομίας έξυπνης εξειδίκευσης (RIS3). Παραδείγματα δράσεων είναι:

- ✓ Ο σχεδιασμός και ανάπτυξη «Συστήματος Σχεδιασμού και Μεταφοράς καινοτομιών στην Τοπική Οικονομία» και δημιουργία πλατφόρμας καινοτομίας
- ✓ Διακρατικές και διαπεριφερειακές συνεργασίες για τη μεταφορά τεχνολογίας και τεχνολογίας, καθώς και για την ενίσχυση της επιχειρησιακής ικανότητας της ΠΣΤΕ ως φορέα στον τομέα της ΕΤΑΚ.
- ✓ Ενίσχυση υποδομών έρευνας σε περιφερειακό επίπεδο

Μέσω των δράσεων επιδιώκεται η επέκταση και αναβάθμιση των περιφερειακών δομών και υποδομών έρευνας, η ενεργοποίηση του ερευνητικού δυναμικού και η απόκτηση κατάλληλου επιστημονικού και εργαστηριακού εξοπλισμού για την εκτέλεση της εφαρμοσμένης έρευνας, όπως και για την μεταφορά και διάχυση αυτής στην κατεύθυνση της κυρίως από ακαδημαϊκά ιδρύματα ή ερευνητικά κέντρα, φορέας διαχείρισης περιφερειακού συστήματος μεταφοράς καινοτομίας).

Επίσης μέσω των δράσεων του Α.Π.1. επιδιώκεται η βελτίωση του βαθμού διασύνδεσης μεταξύ ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων καθώς και της διε-επιχειρησιακής τεχνολογικής συνεργασίας. Μέσω της συγκεκριμένης επενδυτικής δραστηριότητας θα δημιουργηθούν εφαρμογές και υλοποίηση της γνώσης μέσω δικτύων, συστάδες (clusters) και δομές μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνολογίας τα οποία λειτουργούν ως κινητήριες δυνάμεις της επικοινωνίας και συνεργασίας και ενισχύουν επιχειρηματικές διαδικασίες καινοτομίας. Οι επιχειρήσεις της Περιφέρειας μέσω συνεργασιών, μεταφοράς τεχνολογίας και εξωτερικής στήριξης δύνανται να ευαισθητοποιηθούν και ενταχθούν στον κόσμο της καινοτομίας.

Θα επιδιωχθεί η κινητοποίηση του ιδιωτικού τομέα, ώστε αφενός να αναπτυχθεί η ενδογενής ικανότητα των επιχειρήσεων για δραστηριότητες ΕΤΑΚ και αφετέρου να προαχθεί η ερευνητική συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων, όπως και μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών φορέων.

Για την επίτευξη του ΕΣ 2 θα υλοποιηθούν δράσεις, όπως:

- ✓ Κρατικές ενισχύσεις για προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων ΕΤΑΚ στους τομείς της βιομηχανίας εμπειρίας, της αγροδιατροφής (συμπεριλαμβανομένης της υδατοκαλλιέργειας), της βιομηχανίας μετάλλου, της περιβαλλοντικής επιχειρηματικότητας κλπ. (RIS)
- ✓ Ενισχύσεις για την μεταφορά επιχειρηματικής αριστείας και για διάθεση κουπονιών καινοτομίας σε πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις.
- ✓ Ενισχύσεις για την προώθηση των ερευνητικών συνεργασιών και συμπράξεων μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών φορέων ή μεταξύ επιχειρήσεων.

Πίνακας Ζ.4.1-1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας						
Κριτήρια αξιολόγησης		Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων			Αξιολόγηση και αντιμετώπιση	
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Ερωτήσεις αξιολόγησης	Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση	Συνέργεια
Βιοποικιλότητα Χλωρίδα, Πανίδα, Δάση, Αστικό & περιαστικό πράσινο	Εκταση προστατευόμενων περιοχών	0				
	Κατάσταση / διαχείριση προστατευόμενων περιοχών (Σχέδια και Φορείς Διαχείρισης)	0				
	Συνέχεια / κατάτμηση οικοσυστημάτων	0				
	Αριθμός βιοτόπων πανίδας και χλωρίδας	0				
	Έκταση δασικών οικοσυστημάτων	0				
	Κίνδυνος πυρκαγιών	0				
	Επιφάνεια αστικού πρασίνου	0				
Έδαφος	Έκταση καλλιεργούμενης γης					
	Ποσοστό βιολογικών καλλιεργειών					
	Ρύπανση (αστικής, βιομηχανικής και αγροτικής προέλευσης)					
	Ερημοποίηση και διάβρωση					
Υδατα	Ποιότητα επιφανειακών και υπόγειων υδάτων					
	Προστασία υδάτινων οικοσυστημάτων					
	Κίνδυνοι πλημμυρών					
	Κατανάλωση επιφανειακών υδάτων					
	Κατανάλωση υπόγειων υδάτων					

Πίνακας Ζ.4.1-1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας						
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Κριτήρια αξιολόγησης	Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων				Αξιολόγηση και αντιμετώπιση
		Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση	
Ερωτήσεις αξιολόγησης	Τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, τη βιομηχανία, την οικιακή χρήση				Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός
	Εξοικονόμηση / επανάχρηση υδάτων					
	Ποιότητα θαλάσσιων υδάτων					
Ατμόσφαιρα & Κλιματικοί παράγοντες	Εκπομπές NO _x , SO ₂ , CO, VOC και αιωρούμενων σωματιδίων (AM _{2,5} και AM ₁₀)					
	Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου					
	Υποστήριξη ΑΠΕ					
	Πρώιμη εξοικονόμηση ενέργειας στα κτίρια					
Περιβαλλοντικές υποδομές	Ασφαλής διάθεση στερεών αποβλήτων					
	Μείωση της συνολικής παραγόμενης ποσότητας στερεών αποβλήτων – Μεγιστοποίηση ανακύκλωσης και επανάχρησης					
	Ασφαλής διάθεση αστικών λυμάτων					
	Ασφαλής διάθεση επικίνδυνων και τοξικών αποβλήτων					
Θόρυβος	Στάθμη / Περιορισμός θορύβου					
Ποιότητα ζωής	Έκθεση σε περιβαλλοντικούς κινδύνους					

Πίνακας Ζ.4.1-1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας						
Κριτήρια αξιολόγησης		Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων				Αξιολόγηση και αντιμετώπιση
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες & Κοινωνική συνοχή	Ερωτήσεις αξιολόγησης	Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσωρευση	Συνέργεια
	Ερωτήσεις αξιολόγησης					
	Μεταβολή πληθυσμού & πυκνότητας					
	Ένταση / εξομάλυνση των συνθηκών κοινωνικού - χωρικού αποκλεισμού, ειδικά ως προς τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες					
	Ισότητα πρόσβασης / εγγύτητα σε κοινωνικές υποδομές					
Πολιτιστική κληρονομιά	Ποιότητα αστικού περιβάλλοντος					
	Ένταση / εξομάλυνση των χωρικών - κοινωνικών πόλων ανάμεσα σε προνομιακές και "υποβαθμισμένες" περιοχές της πόλης					
	Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και μνημείων					
Τοπίο	Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχιτεκτονικής κληρονομιάς (συνόλων και κτιρίων)					
	Πρώθηση πολιτιστικών υποδομών και δράσεων					
	Ανάδειξη "άυλων" στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς					
	Προώθηση δράσεων αναγνώρισης και αξιολόγησης τοπίων Περιφέρειας					
	Αποτελεσματική προστασία και διαχείριση αξιολογών τοπίων (αστικών ή εξωαστικών)					
	Αποκατάσταση υποβαθμισμένων τοπίων (αστικών ή					

Πίνακας Ζ.4.1-1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας						
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Κριτήρια αξιολόγησης	Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων				Αξιολόγηση και αντιμετώπιση
		Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση	
Ερωτήσεις αξιολόγησης εξωαστικών	Διατήρηση χαρακτηριστικών γνωρισμάτων / Αλλοίωση τοπίου					Αξιολόγηση - Σχολιασμός
Βιώσιμη κινητικότητα	Προώθηση ΜΜΜ / Αποθάρρυνση χρήσης ΙΧ					
	Μείωση κυκλοφοριακής συμφόρησης					
	Μείωση μήκους μετακινήσεων					
	Βέλτιστη αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών					
	Προώθηση εναλλακτικών - "ήπιων" μορφών μετακίνησης (βάδισμα, ποδήλατο)					
	Ολοκλήρωση δικτύων ΜΜΜ - προώθηση συνδυασμένων επιβατικών μεταφορών					
	Αποτελεσματική διαχείριση αστικών και υπεραστικών εμπορευματικών μεταφορών					
	Αποτελεσματική διαχείριση και οργάνωση στάθμευσης					
Πολυεδαφικό πλαίσιο / Μηχανισμοί εφαρμογής / Πολιτική γης	Ικανοποίηση / εξομάλυνση ζήτησης για αστική ανάπτυξη					
	Εκτεταμένες απαλλοτριώσεις					
	Αλλαγές χρήσεων γης					
	Εκτός σχεδίου δόμηση					

Πίνακας Ζ.4.1-1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας								
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Κριτήρια αξιολόγησης		Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων				Αξιολόγηση και αντιμετώπιση	
	Ερωτήσεις αξιολόγησης	Εντός σχεδίου δόμησης	Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση		Συνέργεια
								Αξιολόγηση - Σχολιασμός

Οι δράσεις που προβλέπονται στον συγκεκριμένο άξονα προτεραιότητας ασκούν άμεσες επιδράσεις στο ανθρωπογενές περιβάλλον της περιοχής της ΠΣΤΕ ενώ οι αναμενόμενες επιδράσεις στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής μελέτης αναμένονται ουδέτερες έως άμεσα θετικές. Πιο συγκεκριμένα οι δράσεις δεν αναμένονται να επιδράσουν στην βιοποικιλότητα της περιοχής ούτε στη χλωρίδα, την πανίδα, τα δάση και το αστικό περιβάλλον αφού αποτελούν δράσεις που θα αναπτυχθούν σε υφιστάμενα ερευνητικά ιδρύματα της περιοχής και θα αφορούν ανάπτυξη εφαρμογών έρευνας και καινοτομίας. Είναι δεδομένο ότι η έρευνα για την ανάπτυξη της καινοτομίας στα ερευνητικά ιδρύματα λαμβάνει πάντα σοβαρά υπ όψιν την προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας.

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα είναι ένα ανωτέρου επιπέδου σχεδιασμού πρόγραμμα και κατά τη φάση των σχεδιαζόμενων αξόνων προτεραιότητας δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστούν επακριβώς τα προγράμματα έρευνας και τεχνολογίας τα οποία θα αναπτυχθούν από τα ερευνητικά Ιδρύματα της Περιφέρειας. Δεδομένο όμως είναι ότι κατά τη διαμόρφωση των προγραμμάτων καινοτομίας από τα συγκεκριμένα ερευνητικά ιδρύματα θα ληφθούν υπ όψιν οι παράμετροι προστασίας του εδάφους από την ερημοποίηση και τη διάβρωση καθώς και τη ρύπανση αστικής, βιομηχανικής και γεωργικής προέλευσης .

Αντίστοιχα με τις πιέσεις στο έδαφος η ενίσχυση της έρευνας της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας σε ερευνητικά ιδρύματα της ΠΣΤΕ δεν αναμένεται να ασκήσει πιέσεις στα επιφανειακά και υπόγεια νερά της περιοχής. Αντίθετα, κριτήριο για την ενίσχυση των ερευνητικών προγραμμάτων θα μπορούσε να τεθεί η ανάπτυξη εφαρμογών για την προστασία των υδατικών συστημάτων, η προστασία από κινδύνους πλημμυρών, ο περιορισμός της κατανάλωσης επιφανειακών αλλά και υπόγειων υδάτων, ο περιορισμός και η ορθολογικότερη χρήση των νερών τόσο από τη βιομηχανία αλλά ιδιαίτερα από τη γεωργία η οποία αποτελεί και τον κυριότερο καταναλωτή νερού στην Περιφέρεια.

Επίσης θα μπορούσαν να επιλεγούν για χρηματοδότηση εφαρμογές οι οποίες θα συνέβαλλαν στην εξοικονόμηση και την επανάχρηση νερού. Τέτοιου είδους δράσεις θα είχαν σημαντικές θετικές επιδράσεις σε επιφανειακά και υπόγεια νερά της περιοχής.

Η ατμόσφαιρα της περιοχής δεν είναι δυνατόν να επηρεαστεί αρνητικά από την εφαρμογή χρηματοδοτούμενων δράσεων έρευνα, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας . Οι δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν θα πρέπει να έχουν σαν κριτήριο την ανάπτυξη καινοτομικών εφαρμογών για τη μείωση των εκπομπών NO_x, SO₂, CO, VOC και αιωρούμενων σωματιδίων AM_{2,5} και AM₁₀ όπως επίσης εκπομπών αερίων θερμοκηπίου.

Επίσης, σαν στόχος χρηματοδοτούμενων δράσεων αναμένεται να είναι η προώθηση της εξοικονόμησης ενέργειας στα κτήρια και η προώθηση της χρήσης των ΑΠΕ. Κατά συνέπεια η ενίσχυση της ανάπτυξης καινοτόμων δράσεων από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της ΠΣΤΕ αναμένεται να συμβάλει ουσιαστικά θετικά στη βελτίωση των συνθηκών της ατμόσφαιρας στην περιοχή της ΠΣΤΕ.

Ο συγκεκριμένος άξονας προτεραιότητας δεν φαίνεται να ασκεί άμεση επίδραση στις περιβαλλοντικές υποδομές της ΠΣΤΕ χωρίς βέβαια να παραβλέπεται ίσως η έμμεση επίδραση του με τη δημιουργία καινοτομικών δράσεων οι οποίες μπορεί να περιορίσουν τη συνολική παραγόμενη ποσότητα αποβλήτων από τους φορείς στους οποίους θα εφαρμοστούν οι συγκεκριμένες δράσεις. Όπως επίσης αντίστοιχα είναι δυνατόν να εφαρμοστούν καινοτομικές δράσεις οι οποίες να δημιουργήσουν συνθήκες ασφαλούς διάθεσης στερεών αποβλήτων, αστικών λυμάτων αλλά και επικίνδυνων τοξικών αποβλήτων που παράγονται από τους φορείς που πιθανόν να εφαρμοστούν τέτοιες δράσεις . Κατά συνέπεια αναμένεται πιθανή έμμεση θετική συμβολή του συγκεκριμένου άξονα προτεραιότητας στις περιβαλλοντικές υποδομές της ΠΣΤΕ.

Αντίστοιχα δεν φαίνεται να υπάρχει άμεση συμβολή του συγκεκριμένου άξονα προτεραιότητας στην μείωση του θορύβου στην περιοχή της ΠΣΤΕ χωρίς όμως να αποκλείεται έμμεση τέτοια

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

συμβολή με την ανάπτυξη καινοτόμων εφαρμογών οι οποίες εφαρμοζόμενες θα μπορούσαν να συμβάλουν στον περιορισμό του θορύβου στην περιοχή.

Η υλοποίηση του συγκεκριμένου άξονα προτεραιότητας δεν φαίνεται να έχει άμεση επίπτωση στην ποιότητα ζωής και στην κοινωνική συνοχή της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Έμμεσα όμως είναι δυνατόν με την εφαρμογή νέων τεχνολογιών η καινοτόμων δράσεων να περιορίσει την έκθεση σε περιβαλλοντικούς κινδύνους ατόμων ή ομάδες ατόμων ή να βελτιώσει την ποιότητα του αστικού περιβάλλοντος των πόλεων της ΠΣΤΕ.

Αντίστοιχα δεν φαίνεται να υπάρχει συσχέτιση του συγκεκριμένου άξονα προτεραιότητας με την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της ΠΣΤΕ, των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

Κατά την υλοποίηση των δράσεων του συγκεκριμένου άξονα προτεραιοτήτων δεν αναμένεται προώθηση δράσεων αναγνώρισης και αξιολόγησης τοπίων της Περιφέρειας, αποτελεσματικής προστασίας και διαχείρισης αξιόλογων τοπίων (αστικών και εξωαστικών), αποκατάστασης υποβαθμισμένων τοπίων ή ακόμα και δράσεων διατήρησης χαρακτηριστικών γνωρισμάτων τοπίων της ΠΣΤΕ κατά συνέπεια δεν αναμένεται επίπτωση στο τοπίο της ΠΣΤΕ.

Η εφαρμογή του συγκεκριμένου άξονα προτεραιότητας δεν αναμένεται να ασκήσει πιέσεις αλλά ούτε να βελτιώσει τις συνθήκες βιώσιμης κινητικότητας στην περιοχή της ΠΣΤΕ.

Έμμεσα όμως και χωρίς αυτό γνωστό στο επίπεδο σχεδιασμού ενός επιχειρησιακού σχεδίου είναι δυνατόν να αναπτυχθούν καινοτομικές εφαρμογές οι οποίες να έχουν σαν στόχο την ενθάρρυνση χρήσης ΙΧ οχημάτων και τη χρήση ΜΜΜ τόσο μέσα στο αστικό περιβάλλον των πόλεων της ΠΣΤΕ αλλά και κατά τις ενδοπεριφερειακές μετακινήσεις όπως επίσης είναι δυνατόν να αναπτυχθούν εφαρμογές για την προώθηση εναλλακτικών «ήπιων» μορφών μετακίνησης. Κατά συνέπεια φαίνεται να υπάρχει πιθανότητα άσκησης έμμεσων θετικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του συγκεκριμένου άξονα προτεραιότητας.

Τέλος, η ανάπτυξη του συγκεκριμένου άξονα προτεραιότητας δεν αναμένεται να ασκήσει επιδράσεις στο υφιστάμενο πολεοδομικό πλαίσιο και στους μηχανισμούς εφαρμογής της πολιτικής γης της ΠΣΤΕ.

5.4.2 Άξονας προτεραιότητας 2 «Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών»

2β. «Ανάπτυξης προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ενίσχυσης της ζήτησης για ΤΠΕ»

2γ. «Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία»

Η τεχνολογική ανάπτυξη της Περιφέρειας είναι απαραίτητο να υποστηρίζεται από σύγχρονα δίκτυα και υπηρεσίες ΤΠΕ. Παράλληλα, επιχειρήσεις της ΠΣΤΕ και ειδικά οι ΜΜΕ, που εμπλέκονται στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ, θα μπορούσαν να επωφεληθούν περισσότερο από μία αύξηση της ζήτησης στην περιοχή ή να συμμετάσχουν σε διεθνή δίκτυα παραγωγής και διάθεσης.

Επίσης, ιδιαίτερα σημαντική για την ανάπτυξη της περιοχής και για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων είναι περαιτέρω προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στη διοίκηση, αλλά και στην ηλεκτρονική παροχή σύγχρονων υπηρεσιών. Συνεπώς, με βάση τα παραπάνω, η ΠΣΤΕ επιδιώκει:

- Την ενδυνάμωση Ενίσχυση της προσφοράς και ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ, με έμφαση σε καινοτόμες εφαρμογές και για την οριζόντια υποστήριξη των επιλεγμένων κλάδων της RIS3, όπως και του συνόλου της οικονομίας.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Τη διάδοση των εφαρμογών ΤΠΕ για την ενίσχυση της παροχής ηλεκτρονικών υπηρεσιών, με έμφαση στις δημόσιες και στις υπηρεσίες γενικότερου ενδιαφέροντος, προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

Επιδιώκεται η ανάπτυξη της προσφοράς προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και από την άλλη η ζήτηση. Προωθείται παροχή ενισχύσεων σε επιχειρήσεις ΤΠΕ προκειμένου να αναβαθμίσουν τις παραγωγικές ικανότητες και την προσφορά σχετικών αγαθών, εφαρμογών και υπηρεσιών σε τομείς όπως τουρισμός-πολιτισμός, αγροδιατροφικός τομέας – γεωργία ακριβείας, αλιεία-υδατοκαλλιέργειες, ηλεκτρονικό εμπόριο, ηλεκτρονικές θεματικές αγορές, ενέργειας και περιβάλλοντος, κ.α.

Έμφαση δίδεται σε δράσεις, όπως:

- ✓ Εφαρμογές ΤΠΕ στη βιομηχανική και αγροτική παραγωγή, στον τουρισμό και στον πολιτισμό.
- ✓ Εφαρμογές ΤΠΕ στη διάθεση αγαθών και υπηρεσιών και στις εξαγωγές
- ✓ Εφαρμογές ΤΠΕ στην κοινωνική και «πράσινη» οικονομία.

Οι άμεσα ωφελούμενοι από την εφαρμογή των παραπάνω δράσεων είναι επιχειρήσεις και επαγγελματικοί φορείς των επιχειρήσεων ΤΠΕ, της μεταποίησης, του πρωτογενούς τομέα, του τουρισμού, του πολιτισμού και του εμπορίου. Έμμεσα ωφελούμενοι είναι οι εργαζόμενοι και γενικά οι κάτοικοι της Περιφέρειας.

Επέκταση της εφαρμογής ΤΠΕ στις ΜΜΕ θα πραγματοποιηθεί και σε φορείς της Δημόσιας Διοίκησης, και αυτοδιοίκησης, της εκπαίδευσης, του πολιτισμού, της υγείας, κ.α. Η ηλεκτρονική διακυβέρνηση βελτιώνει και επιταχύνει την παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, ενώ ορισμένοι κλάδοι δύνανται να διευρύνουν την ποιότητα, την ταχύτητα εξυπηρέτησης και τη διεύρυνση του κύκλου εργασιών τους μέσω των ΤΠΕ. Άμεσα ωφελούμενοι/δικαιούχοι των δράσεων είναι δημόσιοι φορείς, η τοπική αυτοδιοίκηση, επιχειρήσεις και οργανισμοί στο σύνολο της ΠΣΤΕ. Θα επιλεγούν ενδεικτικά δράσεις όπως ενισχύσεις για την προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, ενισχύσεις εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονικό πολιτισμό και τουρισμό, εκπαίδευση, υγεία κ.α. από δημόσιους και ιδιώτικους φορείς, ψηφιοποίηση πολιτιστικού περιεχομένου με σκοπό να αξιοποιηθεί στη συνέχεια σε δράσεις ολοκληρωμένης τουριστικής προβολής, καθώς και δημόσιων δεδομένων και Ενισχύσεις για εφαρμογές ΤΠΕ ανάπτυξης και προβολής επωνυμίας ταυτότητας.

Πίνακας 5.4.2-1: Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφωριών επικοινωνιών									
Κριτήρια αξιολόγησης		Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων		
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Ερωτήσεις αξιολόγησης	Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός	Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης	
Βιοποικιλότητα Χλωρίδα, Πανίδα, Δάση, Αστικό & περιστικό πράσινο	Εκταση προστατευόμενων περιοχών	0							
	Κατάσταση / διαχείριση προστατευόμενων περιοχών (Σχέδια και Φορείς Διαχείρισης)	0							
	Συνέγεια / κατάτμηση οικοσυστημάτων	0							
	Αριθμός βιοτόπων πανίδας και χλωρίδας	0							
	Εκταση δασικών οικοσυστημάτων	0							
	Κίνδυνος πυρκαγιών	0							
	Επιφάνεια αστικού πρασίνου	0							
Έδαφος	Εκταση καλλιεργούμενης γης								
	Ποσοστό βιολογικών καλλιεργειών								
	Ρύπανση (αστική, βιομηχανικής και αγροτικής προέλευσης)								
	Ερημοποίηση και διάβρωση								
Υδάτα	Ποιότητα επιφανειακών και υπόγειων υδάτων								
	Προστασία υδάτινων οικοσυστημάτων								
	Κίνδυνοι πλημμυρών								
	Κατανάλωση επιφανειακών υδάτων								
	Κατανάλωση υπόγειων υδάτων								
	Τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, τη βιομηχανία, την οικιακή χρήση								
	Εξοικονόμηση / επανάχρηση υδάτων								
Ποιότητα θαλάσσιων υδάτων									
Ατμόσφαιρα & Κλιματικοί παράγοντες	Εκπομπές NOx, SO ₂ , CO, VOC και αιωρούμενων σωματιδίων (AM _{2.5} και AM ₁₀)								
	Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου								
	Υποστήριξη ΑΠΕ								
	Πρωτόθηρη εξοικονόμησης ενέργειας στα κτίρια								
Περιβαλλοντικές υποδομές	Ασφαλής διάθεση στερεών αποβλήτων								
	Μείωση της συνολικής παραγόμενης ποσότητας στερεών αποβλήτων – Μεγιστοποίηση ανακύκλωσης και επανάχρησης								
	Ασφαλής διάθεση αστικών λυμάτων								
	Ασφαλής διάθεση επικίνδυνων και τοξικών αποβλήτων								

Πίνακας 5.4.2-1: Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών επικοινωνιών		Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων		Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Κριτήρια αξιολόγησης	Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός		Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης
Θόρυβος	Στάθμη / Περιορισμός θορύβου								
Ποιότητα ζωής & Κοινωνική συνοχή	Έκθεση σε περιβαλλοντικούς κινδύνους								
	Μεταβολή πληθυσμού & πυκνότητας								
	Ένταση / εξομάλυνση των συνθηκών κοινωνικού - χωρικού αποκλεισμού, ειδικά ως προς τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες								
	Ισότητα πρόσβασης / εγγύτητα σε κοινωνικές υποδομές								
	Ποιότητα αστικού περιβάλλοντος								
	Ένταση / εξομάλυνση των χωρικών - κοινωνικών πόλων ανάμεσα σε προνομιακές και "υποβαθμισμένες" περιοχές της πόλης								
Πολιτιστική κληρονομιά	Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και μνημείων								
	Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχιτεκτονικής κληρονομιάς (συνόλων και κτιρίων)								
	Πρωτόβηρη πολιτιστικών υποδομών και δράσεων								
	Ανάδειξη "άυλων" στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς								
Τοπίο	Πρωτόβηρη δράσεων αναγνώρισης και αξιολόγησης τοπίων Περιφέρειας								
	Αποτελεσματική προστασία και διαχείριση αξιόλογων τοπίων (αστικών ή εξωαστικών)								
	Αποκατάσταση υποβαθμισμένων τοπίων (αστικών ή εξωαστικών)								
	Διατήρηση χαρακτηριστικών γνωρισμάτων / Αλλοίωση τοπίου								
Βιώσιμη κινητικότητα	Πρωτόβηρη ΜΜΜ / Αποθάρρυνση χρήσης ΙΧ								
	Μείωση κυκλοφοριακής συμφόρησης								
	Μείωση μήκους μετακινήσεων								
	Βέλτιστη αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών								
	Πρωτόβηρη εναλλακτικών - "ήπιων" μορφών μετακίνησης (βάδισμα, ποδήλατο)								
	Ολοκλήρωση δικτύων ΜΜΜ - πρωτόβηρη συνδυασμένων επιβατικών μεταφορών								
	Αποτελεσματική διαχείριση αστικών και								

Πίνακας 5.4.2-1: Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών επικαιρινών

Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Κριτήρια αξιολόγησης	Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων	
		Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός	Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης
Εριτήσεις αξιολόγησης υπεραστικών εμπορευματικών μεταφορών	Αποτελεσματική διαχείριση και οργάνωση στάθμευσης							
Πολυεδαμικό πλαίσιο / Μηχανισμοί εφαρμογής / Πολιτική γης	Ικανοποίηση / εσομάλυση ζήτησης για αστική ανάπτυξη							
	Εκτεταμένες απαλλοτριώσεις							
	Αλλαγές χρήσεων γης							
	Εκτός σχεδίου δόμηση							
	Εντός σχεδίου δόμηση							

Η εφαρμογή του συγκεκριμένου άξονα προτεραιότητας δεν αναμένεται να έχει άμεσες επιπτώσεις στους τομείς της βιοποικιλότητας, της χλωρίδας, πανίδας, των δασών και του αστικού περιβάλλοντος της περιοχής μελέτης. Έμμεσα βέβαια μπορεί να υπαινιχθεί κανείς ότι η ανάπτυξη ηλεκτρονικών εφαρμογών, προϊόντων και εφαρμογών ΤΠΕ καθώς και ηλεκτρονικού εμπορίου έχει συμβολή στον περιορισμό των δράσεων οι οποίες αυξάνουν τα φαινόμενα της κλιματικής αλλαγής με αποτέλεσμα να ασκούν ευεργετικές επιδράσεις στο φυσικό περιβάλλον της ΠΣΤΕ, προστατευόμενο θεσμικά ή μη.

Αντίστοιχα από την εφαρμογή των προτεινόμενων επενδυτικών προτεραιοτήτων του συγκεκριμένου άξονα προτεραιότητας δεν αναμένονται επιπτώσεις στο έδαφος της περιοχής αφού δεν αναπτύσσονται δράσεις οι οποίες θα επηρεάσουν την έκταση της καλλιεργούμενης περιοχής ή το ποσοστό των βιολογικών καλλιεργειών όπως επίσης δεν προκύπτουν φαινόμενα ρύπανσης του εδάφους από βιομηχανικά, αστικά ή γεωργικά απόβλητα ενώ τέλος δεν προκύπτουν φαινόμενα ερημοποίησης ή διάβρωσης του εδάφους.

Όσον αφορά τα επιφανειακά και υπόγεια νερά της περιοχής οι δράσεις του συγκεκριμένου άξονα προτεραιότητας δεν φαίνεται να ασκούν άμεσες επιδράσεις στην ποσότητά τους

Αντίστοιχα από την εφαρμογή των συγκεκριμένων δράσεων δεν αναμένεται η δημιουργία κινδύνου πλημμυρών, αυξημένη κατανάλωση επιφανειακών υδάτων ή υπόγειων υδάτων, ρύπανση ή και επιβουλή των υδάτινων οικοσυστημάτων της περιφέρειας. Τέλος, δεν αναμένεται καμία περαιτέρω αύξηση της σημερινής τομεακής ζήτησης νερού.

Όσον αφορά την ατμόσφαιρα της ΠΣΤΕ η βελτίωση της πρόσβασης της χρήσης και της ποιότητας των πληροφοριών και των επικοινωνιών αναμένεται να έχει έμμεση θετική επίδραση σαν αποτέλεσμα του περιορισμού των μετακινήσεων για την επίτευξη συγκεκριμένων εργασιών. Η μείωση των μετακινήσεων αναμένεται να έχει σαν αποτέλεσμα τον περιορισμό της χρήσης οχημάτων και αυτό με τη σειρά του τη μείωση των εκπομπών NO_x, SO₂, CO, VOC και αιωρούμενων σωματιδίων AM_{2,5} και AM₁₀ στην ατμόσφαιρα.

Στον τομέα των περιβαλλοντικών υποδομών ο συγκεκριμένος άξονας προτεραιότητας δεν φαίνεται να επιδρά αφού η υλοποίηση του δεν αναμένεται να ασκεί επίδραση στη συνολική παραγόμενη ποσότητα στερεών αποβλήτων και κατά συνέπεια στην ασφαλή τους διάθεση, όπως επίσης στην ασφαλή διάθεση των αστικών λυμάτων και στην ασφαλή διάθεση των επικίνδυνων τοξικών λυμάτων που παράγονται από τις παραγωγικές δραστηριότητες της Περιφέρειας

Η χρήση τεχνολογιών ηλεκτρονικού εμπορίου και ηλεκτρονικής διακυβέρνησης θα μειώσει τις απαιτήσεις για μετακινήσεις με αποτέλεσμα τον περιορισμό της κίνησης στις οδικές αρτηρίες της ΠΣΤΕ. με άμεσο αποτέλεσμα τον περιορισμό του θορύβου.

Εξ ορισμού η ανάπτυξη ηλεκτρονικών εφαρμογών τόσο εμπορίου αλλά και ηλεκτρονικής διακυβέρνησης αποτελούν δράσεις βελτίωσης της διαφάνειας, της ισότητας και περιορισμού του κοινωνικού αποκλεισμού. Οι αναμενόμενες δράσεις δεν χουν στοιχεία τα οποία θα μεταβάλουν τον πληθυσμό της περιοχής ίσως όμως επηρεάσουν την πυκνότητας της με δράσεις ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, μάθησης, υγείας, ένταξης αλλά και εμπορίου δεν είναι απαραίτητη η παραμονή του πληθυσμού στα αστικά κέντρα της περιοχής αλλά δύνονται σημαντικές δυνατότητες αποκέντρωσης.

Σημαντικά θετικές είναι οι επιπτώσεις της εφαρμογής του συγκεκριμένου άξονα προτεραιότητας στην ισότητα πρόσβασης όλων των κοινωνικών ομάδων στις κοινωνικές υποδομές, ενώ εξομαλύνονται οι συνθήκες κοινωνικού/ χωρικού αποκλεισμού ιδιαίτερα όσον αφορά τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και περιορίζονται οι πολώσεις ανάμεσα σε προνομιακές και «υποβαθμισμένες» περιοχές των πόλεων της ΠΣΤΕ.

Οι επενδυτικές προτεραιότητες που προτείνονται δεν ασκούν επιδράσεις στην πολιτιστική κληρονομιά της ΠΣΤΕ αφού δεν αναμένονται δράσεις προστασίας ή ανάδειξης των

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

αρχαιολογικών χώρων της περιοχής, της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς ούτε προωθούνται πολιτιστικές υποδομές και δράσεις.

Όσον αφορά το τοπίο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας παραμένει αλώβητο από την εφαρμογή δράσεων του συγκεκριμένου άξονα προτεραιότητας του Ε.Π. της ΠΣΤΕ αφού μέσω αυτού δεν προωθούνται δράσεις προστασίας και διαχείρισης αξιόλογων τοπίων της περιφέρειας, δεν πραγματοποιείται αποκατάσταση των υποβαθμισμένων τοπίων (αστικών ή εξωαστικών) και δεν προωθούνται δράσεις αναγνώρισης ή αξιολόγησης των τοπίων της Περιφέρειας. Έμμεσα όμως μέσω της μείωσης της ανάγκης για ενδοπεριφερειακές μετακινήσεις περιορίζεται και η ανάγκη για δημιουργία νέων ή επέκταση των υφιστάμενων αυτοκινητόδρομων της Περιφέρειας με αποτέλεσμα τον περιορισμό της αλλοίωσης των χαρακτηριστικών του τοπίου της Περιφέρειας.

Η εφαρμογή ΤΠΕ εξ ορισμού συμβάλει στην ανάπτυξη εφαρμογών βιώσιμης κινητικότητας αφού περιορίζει σημαντικά την ανάγκη για μετακινήσεις του πληθυσμού για την συναλλαγή του με τους δημόσιους φορείς αλλά και για την εκπλήρωση των καταναλωτικών τους αναγκών. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την θετική συμβολή των δράσεων στη μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης, στη μείωση του μήκους των μετακινήσεων αλλά και στην αποτελεσματικότερη διαχείριση των αστικών και υπεραστικών εμπορευματικών μεταφορών.

Τέλος οι δράσεις του άξονα προτεραιότητας αναμένεται να έχουν θετική επίδραση στον περιορισμό της ζήτησης για αστική ανάπτυξη αφού η πρόσβαση σε υπηρεσίες πλέον θα παρέχεται σε όλες τις περιοχές της ΠΣΤΕ και όχι μόνο στα αστικά κέντρα αυτής.

Δεν αναμένεται να ασκηθούν ιδιαίτερες πιέσεις για αλλαγή χρήσεων γης στην εδαφική επικράτεια της ΠΣΤΕ, ούτε απαλλοτριώσεις ή πιέσεις για εκτός ή εντός σχεδίου δόμηση αφού δεν αναμένεται αύξηση του πληθυσμού που θα διαμένει στην Περιφέρεια. Αντίθετα μάλιστα αναμένεται εξισορρόπηση των πολεοδομικών εντάσεων στα αστικά κέντρα της Περιφέρειας, τάσεις αποκέντρωσης του πληθυσμού με αποτέλεσμα τη βελτίωση της ποιότητας ζωής,

5.4.3 Άξονας προτεραιότητας 3 «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων»

3α. «Προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων»

3β. «Ανάπτυξη και εφαρμογή νέων επιχειρηματικών μοντέλων για ΜΜΕ, ιδίως σε σχέση με τη διεθνοποίηση».

3γ. «Στήριξη της δημιουργίας και της επέκτασης προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών»

3δ. «Στήριξη της ικανότητας των ΜΜΕ να αναπτύσσονται σε περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς αγορές, και να συμμετέχουν σε διαδικασίες καινοτομίας»

Η παραγωγή και διάθεση των ΜΜΕ της ΠΣΤΕ εμφανίζει έντονη τοπικότητα, δηλαδή χαμηλό βαθμό εξωστρέφειας. Η περιορισμένη εξωστρέφεια σχετίζεται αφενός με τις πολύ περιορισμένες εξαγωγές των ΜΜΕ της ΠΣΤΕ σε άλλες χώρες και αφετέρου με το χαμηλό βαθμό ένταξης των ΜΜΕ της περιοχής σε διεθνή δίκτυα και αλυσίδες παραγωγής ή διάθεσης αγαθών και υπηρεσιών ή καινοτομίας. Συνεπώς, υπάρχουν σημαντικά περιθώρια αύξησης των εξαγωγών, υποκατάστασης των εισαγωγών, δικτύωσης των ΜΜΕ σε τοπικό, υπεριοπικό και διεθνές επίπεδο, καθώς και ένταξής τους σε ευρύτερες αλυσίδες εφοδιασμού, παραγωγής και διάθεσης. Στην κατεύθυνση αυτή θα συνέβαλαν δράσεις όπως είναι η προώθηση συστάδων ΜΜΕ και συνεργασιών μεταξύ ΜΜΕ από διαφορετικούς κλάδους, οι συμπράξεις για αξιοποίηση οικονομικών κλίμακας, αύξησης της παραγωγής και των εξαγωγών στους επιλεγμένους κλάδους της RIS3.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Η ΠΣΤΕ μέσω του ΕΠ ενισχύσεις για την ίδρυση ΜΜΕ σε επιλεγμένους τομείς, Αξιοποίηση σχολαζουσών υποδομών για την ανάπτυξη και ολοκληρωμένη υποστήριξη νέων επιχειρήσεων (business incubators) για την επιχειρηματική καινοτομία και την νεανική επιχειρηματικότητα, οργάνωση χώρων υποδοχής παραγωγικών δραστηριοτήτων και προώθηση επιχειρήσεων έντασης γνώσης μέσω spin-offs και spin-outs

Επιδιώκεται η δημιουργία δικτύων επιχειρηματικής συνεργασίας με σκοπό την αύξηση των πωλήσεων σε άλλες αγορές, με πρώτο στόχο την αύξηση των εξαγωγών. Για το σκοπό αυτό πρόκειται να υπάρξουν ενισχύσεις στήριξης των ΜΜΕ και των συμπράξεων τους προκειμένου να διεισδύσουν σε νέες αγορές, αλλά και βελτίωσης του γενικότερου πλαισίου των εξαγωγών. Ειδικότερα, οι δράσεις συμπεριλαμβάνουν:

- ✓ Ενίσχυση χωρικών επιχειρηματικών συνεργασιών σε επιλεγμένες αλυσίδες αξίας – Clusters μεταξύ αγροδιατροφικών, τουριστικών, περιβαλλοντικών – πράσινων βιομηχανιών, ΤΠΕ κ.α
- ✓ Προώθηση της συνεργασίας μεταξύ τουριστικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων κλάδων όπως του αγροδιατροφικού, του πολιτισμού, της υγείας, των μεταφορών κ.α.
- ✓ Προώθηση τουριστικών επενδύσεων για διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος και για επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.
- ✓ Δημιουργία εξαγωγικών συστάδων.
- ✓ Ενίσχυση επιχειρηματικών συμπράξεων για την ενσωμάτωση των επιχειρήσεων τους σε διεθνείς αλυσίδες διάθεσης.
- ✓ Δημιουργία δικτύων προβολής και διάθεσης, καθώς και άλλων δράσεων που καθιστούν τα τοπικά προϊόντα ανταγωνιστικά στη διεθνή αγορά
- ✓ Δημιουργία ή ενίσχυση δομών υποστήριξης των εξαγωγών στους κλάδους περιφερειακής εξειδίκευσης (π.χ. ανάδειξη της έκθεσης της Λαμίας σε κέντρο προβολής εθνικής και ευρωπαϊκής εμβέλειας.

Προτεραιότητα στις ενισχύσεις τυγχάνουν τα συνεργατικά επιχειρηματικά σχήματα στους επιλεγμένους τομείς της RIS3, τα καινοτομία clusters καθώς και τα οριζόντια ή κάθετα clusters για την προώθηση της παραγωγής ή/και των πωλήσεων.

Μέσω του Ε.Π της ΠΣΤΕ επιχειρήσεις της ΠΣΤΕ θα αυξήσουν τις ικανότητές τους στην παραγωγή νέων προϊόντων, στη διαφοροποίηση υφιστάμενων καθώς και στη συνεχή αναβάθμιση της ποιοτικής και πιστοποιημένης παραγωγής. Μόνον έτσι τα προϊόντα και οι υπηρεσίες της περιοχής θα μπορέσουν να αποκτήσουν ταυτότητα και πρόσβαση σε νέες αγορές. Στην κατεύθυνση αυτή ιδιαίτερη σημασία προσλαμβάνει η ενσωμάτωση προηγμένων τεχνολογιών στις ΜΜΕ των κλάδων του πυρήνα εξειδίκευσης σύμφωνα με τη μεθοδολογία RIS3, με στόχο την παραγωγή νέων ή/και την αναβάθμιση των προσφερόμενων προϊόντων. Παράλληλα, θα πρέπει να τονιστεί ότι απαιτείται βελτίωση και των άλλων μη τεχνολογικών παραγόντων της ανταγωνιστικότητας.

Η υλοποίηση του στόχου αυτού θα επιδιώξει τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και στην αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων μέσω νέων επενδύσεων, καθώς επίσης και στις αναγκαίες επιχειρηματικές υποδομές, για την υποστήριξη των ΜΜΕ.

Με τον τρόπο αυτό αναμένεται αφενός η αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και αφετέρου η βελτίωση της ικανότητάς τους να διατηρηθούν στις υφιστάμενες αγορές και να επεκταθούν σε νέες.

Ως ενδεικτικές δράσεις αναφέρονται:

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- ✓ Ενίσχυση σχεδίων αναδιάρθρωσης, τεχνολογικού και οργανωσιακού εκσυγχρονισμού ΜΜΕ με στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας.
- ✓ Ενίσχυση σχεδίων επέκτασης μεταποιητικών και τουριστικών επιχειρήσεων με στόχο τη διεύρυνση σε νέες αγορές.
- ✓ Στήριξη σχεδίων επιχειρηματικών υποδομών, εφόσον είναι αναγκαίες για την υποστήριξη των ΜΜΕ.

Πίνακας 5.4.3-1: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Κριτήρια αξιολόγησης		Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων				
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Ερωτήσεις αξιολόγησης	Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσωρευση	Συνέργεια
Βιοποικιλότητα Χλωρίδα, Πανίδα, Δάση, Αστικό & περιαστικό πράσινο	Έκταση προστατευόμενων περιοχών	0				
	Κατάσταση / διαχείριση προστατευόμενων περιοχών (Σχέδια και Φορείς Διαχείρισης)	0				
	Συνέχεια / κατάτμηση οικοσυστημάτων	0				
	Αριθμός βιοτόπων πανίδας και χλωρίδας	0				
	Έκταση δασικών οικοσυστημάτων	+	>> Μακ.	Ε	Χ	ΑΠ1&Α Π2
	Κίνδυνος πυρκαγιών	0				
	Επιφάνεια αστικού πρασίνου	0				

Έδαφος	Έκταση καλλιεργούμενης γης	0				
	Ποσοστό βιολογικών καλλιεργειών	0				
	Ρύπανση (αστικής, βιομηχανικής και αγροτικής προέλευσης)	+	>> Μακ.	Ε	Χ	ΑΠ1&Α Π2
	Ερημοποίηση και διάβρωση	0				

Υδατα	Ποιότητα επιφανειακών και υπόγειων υδάτων	+	>> Μακ.	Α	Χ	ΑΠ1&Α Π2
	Προστασία υδάτινων οικοσυστημάτων	+	>> Μακ.	Α	Χ	ΑΠ1&Α Π2
	Κίνδυνοι πλημμυρών	0				
	Κατανάλωση επιφανειακών υδάτων	+	>> Μακ.	Α	Χ	ΑΠ1&Α Π2
	Κατανάλωση υπόγειων υδάτων	+	>> Μακ.	Α	Χ	ΑΠ1&Α Π2
	Τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, τη βιομηχανία, την οικιακή χρήση	++	>> Μακ.	Α	Χ	ΑΠ1&Α Π2
	Εξοικονόμηση / επανάχρηση υδάτων	++	>> Μακ.	Α	Χ	ΑΠ1&Α Π2
	Ποιότητα θαλάσσιων υδάτων	+	>> Μακ.	Ε	Χ	ΑΠ1&Α Π2

Ατμόσφαιρα & Κλιματικοί	Εκπομπές NOx, SO ₂ , CO, VOC και αιωρούμενων σωματιδίων (AM _{2,5} και AM ₁₀)	++	>> Μακ.	Α	Χ	ΑΠ1&Α Π2
-------------------------	--	----	---------	---	---	----------

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Πίνακας 5.4.3-1: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων						
Κριτήρια αξιολόγησης		Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων				
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Ερωτήσεις αξιολόγησης	Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσωρευση	Συνέργεια
Παράγοντες	Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου	++	>> Μακ.	A	X	ΑΠ1&Α Π2
	Υποστήριξη ΑΠΕ	+	>> Μακ.	A	X	ΑΠ1&Α Π2
	Πρωώθηση εξοικονόμησης ενέργειας στα κτίρια	+	>> Μακ.	A	X	ΑΠ1&Α Π2
Περιβαλλοντικές υποδομές	Ασφαλής διάθεση στερεών αποβλήτων	+	>> Μακ.	A	X	ΑΠ1&Α Π2
	Μείωση της συνολικής παραγόμενης ποσότητας στερεών αποβλήτων – Μεγιστοποίηση ανακύκλωσης και επανάχρησης	++	>> Μακ.	A	X	ΑΠ1&Α Π2
	Ασφαλής διάθεση αστικών λυμάτων	++	>> Μακ.	A	X	ΑΠ1&Α Π2
	Ασφαλής διάθεση επικίνδυνων και τοξικών αποβλήτων	+	>> Μακ.	A	X	ΑΠ1&Α Π2
Θόρυβος	Στάθμη / Περιορισμός θορύβου	0				
Ποιότητα ζωής & Κοινωνική συνοχή	Έκθεση σε περιβαλλοντικούς κινδύνους	0				
	Μεταβολή πληθυσμού & πυκνότητας	0				
	Ένταση / εξομάλυνση των συνθηκών κοινωνικού - χωρικού αποκλεισμού, ειδικά ως προς τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες	0				
	Ισότητα πρόσβασης / εγγύτητα σε κοινωνικές υποδομές	0				
	Ποιότητα αστικού περιβάλλοντος	0				
	Ένταση / εξομάλυνση των χωρικών - κοινωνικών πολύσεων ανάμεσα σε προνομιακές και "υποβαθμισμένες" περιοχές της πόλης	0				
Πολιτιστική κληρονομιά	Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και μνημείων	0				
	Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχιτεκτονικής κληρονομιάς (συνόλων και κτιρίων)	0				
	Πρωώθηση πολιτιστικών υποδομών και δράσεων	0				
	Ανάδειξη "άυλων" στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς	0				
Τοπίο	Πρωώθηση δράσεων αναγνώρισης και	0				

Πίνακας 5.4.3-1: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων						
Κριτήρια αξιολόγησης		Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων				
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Ερωτήσεις αξιολόγησης	Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσωρευση	Συνέργεια
	αξιολόγησης τοπίων Περιφέρειας					
	Αποτελεσματική προστασία και διαχείριση αξιόλογων τοπίων (αστικών ή εξωαστικών)	0				
	Αποκατάσταση υποβαθμισμένων τοπίων (αστικών ή εξωαστικών)	0				
	Διατήρηση χαρακτηριστικών γνωρισμάτων / Αλλοίωση τοπίου	-	>> Μακ.	A	X	ΑΠ1&Α Π2

Βιώσιμη κινητικότητα	Προώθηση MMM / Αποθάρρυνση χρήσης ΙΧ	0				
	Μείωση κυκλοφοριακής συμφόρησης	-	>> Μακ.	A	X	ΑΠ1&Α Π2
	Μείωση μήκους μετακινήσεων	0				
	Βέλτιστη αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών	+	>> Μακ.	A	X	ΑΠ1&Α Π2
	Προώθηση εναλλακτικών - "ήπιων" μορφών μετακίνησης (βάδισμα, ποδήλατο)	0				
	Ολοκλήρωση δικτύων MMM - προώθηση συνδυασμένων επιβατικών μεταφορών	0				
	Αποτελεσματική διαχείριση αστικών και υπεραστικών εμπορευματικών μεταφορών	+	>> Μακ.	A	X	ΑΠ1&Α Π2
	Αποτελεσματική διαχείριση και οργάνωση στάθμευσης	0				

Πολοδομοικό πλαίσιο / Μηχανισμοί εφαρμογής / Πολιτική γης	Ικανοποίηση / εξομάλυνση ζήτησης για αστική ανάπτυξη	0				
	Εκτεταμένες απαλλοτριώσεις	0				
	Αλλαγές χρήσεων γης	-	>> Μακ.	A	X	ΑΠ1&Α Π2
	Εκτός σχεδίου δόμηση	-	>> Μακ.	A	X	ΑΠ1&Α Π2
	Εντός σχεδίου δόμηση	0				

5.4.4 Άξονας προτεραιότητας 4 «Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς»

4γ) «Στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης»

4ε) «Προαγωγή στρατηγικών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για όλους τους τύπους περιοχών, ιδιαίτερα για τις αστικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της αειφόρου πολυτροπικής αστικής κινητικότητας και των μέτρων προσαρμογής σχετικά με τον περιορισμό των επιπτώσεων»

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας εμφανίζει υψηλές προοπτικές που καθιστούν τον τομέα των ΑΠΕ σημαντικό πεδίο για στήριξη από την αναπτυξιακή στρατηγική. Μέχρι σήμερα έχουν εκτελεσθεί μεμονωμένες δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας και προώθησης των καθαρών μορφών ενέργειας. Παρόλα αυτά δεν έχει αξιοποιηθεί ακόμη σε μεγάλο βαθμό η δυναμική των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ηλιακής, αιολικής, γεωθερμικής κλπ) σε δημόσια κτίρια και υποδομές.

Κατά την υλοποίηση του ΕΠ της ΠΣΤΕ, προβλέπεται η εφαρμογή συστημάτων καταγραφής και έξυπνης διαχείρισης της καταναλούμενης ενέργειας όπως επίσης θα καταβληθεί προσπάθεια ώστε οι πόλεις της ΠΣΤΕ να γίνουν πόλεις ελεύθερης ροής με καθαρότερο περιβάλλον. Τύποι δράσεων που θα συμπεριληφθούν είναι:

- Βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης με ανακαίνιση των δημοσίων κτιρίων, εφαρμογές κριτηρίων βιοκλιματικού σχεδιασμού σε νέα και υφιστάμενα κτίρια, επεμβάσεις στο κέλυφος, και στα λειτουργικά χαρακτηριστικά του κτιρίου.
- Προώθηση έργων επίδειξης.
- Προώθηση κεντρικών θερμικών ηλιακών συστημάτων σε δημόσια κτίρια και δημόσιες υποδομές
- Διαχείριση της κυκλοφορίας με έξυπνα συστήματα μεταφορών (π.χ. Κέντρο Διαχείρισης Κυκλοφορίας) - Προώθηση διαλειτουργικότητας μεταξύ Κέντρου Διαχείρισης Κυκλοφορίας και Μέσων Μαζικής Μεταφοράς αλλά και με τα άλλα συστήματα (στάθμευση κ.λπ.).
- Επιλεκτική καταλυτική αναγωγή και φίλτρα σωματιδίων σε δημόσια πετρελαιοκίνητα οχήματα.
- Εισαγωγή φυσικού αερίου σε περισσότερα λεωφορεία, διερεύνηση αξιοποίησής του και σε άλλα δημόσια βαρέα οχήματα - Περαιτέρω ενθάρρυνση της χρήσης υβριδικών οχημάτων στα ΜΜΜ
- Τεχνολογίες περιορισμού εκπομπών στα καύσιμα, με προώθηση «Καθαρών» καυσίμων με χαμηλή περιεκτικότητα σε θείο όπως Βιοντίζελ και Βιοαιθανόλης.
- Δράσεις ενημέρωσης & ευαισθητοποίησης των κατοίκων των αστικών κέντρων περί πολυτροπικής αστικής κινητικότητας.
- Προώθηση συστημάτων συμπαραγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας (ΣΗΘ) και τηλεθέρμανσης σε συνδυασμό με ΑΠΕ σε δημόσιες υποδομές (π.χ. κολυμβητήρια, γήπεδα και γυμναστήρια, σχολεία, νοσοκομεία, ΑΕΙ/ΤΕΙ, μεγάλα δημόσια κτίρια κ.λπ.)

Πίνακας 5.4.4-1: Υποστηρίξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς											
Κριτήρια αξιολόγησης		Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων				
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Ερωτήσεις αξιολόγησης	Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσωρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός			Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης	
Βιοποικιλότητα Χλωρίδα, Πανίδα, Δάση, Αστικό & περιστικό πράσινο	Εκταση προστατευόμενων περιοχών	0									
	Κατάσταση / διαχείριση προστατευόμενων περιοχών (Σχέδια και Φορείς Διαχείρισης)	+	>> Μακ.	A	X	ΑΠ5&ΑΠ6					
	Συνέχεια / κατάτμηση οικοσυστημάτων	0									
	Αριθμός βιοτόπων πανίδας και χλωρίδας	+	>> Μακ.	A	X	ΑΠ5&ΑΠ6					
	Εκταση δασικών οικοσυστημάτων	0									
	Κίνδυνος πυρκαγιών	0									
	Επιφάνεια αστικού πρασίνου	0									
Έδαφος	Εκταση καλλιεργούμενης γης	0									
	Ποσοστό βιολογικών καλλιεργειών	0									
	Ρύπανση (αστικής, βιομηχανικής και αγροτικής προέλευσης)	0									
	Ερημοποίηση και διάβρωση	0									
Υδάτα	Ποιότητα επιφανειακών και υπόγειων υδάτων	0									
	Προστασία υδάτινων οικοσυστημάτων	0									
	Κίνδυνος πλημμυρών	0									
	Κατανάλωση επιφανειακών υδάτων	0									
	Κατανάλωση υπόγειων υδάτων	0									
	Τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, τη βιομηχανία, την οικιακή χρήση	0									
	Εξοικονόμηση / επανάχρηση υδάτων	0									
Ποιότητα θαλάσσιων υδάτων	0										
Ατμόσφαιρα & Κλιματικοί παράγοντες	Εκπομπές NOx, SO ₂ , CO, VOC και αιωρούμενων σωματιδίων (AM _{2,5} και AM ₁₀)	++	>> Μακ.	A	X	ΑΠ5&ΑΠ6					
	Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου	++	>> Μακ.	A	X	ΑΠ5&ΑΠ6					
	Υποστήριξη ΑΠΕ	++	>> Μακ.	A	X	ΑΠ5&ΑΠ6					
	Προώθηση εξοικονόμησης ενέργειας στα κτίρια	++	>> Μακ.	A	X	ΑΠ5&ΑΠ6					
Περιβαλλοντικές υποδομές	Ασφάλης διάθεση στερεών αποβλήτων	0									
	Μείωση της συνολικής παραγόμενης ποσότητας στερεών αποβλήτων – Μεγιστοποίηση ανακύκλωσης και επανάχρησης	0									
	Ασφάλης διάθεση αστικών λυμάτων	0									
	Ασφάλης διάθεση επικίνδυνων και τοξικών αποβλήτων	0									

Πίνακας 5.4.4-1: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς

Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Κριτήρια αξιολόγησης	Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων		Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης
		Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσωρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός		
Θόρυβος	Στάθμη / Περιορισμός θορύβου	0							
Ποιότητα ζωής & Κοινωνική συνοχή	Έκθεση σε περιβαλλοντικούς κινδύνους	++	>> Μακ.	A	X	ΑΠ5&ΑΠ6			
	Μεταβολή πληθυσμού & πυκνότητας	0							
	Ένταση / εξομάλυνση των συνθηκών κοινωνικού - χωρικού αποκλεισμού, ειδικά ως προς τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες	0							
	Ισότητα πρόσβασης / εγγύτητα σε κοινωνικές υποδομές	0							
	Ποιότητα αστικού περιβάλλοντος	+	>> Μακ.	A	X	ΑΠ5&ΑΠ6			
Ένταση / εξομάλυνση των χωρικών - κοινωνικών πόλων ανάμεσα σε προνομιακές και "υποβαθμισμένες" περιοχές της πόλης	0								
Πολιτιστική κληρονομιά	Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και μνημείων	+	>> Μακ.	A	X	ΑΠ5&ΑΠ6			
	Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχιτεκτονικής κληρονομιάς (συνόλων και κτιρίων)	0							
	Πρωτόθηρη πολιτιστικών υποδομών και δράσεων	0							
	Ανάδειξη "άυλων" στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς	0							
Τοπίο	Πρωτόθηρη δράσεων αναγνώρισης και αξιολόγησης τοπίων Περιφέρειας	0							
	Αποτελεσματική προστασία και διαχείριση αξιόλογων τοπίων (αστικών ή εξωαστικών)	0							
	Αποκατάσταση υποβαθμισμένων τοπίων (αστικών ή εξωαστικών)	0							
	Διατήρηση χαρακτηριστικών γνωρισμάτων / Αλλοίωση τοπίου	(*)							
Βιώσιμη κινητικότητα	Πρωτόθηρη ΜΜΜ / Αποθάρρυνση χρήσης ΙΧ	+	>> Μακ.	A	X	ΑΠ5&ΑΠ6			
	Μείωση κυκλοφοριακής συμφόρησης	0							
	Μείωση μήκους μετακινήσεων	0							
	Βέλτιστη αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών	0							
	Πρωτόθηρη εναλλακτικών - "ήπιων" μορφών μετακίνησης (βάδισμα, ποδήλατο)	0							
Ολοκλήρωση δικτύων ΜΜΜ - πρωτόθηρη συνδυασμένων επιβατικών μεταφορών	0								
Αποτελεσματική διαχείριση αστικών και	0								

Πίνακας 5.4.4-1: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς

Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Κριτήρια αξιολόγησης	Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων	
		Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός	Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης
Πολοδομικό πλαίσιο / Μηχανισμοί εφαρμογής / Πολιτική γης	Επιπτώσεις αξιολόγησης υπεραστικών εμπορευματικών μεταφορών	0						
	Αποτελεσματική διαχείριση και οργάνωση στάθμευσης	0						
	Ικανοποίηση / εξομάλυνση ζήτησης για αστική ανάπτυξη	0						
	Εκτεταμένες απαλλοτριώσεις	0						
	Αλλαγές χρήσεων γης	0						
	Εκτός σχεδίου δόμηση	0						
	Εντός σχεδίου δόμηση	0						
Μηχανισμοί αναδιανομής / αντισταθμιστικά οφέλη	0							
Επάρκεια θεσμικών εργαλείων εφαρμογής (υφιστάμενων και προτεινόμενων)	0							

5.4.5 Άξονας προτεραιότητας 5 «Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων»

5α) «Στήριξη επενδύσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένων των βασιζόμενων στο οικοσύστημα προσεγγίσεων»

5β) «Προαγωγή επενδύσεων για την αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, εξασφάλιση ανθεκτικότητας στις καταστροφές και ανάπτυξη συστημάτων διαχείρισης καταστροφών»

Οι προτεραιότητες που θέτει η ΠΣΤΕ για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής είναι η προώθηση των επενδύσεων για τη διαχείριση του υδάτινου δυναμικού, με σκοπό την πρόληψη από φυσικές καταστροφές που προκαλούνται από την κλιματική αλλαγή και η ενίσχυση των επενδύσεων για την πρόληψη και αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, όπως τα πλημμυρών εξασφάλιση της ανθεκτικότητας σε καταστροφές και ανάπτυξη συστημάτων διαχείρισης καταστροφών

Μέσω του Ε.Π. της ΠΣΤΕ θα επιδιωχθεί η βελτίωση της διαχείρισης των υδάτων και των ακτών, ώστε να περιοριστούν οι κίνδυνοι φυσικών και περιβαλλοντικών καταστροφών

Οι ενδεικτικές δράσεις είναι:

- Εφαρμογή των Σχεδίων Διαχείρισης και του σχετικού Προγράμματος Μέτρων για τις περιοχές λεκάνης απορροής ποταμού.
- Διαχείριση εκβολών ποταμών.
- Εφαρμογή σχεδίων για την αποκατάσταση ή προστασία λεκανών απορροής (π.χ. λιμνών) που βρίσκονται σε κίνδυνο.
- Βελτίωση της διαχείρισης του εδάφους, συγκράτησης του επιφανειακού νερού και προστασίας του περιβάλλοντος, με τη στήριξη πρακτικών που αποτρέπουν την αποσάθρωση του εδάφους, όπως διατήρηση φυσικής κάλυψης με πράσινο κλπ.
- Υποστήριξη ολοκληρωμένων σχεδίων διαχείρισης των παράκτιων ζωνών ανά «ιζηματικό κελί».
- Μελέτη και προώθηση έργων προστασίας (π.χ. θωρακίσεις, πρόβολοι, ύφαλοι, κυματοθραύστες), έργων επαννάμωσης και σταθεροποίησης της ακτής.
- Σχέδια διαχείρισης κινδύνων από πλημμύρες ανά λεκάνη απορροής ποταμού.
- Επενδύσεις για τη διαμόρφωση – διευθέτηση κοιτών ποταμών / χειμάρρων / λιμνών, για την ενίσχυση αναχωμάτων προστασίας ποταμών, χειμάρρων και λιμνών κ.α.
- Κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων σε αστικές και περιαστικές περιοχές
- Επενδύσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση πυρκαγιών
- Διαμόρφωση ολοκληρωμένων σχεδίων διαχείρισης κρίσεων, η δημιουργία μηχανισμών αντιμετώπισης κινδύνων που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή (πλημμύρες, δασικές πυρκαγιές, διάβρωση ακτών και εδαφών κλπ), η δημιουργία και ενημέρωση του αναγκαίου θεσμικού πλαισίου λειτουργίας και η προμήθεια του απαραίτητου εξοπλισμού

Πίνακας 5.4.5-1: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς		Κριτήρια αξιολόγησης						Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων	
		Ερωτήσεις αξιολόγησης	Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός	Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Βιοποικιλότητα Χλωρίδα, Πανίδα, Δάση, Αστικό & περιαστικό πράσινο	Εκταση προστατευόμενων περιοχών	0						
		Κατάσταση / διαχείριση προστατευόμενων περιοχών (Σχέδια και Φορείς Διαχείρισης)	+	>> Μακ.	E	X		ΑΠ4&ΑΠ6	
		Συνέγεια / κατάτμηση οικοσυστημάτων	0						
		Αριθμός βιοτόπων πανίδας και χλωρίδας	+	>> Μακ.	E	X		ΑΠ4&ΑΠ6	
		Εκταση δασικών οικοσυστημάτων	0						
		Κίνδυνος πυρκαγιών	++	>> Μακ.	E	X		ΑΠ4&ΑΠ6	
	Επιφάνεια αστικού πρασίνου	0							
Έδαφος	Εκταση καλλιεργούμενης γης	+	>> Μακ.	E	X		ΑΠ4&ΑΠ6		
	Ποσοστό βιολογικών καλλιεργειών	0							
	Ρύπανση (αστικής, βιομηχανικής και αγροτικής προέλευσης)	0							
	Ερημοποίηση και διάβρωση	+	>> Μακ.	E	X		ΑΠ4&ΑΠ6		
Υδάτα	Ποιότητα επιφανειακών και υπόγειων υδάτων	0							
	Προστασία υδάτινων οικοσυστημάτων	+	>> Μακ.	E	X		ΑΠ4&ΑΠ6		
	Κίνδυνος πλημμυρών	++	>> Μακ.	E	X		ΑΠ4&ΑΠ6		
	Κατανάλωση επιφανειακών υδάτων	0							
	Κατανάλωση υπόγειων υδάτων	0							
	Τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, τη βιομηχανία, την οικιακή χρήση	0							
	Εξοικονόμηση / επανάχρηση υδάτων	0							
Ποιότητα θαλάσσιων υδάτων	+	>> Μακ.	E	X		ΑΠ4&ΑΠ6			
Ατμόσφαιρα & Κλιματικοί παράγοντες	Εκπομπές NOx, SO ₂ , CO, VOC και αιωρούμενων σωματιδίων (AM _{2,5} και AM ₁₀)	0							
	Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου	+	>> Μακ.	E	X		ΑΠ4&ΑΠ6		
	Υποστήριξη ΑΠΕ	0							
	Πρωτόθηρη εξοικονόμησης ενέργειας στα κτίρια	0							
Περιβαλλοντικές υποδομές	Ασφαλής διάθεση στερεών αποβλήτων	0							
	Μείωση της συνολικής παραγόμενης ποσότητας στερεών αποβλήτων – Μεγιστοποίηση ανακύκλωσης και επανάχρησης	0							
	Ασφαλής διάθεση αστικών λυμάτων	0							
	Ασφαλής διάθεση επικίνδυνων και τοξικών αποβλήτων	0							

Πίνακας 5.4.5-1: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς

Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Κριτήρια αξιολόγησης	Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων		Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης
		Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός		
Θόρυβος	Στάθμη / Περιορισμός θορύβου	0							
Ποιότητα ζωής & Κοινωνική συνοχή	Έκθεση σε περιβαλλοντικούς κινδύνους	++	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
	Μεταβολή πληθυσμού & πυκνότητας	0							
	Ένταση / εξομάλυνση των συνθηκών κοινωνικού - χωρικού αποκλεισμού, ειδικά ως προς τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες	0							
	Ισότητα πρόσβασης / εγγύτητα σε κοινωνικές υποδομές	0							
	Ποιότητα αστικού περιβάλλοντος	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
Ένταση / εξομάλυνση των χωρικών - κοινωνικών πόλων ανάμεσα σε προνομιακές και "υποβαθμισμένες" περιοχές της πόλης	0								
Πολιτιστική κληρονομιά	Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και μνημείων	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
	Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχιτεκτονικής κληρονομιάς (συνόλων και κτιρίων)	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
	Προώθηση πολιτιστικών υποδομών και δράσεων	0							
	Ανάδειξη "άυλων" στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς	0							
Τοπίο	Προώθηση δράσεων αναγνώρισης και αξιολόγησης τοπίων Περιφέρειας	0							
	Αποτελεσματική προστασία και διαχείριση αξιόλογων τοπίων (αστικών ή εξωαστικών)	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
	Αποκατάσταση υποβαθμισμένων τοπίων (αστικών ή εξωαστικών)	0							
	Διατήρηση χαρακτηριστικών γνωρισμάτων / Αλλοίωση τοπίου	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
Βιώσιμη κινητικότητα	Προώθηση ΜΜΜ / Αποθάρρυνση χρήσης ΙΧ	0							
	Μείωση κυκλοφοριακής συμφόρησης	0							
	Μείωση μήκους μετακινήσεων	0							
	Βέλτιστη αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών	0							
	Προώθηση εναλλακτικών - "ήπιων" μορφών μετακίνησης (βάδισμα, ποδήλατο)	0							
	Ολοκλήρωση δικτύων ΜΜΜ - προώθηση συνδυασμένων επιβατικών μεταφορών	0							
Αποτελεσματική διαχείριση αστικών και	0								

Πίνακας 5.4.5-1: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς

Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Κριτήρια αξιολόγησης	Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων	
		Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός	Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης
Ερωτήσεις αξιολόγησης υπεραστικών εμπορευματικών μεταφορών	Αποτελεσματική διαχείριση και οργάνωση στάθμευσης	0						
		0						
Πολεοδομικό πλαίσιο / Μηχανισμοί εφαρμογής / Πολιτική γης	Ικανοποίηση / εσομάλυση ζήτησης για αστική ανάπτυξη	0						
	Εκτεταμένες απαλλοτριώσεις	0						
	Αλλαγές χρήσεων γης	(*)						
	Εκτός σχεδίου δόμηση	0						
	Εντός σχεδίου δόμηση	0						
	Μηχανισμοί αναδιανομής / αντισταθμιστικά οφέλη	0						
Επάρκεια θεσμικών εργαλείων εφαρμογής (υφιστάμενων και προτεινόμενων)	0							

5.4.6 Άξονας προτεραιότητας 6 «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων»

6β) «Επενδύσεις στον τομέα των υδάτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις»

6 γ) «Διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς»

6δ) «Προστασία και αποκατάσταση βιοποικιλότητας και του εδάφους και προαγωγή των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων μέσω και του δικτύου NATURA 2000 και των «πράσινων» υποδομών»

6ε) «Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, για την ανάπλαση των πόλεων, αναζωογόνησης και απολύμανσης των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου»

6ζ) στήριξη της βιομηχανικής μετάβασης προς μια οικονομία με αποδοτική χρήση των πόρων, προώθησης της πράσινης ανάπτυξης, της οικολογικής καινοτομίας και της διαχείρισης περιβαλλοντικών επιδόσεων στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα

Οι κύριες προκλήσεις και οι ευκαιρίες στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος που λαμβάνονται στο συγκεκριμένο Άξονα Προτεραιότητας είναι οι εξής:

- Προώθηση σχεδίων ολοκληρωμένης διαχείρισης ύδατος
- Ενίσχυση της ορθολογικής-αποδοτικής διαχείρισης επιφανειακών και υπόγειων υδάτων
- Εφαρμογή σύγχρονων τεχνολογιών και εξοπλισμών για την προστασία της ποιότητας των υδάτων και για τον περιορισμό της σπατάλης και των διαρροών
- Ανάπτυξη και βελτίωση υποδομών εξαγωγής, επεξεργασίας, αποθήκευσης και διανομής νερού για ανθρώπινη κατανάλωση, καθώς και δράσεις διασφάλισης και παρακολούθησης της ποιότητας του πόσιμου νερού.
- Έργα προστασίας, αποκαταστάσεις και ανάδειξης πολιτιστικών και ιστορικών μνημείων.
- Έργα προστασίας, αποκαταστάσεις και ανάδειξης σημαντικών μνημείων της φύσης και των τοπίων
- Δημιουργία οικοπολιτιστικών διαδρομών και δικτύων.
- Εκπόνηση Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Τουριστικής και Πολιτιστικής Ανάπτυξης και η προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, με έμφαση στη φύση και στον πολιτισμό.
- Άμεση αποκατάσταση του περιβάλλοντος στον Ασωπό ποταμό
- Αποκατάσταση στις βιομηχανικές και εξορυκτικές περιοχές
- Εφαρμογή ολοκληρωμένων σχεδίων διαχείρισης για κάθε ειδική / προστατευόμενη περιοχή
- Επενδύσεις για αποκατάσταση, διατήρηση και αξιοποίηση της βιοποικιλότητας, συμπεριλαμβανομένων των οικοτόπων NATURA 2000
- Δημιουργία και/ή διατήρηση ζωνών άγριας πανίδας σε δασικές περιοχές
- Καταγραφή, προστασία, διατήρηση και χρήση των φυτικών και ζωικών γενετικών πόρων (π.χ. ντόπιες ποικιλίες) με στόχο τη προστασία τους

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- προώθηση των προσπαθειών διασφάλισης υψηλότερης ποιότητας αστικού περιβάλλοντος και καλύτερης ποιότητας ζωής για τους κατοίκους των αστικών περιοχών μέσω της εκπόνησης Ολοκληρωμένων Σχεδίων Αστικής Ανάπτυξης. Στο πλαίσιο των σχεδίων αυτών περιλαμβάνεται η βελτίωση της περιβαλλοντικής συμπεριφορά και της ποιότητας του εσωτερικού κλίματος στον δομημένο χώρο, η μείωση του αστικού θορύβου, η βελτίωση του αστικού τοπίου μέσω της αναβάθμισης των περιβαλλοντικών συνθηκών στους ανοικτούς δημόσιους χώρους και στους κοινόχρηστους χώρους των κτιρίων καθώς και η βελτίωση της διαχείρισης της ενέργειας και των φυσικών πόρων στην αστική κλίμακα
- Εκπόνηση και εφαρμογή ολοκληρωμένων σχεδίων αστικής αναζωογόνησης.
- Προώθηση ειδικών σχεδίων αναπλάσεων, ανάκτησης και αξιοποίησης ελευθέρων χώρων.
- Ενίσχυση σχεδίων για αποκατάσταση ή αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών περιοχών και κτιρίων
- Εγκατάσταση συστημάτων μέτρησης της αστικής ρύπανσης και του θορύβου, καθώς και συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης.
- Προώθηση αντιρρυπαντικών τεχνολογιών σε δημόσια κτίρια και υποδομές.
- Καταγραφή, μελέτη και εφαρμογή συστημάτων αντιμετώπισης του θορύβου (π.χ. εγκατάσταση ηχοπετασμάτων, ηχομόνωση των προσόψεων).
- Δημιουργία ποδηλατοδρόμων και πεζοδρόμων, χώρων πρασίνου κλπ.
- Ενίσχυση επενδύσεων για την ορθολογική διαχείριση των πόρων, εξοικονόμηση εισροών υλικών και για την επανάκτηση αυτών ανάπτυξη κα χρήσης νέων υλικών.
- Προώθηση επενδύσεων στον τομέα τα «πράσινης» ανάπτυξης και των περιβαλλοντικών τεχνολογιών.
- Συμπράξεις ερευνητικών μονάδων και επιχειρήσεων για την προώθηση σχεδίων οικο-καινοτομίας.
- Υποστήριξη σχεδίων ανάπτυξης και εφαρμογών της οικο-καινοτομίας

Πίνακας 5.4.6-1: Υποστηρίξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς												
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Κριτήρια αξιολόγησης			Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων						Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων		
	Ερωτήσεις αξιολόγησης	Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση	Συνέργεια						Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης
Βιοποικιλότητα Χλωρίδα, Πανίδα, Δάση, Αστικό & περιστικό πράσινο	Έκταση προστατευόμενων περιοχών	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ5						Αξιολόγηση - Σχολιασμός
	Κατάσταση / διαχείριση προστατευόμενων περιοχών (Σχέδια και Φορείς Διαχείρισης)	++	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6						
	Συνέγεια / κατάτμηση οικοσυστημάτων	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6						
	Αριθμός βιοτόπων πανίδας και χλωρίδας	++	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6						
	Έκταση δασικών οικοσυστημάτων	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6						
	Κίνδυνος πυρκαγιών	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6						
Επιφάνεια αστικού πρασίνου	0											
Έδαφος	Έκταση καλλιεργούμενης γης	0										
	Ποσοστό βιολογικών καλλιεργειών	0										
	Ρύπανση (αστικής, βιομηχανικής και αγροτικής προέλευσης)	0										
	Ερημοποίηση και διάβρωση	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6						
Υδάτα	Ποιότητα επιφανειακών και υπόγειων υδάτων	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6						
	Προστασία υδάτινων οικοσυστημάτων	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6						
	Κίνδυνος πλημμυρών	++	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6						
	Κατανάλωση επιφανειακών υδάτων	0										
	Κατανάλωση υπόγειων υδάτων	0										
	Τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, τη βιομηχανία, την οικιακή χρήση	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6						
	Εξοικονόμηση / επανάχρηση υδάτων	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6						
Ποιότητα θαλάσσιων υδάτων	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6							
Ατμόσφαιρα & Κλιματικοί παράγοντες	Εκπομπές NOx, SO ₂ , CO, VOC και αιωρούμενων σωματιδίων (AM _{2,5} και AM ₁₀)	0										
	Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου	0										
	Υποστήριξη ΑΠΕ	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6						
	Πρωτόθλη εξοικονόμησης ενέργειας στα κτίρια	0										
Περιβαλλοντικές υποδομές	Ασφαλής διάθεση στερεών αποβλήτων	0										
	Μείωση της συνολικής παραγόμενης ποσότητας στερεών αποβλήτων – Μεγιστοποίηση ανακύκλωσης και επανάχρησης	0										
	Ασφαλής διάθεση αστικών λυμάτων	0										
	Ασφαλής διάθεση επικίνδυνων και τοξικών αποβλήτων	0										

Πίνακας 5.4.6-1: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς

Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Κριτήρια αξιολόγησης	Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων		Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης
		Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσωρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός		
Θόρυβος	Στάθμη / Περιορισμός θορύβου	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
Ποιότητα ζωής & Κοινωνική συνοχή	Έκθεση σε περιβαλλοντικούς κινδύνους	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
	Μεταβολή πληθυσμού & πυκνότητας	0							
	Ένταση / εξομάλυνση των συνθηκών κοινωνικού - χωρικού αποκλεισμού, ειδικά ως προς τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες	0							
	Ισότητα πρόσβασης / εγγύτητα σε κοινωνικές υποδομές	0							
	Ποιότητα αστικού περιβάλλοντος	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
Πολιτιστική κληρονομιά	Ένταση / εξομάλυνση των χωρικών - κοινωνικών πόλων ανάμεσα σε προνομιακές και "υποβαθμισμένες" περιοχές της πόλης	0							
	Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και μνημείων	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
	Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχιτεκτονικής κληρονομιάς (συνόλων και κτιρίων)	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
	Προώθηση πολιτιστικών υποδομών και δράσεων	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
	Ανάδειξη "άυλων" στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
Τοπίο	Προώθηση δράσεων αναγνώρισης και αξιολόγησης τοπίων Περιφέρειας	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
	Αποτελεσματική προστασία και διαχείριση αξιολογών τοπίων (αστικών ή εξωαστικών)	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
	Αποκατάσταση υποβαθμισμένων τοπίων (αστικών ή εξωαστικών)	++	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
	Διατήρηση χαρακτηριστικών γνωρισμάτων / Αλλοίωση τοπίου	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
Βιώσιμη κινητικότητα	Προώθηση ΜΜΜ / Αποθάρρυνση χρήσης ΙΧ	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
	Μείωση κυκλοφοριακής συμφόρησης	0							
	Μείωση μήκους μετακινήσεων	0							
	Βέλτιστη αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ4&ΑΠ6			
	Προώθηση εναλλακτικών - "ήπιων" μορφών μετακίνησης (βάδισμα, ποδήλατο)	0							
	Ολοκλήρωση δικτύων ΜΜΜ - προώθηση συνδυασμένων επιβατικών μεταφορών	0							
	Αποτελεσματική διαχείριση αστικών και	0							

Πίνακας 5.4.6-1: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς

Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Κριτήρια αξιολόγησης	Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων	
		Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός	Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης
Πολοδομικό πλαίσιο / Μηχανισμοί εφαρμογής / Πολιτική γης	Επιπτώσεις αξιολόγησης υπεραστικών εμπορευματικών μεταφορών	0						
	Αποτελεσματική διαχείριση και οργάνωση στάθμευσης	0						
	Ικανοποίηση / εσομάλυση ζήτησης για αστική ανάπτυξη	0						
	Εκτεταμένες απαλλοτριώσεις	0						
	Αλλαγές χρήσεων γης	0						
	Εκτός σχεδίου δόμηση	0						
	Εντός σχεδίου δόμηση	0						
Μηχανισμοί αναδιανομής / αντισταθμιστικά οφέλη	0							
Επάρκεια θεσμικών εργαλείων εφαρμογής (υφιστάμενων και προτεινόμενων)	0							

5.4.7 Άξονας προτεραιότητας 7 «Προαγωγή των βιώσιμων μεταφορών και εξάλειψη των σημείων συμφόρησης σε υποδομές βασικών δικτύων»

7β) «Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων στην υποδομή ΔΕΔ-Μ, συμπεριλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων»

7γ) «Ανάπτυξη και βελτίωση συστημάτων μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον (συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων χαμηλού θορύβου) και των συστημάτων χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, συμπεριλαμβανομένων και των οδών εσωτερικής ναυσιπλοΐας και των θαλάσσιων μεταφορών, των λιμένων, των πολυτροπικών συνδέσεων και των υποδομών αερολιμένων, με σκοπό την προαγωγή μίας βιώσιμης περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας»

Η γενική αναπτυξιακή στρατηγική της ΠΣΤΕ θέτει ως κεντρικό στόχο την αξιοποίηση κεντροβαρούς της θέσης στον Ελλαδικό χώρο με την περαιτέρω ανάπτυξη των μεταφορικών της δικτύων για τη βελτίωση της διεθνούς και ενδοπεριφερειακής κινητικότητας και προσπελασιμότητας. Ο στόχος αυτός είναι απολύτως συναφής με το στόχο των βιώσιμων μεταφορών της ευρωπαϊκής στρατηγικής.

Κύριος στόχος της ΠΣΤΕ είναι η ολοκλήρωση του περιφερειακού μεταφορικού δικτύου για την καλύτερη διάχυση των αναπτυξιακών προοπτικών σε όλη την Περιφέρεια. Η ενίσχυση των μεταφορών θα μπορέσει να δώσει μια ώθηση σε όλες τις περιοχές της Περιφέρειας για να αξιοποιήσουν τις ενδογενείς αναπτυξιακές τους δυνατότητες. Επίσης, η κατασκευή και ολοκλήρωση των συνδέσεων με τα ΔΕΔ-Μ, η ολοκλήρωση της παράκαμψης περιοχών που μέχρι σήμερα τέμνονται από τα μεταφορικά δίκτυα ενισχύει την ασφάλεια των μετακινήσεων και επιφέρει αύξηση της κινητικότητας. Ενδεικτικοί τύποι δράσεων στο πλαίσιο του **συγκεκριμένου Άξονα Προτεραιότητας** είναι:

- Αναβάθμιση περιφερειακού μεταφορικού δικτύου και συνδέσεων με ΔΕΔ-Μ
- Αναβάθμιση επιπέδου ασφάλειας οδικών μεταφορών
- Αναβάθμιση λιμένων περιφέρειας σε εμπορικά λιμάνια (σε συνδυασμό με την αναβάθμιση των βιομηχανικών περιοχών -συνδυασμένες μεταφορές)
- Αναβάθμιση λιμένων που δύνανται να ενισχυθούν ως προορισμών κρουαζιέρας
- Αναβάθμιση σιδηροδρομικού σταθμού στο χώρο της Περιφέρειας ως εμπορευματικού σταθμού
- Ανάπτυξη και αναβάθμιση δικτύου μαρινών
- Προώθηση τοπικών συνδυασμένων και εναλλακτικών μεταφορών
- Εισαγωγή συστημάτων διαχείρισης της κυκλοφορίας

Πίνακας 5.4.7-1: Προαγωγή των βιώσιμων μεταφορών και εξάλειψη των σημείων συμφόρησης σε υποδομές βασικών δικτύων											
Κριτήρια αξιολόγησης		Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων				
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Ερωτήσεις αξιολόγησης	Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός			Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης	
Βιοποικιλότητα Χλωρίδα, Πανίδα, Δάση, Αστικό & περιστικό πράσινο	Εκταση προστατευόμενων περιοχών	0									
	Κατάσταση / διαχείριση προστατευόμενων περιοχών (Σχέδια και Φορείς Διαχείρισης)	(*)									
	Συνέγεια / κατάτμηση οικοσυστημάτων	-	>> Μακ.	E	X		ΑΠ?&ΑΠ?				
	Αριθμός βιοτόπων πανίδας και χλωρίδας	-	>> Μακ.	E	X		ΑΠ?&ΑΠ?				
	Εκταση δασικών οικοσυστημάτων	-	>> Μακ.	E	X		ΑΠ?&ΑΠ?				
	Κίνδυνος πυρκαγιών	0									
	Επιφάνεια αστικού πρασίνου	0									
Έδαφος	Εκταση καλλιεργούμενης γης	-	>> Μακ.	E	X		ΑΠ?&ΑΠ?				
	Ποσοστό βιολογικών καλλιεργειών	0									
	Ρύπανση (αστικής, βιομηχανικής και αγροτικής προέλευσης)	(*)									
	Ερημοποίηση και διάβρωση	0									
Υδάτα	Ποιότητα επιφανειακών και υπόγειων υδάτων	(*)									
	Προστασία υδάτινων οικοσυστημάτων	(*)									
	Κίνδυνοι πλημμυρών	0									
	Κατανάλωση επιφανειακών υδάτων	0									
	Κατανάλωση υπόγειων υδάτων	0									
	Τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, τη βιομηχανία, την οικιακή χρήση	0									
	Εξοικονόμηση / επανάχρηση υδάτων	0									
Ποιότητα θαλάσσιων υδάτων	0										
Ατμόσφαιρα & Κλιματικοί παράγοντες	Εκπομπές NOx, SO ₂ , CO, VOC και αιωρούμενων σωματιδίων (AM _{2,5} και AM ₁₀)	(*)									
	Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου	(*)									
	Υποστήριξη ΑΠΕ	0									
	Πρωτόθηρη εξοικονόμησης ενέργειας στα κτίρια	0									
Περιβαλλοντικές υποδομές	Ασφαλής διάθεση στερεών αποβλήτων	-	>> Μακ.	E	X		ΑΠ?&ΑΠ?				
	Μείωση της συνολικής παραγόμενης ποσότητας στερεών αποβλήτων – Μεγιστοποίηση ανακύκλωσης και επανάχρησης	0									
	Ασφαλής διάθεση αστικών λυμάτων	0									
	Ασφαλής διάθεση επικίνδυνων και τοξικών αποβλήτων	-	>> Μακ.	E	X		ΑΠ?&ΑΠ?				

Κριτήρια αξιολόγησης		Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων	
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Ερωτήσεις αξιολόγησης	Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσωρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός	Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης
Θόρυβος	Στάθμη / Περιορισμός θορύβου	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ?&ΑΠ?		
Ποιότητα ζωής & Κοινωνική συνοχή	Έκθεση σε περιβαλλοντικούς κινδύνους	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ?&ΑΠ?		
	Μεταβολή πληθυσμού & πυκνότητας	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ?&ΑΠ?		
	Ένταση / εξομάλυνση των συνθηκών κοινωνικού - χωρικού αποκλεισμού, ειδικά ως προς τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες	0						
	Ισότητα πρόσβασης / εγγύτητα σε κοινωνικές υποδομές	0						
	Ποιότητα αστικού περιβάλλοντος	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ?&ΑΠ?		
	Ένταση / εξομάλυνση των χωρικών - κοινωνικών πόλων ανάμεσα σε προνομιακές και "υποβαθμισμένες" περιοχές της πόλης	0						
Πολιτιστική κληρονομιά	Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και μνημείων	0						
	Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχιτεκτονικής κληρονομιάς (συνόλων και κτιρίων)	0						
	Πρωτόβηρη πολιτιστικών υποδομών και δράσεων	0						
	Ανάδειξη "άλλων" στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς	0						
Τοπίο	Πρωτόβηρη δράσεων αναγνώρισης και αξιολόγησης τοπίων Περιφέρειας	0						
	Αποτελεσματική προστασία και διαχείριση αξιόλογων τοπίων (αστικών ή εξωαστικών)	0						
	Αποκατάσταση υποβαθμισμένων τοπίων (αστικών ή εξωαστικών)	0						
	Διατήρηση χαρακτηριστικών γνωρισμάτων / Αλλοίωση τοπίου	-	>> Μακ.	E	X	ΑΠ?&ΑΠ?		
Βιώσιμη κινητικότητα	Πρωτόβηρη ΜΜΜ / Αποθάρρυνση χρήσης ΙΧ	0						
	Μείωση κυκλοφοριακής συμφόρησης	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ?&ΑΠ?		
	Μείωση μήκους μετακινήσεων	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ?&ΑΠ?		
	Βέλτιστη αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ?&ΑΠ?		
	Πρωτόβηρη εναλλακτικών - "ήπιων" μορφών μετακίνησης (βάδισμα, ποδήλατο)	0						
	Ολοκλήρωση δικτύων ΜΜΜ - πρωτόβηρη συνδυασμένων επιβατικών μεταφορών	++	>> Μακ.	E	X	ΑΠ?&ΑΠ?		
	Αποτελεσματική διαχείριση αστικών και	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ?&ΑΠ?		

Κριτήρια αξιολόγησης		Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων	
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Ερωτήσεις αξιολόγησης υπερσυστημικών εμπορευματικών μεταφορών	Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσωρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός	Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης
Πολυεδαφικό πλαίσιο / Μηχανισμοί εφαρμογής / Πολιτική γης	Ικανοποίηση / εξομάλυνση ζήτησης για αστική ανάπτυξη	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ?&ΑΠ?		
	Εκτεταμένες απαλλοτριώσεις	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ?&ΑΠ?		
	Αλλαγές χρήσεων γης	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ?&ΑΠ?		
	Εκτός σχεδίου δόμηση	+	>> Μακ.	E	X	ΑΠ?&ΑΠ?		
	Εντός σχεδίου δόμηση	0						

5.4.8 Άξονας προτεραιότητας 8 «Πρωώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας»

9 α) «Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μείωσης των ανισοτήτων όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, και προώθησης της κοινωνικής ένταξης με τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα και με τη μετάβαση από θεσμικές υπηρεσίες σε υπηρεσίες σε επίπεδο κοινότητας»

9β) «Παροχή στήριξης για φυσική, οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση υποβαθμισμένων κοινοτήτων εντός αστικών και αγροτικών περιοχών»

9γ) «Παροχή στήριξης για κοινωνικές επιχειρήσεις»

9δ) «Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων»

9ι) Ενεργός ένταξη, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας (ΕΚΤ)

9ii). «Κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά».

9iii) «Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών»

9iv). «Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος»

9ν). «Προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καθώς και την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση»

9vi) «Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων».

«Επενδύσεις στην εκπαίδευση, την κατάρτιση, και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και διά βίου μάθηση με την ανάπτυξη υποδομών, κατάρτισης και εκπαίδευσης»

Λόγω της παρατεταμένης οικονομικής ύφεσης, στην ΠΣΤΕ παρατηρείται δραματική πτώση του διαθέσιμου εισοδήματος και η αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού (πάνω από το 30%) που απειλείται από τον κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Παράλληλα, έχει αυξηθεί το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλό δείκτη έντασης εργασίας, ενώ λόγω της διεύρυνσης της ανεργίας και της φτώχειας αυξήθηκε το ποσοστό του ανασφάλιστου πληθυσμού, και περιορίστηκε η πρόσβασή του σε υπηρεσίες υγείας και άλλες υπηρεσίες γενικού ενδιαφέροντος.

Μέσω των δράσεων του συγκεκριμένου Άξονα Προτεραιότητας αναμένεται η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών καθώς και η πιο ισορροπημένη κατανομή τους. Οι ενδεικτικές δράσεις συμπεριλαμβάνουν:

- Επέκταση και αναβάθμιση υφιστάμενων δομών και υποδομών υγείας
- «Εξειδικευμένες» δομές υγείας, π.χ. για τη διαχείριση του πόνου, μονάδες τεχνητού νεφρού, κέντρα αποκατάστασης και αποθεραπείας
- Κέντρα Υγείας Αστικού Τύπου και κοινωνικά ιατρεία
- Μονάδες Ημερήσιας Νοσηλείας στις περιοχές που δεν υπάρχουν
- Μετανοσοκομειακοί ξενώνες σε επιλεγμένες περιοχές για τους ψυχικά ασθενείς

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Ανάπτυξη Κέντρων Ψυχικής Υγείας σε Τομείς Ψυχικής Υγείας που υστερούν
- Αναβάθμιση υποδομών υγείας στον αγροτικό χώρο και στις ορεινές περιοχές
- Ολοκλήρωση Κέντρων Υγείας
- Υποδομές στέγασης, χώροι υγιεινής, one stop shops / Κέντρα Κοινότητας με διευρυμένες υπηρεσίες και κινητές μονάδες για ευπαθείς ομάδες, ρομά, κ.λπ.
- Κέντρα φιλοξενίας
- Προώθηση επενδύσεων για αναβάθμιση τεχνικών και περιβαλλοντικών υποδομών.
- Αναβάθμιση/διεύρυνση υποδομών πρόνοια και αλληλεγγύης.
- Προώθηση οικονομικών επενδύσεων.
- Στήριξη των επενδύσεων των επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών.
- Δημιουργία Περιφερειακού Ταμείου Μικροχρηματοδοτήσεων - Μικροπιστώσεων για τις Κοινωνικές επιχειρήσεις
- Ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας (start ups στήριξη κοινωνικών επιχειρήσεων)
- Στήριξη για ανάπτυξη της κοινωνικής καινοτομίας μέσω συστάδων κοινωνικών επιχειρήσεων
- Ολοκληρωμένες δράσεις / παρεμβάσεις για ευπαθείς ομάδες οι οποίες μπορούν να περιλαμβάνουν πλέγμα δράσεων (συμβουλευτική, mentoring, επαγγελματικός προσανατολισμός, απασχόληση, κατάρτιση, ευαισθητοποίηση, δημοσιότητα κλπ)
- Δράσεις προώθησης στην απασχόληση (τύπου NEE, ΝΘΕ) για ευπαθείς ομάδες
- Στοχευμένα προγράμματα κατάρτισης συνδεδεμένα με πρακτική άσκηση για ευπαθείς ομάδες σε κλάδους αιχμής της οικονομίας της Περιφέρειας / τοπικής οικονομίας, τα οποία οδηγούν σε πιστοποίηση
- Παροχή υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας παιδιών (παιδικοί / βρεφικοί / βρεφονηπιακοί σταθμοί, ΚΔΑΠ, κλπ) για άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών σε νοικοκυριά που απειλούνται από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό
- Στοχευμένα μέτρα ενίσχυσης της διαχειριστικής ικανότητας και της ενθάρρυνσης της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών
- Λειτουργία κέντρων υποδοχής αστέγων με πρόβλεψη κινητών μονάδων
- Λειτουργία one stop shops / Κέντρων Κοινότητας ευπαθών ομάδων με διευρυμένες υπηρεσίες και κινητές μονάδες
- Λειτουργία χώρων Υγιεινής (Δημόσια λουτρά, κοινόχρηστοι χώροι πλυντηρίων)
- Προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας και σε ενήλικες μετανάστες, ρομά κ.α. εκτός δομών εκπαίδευσης
- Προγράμματα κατάρτισης και απόκτησης δεξιοτήτων
- Δημιουργία και Ανάπτυξη Δομών Ολοκληρωμένης Υποστήριξης Ρομά και άλλων ομάδων στους Τομείς Ιατροκοινωνικής Φροντίδας- Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης - Συμβουλευτικής Απασχόλησης και ίδρυσης επιχειρήσεων
- Δημιουργία και Ανάπτυξη Δικτύων και Κοινωνικών Συμμαχιών για την Ευαισθητοποίηση και Ενημέρωση σε θέματα κοινωνικής ένταξης των περιθωριοποιημένων ομάδων

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Δράσεις Ολοκληρωμένης Υποστήριξης Ρομά στους Τομείς Ιατροκοινωνικής Φροντίδας- Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης -Συμβουλευτικής Απασχόλησης - Εκπαίδευσης και Κατάρτισης
- Προγράμματα για την κινητοποίηση και ενεργό συμμετοχή των ΡΟΜΑ στις διαδικασίες Τοπικής Διακυβέρνησης
- Προγράμματα Αναβάθμισης δεξιοτήτων των στελεχών και των φορέων Κοινωνικής Υποστήριξης. Ανάπτυξη Νέων Μεθοδολογικών εργαλείων - μεταφορά Τεχνογνωσίας για την αναβάθμιση των πολιτικών ένταξης
- Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης για παιδιά και εφήβους με νοητική υστέρηση ή/και αναπηρίες
- Βρεφονηπιακοί Σταθμοί Ολοκληρωμένης Φροντίδας
- Κέντρα Δημέρευσης ατόμων με αναπηρία
- Συμβουλευτικά κέντρα και ξενώνες φιλοξενίας κακοποιημένων γυναικών
- Ενέργειες ευαισθητοποίησης τοπικής κοινωνίας και φορέων
- Υποστήριξη λειτουργίας Κέντρων Φιλοξενίας (για μετανάστες – αιτούντες άσυλο)
- Λειτουργία Εθνικού Δικτύου Δομών αντιμετώπισης της φτώχειας (κοινωνικά παντοπωλεία, κλπ)
- Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων
- Δίκτυο Προστασίας Υγείας του Πληθυσμού
- Δράσεις επιμόρφωσης και κατάρτισης προσωπικού που απασχολούνται σε δομές / υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας
- Δράσεις αποιδρυματοποίησης παιδιών
- Προώθηση και ανάπτυξη του Εθελοντισμού σε τοπικό επίπεδο (ενίσχυση της προσφοράς δωρεάν παροχής υπηρεσιών από Ιατρούς όλων των Ειδικοτήτων, καθώς και ενίσχυση των προσπαθειών για δωρεάν φαρμακευτική περίθαλψη, Κοινωνικό Ιατρείο, Κοινωνικό Φαρμακείο, κλπ)
- Περαιτέρω ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας υγείας με λειτουργία Τοπικών Σταθμών Φροντίδας και περίθαλψης
- Εισιτήριο Υγείας ελεύθερης πρόσβασης σε υπηρεσίες ΠΦΥ (health voucher)
- Προγράμματα Επανακατάρτισης Στελεχών και επαγγελματιών Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας
- Εκπαίδευση/κατάρτιση προσωπικού που θα απασχοληθεί σε κοινοτικές υπηρεσίες στη βάση πιστοποίησης προσόντων
- Ενίσχυση Επιχειρήσεων Κοινωνικής Οικονομίας (τύπου start – up)
- Δράσεις δικτύωσης Επιχειρήσεων Κοινωνικής Οικονομίας
- Ανάπτυξη Θερμοκοιτίδων Κοινωνικών Επιχειρήσεων
- Στήριξη για ανάπτυξη καινοτόμων συστάδων επιχειρήσεων Κοινωνικής Οικονομίας (clusters)
- Ενίσχυση υφιστάμενων και δημιουργία νέων ΚΟΙ.Σ.Π.Ε.

Πίνακας 5.4.8-1: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας									
Κριτήρια αξιολόγησης		Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων		
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Ερωτήσεις αξιολόγησης	Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός	Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης	
Βιοποικιλότητα Χλωρίδα, Πανίδα, Δάση, Αστικό & περιστικό πράσινο	Εκταση προστατευόμενων περιοχών	0							
	Κατάσταση / διαχείριση προστατευόμενων περιοχών (Σχέδια και Φορείς Διαχείρισης)	0							
	Συνέγεια / κατάτμηση οικοσυστημάτων	0							
	Αριθμός βιοτόπων πανίδας και χλωρίδας	0							
	Εκταση δασικών οικοσυστημάτων	0							
Έδαφος	Κίνδυνος πυρκαγιών	0							
	Επιφάνεια αστικού πρασίνου	0							
	Εκταση καλλιεργούμενης γης	0							
	Ποσοστό βιολογικών καλλιεργειών	0							
Υδάτα	Ρύπανση (αστική, βιομηχανική και αγροτικής προέλευσης)	0							
	Ερημολίηση και διάβρωση	0							
	Ποιότητα επιφανειακών και υπόγειων υδάτων	0							
	Προστασία υδάτινων οικοσυστημάτων	0							
	Κίνδυνοι πλημμυρών	0							
	Κατανάλωση επιφανειακών υδάτων	0							
	Κατανάλωση υπόγειων υδάτων	0							
Τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, τη βιομηχανία, την οικιακή χρήση	0								
Ατμόσφαιρα & Κλιματικοί παράγοντες	Εξοικονόμηση / επανάχρηση υδάτων	0							
	Ποιότητα θαλάσσιων υδάτων	0							
	Εκπομπές NOx, SO ₂ , CO, VOC και αιωρούμενων σωματιδίων (AM _{2,5} και AM ₁₀)	0							
	Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου	0							
Περιβαλλοντικές υποδομές	Υποστήριξη ΑΠΕ	0							
	Προώθηση εξοικονόμησης ενέργειας στα κτίρια	0							
	Ασφαλής διάθεση στερεών αποβλήτων	0							
Ασφαλής διάθεση αστικών λυμάτων	Μείωση της συνολικής παραγόμενης ποσότητας στερεών αποβλήτων – Μεγιστοποίηση ανακύκλωσης και επανάχρησης	0							
	Ασφαλής διάθεση αστικών λυμάτων	0							
	Ασφαλής διάθεση επικίνδυνων και τοξικών αποβλήτων	0							

Πίνακας 5.4.8-1: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας										
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Κριτήρια αξιολόγησης	Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων			Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης
		Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός			
Θόρυβος	Στάθμη / Περιορισμός θορύβου	0								
Ποιότητα ζωής & Κοινωνική συνοχή	Έκθεση σε περιβαλλοντικούς κινδύνους	0								
	Μεταβολή πληθυσμού & πυκνότητας	0								
	Ένταση / εξομάλυνση των συνθηκών κοινωνικού - χωρικού αποκλεισμού, ειδικά ως προς τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες	++	>>> B.	A	X		ΑΠ9			
	Ισότητα πρόσβασης / εγγύτητα σε κοινωνικές υποδομές	++	>>> B.	A	X		ΑΠ9			
	Ποιότητα αστικού περιβάλλοντος	+	>>> B.	A	X		ΑΠ9			
Πολιτιστική κληρονομιά	Ένταση / εξομάλυνση των χωρικών - κοινωνικών πόλεμων ανάμεσα σε προνομιακές και "υποβαθμισμένες" περιοχές της πόλης	++	>>> B.	A	X		ΑΠ9			
	Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και μνημείων	0								
	Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχιτεκτονικής κληρονομιάς (συνόλων και κτιρίων)	0								
	Προώθηση πολιτιστικών υποδομών και δράσεων	0								
	Ανάδειξη "άυλων" στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς	0								
Τοπίο	Προώθηση δράσεων αναγνώρισης και αξιολόγησης τοπίων Περιφέρειας	0								
	Αποτελεσματική προστασία και διαχείριση αξιόλογων τοπίων (αστικών ή εξωαστικών)	0								
	Αποκατάσταση υποβαθμισμένων τοπίων (αστικών ή εξωαστικών)	0								
	Διατήρηση χαρακτηριστικών γνωρισμάτων / Αλλοίωση τοπίου	0								
	Προώθηση ΜΜΜ / Αποθάρρυνση χρήσης ΙΧ	0								
Βιώσιμη κινητικότητα	Μείωση κυκλοφοριακής συμφόρησης	0								
	Μείωση μήκους μετακινήσεων	0								
	Βέλτιστη αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών	0								
	Προώθηση εναλλακτικών - "ήπιων" μορφών μετακίνησης (βάδισμα, ποδήλατο)	0								
	Ολοκλήρωση δικτύων ΜΜΜ - προώθηση συνδυασμένων επιβατικών μεταφορών	0								
Αποτελεσματική διαχείριση αστικών και	0									

Πίνακας 5.4.8-1: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας

Κριτήρια αξιολόγησης		Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων	
		Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός	Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Ερωτήσεις αξιολόγησης υπερσυστικών εμπορευματικών μεταφορών							
	Αποτελεσματική διαχείριση και οργάνωση στάθμευσης	0						
Πολοδομικό πλαίσιο / Μηχανισμοί εφαρμογής / Πολιτική γης	Ικανοποίηση / εσομάλυση ζήτησης για αστική ανάπτυξη	0						
	Εκτεταμένες απαλλοτριώσεις	0						
	Αλλαγές χρήσεων γης	0						
	Εκτός σχεδίου δόμηση	0						
	Εντός σχεδίου δόμηση	0						

5.4.9 Άξονας προτεραιότητας 9 «Επένδυση στην εκπαίδευση, κατάρτιση και επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση»

10α) Επενδύσεις στην εκπαίδευση την κατάρτιση, και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και διά βίου μάθηση με την ανάπτυξη υποδομών, κατάρτισης και εκπαίδευσης

Κεντρικός στόχος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας αποτελεί η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού μέσω της βελτίωσης των υποδομών της εκπαίδευσης. Η ανάπτυξη αυτή προϋποθέτει την ύπαρξη σύγχρονων υποδομών όπως κτιρίων, εποπτικών μέσων, εξοπλισμών για την ανάπτυξη ειδικών δεξιοτήτων, ΤΠΕ και υποδομών για την ψηφιακή μάθηση, βιβλιοθηκών, κ.α. Παράλληλα, ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην επαγγελματική εκπαίδευση, για την κάλυψη των αναγκών της περιφερειακής οικονομίας σε παραδοσιακά και νέα επαγγέλματα, αλλά και για την απορρόφηση των αποφοίτων της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, οι οποίοι λόγω της κρίσης αναζητούν νέες διεξόδους. Προβλέπονται δράσεις όπως:

- Βελτίωση ή επέκταση υφιστάμενων κτιριακών υποδομών σ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης
- Δημιουργία ή περαιτέρω ανάπτυξη ειδικών εργαστηριακών υποδομών και απόκτηση εξοπλισμών για βελτίωση δεξιοτήτων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, με έμφαση στις υποδομές επαγγελματικής εκπαίδευσης
- Προώθηση των ψηφιακών υποδομών στην εκπαίδευση

Πίνακας 5.4.9-1: Επένδυση στην εκπαίδευση, κατάρτιση και επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση		Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων					
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Κριτήρια αξιολόγησης	Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης
		Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση	Συνέργεια	
Βιοποικιλότητα Χλωρίδα, Πανίδα, Δάση, Αστικό & περιστικό πράσινο	Ερωτήσεις αξιολόγησης	0					Αξιολόγηση - Σχολιασμός
	Εκταση προστατευόμενων περιοχών	0					
	Κατάσταση / διαχείριση προστατευόμενων περιοχών (Σχέδια και Φορείς Διαχείρισης)	0					
	Συνέγεια / κατάτμηση οικοσυστημάτων	0					
	Αριθμός βιοτόπων πανίδας και χλωρίδας	0					
	Εκταση δασικών οικοσυστημάτων	0					
Έδαφος	Κίνδυνος πυρκαγιών	0					Αξιολόγηση και διάβρωση
	Επιφάνεια αστικού πρασίνου	0					
	Εκταση καλλιεργούμενης γης	0					
	Ποσοστό βιολογικών καλλιεργειών	0					
	Ρύπανση (αστικής, βιομηχανικής και αγροτικής προέλευσης)	0					
	Ερημοποίηση και διάβρωση	0					
Υδάτα	Ποιότητα επιφανειακών και υπόγειων υδάτων	0					Ποιότητα θαλάσσιων υδάτων
	Προστασία υδάτινων οικοσυστημάτων	0					
	Κίνδυνοι πλημμυρών	0					
	Κατανάλωση επιφανειακών υδάτων	0					
	Κατανάλωση υπόγειων υδάτων	0					
	Τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, τη βιομηχανία, την οικιακή χρήση	0					
Ατμόσφαιρα & Κλιματικοί παράγοντες	Εξοικονόμηση / επανάχρηση υδάτων	0					Εξοικονόμηση / επανάχρηση υδάτων
	Ποιότητα θαλάσσιων υδάτων	0					
	Εκπομπές NOx, SO ₂ , CO, VOC και αιωρούμενων σωματιδίων (AM _{2,5} και AM ₁₀)	0					
	Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου	0					
	Υποστήριξη ΑΠΕ	0					
	Πρωτόθηρη εξοικονόμησης ενέργειας στα κτίρια	0					
Περιβαλλοντικές υποδομές	Ασφαλής διάθεση στερεών αποβλήτων	0					Ασφαλής διάθεση επικίνδυνων και τοξικών αποβλήτων
	Μείωση της συνολικής παραγόμενης ποσότητας στερεών αποβλήτων – Μεγιστοποίηση ανακύκλωσης και επανάχρησης	0					
	Ασφαλής διάθεση αστικών λυμάτων	0					
	Ασφαλής διάθεση επικίνδυνων και τοξικών αποβλήτων	0					

Πίνακας 5.4.9-1: Επένδυση στην εκπαίδευση, κατάρτιση και επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση		Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων	
Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Κριτήρια αξιολόγησης	Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσωρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός	Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης
Θόρυβος	Στάθμη / Περιορισμός θορύβου	0						
Ποιότητα ζωής & Κοινωνική συνοχή	Έκθεση σε περιβαλλοντικούς κινδύνους	0						
	Μεταβολή πληθυσμού & πυκνότητας	0						
	Ένταση / εφοσίωση των συνθηκών κοινωνικού - χωρικού αποκλεισμού, ειδικά ως προς τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες	+	>>> B.	A	X		ΑΠ8	
	Ισότητα πρόσβασης / εγγύτητα σε κοινωνικές υποδομές	+	>>> B.	A	X		ΑΠ6	
	Ποιότητα αστικού περιβάλλοντος	+	>>> B.	A	X		ΑΠ8	
Ένταση / εφοσίωση των χωρικών - κοινωνικών πόλων ανάμεσα σε προνομιακές και "υποβαθμισμένες" περιοχές της πόλης	+	>>> B.	A	X		ΑΠ8		
Πολιτιστική κληρονομιά	Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και μνημείων	0						
	Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη αρχιτεκτονικής κληρονομιάς (συνόλων και κτιρίων)	0						
	Πρωτόβηρη πολιτιστικών υποδομών και δράσεων	0						
	Ανάδειξη "άυλων" στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς	0						
Τοπίο	Πρωτόβηρη δράσεων αναγνώρισης και αξιολόγησης τοπίων Περιφέρειας	0						
	Αποτελεσματική προστασία και διαχείριση αξιόλογων τοπίων (αστικών ή εξωαστικών)	0						
	Αποκατάσταση υποβαθμισμένων τοπίων (αστικών ή εξωαστικών)	0						
	Διατήρηση χαρακτηριστικών γνωρισμάτων / Αλλοίωση τοπίου	0						
Βιώσιμη κινητικότητα	Πρωτόβηρη ΜΜΜ / Αποθάρρυνση χρήσης ΙΧ	0						
	Μείωση κυκλοφοριακής συμφόρησης	0						
	Μείωση μήκους μετακινήσεων	0						
	Βέλτιστη αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών	0						
	Πρωτόβηρη εναλλακτικών - "ήπιων" μορφών μετακίνησης (βάδισμα, ποδήλατο)	0						
	Ολοκλήρωση δικτύων ΜΜΜ - πρωτόβηρη συνδυασμένων επιβατικών μεταφορών	0						
Αποτελεσματική διαχείριση αστικών και	0							

Πίνακας 5.4.9-1: Επένδυση στην εκπαίδευση, κατάρτιση και επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση

Παράμετροι - Θεματικές ενότητες	Κριτήρια αξιολόγησης	Χαρακτηριστικά αναμενόμενων επιπτώσεων					Αξιολόγηση και αντιμετώπιση αναμενόμενων επιπτώσεων	
		Είδος & Ένταση	Χρόνος εμφάνισης & Διάρκεια	Προέλευση	Συσσώρευση	Συνέργεια	Αξιολόγηση - Σχολιασμός	Μέτρα / κατευθύνσεις αντιμετώπισης
Επιπτώσεις αξιολόγησης υπερσυστημικών εμπορευματικών μεταφορών	Αποτελεσματική διαχείριση και οργάνωση στάθμευσης	0						
Πολοδομικό πλαίσιο / Μηχανισμοί εφαρμογής / Πολιτική γης	Ικανοποίηση / εσομάλυση ζήτησης για αστική ανάπτυξη	0						
	Εκτεταμένες απαλλοτριώσεις	0						
	Αλλαγές χρήσεων γης	0						
	Εκτός σχεδίου δόμηση	0						
	Εντός σχεδίου δόμηση	0						

Η. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

Από τις υλοποιούμενες παρεμβάσεις όπως αυτές αναλυτικά περιγράφονται και αξιολογούνται στις προηγούμενες ενότητες δεν αναμένονται μεγάλης κλίμακας και έντασης αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Ωστόσο, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί:

1. Στην βελτιστοποίηση της χωροθέτησης των εγκαταστάσεων με στόχο την αποκόμιση οικονομικών κλίμακας τόσο σε σχέση με την κατασκευή όσο και σε σχέση με τη λειτουργία των έργων υποδομών που θα κατασκευασθούν.
2. Στην πιστή εφαρμογή των περιβαλλοντικών όρων βάσει των οποίων αδειοδοτούνται τα υλοποιούμενα έργα υποδομής
3. Στη συστηματική παρακολούθηση των χαρακτηριστικών του περιβάλλοντος (ποιότητα υδατικού δυναμικού, υπόγειου και επιφανειακού, ποιότητα ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος, ζητήματα θορύβου)
4. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στις ορεινές και απομονωμένες περιοχές, έτσι ώστε να μπορέσουν να ενσωματωθούν και να λειτουργήσουν αναπτυξιακά. Για το λόγο αυτό σημαντική θεωρείται η βελτίωση των υποδομών και η πρόσβαση των απομακρυσμένων περιοχών στα βασικά οδικά και λοιπά συγκοινωνιακά δίκτυα.
5. Πέραν των παρεμβάσεων που σχετίζονται με την ανάπτυξη δικτύων υποδομής μεταφορών (δρόμοι, σιδηρόδρομοι, λιμάνια, αεροδρόμια) θα πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι η παρουσία ενός σύγχρονου «καθαρού» και αποτελεσματικού συστήματος δημόσιων συγκοινωνιών αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη μείωση της χρήσης των Ι.Χ αυτοκινήτων για τις καθημερινές μετακινήσεις.
6. Οι παρεμβάσεις στον τομέα προώθησης τόπων φυσικού κάλλους και προστασία φυσικής κληρονομιάς θα πρέπει να στοχεύουν στην αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος και των περιοχών του Δικτύου "Natura 2000" ως δυναμικού ανάπτυξης στα πλαίσια της αειφόρου χρήσης των πόρων.
7. Οι παρεμβάσεις στον τομέα του πολιτισμού θα πρέπει να ενισχύουν την αναπτυξιακή, πολιτισμική και χωρική "ταυτότητα", ενότητα και συνοχή της περιφέρειας της Στερεάς Ελλάδας.

9.4 ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη», λαμβάνονται υπ' όψιν τα εξής:

1. Αποφυγή εγκατάστασης υποδομών εντός βιοτόπων και περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών, όσο αυτό είναι δυνατόν. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να λαμβάνεται πρόνοια ώστε να μην θίγεται κατά το δυνατόν η ακεραιότητα και συνεκτικότητα των προτεινόμενων από το Δίκτυο NATURA 2000 τόπων (sites) εγκατάστασης των υποδομών περιβαλλοντικής προστασίας.
2. Να γίνεται προσεκτικός σχεδιασμός ώστε να αξιοποιούνται κατά το δυνατόν υποβαθμισμένες περιοχές και εδάφη αντί παραγωγικών εδαφών. Να λαμβάνονται μέτρα για τη σωστή διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων.
3. Προσοχή θα πρέπει να δοθεί κατά το στάδιο σχεδιασμού και χωροθέτησης των έργων, όσο αυτό είναι δυνατόν, ώστε να μην προκύπτουν σημαντικές επιπτώσεις στο υδατικό περιβάλλον λόγω ρύπανσης ή μεταβολών του υδρογραφικού δικτύου.

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Κατά το στάδιο του σχεδιασμού να λαμβάνεται πρόνοια για την ελαχιστοποίηση κατά το δυνατόν των επιπτώσεων στον φυσικό, πολιτιστικό και αισθητικό χαρακτήρα του τοπίου καθώς και στην αποφυγή κατακερματισμού του.
- Να αποφεύγεται κατά το δυνατόν η εγκατάσταση υποδομών περιβαλλοντικής προστασίας κοντά σε μνημεία και ιστορικά κτίρια.

9.5 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ

Ο φορέας υλοποίησης θα πρέπει να μεριμνήσει ώστε με την έναρξη του προγράμματος να ποσοτικοποιηθούν οι προτεινόμενοι δείκτες, όσον αφορά στις τιμές βάσης, με στόχο την αποτελεσματική παρακολούθηση της υλοποίησης του προγράμματος.

Για την παρακολούθηση της υλοποίησης του προγράμματος θα χρησιμοποιηθούν τα υφιστάμενα δίκτυα του ΥΠΕΧΩΔΕ (π.χ. παρακολούθησης ποιότητας υδάτων και ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος) καθώς και άλλα που θα κριθούν αναγκαία κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος.

Οι ενδεικτικοί δείκτες παρακολούθησης της υλοποίησης του προγράμματος παρουσιάζονται συνοπτικά στον ακόλουθο πίνακα:

Προτεινόμενοι δείκτες παρακολούθησης	
Περιβαλλοντικός τομέας	Δείκτες
Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα – Πανίδα – Τοπιολογικά Χαρακτηριστικά	Βαθμός ανάσχεσης απώλειας βιοποικιλότητας
Ποιότητα ατμόσφαιρας – Κλιματική Αλλαγή – Ακουστικό Περιβάλλον και Ακτινοβολίες	Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου
Έδαφος	Καταγραφή (διαπίστωση και έλεγχος) των Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης αποβλήτων % βιοαποικοδομήσιμου κλάσματος Αστικών Στερεών Αποβλήτων που καταλήγει σε ΧΥΤΑ
Υδατικό Περιβάλλον	Ανάσχεση πλημμυρικών φαινομένων Ποιότητα και επάρκεια πόσιμου ύδατος

9.1 Περιβαλλοντικοί όροι

Στη συνέχεια περιγράφονται συνοπτικά τα μέτρα περιορισμού της αέριας ρύπανσης, προστασίας της ποιότητας των υδάτων, αντιθρομβικής προστασίας και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, από την εφαρμογή του ΕΠ, ανά κατηγορία παρέμβασης **σε γενικά πλαίσια** και για τις παρεμβάσεις, για τις οποίες κρίνεται κατά κανόνα απαραίτητη η επιβολή περιβαλλοντικών όρων. Η εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας (Νόμοι, Ν.Δ, Κοινοτικές Οδηγίες) για κάθε κατηγορίας παρέμβαση, είναι αυτονόητη.

- 1) Παρεμβάσεις προσπελασιμότητας**, που αφορούν σε διαπεριφερειακό και ενδοπεριφερειακό δίκτυο. Επειδή τα οδικά δίκτυα ασκούν πιέσεις στις περιοχές απ' όπου διέρχονται, με την κατάληψη αγροτικών και δασικών εκτάσεων και την κάλυψη φυσικού εδάφους από ασφάλτινη επιφάνεια, είναι πιθανό να συμβάλουν σε μείωση της βιοποικιλότητας, καθώς και σε μείωση των φυσικών πόρων, αν δε λαμβάνονται τα ενδεικνυόμενα μέτρα. Συνεπώς είναι επιθυμητό πριν από κάθε νέα χάραξη οδικού δικτύου να γίνεται απογραφή των χρήσεων γης, χλωρίδας και πανίδας σε ζώνη επαρκούς πλάτους και μετά να παρακολουθούνται οι μεταβολές. **Τα νέα οδικά δίκτυα μπορεί να διέρχονται ή να πλησιάζουν προστατευόμενες περιοχές (περιοχές προστασίας της φύσης NATURA 2000 της Οδηγίας 92/43/ΕΚ), οι οποίες έχουν τον ευαίσθητο πυρήνα τους σε απόσταση μικρότερη από 5 km.**
- 2) Έργα υποδομής, έργα οικιστικής, τουριστικής, αγροτικής ανάπτυξης** και κάθε μορφής ανθρώπινη παρέμβαση, επηρεάζει άμεσα το φυσικό περιβάλλον τουλάχιστον στο βαθμό και την έκταση που μη διαταραγμένες φυσικές εκτάσεις καταλαμβάνονται από τα έργα.. Το οικολογικό αποτύπωμα των διατάξεων αυτών θα πρέπει να αποτελεί κριτήριο χωροθέτησης κυρίως σε παρεμβάσεις κλίμακας. Απαιτείται τέλος αυστηρή εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας για τις αδειοδοτήσεις, όροι για τον τρόπο διαχείρισης των στερεών και υγρών αποβλήτων, και εφαρμογή των υγειονομικών διατάξεων.
- 3). Λήψη μέτρων για την ανάσχεση της υποβάθμισης των επιφανειακών, υπόγειων και θαλάσσιων νερών. Εξασφάλιση ορθολογικής αξιοποίησης νερού. Εξασφάλιση πόσιμου νερού σε επαρκείς ποσότητες και καλή ποιότητα.**

Ποιότητα των υπόγειων υδάτων

Επιβάλλεται η συστηματική διαχρονική παρακολούθηση της ποιότητας των υπόγειων υδάτων με τον προσδιορισμό ανόργανων, οργανικών και φυσικο-χημικών δεικτών (pH, Eh, αγωγιμότητα) Θα πρέπει να παρακολουθηθεί:

- Μία ευρεία σειρά ανόργανων και οργανικών ρυπαντών από σημειακές πηγές ρύπανσης σε αστικές, βιομηχανικές και στρατιωτικές περιοχές, καθώς και χώρους διάθεσης απορριμμάτων,
- Έκπλυση νιτρικών ειδικά στις ευπρόσβλητες ζώνες
- Έκπλυση εντομοκτόνων, ζιζανιοκτόνων
- Οξίνιση (acidification)
- Υφαλμύρωση

Διαχείριση επιφανειακών υδάτων

Επιβάλλεται η συστηματική διαχρονική παρακολούθηση της ποιότητας των επιφανειακών υδάτων με τον προσδιορισμό ανόργανων, οργανικών και φυσικο-χημικών δεικτών (pH, Eh, αγωγιμότητα), **συμπεριλαμβανομένων των:** ολική αλκαλικότητα, BOD, COD, διαλελυμένο οξυγόνο, NH_4^- , NO_3^- , ολικό άζωτο, διαλελυμένο ορθοφωσφορικό οξύ, ολικό φωσφόρο, βαρέα μέταλλα, οργανικές ενώσεις κ.ά.

Παρακολούθηση πόσιμων νερών

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Η ποιότητα του πόσιμου νερού πρέπει να παρακολουθείται συστηματικά με τον προσδιορισμό όλων των παραμέτρων (ανόργανων, οργανικών, βιολογικών), που επιβάλλει η νομοθεσία (περίπου 110 δείκτες – ΚΥΑ Α5/288/1986 – Συμμόρφωση με την Οδηγία 80/778/15.7.1980 «Ποιότητα ποσίμου νερού»).

ΕΕΛ και Δίκτυα αποχέτευσης

Απαιτείται η εφαρμογή συστήματος παρακολούθησης της ποιότητας των υδάτινων αποδεκτών με συστηματική δειγματοληψία και μέτρηση δεικτών ρυπαντικών φορτίων (ανόργανων και οργανικών ρύπων, pH, Eh, αγωγιμότητα).

Διατήρηση – αποκατάσταση καλής ποιότητας νερών κολύμβησης με αιχμή τις τουριστικές περιοχές

Παρακολούθηση των νερών κολύμβησης σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία (Οδηγία 76/160/EEC “Bathing water quality”) για μόλυνση, ρύπανση από οργανικές ενώσεις και τοξικά χημικά στοιχεία, οπτική ρύπανση κ.ά.

Συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας Πλαίσιο για τα νερά 2000/60/ΕΚ

Απαιτείται η συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας Πλαίσιο για τα νερά 2000/60/ΕΚ. Όλες οι παρεμβάσεις κλίμακας που σχετίζονται με τους υδατικούς πόρους θα πρέπει να είναι συμβατές με τα σχέδια διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού που έχουν συνταχθεί από το ΥΠΑΝ και θα ολοκληρωθούν από την Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων του ΥΠΕΧΩΔΕ. Θα πρέπει επίσης να καταρτισθούν προτάσεις ευέλικτης τιμολογιακής πολιτικής οι οποίες θα βασίζονται στην αρχή της κατάλληλης συμβολής στην ανάκτηση του κόστους όπως επίσης και στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει».

5) Παρακολούθηση των οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων με την εκτίμηση:

Βάρος αστικών αποβλήτων, που παράγεται από κάθε Κοινότητα και Δήμο και αναγωγή ανά κεφαλή, και κατάταξή τους σε κατηγορίες:

- Χαρτί
- Πλαστικά
- Γυαλί
- Μέταλλα
- Απορρίμματα τροφίμων, κήπων και παρόμοια υλικά
- Λοιπά απορρίμματα

Βάρος βιομηχανικών αποβλήτων ανά μονάδα, π.χ.

- Βιομηχανία τροφίμων (NACE 15)
- Καπνοβιομηχανία (NACE 16)
- Βιομηχανία υφασμάτων (NACE 17)
- Νοσοκομειακά απόβλητα (NACE 85)
- Αγροτικά απόβλητα (NACE 1)
- Υλοτομία (NACE 2)
- Λατομικά απόβλητα (NACE 14)

Εξυπηρετούμενος πληθυσμός

6) Παρακολούθηση της ρύπανσης του περιβάλλοντος από τους χώρους υγειονομικής ταφής που αφορά σε:

Ρύπανση (χημική και σωματιδιακή)

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

- Αέρα: Εκπομπές CH₄, CO₂, σωματίδια (PM₁₀, PM_{2,5})
- Εδάφους, επιφανειακού και υπόγειου νερού: As, B, Cd, Cr, Cu, Hg, Ni, Pb, Sb, Se, Zn και ανόργανες ενώσεις (Cl⁻, NO_x, NH₄⁻, SO_x κ.ά.), BTEX, MTBE, PAHs, PCBs, HFCs, PFCs, TCE, TCM, TRH, VHH, Εντομοκτόνα, Φαινόλες, Χλωροφαινόλες, Διοξίνες, Φουράνες, Αλειφατικοί υδρογονάνθρακες, Χλωριωμένοι αρωματικοί υδρογονάνθρακες, Οργανικές ενώσεις μολύβδου και κασσιτέρου

Ρύπανση κατά τη μεταφορά από τα απορριμματοφόρα

- Εκπομπές NO_x, SO₂, σωματίδια (PM₁₀, PM_{2,5})
- Θόρυβος

Στόχος είναι η μείωση της διάχυτης επιβάρυνσης των εδαφών με ουσίες που είναι επικίνδυνες για το περιβάλλον

- 7) Λήψη μέτρων για τη μείωση ατμοσφαιρικής ρύπανσης** (όπως ρύπανση χημική και σωματιδιακή). Λήψη μέτρων για τη μείωση αέριων εκπομπών και σωματιδίων από κυκλοφορία οχημάτων, βιομηχανία, αστικές δραστηριότητες και μείωση εκπομπών αέριων ρύπων που σχετίζονται με τον ευτροφισμό και την οξίνιση. Μέτρηση και παρακολούθηση των εκπομπών NO_x (οξειδία του αζώτου), CO (μονοξείδιο του άνθρακα), CO₂ (διοξείδιο του άνθρακα), HC (υδρογονάνθρακες), SO_x (οξειδία του θείου), VOCs (πτητικοί υδρογονάνθρακες), Pb, σωματίδια (PM₁₀, PM_{2,5}), χημικά στοιχεία καταλυτών (Pt, Pa, Rh, Cr, Ni, Cu).
- 8) Λήψη μέτρων για τη μείωση των επιπέδων θορύβου** στα αστικά κέντρα και σε ευαίσθητες σε θόρυβο περιοχές ή σε περιοχές ειδικών χρήσεων.
- 9) Λήψη μέτρων για την ισόρροπη οικιστική ανάπτυξη** και μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της ανάπτυξης στον εξωαστικό χώρο. Εφαρμογή χωροταξικών σχεδίων με πρόβλεψη ελεύθερων χώρων, χώρων πρασίνου κ.ά.
- 10) Μείωση των εκπομπών αερίων** που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και λήψη μέτρων για την προστασία της στοιβάδας του όζοντος.
- 11) Ίδρυση Παρατηρητηρίου Περιβάλλοντος.** Απαιτείται η σύσταση φορέα σε υπερ-περιφερειακό επίπεδο, ο οποίος θα είναι υπεύθυνος για την ανάπτυξη και εφαρμογή του συστήματος παρακολούθησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, από την υλοποίηση των παρεμβάσεων του ΕΠ, καθώς και της επιτυχούς ή μη, ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης σ' αυτό. Ο φορέας αυτός, θα είναι υπεύθυνος για τον Κεντρικό Περιβαλλοντικό Σχεδιασμό, βάσει των διαθέσιμων στοιχείων που θα έχει κατά περίπτωση. Θα δημιουργήσει, θα τηρεί και θα εμπλουτίζει τη βάση των περιβαλλοντικών δεδομένων.
- 12) Απαιτείται η εκπόνηση Μελετών Ανάλυσης των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Μετά το Έργο (Post Project Analysis- PPA)** για τουλάχιστον μερικά από τα διαπεριφερειακής εμβέλειας έργα (π.χ μεγάλοι οδικοί άξονες). Η εκπόνηση των μελετών αυτών ακόμα και σε πιλοτικό επίπεδο θα συμβάλλει στην απόκτηση γνώσης για το είδος και την έκταση των περιβαλλοντικών προβλημάτων τα οποία σχετίζονται με την υλοποίηση των έργων και των οποίων η φύση των επιπτώσεων είναι τέτοια που δεν έχει καταστεί δυνατόν να διερευνηθεί σε κατάλληλο βάθος στη φάση της ΜΠΕ.

Θ. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΜΠΕ

Η κύρια δυσκολία η οποία ανέκυψε κατά την υλοποίηση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Ε.Π. της ΠΣΤΕ αφορούσε την ίδια την φύση του έργου το οποίο υποβλήθηκε σε Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση. Το Επιχειρησιακό σχέδιο είναι ένα ανωτέρου επιπέδου σχέδιο το οποίο έχει πληθώρα «άυλων» δράσεων αλλά και δράσεων των οποίων τα αποτελέσματα δεν είναι άμεσα μετρήσιμα και δεν μπορούν να ποσοτικοποιηθούν.

Κατά συνέπεια υπήρξε σημαντική δυσκολία να εντοπιστούν και να ποσοτικοποιηθούν οι επιπτώσεις των δράσεων που προτείνονται στο Ε.Π. της ΠΣΤΕ στις παραμέτρους του περιβάλλοντος οι οποίοι εξετάζονται. Γι αυτό το λόγο η εκτίμηση των επιπτώσεων έγινε με ποιοτικά κριτήρια, βάσει του πίνακα που δημιουργήθηκε για την κατηγοριοποίηση των επιπτώσεων και εφαρμόζεται σε αντίστοιχα έργα.

Κατά συνέπεια η πιο ακριβής ποσοτικοποίηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον των έργων που προβλέπονται στο Ε.Π. της ΠΣΤΕ θα γίνει στο επίπεδο των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αφού αυτά συγκεκριμενοποιηθούν, και σε κάθε έργο ξεχωριστά.

Ι. ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ

Στο κεφάλαιο αυτό καταγράφονται οι **αναγκαίες** πρόσθετες βασικές μελέτες και έρευνες, οι οποίες θα πρέπει να εκπονηθούν πριν την έγκριση των έργων που προκύπτουν από την εφαρμογή των δράσεων που προβλέπονται από την υλοποίηση του Ε.Π. της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Προκειμένου τα επιμέρους έργα να ωριμάσουν και να είναι έτοιμα προς υλοποίηση απαιτείται να γίνουν μια σειρά μελετών, οι οποίες διαφοροποιούνται ανάλογα με το είδος των έργων.

Μερικά από τα έργα τα οποία προβλέπεται να προκύψουν από την εφαρμογή του Ε.Π. αφορούν:

1. Έργα οδοποιίας
2. Έργα αναβάθμισης υποδομών
3. Υποδομές εμπορευματικών κέντρων
4. Δημιουργία τουριστικών υποδομών και εκσυγχρονισμός υφιστάμενων μονάδων
5. Κατασκευή σχολικών κτηριακών εγκαταστάσεων και εγκαταστάσεων ιατρικής περίθαλψης (κατασκευή νέων, βελτίωση και εκσυγχρονισμός υφιστάμενων)

Στις βασικές μελέτες και έρευνες οι οποίες θα πρέπει να εκπονηθούν πριν από την έγκριση των ως άνω έργων και δραστηριοτήτων, περιλαμβάνονται οι επιμέρους ΜΠΕ των έργων ανάλογα με το αντικείμενο και το είδος του υπό εκτέλεση έργου ή δραστηριότητας. Παράλληλα η και μετά το πέρας των ΜΠΕ θα εκπονηθούν ειδικές μελέτες και συμπληρωματικές εργασίες οι οποίες θα προκύψουν κατά την εκπόνηση της ΜΠΕ και θα θεωρηθούν απαραίτητες για την ολοκλήρωση της. Ενδεικτικά αναφέρονται μελέτες γεωτεχνικές, μελέτες μέτρησης των επιπέδων ατμοσφαιρικής ρύπανσης, μελέτες μέτρησης των επιπέδων ηχορύπανσης μέσα στα αστικά κέντρα, μελέτες συστηματικής καταγραφής προστατευόμενων ειδών χλωρίδας και πανίδας και ενδιαιτημάτων ιδιαίτερα στα έργα τα οποία υλοποιούνται μέσα σε περιοχές Natura 2000 CORINE, Σύμβασης Ramsar, SPA κ.α.) καθώς και μελέτη εκτίμησης στη κοινωνική αποδοχής των έργων που θα υλοποιηθούν.

Κ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Όλοι οι χάρτες και τα σχέδια που κρίθηκαν απαραίτητα για την τεκμηρίωση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Ε.Π. της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας εμπεριέχονται στο παραρτημα σχεδίων – χαρτών.

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Handbook on SEA of Cohesion Policy 2007 – 2013, Greening Regional Development Network, February 2006.
2. <http://el.wikipedia.org/wiki/>
3. <http://www.minenv.gr>
4. Γιαννακούρου Γ. «Η οδηγία για τη στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση και η ενσωμάτωση της στην Ελλάδα» εισήγηση στη Συνάντηση Εργασίας «Τα επίκαιρα και κρίσιμα ζητήματα (επαγγελματικά και θεσμικά) του κλάδου των Πολεοδόμων και Χωροτακτών» που διοργάνωσε ο Σύλλογος Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών (ΣΕΠΟΧ), στις 15.02.2007, στην Αθήνα.
5. Γιαννακούρου, Γ. (2007) «Η οδηγία 2001/42/ΕΚ και η μεταφορά της στην ελληνική έννομη τάξη» εις : Γ. Γιαννακούρου - Γ. Κρεμλής - Γλ. Σιούτη (επιμ.), *Η εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος στην Ελλάδα. 1981-2006*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σ. 139-160.
6. Εγχειρίδιο των ΣΠΕ για τη Στρατηγική συνοχής 2007-20013» (Φεβρουάριος 2006) (Handbook on SEA of Cohesion Policy 2007-2013, Greening Regional Development Network, February 2006).
7. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2006), *Σχέση μεταξύ της οδηγίας ΣΠΕ και των Κοινοτικών Ταμείων*, COM (2006) 639 τελικό, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/el/com/2006/com2006_0639el01.pdf
8. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (2003), *Εφαρμογή της οδηγίας 2001/42 σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων*, <http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-support.htm>
9. ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού, 1981-2001
10. ΕΣΥΕ, Διάρθρωση πληθυσμού και απασχόληση, 1991
11. ΕΣΥΕ, Κατανομή της εκτάσεως της Ελλάδος κατά βασικές κατηγορίες χρήσεως, 1991.
12. Κασσιός Κ., Μανούρης Γ., Λάμπρου Μ., Η κοινοτική Οδηγία 2001/42/ΕΚ για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων
13. Παπαδημητρίου Γ. (επιμ.), *Στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση: προκλήσεις και ευκαιρίες για το νομοθέτη και τη διοίκηση. Πρακτικά Ημερίδας*, Νόμος & Φύση-17, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
14. Τάτσης, Λ. (Σεπτέμβριος 2006), *Στρατηγική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων και χωρικός σχεδιασμός*, Νόμος και Φύση, <http://www.nomosphysis.org.gr/>
15. Ν. 2637/27-8-98 (ΦΕΚ 200 Α'): Σύσταση Οργανισμού Πιστοποίησης Λογαριασμών, Οργανισμού Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, Οργανισμοί Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων, Γενικών Διευθύνσεων και Θέσεων προσωπικού στο Υπουργείο Γεωργίας και "Εταιρείας Αξιοποίησης Αγροτικής Γης" Α.Ε. και άλλες διατάξεις.
16. http://www.ekke.gr/estia/Cooper/Kin_Politon_16_5-05/CD/praktika/10%20kosmas-desertif.doc
17. Καρνάβας, Γιάννης Προϊστάμενος Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας «**Ορθολογική διαχείριση του νερού. Μια αναγκαιότητα για την αιεφόρο αγροτική ανάπτυξη.**»
18. Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής 3^ο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» Υπηρεσία Διαχείρισης "Ολοκλήρωση του σχεδιασμού των υπολειπόμενων έργων Δ.Α. και Ε.Ε.Λ. οικισμών Γ'

Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος περιόδου 2014-2020

Προτεραιότητας με πληθυσμό αιχμής >2.000 Μ.Ι.Π. ωρίμανση έργων Δ.Α. και Ε.Ε.Λ. οικισμών Γ' προτεραιότητας με χαμηλή ή καμία ωριμότητα και πρόγραμμα αποκατάστασης λειτουργικότητας Ε.Ε.Λ. σε αδράνεια» Μέρος Α Ολοκλήρωση του σχεδιασμού των υπολειπόμενων έργων Δ.Α. και Ε.Ε.Λ. οικισμών Γ' Προτεραιότητας με πληθυσμό αιχμής > 2000 Μ.Ι.Π. (Β' Φάση σχεδιασμού) GR24 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

19. Γιάσογλου Ν. , ΕΔΑΦΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ Αθήνα 2004 http://www.edafologiki.gr/wp/?page_id=54 Ελληνική Εδαφολογική Εταιρεία
20. <http://eusoils.irc.ec.europa.eu/> European Soil Portal
21. <http://www.minenv.gr/1/12/123/12315/g1231501.html> Περιφερειακά Χωροταξικά Σχέδια Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας
22. **Κοσμάς Κωνσταντίνος** “Ερημοποίησης Γης – Προβλήματα και Μέτρα Αντιμετώπισης” Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τομέας Εδαφολογίας και Γεωργικής Χημείας, Ιερά Οδός 75, Αθήνα.
23. ΕΣΥΕ, *Αναλυτικοί πίνακες αλειάς εσωτερικών υδάτων*, Αθήνα, 1999.
24. Ζερβογιάννης, Γ., *Μελέτη αποδελτίωσης και αξιολόγησης των υφιστάμενων μελετών και έργων των σχετικών με τους υδατικούς πόρους της χώρας*, Τμήμα 4, Υδατικά διαμερίσματα Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας και Αττικής, ΥΒΕΤ, 1988.ΚΕΠΕ, *Υδατικοί πόροι*, Αθήνα, 1989.
25. Μαμάσης, Ν., και Ι., Ναλμπάντης, *Εκτίμηση και διαχείριση των υδατικών πόρων της Στερεάς Ελλάδας*, Τεύχος 20, Μελέτη υδρολογικών ισοζυγίων, ΕΜΠ, Αθήνα, 1995.
26. Παγούνης, Μ και Χ. Συμυριώτης, Προσέγγιση του υδατικού ισοζυγίου Βοιωτικού Κηφισού, *Πρακτικά 2ου υδρογεωλογικού συνεδρίου*, Τόμος Β', Ελληνική Υδρογεωλογική Εταιρεία, Αθήνα, 1994.
27. Παγούνης, Μ., Α. Γκατζογιάννης και Θ. Γκέρτσος, Μελέτη σύνταξης υδατικού ισοζυγίου Βοιωτικού Κηφισού, *Υδρολογικές και υδρογεωλογικές έρευνες*, Νο 48, ΙΓΜΕ, Αθήνα, 1986.
28. Παγούνης, Μ., Α. Γκατζογιάννης και Θ. Γκέρτσος, *Υδρογεωλογική έρευνα λεκάνης Βοιωτικού Κηφισού*, ΙΓΜΕ, Αθήνα, 1994.
29. Παγούνης, Μ., *Υδρογεωλογική έρευνα Νομού Βοιωτίας*, ΙΓΜΕ, Αθήνα, 1994.
30. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Περιβάλλοντος, *Monitoring results for substances of List II 76/464/EEC Directive in the lakes and rivers of Greece during 1998.1999*.
31. ΥΒΕΤ, *Συνοπτική έκθεση για τους υδατικούς πόρους*, Διεύθυνση Υδατικού Δυναμικού και Φυσικών Πόρων, Αθήνα, 1989.
32. ΥΠΕΧΩΔΕ, *Μελέτη-έρευνα για τη δημιουργία δικτύου παρακολούθησης ρύπανσης υπόγειων νερών από νιτρικά*, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, 1994.
33. ΥΠΕΧΩΔΕ, *Ευπρόσβλητες ζώνες της Ελλάδος από νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης (Οδηγία 91/676/ΕΟΚ)*, Πανεπιστήμιο Πατρών, Αθήνα, 1999.
34. ΥΠΕΧΩΔΕ . Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού, *Δίκτυο Natura 2000*, Αθήνα, 2000.
35. Υπουργείο Γεωργίας . Γενική Διεύθυνση Εγγειοβελτιωτικών Έργων και Γεωργικών Διαρθρώσεων, *Ποιοτικά χαρακτηριστικά υδάτων των ποταμών και λιμνών της χώρας*, Τόμοι Α' και Β', Αθήνα, 2001.
36. Χριστοφίδης, Α., και Ν. Μαμάσης, *Εκτίμηση και διαχείριση των υδατικών πόρων της Στερεάς Ελλάδας*, Τεύχος 18, Επεξεργασία υδρομετεωρολογικών δεδομένων, ΕΜΠ, Αθήνα, 1995.
37. Διαδικασία ΣΠΕ και το ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας και Ηπείρου

**Εκ των προτέρων αξιολόγηση και Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Στερεάς
Ελλάδος περιόδου 2014-2020**

38. Ανάλυση για την 3η Αναθεώρηση του ΠΕΠ Σύμβουλος Αξιολόγησης κατά τη Διάρκεια υλοποίησης του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΠΕΠ) Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου 2007-2013 Αθηνά Σεπτέμβριος 2013